

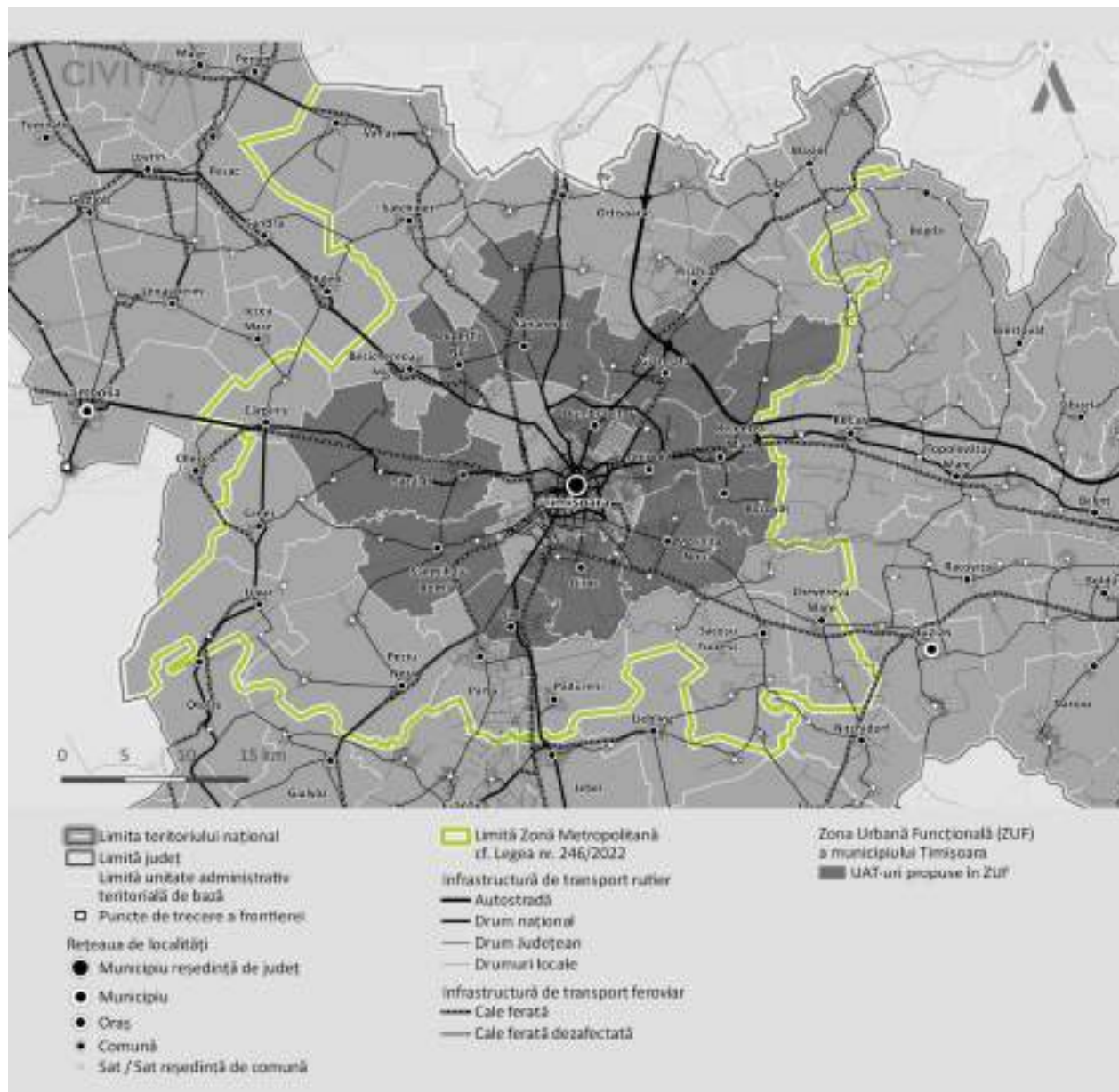
6. ANALIZA SITUAȚIEI ACTUALE

6.1 PROFILUL SPAȚIAL ȘI FUNCȚIONAL

Scopul analizei profilului spațial și funcțional este reprezentat de evidențierea principalelor zone funcționale identificate de la nivelul municipiului Timișoara și a UAT-urilor din ZUF, evoluția lor recentă și respectiv modul de relaționare funcțională și spațială dintre aceste UAT-uri și municipiul Timișoara.

Temele principale de analiză pentru profilul spațial și funcțional vizează: evoluția spațială, zonificarea funcțională și identificarea zonelor de dezvoltare, locuirea, spațiile publice, spațiile verzi și peisajul atât din municipiul Timișoara cât și din UAT-urile componente ale Zonei Urbane Funcționale delimitate, din care fac parte UAT Ghiroda, UAT Moșnița Nouă, UAT Giroc, UAT Șag, UAT Sânmihaiu Român, UAT Săcălaz, UAT Dudeștii Noi, UAT Sânanndrei, UAT Dumbrăvița, UAT Giarmata, UAT Remetea Mare și UAT Bucovăț.

FIGURĂ 1 - UAT-URILE INCLUSE ÎN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Sursa: Prelucrarea consultantului

6.1.1. CONTEXT

Din perspectiva a structurii administrative conform Legii nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României, republicată, la nivelul anului 2022, zona urbană funcțională a municipiului Timișoara cuprinde:

- 13 unități administrativ-teritoriale de bază, dintre care 1 municipiu reședință de județ și arealul său de influență imediată, respectiv 12 unități administrativ-teritoriale: comuna Ghiroda, comuna Moșnița Nouă, comuna Giroc, comuna Șag, comuna Sânmihaiu Român, comuna Săcălaz, comuna Dudeștii Noi, comuna Sânmăndrei, comuna Dumbrăvița, comuna Giarmata, comuna Remetea Mare și comuna Bucovăț.

Din perspectiva rețelei de localități, conform Legii nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național (PATN) - Secțiunea a IV-a - Rețeaua de localități, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 24 iulie 2001, cu modificările și completările ulterioare la nivelul anului 2022, zona urbană funcțională a municipiului Timișoara cuprinde, în funcție de rang:

- Localități de rangul I: municipiul Timișoara – municipiu reședință de județ (municipiu de importanță intrajudețeană), care este un centru economico-social principal cu funcțiuni complexe industriale și terțiare-administrative, politice, de cercetare-dezvoltare și de învățământ superior;
- Localități de rangul IV: 12 sate reședință de comună;
- Localități de rangul V: 15 sate aparținătoare comunelor.¹

La nivel județean, rețeaua de așezări urbane este dezvoltată în jurul Timișoarei. Practic, celelalte orașe, împreună cu municipiul Lugoj funcționează ca orașe satelit conectate la Timișoara prin intermediul unei rețele de căi ferate. Singura excepție este orașul Făget aflat la periferia județului. Din punct de vedere funcțional, municipiul Timișoara polarizează activitățile economice de la nivel județean. Există posibilitatea unei dezvoltări policentrice prin extinderea, în paralel cu Zona Metropolitană Timișoara, a zonei periurbane Lugoj și conturarea sistemului urban Lugoj - Făget ca sistem urban de sprijin pentru sistemul urban Timișoara – Arad.²

Din punct de vedere al influenței teritoriale, municipiul Timișoara a fost de-a lungul timpului un centru polarizator din punct de vedere economic, social și cultural pentru comunitățile din vecinătatea sa și a beneficiat de accesibilitate favorabilă datorită prezenței coridoarelor de transport europene, naționale și regionale. Aparte de infrastructura de transport, relațiile în teritoriu sunt susținute și de cele două coridoare verzi-albastre, râurile Bega și Timiș³ care sunt încă insuficient valorificate deși ar putea deveni un liant natural la nivelul județului și nu numai. Rolul de Pol de Creștere⁴ evidențiază faptul că aria de influență a Timișoarei trece de limitele județului și ajunge până la alte municipii reședință de județ precum Arad, Reșița sau Deva (parte din Regiunea de Dezvoltare Vest).

SCURT ISTORIC ȘI EVOLUȚIE SPAȚIALĂ | Analizând modul în care municipiul Timișoara și implicit zona urbană funcțională au evoluat din punct de vedere morfologic de-a lungul timpului, se pot observa constrângerile și cauzele care au stat la baza conturării teritoriului din prezent. Astfel, dezvoltarea spațială a municipiului Timișoara a fost restricționată de o serie de bariere naturale și antropice, precum râurile Bega, Timiș și afluenți ai acestora, calea ferată, zonele industriale, respectiv resursele limitate de terenuri pentru extinderea teritoriului intravilan.

Înainte de marile lucrări de desecare din secolul al XVIII-lea, aceste râuri își uneau albiile printr-o multitudine de brațe și mlaștini. Orașul a apărut la marginea zonei mlăștinoase care se întindea în lungul râurilor Timiș și Bega, în partea de nord. Timișoara, „cunoscută ca Cetate (din 1212) – *Castrum Temesiense* – situată la răscrucea drumurilor comerciale și militare, devenind obiectiv principal al disputei dintre turci și austrieci și mai apoi disputată de burghezia și aristocrația maghiară, Timișoara s-a dezvoltat urbanistic în jurul nucleului fortificat începând din secolul al XVIII – lea.”⁵ Conform studiilor „Timișoara s-a afirmat ca puternic centru economic încă din secolul XVIII, odată cu instalarea

¹ Legea nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național (PATN) - Secțiunea a IV-a - Rețeaua de localități, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 24 iulie 2001, cu modificările și completările ulterioare: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/29780>

² Strategia de Dezvoltare Teritorială a României

³ Aflat în proximitatea Timișoarei

⁴ Hotărâre 1149/2008

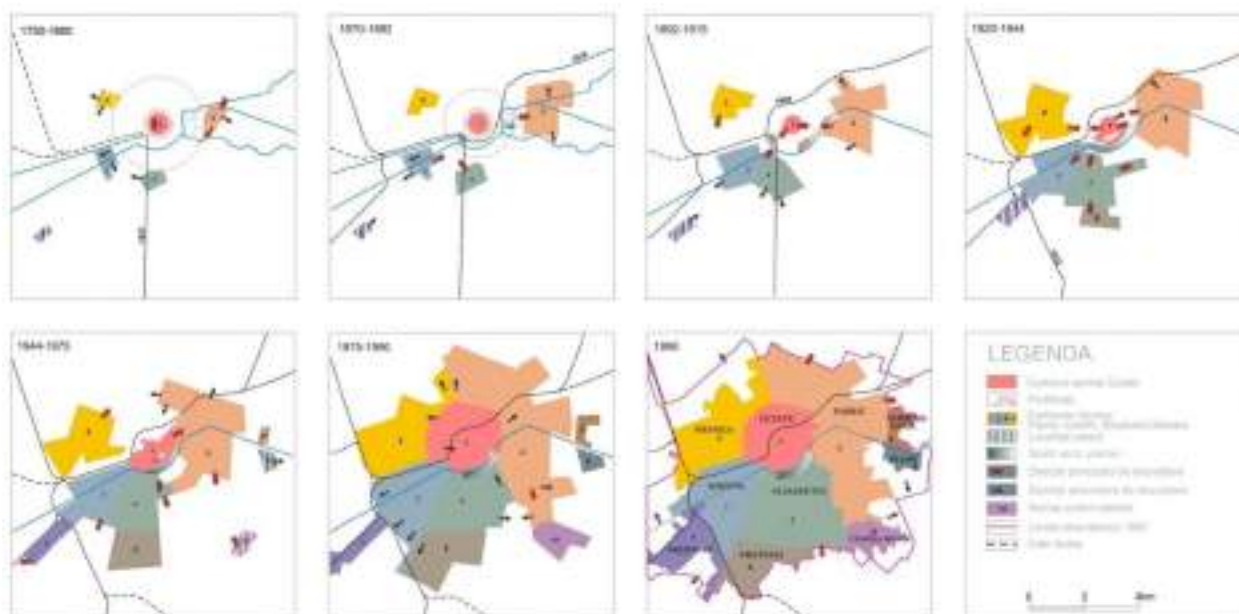
⁵ Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2020 – Polul de Creștere Timișoara

administrației habsburgice. Diversitatea etnică și religioasă, reconstrucția cetății dar și sistemul legislativ favorabil proprietății private, au determinat formarea unui puternic centru urban favorabil dezvoltării meșteșugurilor și comerțului.”⁶

Mai mult, un element important în dezvoltarea Timișoarei este și râul Bega. Acesta a fost un factor competitiv necesar dezvoltării comerțului, permițând traficul de mărfuri pe apă, legătura cu Dunărea și implicit practicarea comerțului la nivel internațional prin legătura indirectă cu porturile de la Marea Neagră. În 1857 la Timișoara s-a construit infrastructura de cale ferată, completând premisele necesare dezvoltării economiei industriale moderne, dar începând cu anul 1948, naționalizarea forțată care s-a produs atât la nivelul Timișoarei cât și la nivelul întregii țări, a produs o modificare a modului de dezvoltare economică și industrială a municipiului.⁷

Structura urbană actuală este rezultatul evoluției în timp a țesutului urban, având o configurație relativ clară: în centrul municipiului se află cartierul Cetate, cartierul central al Timișoarei, care se întinde pe locul Cetății Timișoara, cetate de tip Vauban, în jurul căreia s-au dezvoltat celelalte cartiere. Datorită dezvoltării lor într-un mod independent față de Cetate, cartierele prezintă astăzi caracteristici distincte din punct de vedere funcțional.

FIGURĂ 2 - SCHEMA EVOLUȚIEI ORAȘULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 1750-1998

Sursa: Primăria Municipiului Timișoara, Studiul de fundamentare istorică – „Zone construite protejate – Timișoara 2011” – <https://www.primariatm.ro/urbanism/zone-construite-protejate/studiul-de-fundamentare-istorica/>

Conform Studiului de fundamentare istorică – „Zone construite protejate – Timișoara 2011”, rolul principal în organizarea municipiului îl deține rețeaua arterelor de circulație, construită în sistem radial-concentric încă din perioadele anterioare. În acest sens, primul inel de circulație s-a realizat în jurul Cetății în 1971, ce urmează aproximativ conturul interior al vechilor fortificații. Din inelul central pornesc

⁶ Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2020 – Polul de Creștere Timișoara

⁷ Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2020 – Polul de Creștere Timișoara

radial, spre cartierele istorice Fabric, Elisabetin, Iosefin, Mehala și Freidorf, mai multe artere care conectează centrul municipiului cu zona periurbană a acestuia.⁸

Prin prisma dezvoltării unor activități diferite au fost astfel identificate la nivelul municipiului Timișoara tipuri distincte de morfologie urbană. Deși, acestea diferă de la cartier la cartier și de la o zonă funcțională la alta, etapele de evoluție parcurse de Timișoara au marcat existența a patru tipologii morfologice principale.⁹:

- Tipologia constituită în perioada sec. XVIII – lea și în prima jumătate a sec. al XIX-lea care predomină în Cetate, se caracterizează prin străzile relativ înguste, fără vegetație, cu clădiri cu două niveluri, formând fronturi stradale continue. La periferia celorlalte cartiere istorice se mai păstrează unele construcții parter, așezate cu fațada îngustă la stradă, cu aspect rural, realizate în aceeași perioadă. În acest caz, structura și așezarea centrului medieval al Timișoarei au condiționat tot ceea ce s-a construit ulterior. În plus, modificarea cadrului natural (prin lucrările hidrotehnice) a contribuit la conturarea structurii urbanistice actuale;
- Tipologia construită în a doua jumătate a secolului al XIX - lea și începutul secolului al XX-lea este reprezentată prin clădiri multietajate care formează, de cele mai multe ori fronturi continue. Acestea se regăsesc în special în ansamblurile executate în vederea unirii Cetății cu cartierul Fabric și Iosefin, însă se mai pot observa astfel de construcții și în celelalte zone istorice ale Timișoarei.
- Închegarea centrului urban Timișoara se desăvârșește pe parcursul secolului al XX-lea prin înglobarea succesivă a cartierelor periurbane Mehala, Fratelia (Chișoda Nouă), Freidorf, Ghiroda Nouă și Ciarda Roșie;
- Tipologia construită în prima jumătate a secolului al XX-lea și în special în perioada interbelică, este reprezentată de cartierele de vile care s-au construit în spațiile interstițiale dintre cartierele istorice care au un aspect de „oraș grădină”;
- Al patrulea tip morfologic îl prezintă realizările din perioada anilor 1960 - 1989, constituite din clădiri de locuit înalte, dotări socio-culturale și ansambluri sau platforme industriale. Acestea apar fie în forma unor mari ansambluri în zonele slab construite în perioadele anterioare, fie izolat, în cadrul zonelor urbane istorice (str. Văcărescu, Bărnățiu etc.).¹⁰

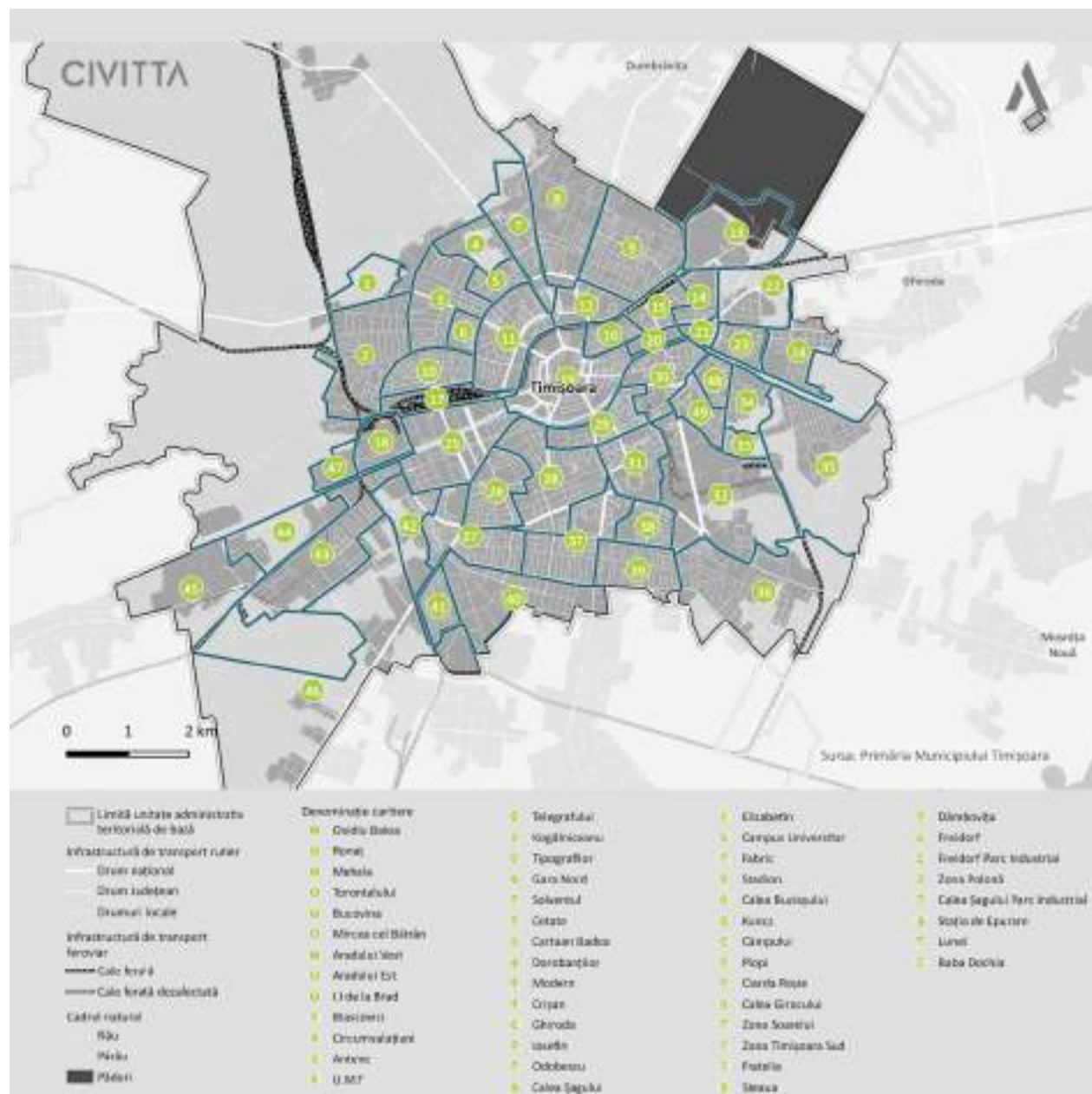
---

⁸ Studiul de fundamentare istorică – „Zone construite protejate – Timișoara 2011” a fost aprobat prin HCL nr. 208/31.05.2011

⁹ Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2020 – Polul de Creștere Timișoara

¹⁰ Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2020 – Polul de Creștere Timișoara

FIGURĂ 3 - CARTIERELE MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Sursa: Primăria Municipiului Timișoara

6.1.2. ZONIFICARE FUNCȚIONALĂ ȘI PROFIL FUNCȚIONAL

Municipiul Timișoara, zonele funcționale principale identificate la nivelul teritoriului și configurarea acestora sunt cele specifice unui municipiu reședință de județ, care adăpostește o serie de activități de importanță județeană, care este caracterizat printr-un profil economic mixt și care dispune de important patrimoniu construit valoros concentrat în zona istorică: zona centrală care înglobează și centrul istoric, zonele de locuințe (individuale și colective), zonele industriale, de servicii și comerț de mari dimensiuni, zone de agrement și petrecere a timpului liber. De-a lungul timpului, municipiul și-a conturat o structură policentrică dominată de două centre principale foarte apropiate: centrul istoric cu zona studentescă și zona Iulius Town. Acestea sunt completate de marile centre comerciale din zona de nord (pe Calea

Aradului) și sud (Shopping City și zona de industrie și comerț de pe Calea Buziașului). Aparte de principalele centre ale municipiului, mai există o suită de centre secundare, unele dezvoltate în jurul unor spații publice reprezentative (ex. Piața Traian) sau în cartierele de locuințe colective (ex. Piața Dacia).

FIGURĂ 4 - REȚEAUA DE CENTRALITĂȚI PRINCIPALE ALE TIMIȘOAREI

Sursa: Prelucrarea consultantului

Modul în care s-a dezvoltat structura policentrică a municipiului, concentrat pe mari centre comerciale la periferie sau la marginea orașului a contribuit la declinul centrelor secundare, vizibil în cazul piețelor Traian și Dacia dar și la nivelul multiplelor piețe agroalimentare amplasate în cartierele rezidențiale. Există și o tendință de a dezvolta centre secundare în lungul râului Bega, mai ales în proximitatea zonei centrale (ex. Ișo și Faber). Pentru a putea reechilibra fluxurile în oraș, este esențială revitalizarea acestor centre de cartier ca parte a unor procese de regenerare urbană.

ZONA CENTRALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA | Heritage of Timișoara (HoT) este un proiect de intervenție culturală în cartierele istorice timișorene din zona centrală. Scopul acestuia este promovarea patrimoniului cultural imobil, sensibilizarea opiniei publice privind importanța conservării și protejării acestuia și încurajarea turismului cultural în cartierele istorice ale Timișoarei.¹¹ Din 2022, Asociația „Prin Banat” publică revista Heritage of Timișoara, prin care fiecare număr oferă rezidenților din cartierele analizate, noi informații despre istoria cartierelor.

Cetatea, centrul istoric și principalul pol de atracție turistică al municipiului, se remarcă prin coerența urbanistică caracterizată de relația dintre străzile carteziene și amplele piețe urbane. Un oraș baroc, dezvoltat pe un plan prestabilit în urma unui proces tip tabula rasa în secolul al XVIII-lea, posedă o moștenire patrimonială de excepție, combinație dintre ansamblurile monumentale Secession, plastica fațadelor eclecticice și edificiile baroce formând un ansamblu omogen unic.

Zona centrală a municipiului este separată din punct de vedere spațial, de celelalte cartiere prin limite naturale sau antropice: în partea de sud prin râul Bega și centura verde de parcuri (Parcul Copiilor Ion Creangă, Parcul Rozelor, Parcul Central Anton von Scudier) și în partea nordică, prin linia de cale ferată și prin zonele industriale din care astăzi unele sunt parțial utilizate sau refuncționalizate (cum este cazul Fabricii Faber, Centrele comerciale Dedeman și Euro)¹², în timp ce alte clădiri industriale sunt nefuncționale).

ZONA PERICENTRALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA | Iosefin, Elisabetin și Fabric sunt trei dintre cartierele istorice ale Timișoarei amplasate în zona pericentrală. Apărute acum mai bine de 300 de ani, în vremea când breslele fondau țesutul urban în funcție de ocupația locuitorilor, aceste zone distincte din oraș trec printr-un program de reabilitare menit să aducă o imagine nouă patrimoniului construit ce datează din perioada austro-ungară.

Cartierul Fabric poartă această denumire datorită contextului istoric, aici fiind înființate primele fabrici în sec. XVIII-XIX, manufacturi legate de brațele canalului Bega, pe atunci în curs de regularizare. De altfel, Cartierul Fabric a fost gândit ca o replică în miniatură a centrului Timișoarei. Chiar și Piața Traian din cartierul Fabric este similară cu Piața Unirii, dar la scară redusă. Primăria a demarat în 2021 un proiect de regenerare urbană. E vorba de un concept menit să aducă mai multe zone de recreere și spații publice pietonale și pentru biciclete. Într-un orizont de cinci ani, va fi un al doilea centru al orașului, cu patru piațete și 12 străzi din zonă care vor intra în acest proces de reabilitare.

Tot în Fabric, un grup de antreprenori timișoreni, arhitecți, IT-ști și artiști au deschis în 2020 clădirea Faber. E vorba de un centru cultural independent, deschis după refuncționalizarea unei hale industriale, care a aparținut complexului Azur – fosta fabrică de vopseluri a cărei dezvoltare a început acum aproape 200 de ani, din inițiativa familiei timișorene Farber. În clădirea Faber își desfășoară activitatea în jur de 20 de companii și echipe de freelanceri din industriile creative – arhitectură, design, producție 3D, producție textilă și muzicală, creatori de conținut. Aici sunt ateliere de lucru, dar și evenimente,

---

¹¹ <https://heritageoftimisoara.ro/cartiere>

¹² Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2023. Polul de Creștere Timișoara

petreceri și expoziții, iar în aprilie 2023 echipa a deschis un nou spațiu expozițional pe care l-a pus la dispoziția operatorilor culturali din Timișoara.¹³

Purtând inițial denumirea de Maierile Vechi, **cartierul Iosefin** este situat în vestul Timișoarei. A fost înființat la mijlocul secolului al XVIII-lea, la început fiind un sat de coloniști germani, situat la periferia zidurilor Cetăți Timișoara. Cartierul Iosefin s-a dezvoltat de-a lungul canalului Bega și era traversat intens de vapoare, care transportau de la cereale la obiecte de artă. Prin cartierul Iosefin trece o pistă de biciclete de 37 de kilometri, inaugurată în 2015.

La nivelul cartierului Iosefin se urmărește activarea unui spațiu neglijat și revendicarea patrimoniului istoric industrial orientat spre transformarea Turnului de Apă din cartierul timișorean Iosefin într-un spațiu cultural permanent prin realizarea de activități de cercetare a patrimoniului arhitectural al cartierului istoric Iosefin și promovarea acestuia prin expoziții permanente și temporare.¹⁴

Cel mai *tânăr* cartier istoric al Timișoarei, **cartierul Elisabetin**, se remarcă atât prin bogatul fond construit cu valoare arhitecturală și istorică pe care îl deține, precum și prin fronturi formate din clădiri cu regim jos de înălțime prevăzute cu grădini verzi. Multitudinea de spații verzi ale cartierului, contribuie la conturarea caracterului cartierului, formând zone de repaos atât cu valoare estetică pentru imaginea urbană cât și cu valoare funcțională, completând infrastructura de dotări de proximitate din cadrul cartierului.

EXPANSIUNEA URBANĂ ÎN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ | În ceea ce privește zona urbană funcțională a municipiului Timișoara, aceasta prezintă un profil funcțional mixt, dominat de sectorul serviciilor și de locuire, însă destul de diferențiat la nivelul localităților, principalul factor care a indus această diferențiere fiind poziția în raport cu axele de conectare rutieră cu municipiul Timișoara. UAT-urile din imediata proximitate a municipiului Timișoara – Ghiroda, Remetea Mare sau Giroc care sunt traversate sau delimitate de axe rutiere majore, aflate în proximitatea unor zone industriale importante ale municipiului prezintă de asemenea, zone funcționale mixte – zona logistică de la Ghiroda (pe E70), Parcul Industrial Incontro și zona logistică spre comuna Șag (DN 59), zona logistică de pe DNCT spre comuna Giarmata.

Expansiunea urbană se produce atunci când rata conversiei de utilizare a teritoriului depășește rata de creștere a populației. Potrivit definiției oferite de Jaeger și Schwick¹⁵, gradul de expansiune este mai mare atunci când zona construită este mai mare, clădirile sunt mai dispersate în peisaj, iar intensitatea utilizării zonelor construite este mai mică. Factorii majori care duc la modificarea cadrului urban sunt cauzate de fenomenul de globalizare, precum și de schimbările la scară largă din plan social, economic și demografic.

Se observă astfel tendința de expansiune teritorială pe care municipiul Timișoara a avut-o în ultimii ani, prin dezvoltarea zonelor de la periferie precum: Chișoda, Ghiroda, Dumbrăvița sau Moșnița, extinderi dinspre vest în comuna Săcălaz, dinspre est în comuna Moșnița Veche și dinspre sud în comuna Șag. Totodată, noile suburbii cum ar fi Dumbrăvița, Ghiroda, Remetea Mare, Moșnița Nouă, Giroc, Șag, Sânmihaiul Român sau Săcălaz, după cu anul 2010 au înregistrat o creștere a populației în urma dezvoltării de zone rezidențiale în afara municipiului Timișoara amplasate, cu precădere adiacent principalelor artere de circulație care asigură legătura cu zona centrală a municipiului Timișoara.

---

¹³ <https://faber.ro/despre-noi/>

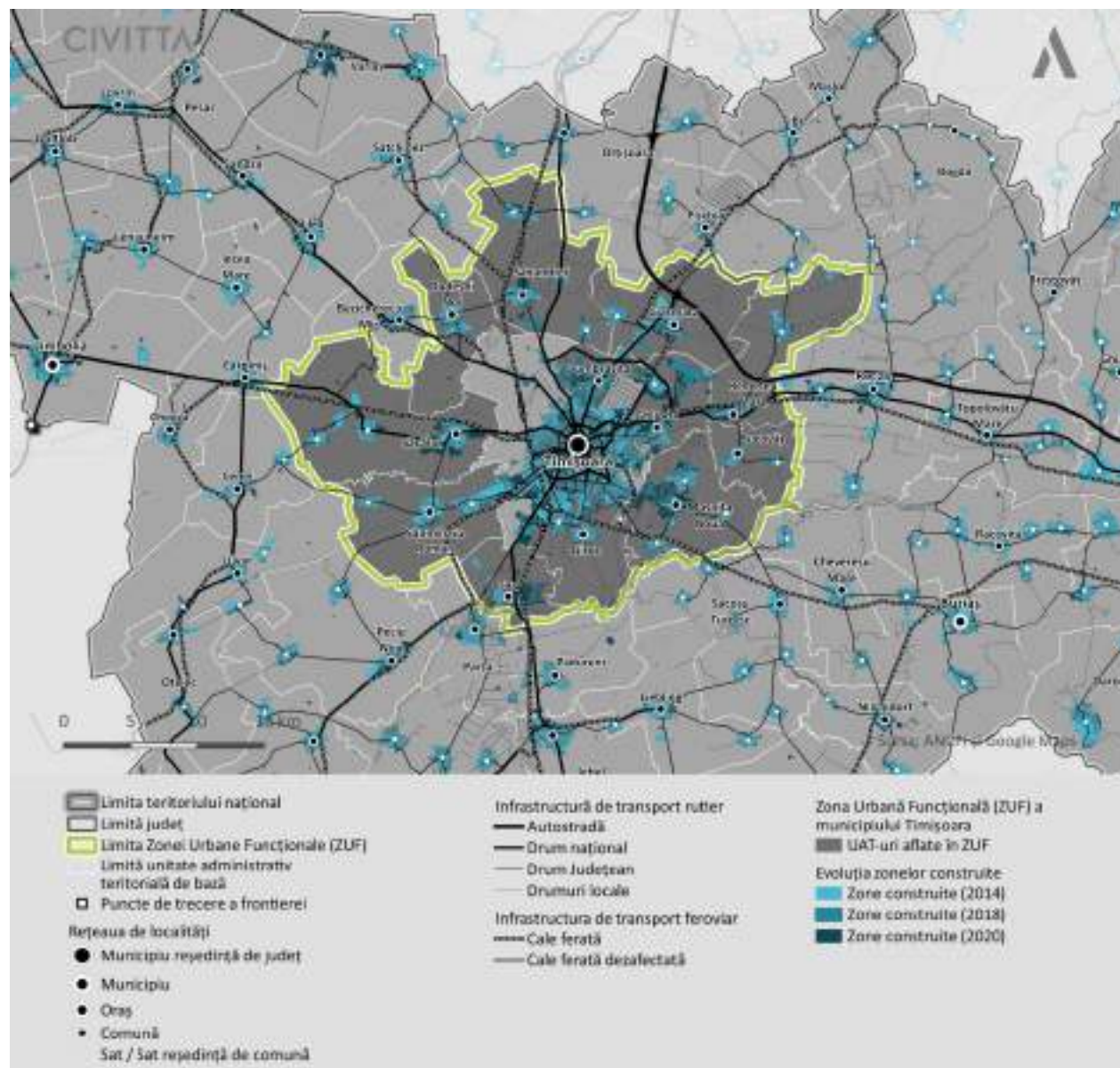
¹⁴ <https://casteluldeapa.ro/>

¹⁵ https://www.mdipa.ro/userfiles/Urban_Sprawl_Definition_Action.pdf

Improving the measurement of urban sprawl: Weighted Urban Proliferation (WUP) and its application to Switzerland

În acest context, tendința de expansiune urbană este vizibilă cu precădere în prima coroană de UAT-uri din jurul municipiului Timișoara, aceasta concentrând dezvoltări rezidențiale în localitățile din proximitatea municipiului, către nord – în special în Dumbrăvița, către sud – în zona Șag sau la periferia municipiului Timișoara și către est – Moșnița Nouă sau Ghiroda.

FIGURĂ 5 - EVOLUȚIA ZONELOR CONSTRUITE, 2014-2018-2020

Sursa: Prelucrarea consultantului, date ANCPPI și cartare Google Maps

Extinderea masivă și organică a municipiului Timișoara în zonele învecinate, fără a avea la bază o strategie coerentă de dezvoltare periurbană, și transferul de populație și activități spre comunele suburbane sunt de asemenea problematice, în condițiile în care densitatea urbană rămâne redusă, conducând la apariția unor probleme în asigurarea infrastructurilor și utilităților publice în noile zone de dezvoltare rapidă.

Mai mult, zona de nord a municipiului Timișoara beneficiază de o mai bună conexiune, inclusiv prin poziția Aeroportului Internațional Timișoara și a autostrăzii A1, însă introduce dezechilibre în plus în partea de sud a municipiului, care deși este mai dens populată, nu beneficiază de o centură de sud care să ofere aceeași conectivitate la nivelul teritoriului.

FIGURĂ 6 - ZONE DE EXPANSIUNE URBANĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF, 2010 VS. 2023

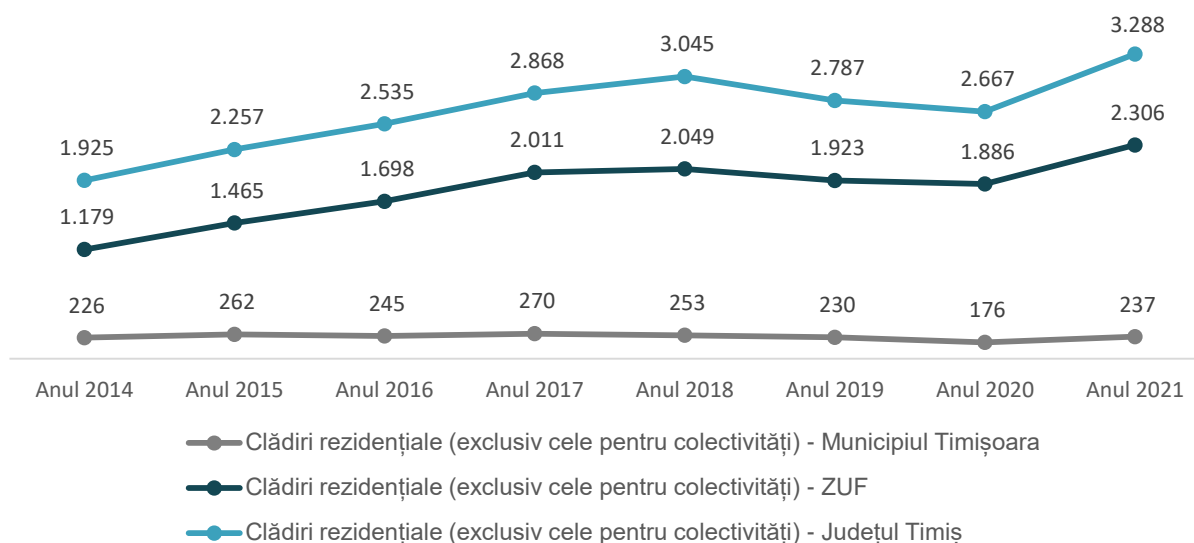

Sursa: Google Earth

Expansiunea este evidențiată și din perspectiva dezvoltărilor imobiliare de la nivelul zonei analizate, fie că este vorba de creșterea numărului de locuințe, fie că este vorba despre numărul de autorizații de construire eliberate. Analiza numărului total de autorizații de construire eliberate pentru clădiri rezidențiale, anual, în intervalul 2014-2021, ilustrează o tendință ascendentă atât la nivelul județului Timiș, cât și la nivelul municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale.

FIGURĂ 7 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI TOTAL DE AUTORIZAȚII DE CONSTRUIRE PENTRU CLĂDIRI REZIDENȚIALE (EXCLUSIV CELE PENTRU COLECTIVITĂȚI), MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ZUF ȘI JUDEȚUL TIMIȘ (2014-2021)

Sursa: Baza de date INS TEMPO

În acest sens, în anul 2021 s-au înregistrat cu 41,45% mai multe autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale în județul Timiș, cu 48,87% mai multe autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale în Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara și cu 4,64% mai multe autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale în municipiul Timișoara, față de anul 2014.

Raportat la numărul de autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale, în ZUF au fost eliberate la nivelul anului 2021 aproximativ 70,1% din numărul total de autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale eliberate la nivelul județului Timiș. Totodată, numărul autorizațiilor de construire pentru clădiri rezidențiale eliberate la nivelul ZUF este de aproape 10 ori mai mare decât numărul total de autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale eliberate la nivelul municipiului Timișoara în anul 2021.

În cazul Zonei Urbane Funcționale a municipiului Timișoara, cele mai multe autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale au fost date în anul 2021 în UAT Moșnița Nouă (668 de autorizații), urmată de UAT Dumbrăvița (334 de autorizații) și UAT Ghiroda (213 de autorizații eliberate). Mai mult, aceste unități administrativ-teritoriale au fost de-a lungul timpului locațiile în care s-au construit cele mai multe imobile de locuit. Totodată, UAT-urile din prima și a doua coroană de localități au avut în anul 2021 cele mai mari valori înregistrate față de anul 2014. În comuna Moșnița Nouă au fost înregistrate un număr de 54,76 de autorizații eliberate la 1.000 de locuitori, urmată de comuna Ghiroda cu un număr de 27,07 autorizații eliberate la 1.000 de locuitori.

În ceea ce privește prima coroană de localități au fost înregistrate între 10-25 de autorizații de construire eliberate la 1.000 de locuitori pentru Șag (22,92 autorizații de construire eliberate), Dumbrăvița (20,46 autorizații de construire eliberate), Sânmihaiu Român (19,52 autorizații de construire eliberate), Săcălaz (19,34 autorizații de construire eliberate), Giroc (16,61 autorizații de construire eliberate), Giarmata (15,50 autorizații de construire eliberate) și Sândandrei (14,27 autorizații de construire eliberate), iar pentru Dudeștii Noi au fost eliberate între 5-10 autorizații de construire la 1.000 de locuitori. Din a doua coroană de localități au fost înregistrate între 10-25 de autorizații de construire eliberate la 1.000 de locuitori doar pentru UAT-urile Bucovăț (22,73 autorizații de construire eliberate), Remetea Mare (19,12 autorizații de construire eliberate) și Giarmata (15,50 autorizații de construire eliberate).

Dezvoltarea fondului construit, mai ales locuințe, este urmat și de o creștere rapidă a populației. Comune precum Dumbrăvița, Giroc sau Moșnița nouă au înregistrat creșteri ale populației de peste 150% între 2011 și 2022¹⁶ ajungând să treacă de pragul minim de populație pentru a deveni orașe.

FIGURĂ 8 - POPULAȚIA DUPĂ REȘEDINȚĂ, PE LOCALITATE ÎN ANUL 2021

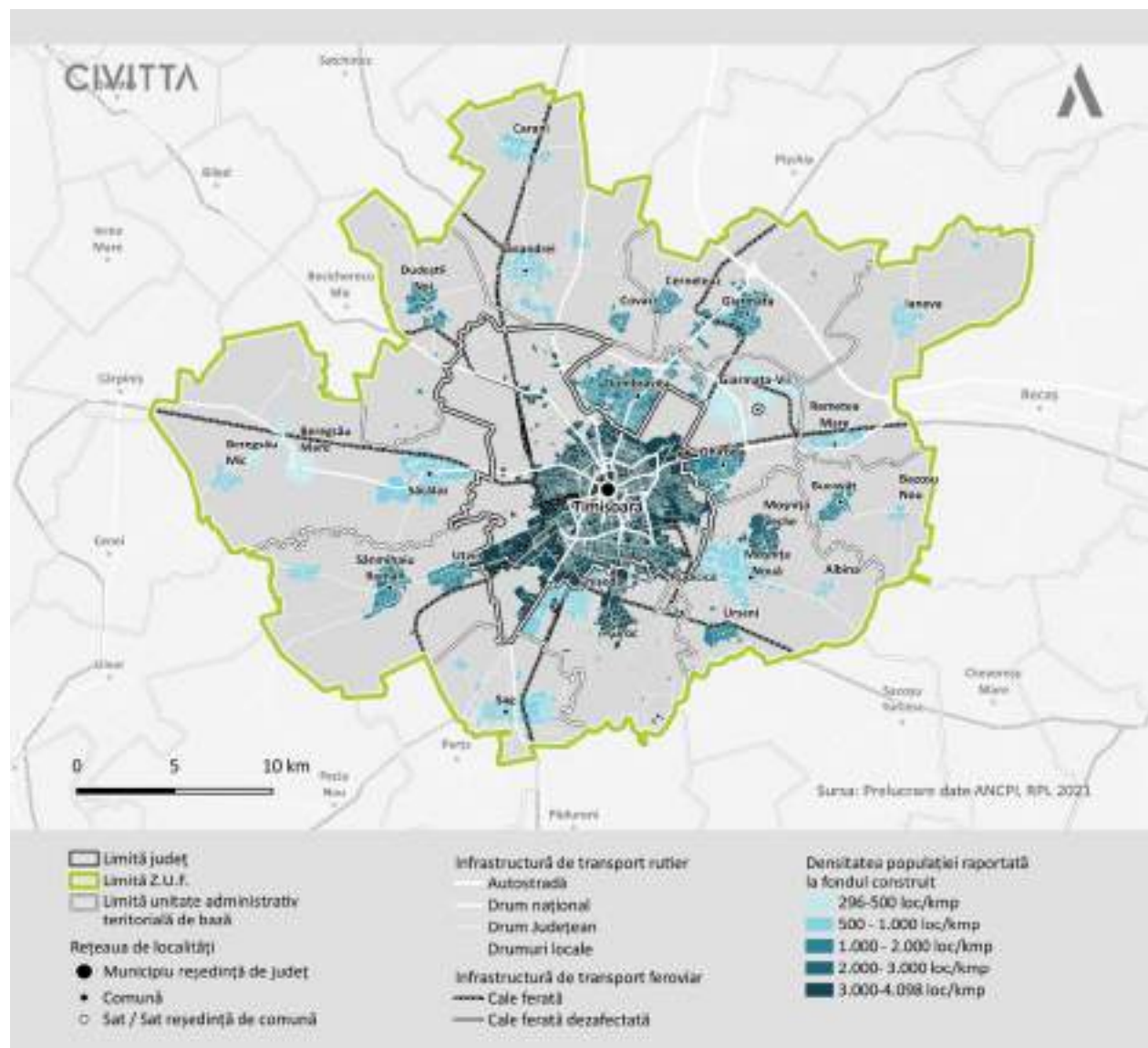
Sursa: RPL 2021

Astfel, la nivelul zonei urbane funcționale se observă un proces de densificare, cele mai vizibile fiind în cadrul UAT-urilor menționate anterior (atât din perspectiva fondului construit, cât și a populației care a înregistrat o evoluție pozitivă). Zonele cu cea mai mare densitate a numărului de locuitori raportat la suprafața construită se înregistrează în la nivelul municipiului Timișoara (4.098,37 loc./kmp) și în zona de sud a municipiului Timișoara în Giroc (3.294,10 loc./kmp). Acestea sunt urmate de localitatea Moșnița Veche (2.201,41 loc./kmp), Dumbrăvița (1.928,13 loc./kmp), Dudeștii Noi (1.488,62 loc./kmp), Utvin (1.463,89 loc./kmp), Urseni (1.459,25 loc./kmp), Sânmihaiu Român (1.310,64 loc./kmp), Ghiroda (1.289,30 loc./kmp), Giarmata (1.175,08 loc./kmp) și Bucovăț (1.132,40 loc./kmp).

Creșterea densității este un aspect pozitiv din perspectiva eficienței cu care se pot furniza servicii publice (transport public, educație etc.). Concentrarea expansiunii pe locuințe individuale limitează însă posibilitățile de creștere a densității și atingerea unor praguri dezirabile pentru furnizarea eficientă de servicii publice (ex. 30 locuitori / ha pentru transportul public).

¹⁶ Populație rezidentă conform RPL.

FIGURĂ 9 - DENSITATEA POPULAȚIEI RAPORTATĂ LA FONDUL CONSTRUIT, 2021

Sursa: prelucrare date ANCI și RPL 2021

6.1.3. DINAMICA DEZVOLTĂRII URBAINE

Din perspectiva expansiunii urbane, se remarcă faptul că municipiul Timișoara și-a menținut caracterul compact în general, noile dezvoltări s-au concentrat în zone unde existau resurse de teren în interiorul municipiului.

FIGURĂ 10 - EXPANSIUNEA URBANĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2010 VS. 2023

Sursa: Google Earth

Cum o mare parte de nevoia de dezvoltare imobiliară a fost absorbită de comunele limitrofe Timișoarei (Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Giroc sau Șag), pe teritoriul municipiului zonele de expansiune sunt mai rare. Noi dezvoltări rezidențiale, preponderent locuințe individuale s-au dezvoltat mai mult în partea sudică a municipiului, în cartiere precum Ciarda Roșia sau la marginea cartierului Fabric în zona Câmpului. Noi ansambluri de locuințe sau dezvoltat de regulă pe foste situri industriale din partea de nord a municipiului (ex. Adora Forest pe Platforma Industrială Ion Ionescu de la Brad sau Isho în proximitatea RATT). Principalele dezvoltări industriale s-au concentrat în partea sudică, pe Calea Buziașului și în partea de nord-vest în zona Torontalului. Tot în zona de nord se concentrează și majoritatea centrelor comerciale (Metro, Ikea, Hornbach sau Auchan) pe când în partea de sud a municipiului s-a dezvoltat complexul comercial Shopping City (incluzând Dedeman și Carrefour). Amplasarea la periferie a acestor mai zone comerciale la periferie, în defavoare micilor puncte comerciale din cartierele rezidențiale generează fluxuri suplimentare din zonele rezidențiale pericentrale către periferie. Aceste fluxuri se suprapun cu fluxurile generate de marile zone industriale și de logistică localizate tot la marginea Timișoarei.

Multe din problemele existente în Timișoara din punct de vedere al dezvoltării urbane derivă din evoluția istorică a municipiului, format prin reunirea mai multor nuclee separate. Numeroase terenuri libere sau parțial abandonate separă cartierele de locuit și zonele de activități, formând rupturi, discontinuități în structura urbană și generând dificultăți de asigurare a accesului la dotări publice. Extinderea masivă a fondului construit din municipiul către zonele învecinate și transferul de populație și activități spre comunele suburbane sunt de asemenea problematice, în condițiile în care densitatea urbană rămâne redusă.

O problemă care rămâne de rezolvat este aceea a reechilibrării teritoriale a dispersiei zonelor comerciale, tipic urbane, și a asigurării circulației între acestea și cartierele rezidențiale. Se constată astfel o polarizare excesivă a marilor suprafețe comerciale în jumătatea nordică a municipiului Timișoara, în condițiile în care municipiul prezintă o densitate crescută a locuitorilor în zona de sud, accesul populației rezidente în acest areal către dotările din partea de nord fiind îngreunat de structura radială a tramei¹⁷ stradale și existența unor bariere fizice precum râul Bega sau infrastructura feroviară.

Pe de altă parte, închiderea a numeroase unități de producție din cadrul vechilor platforme industriale a dus la creșterea numărului spațiilor industriale abandonate, cu probleme de contaminare și cu dificultăți de reabilitare și de integrare în peisajul urban. Municipiul Timișoara păstrează încă jurul centrului istoric,

¹⁷ Practic pentru că structura inelară a orașului nu este închisă cea mai mare parte a traficului pe direcția nord-sud trece prin zona centrală.

mai ales în lungul căilor ferate, o serie de situri industriale care pe de-o parte reduc conectivitatea tramei stradale și afectează imaginea orașului dar reprezintă și resurse importante de teren pentru noi dezvoltări. În acest sens, lansarea proceselor de regenerare urbană, restructurare și valorificare a acestor situri trebuie să fie o prioritate pentru următorii 10 ani. Mai mult de atât, aceste rezerve prețioase de teren trebuie privite nu doar ca spațiu pentru noi dezvoltări imobiliare ci și ca soluție pentru echiparea zonelor rezidențiale din proximitate cu dotări: spații verzi, unități de învățământ, centre culturale etc.

FIGURĂ 11 - ZONELE DE BROWNFIELD ȘI GREENFIELD DISPONIBILE LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Sursa: Cartare Google Maps

Situri industriale de la nivelul municipiului Timișoara cum este Solventul reprezintă încă bariere în închiderea inelele de circulație rutieră (proiect pe A. Saligny). Totodată, există încă un număr redus de terenuri libere de construcție în partea de sud în zona de expansiune Timișoara-Giroc-Șag și Moșnița Nouă.

Terenurile industriale și zona de triaj CF devin din ce în ce mai importante în contextul noilor schimbări legislative, acestea putând reprezenta zone importante în regenerarea urbană a municipiului Timișoara, fiind chiar incluse într-o serie de idei de proiecte (PUZ Regenerarea urbană pe infrastructura feroviară

publică: Ronaț Triaj, Gara Timișoara Sud, Gara Timișoara Nord, Piața 700, Piața Consiliul Europei, Gara Timișoara Est și zona lizieră Pădurea Verde (Liceul Silvic)).

Se păstrează însă o serie de situri industriale în interiorul orașului care pot avea rol strategic cum este fosta fabrică de pantofi Modern, Guban sau Abatorul.

Conform Planului Urbanistic General al Municipiului Timișoara, un rol important în dezvoltarea pe termen lung îl are utilizarea suprafețelor ocupate acum de infrastructura CFR din zona Gării de Nord și a Gării de Est, suprafețe ce pot deveni zone de dezvoltare urbană în cadrul unui program de reconversie și refuncționalizare, odată cu modernizarea infrastructurii feroviare centrale și realizarea inelului feroviar nord în afara municipiului.¹⁸

Dezvoltarea urbană a municipiului Timișoara depinde în mare măsură de întregirea țesutului urban pe zonele adiacente căii ferate între fosta platformă Solventul și actuala platformă Continental. Conversia zonelor industriale aflate pe malul opus al canalului Bega în raport cu cartierul Iosefin și cartierul Fabric împreună cu restructurarea și reconversia inelului central nord sunt elementele cheie pentru redefinirea structurii urbane a municipiului și poziționarea unor obiective de interes public majore raportat la aceasta într-o coerență spațială adecvată unui teritoriu contemporan. Mai mult, zona metropolitană oferă Timișoarei posibilitatea de a colabora cu comunele vecine în vederea dezvoltării de dotări care să deservească echilibrat noile zone rezidențiale (mai ales crește, grădinițe și școli primare, alături de spații verzi de tip parc sau scuar).

Dezvoltarea urbană a Municipiului Timișoara este ghidată de Planul Urbanistic General (PUG) aflat în curs de aprobare. Noul PUG pornește de la o viziune de dezvoltare spațială a municipiului susținută de 2 axe tematice majore:

- viață urbană / cultură / educație și cercetare – în zona de est-vest a municipiului Timișoara;
- productivitate și inovație tehnologică / educație și cercetare – în zona de nord-sud a municipiului Timișoara.

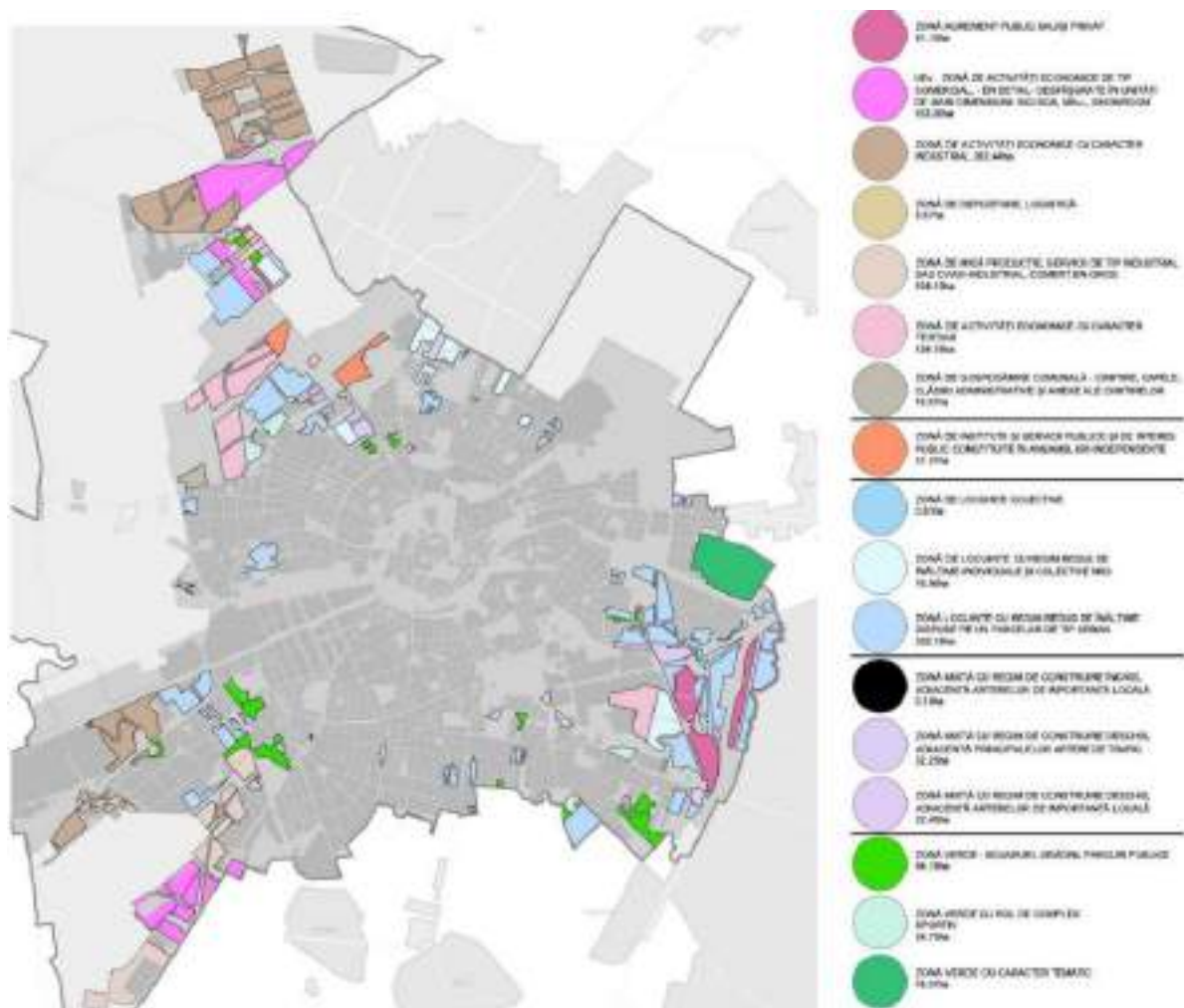
Conform PUG al municipiului Timișoara, principalele zone de extindere ale orașului sunt localizate în *zona de Nord a orașului, între calea ferată în nord și Comuna Dumbrăvița, în zona de Est-la sud de Canalul Bega zona XII cartier Freidorf și în zona de Vest adiacentă cartierului Plopi-Kunkz zona VI.*¹⁹

---

¹⁸ Planul Urbanistic General Timișoara 2012

¹⁹ PUG Timișoara – Memoriu General: <https://assets.primariatm.ro/cf4268fa-73e7-4863-ab83-52923c3ab2fa>

FIGURĂ 12 - PRINCIPALELE ZONE DE EXTINDERE ALE MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, CONFORM PUG TIMIȘOARA

Sursa: PUG Timișoara – Memoriu General

Aceste zone sunt detaliate conform PUG, astfel:

- **În partea de Nord a orașului, zona Torontal – Aradului nord, cu o zonă de dezvoltare de 590,99 ha, cu următoarele tipuri de funcțiuni urbanizate:** zone de activități economice cu caracter industrial, comercial, en-detail, zonă de locuințe cu regim redus de înălțime dispuse pe un parcelar de tip urban, zonă de locuințe cu regim redus de înălțime individuale și colective mici, zonă de instituții și servicii publice, zone mixte cu regim de construire deschis, zonă de servicii de tip industrial sau cvasi-industrial, zone verzi scuaruri, grădini, parcuri publice, zonă de agrement public sau/și privat;
- **În partea de Vest a orașului, în zona XII – cartier Freidorf, zona de dezvoltare este de 273,15 ha, cu următoarele tipuri de funcțiuni urbanizate:** zonă de activități economice cu caracter industrial, zonă mică de producție, servicii de tip industrial sau cvasi-industrial, comerț și engros, zonă de activități economice de tip comercial, zonă de depozitare și logistică, zone verzi, scuaruri, grădini și parcuri publice, zonă de locuințe cu regim redus de înălțime dispuse pe un parcelar de tip urban;
- **În partea de Vest a orașului, zona VI cartier Plopi-Kunkz, se propune spre dezvoltare o zonă de 274,88 ha, cu următoarele tipuri de funcțiuni urbanizate:** zonă de locuințe cu regim redus de

înălțime dispuse pe un parcellar de tip urban, zonă de locuințe cu regim redus de înălțime colective și individuale mici, zonă de agrement public sau/și privat, zonă de activități economice cu caracter terțiar, zonă verde cu rol de complex sportiv, zonă mixtă cu regim de construire deschis.

DOCUMENTAȚII DE URBANISM LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA | Direcția de Urbanism din cadrul Primăriei Timișoara, a aprobat prin Hotărârea nr. 21 / 25.01.2022²⁰ elaborarea **Strategiei de Dezvoltare Teritorială Urbană - Timișoara Nord**, acesta fiind un plan care va seta direcțiile de investiții pe următorii 10-15 ani într-un nou cartier al municipiului care se întinde pe o suprafață de peste 1000 de hectare, similară cu cea ocupată de comuna Dumbrăvița. Zona studiată este situată între Calea Aradului (la est), Grigore Alexandrescu/Ovidiu Balea/Aleea Viilor (la sud), calea ferată (la vest) și canalul Beregsău (la nord), zonă care se va dezvolta în următorii ani conform unui plan urbanistic stabilit.

Printre obiective cuprinse în strategie se numără: construirea a șase centre de cartier și șase școli, amenajarea celei mai mari zone de recreere și sport din municipiu, înființarea a 21 de stații de transport în comun, construirea de noi străzi de legătură și lărgirea bulevardelor care traversează acest cartier (de exemplu Calea Torontalului), construirea unui centru expozițional și de cercetare, construirea unui Medical City. Strategia de Dezvoltare Teritorială Urbană – Timișoara Nord a fost aprobată de Consiliul Local al Municipiului Timișoara prin Hotărârea nr. 21 / 25.01.2022.²¹

Viziunea de dezvoltare a municipiului Timișoara în prezentată în cadrul **Planului Urbanistic General** susține orientarea comunității către o permanentă cunoaștere și performanță, ca formă de adaptare la provocările competiției tehnologice, petrecute într-un mediu urban cultural protejat și valorificat. Astfel, se are în vedere valorificarea oportunităților urbane existente precum și a celor rezultate din aplicarea unor programe de regenerare urbană solicită în primul rând consolidarea *Stilului Timișoara*. Îmbunătățirea condițiilor de locuire, dar și a imaginii urbane, se va realiza și prin interconectarea rețelei spațiilor publice din zona centrală cu cea din cartierele municipiului, prin conversia unor terenuri pentru funcțiuni de birouri clasa Prima și A integrate stilistic în patrimoniul arhitectural existent.²²

Conform Conceptului General de Dezvoltare Urbană propus de PUG Municipiul Timișoara, se propune dezvoltarea municipiului Timișoara ca „oraș dominant în regiune, cu un mix de funcțiuni concentrate în intravilanul municipiului inteligent conectate” printr-o serie de acțiuni:

- Realizarea printr-un proces de reabilitare a cartierelor istorice a municipiului Timișoara, a unei diversități de funcțiuni urbane necesare dezvoltării comunităților locale și a unei utilizării eficiente a infrastructurii edilitare și rutiere;
- Reabilitarea în parteneriat cu Ministerul Transporturilor a coridorului de transport CF operațional în zona centrală prin mutarea transportului de marfă în exteriorul intravilanului municipiului și prin valorificarea funcțională a terenurilor pentru obținerea unui centru funcțional modern conform viziunii și obiectivelor de dezvoltarea exprimate;
- Rezolvarea problemelor structurale ale rețelei stradale (inel 1 și 2) în scopul reducerii congestiei de trafic și a poluării generate de aceasta și reducerii traficului auto în zona centrală a municipiului în favoarea pietonilor.

---

²⁰ Cf. răspuns solicitare de date cu nr. CUG2022-000378/09.09.2022 din partea Direcției Patrimoniu Biroul Clădiri și Terenuri, Primăria Municipiului Timișoara

²¹ Cf. răspuns solicitare de date cu nr. CUG2022-000378/09.09.2022 din partea Direcției Patrimoniu Biroul Clădiri și Terenuri, Primăria Municipiului Timișoara

²² Planul Urbanistic General Timișoara 2012 – Etapa 2. Concept general de dezvoltare urbană – https://www.primariatm.ro/file_uploads/pug_reguli/masterplan.pdf

Scenariul are ca rezultat un municipiu cu o structura urbana compacta formata din unități funcționale ușor de definit și în consecință de reglementat prin Planul Urbanistic General.

Prin Conceptul General de Dezvoltare Urbană realizat în cadrul Planului Urbanistic General al Municipiului Timișoara se accentuează faptul că municipiul dispune de o infrastructură economică diversă, la care se adăugă și una universitară și de cercetare, un climat pentru afaceri de nivel stabil și sigur, Timișoara reprezintă un bazin atractiv pentru forța de muncă diversă și peste medie calificată, în industrii productive și servicii științifice, socio-economice, medicină și biotehnologie.

Planul Urbanistic General subliniază faptul că municipiul are o infrastructură urbană spațială echilibrată. Standardele de locuire sunt peste media pe țară, cu o concentrare de servicii și cu o ofertă bogată și variată de monumente, spații de cultură, activități și evenimente culturale, modalități de petrecere a timpului liber. Patrimoniul natural este clădit pe structura formată de bulevardului verde al canalului Bega, Pădurea Verde și o rețea de parcuri în zona centrală care necesită însă o conectare cu spațiile verzi din interiorul cartierelor și conectare la cadrul natural periurban.

Cu toate acestea, municipiului îi lipsește o planificare coerentă a dezvoltării urbane a teritoriului, iar Timișoara se confruntă cu probleme de congestie de trafic în zona centrală determinată atât de configurația stradală incompletă sau de lipsa centurii ocolitoare. Fostele zone industriale sunt ușor transformate sau reconvertite în spații cu noi funcțiuni, iar alte zone industriale noi se dezvoltă dezorganizat în zonele libere ale municipiului.²³

În acest context, Planul Urbanistic General al Municipiului Timișoara propune 2 obiective strategice principale ce vizează *creșterea ofertei de amplasamente pentru investiții, sporirea gradului de atractivitate și stilul municipiului*:

- Obiectiv 1 – Dezvoltarea unei structuri economice urbane competitive;
- Obiectiv 2 – Creșterea atractivității orașului pentru localnici și vizitatori.

Conform datelor primite din partea Primăriei Municipiului Timișoara²⁴, în anul 2022 au fost aprobate prin Hotărâre de Consiliu Local, un număr de 39 de Planuri Urbanistice Zonale sau de Detaliu ce propun dezvoltări de noi locuințe colective/individuale și funcțiuni complementare, construire hale servicii și depozitare, construire supermarketuri, ansamblu de clădiri cu funcțiuni mixte sau dezvoltarea unor zone de instituții de învățământ cu funcțiuni complementare și servicii.

Pentru anul 2023, Primăria Municipiului Timișoara dorește să elaboreze o serie de studii și proiecte²⁵:

- H.C.L. 258/14.06.2022 – Programul de sprijin financiar pentru creșterea calității arhitectural-ambientale a clădirilor din zonele prioritare de intervenție din Municipiul Timișoara;
- Sistem infogeografic de administrare al Municipiului Timișoara (migrare pe altă platformă, implementare de noi aplicații, interconectare cu aplicații existente și actualizare a Sistemului GIS al Primăriei Municipiului Timișoara).

Municipiul Timișoara mai dispune încă de o serie de resurse de teren care pot fi exploatate pentru o dezvoltare ulterioară în zona de nord a municipiului, precum și o serie de zone în partea de sud și zona

---

²³ Planul Urbanistic General Timișoara 2012 – Etapa 2. Concept general de dezvoltare urbană – https://www.primariatm.ro/file_uploads/pug_reguli/masterplan.pdf

²⁴ Cf. răspuns solicitare de date cu nr. CUG2022-000378/09.09.2022 din partea Direcției Patrimoniu Biroul Clădiri și Terenuri, Primăria Municipiului Timișoara

²⁵ Cf. răspuns solicitare de date cu nr. CUG2022-000378/09.09.2022 din partea Direcției Patrimoniu Biroul Clădiri și Terenuri, Primăria Municipiului Timișoara

de est spre Moșnița Nouă. În zona de nord-vest și vest sunt cele mai multe rezerve de teren de tip „Greenfield”, acestea fiind zone încă neurbanizate.²⁶

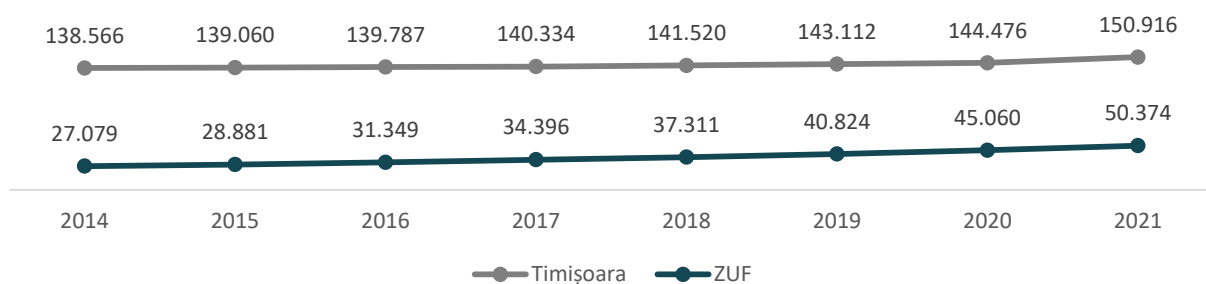
6.1.4. LOCUIRE

Locuirea reprezintă un domeniu esențial în definirea capacității unui oraș de a se adapta la nevoile locuitorilor săi. Astfel, una dintre condițiile de bază pentru bunăstarea populației în general, o reprezintă accesul la o locuință, în special în contextul integrării sociale a celor ce aparțin unor grupuri vulnerabile.

În municipiul Timișoara și în localitățile componente ale zonei urbane funcționale, zona funcțională dominantă este cea de locuire, cu precădere locuirea individuală, cu regim mic de înălțime în special în localitățile din ZUF, precum și locuirea colectivă – aceasta fiind concentrată în special în zona centrală și pericentrală a municipiului Timișoara și în noile cartiere rezidențiale din comuna Dumbrăvița.

Perioada 2014-2021 reprezintă o perioadă de creștere constantă a numărului total de locuințe, în anul 2021 existând cu aproximativ 8,91% mai multe decât în anul 2014 în municipiul Timișoara. Această tendință lină de creștere a numărului de locuințe se desfășoară în paralele cu un proces constant de scădere a numărului de locuitori, în parte din cauza migrării populației către comunele periurbane.

FIGURĂ 13 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE LOCUINȚE PE TIPURI DE PROPRIETATE, MUNICIPIUL TIMIȘOARA VS. ZUF, 2014-2021

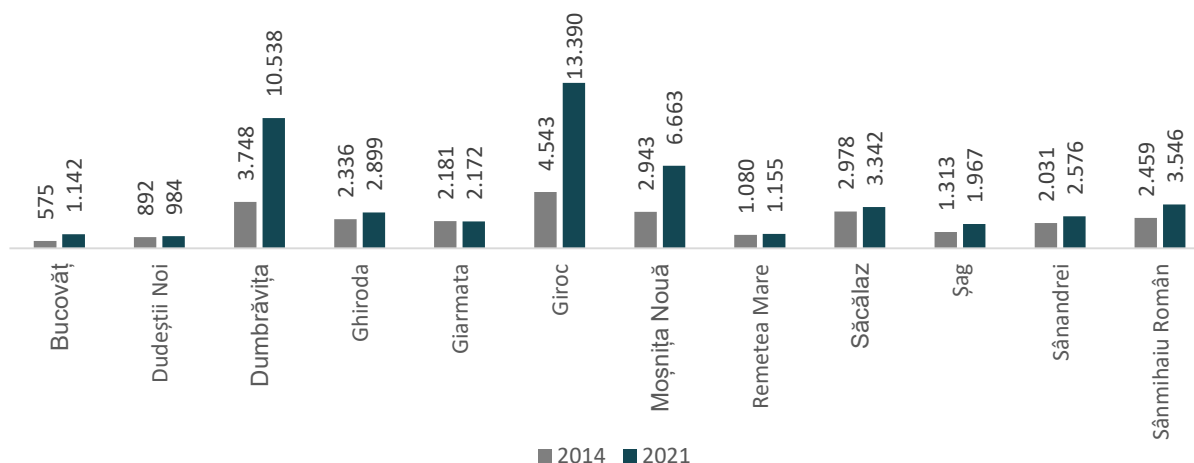

Sursa: Baza de date INS TEMPO

În același timp, la nivelul Zonei Urbane Funcționale s-a înregistrat o creștere de aproximativ 86,02% a numărului de locuințe în anul 2021 față de anul 2014 lucru care confirmă faptul că localitățile din imediata vecinătate a municipiului Timișoara au cunoscut o dezvoltare constantă în ultimii ani. Cele mai mari creșteri s-au înregistrat în UAT-urile Dumbrăvița (+181,16%), Giroc (+197,74%) și Moșnița Nouă (+126,40%).

²⁶ Masterplan Timișoara Nord

FIGURĂ 14 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE LOCUINȚE ÎN LOCALITĂȚILE DIN ZUF, 2014 VS. 2021

Sursa: Baza de date INS TEMPO

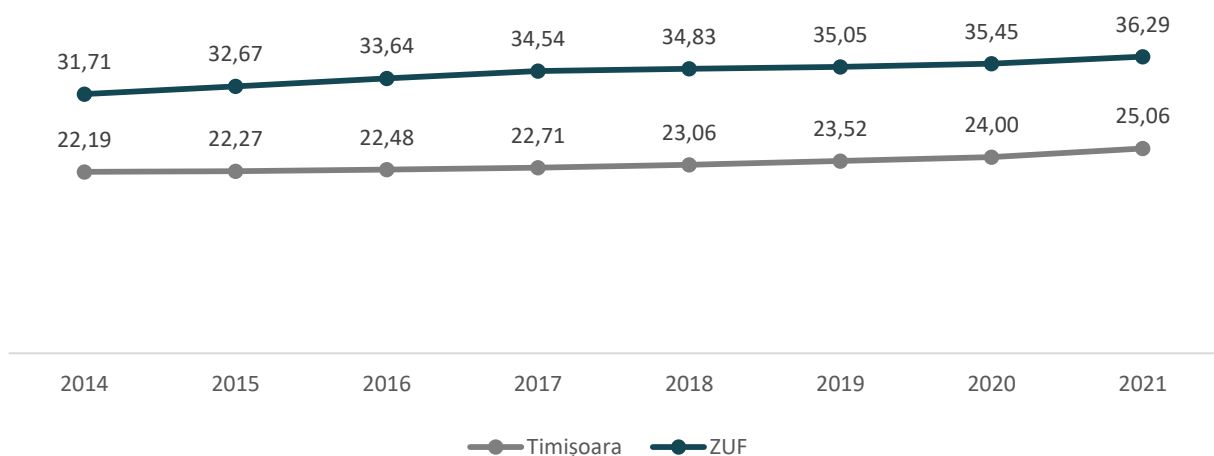
CALITATEA LOCUIRII este dată de un cumul de factori interni și externi locuinței. Factorii externi locuinței sunt analizați în alte capitolele din cadrul prezentei strategii: existența infrastructurii tehnico-edilitare (alimentare cu apă, canalizare, alimentare cu energie electrică, alimentare cu gaze naturale); proximitatea spațiilor verzi; proximitatea serviciilor sociale; calitatea infrastructurii rutiere; distribuția infrastructurii de transport public; existența unor zone cu vulnerabile la riscuri naturale (inundații sau alunecări de teren); calitatea factorilor de mediu (zonele cu poluare a aerului, poluare fonică, poluare a solului sau poluare a apelor) și altele.

În ceea ce privește factorii interni, specifici clădirilor de locuit, aceștia sunt analizați în continuare printr-o serie de indicatori: număr de locuitori/locuință, suprafață locuibilă/locuitor, suprafață locuibilă/locuință, vechimea locuințelor, tipologia locuirii.

Dacă ne raportăm la suprafața locuibilă aferentă²⁷ fiecărui locuitor, în anul 2021, în municipiul Timișoara aceasta este de 25,06 mp / locuitor – cu 12,96% mai mult ca în anul 2014 și peste suprafața minimă locuibilă de 18 mp / locuitor, prevăzută de Legea locuinței nr. 114/1996 dar sub media localităților din ZUF care este de 36,29 mp / locuitor, ceea ce poate indica o calitate mai bună a locuirii în mediul rural din vecinătatea municipiului în comparație cu mediul urban, în principiu datorită existenței unor rezerve mai mari de terenuri libere și costurilor mai reduse în ceea ce privește achiziția de terenuri sau construcții.

²⁷ Suprafața locuibilă este suprafața desfășurată a încăperilor de locuit. Ea cuprinde suprafața dormitoarelor și a camerei de zi. Cf. Legii nr. 114/1996 (republicată)

FIGURĂ 15 - EVOLUȚIA SUPRAFEȚEI LOCUIBILE / LOCUIȚOR (MP), MUNICIPIUL TIMIȘOARA VS. ZUF, 2014-2021

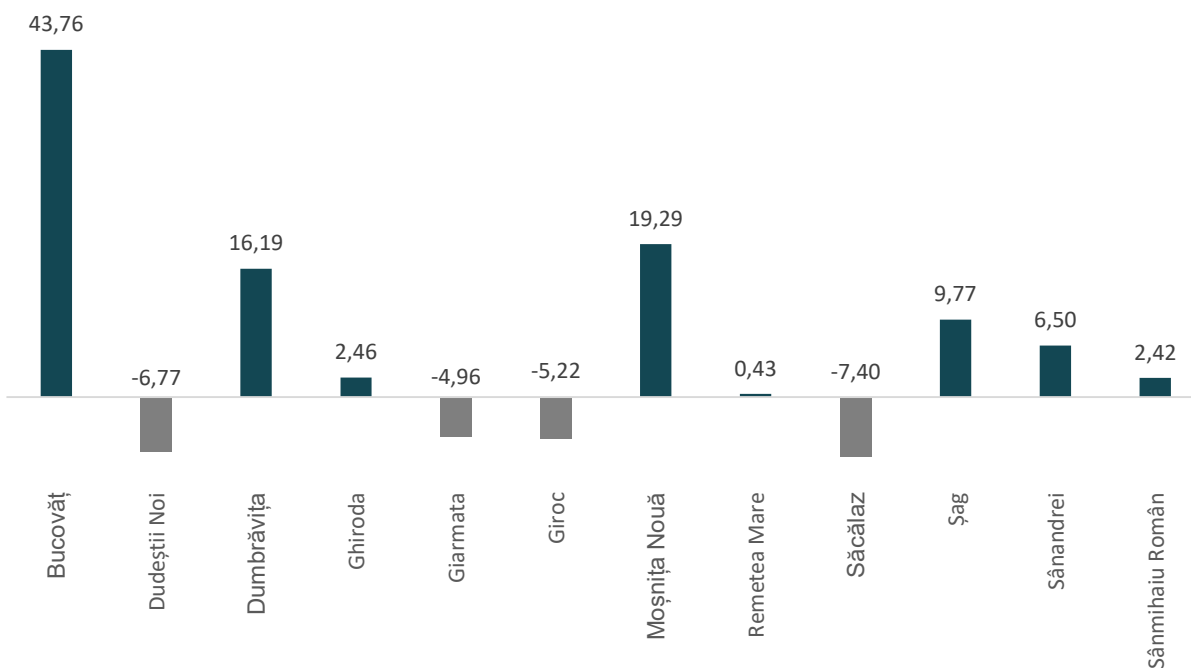

Sursa: Baza de date INS TEMPO

În continuare, în municipiul Timișoara se recomandă luarea de măsuri de sprijinire a dezvoltării a fondului construit destinat locuirii, în conformitate cu standardele, normativele și reglementările moderne de locuire, în vederea creșterii calității locuirii.

În ceea ce privește evoluția suprafeței locuibile / locuitor la nivelul localităților din imediata vecinătate a municipiului Timișoara, se poate observa că Bucovăț a înregistrat în perioada 2013-2021 cea mai mare creștere a suprafeței locuibile / locuitor, aceasta fiind cu aproximativ 43% mai mare și având o suprafață de aproximativ 32,97 mp / locuitor în anul 2021.

FIGURĂ 16 - EVOLUȚIA SUPRAFEȚEI LOCUIBILE / LOCUIȚOR (%), LOCALITĂȚI DIN ZUF, 2014-2021

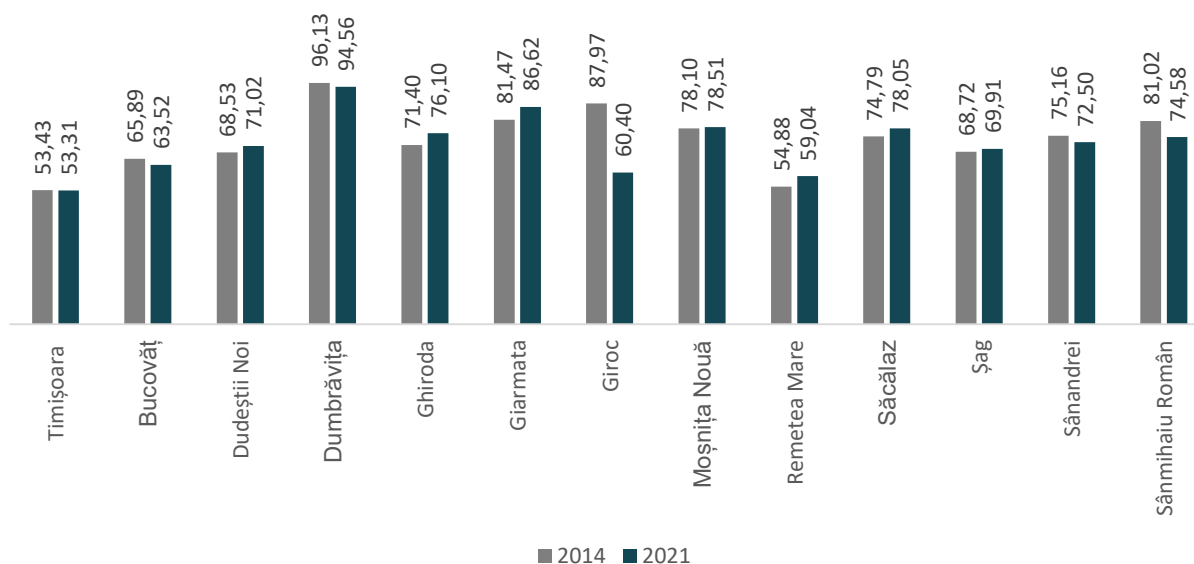
Sursa: Baza de date INS TEMPO

Evoluții pozitive însemnate sunt și în Moșnița Nouă (+19,29%) sau Dumbrăvița (+16,19%), însă s-au înregistrat și scăderi în ceea ce privește suprafața locuibilă / locuitor în localități precum Săcălaz (-7,40%), Dudeștii Noi (-6,77%) Giroc (-5,22%) sau Giarmata (-4,96%).

În ceea ce privește suprafața locuibilă aferentă unei locuințe, în anul 2021, în municipiul Timișoara aceasta este de 53,31 mp, sub media localităților din zona urbană funcțională a municipiului, ceea ce indică faptul că în mediul rural se regăsesc locuințe de dimensiuni mai mari care, în medie, adăpostesc un număr mai mare de locuitori.

FIGURĂ 17 - SUPRAFAȚA LOCUIBILĂ / LOCUINȚĂ (MP), MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI UAT-URILE DIN ZUF, 2014-2021

Sursa: Baza de date INS TEMPO

Din analiza datelor, se poate observa faptul că pentru o parte din localitățile din zona studiată, suprafața locuibilă / locuință (mp) din anul 2021 este cu mult mai mică față de suprafața locuibilă / locuință (mp) din anul 2014. În acest sens municipiul Timișoara înregistrează o scădere mică de -0,22% a suprafeței locuibile / locuință, urmat de Dumbrăvița cu o scădere de -1,63% a suprafeței locuibile / locuință, Sânandrei cu o scădere de -3,54% a suprafeței locuibile / locuință, Bucovăț cu -3,60% a suprafeței locuibile / locuință, Sânmihaiu Român cu -7,96% a suprafeței locuibile / locuință și Giroc cu -31,34% a suprafeței locuibile / locuință.

Creșteri ale suprafeței locuibile / locuință s-au înregistrat doar la nivelul UAT-urilor Dudeștii Noi (+3,64%), Giarmata (+6,32%), Ghiroda (6,58%), Remetea Mare (7,58%), Săcălaz (+4,36%) sau Șag (+1,73%).

La nivelul zonei analizate se remarcă o serie de discrepanțe în ceea ce privește calitatea locuirii și suprafața locuibilă, ce se regăsește inclusiv la nivelul prețurilor locuințelor spre vânzare. Astfel, există 2 tipuri de zone în funcție de preț, care se diferențiază după cum urmează:

- în municipiul Timișoara și localitățile din proximitate, care se află în apropierea autostrăzii sau pe principalele artere penetrante în municipiu, se înregistrează cele mai mari prețuri ale

caselor/apartamentelor (între aproximativ 110.000 EUR și 850.000 EUR sau chiar și 2.200.000 EUR în cazul unor vile clădiri istorice în cartierul Cetate);

- restul zonelor din zona urbană funcțională unde prețurile oscilează între aproximativ 16.000 EUR și 215.000 EUR.²⁸

Aceste discrepanțe pot avea diferite cauze, de la dimensiunile parcelelor (în cazul locuințelor individuale), la nivelul de dotări/servicii publice, accesibilitate, proximitatea principalelor căi de circulații, proximitatea față de principalele zone economice ale municipiului Timișoara etc. Cele mai multe oferte se concentrează în municipiul Timișoara și localitățile din imediata proximitate, unde s-au înregistrat în ultimii ani cele mai mari creșteri demografice, aici fiind totodată prezente și majoritatea noilor dezvoltări.

Creșterea suprafeței locuibile la nivelul UAT-urilor analizate este un factor ce contribuie la creșterea calității locuirii în teritoriu. Aceasta este dependentă, însă, de o multitudine de factori printre care se numără și accesul la dotări de proximitate, accesul la locuri de muncă, oportunitățile de petrecere ale timpului lucru, imaginea peisajului înconjurător, precum și siguranța și securitatea locuitorilor. În ultimii ani, se observă astfel o preferință către zonele periferice ale orașelor sau chiar către zonele din mediul rural ce pot oferi acces la locuințe la prețuri mai reduse față de mediul urban, precum și la facilități precum natură, poluare mai redusă (ex. zgomot mai redus) sau accesul la suprafețe mai ample de locuire (ex. locuințe individuale cu curte, în comparație cu apartamente).

Creșterile evidențiate în cazul indicatorilor pentru locuințe sunt susținute și de procesul accentuat de suburbanizare evidențiat în zona de studiu, ca urmare a învecinării cu municipiul Timișoara marcat de expansiunea zonelor rezidențiale, precum și a anumitor activități economice orientate cu precădere în lungul principalelor circulații din teritoriu.

În cadrul elaborării primei Politici Urbane a României, a fost dezvoltat în premieră Barometrul Urban 2020 – Calitatea Vieții în Orașele din România, realizat de Banca Mondială. Acest barometru, publicat pe 1 octombrie pe platforma citadini.ro, se remarcă prin reprezentativitatea sa pentru populația din mediul urban românesc.^{29 30} Din studiu a reieșit faptul că peste 80% din populația din mediul urban este mulțumită de orașul în care trăiește. În acest sens, în Timișoara nivelul de satisfacție față de viața urbană rezultat este de 92%. Satisfacția față de locuirea în urban tinde să crească odată cu dimensiunea urbană, cu vârsta și cu veniturile individuale.

De asemenea, Timișoara se clasează în topul orașelor din România în 2020, acesta fiind pe locul 4 în clasament în ceea ce privește un „oraș de nota 10” din România sub aspectul condițiilor de viață ale oamenilor care locuiesc la el (acces la servicii, mod de petrecere a timpului liber și acces la utilități). Tot în ceea ce privește atractivitatea urbană și viața oamenilor, Timișoara a fost votat ca fiind unul dintre cele mai atractive orașe din România, situându-se pe locul 3, după Cluj-Napoca și Brașov.

Conform Barometrului privind Calitatea vieții în Municipiul Timișoara, realizat în anul 2022³¹, aproape 85% dintre respondenți s-au declarat mulțumiți de felul cum trăiesc în Timișoara. Tot conform studiului,

---

²⁸ Date verificate pe 13.02.2023 - <https://www.imobiliare.ro/vanzare-case-vile/timisoara?id=85465766#&lon=21.22530698776245&lat=45.75693191471448&zoom=16>
²⁹ <https://urbanizehub.ro/barometrul-urban-2020-calitatea-vietii-in-orasele-din-romania/>

³⁰ Datele au fost colectate în perioada 1 iulie – 15 august 2020, în cadrul unui sondaj cuprinzător privind calitatea vieții în 41 de localități urbane din România. Sondajul a fost modelat după Eurobarometrul Flash, care se aplică periodic unor orașe selectate din Uniunea Europeană.

Sondajul de opinie a avut un număr de 13.380 de respondenți din tot atâtea gospodării.

³¹ Acest barometru este al cincilea de tipul său realizat sub tutela Universității de Vest din Timișoara și își păstrează același scop ca și până acum, mai exact identificarea principalelor probleme ale Timișoarei, conform opiniei

cei mai mulțumiți respondenți față de propriul mod de viață sunt aceia care locuiesc în locuințe construite după anul 1989 și care au un număr de camere mai mare în locuință.³²

În alt context, raportul privind Starea Economică, Socială și de Mediu a Municipiului Timișoara realizat în anul 2020 și elaborat de Primăria Municipiului Timișoara arată că situația locuirii în Timișoara a evoluat pozitiv în ultimii ani, în mare parte și datorită intensificării ritmului construcțiilor de imobile și sporirii considerabile a confortului spațiilor de locuit. Cu toate acestea, eforturile privind sporirea confortului locuințelor trebuie continuate, ca o condiție necesară pentru atragerea de forță de muncă suplimentară, pentru asigurarea dezvoltării economice locale.

Conform Conceptului General de Dezvoltare Urbană aferent noului Plan Urbanistic General al municipiului Timișoara, sunt prevăzute o serie de noi zone de dezvoltare pentru crearea unui nou fond de locuințe sociale și a unor zone rezidențiale coerente obișnuite prin urbanizare și reconversie. Aceste zone vin ca un răspuns la politica propusă prin concept, de a mări fondul de locuințe și de a crește calitatea locuirii în Timișoara. Zonele în care se propun noi dezvoltări de locuințe sociale sunt: zona Plopi, str. Cercului și str. I. I. de la Brad, în timp ce pentru zonele rezidențiale se propune reconversia unor suprafețe din zonele industriale existente în zone mixte, acolo unde există zone de dezvoltare deficitară, zone în care se constată tendințe de dezvoltare de case unifamiliale sau zone rezidențiale dezvoltate după 1989.³³

VECHIMEA LOCUINTELOR este un criteriu important în evaluarea calității locuirii. În conformitate cu HG 2139/2004, pentru aprobarea Catalogului privind clasificarea și duratele normale de funcționare a mijloacelor fixe, Art. 7, perioada normală de funcționare (amortizarea investiției) a clădirilor de locuit este de 40-60 ani, în timp ce pentru locuințele sociale, perioada normală de funcționare este de 32-48 ani.³⁴

În cazul municipiului Timișoara, evaluarea calității locuirii trebuie să țină cont de o serie de parametrii suplimentari, ca urmare a existenței zonei Cetății Timișoara, cu valoare arhitecturală, istorică, artistică, urbanistică și culturală foarte mare la nivel municipal, județean și național în ceea ce privește calitatea locuirii și vechimea fondului construit destinat locuirii este relevantă dezvoltarea municipiului Timișoara începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea. La sfârșitul secolului al XIX-lea, structura urbanistică a Timișoarei a suferit un proces amplu de modernizare. Fostele bastioane și construcții cu rol de apărare au fost demolate și înlocuite cu bulevarde și cartiere noi. Ulterior, la începutul secolului al XX-lea, remodelarea zonei centrale coincide cu introducerea stilului Art Nouveau, secession și eclectic în peisajul urbanistic al municipiului.

În ceea ce privește fondul locativ, situl urban Cartierul „Cetatea Timișoara” este dezvoltat înăuntrul zidurilor Cetății Timișoara în secolele al XVIII-lea, al XIX-lea și al XX-lea. Situl conține multe clădiri istorice și ilustrează concepția urbanistică a epocilor. Cartierul Cetate reprezintă cel mai bine Timișoara istorică. Zona este organizată în jurul a trei piețe cu destinații bine definite: Piața Unirii, Piața Libertății și Piața Sfântul Gheorghe. Trama stradală este regulată, formată din străzi drepte, perpendiculare, rezultând cvartale dreptunghiulare. Municipiul Timișoara deține un amplu și valoros patrimoniu arhitectural construit în cea mai extinsă arie de patrimoniu istoric construit din țară. Din cauza vechimii lor și a unei

---

cetățenilor din oraș. Instrumentul de cercetare utilizat pentru realizarea anchetei sociologice a fost chestionarul. Acesta a fost aplicat unui număr de 3634 de respondenți cu vârsta peste 18 ani pe parcursul a două luni. Din cele 3.634 de răspunsuri, 2.290 au fost colectate online, 1.098 telefonic, iar 243 față în față.

³² Barometrul Calității vieții în Municipiul Timișoara, 2022

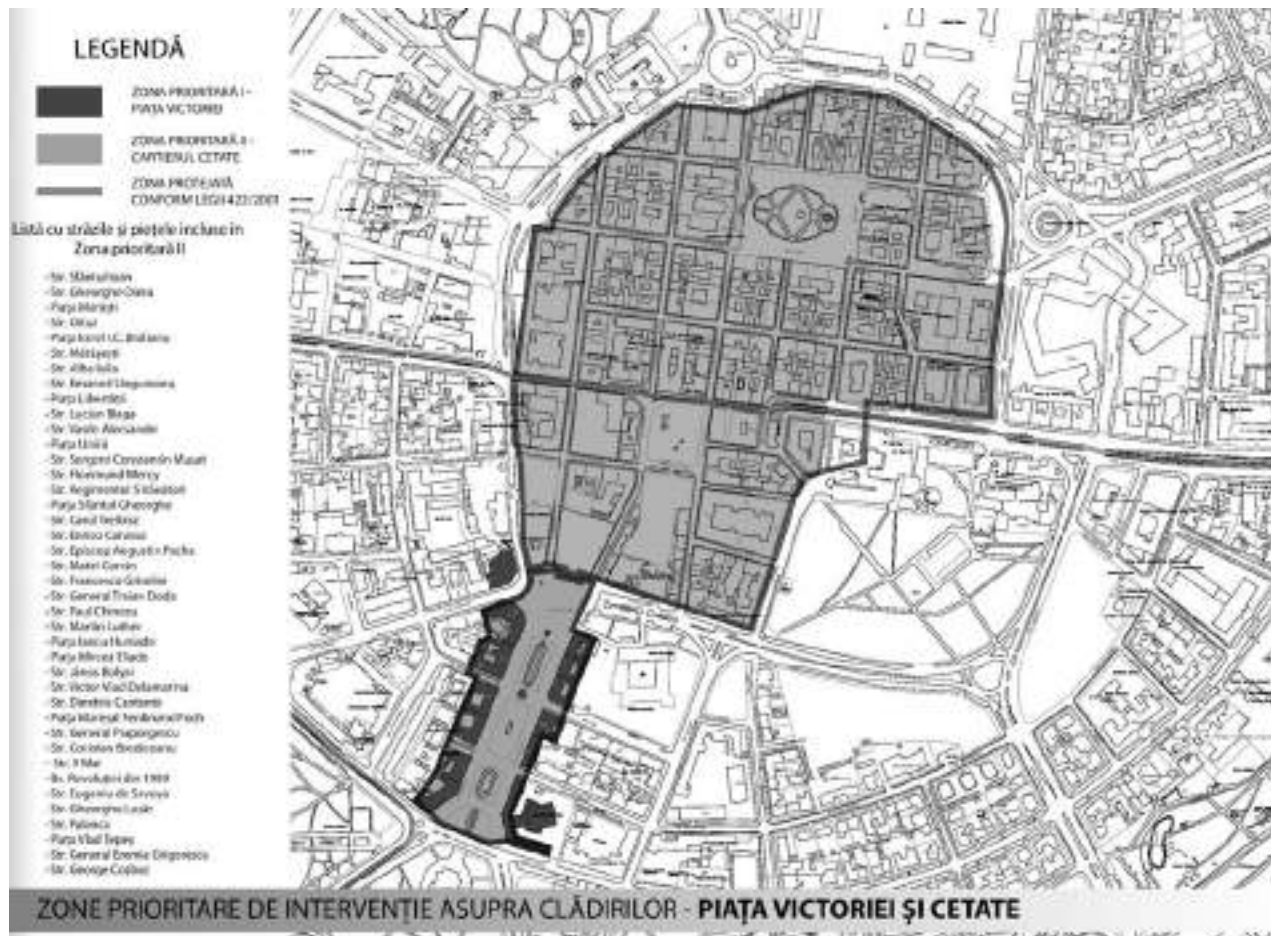
³³ Planul Urbanistic General Timișoara 2012 – Etapa 2. Concept general de dezvoltare urbană –

https://www.primariatm.ro/file_uploads/pug_reguli/masterplan.pdf

³⁴ <https://codfiscal.net/1313/hg-21392004-catalogul-privind-clasificarea-si-duratele-normale-de-functionare-a-mijloacelor-fixe>

Întrețineri inadecvate, majoritatea monumentelor și clădirilor valoroase din punct de vedere arhitectural au atins o fază avansată de uzură și degradare. Astfel, în Timișoara se află foarte multe construcții realizate înainte de 1940 și chiar înainte de 1900, care au ca material de bază zidăria din cărămidă și mortar pe bază de var, vulnerabile în cazul cutremurelor și care necesită lucrări de restaurare și consolidare.

Conform Hotărârii nr. 157 din 31.10.2016 privind declararea zonelor prioritare de protejare și intervenție asupra clădirilor din municipiul Timișoara³⁵, s-a aprobat documentul de inventariere a clădirilor identificate precum și a deținătorilor acestora în condițiile Art.1 alin. 1 din Legea nr.153 din 2011 privind măsurile de creștere a calității arhitectural - ambientale a clădirilor care fac parte integrantă din hotărâre. În acest fel, conform hotărârii „se declară interesul public pentru zona Pieței Victoriei din Timișoara ca zonă prioritară de protejare și intervenție asupra clădirilor aparținând Ansamblului urban înscris în Lista monumentelor istorice 2010, poziția 153, cod TM-II-a-A-06115, - „Corso”.

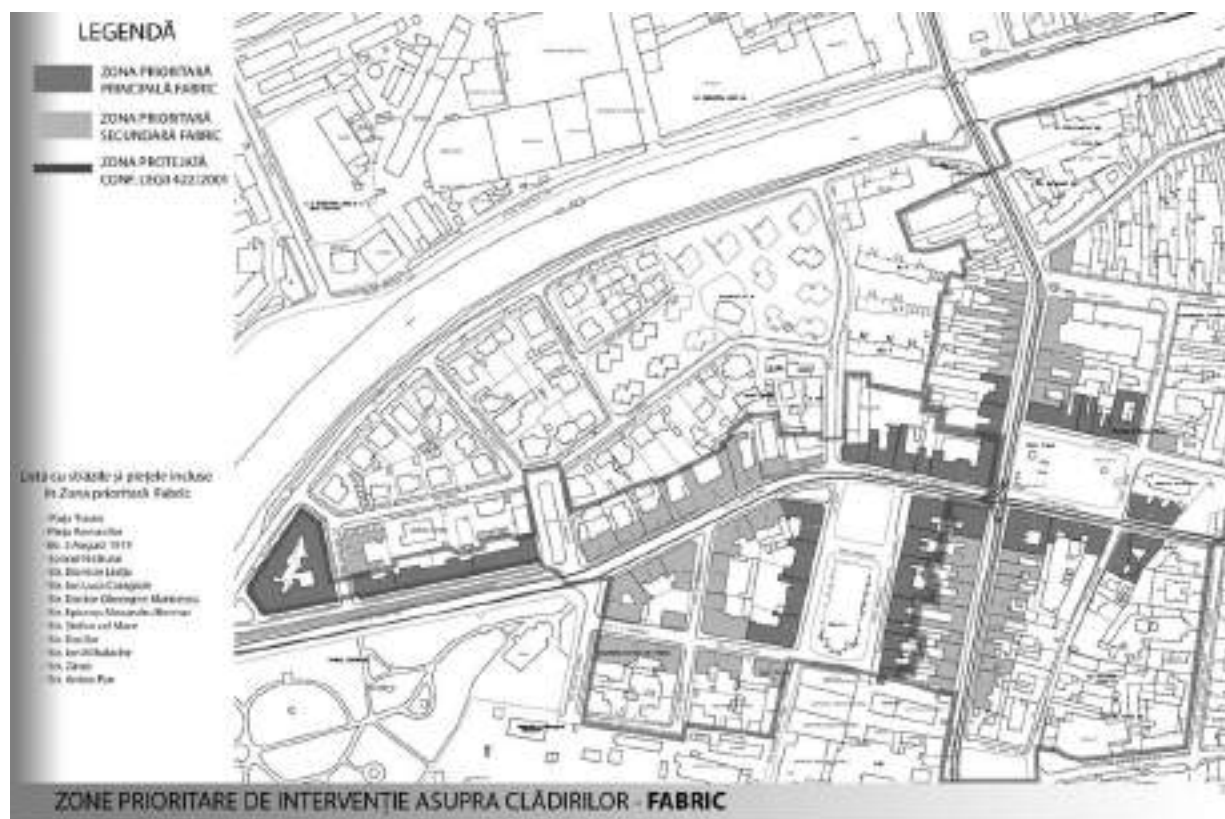

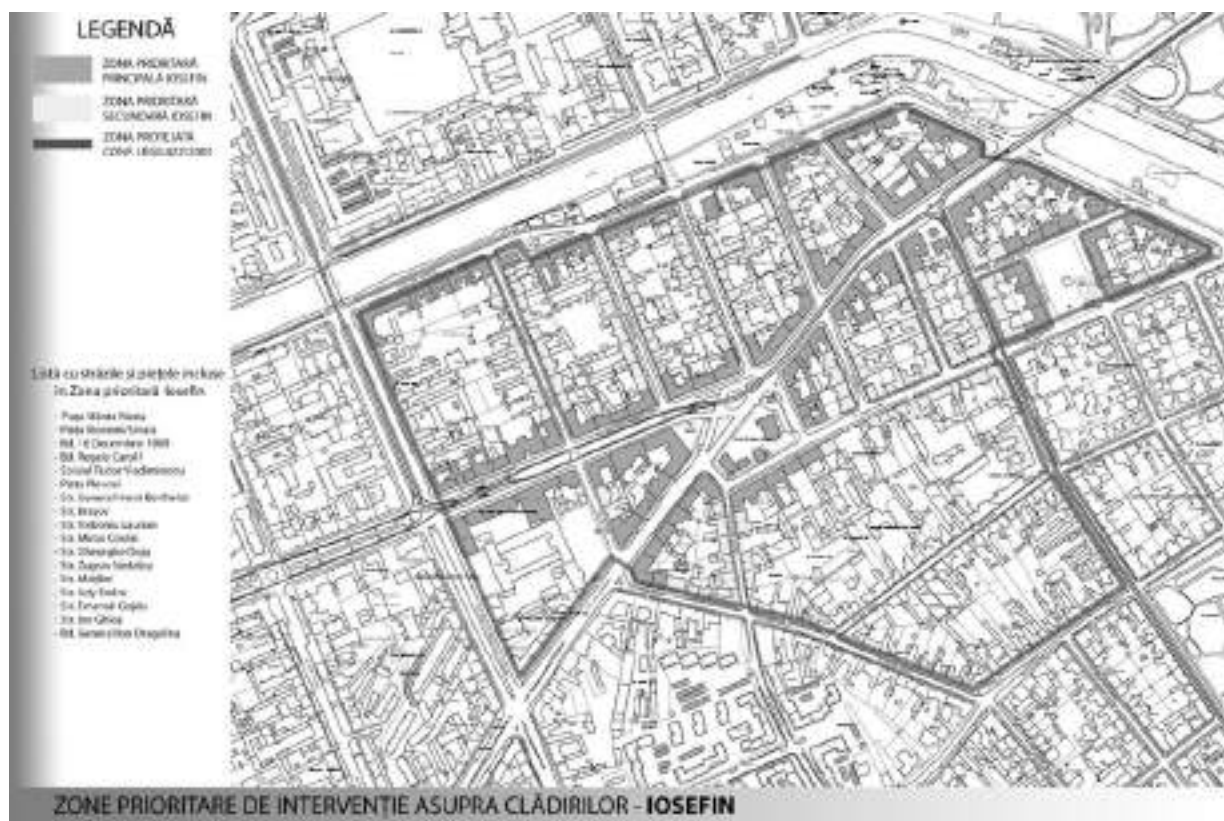
Sursa: https://hcl.civicul.ro/view-hcl/hcl_157_31.10.2016

Se declară interesul public pentru zonele Cetate, Iosefin și Fabric din Timișoara ca zone prioritare de protejare și intervenție asupra clădirilor din Situl urban, Cartierul „Cetatea Timișoara”, cod TM-II-s-A-

³⁵ <https://www.primariatm.ro/patrimoniu/reabilitare-cladiri-istorice/zone-prioritare-in-programul-de-srijin-financiar-pentru-cresterea-calitatii-arhitectural-ambientale-a-cladirilor-din-zonele-prioritare-de-interventie-din-municipiul-timisoara/>

06095 (60), Situl Urban Fabric (I), cod TM-II-s-B-06096, (61), Ansamblul Urban „Fabric” (II), cod TM-II-a-A-06097 (62), Situl urban „Vechiul Cartier Iosefin”, cod TM-II-s-B-06098, (63), din Lista Monumentelor Istorice reactualizată în 2015.

Sursa: https://hcl.civicul.ro/view-hcl/hcl_157_31.10.2016

Inventarierea stării fizice a clădirilor istorice a fost o activitate dezvoltată în Proiectul GTZ – Reabilitarea prudentă a cartierelor istorice din Timișoara, începând cu anul 2007, cu caracter bianual. Susținută și dezvoltată prin actualul Birou Reabilitare și Dezvoltare Urbană al Direcției Urbanism, cea mai recentă inventariere a clădirilor din zonele istorice protejate ale municipiului Timișoara referitoare la starea fizică a acestora fiind realizată în 2015.³⁶

6.1.5. REABILITAREA FONDULUI CONSTRUIT ȘI REGENERARE URBANĂ

REABILITAREA FONDULUI CONSTRUIT | Deși există un cadru legislativ specific la nivel național care permite implicarea municipalităților în reabilitarea unor clădiri care sunt în proprietate privată, nu sunt multe autorități publice locale care să folosească acest cadru legislativ. Programul municipal de reabilitare din Timișoara este printre puținele exemple în România de asumare reală a responsabilității autorităților publice locale în acest domeniu extrem de important și de dificil de gestionat. Eforturile implică și creșterea nivelului de încredere a proprietarilor în autoritățile publice locale, dar și în puterile proprii că vor putea asigura, prin ratele lunare fără dobândă, rambursarea împrumutului. În acest context dificil, este poate nevoie de mai multe resurse umane și financiare pentru acțiuni de vizibilitate

³⁶ Propunere privind declararea zonelor prioritare de protejare și intervenție asupra clădirilor din Municipiul Timișoara -

<https://xpage.primariatm.ro/lotusweb.nsf/xsp/.ibmmodres/domino/OpenAttachment/domino6/primariatm/RO!!BIAB%20PMT/hotarari.nsf/78645E9A2125B45EC225805A0038EA42/anexa/Propunere%20zone%20prioritare.pdf>

și de convingere, pentru că procesele de decizie din cadrul asociațiilor de proprietari sunt foarte dificile și este nevoie de mult timp și de implicare activă din partea administrației publice locale.³⁷

În acest context, odată cu lansarea Programului Național de Consolidare a clădirilor cu risc seismic ridicat, Consiliul Județean Timiș anunță că efectuează demersurile necesare pentru renovarea a patru obiective importante: Castelul Huniade, Centrul de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică pentru Copii Timișoara, Biblioteca Județeană Timiș și Liceul Tehnologic Special „Gheorghe Atanasiu”.³⁸

În vederea consolidării, restaurării și reabilitării clădirilor, se pot finanța, de la bugetul de stat, inclusiv cheltuielile legate de asigurarea utilităților necesare obiectivului de investiții, cele legate de elaborarea proiectului tehnic și a detaliilor de execuție, verificarea tehnică a proiectului tehnic și a detaliilor de execuție, asistența tehnică din partea proiectantului, cheltuielile pentru realizarea investiției de bază, cele pentru organizarea de șantier, precum și cheltuielile diverse și neprevăzute. Programul oferă posibilitatea de a se interveni pentru reabilitarea și consolidarea unor clădiri cu rol important în viața culturală și socială de la nivelul comunităților locale, asigurând atât un grad sporit de siguranță în utilizare, cât și repunerea în valoare a patrimoniului material.

La nivelul municipiului Timișoara este necesară derularea unor intervenții urbane integrate, cu grad mare de complexitate care să includă atât operațiuni de regenerare urbană a spațiilor publice cât și intervenții de restaurare, reabilitare sau creștere a eficienței energetice a fondului construit din cadrul ansamblurilor de locuințe colective sau a clădirilor cu valoare de patrimoniu din zonele construite protejate. Se asigură astfel o dezvoltare spațială transversală, unitară și coerentă care abordează toate palierele cadrului urban (fond construit, spații publice, spații verzi, circulații pietonale, zone de socializare și de recreere, obiective de interes public).

REGENERARE URBANĂ I Având în vedere faptul că problematica regenerării urbane este de actualitate la nivel european, prevederile OUG 183/2022 stabilește o serie de măsuri pentru administrațiile locale cu privire la intervențiile specifice proiectelor de regenerare urbană, care pot fi finanțate din fondurile externe nerambursabile, în cadrul programelor operaționale regionale pentru perioada de programare actuală (2021-2027).

Legislația menționează faptul că, pentru proiectele de regenerare urbană sunt eligibile următoarele categorii de beneficiari:³⁹

- unități de cult care au în proprietate sau în administrare clădiri de patrimoniu în zonele de regenerare urbană;
- asociațiile de dezvoltare intercomunitară care au în componență cel puțin o unitate administrativ-teritorială urbană;
- zonele metropolitane constituite conform Legii nr. 246/2022 privind zonele metropolitane;
- parteneriate între unitățile administrativ-teritoriale învecinate, situate în teritoriul metropolitan, delimitat conform Legii nr. 246/2022 privind zonele metropolitane;
- parteneriate între unitățile administrativ-teritoriale și alte entități publice care au în proprietate sau în administrare imobile în zonele de regenerare urbană.

³⁷ Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a județului Timiș 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

³⁸ <https://timpolis.ro/patru-cladiri-din-timisoara-reabilitate-seismic/>

³⁹ ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ nr. 183 din 28 decembrie 2022 privind stabilirea unor măsuri pentru finanțarea unor proiecte de regenerare urbană

Zonele identificate la nivelul municipiului Timișoara în care se preconizează operațiuni urbanistice de regenerare urbană se regăsesc în cel puțin una dintre categoriile:

- zone centrale;
- zone istorice;
- zone construite protejate și zone de protecție a monumentelor;
- zone de ansambluri de locuit;
- zona autogărilor, stațiilor, haltelor și punctelor de oprire feroviare, zonele adiacente infrastructurii feroviare, zonele activelor feroviare dezafectate;
- maluri ale cursurilor de apă;
- zone de reconversie funcțională: siturile industriale dezafectate, situri cu infrastructuri majore dezafectate;
- zone de agrement și turism;
- zona piețelor destinate comerțului cu produse și servicii.

Astfel, proiectele de regenerare urbană vin să susțină programele și proiectele de la nivelul localităților de dezvoltare economico-socială, amenajare a teritoriului, urbanismului și mediu și includ o varietate de intervenții. Acestea îmbunătățesc calitatea serviciilor de administrare a domeniului public și privat, au în vedere renovarea, consolidarea sau reabilitarea imobilelor aflate în proprietate publică sau privată a statului sau a unității administrativ-teritoriale, inclusiv reconversia funcțională a acestora, cu o atenție specială asupra reducerii riscului seismic, ameliorării performanțelor energetice, a instalațiilor și infrastructurii asociate sau prin promovarea de soluții tehnice inovative. De asemenea, astfel de proiecte au rolul de a conserva și de a pune în valoare moștenirea culturală și istorică a unei zone și de a îmbunătăți accesibilitatea și legăturile cu zonele înconjurătoare.

În cadrul Programului Regional Vest pentru perioada 2021-2027, proiectele de regenerare urbană sunt finanțate prin Componenta 7 – Regiune pentru oameni, care sprijină creșterea calității spațiilor publice, restaurarea obiectivelor de patrimoniu și infrastructurile culturale publice. Pentru acest program este alocat un buget total de 193,01 mil. EUR.⁴⁰

Prin acest program se finanțează:

- Reabilitarea și revitalizarea integrată a spațiilor publice urbane – zone centrale și istorice, cartiere de locuințe colective, spațiile verzi și verzi-albastre, locuri de joacă, alei pietonale, piste de biciclete, utilități publice și siguranța spațiilor publice;
  - Alocare financiară: 159 mil. EUR conf. Ghidului aferent.⁴¹
- Patrimoniul cultural – conservarea, protecția, restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural clasa A, prin investiții în monumente de importanță națională, incluse în rute/circuite/trasee turistice tematice și care generează un impact economic semnificativ la nivel local, inclusiv măsuri de promovare și digitalizare;
  - Alocarea financiară: 21,4 mil. EUR conf. Ghidului aferent.⁴²
- Infrastructura culturală publică – construirea, modernizarea, amenajarea spațiilor infrastructurii culturale publice (biblioteci, muzee și colecții publice, instituții de spectacole sau concerte);
  - Alocare financiară: 12,69 mil. EUR conf. Ghidului aferent.⁴³

⁴⁰ <https://www.vest.ro/prioritatea-7-regiune-pentru-oameni>

⁴¹ Ghid revitalizare și regenerare urbană –

<https://www.vest.ro/api/documents/d/c90305a18de074eddbb06ce250a4dfcb>

⁴² Ghid patrimoniu cultural urban – <https://www.vest.ro/api/documents/d/7bba8654f921b835fea56393de2c7984>

- Regenerarea urbană – regenerarea urbană care vizează transformarea și reinventarea spațiului public, inclusiv renovarea feței urbane a clădirilor de patrimoniu A sau B, precum și zone construite protejate.
  - Ghidul aferent este în proces de elaborare, acesta urmând a fi lansat în consultare publică în cursul anului 2023.

Abordarea proiectelor de regenerare urbană este una integrată care se poate corela cu intervențiile din domeniul mobilității urbane. Această corelare este susținută fie prin faptul că în proiectele de regenerare urbană se tratează și optimizarea circulațiilor (ex. cartier Circumvalațiunii), fie că este vorba de dezvoltarea unor coridoare de mobilitate urbană durabilă împreună cu zonele adiacente (ex. Calea Buziașului). Intervențiile de regenerare urbană trebuie corelate cu Legea nr. 155/2023 privind mobilitatea urbană durabilă *care stabilește cadrul general pentru promovarea și gestionarea mobilității urbane durabile la nivel național*.⁴⁴ Acest demers este susținut și de Programul Regional Vest pentru perioada 2021-2027, în cadrul căruia proiectele de mobilitate urbană durabilă sunt susținute prin Componenta 4 – Regiune cu mobilitate sustenabilă, care sprijină investițiile pentru un transport public ecologic, calitativ și atractiv. Componenta aceasta are un buget total alocat de 157,36 mil. EUR.⁴⁵

Nevoia de a dezvolta proiecte de regenerare urbană este foarte ridicată la nivelul Municipiului Timișoara luând în considerare că există un număr și o diversitate foarte mare de zone care necesită intervenții, de la zone istorice / zone construite protejate (centrul Istoric, zona Fabric, zona Traian, zona Iosefin etc.), ansambluri de locuințe colective (cartierul Circumvalațiunii, Calea Șagului sau Calea Lipovei), maluri de râu / zone de agrement (Bega și zona studentească), zona de reconversie industrială (zona căilor ferate din nord) dar și rețeaua de piețe destinate comerțului cu produse și servicii (Piața Mocioni, Piața Dacia, Piața Dacia etc.). Pentru a pregăti acest demers amplu de regenerare urbană, Primăria Municipiului Timișoara a realizat o selecție preliminară a zonelor de intervenție pentru operațiunile de regenerare urbană, demarând elaborarea unor documentații de urbanism (PUZ) sau documentații tehnico-economice (SF, DALI, DTAC etc).

Identificarea zonelor prioritare de intervenție pentru operațiunile de regenerare urbană a avut la bază un set de criterii, după cum urmează:

- Densitatea mare a locuitorilor în ansamblurile de locuințe colective, beneficiari direcți ai rezultatelor operațiunilor de regenerare urbană;
- Densitatea fondului locativ din zonele istorice, respectiv densitatea clădirilor de patrimoniu (monumente istorice, clădiri incluse în situri și ansambluri urbane sau în zone construite protejate);
- Starea spațiilor verzi (parcuri, scuaruri, fâșii plantate, spații verzi adiacente ansamblurilor de locuințe colective, vegetație de aliniament, zone verzi de protecție etc) și necesitatea amenajării acestora pentru a răspunde cerințelor de utilizare specifice, în corelare cu amplasarea acestora (în ansamblurile de locuințe colective, în zona centrală, în zona pericentrală, în lungul râului Bega, dezvoltarea de axe verzi etc);
- Asigurarea unei abordări integrate prin corelarea cu proiectele de mobilitate urbană: amenajare spații pietonale, amenajarea de piste de biciclete, asigurarea accesului persoanelor cu mobilitate redusă, culoare de mobilitate urbană, dezvoltarea sau modernizarea infrastructurii rutiere, dezvoltarea infrastructurii de transport public, reducerea traficului de tranzit din zone

⁴³ Ghid infrastructuri culturale publice –

<https://www.vest.ro/api/documents/d/c90305a18de074eddbb06ce250a4dfcb>

⁴⁴ <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/270923>

⁴⁵ <https://www.vest.ro/prioritatea-4-regiune-cu-mobilitate-sustenabila/mobilitate-urbana-sustenabila>

rezidențiale sau zone istorice, dezvoltarea unor noduri intermodale cu deservire metropolitană și suprametropolitană;

- dezvoltarea infrastructurii verzi-albastre: valorificare râului Bega și a spațiilor verzi de protecție aferente acestuia, dezvoltarea dotărilor de recreere și sport adiacente; aceste operațiuni contribuie la protejarea și valorificarea factorilor de mediu și la diminuarea efectelor schimbărilor climatice;
- Corelarea cu proiectele de reabilitare energetică a clădirilor (de ex. reabilitarea termică a blocurilor de locuințe);
- Corelarea cu proiectele de restaurare/reabilitare a clădirilor eligibile prin Programul de sprijin financiar pentru creșterea calității arhitectural-ambientale a clădirilor din zonele prioritare de intervenție din Municipiul Timișoara;
- Asigurarea unor centralități locale în zonele rezidențiale prin reabilitarea/modernizarea piețelor destinate comerțului cu produse și servicii și a zonelor adiacente acestora;
- Dezvoltarea unor centralități secundare în cartierele istorice prin valorificarea spațiilor urbane existente
- Modernizarea și/sau extinderea rețelei de spații pietonale (piețe urbane, axe pietonale) din zona centrală, valorificarea spațiilor identitare la nivel municipal și dezvoltarea axelor de legătură dintre obiective de interes public, general (dotări culturale, obiective de patrimoniu construit, spații comerciale etc);
- Asigurarea unei imagini unitare, coerente a spațiului public, în special în zona centrală și în zonele istorice; eliminarea intervențiilor punctuale, aflate în dezacord cu specificul zonelor în care sunt incluse;
- Dezvoltarea unor spații de socializare, recreere, interacțiune socială pentru toate categoriile de vârstă;
- Dezvoltarea sentimentului de apartenență al populației, în raport cu zonele identitare ale municipiului și cu zonele rezidențiale;
- Infrastructura deficitară și necesitatea de modernizare a infrastructurii de utilități publice;
- Valorificarea siturilor industriale dezafectate/nefuncționale în jurul cărora au început să se dezvolte zone rezidențiale și creșterii atractivității acestor zone pentru investitori;
- Valorificarea resurselor de teren din interiorul zonelor construite, amplasate în lungul infrastructurii feroviare și diminuarea efectului de barieră antropică pe care infrastructura feroviară îl are în cadrul municipiului;
- incluziunea socială a persoanelor defavorizate din zonele marginalizate.

Folosirea unui set de criterii clare, obiective permite selecția proiectelor care asigură un impact ridicat în dezvoltarea sustenabilă a spațiului urban și contribuie la creșterea calității vieții și ameliorarea imaginii urbane, conservarea mediului, sprijinirea și incluziunea comunităților marginalizate, îmbunătățirea mobilității urbane etc.

În Tabelul 6 sunt identificate zonele prioritare propuse pentru operațiuni de regenerare urbană, având la bază analiza critică inclusă în capitolele Profilul spațial și funcțional, Mobilitate urbană, Cultură, turism și petrecerea timpului liber.

TABEL 1 ZONE PRIORITARE PROPUSE PENTRU OPERAȚIUNI DE REGENERARE URBANĂ

ZONE PRIORITARE PROPUSE PENTRU OPERAȚIUNI DE REGENERARE URBANĂ⁴⁶
ZONE CENTRALE
„Zona Oituz-Popa Șapcă” - Zona cuprinsă între Str. Aristide Demetriade și calea ferată la Nord, Calea A.I. Cuza la Vest, Str. Popa Șapcă la Est și Str. Oituz la Sud;
Piața Operei – amenajare pietonală
ZONE ISTORICE / ZONE CONSTRUITE PROTEJATE ȘI ZONE DE PROTECȚIE A MONUMENTELOR
Regenerare urbană în zona complexului studentesc –zona cuprinsă între Strada Cluj și Strada Daliei;
Regenerare Urbană Zona Fabric, care cuprinde străzile: Bd. 3 August 1919 (parțial), Piața Academician Corneliu Micloși, str. Ion Luca Caragiale, str. Doctor Gheorghe Marinescu, str. Episcop Joseph Nischbach, str. Episcop Joseph Lonovici, Piața Romanilor, Piața Traian, str. Dacilor, str. Ștefan cel Mare, str. Anton Pann, str. Titel Petrescu, str. Costache Negruzzi (parțial), str. Petre Ispirescu, str. Ecaterina Teodoroiu (parțial), str. Zăvoi, Piața Petru Rareș.
Regenerare Urbană Zona Iosefin
„Regenerare urbană – Zona Piața Traian” – include suprafețe aflate în domeniul public: Bd. 3 August 1919 (parțial), Piața Academician Corneliu Micloși, str. Ion Luca Caragiale, str. Doctor Gheorghe Marinescu, str. Episcop Joseph Nischbach, str. Episcop Joseph Lonovici, Piața Romanilor, Piața Traian, str. Dacilor, str. Ștefan cel Mare, str. Anton Pann, str. Titel Petrescu, str. Costache Negruzzi (parțial), str. Petre Ispirescu, str. Ecaterina Teodoroiu (parțial), str. Zăvoi, Piața Petru Rareș.
Regenerare urbană – Cartierul Cetate
Regenerare urbană - Cartierul Elisabetin (zona condomini)
Regenerare urbană – Zona Piața Mocioni – amenajarea și modernizarea bulevardului 16 Decembrie 1989, a Pieței Mocioni și a Pieței Sf. Maria, zona ce face parte din situl urban inclus în Lista Monumentelor Istorice, sub denumirea de “Vechiul cartier Iosefin”.
ZONE DIN ANSAMBLURI DE LOCUINȚE COLECTIVE SAU INDIVIDUALE
Modernizarea spațiului public - zona cuprinsă între bulevardul Cetății, strada Gheorghe Lazăr, Calea Circumvalațiunii, Calea Torontalului - zone verzi, infrastructură rutieră, utilități publice
Regenerare urbană – Calea Șagului
Regenerare urbană – Calea Lipovei
ZONA AUTOGĂRILOR, STAȚIILOR, HALTELOR ȘI PUNCTELOR DE OPRIRE FEROVIARE, ZONELE ADIACENTE INFRASTRUCTURII FEROVIARE
Regenerarea urbană pe infrastructura feroviară publică: Ronaț Triaj, Gara Timișoara Sud, Gara Timișoara Nord, Piața 700, Piața Consiliul Europei, Gara Timișoara Est și zona lizieră Pădurea Verde (Liceul Silvic)
ZONE DE RECONVERSIE FUNCȚIONALĂ: SITURILE INDUSTRIALE DEZAFECTATE
Regenerare urbană cartier Kuncz
ZONE DE AGREMENT ȘI TURISM
Regenerare urbană în lungul Canalului Bega

⁴⁶ Zonele de regenerare urbană sunt grupate pe categorii, în corelare cu categoriile de zone de regenerare urbană prevăzute prin OUG nr. 183 din 28 decembrie 2022 privind stabilirea unor măsuri pentru finanțarea unor proiecte de regenerare urbană

ZONE PRIORITARE PROPUSE PENTRU OPERAȚIUNI DE REGENERARE URBANĂ⁴⁶

ZONA PIEȚELOR DESTINATE COMERȚULUI CU PRODUSE ȘI SERVICII

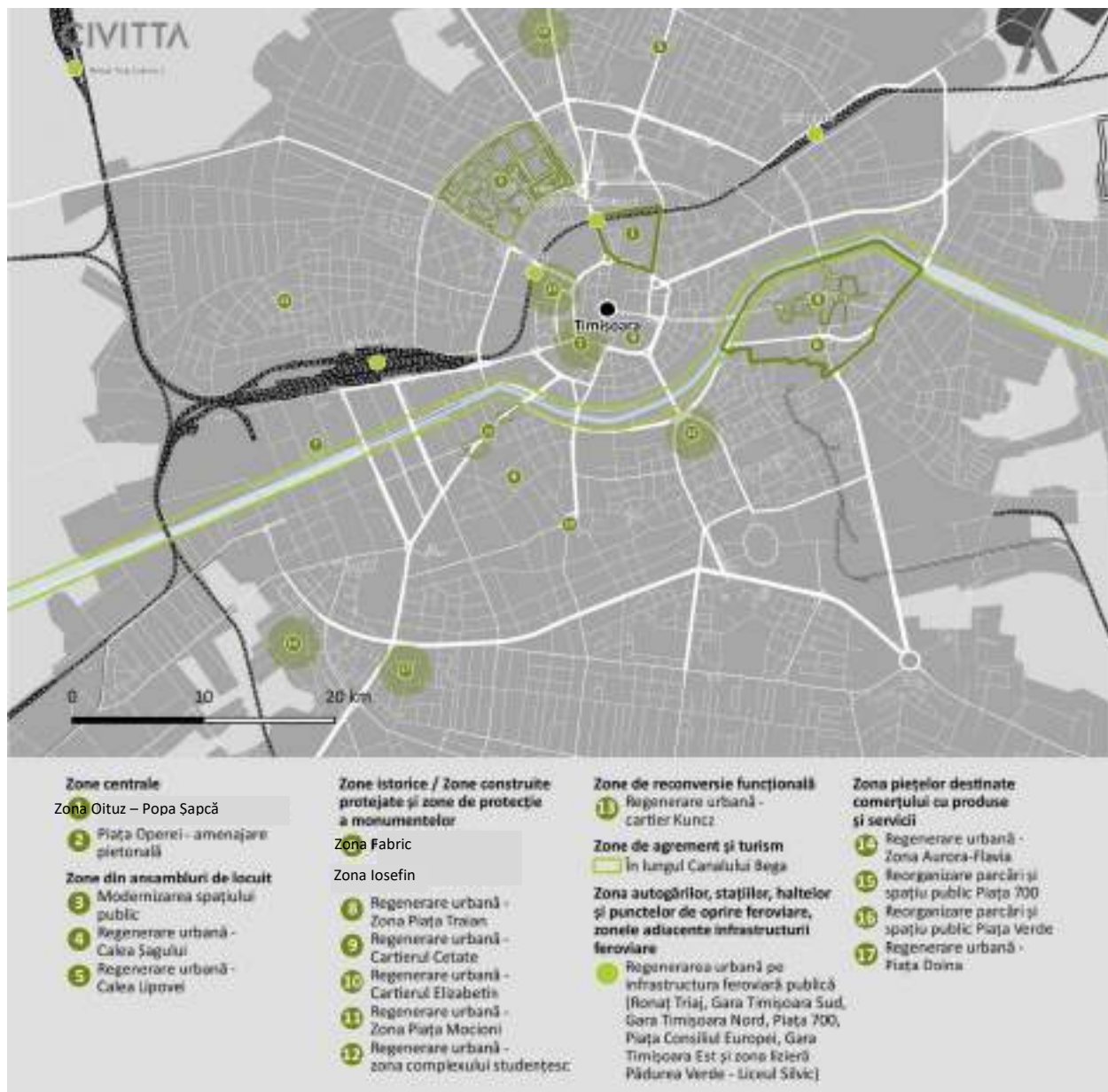
Regenerare urbană Zona Aurora-Flavia

Reorganizare parcuri și spațiu public Piața 700 – delimitată, după cum urmează: str. Paris, str. Coriolan Brediceanu, str. Colonel Enescu (parțial), str. Martir Radian Belici și intersecția Brediceanu- Sf. Ioan.

Reorganizare parcuri și spațiu public Piața Verde

Regenerare urbană Piața Doina - bulevardul Liviu Rebreanu la nord, de Calea Sagului la vest, de străzile Ana Ipătescu și Victor Hugo la sud și de străzile Hebe și Izlaz la est.

FIGURĂ 18 - PROIECTELE DE REGENERARE URBANĂ DE LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Sursa: Prelucrare proprie

Rolul acestor proiecte este de a asigura o dezvoltare echilibrată mizând pe continua dezvoltare a zonei centrale și pe reabilitarea structurii policentrice (centre de cartier funcționale și atractive) care să asigure nu doar o mai bună distribuție a fluxurilor în teritoriu ci și o calitate ridicată a locuirii (fond locativ renovat, spații publice revitalizate și acces la dotări de proximitate).

6.1.6. SPAȚII PUBLICE ȘI SPAȚII VERZI

În cadrul acestei secțiuni vor fi tratate două componente principale, și anume rețeaua majoră de spații publice și cea de spații verzi. Spațiile publice de la nivelul polului de creștere pot fi clasificate din perspectiva configurării spațiale în trei tipologii principale, după cum urmează:

- Cele de tip suprafață – pot fi parcuri, grădini sau alte tipuri de spații publice de mari dimensiuni;
- Cele de tip punct – pot fi scuaruri, piețe sau alte tipuri de spații publice de mici dimensiuni;
- Cele de tip liniar – pot fi bulevarde, străzi care dispun de zone pietonale generoase și care sunt flancate total sau parțial de diferite obiective de interes.

Cele mai multe spații publice se concentrează la nivelul polului în municipiul Timișoara, distribuția acestora în restul UAT-urilor componente fiind mult mai slabă. Cele mai multe dintre spațiile publice din restul UAT-urilor sunt de tip punct (de exemplu piațete, parcuri de mici dimensiuni sau scuaruri) sau suprafețe.

Este important de menționat faptul că astfel de spații ar trebui să existe la nivelul tuturor UAT-urilor, chiar și sub forma unor zone de mici dimensiuni, în special în zonele cele mai tranzitate și în proximitatea punctelor de interes (de exemplu în proximitatea primăriei, a căminului cultural, a bisericii etc).

Cu toate că Timișoara se caracterizează printr-o diversitate redusă a condițiilor fizico-geografice, iar climatul edificat pe un fond temperat continental cu influențe submediteraneene, manifestă mai ales, în legătură cu relieful, un număr restrâns de microclimate locale, intervențiile antropice s-au soldat cu evidente implicații în dispunerea solurilor și a vegetației. Conform site-ului Primăriei Municipiului Timișoara, municipiul beneficiază de 37 de parcuri și scuaruri, 92 de locuri de joacă respectiv 120 ha de spații verzi.⁴⁷ Starea actuală a spațiilor verzi nu poate fi însă confirmată, municipiul Timișoara ne având în acest moment un Registru al Spațiilor Verzi.

Conform Planului Urbanistic General, *există un deficit semnificativ de spații verzi amenajate în raport cu numărul de locuitori (mp/loc), față de quantumul stabilit prin OUG 114/2007 de 26 mp/locuitor și o stare deficitară a spațiilor verzi existente, cu precădere în interiorul cartierelor de locuire colectivă precum și ocuparea spațiilor verzi publice prin construcții și parcări.*⁴⁸

Mai mult, *zona intravilană a municipiului Timișoara cuprinde terenurile cu destinație forestieră în intravilan. Conform PUG, pădurile sunt protejate și conservate, fiind interzisă schimbarea destinației acestei categorii de spații.*⁴⁹

Conform bilanțului teritorial intravilan existent, la nivelul municipiului Timișoara, zonele verzi au următoarele suprafețe:

---

⁴⁷ <https://www.primariatm.ro/mediu-2/>

⁴⁸ PUG Timișoara – Memoriu 2021: <https://assets.primariatm.ro/cf4268fa-73e7-4863-ab83-52923c3ab2fa>

⁴⁹ PUG Timișoara – Memoriu 2021: <https://assets.primariatm.ro/cf4268fa-73e7-4863-ab83-52923c3ab2fa>

ZONE FUNCȚIONALE	MUNICIPIUL TIMIȘOARA – EXISTENT (HA)	TRUPURI IZOLATE – EXISTENT (HA)	TOTAL EXISTENT (HA)	% DIN SUPRAFAȚA URBANIZATĂ	% DIN TOTAL INTRAVILAN
Zone verzi	362.36	0.00	362.36	6,64%	5.27%
Spații verzi publice cu acces nelimitat	144.27	0.00	144.27		2.10%
Păduri de agrement	0.00	0.00	0.00		0.00%
Fâșii plantate adiacente arterelor de circulație	2.27	0.00	2.27		0.03%
Spații verzi publice de folosință specializată	144.30	0.00	144.30		2.10%
Spații verzi publice de folosință specializată, baze sau parcuri sportive	71.52	0.00	71.52		1.04%
Spații verzi pentru protecția lacurilor și cursurilor de apă, culoare de protecție față de infrastructura tehnică, protecția sanitară	0.00	0.00	0.00	0.00%	0.00%

Sursa: PUG Timișoara

Conform PUG Timișoara, în prezent cuantumul de spații verzi pe cap de locuitor este de 14.44 mp/loc. raportat la o populație de 250,849 locuitori, iar prin PUG se propune, o dată cu noile restructurări și extinderi urbane, un cuantumul de 35.66 mp/loc.⁵⁰ Sunt exemplificate în continuare tipologiile principale de spații publice și spații verzi atât în Timișoara cât și în Zona Urbană Funcțională a acesteia:

SPAȚII PUBLICE ȘI SPAȚII VERZI DE TIP SUPRAFAȚĂ

- **Parcuri în municipiul Timișoara:** Parcul Alpinet, Parcul Andrei Mocioni, Parcul Bihor, Parcul Botanic, Parcul Bucovina, Parcul Carmen Sylva, Parcul Catedralei, Parcul Central, Parcul Civic (Parcul Cetății), Parcul Clăbucet, Parcul Copiilor – Ion Creangă, Parcul Dacia, Parcul Frații Constantin, Parcul Justiției, Parcul Lidia (Pădurice), Parcul Petofi, Parcul Piața Bisericii, Parcul Plevnei, Parcul Regina Maria (Poporului), Parcul Rozelor, Parcul Scuarul Elevilor, Parcul Stadion, Parcul Sudului, Parcul Triade și Parcul Uzinei⁵¹;
- **Parcuri în localitățile din zona urbană funcțională a municipiului:** Parcul Chișoda, Parcul Triunghi (Chișoda), Parcul Utvin (Sânmihaiu Român), Parcul Prieteniei, Parcul Moli, Parcul Beregsău Mare (Săcălaz), Parcul Central, Parcul Terra (Dumbrăvița), Parcul Stejarului, Parcul Plopilor, Parcul Sinaia, Parcul Scărișoara, Parcul Grunwald, Parcul Cimbrului (Ghiroda), Parcul Giroc

⁵⁰ Conform RPL 2021, realizat de Institutul Național de Statistică

⁵¹ <https://www.timisoreni.ro/info/parcuri/>

(Giroc), Parcul Izvor (Giarmata), Parcul Dendrologic Bazoșu Nou, Parcul Dendrologic Bazoș (Bucovăț), Parcul Central, Parcul Serena pentru copii, Parcul Tineretului, Parcul de copii Moșnița Veche (Moșnița Nouă) sau Parcul din Șag;

- **Păduri:** Pădurea Verde, Pădurea Bistra (Ghiroda), Parc Dendrologic Bazoș (Bucovăț), Lunca Timișului Urseni-Giroc-Șag, Pădurea Giroc (Giroc), Pădurea Lighed (Șag).

SPAȚII PUBLICE ȘI SPAȚII VERZI DE TIP PUNCT

- **Scuaruri în municipiul Timișoara:** Scuarul Bastion, Scuarul Muzeului, Scuarul Piața Crucii+Eforie, Scuarul Piața Libertății, Scuarul Piața Plevnei, Scuarul Piața Victoriei, Scuarul Operei, Piața Unirii, Piața Bihor, Piața Plevnei, Scuarul Doina, Piața Crucii, Scuarul Arcidava, Scuarul Arhanghelii Mihail și Gavril, Scuarul Sf. Nicolae (Păun Pincio), Scuarul str. Macilor, Scuarul de pe str. Pompiliu Ștef;
- **Scuaruri în localitățile din zona urbană funcțională a municipiului:** Foișor Maica Domnului (Ghiroda);
- **Piețe în municipiul Timișoara:** Piața Victoriei, Piața Libertății, Piața Traian, Piața Unirii, Piața Sf. Gheorghe, Piața Țarcului, Piața Mărăști, Piața Vasile Adamachi.

SPAȚII PUBLICE ȘI SPAȚII VERZI DE TIP LINEAR

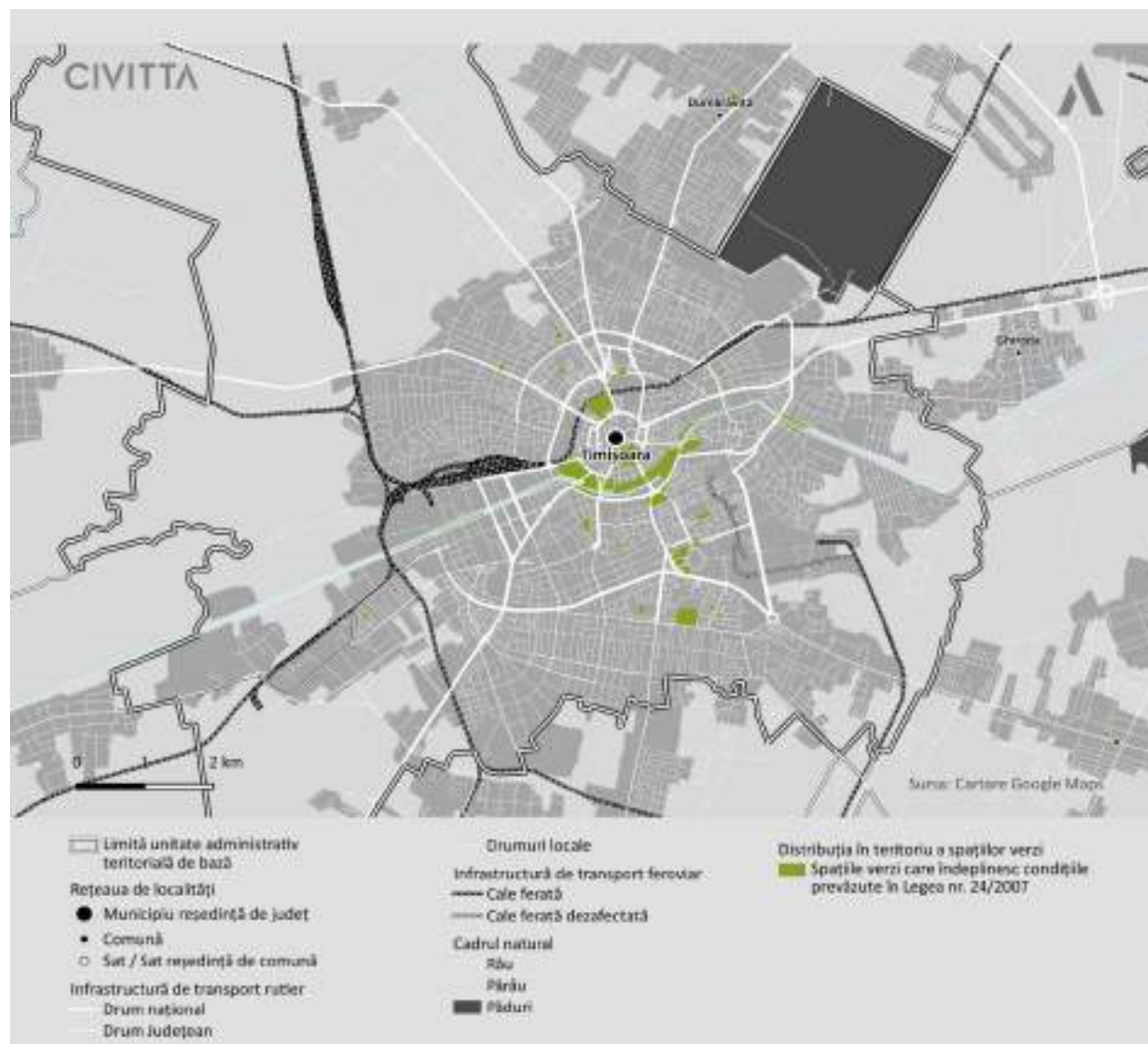
- **Municipiul Timișoara:** Spațiile verzi adiacente râului Bega și coridoarele adiacente râului Benga (Splaiul Nicolae Titulescu, Splaiul Tudor Vladimirescu, Splaiul Nistrului, Splaiul Protopop Meleție Drăghici etc.), circulațiile pietonale din centrul istoric, pasajele pietonale supraterane și subterane (Pasajul Jiului, Pasajul pietonal din Gara de Nord Timișoara, Pasaj pietonal Timișoara Est etc.) și principalele artere de circulație.

Exceptând spațiile verzi de folosință generală: parcurile, scuarurile, grădinile de cartier, aliniamentele stradale etc., în Timișoara au mai fost identificate conform Strategiei dezvoltării spațiilor verzi a Municipiului Timișoara 2010-2020 și următoarele tipuri de spații verzi: spații verzi de folosință limitată (din interiorul întreprinderilor și instituțiilor, instituii de învățământ, terenuri sportive, locurile de joacă, grădinile individuale etc.) și spații verzi cu destinație special (din jurul monumentelor, cele destinate protecției sanitare, cimitire, grădini botanice, grădini zoologice etc.)⁵²

---

⁵² Strategia dezvoltării spațiilor verzi a Municipiului Timișoara 2010-2020

FIGURĂ 19 - DISTRIBUȚIA ÎN TERITORIUL A ZONELOR VERZI DIN TIMIȘOARA

Sursa: Cartare Google Maps

În zona centrală a municipiului Timișoara, parcurile, scuarurile verzi, piețele, locurile de joacă și terenurile de sport fac parte din oferta cea mai la îndemână pentru loisir și sunt în general bine amenajate și întreținute. De asemenea, prezența cursului râului Bega și a unor vaste suprafețe amenajate adiacente acestuia, îl pune pe harta atracțiilor importante din municipiu.

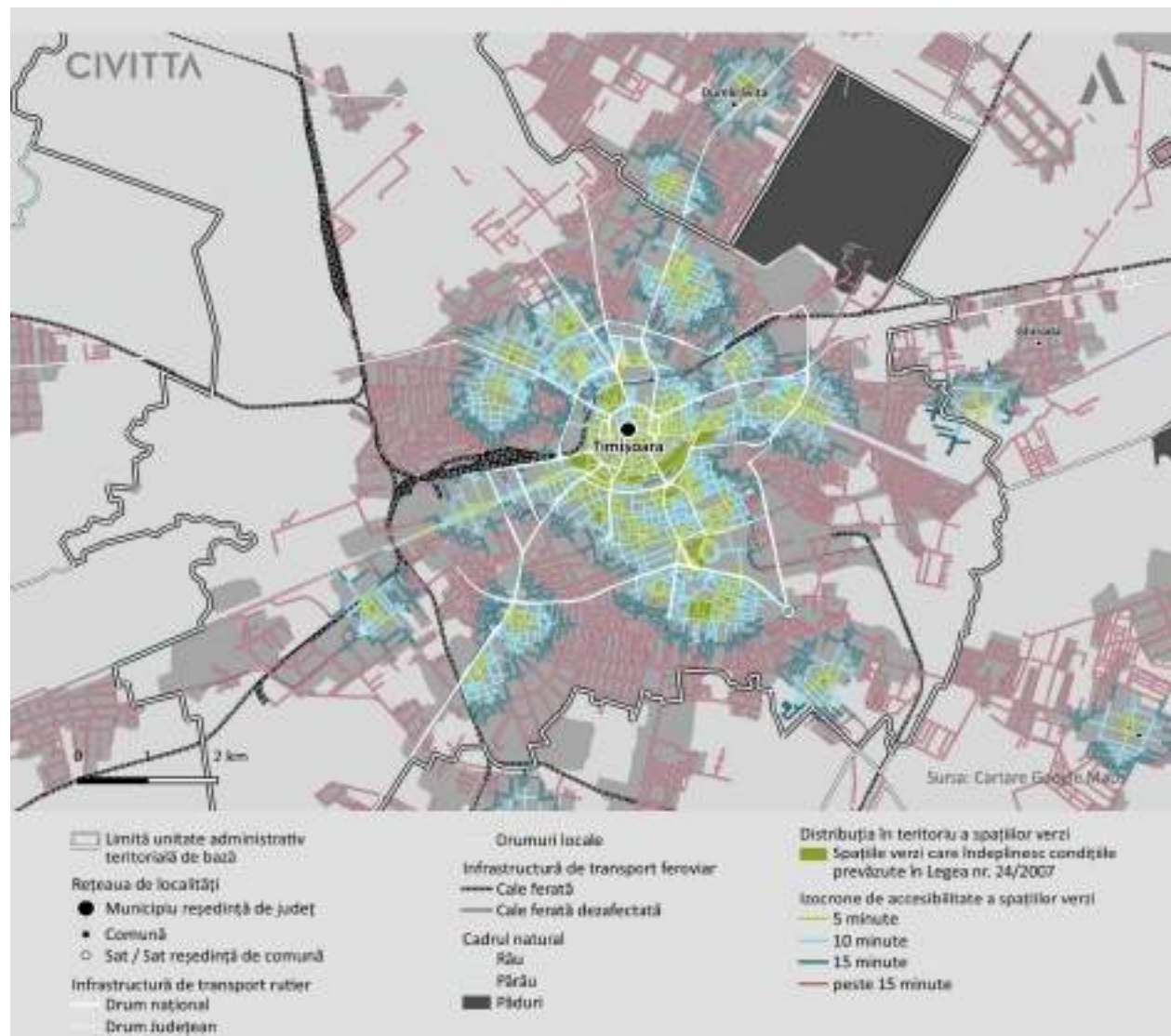
Cea mai mare pondere ca suprafață a spațiilor verzi se găsește în cartierul Cetate din Timișoara, iar cea mai mică în Ghiroda Nouă. Acest fapt se datorează inclusiv modului de dezvoltare istorică a celor două cartiere. Primul reprezintă vechiul nucleu civic al municipiului Timișoara iar desființarea fortificațiilor în secolul al XIX a permis dezvoltarea unei centuri de spații verzi în jurul zonei istorice centrale, pe când cel de al doilea a apărut ca urmare a creșterii pe orizontală a teritoriului și înglobării localităților limitrofe.

Parcurile au un real potențial de atracție pentru evenimente culturale și artistice în aer liber. De altfel, în ultimii ani, parcurile și piețele municipiului, precum și faleza râului Bega au devenit o scenă naturală pentru spectacole incluse în festivaluri. Un astfel de exemplu este Festivalului European al Artelor

Spectacolului i s-a adăugat secțiunea Spectacole Outdoor, ce prezintă trupe specializate în teatru de stradă în Piața Victoriei și Parcul Civic, iar Opera folosește, de asemenea, Teatrul de vară din Parcul Rozelor pentru Festivalul anual de operă și operetă pe care îl organizează. Evenimentul Bega Boulevard, „un proiect de responsabilizare ecologică prin scoaterea în evidență a potențialului turistic și cultural al Canalului Bega”, organizat de Primăria Timișoara, transformă faleza râului Bega în scenă outdoor.

FIGURĂ 20 - IZOCRONE ACCESIBILITATE PARCURI ÎN TIMIȘOARA

Sursa: Cartare Google Maps

Din punct de vedere al repartizării în teritoriu, se observă concentrarea acestor spații în zona centrală a municipiului, Canalul Bega constituind un element important al infrastructurii verzi-albastre a municipiului. Parcurile amenajate în această zonă sunt: Parcul Scudier, Parcul Catedralei, Parcul Justiției, Parcul Copiilor, Parcul Coronin, Parcul Alpinet, Parcul Rozelor, Parcul A. Mocioni (ILSA), Parcul Cetății, Parcul Studentesc. Față de această zonă avantajată, municipiul mai prezintă în partea de sud - est două parcuri cu suprafețe mai mari (parcul Stadion și Păduricea Giroc).

La nivelul municipiului Timișoara, infrastructura de spații verzi de tip suprafață și punct reușește să deservească cea mai mare parte a populației, păstrându-se un deficit de spații verzi de proximitate, în cadrul zonelor rezidențiale. Dezvoltarea fragmentată, necontrolată, a acestor cartiere de locuințe individuale în zonele periferice nu a avut în vedere o dezvoltare echilibrată a spațiilor publice și a spațiilor verzi destinate comunităților locale. În cadrul ansamblurilor de locuințe colective și individuale, spațiile verzi ocupă suprafețe restrânse, la care se adaugă câteva scuaruri de mici dimensiuni (3.000-5.000 mp), acestea jucând rolul de puncte focalizatoare în cadrul zonelor rezidențiale. Zonele în curs de expansiune sunt în continuare slab deservite de spații verzi, fiind amenajate mici parcuri și scuaruri în Giroc, Ghiroda sau Dumbrăvița. De asemenea, profilul străzilor (inclusiv cele secundare) asigură dezvoltarea unor coridoare verzi care conectează parțial rețeaua existentă de spații verzi.

Pentru întreținerea spațiilor verzi existente și amenajarea unor spații verzi noi pe raza municipiului Timișoara, anual se alocă fonduri în bugetul local, dedicate lucrărilor de amenajare, reamenajare și întreținere de zone verzi (plantări de arbori, arbuști, conifere, garduri vii și plante floricole). Lucrările de întreținere a spațiilor verzi și a locurilor de agrement au caracter de permanență, fiind prevăzute în programele lunare de lucrări ale societăților prestatoare de lucrări în spațiile verzi ale municipiului Timișoara.

Pentru anul 2022, Primăria Timișoara a atribuit contractul de proiectare pentru obiectivul de investiție „Regenerare urbană – Zona Piața Traian”. Obiectivul proiectului este transformarea radicală a zonei Traian, pe care Primăria Municipiului Timișoara o propune ca un loc de recreere și relaxare pentru cetățeni, cu mai multe scuaruri, spații publice, culturale, verzi, pietonale și pentru biciclete. Patru piețe și 12 străzi din zona Traian vor intra într-un amplu proces de reabilitare, care este centrat pe nevoile locuitorilor legate de spațiu de relaxare și petrecerea timpului liber, spațiu verde, deplasare pietonală și velo. Astfel, vor apărea noi spații pietonale, o rețea de piste pentru biciclete, extinderi de zone verzi, refacerea unui fost parc, accesibilizarea întregului spațiu pentru persoane cu mobilitate redusă.⁵³

Tot pentru anul 2022 municipalitatea a prevăzut în bugetul local proiecte pentru reabilitarea unor parcuri existente, dar și amenajarea unui nou parc, respectiv Agroparcul urban Ciarda Roșie, care va fi amenajat pe un teren amplasat la limita cu localitatea Urseni.⁵⁴

În vederea creșterii suprafeței de spații verzi din interiorul zonelor construite și dezvoltării infrastructurii de spații verzi din zonele rezidențiale prin valorificarea unor terenuri libere, Primăria Municipiului Timișoara are în implementare sau a implementat recent o serie de proiecte votate și propuse de către locuitori prin platforma de bugetare participativă a municipiului Timișoara – Decidem Timișoara.

În anul 2022, au fost propuse un număr de 31 de proiecte pentru transformarea Timișoarei într-un Oraș Verde, din care 8 au fost selectate pentru realizare iar 3 au fost integrate în cadrul altor proiecte:

- Reabilitare și mentenanță spații de joacă – Parcul Petofi Sandor;
- Parcuri extinse pentru câini în zone verzi neutilizate ale orașului – în cartierele Lipovei, Aradului Est sau Aradului Vest;
- Realizarea unui parc de calisthenics – antrenament în aer liber / reamenajarea și modernizarea Parcului Tiroliane de lângă fosta platformă Solventul;
- Restaurarea eco-peisagistică a zonei ripariene Lunca Aurora – Lacul Balaurul;
- Amenajare parc în zona Lunei – pădurice urbană;
- Prese de balotat deșeuri în toate instituțiile publice;

⁵³ <https://www.primariatm.ro/2022/02/25/poate-incepe-proiectarea-pentru-regenerarea-urbana-a-zonei-traian/>

⁵⁴ <https://www.pressalert.ro/2022/02/sambata-un-parc-unic-va-fi-amenajat-la-timisoara-alte-parcuri-vor-fi-reabilitate-si-se-fac-demersuri-pentru-skate-park/>

În același timp, conform politicii de îmbunătățire a calității și gestionării domeniului public, din cadrul Conceptului General de Dezvoltare Urbană aferent Planului Urbanistic General, în curs de aprobare, se propune pentru Timișoara:

- Dezvoltarea de noi spații publice prin proiectele de reciclare a suprafețelor existente sau prin urbanizare;
- Crearea unei identități urbane contemporane;
- Asigurarea funcției de integrator social al domeniului public;
- Creșterea gradului de mobilitate alternativă;
- Creșterea gradului de identificare a cetățenilor cu domeniul public;
- Prevenirea dispariției prin construire a unor spații libere în cartiere cu densitate mare.

Astfel, se au în vedere o serie de proiecte punctuale localizate în cartierele de blocuri, cartierele periferice cu densitate mică, ansambluri locative existente în trupuri sau pe întreg teritoriul municipiului în funcție de priorități. Printre proiectele menționate în cadrul Conceptului de Dezvoltare se numără: amenajarea unor străzi – Grigore Antipa, Anul 1848, Brazilor, Ghe. Cotoșman, Gladiolelor sau reabilitarea Pieței Iosefin.

De asemenea, politica de îmbunătățire a calității și gestionării domeniului public mai propune și creșterea calității rețelei de spații verzi și au în vedere o serie de proiecte ce țin de amenajarea unor zone verzi (Dâmbovița-Ion Barac, str. Mangalia, str. Gheorghe Lazăr, str. Barițiu, str. Eternității, Str. Ion Budai Deleanu, Calea Stan Vidrig, Calea Sever Bocu, Calea Șagului, Calea Aradului, Bulevardul Take Ionescu-Simion Bărnuțiu), modernizarea parcurilor (Parcul Cetății, Parcul A. Mocioni, Parcul Alpiner, Parcul Catedralei, Parcul Central, Parcul Justiției, Parcul Giroc, Parcul Petofi, Parcul Stadion, Parcul Studențesc, Parcul Vasile Pârvan), realizarea unei clădiri educațional-multifuncțională la Grădina Zoo a Municipiului Timișoara sau reamenajarea și modernizarea Grădinii (Parcului) Botanice.⁵⁶

6.1.7. PEISAJUL

Conform Convenției Europene a Peisajului, peisajul reprezintă o parte importantă a calității vieții oamenilor, fiind un element esențial al bunăstării sociale și individuale. Ca stat membru al Consiliului Europei, inclusiv România se angajează să identifice peisajele și caracteristicile acestora, să le urmărească transformările, să le evalueze, în scopul de a realiza demersuri pentru a introduce dimensiunea peisajeră în programele și politicile de amenajare a teritoriului, de urbanism și în cele culturale, de mediu, agricole, sociale și economice, precum și în alte politici cu posibil impact direct sau indirect, pentru a pregăti și implementa proiecte de punere în valoare a acestuia, scopul fiind protecția, managementul și/sau amenajarea peisajului.⁵⁷

PEISAJUL ANTROPIC al teritoriului construit al municipiului Timișoara este divizat într-o serie de unități de peisaj – peisajul centrului istoric, peisajul zonelor rezidențiale, peisajul zonelor rurale și peisajul industrial, detaliate în următoarele paragrafe.

Peisajul centrului istoric Timișoara este caracterizat de un țesut urban dens care s-a dezvoltat încă din secolul al XVIII-lea sub influență habsburgică pe o rețea stradală rectangulară se caracterizează, parțial, prin arhitecturi specifice stilurilor baroc, neoclasic, eclectic și Art Nouveau, este clasificat pe o suprafață mare ca zonă protejată și dispune, în același timp, de o gamă variată de monumente istorice. Sunt caracteristice străzile relativ înguste, fără vegetație, cu clădiri cu două-trei niveluri formând fronturi

⁵⁶ Planul Urbanistic General Timișoara 2012 – Etapa 2. Concept general de dezvoltare urbană –

https://www.primariatm.ro/file_uploads/pug_reguli/masterplan.pdf

⁵⁷ http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm act_text?id=37056

stradale continue. O trăsătură definitivă a municipiului este dată de centrul acestuia care este separat și astăzi, din punct de vedere spațial, destul de clar, de celelalte cartiere. În partea nordică, departajarea se face prin linia de cale ferată și prin zonele industriale vechi situate în spatele acesteia, iar în partea sudică prin parcurile situate de-a lungul canalului Bega și prezența acestuia.

Municipiul Timișoara are o istorie bogată, fiind construit pe ruinele unor așezări antice, apoi pe cele ale unor cetăți fortificate – cea mai cunoscută fiind și Cetatea Medievală a Timișoarei împreună cu Bastionul Maria Theresia. Bastionul Maria Theresia este un monument în stil baroc de o mare însemnătate istorică, fiind cea mai mare bucată de zid păstrată din vechea cetate a Timișoarei. Alte fragmente ale fostei cetăți se pot observa în Parcul Botanic și pe Calea Al. Ioan Cuza. Dacă scopul inițial al Bastionului a fost acela de apărare a cetății, în prezent este folosit ca pasaj de trecere atât pentru autoturisme cât și pentru pietoni.⁵⁸

Începând cu Palatul Culturii și până la Catedrala Mitropolitană, centrul municipiului cunoscut și sub numele de Piața Victoriei sau Piața Operei concentrează un număr impresionant de palate și clădiri care încă păstrează gloria și arhitectura spectaculoasă de pe vremuri. O simplă privire de-a lungul a celor două alei centrale dezvăluie un uimitor amestec de istorie și actualitate. Stilul preponderent este cel baroc vienez (de unde și denumirea Timișoarei de Mica Vienă) dar și stilurile neo-bizantin și Art Nouveau care și-au pus amprenta pe numeroase clădiri. Palatele care pot fi admirate în plimbări prin municipiu sunt: Palatul Lloyd, Palatul Neuhausz, Palatul Marbl, Palatul Camerei de Comerț și Industrie, Palatul Dauerbach, Palatul Loffler, Palatul Hilt-Vogel, Palatul Szechenyi și Palatul Weiss. Majoritatea găzduiesc astăzi restaurante cu diferite specifice culinare, instituții sau magazine.⁵⁹

Castelul Huniade (Muzeul Banatului) se numără printre multele obiective turistice cu care se poate mândri Timișoara și implicit centrul orașului. Mai mult decât un monument istoric, Castelul Huniade este și cea mai veche clădire din Timișoara, fiind construită între anii 1443 – 1447 de către Ioan de Hunedoara, pe ruinele unui vechi castel din secolul al XIV-lea.

În cartierul Cetate sunt amplasate cele mai vechi clădiri ale municipiului ce păstrează identitatea construcțiilor originale. Zona din interiorul centurii de fortificații din secolul al XVIII-lea constituie o unitate urbanistică distinctă a cărei valoare culturală deosebită este mai mare considerând zona în ansamblul ei decât valoarea fiecărei clădiri luate în parte.⁶⁰

În ceea ce privește peisajul zonelor rezidențiale din Timișoara suburbiile istorice precum cartierul Iosefin în partea sud-vestică și Fabric în partea estică sau cartierul Elisabetin, sunt caracterizate de rețele stradale și construcții datând din secolele XVIII-XX, care sunt reprezentate de clădiri multietajate formând fronturi stradale continue. Arhitectura caracteristică stilurilor neoclasic, eclectic și Art Nouveau este dominantă. Densitatea construcțiilor este relativ ridicată cuprinzând între 3-4 etaje. La periferia acestor nuclee urbane se mai păstrează unele construcții tip parter, așezate cu fațada îngustă la stradă, cu aspect rural, unele dintre ele datând din prima parte a secolului al XIX-lea.

Arhitectura anilor 1900 din Timișoara prezintă o factură monumentală, la scara unor metropole europene contemporane lor. Mai ales colțurile clădirilor sunt rezolvate sub forma unor turnuri sau edicule. Ele sunt subliniate prin acoperișuri înalte, care au compoziții caracterizate prin volume mari, impozante. Fațadele au o decorație ornamentală bogată.

---

⁵⁸ Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a județului Timiș 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

⁵⁹ Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a județului Timiș 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

⁶⁰ Studiu de fundamentare. Zone Construite Protejate – Timișoara 2011

Totodată, aproape de zona centrală s-au identificat și o serie de cartiere de vile care au apărut la începutul secolului XX în proximitatea zonei centrale, după operațiunile de defortificare a Cetății. Aici sunt multe zone verzi, iar densitatea construcțiilor este moderată. Astfel de exemple se regăsesc în special în partea de sud situate de-a lungul canalului Bega, în proximitatea parcurilor. Cartierele de vile individuale, locuințele cu mai multe apartamente datând din prima jumătate a secolului al XX-lea, predomină în spațiile interstițiale dintre cartierele istorice. Caracteristice pentru această tipologie sunt cartierele de vile din lungul bulevardelor Revoluției din 1989, Mihai Eminescu, C. D. Loga și a Str. Alexandru Borza.

Totodată, la periferia municipiului acest tip morfologic degenerază într-un țesut cu aspect semirural, cu parcele mari, având case și grădini izolate. Zonele periferice au constituit, în perioada postcomunistă, spațiul predilect de localizare a noilor vile concepute în stiluri de inspirație vest-europeană, diferite de cele tradiționale ale municipiului. Astfel de exemple se regăsesc inclusiv în zonele rezidențiale din comunele aparținătoare Zonei Urbane Funcționale a municipiului Timișoara unde predomină locuințele individuale de 1-2 etaje pe parcelă cu grădini.

În ceea ce privește peisajul rezidențial, la nivelul Timișoarei se pot identifica și zonele de locuit din perioada comunistă, care au o densitate ridicată și sunt caracterizate pe o arie largă de blocuri individuale dispuse deseori paralel. Acestea au fost construite preponderent la marginea municipiului după revoluție noi zone de locuit cu construcții individuale. Construcțiile realizate în perioada comunistă și postcomunistă sunt caracterizate de clădiri înalte de la 4 la 10 etaje (sau chiar mai multe) cu funcții industriale, rezidențiale, social-culturale.

Noile zone de locuit, apărute după 1989, sunt destinate în exclusivitate funcției rezidențiale iar aici putem vorbi de noi ansambluri rezidențiale care se dezvoltă în special în comunele din imediata vecinătate a municipiului Timișoara – Dumbrăvița, Giroc, Moșnița Nouă etc. Față de tipurile de peisaje principale urbane prezentate anterior, se mai pot identifica și peisajele rurale ale localităților limitrofe municipiului Timișoara, care contribuie la imaginea Zonei Urbane Funcționale a municipiului. Acest tip de peisaj este expresia unor culturi, activități și datini asupra cadrului natural, care se reflectă în modul de conformare a gospodăriilor, dotările agricole, tehnici de amenajare etc.

Peisajul industrial include zonele ocupate de marile platforme industriale, amplasate în zonele periferice ale municipiului Timișoara reprezentate de Zona Industrială Freidorf, Parcul Industrial Freidorf (sud-vest), Zona Industrială Calea Torontalului (nord-vest), Zona industrială Solventul - Gara de Nord la care se adaugă Zona industrială Calea Buziașului (sud-est) care concentrează întreprinderi din industria chimică, producția de componente auto și electrotehnică, Zona industrială Calea Șagului (sud), zonă ce cuprinde depozite de materiale de construcții precum și un număr însemnat de showroom-uri și dealeri auto, Zona de activități economice Calea Aradului (nord), zonă nou apărută, în care se dezvoltă mai ales servicii și depozite sau Zona industrială și de servicii Calea Lugojului (est), conturată după 1990, aflată în prelungirea vechiului nucleu industrial Modern, s-a extins mai ales pe teritoriul comunelor Ghiroda și Giarmata, la ieșirea spre Lugoj și către conexiunea cu aeroportul internațional Timișoara, potențată mai recent și de conexiunea cu autostrada spre Lugoj - București.

Unele sunt parțial utilizate (Fabric, Calea Buziașului), altele precum zonele industriale Gara de Nord, Solventul, Freidorf, Tipografilor (ILSA) și Modern sunt alte spații care în prezent sunt în restructurare, suportând în principal o reconversie din zone industriale în zone rezidențiale sau comerciale.

Arhitectura zonelor industriale este cea specifică acestui program de arhitectură dezvoltat în perioada socialistă, peste care se suprapun intervențiile, extinderile sau modernizările din ultimele trei decenii pentru a corespunde evoluției tehnologice sau refuncționalizărilor prin care au trecut aceste ansambluri de clădiri.

Zonele industriale sunt prezente, într-o mai mică măsură, și în comunele din cadrul Zonei Urbane Funcționale, prin activitățile industriale pe care le realizează: Giroc (cu principalele ramuri: fabricarea de încălțăminte și îmbrăcăminte, fabricarea plăcilor, foliilor și a profilelor, fabricarea echipamentelor electrice și fabricarea de construcții metalice), Ghiroda (cu principalele ramuri: fabricarea de componente pentru autovehicule și producția de energie electrică), Dumbrăvița (cu principalele ramuri: fabricarea de încălțăminte și îmbrăcăminte, producția de băuturi răcoritoare), Remetea Mare (fabricarea hârtiei și a cartonului ondulat), Giarmata (recuperarea materialelor reciclabile sortate), Moșnița Nouă (fabricarea încălțăminte), Sânmihaiu Român (piese și accesorii auto).

PEISAJUL NATURAL al municipiului Timișoara și al Zonei Urbane Funcționale este divizat într-o serie de unități de peisaj – peisajul forestier, peisajul cursurilor de apă și peisajul terenurilor agricole, arabile și nearabile, detaliate în următoarele paragrafe.

Zonele forestiere aferente municipiului Timișoara prezintă un important potențial de dezvoltare a activităților de petrecere a timpului liber destinate locuitorilor și turiștilor. În prezent, cu excepția câtorva areale împădurite cu cer și gârniță (Pădurea Verde, Pădurea Giroc, Pădurea Șag, Pădurea Bistra), teritoriul este cuprins în silvostepa antropogenă ce caracterizează partea de est a Câmpiei Panonice. Peisajul este diversificat de vegetația de luncă din lungul principalelor râuri, precum și de pădurile de stejar din partea de nord-est a comunei Pișchia.

Pădurea Verde este situată în partea de nord-est a municipiului Timișoara, întinzându-se pe o suprafață de 724 ha. Are un important rol ecologic, contribuind la echilibrarea climatică a zonei. În secolul al XVIII-lea suprafața de pădure era mult mai vastă, defrișările începând în secolul al XIX-lea, în vederea înființării comunei Dumbrăvița. Actuala pădure are un caracter artificial, fiind amenajată pentru prima oară în anul 1860 de către Serviciul Silvic Maghiar. Au urmat alte două amenajări în anii 1894 și 1908. În anul 1947 este amenajată de Direcția Silvică Arad și inclusă în Ocolul Silvic Timișoara, ocol de vânătoare. Pădurea Verde este străbătută de un afluent al Canalului Bega, Pârâul Behela, pe o distanță de 2,6 km, acesta alimentând lacul de la Dumbrăvița, un important loc de agrement pentru turiști și pentru pescari.⁶¹

Teritoriul municipiului Timișoara este străbătut de una dintre puținele căi navigabile amenajate artificial pe teritoriul României: canalul Bega. Canalul parcurge întregul municipiu pe direcția SV-NE, constituind de-a lungul timpului o coloană vertebrală în jurul căreia s-a dezvoltat așezarea urbană. Canalul Bega face parte din sistemul de navigație fluvială Rhin – Main – Dunăre (coridorul de transport Pan European nr. VII – Constanța – Canalul Dunăre Marea Neagră – Dunăre – Main – Rhin – Portul Rotterdam), făcând posibilă legătura între Marea Nordului și Marea Neagră. Canalul Bega navigabil este cuprins între km 118+360 (limita din amonte a municipiului Timișoara) și km 45+000 (ecluza din dreptul localității Klekk pe teritoriul Serbiei). De aici până la km 0 (materializat prin confluența cu Râul Tisa) se naviga pe vechea albie a râului Bega care a fost regularizată și amenajată.

Canalul Bega este primul canal navigabil construit în România. Construit inițial pentru asanarea terenurilor inundabile, a fost amenajat ulterior pentru navigație. Din 1958 transportul de mărfuri a încetat, iar din 1967 au fost retrase și navele de pasageri. Deocamdată însă, navigația pe Bega este posibilă până la Sânmihaiu Român sau de mici ambarcațiuni pe raza municipiului Timișoara, deoarece nu există încă un punct vamal care să permită trecerea în țara vecină, reluarea navigației pe canalul Bega și includerea acestuia într-un circuit european fiind una din cele mai importante oferte turistice ale județului Timiș.

Peisajul canalului Bega prezintă un potențial ridicat de valorificare în scopul dezvoltării activităților în aer liber la care au acces locuitorii municipiului, respectând în același timp măsurile de protecție specifice

---

⁶¹ <https://discovertimis.com/places/padurea-verde-is7p3dvai2hdhg>

acestor ecosisteme. De asemenea, peisajul cursurilor de apă contribuie la definirea identității locale a municipiului Timișoara. Peisajul zonelor agricole, în special al zonelor arabile, este unul minor la nivelul municipiului Bistrița, prezentând o valoare peisagistică redusă, acest peisaj fiind reprezentativ în special pentru zona periurbană a municipiului Timișoara și în UAT-uri din cadrul Zonei Urbane Funcționale a municipiului precum – UAT Moșnița Nouă, UAT Giroc, UAT Șag, UAT Sânmihaiu Român, UAT Săcălaz, UAT Dudeștii Noi, UAT Sânaandrei, UAT Giarmata, UAT Remetea Mare și UAT Bucovăț.

Dezvoltarea spațială pe termen lung poate fi un succes doar în condițiile realizării unor proiecte majore de infrastructură precum și a unei colaborări operaționale constante între membrii zonei metropolitane în vederea limitării fenomenului de suburbanizare, a distrugerii peisajului și asigurării unor servicii publice integrate și eficiente, inclusiv a reactivării rețelei de cale ferată regionale a CFR

6.2. PROFILUL SOCIO-DEMOGRAFIC

6.2.1. STRUCTURA DEMOGRAFICĂ A POPULAȚIEI

Conform Institutului Național de Statistică, la 1 iulie 2022, populația cu domiciliu a municipiului Timișoara era de 311.651 de locuitori, ceea ce reprezenta 40,9% din populația județului Timiș. Astfel, din punct de vedere demografic, nivelul de urbanizare din județul Timiș era de 56,4%, depășind cu puțin media națională de 56,2%.

Municipiul Timișoara este cel mai mare centru urban din județul Timiș ca număr de locuitori, fiind urmat de municipiul Lugoj (44.911 locuitori), orașul Sânnicolau Mare (14.257 de locuitori), orașul Jimbolia (13.138 de locuitori), orașul Recaș (10.203 de locuitori) și alte orașe.

Conform evidențelor INS cu privire la populația după domiciliu, la 1 iulie 2022 municipiul Timișoara era al 4-lea cel mai mare municipiu din țară, fiind depășit de municipiile: București, Iași și Cluj-Napoca.

TABEL 2 - IERARHIA MUNICIPIILOR DIN ROMÂNIA DUPĂ POPULAȚIA DUPĂ DOMICILIU LA 1 IULIE 2022

NR.	NUME MUNICIPIU	NUMĂR LOCUITORI
1	București	2,162,281
2	Iași	393,574
3	Cluj-Napoca	328,418
4	Timișoara	311,651
5	Galați	304,692
6	Constanța	302,976
7	Craiova	291,699
8	Brașov	285,532

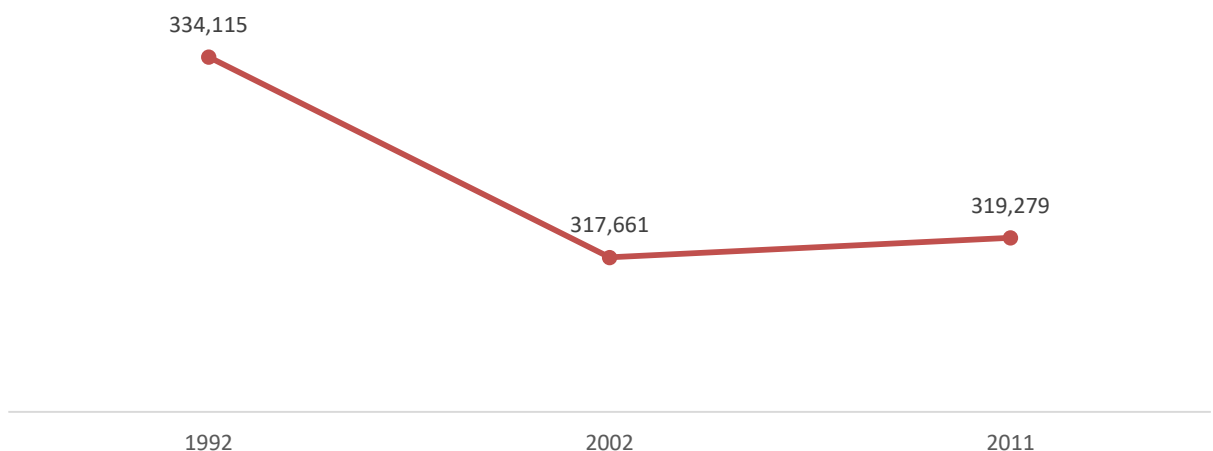
Sursa: Rezultatele RGPL 2011

Scăderea demografică este un fenomen întâlnit constant în România în ultimele decenii. Numărul de locuitori a înregistrat un trend descendent care putea fi observat atât pe baza datelor recensămintelor cât și a evidențelor și estimărilor Institutului Național de Statistică. Astfel, în timp ce la nivel național populația României a scăzut între anii 1992 și 2011 cu aproximativ 12% de la 22.810.035 locuitori la 20.121.641 locuitori, la nivelul municipiului Timișoara scăderea a fost de doar 4,6%, de la 334.115

locuitori la 319.279 de locuitori (-14.836 de locuitori). Ritmul mai lent de scădere a populației în perioada 1992-2011 este caracteristică municipiilor mari din țară, în special a centrelor universitare, datorită faptului că acestea au reușit să atragă anual un număr mare de persoane care au ales să migreze către astfel de orașe, pentru urmarea studiilor liceale sau universitare - în cazul tinerilor sau în căutarea unui loc de muncă mai bine plătit și a unui nivel de trai mai ridicat – în cazul adulților.

FIGURĂ 22 - EVOLUȚIA POPULAȚIEI STABILE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, LA RECENSĂMINTELE DIN 1992, 2002 ȘI 2011

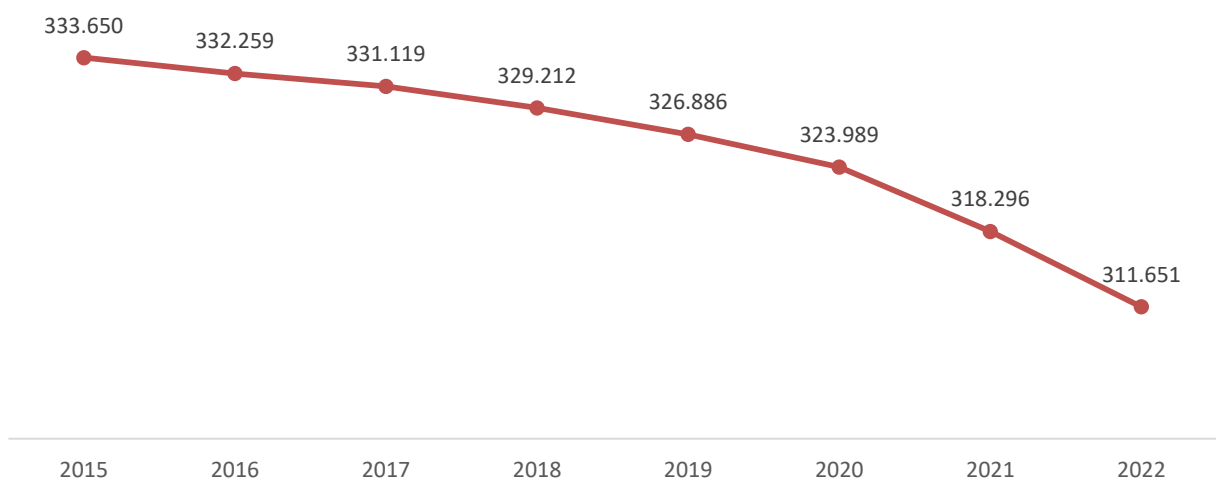

Sursa: www.recensamantromania.ro

Deși datele obținute în urma recensămintelor au un grad mai mare de precizie, în momentul elaborării analizei respective, acestea sunt disponibile doar la nivelul anului 2011. Astfel, în contextul în care structura demografică a unei localități este în continuă schimbare, este necesară folosirea celor mai recente date existente, și anume, populația cu domiciliu în conformitate cu baza de date a Institutului Național de Statistică.

Astfel, conform INS, în anul 2022, populația cu domiciliu a municipiului Timișoara era de 311,651 de locuitori, în scădere cu 6,6% față de anul 2015. În același interval de timp, la nivelul județului Timiș a fost înregistrată o creștere a populației cu domiciliu cu 2,6%, în timp ce la nivel național și regional au fost înregistrată scăderi ale numărului de locuitori, de 1,5%, respectiv 2,6%. În altă ordine de idei, la nivelul regiunii Vest, județul Timiș este singurul care a înregistrat o creștere a populației cu domiciliu în perioada 2015-2022, celelalte județe înregistrând scăderi a numărului de locuitori, după cum urmează: Arad (-2,6%), Caraș-Severin (-7,4%) și Hunedoara (-7,2%).

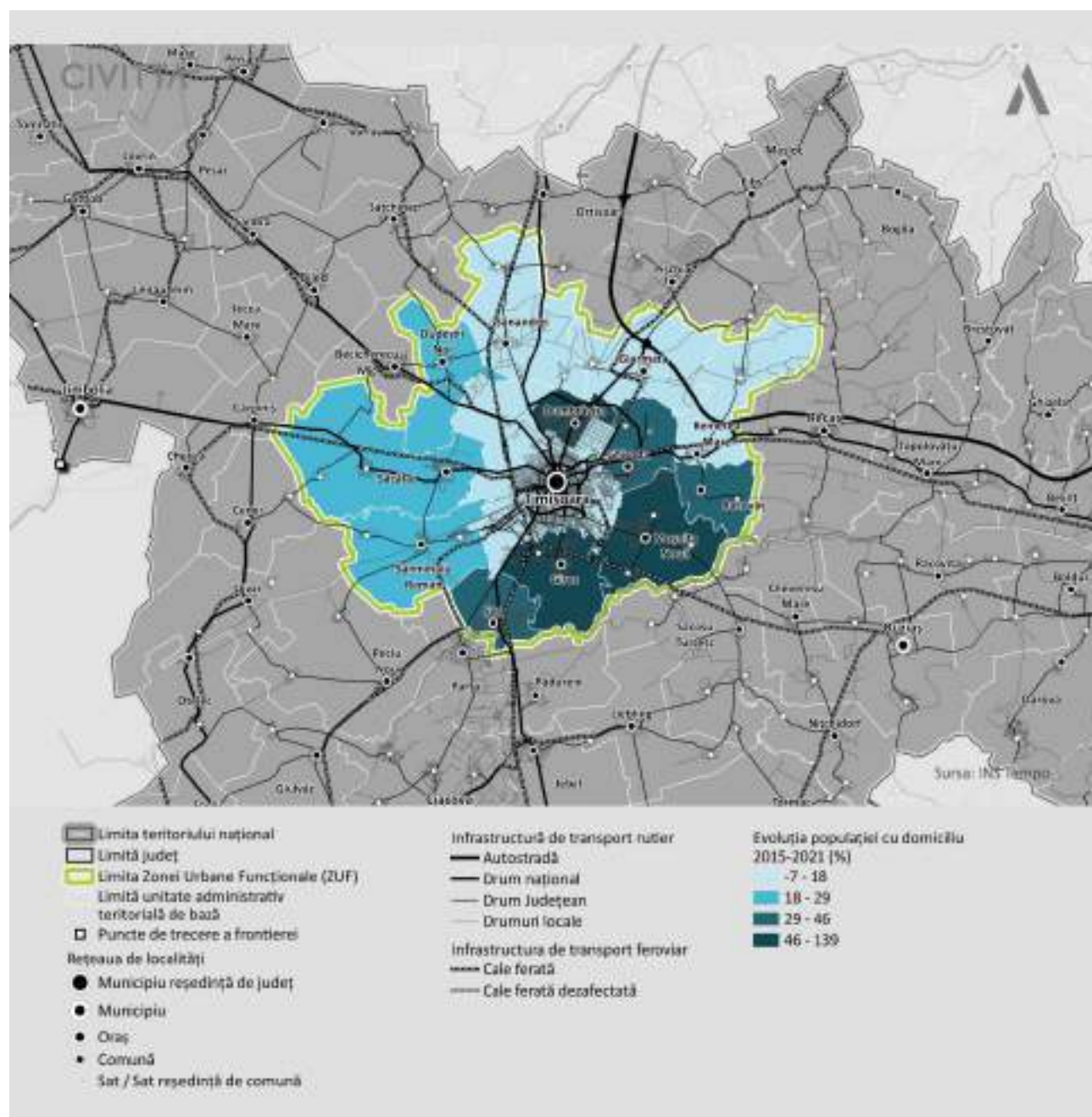
FIGURĂ 23 - EVOLUȚIA POPULAȚIEI DUPĂ DOMICILIU, MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2022

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În contextul în care populația după domiciliu a municipiului Timișoara a scăzut considerabil în perioada 2015-2022, și doar orașele Ciacova și Recaș au înregistrat o creștere demografică (ne semnificativă) în perioadă respectivă, iar populația județului a crescut cu 2,6%, la nivelul județului Timiș a fost înregistrată o creștere a populației rurale, în special datorită fenomenului de suburbanizare. Astfel, în primul inel de localități al municipiului Timișoara, creșteri considerabile ale populației au fost înregistrate în comunele: Giroc (+115,8%), Moșnița Nouă (+112,9%), Șag (+46%), Ghiroda (+30,1%), Săcălaz (+29,3%), Sânmihaiu Român (+28,7%), Dudeștii Noi (+20,4%), Sânanndrei (+17,8%). În valori absolute, comunele mai sus enumerate au înregistrat însumat o creștere de circa 30.300 de locuitori, valoare care depășește deficitul demografic înregistrat de municipiul Timișoara în același interval de timp (-21.999 de persoane).

FIGURĂ 24 - EVOLUȚIA POPULAȚIEI DUPĂ DOMICILIUL LA NIVELUL LOCALITĂȚILOR DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS

Proгноzele demografice realizate de către ONU⁶² indică faptul că în cazul unui scenariu mediu (rata fertilității înregistrează valori medii), populația țării ar scădea în anul 2050 la 17,5 milioane de locuitori și în anul 2100 la 13,1 milioane de locuitori.

⁶² United Nations, Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, 2022, World Population Prospects, <https://population.un.org/wpp/>, - consultat în data de 07.12.2022

Tendențele de scădere a numărului de locuitori sunt vizibile și la nivelul municipiului Timișoara, prin fenomene precum îmbătrânirea populației, scăderea numărului de persoane cu vârsta de muncă, ceea ce pune o presiune pe sistemul serviciilor sociale și de sănătate, fiind înregistrată o creștere a ponderii persoanelor întreținute. De asemenea, declinul demografic poate fi resimțit negativ și pe plan economic datorită reducerii forței de muncă, respectiv a reticenței marilor investitori străini în zonele cu perspective de declin demografic. În municipiul Timișoara, principalele cauze ale declinului demografic sunt: soldul negativ al migrației interne și externe și scăderea ratei natalității, fenomene care descriu situația demografică și la nivel național în ultimii ani.

Conform documentului „Proiectarea populației României în profil teritorial, la orizontul anului 2070” elaborat de Institutul Național de Statistică, la nivel național se prognozează o scădere a populației cu 31,7%, valoare inferioară celei înregistrate la nivelul Regiunii Vest – 32,4%. În ceea ce privește județul Timiș, conform estimărilor, până în anul 2070 acesta va înregistra o scădere demografică de circa 12,8%, valoare mult mai mică decât cea înregistrată la nivel național și regional. Comparativ cu alte județe din țară, județul Timiș prezintă rate relativ scăzute de descreștere a populației, fiind depășit de județele: Brașov (-4,5%), Iași (-6,6%), Sibiu (-8,7%), Suceava (-12%). De asemenea, județul Timiș înregistrează cele mai optimiste valori din Regiunea Vest, în contextul în care celelalte județe din regiune înregistrează următoarele valori: Arad (-29,8%), Caraș-Severin (-56,4%) și Hunedoara (-54,5%). Aceste cifre indică faptul că la nivelul județului Timiș și al municipiului Timișoara există potențial de redresare demografică care necesită susținere prin intermediul politicilor publice.

Din alt punct de vedere, principalele procese demografice care stau la baza acestor previziuni sunt migrația externă și îmbătrânirea demografică. Aceste procese demografice vor influența în timp structura populației pe grupe de vârstă, în ideea în care numărul de persoane tinere (0-15 ani) va scădea, iar numărul de vârstnici (peste 65 de ani) va crește, ceea ce va duce la creșterea dependenței demografice și va crea presiune pe sistemul serviciilor sociale și al pieței muncii, în contextul în care resursele de muncă vor scădea considerabil. Astfel, în anul 2070, la nivelul județului Timiș este de așteptat ca ponderea persoanelor tinere să fie de 12%, sub media regională de 13,1% și cea națională de 14,8%. În același timp, vârstnicii vor reprezenta circa 31,3% din populația județului, peste media regională de 30,7% și cea națională de 28,6%. Astfel, la nivelul județului va fi înregistrat un raport de dependență demografică superior celui înregistrat la nivel regional și național.

TABEL 3 - POPULAȚIA REZIDENTĂ ÎNREGISTRATĂ ÎN ANUL 2019 ȘI POPULAȚIA ESTIMATĂ PENTRU ANII 2040 ȘI 2070, VARIANTA MEDIE

NIVEL TERITORIAL	POPULAȚIE 2019	POPULAȚIE 2040	POPULAȚIE 2070	SCHIMBAREA DEMOGRAFICĂ ÎNTRE 2019 ȘI 2070, PERSOANE	SCHIMBAREA DEMOGRAFICĂ ÎNTRE 2019 ȘI 2070, %
Județul Timiș	705.534	732.648	615.176	-90.358	-12,8
Regiunea Vest	1.774.624	1.594.062	1.199.521	-575.103	-32,4%
România	19.370.448	17.111.444	13.223.346	-6.147.102	-31,7%

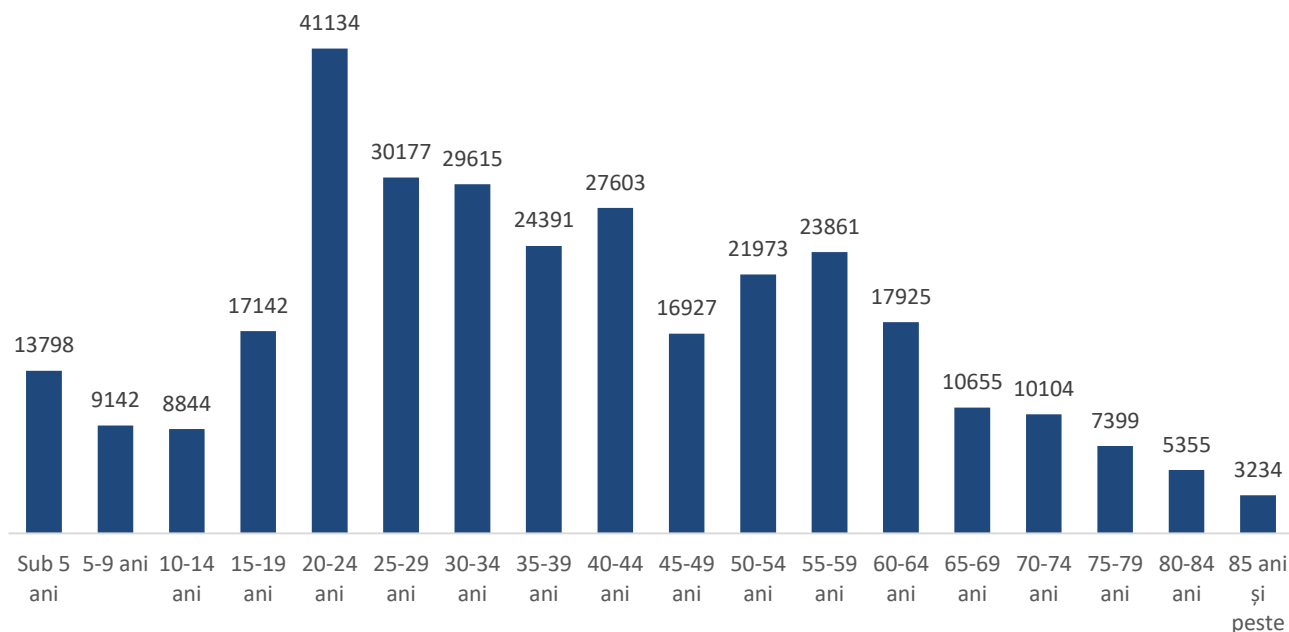
Sursa: Proiectarea populației României în profil teritorial, la orizontul anului 2070

6.2.2. STRUCTURA POPULAȚIEI PE SEXE ȘI GRUPE DE VÂRSTĂ

Conform rezultatelor finale ale Recensământului Populației și al Locuințelor din anul 2011, structura populației pe grupe de vârste indică faptul că la nivelul municipiului Timișoara cea mai numeroasă grupă de vârstă este cea de 20-24 de ani. De asemenea, în figura de mai jos poate fi observată creșterea

demografică din perioada comunistă, apogeul fiind atins în ultimii ani din perioada respectivă, care corespund celor mai numeroase grupe de vârste: 20-24 de ani, 25-29 de ani și 30-34 de ani. Acest fenomen este explicat atât de politicile de urbanizare și industrializare precum și de migrația internă a tinerilor din perioada respectivă către granița de vest a țării, Timișoara fiind cel mai mare oraș din apropierea granițelor de vest. Din alt punct de vedere, este ușor de observat și declinul demografic din perioada post-revoluție, care în timp va avea efecte negative asupra structurii demografice și a mediului socio-economic.

FIGURĂ 25 - POPULAȚIA STABILĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, PE GRUPE DE VÂRSTĂ, ÎN ANUL 2011, NUMĂR LOCUITORI

Sursa: INS. Rezultatele RGPL 2011

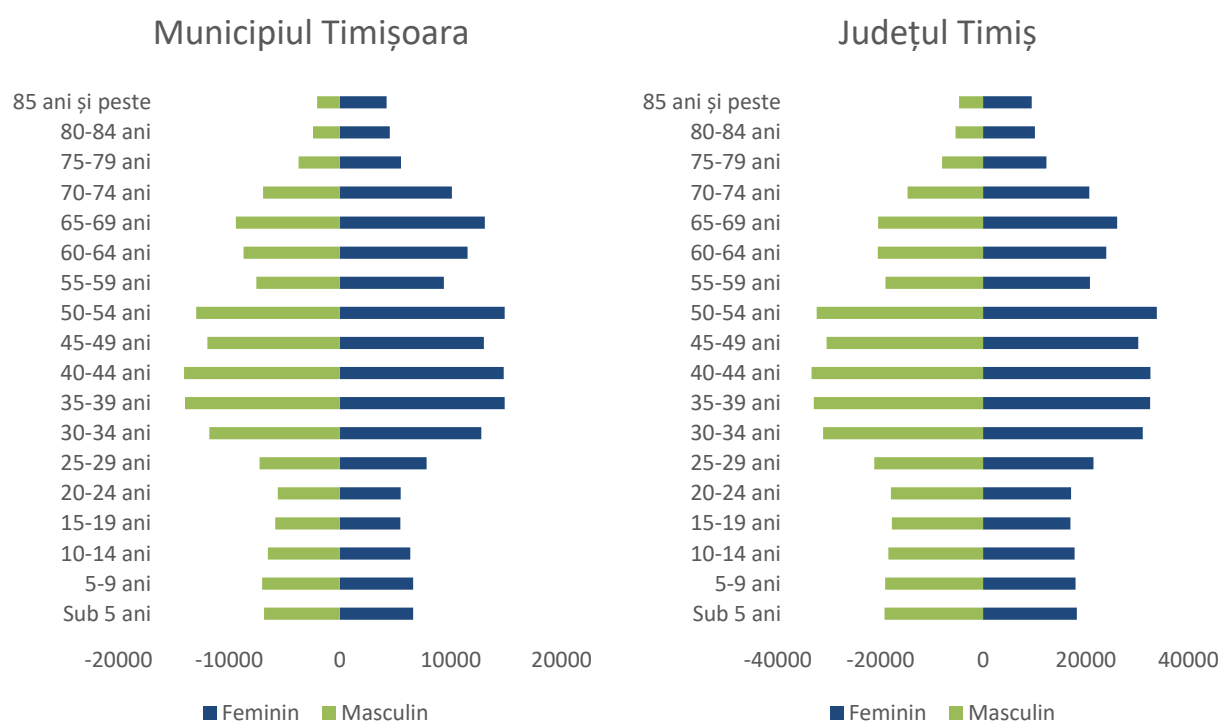
Piramida vârstelor este un grafic care reprezintă distribuția populației în funcție de grupe de vârste cincinale și sex. O caracteristică comună a piramidei vârstelor de la nivel local, județean, regional și național este forma treflată a acestora, care este explicată în general de următoarele fenomene demografice:

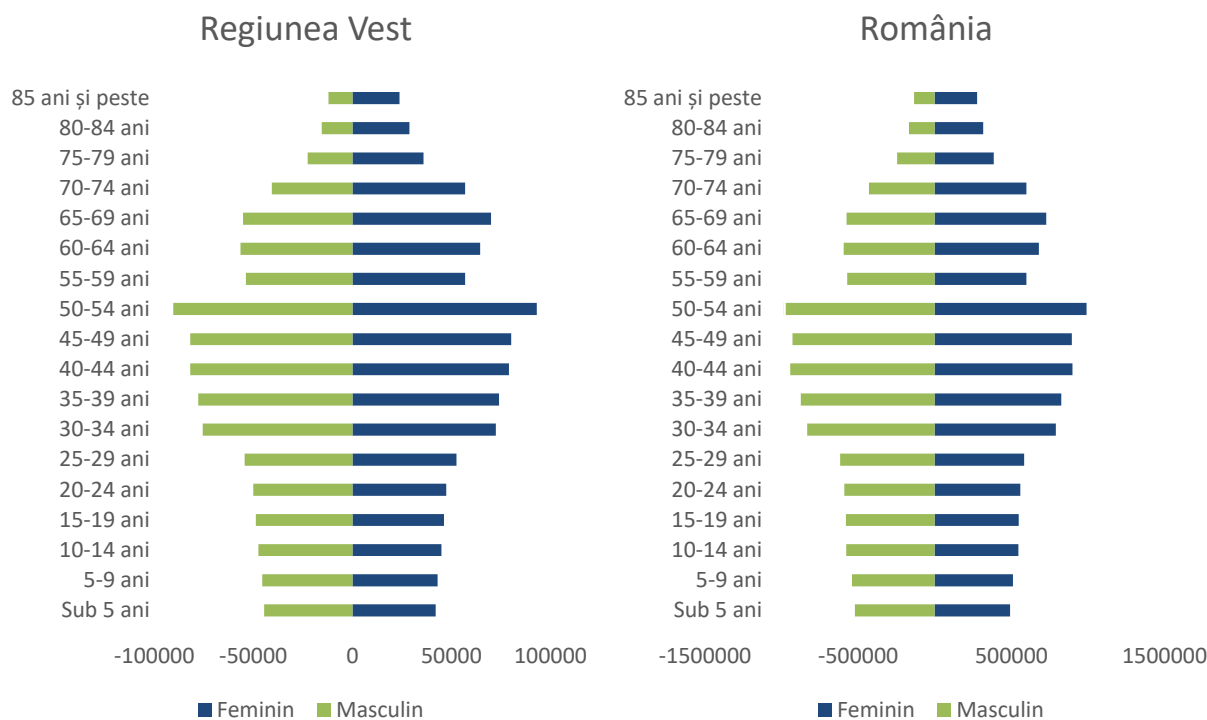
- Rata a natalității scăzute care se reflectă prin baza îngustă: municipiul Timișoara înregistrează o bază foarte îngustă comparativ cu cea județeană, regională sau națională, cel mai îngust segment fiind înregistrat pentru categoria de vârstă 20-24 de ani;
- Segmentul de vârstă cuprins între 25 și 29 de ani este mult mai îngust decât următoarele segmente de vârstă, cuprinse între 30 și 54 de ani, care reprezintă un produs al politicii pro-natalitate din perioada comunistă, în cadrul căreia au existat măsuri precum interzicerea metodelor de planificare a reproducerii;
- Generația “Baby Boomers” care este reprezentată de către persoanele născute între 1946 și 1964, sunt numerici datorită ratelor de natalitate ridicată de după Al Doilea Război Mondial. Majoritatea persoanelor au vârstă de pensionare sau urmează să o atingă în curând, ceea ce creează o presiune pe viitoarele generații, care vor fi mai puțini numerici și vor apărea probleme de ordin socio-economic.

O altă particularitate a structurii demografice reprezentative atât la nivel municipal, cât și județean, regional și național este diferența accentuată între numărul de bărbați și femei cu vârsta de peste 70 de ani. Această situație este explicată de faptul că durata medie de viață diferă de la bărbați la femei. Astfel, la nivelul județului Timiș, durata medie de viață în mediul urban este de 76,6 ani, cu diferențe semnificative pe sexe: la bărbați durata medie de viață fiind 73,1 ani, în timp ce la femei această valoare ajungea la 79,9 ani. Per ansamblu, durata medie de viață din mediul urban din județul Timiș de 76,7 ani depășește durata medie de viață de viață din mediul urban înregistrată la nivel regional (75,4 ani) și național (76,3 ani).

Această problemă a diferenței mari a duratei medie de viață între bărbați și femei este una reprezentativă și la nivel național, diferența fiind de peste 7 ani, valoare ce plasează România în locurile de frunte ale Uniunii Europene în ceea ce privește diferența de speranța de viață între bărbați și femei.

FIGURĂ 26 - PIRAMIDA VÂRSTELOR LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2022

Sursa: Baza de date TEMPO Online

Conform Institutului Național de Statistică, la nivelul anului 2022, în municipiul Timișoara, din totalul populației cu domiciliu 53,6% erau femeii, în timp ce 46,4% erau bărbați. Această situație este explicată de durată medie de viață mai mare în rândul femeilor, ceea ce se poate observa în ponderea mult mai mare a femeilor în categoria de vârstă de peste 70 de ani. O altă explicație a ponderii înalte a femeilor în totalul populației cu domiciliu din municipiul Timișoara este dată de oportunitățile de a progresa pe plan profesional cu referire la egalitatea de gen (relaxarea normelor sociale de gen, acces la protecții și servicii juridice, mai multe oportunități de angajare legală în câmpul muncii, acces la învățământul universitar, etc.). De asemenea, un alt factor care explică ponderea mare a femeilor în municipiul Timișoara reprezintă accesul la servicii de educație și îngrijire timpurie instituționalizată, servicii medicale și alte tipuri de servicii, care facilitează creșterea pe plan profesional a femeilor.

RAPORTUL DE DEPENDENȚĂ DEMOGRAFICĂ, calculat ca un raport dintre suma persoanelor inactive (0-14 ani și peste 65 de ani) și a persoanelor active (15-64 de ani) exprimat la 1.000 de locuitori, este un indicator demografic important deoarece măsoară gradul de presiune la care sunt supuse persoanele active în efortul de a întreține persoanele inactive. Conform Institutului Național de Statistică, pentru anul 2022, raportul de dependență demografică din municipiul Timișoara era de 485,67‰, sau altfel exprimat, la 1.000 de persoane active revin circa 485 de persoane inactive. Această valoare este superioară celei înregistrate la nivel județean (468,89), regional (470,04) și național (473,26). În dinamică, față de anul 2015, raportul de dependență demografică a înregistrat o creștere de 115,92‰, ritm de creștere superior celui înregistrat la nivel județean (+68,9‰), regional (+55,9‰) și național (+37‰). Un astfel de ritm accelerat de creștere creează o presiune asupra sistemului economic și financiar, în contextul în care se accentuează dezechilibrul dintre persoanele active care contribuie la bugetul local sau central și persoanele inactive care sunt întreținute din aceleași bugete. O altă concluzie a analizei raportului de dependență demografică scoate în evidență faptul că în anul 2015, municipiul

Timișoara înregistra o valoare inferioară celei județene, regionale și naționale, ajungând în anul 2022 să depășească valorile respective în contextul ritmului accelerat de creștere a indicatorului respectiv.

RAPORTUL DE DEPENDENȚĂ A PERSOANELOR TINERE, calculat ca un raportul dintre populația tânără (0-14 ani) și populația activă (15-64 ani), indică nevoile de întreținere, îngrijire și servicii educaționale pentru copii (creșe, grădinițe, școli, afterschool-uri, etc.) și servicii sociale (protecție socială, pază, asistenți maternali etc.). În anul 2022, raportul de dependență a persoanelor tinere din municipiul Timișoara era de 190,29%, valoare superioară mediei județene (214,11%), regionale (199,95%) și naționale (214,05%). În dinamică, față de anul 2015, coeficientul de dependență a persoanelor tinere a crescut cu 20,68%, fiind înregistrat un ritm de creștere superior celui județean (+17,3%), regional (+5,9%) și național (+0,01%). Totuși, în contextul în care numărul de tineri din municipiul Timișoara a scăzut în perioada 2015-2022, creșterea coeficientului de dependență a persoanelor tinere este explicată de o scădere și mai mare a numărului de persoane adulte (15-64 de ani), care reprezintă baza de raportare în calculul indicatorului respectiv.

RAPORTUL DE DEPENDENȚĂ A PERSOANELOR VÂRSTNICE este un indicator demografic calculat ca un raport dintre populația vârstnică (peste 65 de ani) și populația activă (15-64 de ani). În anul 2022, la nivelul municipiului Timișoara, raportul de dependență a persoanelor vârstnice era 295,38%, valoare superioară mediei județene (254,78%), regionale (270,01%), și (naționale 259,2%). În dinamică, față de anul 2015, raportul de dependență a persoanelor vârstnice a crescut cu 95,24% la nivelul municipiului Timișoara, fiind înregistrat un ritm de creștere mai mare decât la nivel județean (+51,6%), regional (+49,96%) și național (+37%). Acest fenomen este explicat de creșterea numărului de persoane vârstnice din ultimii ani, în paralel cu scăderea numărului de adulți, situație care se va agrava în următorii 10-15 de ani, atât la nivelul municipiului Timișoara, cât și la nivel național.

RATA ÎNLOCUIRII FORȚEI DE MUNCĂ reprezintă în mod demografic, capacitatea municipiului Timișoara de a asigura un număr suficient de tineri care vor intra în câmpul muncii, pentru a înlocui forța de muncă care va ieși la pensie în următorii ani. Astfel, la nivelul municipal, a fost înregistrată o rată de înlocuire a forței de muncă de 570,87%, valoare inferioară celorlalte niveluri de analiză. În dinamică, la nivelul municipiului Timișoara a fost înregistrată o creștere de 62%, cu mult peste ritmul de creștere înregistrat la nivel regional (+17,7%) și național (+0,03%). Prin urmare, cu 570 de tineri care intră în câmpul muncii raportat la 1.000 de persoane cu vârstă de muncă, rata de înlocuire a forței de muncă din municipiul Timișoara reprezintă un punct slab și problematic al municipiului pe termen mediu și lung.

GRADUL DE ÎMBĂTRÂNIRE A POPULAȚIEI, calculat ca un raport între populația vârstnică și populația tânără, indică un dezechilibru între numărul populației tinere și vârstnice din municipiul Timișoara, valoarea acestuia ajungând la 1.552,3%. Astfel, pe termen mediu și lung, rata de înnoire a populației va avea de suferit, în contextul în care numărul de persoane vârstnice va crește considerabil iar numărul de persoane active economic, care vor trebui să susțină economic persoanele vârstnice, va scădea. În dinamică, față de anul 2015, gradul de îmbătrânire demografică a crescut cu 372,3% la nivel municipal, cu 157,9% la nivel județean, cu 216,45% la nivel regional și cu 161,75% la nivel național.

INDICELE DE SENIORITATE, calculat ca un raport între numărul de persoane cu vârsta de peste 80 de ani și totalul populației, exprimat la 1.000 de persoane, înregistra o valoare de 42,32%, valoare superioară mediei județene (39%), regionale (40,74%) și naționale (40,9%). De asemenea, valoarea de 42,32% a indicelui de senioritate este cea mai înaltă din perioada 2015-2022 de la toate nivelurile teritoriale analizate. În altă ordine de idei, din perspectiva abordării strategice și a nevoilor unei municipalități, acest indicator este util pentru analiza și elaborarea politicilor publice în domeniul serviciilor sociale, în special a serviciilor destinate persoanelor vârstnice.

În ceea ce privește **PONDEREA PERSOANELOR PE GRUPE DE VÂRSTĂ**, la nivelul municipiului Timișoara este înregistrată o pondere de 12,8% a copiilor (0-14 ani), în timp ce persoanele vârstnice (peste 65 de

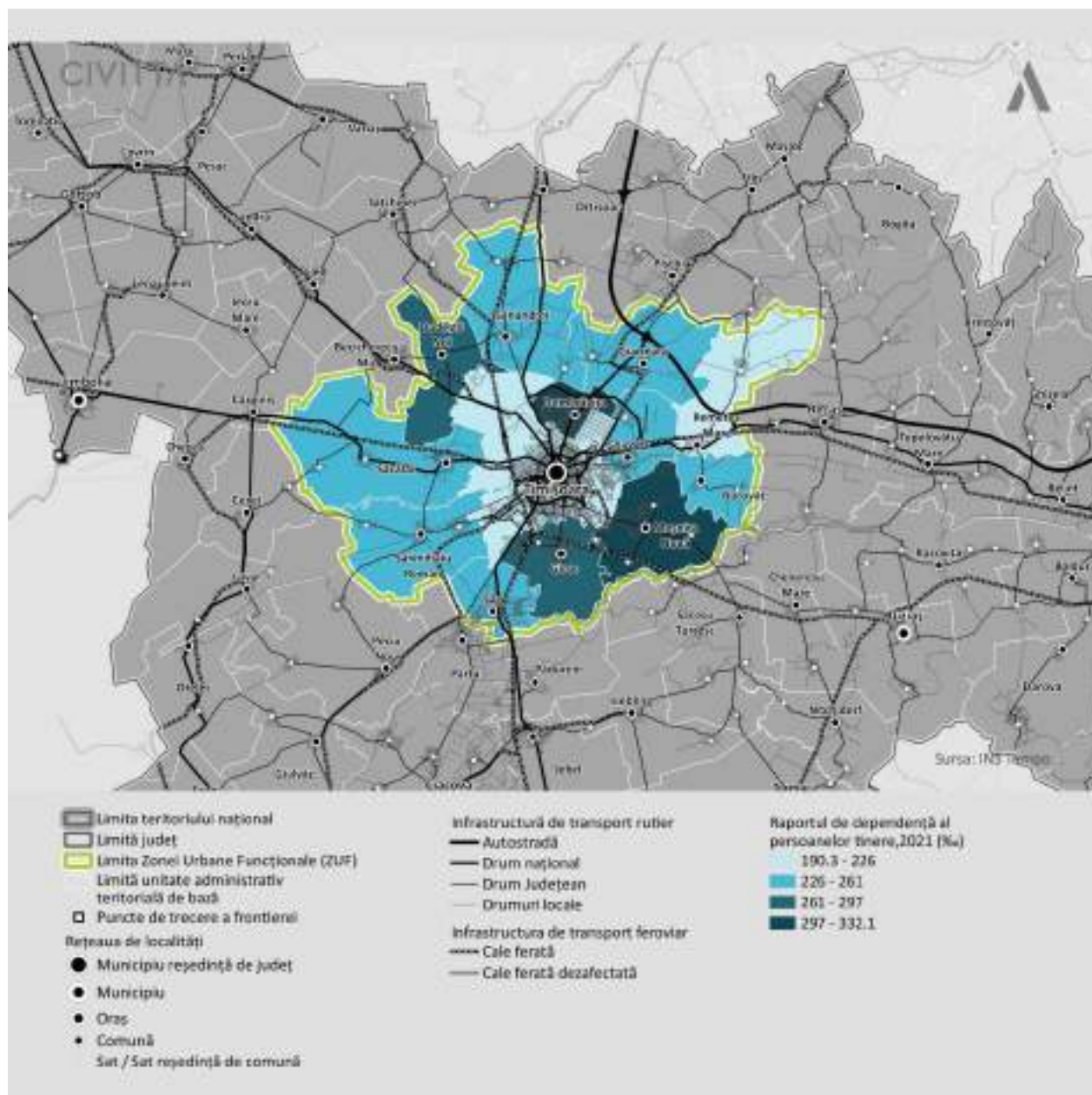
ani) înregistrau o pondere de 19,9%, respective 67,3% fiind persoane adulte (15-64 de ani). Comparativ cu nivelul județean, regional și național, municipiul Timișoara înregistrează cea mai mică pondere a persoanelor tinere și cea mai mare pondere a persoanelor vârstnice. Aceste diferențe se vor accentua, în contextul în care numărul persoanelor vârstnice a crescut în perioada 2015-2022 cu 27,1%, iar numărul tinerilor (0-14 ani) a scăzut cu 3,4% în același interval de timp. Tendința descendentă a ponderii copiilor înregistrată în ultimii ani este cauzată atât de scăderea proporției femeilor de vârstă fertile cât și a comportamentului și a mentalității vis-à-vis de natalitate, apărut în ultimii ani în societate.

TABEL 4 - PRINCIPALII INDICATORI DEMOGRAFICI LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2022

INDICATOR	MUNICIPIUL TIMIȘOARA	JUDEȚUL TIMIȘ	REGIUNEA VEST	ROMÂNIA	DIFERENȚA ABSOLUTĂ LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA(20 15-2022)
Raportul de dependență demografică (‰)	485,67	468,89	470,04	473,26	115,92
Coeficientul de dependență a persoanelor tinere (‰)	190,29	214,11	199,95	214,05	20,68
Coeficientul de dependență a persoanelor vârstnice (‰)	295,38	254,78	270,09	259,20	95,24
Rata înlocuirii forței de muncă (‰)	570,87	642,32	599,86	642,16	62,04
Gradul de îmbătrânire demografică (‰)	1.552,30	1.189,99	1.350,77	1.210,92	372,28
Indicele de senioritate (‰)	42,32	38,97	40,75	40,90	9,32
Proporția persoanelor cu vârste între 0-14 ani (%)	12,8	14,6	13,6	14,5	0,4
Proporția persoanelor de 65 de ani și peste din populație (%)	19,9	17,3	18,4	17,6	5,3
Proporția persoanelor cu vârste între 15-64 ani (%)	67,3	68,1	68,0	67,9	-5,7

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. TEMPO Online

FIGURĂ 27 - RAPORTUL DE DEPENDENȚĂ A PERSOANELOR TINERE LA NIVELUL ZUF TIMIȘOARA, 2021, %

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS

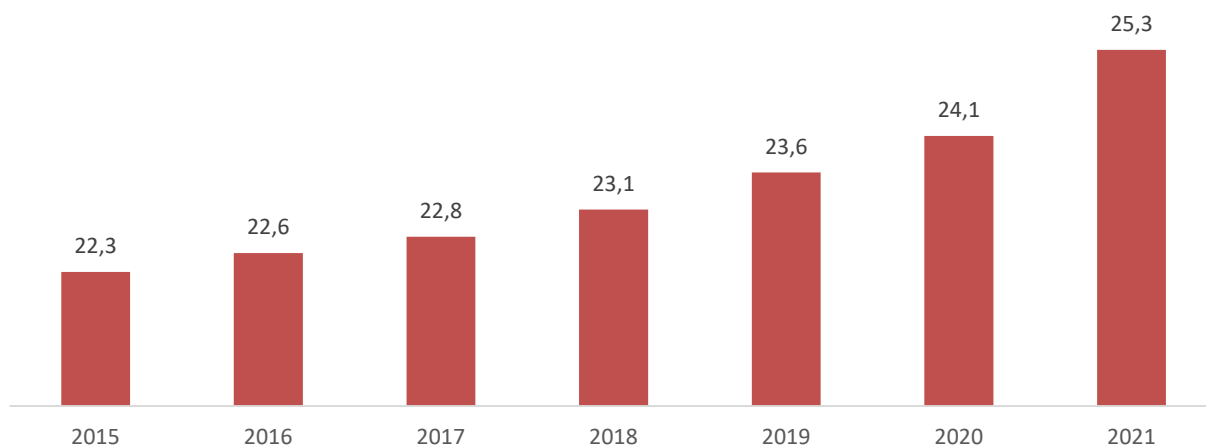
Conform Institutului Național de Statistică, în anul 2021, suprafața locuibilă din municipiul Timișoara era de 8.045.085 mp., ceea ce indică o medie de 25,3 mp/locuitor. În dinamică, față de anul 2015, această medie a înregistrat o creștere semnificativă, de 3mp. Astfel, creșterea respectivă este explicată de doi factori:

- Scăderea numărului populației cu domiciliu din perioada respectivă cu 4,6% (-15.354);
- Creșterea suprafeței locuibile în perioada 2015-2021 cu 8,14% (+605.833 mp).

Astfel, creșterea suprafeței locuibile care revine în medie unui locuitori poate prezenta un șir de avantaje, precum: creșterea calității vieții, reducerea prețurilor la terenuri și imobile, scăderea presiunii și densității mari a populației din zonele centrale. Totuși, pe de altă parte, extinderea cartierelor și a

zonelor de locuit ar trebui susținută de un șir de investiții publice în rețeaua de utilități, drumuri, școli, grădinițe, spitale și alte tipuri de servicii publice.

FIGURĂ 28 - DINAMICA SUPRAFETEI LOCUIBILE CARE REVINE ÎN MEDIE UNUI LOCUIITOR, LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021, MP

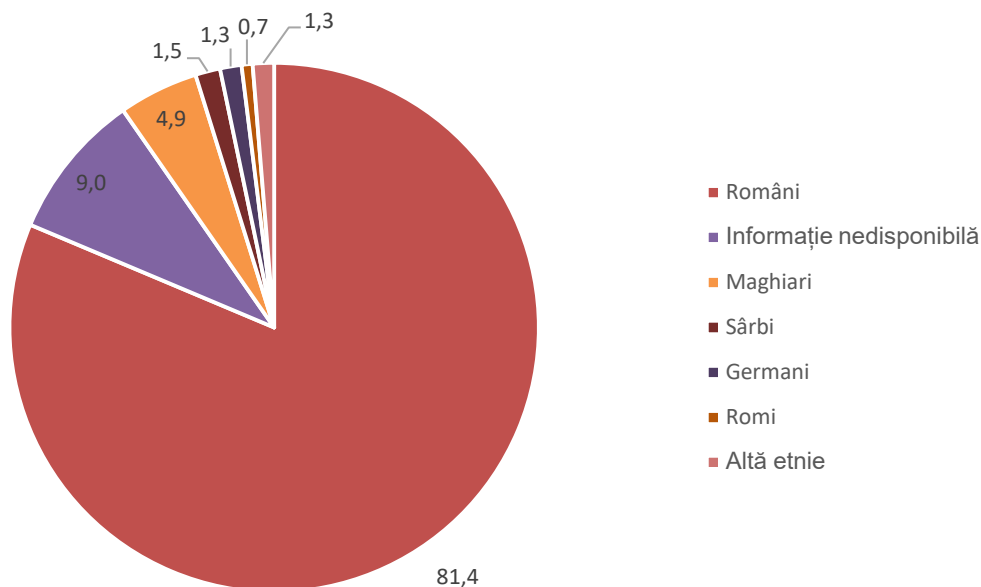

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS. TEMPO Online

6.2.3. PROFIL ETNIC ȘI CONFESIONAL

La momentul elaborării strategiei, cele mai recente date cu privire la structura etnică și confesională a populației municipiului Timișoara sunt datele obținute la Recensământul General al Populației Locuințelor din anul 2011. Conform datelor respective din totalul populației stabile din municipiul Timișoara, 81,4% dintre persoane erau de etnie română, 4,9% erau de etnie maghiară, 1,5% de etnie sârbă, 1,3% de etnie germană, 0,7% de etnie romă, 1,3% de altă etnie, iar pentru 9% din populație etnia nu a fost stabilită sau declarată. O astfel de structură etnică a populației este explicată de un șir de factori de ordin istoric și geografic, precum faptul că municipiul Timișoara este cel mai mare centru urban din partea de Vest a țării, situat în proximitatea granițelor cu Serbia și Ungaria, fiind supus unui flux mare de transport și migrație internațională de-a lungul anilor.

FIGURĂ 29 - STRUCTURA ETNICĂ A POPULAȚIEI DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN ANUL 2011 (%)

Sursa: Rezultatele RGPL 2011

Structura confesională a populației din a municipiului Timișoara se află într-o strânsă legătură cu structura etnică a populației, cauzalitate conturată de-a lungul istoriei în majoritatea orașelor mari. Conform Rezultatelor Recensământului General al Populației și Locuințelor din anul 2011, cea mai numeroasă confesiune din municipiul Timișoara era cea a creștinilor ortodocși, cu o pondere de 75%, urmând romano-catolicii cu o pondere de 7,1%, penticostalii cu 2%, reformații cu 1,3%, bapțiștii cu 1,2% și greco-catolicii cu 1,1%. De asemenea, pentru 9,4% din populația stabilă a municipiului Timișoara nu există informații cu privire la apartenența religioasă a acestora.

TABEL 5 - STRUCTURA CONFESIONALĂ A POPULAȚIEI LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2011

	ROMÂNIA	JUDEȚUL TIMIȘ	MUNICIPIUL TIMIȘOARA	MUNICIPIUL TIMIȘOARA, %
Total	20.121.641	683.540	319.279	100%
Ortodoxă	16.307.004	507.506	239.441	75,0%
Romano-catolică	870.774	54.547	22.692	7,1%
Reformată	600.932	9.372	4.159	1,3%
Penticostală	362.314	26.094	6.540	2,0%
Greco-catolica	150.593	8.271	3.662	1,1%
Bapțiștă	112.850	8.680	3.943	1,2%
Adventistă de ziua a șaptea	80.944	1.998	633	0,2%

	ROMÂNIA	JUDEȚUL TIMIȘ	MUNICIPIUL TIMIȘOARA	MUNICIPIUL TIMIȘOARA, %
Musulmană	64.337	1.117	996	0,3%
Unitariană	57.686	137	84	0,0%
Martorii lui Iehova	49.820	1.330	441	0,1%
Creștină după Evanghelie	42.495	729	343	0,1%
Creștină de rit vechi	32.558	653	284	0,1%
Evanghelică luterană	20.168	339	204	0,1%
Ortodoxă sârbă	14.385	6.773	2.551	0,8%
Evanghelică	15.514	514	268	0,1%
Evanghelică de confesiune augustană	5.399	146	82	0,0%
Mozaică	3.519	232	180	0,1%
Armeană	393	7	5	0,0%
Altă religie	30.557	2.160	1.260	0,4%
Fără religie	18.917	846	548	0,2%
Atei	20.743	1.125	929	0,3%
Informație nedisponibilă	1.259.739	50.964	30.034	9,4%

Sursa: Rezultatele RGPL 2011

6.2.4. MIȘCAREA NATURALĂ ȘI MIGRATORIE

Mișcarea naturală și migratorie a populației reprezintă principala imagine a dinamicii demografice a unui anumit teritoriu. Analizând numărul de nașteri, decese, imigranți, emigranți și soldul acestora, pot fi modelate anumite previziuni ale evoluției demografice pe termen mediu și lung. Aceste previziuni, la rândul lor, pot sta la baza elaborării de politici publice și intervenții care să ducă la menținerea unui echilibru demografic. Luând în considerare structura populației pe vârste a municipiului Timișoara prezentată în subcapitolele anterioare, reiese nevoia unei intervenții pentru a asigura o evoluție demografică favorabilă prin care populația activă (adultii) să fie în stare să susțină populația inactivă (vârstnicii și tinerii).

MIȘCAREA NATURALĂ

Pentru identificarea unei imagini de ansamblu asupra mișcării naturale dintr-o localitate este necesară analiza unui șir de indicatori, precum: numărul de nașteri, numărul de decese, rata natalității, rata sporului natural, etc. Astfel, în municipiul Timișoara, în anul 2021 au fost înregistrate 2.493 de nașteri, cu 23,9% mai puține decât în anul 2015, fiind înregistrat un ritm de scădere superior celui județean (-9,3%), regional (-14,5%) și național (-12,3%). Totodată, în intervalul analizat pot fi identificate două mari tendințe: 2015-2019 – în care numărul de nașteri era relativ constant, peste 3.000, și perioada 2020-

2021 – în care numărul de nașteri a scăzut semnificativ, la 2.762 (2020) și 2.493 (2021), fenomen cauzat de pandemia de COVID-19, criza economică, etc.

Conform Institutului Național de Statistică în perioada 2015-2021, în majoritatea localităților din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara au fost înregistrate creșteri ale numărului de nașteri, cu excepția comunei Giarmata (-2,2%) și Sânanndrei (-1,6%). Cele mai mari creșteri au fost înregistrate în comunele Giroc (105,3%), Bucovăț (200%), Șag (96,8%) și Moșnița Nouă (75,5%). Creșterile numărului de sarcini din comunele din ZUF a municipiului Timișoara sunt explicate de către fenomenul de suburbanizare care a devenit tot mai accentuat în perioada pandemiei de COVID-19, în special datorită posibilităților de telemuncă.

TABEL 6 - NUMĂRUL NAȘTERILOR DIN LOCALITĂȚILE DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021

UAT	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2015-2021 (%)
Municipiul Timișoara	3.278	3.289	3.279	3.203	3.099	2.762	2.493	-23,9
Bucovăț	11	13	20	19	22	22	33	200
Dudeștii Noi	34	47	44	54	50	48	48	41,2
Dumbrăvița	114	125	171	213	223	236	155	36,0
Ghiroda	80	67	75	97	92	91	95	18,8
Giarmata	91	78	92	91	94	85	89	-2,2
Giroc	169	195	246	268	325	296	347	105,3
Moșnița Nouă	138	142	141	192	186	217	238	72,5
Remetea Mare	27	34	29	18	27	23	30	11,1
Săcălaz	92	90	104	113	126	111	109	18,5
Șag	31	39	39	49	54	60	61	96,8
Sânanndrei	62	87	69	69	89	91	61	-1,6
Sânmihaiu Român	91	93	112	100	112	97	103	13,2

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Rata natalității a scăzut în municipiul Timișoara, de la 9,82‰ în anul 2015, la 7,83‰ în anul 2021. Astfel, municipiul înregistrează o rată a natalității mai mică față de media județeană (8,77‰) și națională (8,2‰), dar mai mare față de media regională (7,65‰). În perioada 2015-2021, rata natalității din municipiul Timișoara a scăzut cu 20,3%, cu mult peste ritmul de descreștere înregistrat la nivel județean (-11,5%), regional (-12,8%) și național (-11,4%). Principalele cauze ale scăderii ratei natalității sunt:

- Scăderea în general a numărului persoanelor de vârstă fertilă;
- Nivelul crescut de educație și de autonomie financiară a femeilor;

- Lipsa unor opțiuni facile pentru îngrijirea copiilor de vârstă mică (de ex. creșe și grădinițe cu un nivel calitativ ridicat al serviciilor);
- Situații materiale relativ precare sau amânarea deciziei de a avea copii până la momentul atingerii unei stabilități economico-sociale care să susțină întemeierea unei familii;
- Instabilitatea socio-economică cauzată de pandemie și conflictul militar din Ucraina.

Rata mortalității⁶³ din municipiul Timișoara înregistrează o valoare de 13,3‰, sub media județeană de 13,4‰, regională (15,6‰) și națională (15,2‰). În perioada 2015-2021, rata mortalității a crescut semnificativ pentru toate cele 4 niveluri teritoriale analizate. Această situație este explicată de numărul mare de decese din anii 2020 și 2021 cauzate de pandemia de COVID-19. Rata mortalității din municipiul Timișoara a crescut în perioada 2015-2021 cu 37,4%, cu mult peste ritmul de creștere județean (22,3%), regional (28,4%) și național (28,7%).

SPORUL NATURAL⁶⁴ al populației înregistra valori negative pentru toate nivelurile teritoriale analizate. Astfel, în anul 2021, în municipiul Timișoara a fost înregistrat un spor natural negativ de -1.752 de persoane, valoare dublă față de anul 2020 (-811 persoane). Din întreaga perioadă analizată, doar în anii 2015, 2016 și 2018 municipiul a înregistrat un spor natural pozitiv, cel mai mare fiind de 235 de persoane (în anul 2016). Totuși, în perioada 2015-2021, numărul nou-născuților este mult mai mic decât numărul persoanelor decedate, caracteristică demografică specifică și pentru județul Timiș, Regiunea Vest și România.

RATA SPORULUI NATURAL AL POPULAȚIEI⁶⁵, înregistrează valori fluctuante în perioada 2015-2021, atât la nivelul municipiului Timișoara cât și la nivelul județului Timiș. La nivel local, au fost înregistrate valori pozitive ale ratei sporului natural în anii 2015, 2016 și 2018, urmând ca în anul 2020, valoare indicatorului să scadă până la -2,5‰, iar în 2021 – până la -5,5‰, valoare superioară mediei regionale (-7,94‰) și naționale (-6,99‰), dar inferioară celei județene (-4,62‰). Fluctuațiile negative accentuate din anul 2020 și 2021 sunt explicate în mare parte de creșterea numărului de decese și de scăderea numărului de nou-născuți din perioada pandemiei de COVID-19.

RATA MORTALITĂȚII INFANTILE⁶⁶ înregistrează o valoare ridicată la nivel național în comparație cu media Uniunii Europene. Totuși, în țară, în orașele mari această valoare este mai mică datorită accesului mai facil la servicii medicale de calitate. În anul 2021, în municipiul Timișoara, rata mortalității infantile era de 2,41‰, valoare inferioară mediei naționale (5,58‰), regionale (5,01‰) și județene (4,2‰). Față de anul 2015 este înregistrată o scădere a ratei mortalității infantile la toate nivelurile teritoriale analizate: cu 53,6% în municipiul Timișoara; cu 40,6% în județul Timiș; cu 32,2% în Regiunea Vest și cu 23,8% în România. Această scădere este explicată de îmbunătățirea calității serviciilor medicale pentru nou-născuți și creșterea accesului populației la astfel de servicii.

NUMĂRUL DE CĂSĂTORII din municipiul Timișoara a scăzut semnificativ, ajungând de la 2.512 căsătorii înregistrate în anul 2015 la 1.501 de căsătorii în anul 2021, fiind înregistrată o scădere de 42,2%. La nivel județean, scăderea numărului de căsătorii a fost de 20,8%, la nivel regional – de 16,9%, iar la nivel național – de 9%. Aceste descreșteri din toate nivelurile teritoriale analizate sunt explicate de un cumul de factori, printre care: scăderea numărului de tineri, condițiile socio-economice tot mai dificile și nefavorabile pentru întemeierea unei familii, etc.

⁶³ Raportul dintre numărul persoanelor decedate și populația curentă

⁶⁴ Este calculat ca diferența dintre numărul născuților vii și numărul persoanelor decedate dintr-un an de referință

⁶⁵ Indicatorul măsoară diferența algebrică între rata natalității și rata mortalității generale a populației

⁶⁶ Numărul de decese ale copiilor cu vârste de până la un an, raportat la numărul de născuți vii din același an și exprimat ca număr de decese la 1.000 de născuți vii

RATA NUPTIALITĂȚII⁶⁷ din municipiul Timișoara a înregistrat valori relative similare în perioada 2015-2017, urmând apoi un trend descendent, cu un apogee în anul 2020 (3,95‰), în contextul pandemiei de COVID-19. În anul 2021, rata nupțialității din municipiu era de 4,72‰, sub media județeană (5,39‰), regională (5,26‰) și națională (5,18‰). De asemenea, la nivel local a fost înregistrat cel mai accentuat ritm de scădere a ratei nupțialității dintre toate cele 4 niveluri teritoriale analizate.

În ceea ce privește **VÂRSTA MEDIE A SOȚILOR LA CĂSĂTORII**, în mediul urban al județului Timiș este înregistrat un trend crescător. Astfel, în anul 2021, vârsta medie la a bărbaților la căsătorie era de 35,4 ani (față de 33,4 în anul 2015), în timp ce la femei vârsta medie era de 32,7 ani (față de 30,5 în anul 2015). Atât pentru bărbați cât și pentru femei, valorile respective sunt similare cu cele înregistrate la nivel regional și național. Tendința de creștere a vârstei de căsătorie este afectată în ultima perioadă de presiunile sociale la care sunt supuse familiile tinere (oportunitatea de creștere a copiilor, aspecte referitoare la venituri și confortul vieții, etc.), fenomen caracterizat inclusiv de influențele vestice. Totuși, în continuare sunt necesare elaborarea de politici publice care să faciliteze și să ajute înființarea de familii tinere, deoarece influențează în mod direct evoluția ratei natalității.

INDICELE DE VITALITATE, calculat ca un raport al numărului născuților vii și numărul decedaților dintr-un anumit interval de timp, are menirea de a identifica principalele tendințe demografice și structura populației pe grupe de vârstă. Luând în considerare că pentru cele 4 niveluri teritoriale de analiză valoarea indicatorului este sub 1 atât în anul 2021 cât și în anul 2020, este de așteptat o scădere demografică în următorii ani. Totuși, în perioada 2015-2021, municipiul Timișoara înregistra un indice al vitalității superior celui regional și național, fluctuând în jurul valorii de 1 în perioada 2015-2019, până la începutul pandemiei de COVID-19.

RATA DE DIVORȚIALITATE⁶⁸ înregistrează o scădere pentru toate nivelurile teritoriale analizate în perioada 2015-2021. De asemenea, în anul 2021, în municipiul Timișoara a fost înregistrată cea mai mică valoare a acestui indicator (0,92‰) sub media județeană (1,02‰), regională (1,14‰) și națională (1,23‰). De asemenea, municipiul Timișoara a înregistrat și cea mai accentuată scădere a ratei de divorțialitate – de circa 53,3% în perioada 2015-2021.

TABEL 7 - PRINCIPALII INDICATORI AI MIȘCĂRII NATURALE DE LA NIVEL LOCAL, JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2021

INDICATOR	MUNICIPIUL TIMIȘOARA	JUDEȚUL TIMIȘ	REGIUNEA VEST	ROMÂNIA	EVOLUȚIA PROCENTUALĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA (2014-2020)
Născuți vii	2.493	6.667	15.157	180.735	-23,9
Rata natalității (‰)	7.83	8.77	7.65	8.20	-20,3
Decedați	4.245	10.183	30.887	334.910	31,1
Rata mortalității (‰)	13.3	13.4	15.6	15.2	37,4

⁶⁷ Se calculează prin raportarea numărului căsătoriilor încheiate într-un an calendaristic, la populația după domiciliu la 1 ianuarie pentru anul respectiv, la 1.000 de locuitori

⁶⁸ Se calculează prin raportarea numărului de căsătorii desfăcute în cursul unui an calendaristic la populația după domiciliu la 1 ianuarie din anul respectiv ce revin la 1.000 de locuitori

INDICATOR	MUNICIPIUL TIMIȘOARA	JUDEȚUL TIMIȘ	REGIUNEA VEST	ROMÂNIA	EVOLUȚIA PROCENTUALĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA (2014-2020)
Sporul natural	-1.752	-3.516	-15.730	-154.175	-4.480
Rata sporului natural (‰)	-5.50	-4.62	-7.94	-6.99	-4.691,3
Rata mortalității infantile (‰)	2,41	4,20	5,01	5,58	-53,6
Rata de nupțialitate (‰)	4,72	5,39	5,26	5,18	-37,4
Indicele de vitalitate (‰)	0,59	0,65	0,49	0,54	-42
Rata de divorțialitate (‰)	0,92	1,02	1,14	1,23	-53,5

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS. TEMPO Online

Conform Institutului Național de Statistică, o parte semnificativă a populației fertile din municipiul Timișoara a migrat către localitățile din Zona Urbană Funcțională a municipiului, proces favorizat de dezvoltarea și răspândirea fenomenului de telemuncă din ultimii ani. Astfel, fenomenul de suburbanizare a dus la creșterea numărului de nașteri, respectiv și de locuitori din localitățile limitrofe ale orașului și la scăderea demografică din municipiu.

De asemenea, în ceea ce privește mișcarea naturală este necesar de menționat și influența pandemiei de COVID-19, care a avut un impact negativ asupra stării generale de sănătate fizică și mintală a populației. Pe lângă aceasta, conform studiului elaborat de către Our World in Data „Mortalitatea excesivă în perioada pandemiei Coronavirus”, la nivel național pandemia de COVID-19 a produs cu 12% mai multe decese decât era de așteptat, în anul 2020.

O altă problemă stringentă întâlnită la nivel național reprezintă declinul demografic, ceea ce face procesul de regenerare demografică tot mai dificil. Astfel, este absolut necesar elaborarea de politici publice, pe toate palierele administrative, pentru a stimula natalitatea, a reduce mortalitatea, inclusiv mortalitatea infantilă. Pe lângă procesele de stimulare a natalității și nupțialității sunt necesare și investiții în infrastructura medicală și educațională, pentru a încuraja generațiile tinere să rămână în țară și să întemeieze familii.

MIȘCAREA MIGRATORIE

Mișcarea migratorie reprezintă un alt aspect relevant în analiza demografică a unui teritoriu. În funcție de dinamica migratorie, aspectul demografic al unui teritoriu poate fi echilibrat sau poate duce la o accentuare a unor dezechilibre existente. Mișcarea migratorie împreună cu mișcarea naturală sunt cele mai importante dimensiuni demografice care pot indica tendințele și perspectivele demografice ale unui teritoriu.

Conform Institutului Național de Statistică, în anul 2021, **SOLDUL SCHIMBĂRILOR DE DOMICILIU** din municipiul Timișoara indică un bilanț negativ de circa 4.213 persoane, care este explicat de un număr de peste 9.000 de plecări cu domiciliu (inclusiv migrația internațională) și doar 4.800 de sosiri cu domiciliu. Totuși, este important de menționat că indicatorul cu privire la schimbarea de domiciliu se referă la persoanele care au sosit în localitate și fac dovadă ca au asigurată locuința în acea localitate. De asemenea, în perioada 2015-2021, soldul negativ al schimbărilor de domiciliu s-a accentuat, crescând de

peste 5 ori în doar 6 ani. Această situație este explicată atât de creșterea constantă a numărului de plecări cu domiciliu în perioada respectivă (+29,8%), cât și de scăderea numărului de sosiri cu domiciliu în municipiu (-21,6%). Pe lângă migrația internațională, fenomenul respectiv este cauzat și de suburbanizarea municipiului – un proces tot mai des întâlnit în cazul orașelor mari, fiind puternic catalizat de pandemia de COVID-19 și posibilitățile de telemuncă. Această explicație este justificată și de soldul pozitiv la schimbările de domiciliu de la nivel județean, explicat în mare parte de creșterea numărului de stabiliri de domiciliu din comunele din Zona Urbană Funcțională a municipiului.

În ceea ce privește **SOLDUL SCHIMBĂRILOR DE REȘEDINȚĂ**, municipiul Timișoara înregistrează în anul 2021 un sold pozitiv, dar un trend general descendent. Astfel, în perioada 2015-2021, soldul schimbărilor de reședință a scăzut cu 71,9%, ritm de descreștere superior celui județean (-60,2%) și regional (-35,7%). În altă ordine de idei, soldul pozitiv al schimbărilor de reședință este cu mult mai mic decât soldul schimbărilor de domiciliu, ceea ce indică un bilanț migratoriu total negativ la nivelul municipiului Timișoara.

TABEL 8 - PRINCIPALII INDICATORII AI MIȘCĂRII MIGRATORII, LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2021, NR. PERSOANE

INDICATOR	MUNICIPIUL TIMIȘOARA	JUDEȚUL TIMIȘ	REGIUNEA VEST	ROMÂNIA	EVOLUȚIA PROCENTUALĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA (2014-2020)
Stabiliri de reședință	3.515	7.668	18.744	178.864	-40,8
Plecări cu reședința	2.417	5.964	16.735	178.864	19,7
Soldul schimbărilor de reședință	1.098	1.704	2.009	0	-71,9
Stabiliri de domiciliu (inclusiv migrația internațională)	4.827	19.833	37.767	489.249	-21,6
Plecări cu domiciliul (inclusiv migrația internațională)	9.040	17.236	39.115	462.583	29,8
Soldul schimbărilor de domiciliu (inclusiv migrația internațională)	-4.213	2.597	-1.348	26.666	418,8

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS. TEMPO Online

Totuși, la nivelul Zonei Urbane Funcționale, tendințele demografice sunt pozitive, toate localitățile rurale din ZUF înregistrând o creștere a populației cu domiciliu în perioada 2015-2021. Cele mai mari creșteri ale numărului populației au fost înregistrate în localitățile: Dumbrăvița (+115,2%), Giroc (+94,8%), Moșnița Nouă (+84,8%), Șag (+37,1%) și Bucovăț (+35,5%). Aceste date sunt justificate de dorința tot mai mare a populației de a locui în zonele rurale din proximitate orașului, unde se pot bucura de mai multă liniște și confort. De asemenea, o altă explicație pentru dinamica respectivă ar fi și posibilitățile și oportunitățile mai mari din perspectivă imobiliară (mai multe terenuri și locuințe disponibile, preț mai redus etc.), în localitățile din zonele limitrofe a municipiului, comparativ cu municipiul în sine. La un loc

cu disponibilitatea telemuncii în cazul unor profesii liberale și proximitatea de 10-20 de minute de municipiu, este de așteptat ca fenomenul suburbanizării să continue cu un ritm accelerat în următorii ani, ceea ce indică necesitatea corelării politicilor publice în rândul administrațiilor locale din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara, în domenii precum: infrastructura de transport și transportul public, infrastructura educațională, socială și de sănătate, etc.

TABEL 9 - POPULAȚIA DUPĂ DOMICILIU ÎN LOCALITĂȚILE DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021

UAT	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2015-2021 (%)
Municipiul Timișoara	333.650	332.259	331.119	329.212	326.886	323.989	318.296	-4,6
Bucovăț	1.689	1.798	1.826	1.898	1.996	2.114	2.288	35,5
Dudeștii Noi	3.269	3.352	3.457	3.574	3.663	3.765	3.880	18,7
Dumbrăvița	7.954	8.935	10.156	11.949	13.859	15.466	17.120	115,2
Ghiroda	6.614	6.807	6.991	7.284	7.663	7.989	8.273	25,1
Giarmata	7.160	7.264	7.407	7.524	7.605	7.714	7.852	9,7
Giroc	10.515	11.765	13.190	15.016	16.960	18.720	20.487	94,8
Moșnița Nouă	7.240	7.895	8.651	9.602	10.698	11.846	13.377	84,8
Remetea Mare	2.552	2.607	2.641	2.644	2.706	2.757	2.853	11,8
Săcălaz	8.564	8.806	9.114	9.504	9.849	10.164	10.551	23,2
Șag	3.371	3.440	3.561	3.750	3.977	4.247	4.622	37,1
Sânandrei	6.784	6.906	7.038	7.268	7.426	7.614	7.798	14,9
Sânmihaiu Român	6.997	7.265	7.536	7.803	8.107	8.331	8.640	23,5

Sursa: Baza de date TEMPO Online

6.2.5. ZONE DEZAVANTAJATE

Conform Atlasului Zonelor Urbane Marginalizate⁶⁹ elaborat de către Banca Mondială, la nivelul anului 2011, 75,3% din populația totală a municipiului Timișoara locuia în zone nedezavantajate. Astfel, 11,2% din populația municipiului locuia în zone dezavantajate pe locuire, 4,17% locuia în zone dezavantajate pe ocupare, 2,32% locuia în zone dezavantajate pe capital uman, 0,23% locuia în zone marginalizate și 6,77% locuia în zone cu instituții sau sub 50 de locuitori.

⁶⁹ <https://documents1.worldbank.org/curated/en/857001468293738087/pdf/882420WP0P1430085232B00OU0900Atlas.pdf>, pg. 145

La nivel urban, identificarea zonelor urbane marginalizate a fost realizată de către Direcția de Asistență Socială Timișoara, în parteneriat cu Universitatea de Vest, GAL Timișoara și GAL Freidorf. În urma cercetărilor de teren, au fost identificate următoarele zone urbane marginalizate⁷⁰:

- **ZUM1 Kuncz:** Este formată din următoarele străzi: Strada Aviatorilor, Strada Energiei, Strada Poiana Mărului, Strada Satu Mare, Strada Șubuleasa și Strada Zefirului. Cele 7 străzi reprezintă o parte din Zona Kuncz-Plopi, fiind situat la est de Zona Fabric, la sud de Canalul Bega, care are la nord zonele Modern și Ghiroda Nouă, iar în sudul zonei Kuncz-Plopi se află cartierul Soarelui, împreună cu Ciarda Roșie. ZUM Kuncz este delimitat la Nord de intersecția străzilor Aviatorilor și Zefirului. În Vest, limita de demarcare a ZUM Kuncz este reprezentată de intersecția străzilor Târgu Mureș și Satu Mare. La Sud, limita o reprezintă răspântia străzilor Satu Mare și Torac. Delimitarea Estică a acestui ZUM este reprezentat de intersecția străzilor Poiana Mărului și Zefirului;
- **ZUM 2 Dorobanților:** ZUM Dorobanților: Zona urbană marginalizată cu numărul 2 se află pe o singură stradă, respectiv Calea Dorobanților, reprezentând granița de Nord. Calea Dorobanților se regăsește în Zona Modern, o zonă aflată în partea de est a Municipiului Timișoara. Limita Estică a ZUM Dorobanților este reprezentată de intersecția căii Dorobanților cu strada Ștrandului, iar extrema Vestică a acestei ZUM este marcată de intersecția străzilor Uzinei cu Dorobanților;
- **ZUM 3 Traian:** Zona Traian reprezintă o zonă de referință pentru istoria municipiului de pe Bega, dar care de-a lungul anilor a intrat tot mai mult în declin, ajungând chiar o zonă marginalizată a teritoriului, în special pe strada Ecaterina Teodoroiu și Petre Ispirescu, străzi care formează zona urbană marginalizată. ZUM Traian este delimitată la Nord de intersecția străzilor Timocului și Petre Ispirescu. În Vest, limita de demarcare a ZUM Traian este reprezentată de intersecția străzii Zăvoi cu Piața Petru Rareș. La Sud, limita o reprezintă răspântia străzilor Costache Negruzzi și Petre Ispirescu. Delimitarea Estică a acestei ZUM e reprezentată de intersecția străzilor Ecaterina Teodoroiu și Ion Creangă;
- **ZUM 4 Mătăsarilor:** Zona urbană marginalizată cu numărul patru cuprinde următoarele străzi: Oraștie, Turda, Palmierilor, Ștrandului, Glinka, Alpiniștilor și Mătăsarilor. Această zonă urbană marginalizată este delimitată la Nord de Calea Dorobanților, la Sud de Strada Rozelor, la Est de Strada Ștrandului și la Vest de Calea Dorobanților.

Acestora li se adaugă alte două zone urbane marginalizate din Cartierul Freidorf, localizate astfel: o parte din cartierul Iosefin – ZUM1 (străzile Ion Barac și Căpitan Damșescu, Gheorghe Șincai, Crizantemelor și Vasile Lupu) și Iosefin – ZUM2 (B-dul 16 Decembrie 1989). Cele două zone urbane menționate mai sus sunt identificate ca zone cu deficiențe de capital uman, ocupare și locuire, cumulând astfel toate atributele unor zone urbane marginalizate. Din alt punct de vedere, conform Atlasului Zonelor Rurale Marginalizate elaborat de Banca Mondială, în comunele din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara nu au fost identificate zone rurale marginalizate. Totuși, este importantă mențiunea metodologică cu privire la faptul că pentru elaborarea ambelor documente despre zonele marginalizate, Banca Mondială a folosit datele disponibile de la RGPL 2011.

---

⁷⁰ DAS Timișoara.

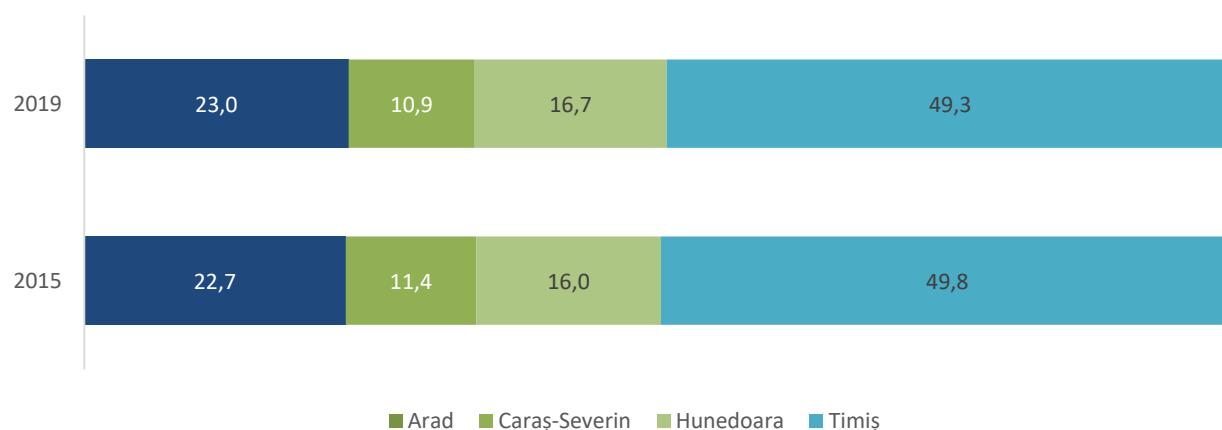
6.3. PROFIL ECONOMIC

6.3.1. CONTEXT MACROECONOMIC

Conform Eurostat, în anul 2019, județul Timiș înregistra un PIB nominal de 10.426 milioane EUR, în creștere cu 37,8% față de anul 2015. Această valoare plasează județul Timiș pe locul 1 la nivel regional și pe locul 2 la nivel național, fiind depășit doar de județul Cluj. De asemenea, județul Timiș contribuia în anul 2019 cu 49,3% la PIB-ul Regiunii Vest, ceea ce indică faptul că județul Timiș este cel mai puternic dezvoltat centru economic din vestul țării.

În dinamică, față de anul 2015, valoarea PIB-ului județului Timiș în moneda EURO a crescut cu 37,8%, fiind înregistrat un ritm de creștere inferior mediei regionale de 39,2%, depășind la nivel regional doar județul Caraș-Severin care a înregistrat un ritm de creștere de 33,9%, în timp ce județele Arad și Hunedoara au înregistrat ritmuri de creștere de 40,8%, respectiv 44,9%.

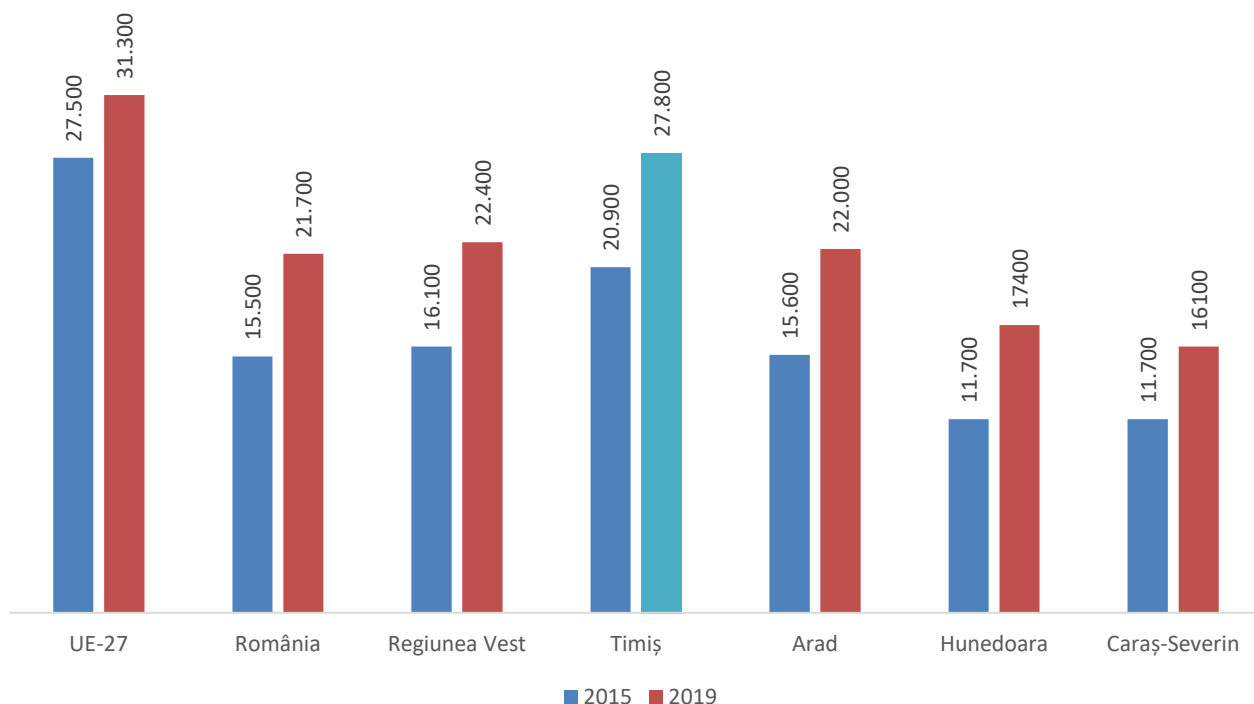
FIGURĂ 30 - CONTRIBUȚIA JUDEȚELOR LA PRODUSUL INTERN BRUT AL REGIUNII VEST ÎN ANUL 2019, %

Sursa: Eurostat Database

Totuși, în termeni comparabili, valoarea PIB-ului județului Timiș actualizat cu Puterea de Cumpărare Standard (PPS) per locuitor, era în anul 2019, de 27.800 EUR/locuitor. În termeni de PPS/locuitor, județul Timiș este depășit la nivel național de județul Cluj (29.800 EUR/locuitor) și Regiunea București Ilfov (50.100 EUR/locuitor). De asemenea, valoarea respectivă se află și sub media Uniunii Europene de 31.300 EUR/locuitor. Progresul și creșterea economică calitativă și cantitativă a economiei județului Timiș este descrisă și de avansul realizat din perspectiva convergenței economice, care indică o tendință de apropiere față de media Uniunii Europene. Astfel, dacă în anul 2015, PIB/locuitor al județului Timiș se situa la 76% din media UE, în anul 2019 acesta a ajuns la 89%, depășind ferm pragul de 75% asociat regiunilor rămase în urmă, aflate în decalaj față de nivelul de dezvoltare european. Totuși, din punct de vedere al acestui indicator, județul Timiș depășește media națională cu 20%. Dinamica pozitivă a PIB-ului per locuitor PPS indică o creștere economică sustenabilă cu efecte directe asupra creșterii calității vieții cetățenilor din județul Timiș.

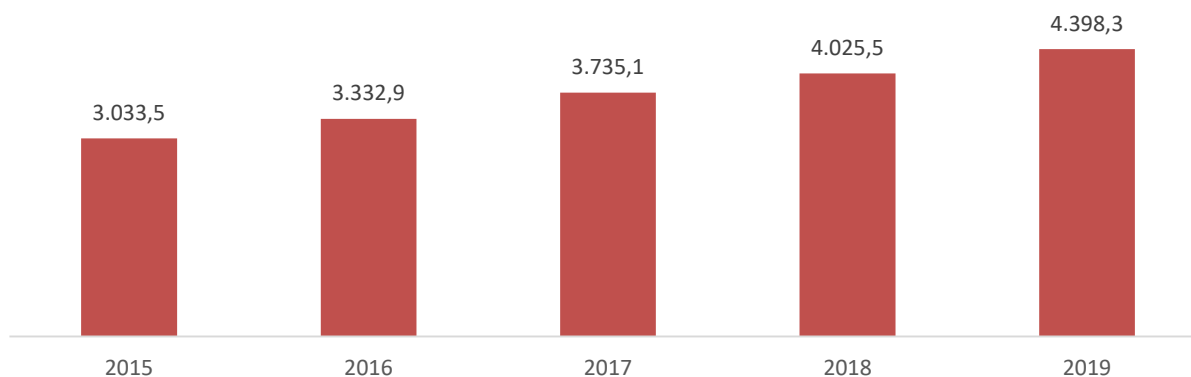
FIGURĂ 31 - EVOLUȚIA COMPARATIVĂ A PIB/LOCUIȚOR (PPS) LA NIVELUL REGIUNII VEST, 2015 VS. 2019

Sursa: Eurostat Database

Principalul indicator al complexității și diversității economiei locale reprezintă Valoarea Adăugată Brută (VAB). La nivelul județului Timiș, în anul 2019, a fost înregistrată o Valoarea Adăugată Brută de 4.398,3 mil. EUR, în creștere cu 41,9% față de anul 2015, fiind înregistrat un ritm de creștere inferior ritmului regional (+43,3%) și național (+43,5%), dar superior ritmului de creștere al Uniunii Europene (+14,6%). De asemenea, județul Timiș genera în anul 2019 circa 49,3% din Valoarea Adăugată Brută din Regiunea Vest și 4,7% din totalul național.

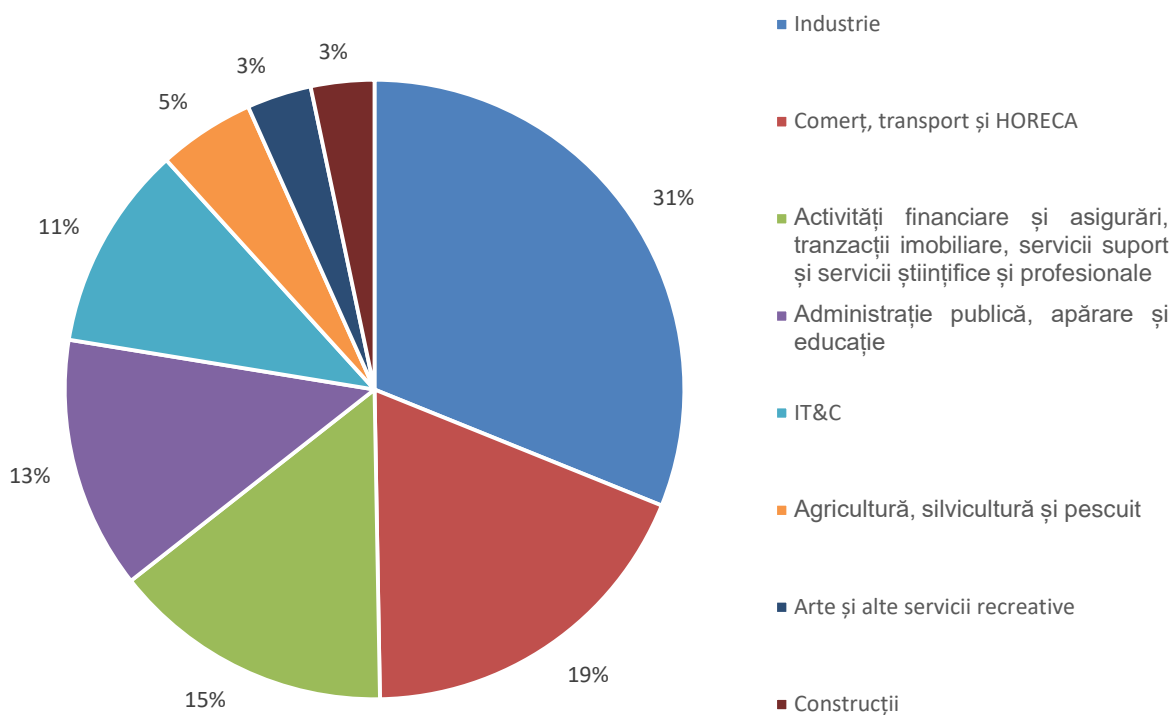
FIGURĂ 32 - DINAMICA VAB LA NIVELUL JUDEȚULUI TIMIȘ, ÎN PERIOADA 2015-20219, MIL. EURO

Sursa: Eurostat Database

Cea mai mare parte din Valoarea Adăugată Brută din județul Timiș era generată de sectorul industrial (31%), urmând comerțul cu amănuntul, transportul și HORECA (19%), activitățile financiare, tranzacțiile imobiliare, servicii suport și servicii științifice și profesionale (15%), administrație publică, apărare și educație (13%) și sectorul IT&C – 11%. În dinamică, cea mai mare creștere a fost înregistrată în sectorul IT&C, de circa 96,8% - ceea ce indică existența unei economii digitale, complexe și cu locuri de muncă bine plătite.

FIGURĂ 33 - STRUCTURA VAB PE PRINCIPALELE ACTIVITĂȚI ECONOMICE ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, 2019, %

Sursa: Eurostat Database

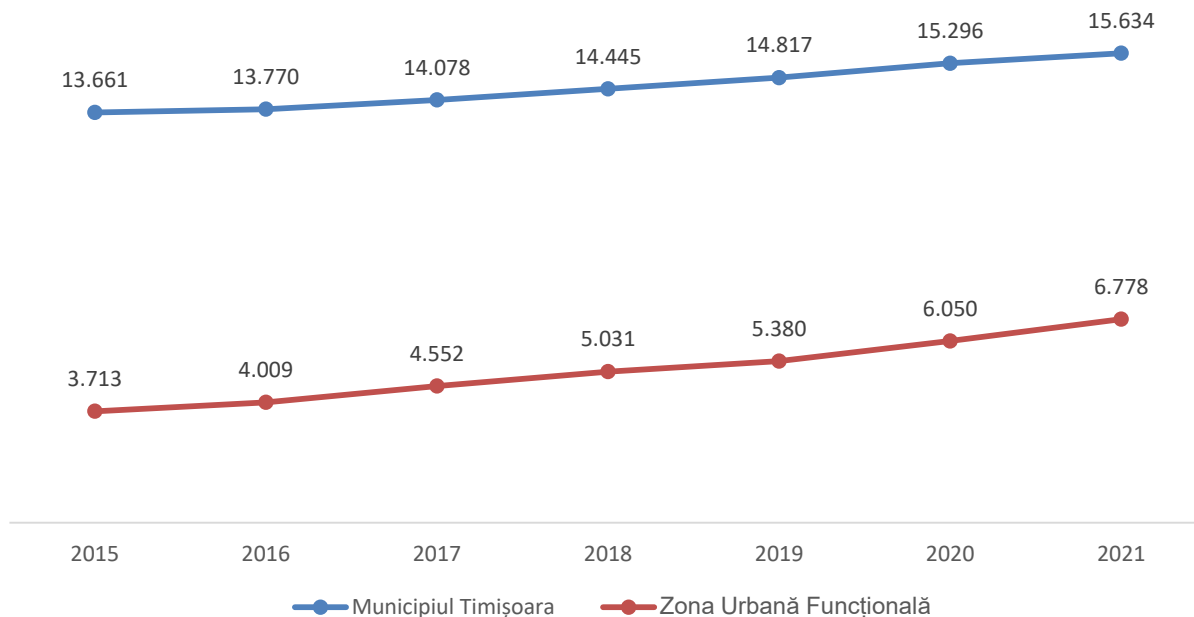
6.3.2. MEDIUL DE AFACERI ȘI DINAMICA ANTREPRENORIALĂ

Conform Institutului Național de Statistică, în anul 2021, în municipiul Timișoara existau 15.634 de întreprinderi active, ceea ce reprezintă 53,4% din întreprinderile din județul Timiș și 26,5% din totalul întreprinderilor din Regiunea Vest. În dinamică, față de anul 2015, numărul întreprinderilor active a crescut cu 14,4% la nivelul municipiului Timișoara, fiind înregistrat un ritm de creștere inferior ritmului de creștere județean (+29%) și regional (+25,2%).

În comunele din Zona Urbană Funcțională, existau 6.778 de întreprinderi active, în creștere cu 82,5% față de anul 2015, reprezentând 23,2% din totalul afacerilor active din județul Timiș și 11,5% din totalul întreprinderilor din regiunea Vest. Acest fapt indică existența unor condiții economice favorabile și prospere, susținute de investiții, poziționarea geografică la granița cu Ungaria și Serbia, precum și de dezvoltarea infrastructurii de transport care facilitează fluxul de bunuri și servicii. De altfel, elementele respective împreună cu caracterul de centru universitar al municipiului generează un șir de avantaje

competitive din punct de vedere economic, ceea ce se transpune în realitate printr-o creștere economică cantitativă și calitativă.

FIGURĂ 34 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE ÎNȚEPRINDERI ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF, 2015-2021, NUMĂR ÎNȚEPRINDERI ACTIVE

Sursa: INS. eDemos

La nivel de localitate, cea mai mare rată de creștere a întreprinderilor active în perioada 2015-2021 a fost înregistrată în comuna Moșnița Nouă (+129,2%), urmând comuna Bucovăț (+124,4%) Dumbrăvița (+106,3%) Giroc (+93,5%). În contextul în care cel mai lent ritm de creștere al numărului de întreprinderi active a fost de 47,1% (înregistrat în comuna Giarmata), la nivelul comunelor din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara este pe larg observat efectul de „spill-over” economic. Creșterea semnificativă a numărului de întreprinderi și a numărului populației din comunele din ZUF este un efect al procesului de suburbanizare, care urmează să înregistreze un trend crescător în următorii ani. Per ansamblu, numărul de întreprinderi din toate comunele din Zona Urbană Funcțională a municipiului a crescut cu 82,5%

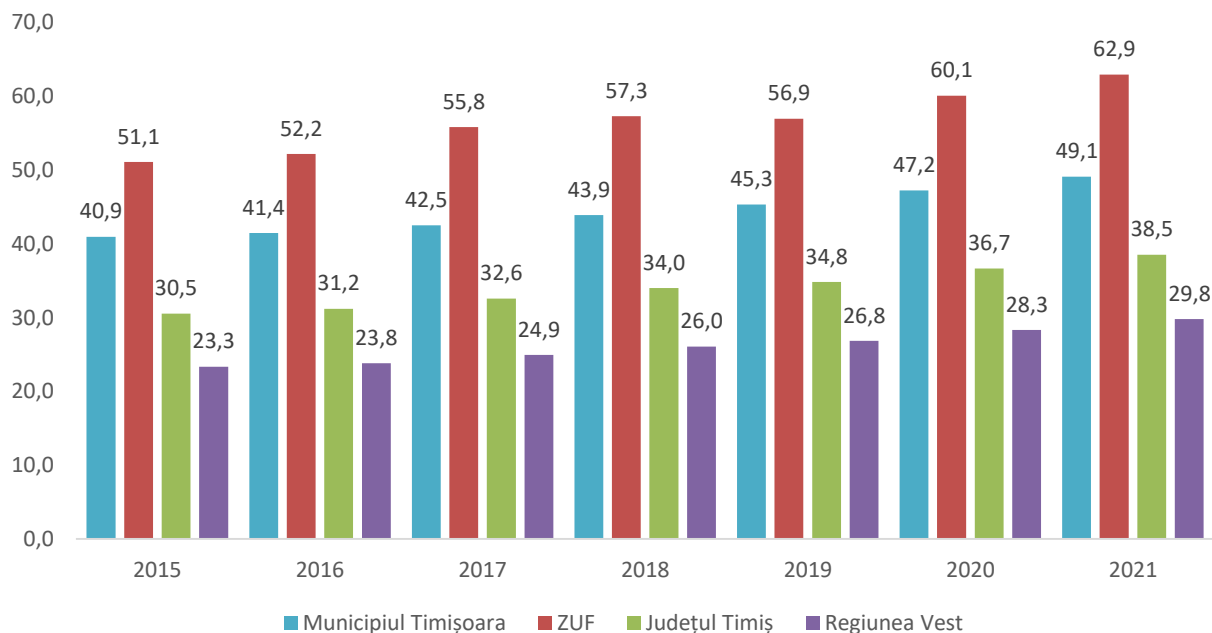
Densitatea întreprinderilor calculată ca numărul întreprinderilor active la 1.000 de locuitori indică o valoare de 49,1 întreprinderi/1.000 de locuitori la nivelul municipiului Timișoara, valoare superioară mediei județene de 38,5 întreprinderi/1.000 de locuitori. În dinamică, densitatea întreprinderilor a crescut față de anul 2015 cu 8,2 întreprinderi/1.000 locuitori la nivel municipal, ritm superior de creștere față de județul Timiș (+7,9) și Regiunea Vest (+6,4).

La nivelul Zonei Urbane Funcționale a fost înregistrată o densitate de 62,9 întreprinderi/1.000 de locuitori, în creștere cu 11,8 întreprinderi/1.000 de locuitori, cele mai mari creșteri fiind înregistrate în comunele: Sânandrei (+16,7), Bucovăț (+15,9), Ghiroda (+13,4) și Remetea Mare (+12,8). Totuși, în cazul comunelor Giroc și Dumbrăvița a fost înregistrată o scădere a densității întreprinderilor, de -0,4, respectiv -4,5 întreprinderi la 1.000 de locuitori, acest fapt fiind cauzat de un ritm mai mare al creșterii populației față de ritmul de creștere a numărului de întreprinderi noi.

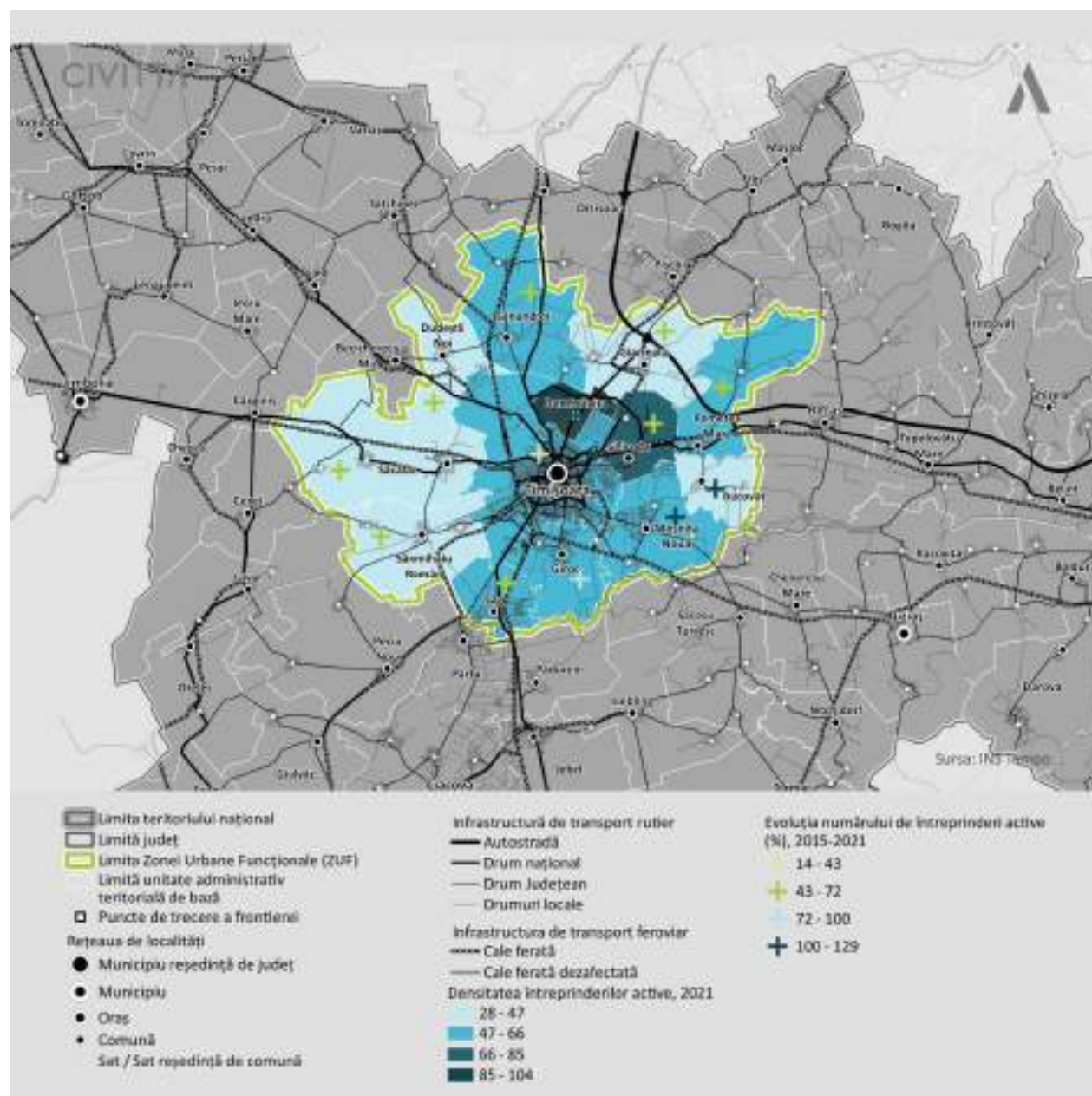
La nivel de localitate, cea mai mare densitate a întreprinderilor a fost înregistrată în comuna Dumbrăvița, cu o medie de 103,8 întreprinderi/1.000 loc., fiind urmată de comuna Ghiroda – cu o medie de 79,1 întreprinderi la 1.000 de loc. La polul opus se află comuna Dudeștii Noi cu o medie de 28,1 întreprinderi/1.000 loc. și comuna Giarmata cu o medie de 35,4 întreprinderi la 1.000 de locuitori, fiind unicele comune din ZUF care înregistrează o densitate sub media județeană.

FIGURĂ 35 - EVOLUȚIA DENSITĂȚII ÎNȚREPRINDERILOR ACTIVE LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN ȘI REGIONAL, 2015-2021, ÎNȚREPRINDERI LA 1.000 DE LOCUITORI

Sursa: INS. eDemos

FIGURĂ 36 - DENSITATEA ÎNTREPRINDERILOR ACTIVE (NR. ÎNTREPRINDERI LA 1.000 DE LOCUITORI ÎN 2021) ȘI DINAMICA NUMĂRULUI DE ÎNTREPRINDERI ACTIVE, ÎN PERIOADA 2015-2021

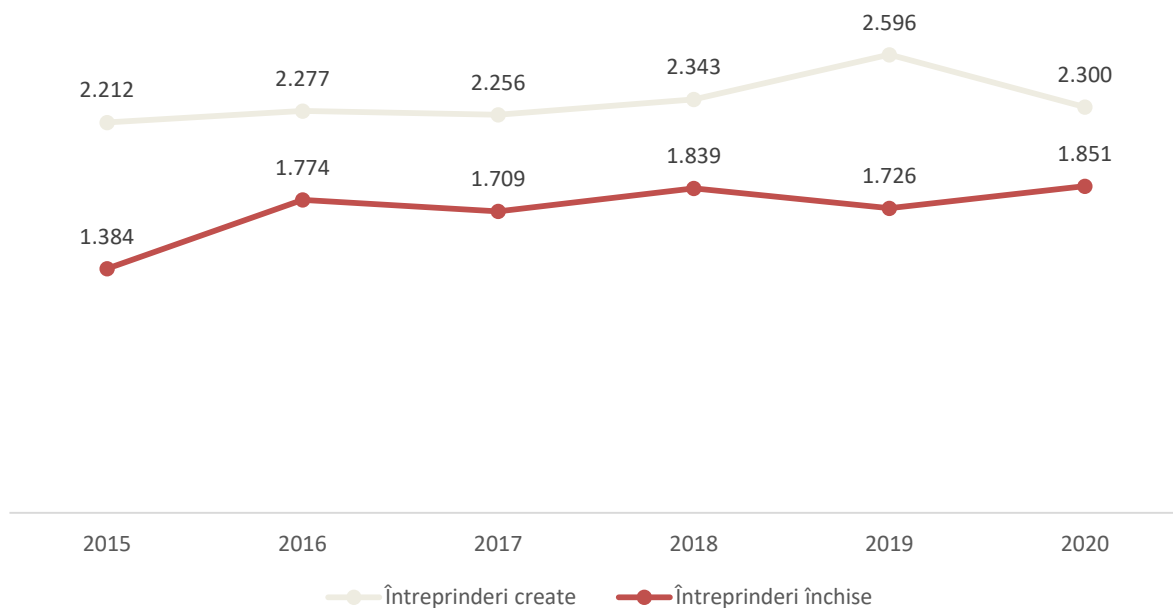

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS

Conform Institutului Național de Statistică, la nivelul municipiului Timișoara, în perioada 2015-2020 a fost înregistrată o dinamică antreprenorială pozitivă, numărul întreprinderilor înființate depășind numărul întreprinderilor închise pentru fiecare an. Chiar și în perioada pandemiei de COVID-19, în anul 2020, în municipiul Timișoara au fost înființate 2.300 de firme, cu 450 mai multe față de numărul de firme care au fost închise. Conform practicii economice, o provocare mare a antreprenorilor reprezintă supraviețuirea firmei imediat după înființarea acesteia, deoarece firmele nou create sunt mai expuse și vulnerabile față de șocurile de natură microeconomică sau macroeconomică. Astfel, pentru consolidarea poziții pe piață firmele înființate au nevoie de o susținere, cum ar fi serviciile dedicate pentru

antreprenori și IMM-uri care unor facilitează anticiparea și ameliorarea unor potențiale riscuri la care aceștia se expun atunci când dezvoltă o afacere nouă.

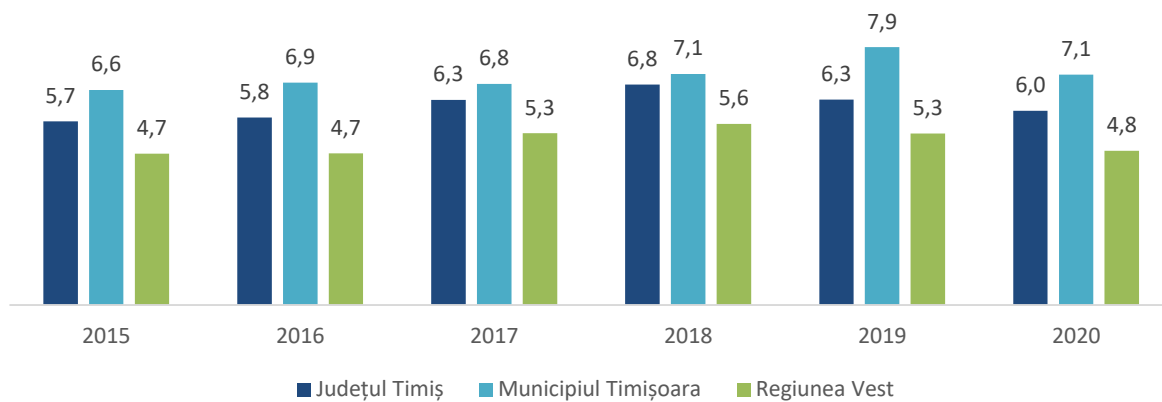
FIGURĂ 37 - DINAMICA ANTREPRENORIALĂ LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2015-2020, NUMĂR ÎNTREPRINDERI

Sursa: INS. eDemos

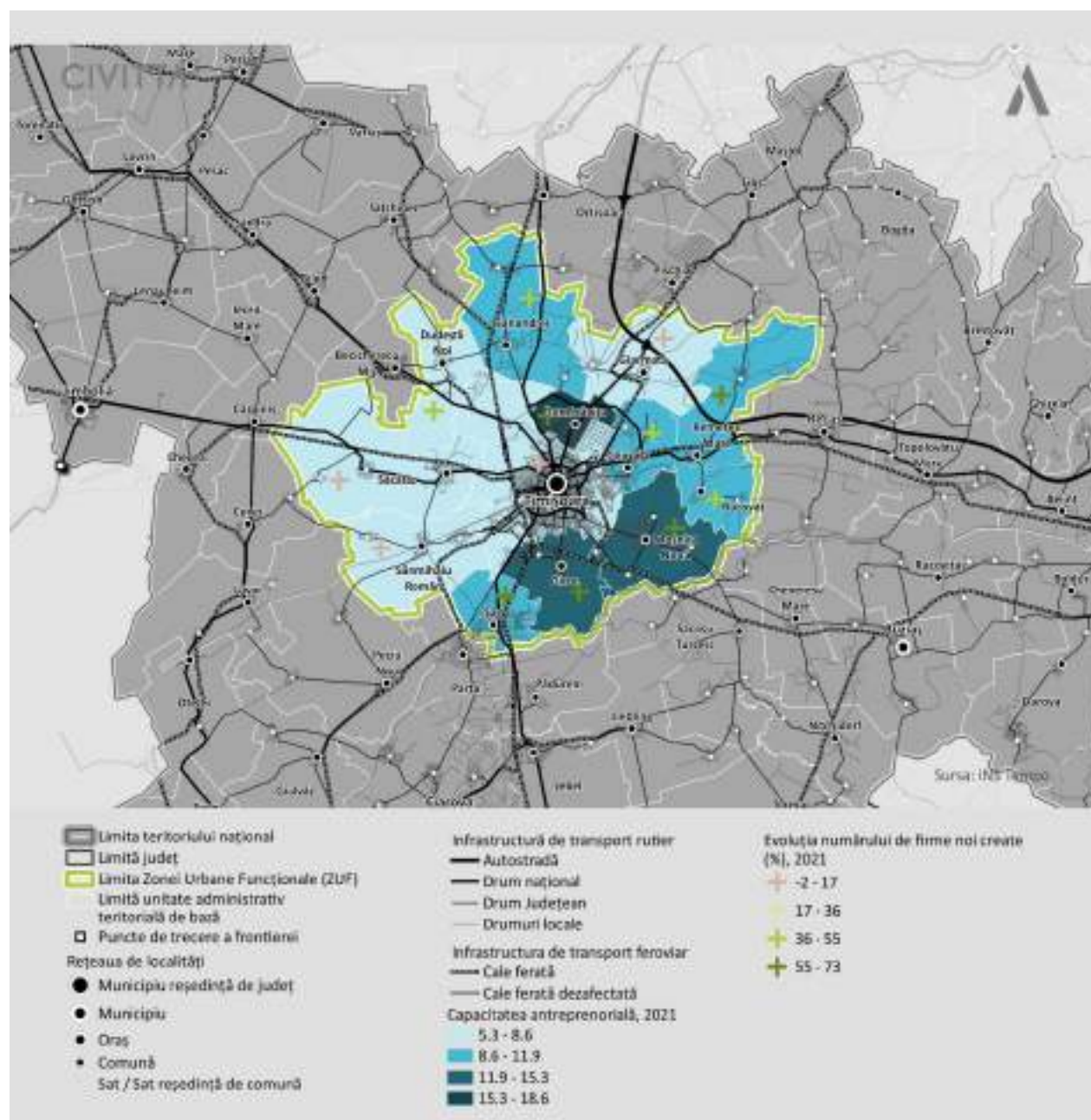
În ceea ce privește capacitatea antreprenorială exprimată în numărul de întreprinderi create la 1.000 de locuitori, în anul 2020, municipiul Timișoara înregistra o medie de 7,1 întreprinderi create / 1.000 loc, peste media județeană de 6 întreprinderi create / 1.000 de locuitori și cea regională – de 4,8 întreprinderi la 1.000 de locuitori. În dinamică, se poate observa o creștere semnificativă la nivel municipal în perioada 2015-2019, urmând o stagnare în anul 2020 în contextul pandemiei de COVID-19 și a restricțiilor care au afectat puternic economia și mediul antreprenorial. Totuși, astfel de dinamică și valori indică deschiderea municipiului Timișoara față de antreprenariat, inițiative și mediul de afaceri.

FIGURĂ 38 - EVOLUȚIA CAPACITĂȚII ANTREPRENORIALE LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN ȘI REGIONAL, ÎN PERIOADA 2015-2020, NUMĂR DE ÎNTREPRINDERI CREATE LA 1.000 DE LOCUITORI

Sursa: INS. eDemos

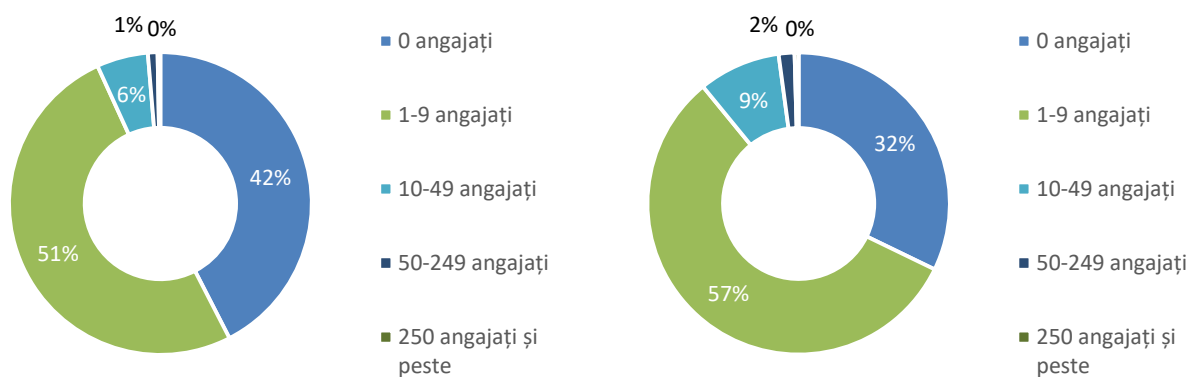
FIGURĂ 39 - CAPACITATEA ANTREPRENORIALĂ ȘI EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE ÎNTREPRINDERI NOU ÎNFIINȚATE, NUMĂRUL DE ÎNTREPRINDERI CREATE LA 1.000

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS eDemos

Pe clase de mărime, în anul 2020, în municipiul Timișoara, 89% din firmele din Timișoara erau microîntreprinderi, 9% erau întreprinderi mici, 2% erau întreprinderi mijlocii și sub 1% erau întreprinderi mari. De asemenea, în municipiul Timișoara există întreprindere care antrenează peste 1.000 de angajați, cum ar fi: SC Continental Automotive Romania SRL, SC FLEXTRONICS ROMANIA SRL, Smithfield Romania SRL, TRW Automotive Safety Systems, etc. Astfel, la nivelul municipiului se poate observa atât un mediu antreprenorial dinamic și deschis, cât și existența unor mari actori în mediul de afaceri, care aduc plus valoarea economiei municipiului.

FIGURĂ 40 - DISTRIBUȚIA PE CLASE DE MĂRIME A ÎNTRINDERILOR ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 (STÂNGA) ȘI 2020 (DREAPTA)

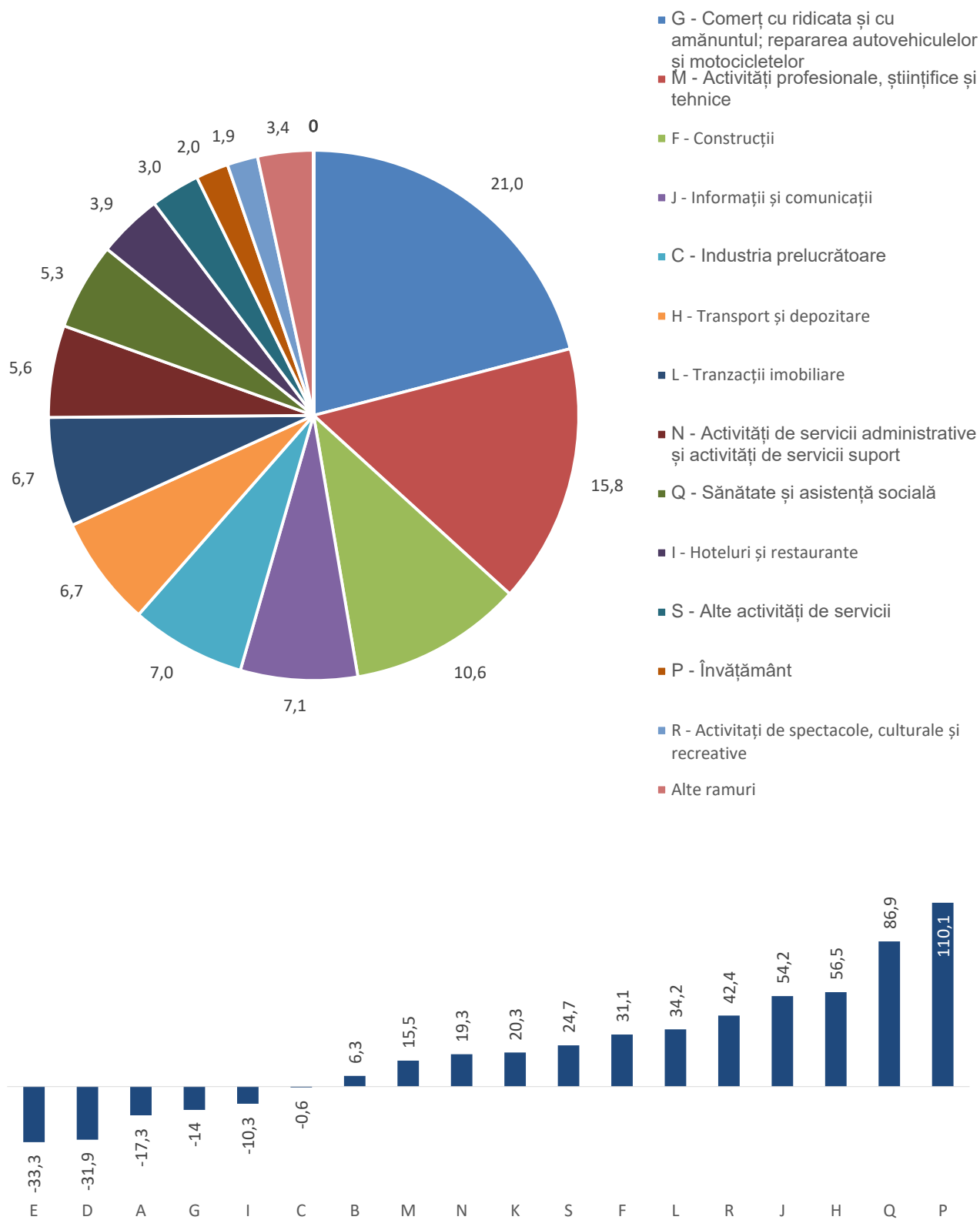

Sursa: listafirme.ro

STRUCTURA ECONOMIEI | Economia municipiului Timișoara are un profil diversificat și complex, cu o puternică amprentă și prezență a diferitor companii din diferite domenii. Astfel, în funcție de numărul de întreprinderi, profilul economic al municipiului este dominat de clasa G – Comerț (21%), M – Activități profesionale, științifice și tehnice (15%), F – Construcții (10%) J – IT&C (7,1%) și C – Industria prelucrătoare (7%). Dezvoltare puternică a sectorului comerțului se datorează unui cumul de factori, printre care: creșterea cererii pentru diferite tipuri de produse și faptul că înființarea unei afaceri în acest domeniu nu presupune existența unui capital și a unor cunoștințe specializate avansate, ceea ce atrage mai multe persoane din diferite categorii sociale spre antreprenariat. Complexitatea și dezvoltarea economică este descrisă și de ponderea înaltă a ramurilor cu valoare adăugată înaltă, respectiv și cu un nivel mai mare de salarizare, precum: M – Activități profesionale, științifice și tehnice împreună cu IT&C și L – tranzacții imobiliare – care însumat reprezintă 29,6% din numărul total de întreprinderi active din anul 2021.

În dinamică, față de anul 2015, cele mai dinamice sectoare au fost: P – Învățământul (+110,8%), Q – Sănătate și asistență socială (+86,9%), H – Transport și depozitare (+56,5%), J – IT&C (+54,2%), R – Activități de spectacole, culturale și recreative (+42,4%). Creșterea numărului de întreprinderi în domeniul învățământului și sănătății și asistenței sociale este explicată de o cerere existentă care depășește oferta pusă la dispoziție de sistemul public, astfel dezvoltându-se rețeaua de școli și spitale private din municipiu. Sectorul IT&C a cunoscut o creștere semnificativă datorită universităților de profil din municipiu care anual contribuie la producerea forței de muncă calificată și relativ ieftină, în comparație cu țările din Vestul Europei, și de existența infrastructurii de afaceri necesară pentru dezvoltarea ramurii respective. Creșterea numărului de firme din sectorului transportului se datorează creșterii economice generale care a produs o cerere pe piața transporturilor, în ceea ce privește mobilitatea forței de muncă, mobilitatea bunurilor și produselor din economia locală, etc.

FIGURĂ 41 - DISTRIBUȚIA ÎNTREPRINDERILOR ACTIVE DUPĂ ACTIVITATEA ECONOMICĂ, 2021 (SUS) ȘI RATA DE CREȘTERE 2015-2021 (JOS), MUNICIPIUL TIMIȘOARA, %

Sursa: INS. eDemos

Sectoarele economice cu un număr de peste 200 de firme sunt comerțul, transportul, construcțiile, tranzacțiile imobiliare, învățământul, activitățile profesionale, științifice și tehnice, etc. Creșterea numărului de firme din construcții și din domeniul tranzacțiilor imobiliare se datorează expansiunii orașului și dezvoltarea zonelor periurbane, prin construcția de noi blocuri de locuit, drumuri, etc.

TABEL 10 - CLASAMENTUL SECTOARELOR ECONOMICE DUPĂ NUMĂRUL DE ÎNTREPRINDERI ACTIVE, 2021 (PESTE 200 DE FIRME)

SECTOR ECONOMIC	NUMĂR ÎNTREPRINDERI ACTIVE	RATA DE CREȘTERE 2015-2021 (%)
47 - Comerț cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor	1.596	-15,1
46 - Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	1.261	-16,7
68 - Tranzacții imobiliare	1.044	34,2
41 - Construcții de clădiri	844	41,1
49 - Transporturi terestre și transporturi prin conducte	824	45,3
86 - Activități referitoare la sănătatea umană	790	81,2
62 - Activități de servicii în tehnologia informației	772	82,5
71 - Activități de arhitectură și inginerie; activități de testări și analiză tehnică	760	12,3
43 - Lucrări speciale de construcții	725	26,5
70 - Activități ale direcțiilor(centralelor), birourilor administrative centralizate; activități de management și de consultanță în management	557	2,6
56 - Restaurante și alte activități de servicii de alimentație	493	-14,0
74 - Alte activități profesionale, științifice și tehnice	433	47,3
45 - Comerț cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	419	0,2
69 - Activități juridice și de contabilitate	404	12,5
96 - Alte activități de servicii	366	32,1
82 - Activități de secretariat, servicii suport și alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	349	11,1
85 - Învățământ	311	110,1
73 - Publicitate și activități de studiere a pieței	246	19,4

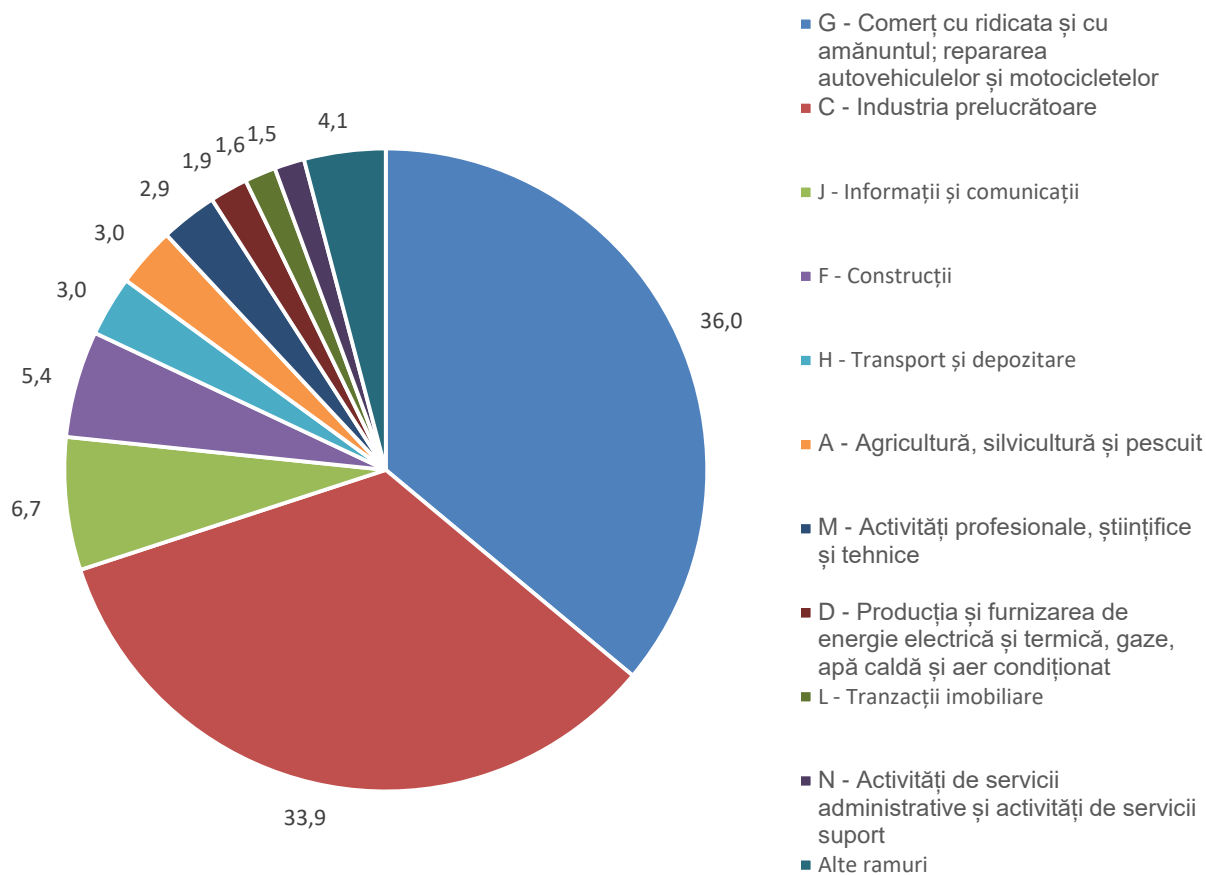

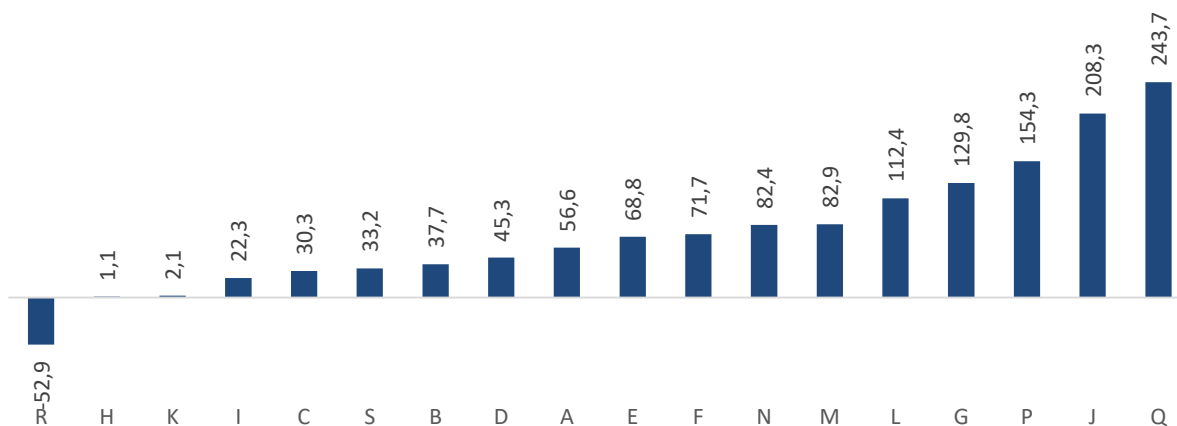
SECTOR ECONOMIC	NUMĂR ÎNTREPRINDERI ACTIVE	RATA DE CREȘTERE 2015-2021 (%)
81 - Activități de peisagistică și servicii pentru clădiri	240	100,0

Sursa: INS. eDEMOS

În funcție de cifra de afaceri, profilul economic al municipiului este caracterizat de o puternică dezvoltare a sectorului comerțului, cu o pondere de 36% în totalul cifrei de afaceri, fiind urmat de industria prelucrătoare (33,9%), IT&C (6,7%) și sectorul construcțiilor cu o pondere de 5,4%. Însumat aceste 4 sectoare economice generează 82% din cifra de afaceri din municipiul Timișoara. În dinamică, față de anul 2015, cifra de afaceri generată de firmele din domeniul sănătății și asistenței sociale au înregistrat o creștere de 243,7% - fiind sectorul cu cea mai mare rată de creștere din municipiu. Cifra de afaceri a firmelor din sectorul IT&C a crescut cu 208,3%, urmând sectorul învățământului (+154,3%), sectorul comerțului (+129%) și tranzacțiile imobiliare (+112,4%). Astfel, se poate constata că la nivelul municipiului Timișoara, în 3 sectoare economice cifra de afaceri s-a dublat iar în altele două – aceasta s-a triplat.

FIGURĂ 42 - DISTRIBUȚIA CIFREI DE AFACERI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE DUPĂ ACTIVITATEA ECONOMICĂ, 2021 (SUS) ȘI RATA DE CREȘTERE 2015-2021 (JOS), MUNICIPIUL TIMIȘOARA, %

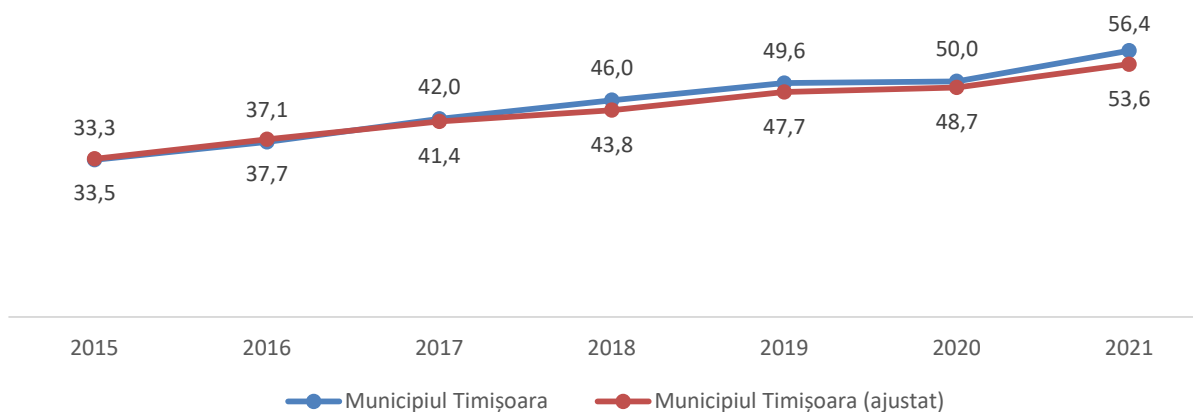

Sursa: INS. eDemos

REZULTATELE ÎNTREPRINDERILOR | Conform Institutului Național de Statistică, în anul 2021, întreprinderile active din municipiul Timișoara generau o cifră de afaceri de 56,4 miliarde RON, în creștere cu 69,4% față de anul 2015, sub ritmul de creștere înregistrat la nivel județean (+78%). Evoluția cifrei de afaceri este și mai lentă dacă luăm în calcul valoarea reală a cifrei de afaceri, ajustată cu ajutorul Indicelui Prețului de Consum (IPC), pe baza căruia se stabilește rata anuală a inflației. Astfel, în valori reale, cifra de afaceri a întreprinderilor din municipiul Timișoara a crescut cu 59,8% în perioada 2015-2021. În total, întreprinderile din municipiul Timișoara generează 60,3% din totalul cifrei de afaceri din județul Timiș, față de o pondere de 63,4% înregistrată în anul 2015.

FIGURĂ 43 - EVOLUȚIA CIFREI DE AFACERI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, VALORI NOMINALE ȘI AJUSTATE LA INFLAȚIE, 2015-2021, MILIARDE RON

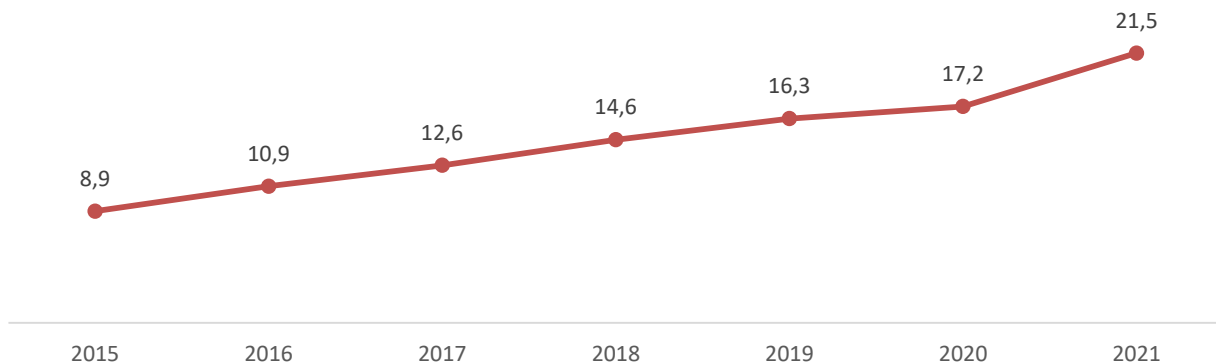

Sursa: INS. eDemos

În comunele din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara a fost înregistrată o cifră de afaceri de 21,5 miliarde RON, cu 141,8% mai mult față de anul 2015, fiind înregistrat un ritm de creștere superior celui județean și municipal. În total, întreprinderile din ZUF generau 23% din totalul cifrei de afaceri din județul Timiș. De altfel, municipiul Timișoara și comunele din ZUF generau 83,3% din totalul

cifrei de afaceri din județ, ceea ce indică o puternică polarizare a activității economice județene în jurul municipiului Timișoara.

FIGURĂ 44 - EVOLUȚIA CIFREI DE AFACERI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, 2015-2021, MILIARDE RON

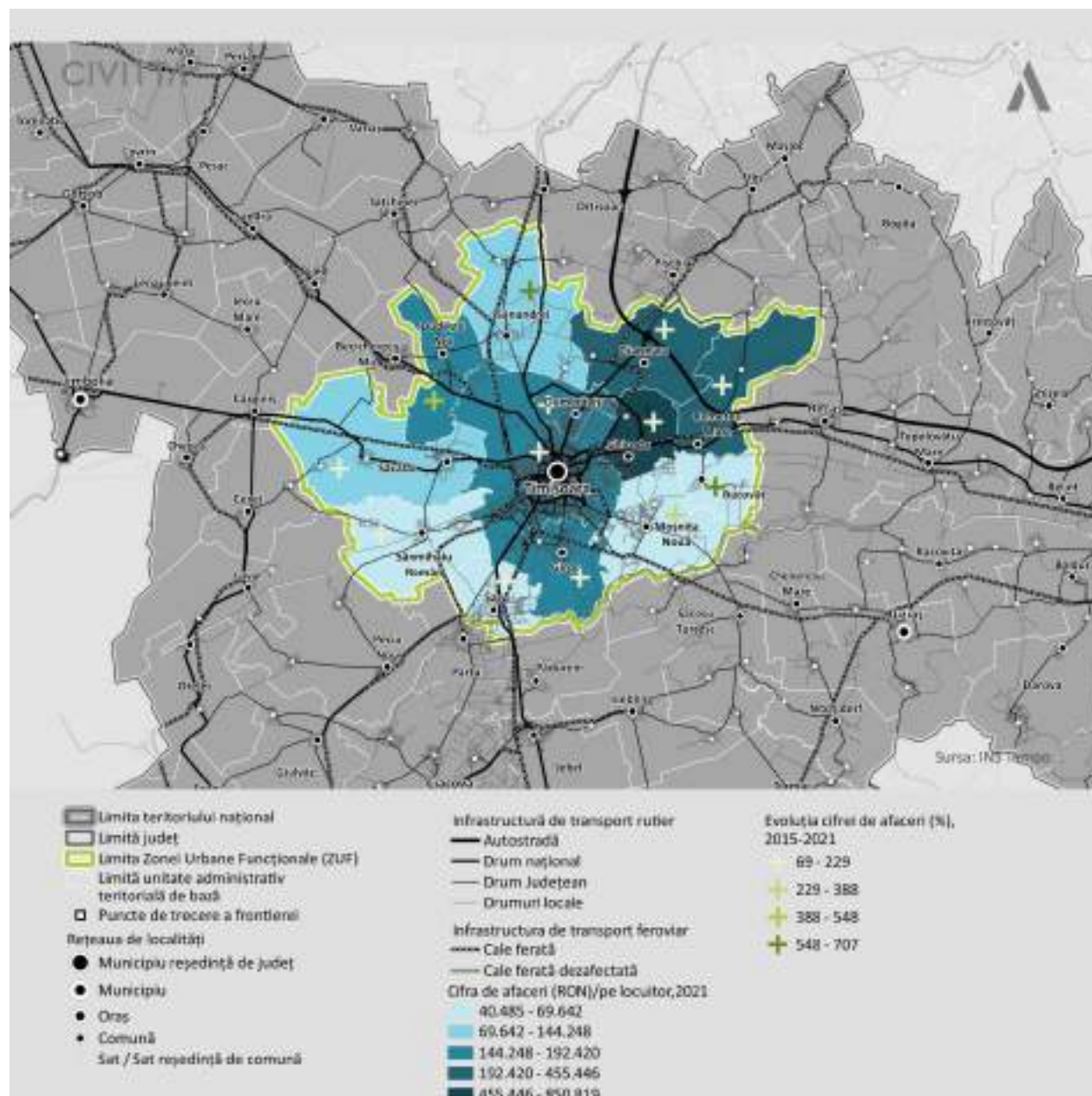

Sursa: INS. eDemos

La nivel de localitate, după municipiul Timișoara, cea mai mare cifră de afaceri era înregistrată în comuna Ghiroda - 7,03 miliarde RON, fiind urmată de comuna Giroc, cu întreprinderi care generau o cifră de afaceri de 3,37 miliarde RON, comuna Dumbrăvița – cu o cifră de afaceri de 2,92 miliarde RON și comuna Giarmata cu o cifră de afaceri de 2,03 miliarde RON. La polul opus, comunele cu cea mai scăzută valoare a cifrei de afaceri înregistrată în anul 2021 sunt: Bucovăț, Șag și Sânmihaiu Român – cu valori sub 500 de milioane RON.

În dinamică, în toate comunele din ZUF cifra de afaceri a crescut de cel puțin două ori în perioada 2015-2021. Cea mai mare creștere a cifrei de afaceri a fost înregistrată în comuna Sâandrei (+707,2%) Bucovăț (+585,4%), Dudeștii Noi (+392,3%), Moșnița Nouă (+268,1%). La polul opus, cel mai lent ritm de creștere a fost înregistrat în comuna Ghiroda, cu o creștere de 114,8%, urmând comuna Giroc (+115,1%) și comuna Giarmata (+118,8%).

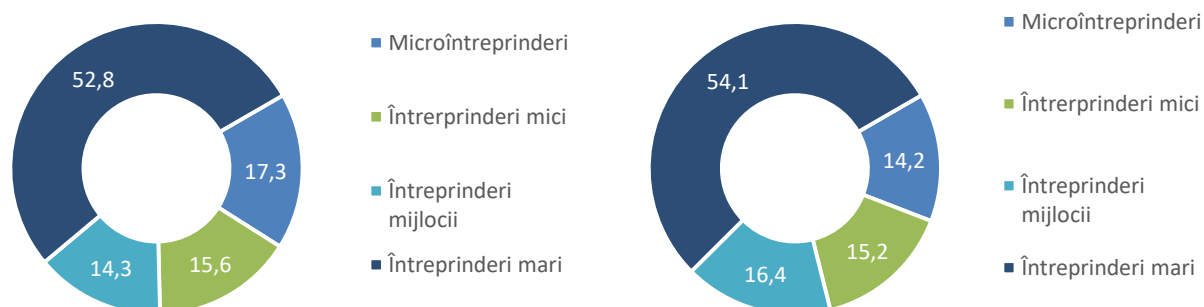
FIGURĂ 45 - CIFRA DE AFACERI PER LOCUIȚOR ÎN 2021 ȘI EVOLUȚIA CIFREI DE AFACERI ÎN PERIOADA 2015-2021

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS

Pe clase de mărime, deși întreprinderile mari, numeric reprezintă sub 1% din totalul numărului de firme din municipiul Timișoara, acestea generează în anul 2021 circa 52,8% din totalul cifrei de afaceri din județ, fiind urmate de microîntreprinderi, cu o pondere de 17,3%, întreprinderile mici – 15,6% și întreprinderile mijlocii cu o pondere de 14,3%. Față de anul 2015, se poate observa că ponderea întreprinderilor mari a scăzut cu 1,3%, în favoarea microîntreprinderilor, a căror pondere în totalul cifrei de afaceri a crescut cu 3%. Acest fapt demonstrează existența unor condiții economice prospere care să stimuleze antreprenoriatul și inițiativele economice în municipiu

FIGURĂ 46 - DISTRIBUȚIA PE CLASE DE MĂRIME A CIFREI DE AFACERI GENERATE DE ÎNTRERINDERILE ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2021 (STÂNGA) ȘI 2015 (DREAPTA), %

Sursa: BORD Design, listafirme.ro

Conform tabelului de mai jos, cea mai mare contribuția la cifra de afaceri totală din municipiul Timișoara o au firmele din domenii cu o complexitate mai mare și cu un nivel mai înalt de tehnologizare: 2211 - Fabricarea anvelopelor și a camerelor de aer; reșaparea și refacerea anvelopelor; 2932 - Fabricarea altor piese și accesorii pentru autovehicule și pentru motoare de autovehicule; 6201 - Activități de realizare a soft-ului la comandă (software orientat client); etc.

Prezența unor astfel de actori în economia locală prezintă un avantaj imens al municipiului, datorită complexității economice și a potențialului de inovare pe care aceștia îl valorifică în municipiu prin investițiile realizate. De asemenea, firmele respective duc la creșterea complexității economice și la o prosperitate economică și socială datorită locurilor de muncă create, care au un nivel de salarizare mai înalt datorită valorii adăugate mari în domeniile respective. În acest sens este necesar de menționat aportul universităților din municipiul Timișoara care anual contribuie la producerea unei forțe de muncă calificată.

Pe de altă parte, este importantă mențiunea metodologică cu referire la faptul că firma PROFI COM SRL, care a înregistrat cea mai mare cifră de afaceri din municipiul Timișoara, nu a fost inclusă în tabelul de mai jos din cauza faptului că firma are doar baza de raportare și sediul social în municipiul Timișoara, activitatea economică care generează cifra de afaceri fiind prezentă pe întreg teritoriul țării, respectiv nefiind relevantă pentru peisajul economic timișorean.

TABEL 11 - CLASAMENTUL ÎNTRERINDERILOR ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA DUPĂ CIFRA DE AFACERI, 2021

NR. CRT.	DENUMIRE COMPANIE	CIFRA DE AFACERI (RON)	DOMENIU DE ACTIVITATE
1	CONTINENTAL AUTOMOTIVE PRODUCTS SRL	3.199.750.380	2211 - Fabricarea anvelopelor și a camerelor de aer; reșaparea și refacerea anvelopelor
2	TRW AUTOMOTIVE SAFETY SYSTEMS SRL	1.621.734.037	2932 - Fabricarea altor piese și accesorii pentru autovehicule și pentru motoare de autovehicule

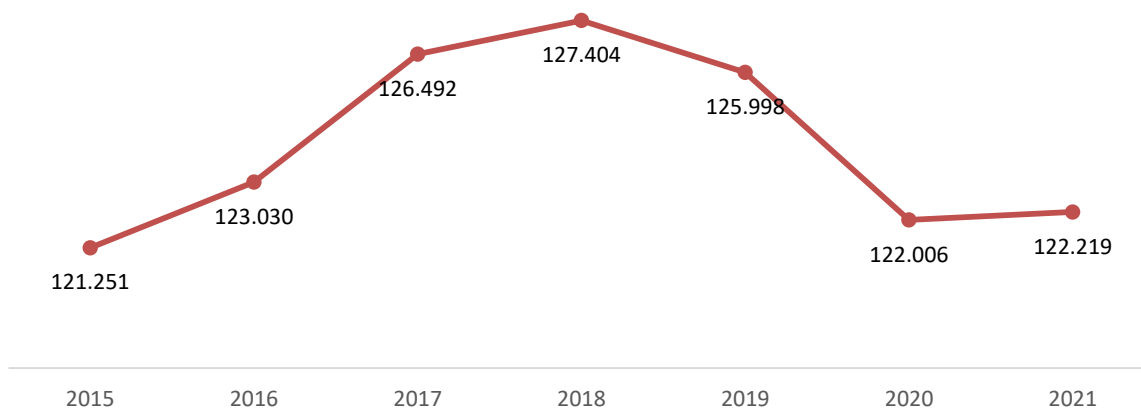
NR. CRT.	DENUMIRE COMPANIE	CIFRA DE AFACERI (RON)	DOMENIU DE ACTIVITATE
3	SMITHFIELD ROMANIA SRL	1.272.798.109	1011 - Prelucrarea și conservarea cărnii
4	VITESCO TECHNOLOGIES ENGINEERING ROMANIA	906.934.440	6201 - Activități de realizare a soft-ului la comandă (software orientat client)
5	MAHLE COMPONENTE DE MOTOR SRL	830.290.521	2932 - Fabricarea altor piese și accesorii pentru autovehicule și pentru motoare de autovehicule
6	CONTITECH ROMANIA SRL	787.797.264	2932 - Fabricarea altor piese și accesorii pentru autovehicule și pentru motoare de autovehicule
7	LINDE GAZ ROMANIA SRL	767.444.641	2011 - Fabricarea gazelor industriale
8	FLEXTRONICS ROMANIA	761.781.830	2611 - Fabricarea subansamblurilor electronice (module)
9	MADIROM PROD SRL	726.044.042	3092 - Fabricarea de biciclete și de vehicule pentru invalizi
10	ARTOIL SRL	707.569.714	4671 - Comerț cu ridicata al combustibililor solizi, lichizi și gazoși și al produselor derivate

Sursa: BORD Design, listafirme.ro

6.3.3. FORȚA DE MUNCĂ

Conform Institutului de Statistică, în anul 2021, în municipiul Timișoara au fost înregistrați circa 122.219 de salariați, în creștere cu 0,8% (+968 salariați) față de anul 2020. Totuși în perioada 2015-2018 a fost înregistrată o perioadă de creștere semnificativă a numărului de salariați (+5,1%), urmând o perioadă de scădere a numărului de salariați, fenomen accentuat de criza socio-economică cauzată de pandemia de COVID-19 din anul 2020.

FIGURĂ 47 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE SALARIAȚI DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2015-2021, NR. SALARIAȚI

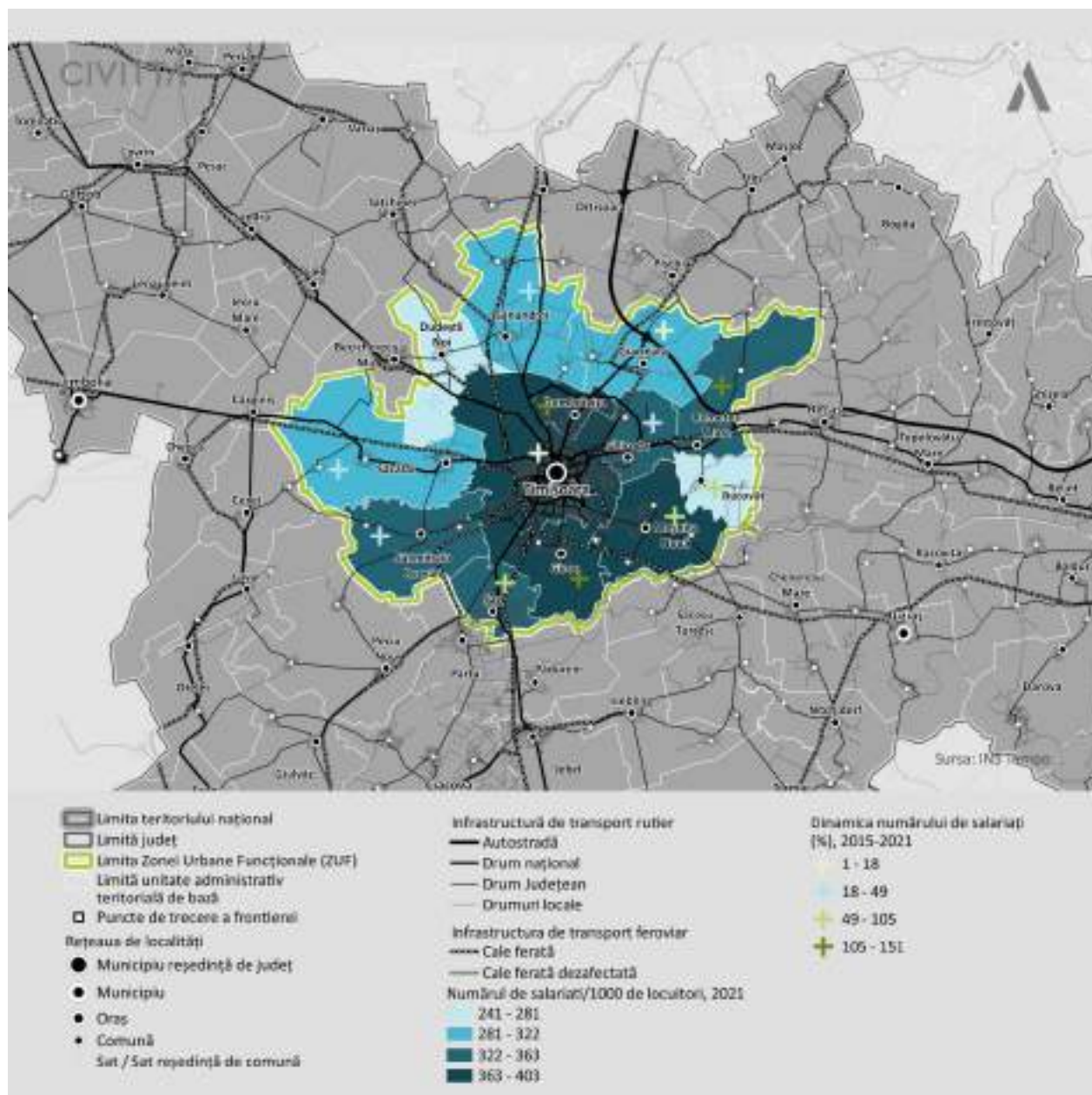

În comunele din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara, însumat, numărul mediu de salariați a crescut cu 77,6%, în timp ce numărul de salariați din întreprinderile active a crescut cu 39,7%. La nivel de localitate, un ritm de creștere mai mare (peste 50%) a numărului de salariați din întreprinderile active a fost înregistrată în comunele:

- Giarmata (70,5%);
- Moșnița Nouă (89%);
- Sânaandrei (157,9%);
- Săcălaz (67,1%);
- Dudeștii Noi (130,7%);
- Bucovăț (75%).

De asemenea, în absolut toate comunele din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara a fost înregistrată atât o creștere a numărului mediu de salariați cât și a numărului de salariați din întreprinderile active, ceea indică faptul că zona suburbană a municipiului este atractivă și din punct de vedere economic, nefiind vorba doar de “comune dormitor”.

FIGURĂ 48 - NUMĂRUL DE SALARIAȚI LA 1.000 DE LOCUITORI ȘI EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE SALARIAȚI (%)

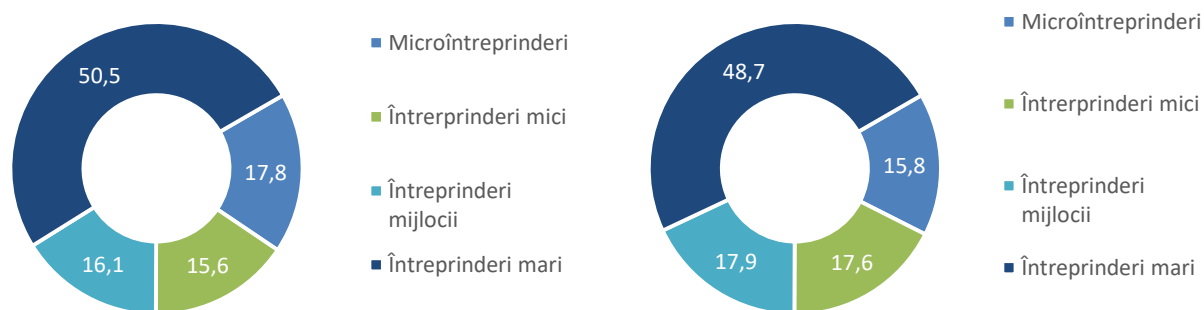

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS

Pe clase de mărime, la nivelul anului 2021, firmele mari din municipiul Timișoara antrenau circa 50,5% din numărul total de salariați, urmând microîntreprinderile care antrenau 17,8% din salariați, întreprinderile mijlocii – cu 16,1% și întreprinderile mici cu 15,6% din numărul de salariați înregistrați în anul 2021. Față de anul 2015 este înregistrată o creștere a ponderii întreprinderilor mari, cu 1,8% și a microîntreprinderilor cu 2%, fapt care descrie mediul economic din municipiul Timișoara drept atractiv atât pentru mici antreprenori cât și pentru investitorii străini sau locali de anvergură, dispuși să investească în municipiul Timișoara.

FIGURĂ 49 - DISTRIBUȚIA PE CLASE DE MĂRIME A NUMĂRULUI DE SALARIAȚI DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2021 (STÂNGA) ȘI 2015 (DREAPTA), %

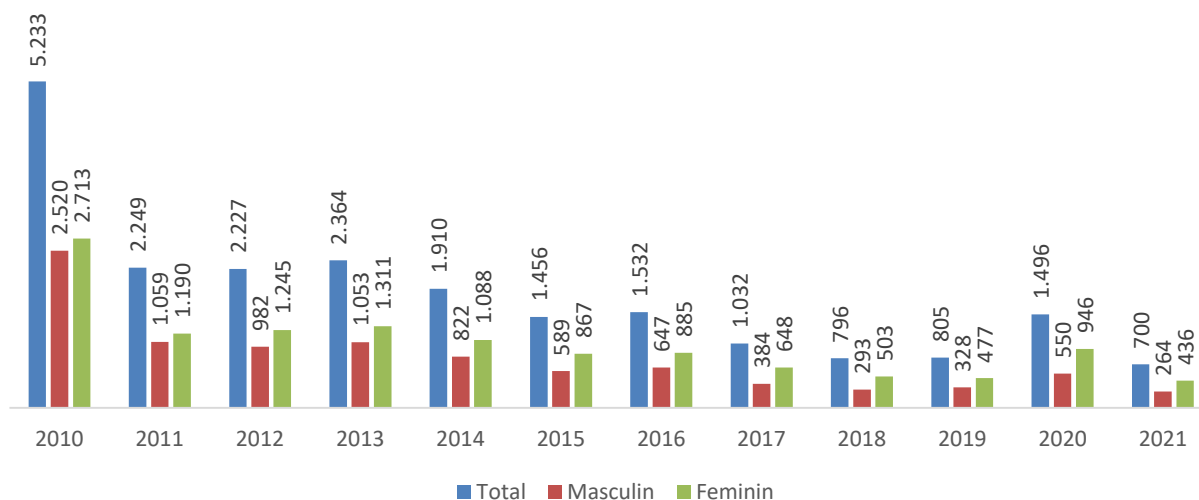

Sursa: BorgDesign. listafirme.ro

ȘOMAJ

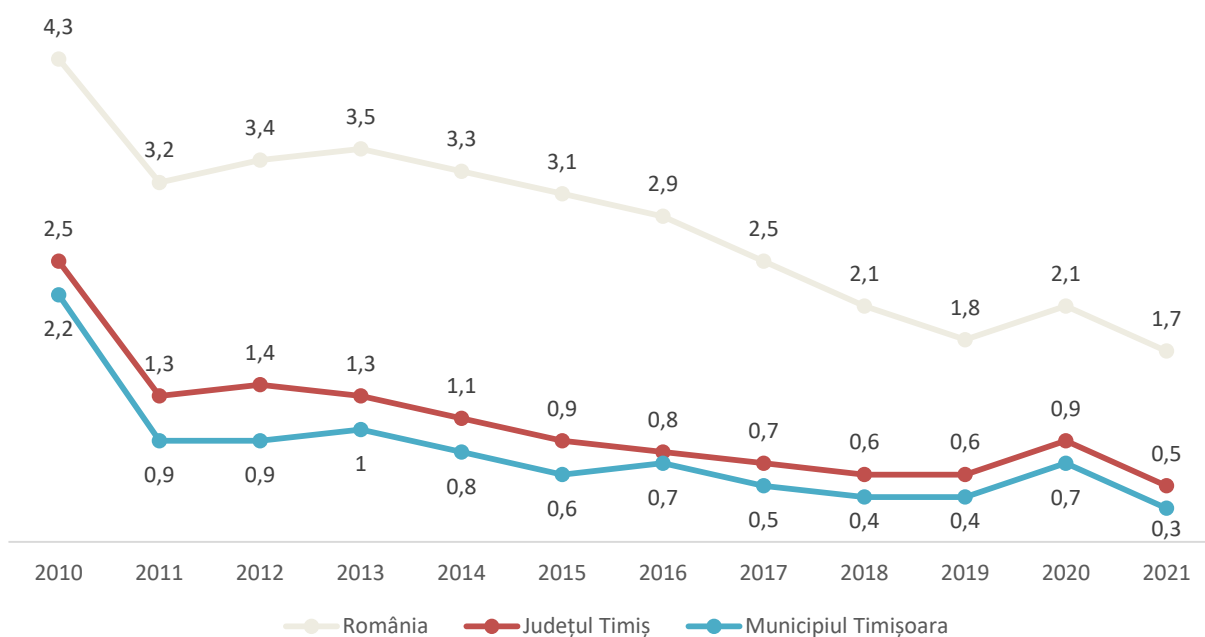
Numărul de șomeri înregistrați în municipiul Timișoara a scăzut considerabil în perioada 2010-2021, în special ca efect al redresării economice după criza financiară din anul 2008. Totuși, dacă începând cu anul 2013 a fost înregistrat un trend strict descrescător al numărului de șomeri, în anul 2020 a fost înregistrată o creștere a acestora, în contextul crizei socio-economice cauzată de pandemia de COVID-19. Criza a afectat un șir de domenii economice de activitate, printre care mai accentuat: sectorul industrial, HORECA și domeniul transporturilor. În anul 2021, odată cu eliminarea treptată a restricțiilor pandemice, numărul șomerilor a scăzut de la 1.496 (2020) la 700 de șomeri înregistrați, dintre care 264 erau bărbați și 436 erau femei. Totuși, această situație se datorează în mai mare măsură comportamentelor sociale conservatoare decât de lipsa de oportunități de angajare pentru femei, având în vedere faptul că în municipiul Timișoara economia locală este complexă și diversificată, oferind oportunități de angajare atât femeilor, cât și bărbaților.

FIGURĂ 50 - NUMĂRUL DE ȘOMERI ÎNREGISTRAȚI ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, PE SEXE, ÎN PERIOADA 2010-2021

În termeni comparabili, în anul 2021, municipiul Timișoara înregistrează o pondere a șomerilor în totalul resursei de muncă de 0,3%, valoare inferioară mediei județene de 0,5% și celei naționale de 1,7%. Începând cu anul 2013, ponderea șomerilor în totalul resursei de muncă a înregistrat constant o valoare de sub 1%, cu maxime de 0,8% în anul 2014, respectiv 0,7% în anii 2016 și 2020. Totuși, această situație este favorabilă din punct de vedere social, deoarece oamenii au un loc de muncă și nu recurg la ajutoare de șomaj sau alte tipuri de ajutoare sociale, și este mai puțin favorabilă din punct de vedere a atractivității pentru antreprenoriat sau investitori. Astfel, numărul mic de șomeri este asociat cu o criză a forței de muncă, unii angajatori găsind cu greu personal calificat.

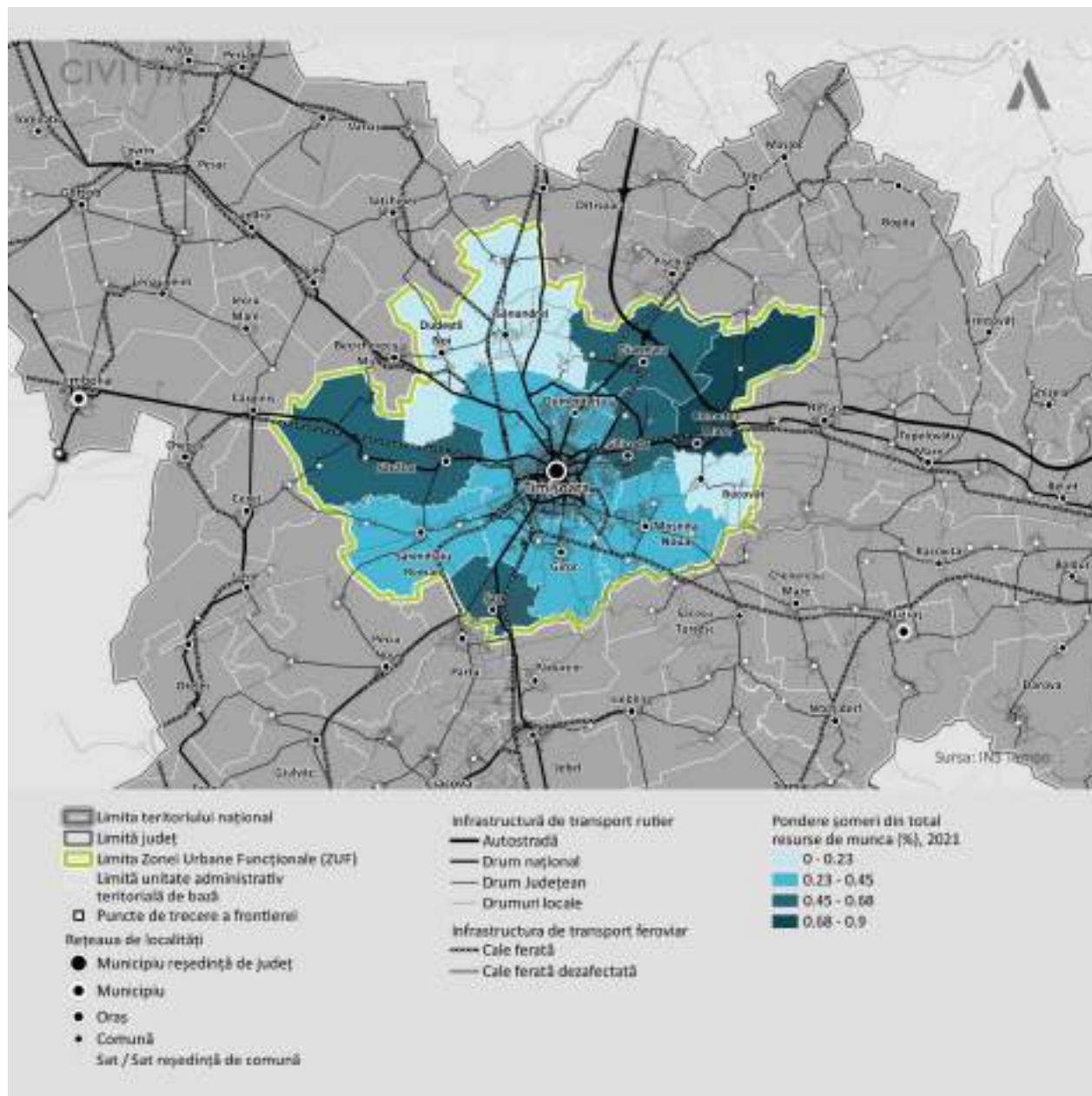
FIGURĂ 51 - PONDEREA ȘOMERILOR ÎN TOTALUL RESURSEI DE MUNCĂ, LA NIVEL NAȚIONAL, JUDEȚEAN ȘI MUNICIPAL, ÎN PERIOADA 2010-2021, %

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În luna noiembrie a anului 2022, la nivelul comunelor din Zona Urbană Funcțională a municipiului au fost înregistrate valori de sub 1% a ponderii șomerilor în totalul resursei de muncă. De asemenea, comunele Dumbrăvița și Bucovăț au înregistrat o pondere a șomerilor în totalul resursei de muncă de 0%, ceea ce indică o ocupare de 100% a forței de muncă. Faptul că atât municipiul Timișoara (0,6%) cât și toate comunele înregistrează ponderi de sub 1% la finele anului 2022, indică faptul că la nivelul municipiului și a Zonei Urbane Funcționale este înregistrată o cerere ridicată a forței de muncă, în special a unei forțe de muncă instruită și calificată, pentru a menține interesul pentru antreprenoriat și investitori. Pe de altă parte, ponderile foarte joase indică o prosperitate socio-economică, cu un număr mare de oportunități de angajare pentru timișoreni și locuitorii din comunele din ZUF.

FIGURĂ 52 - PONDERA ȘOMERILOR ÎN TOTAL RESURSE DE MUNCĂ, 2021, %

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS

PROFIL ECONOMIC DUPĂ ÎNCADRAREA SALARIAȚILOR

Analiza distribuției salariaților pe sectoare de activitate economică indică faptul că la nivelul municipiului Timișoara, cei mai mulți salariați sunt angajați în sectorul C – Industria prelucrătoare (32%) ceea ce conturează profilul industrial istoric al orașului. Acest domeniu este urmat de sectorul G – Comerț cu ridicata și amănuntul (22,8%) și sectorul J – IT&C (10,4%). Dezvoltarea comerțului este caracterizată de puterea de cumpărare mai ridicată în municipiul Timișoara comparativ cu celelalte orașe din Regiunea Vest, precum și rolul de pol de creștere și centru urban polarizator la nivelul Regiunii Vest, ceea ce implicit a dus la dezvoltarea rețelelor de magazine alimentare, de construcții, mobilă, etc. Sectorul IT&C a cunoscut o dezvoltare semnificativă în ultimii ani, atât în materie de număr de salariați cât și număr

firme, respectiv cifră de afaceri. Această situație este favorizată de existența unui mediu academic puternic care contribuie la producerea unei forțe de muncă înalt calificată pentru domeniul respectiv, precum și de interesul investitorilor străini pentru această forță de muncă – care este relativ mai ieftină decât în vestul Europei.

Față de anul 2015, cele mai dinamice sectoare economice au fost J – IT&C, cu o creștere a numărului de salariați de 85,2%, urmând sectorul A – Agricultură, silvicultură și pescuit (+63,9%), Q – Sănătate și asistență socială (+46,6%) și G – Comerț cu ridicata și amănuntul (+31,5%). Creșterea semnificativă a numărului de salariați din IT&C creează premise favorabile pentru dezvoltarea unui HUB regional digital și antreprenorial, care ulterior să producă efectul de spill-over și asupra altor ramuri și activități economice.

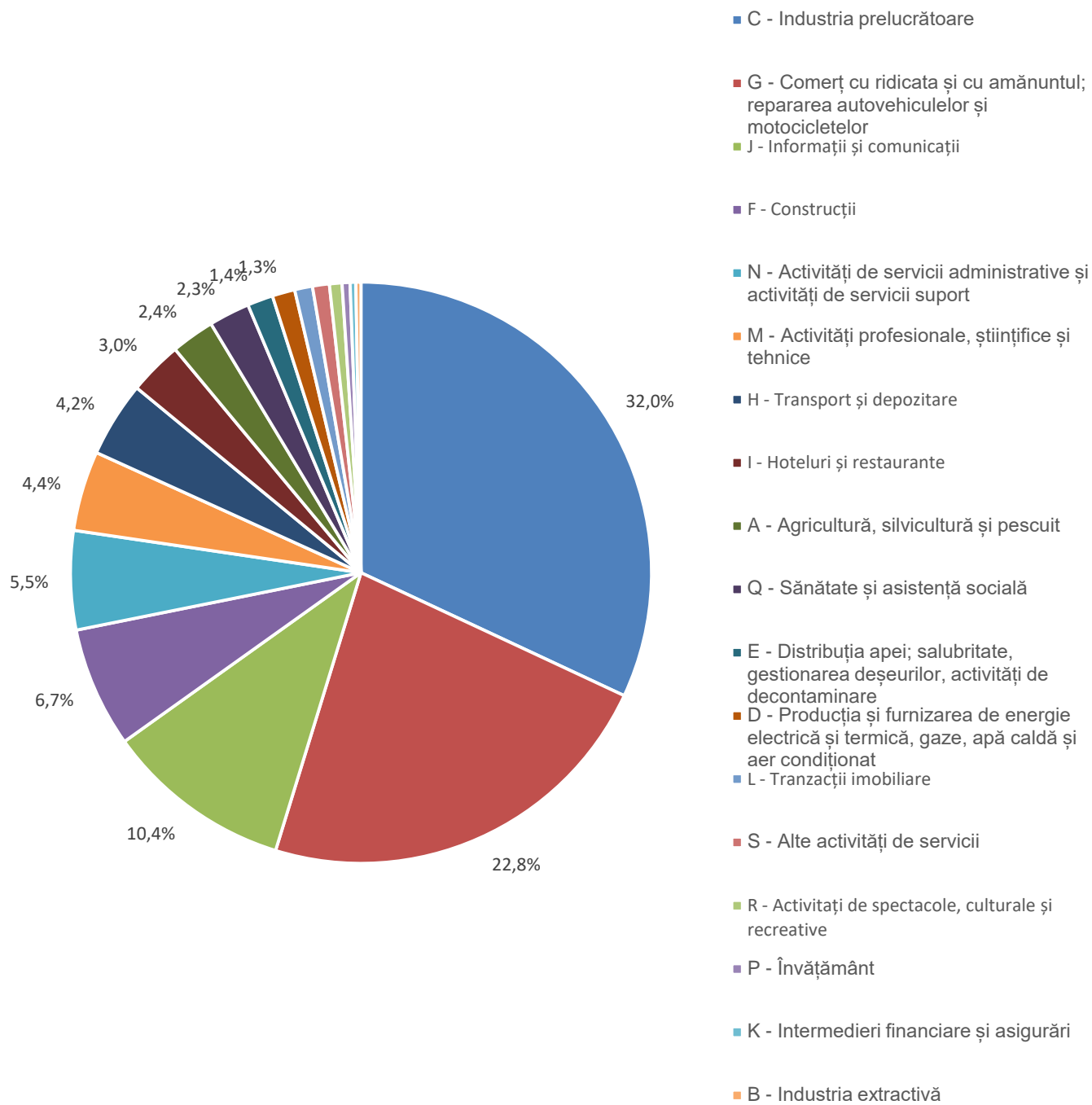
La polul opus, în 2021 au fost înregistrați mai puțini salariați față de anul 2015, în sectorul I – Hoteluri și Restaurante (-26,6%), K – Intermedieri financiare și asigurări (-24%), H – Transporturi și depozitare (-12,3%) și S – Alte activități de servicii (-19,5%). Pentru domeniul HORECA și al transporturilor, numărul scăzut de salariați din 2021 față de anul 2015 este cauzat de restricțiile socio-economice impuse în anul 2020 și anul 2021 în contextul pandemiei de COVID-19, acestea afectând cel mai grav aceste două sectoare.

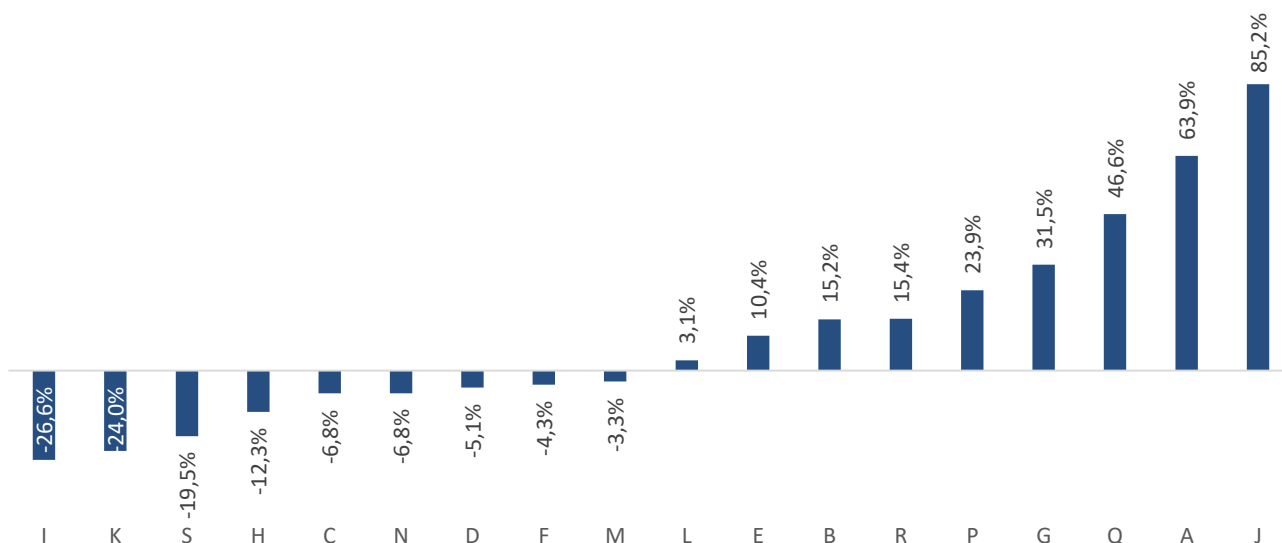
TABEL 12 - CLASAMENTUL PRINCIPALELOR SECTOARE ECONOMICE ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL DE SALARIAȚI DIN ÎNȚREPRINDERILE ACTIVE, 2021 (PESTE 2.000 DE SALARIAȚI)

Sector economic	SALARIAȚI	dinamica
47 - Comerț cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor	22.560	+57%
29 - Fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor și semiremorcilor	17.430	+12%
62 - Activități de servicii în tehnologia informației	8.661	+136%
26 - Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice	6.711	-22%
46 - Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	5.822	-8%
49 - Transporturi terestre și transporturi prin conducte	4.127	-22%
22 - Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice	3.915	+11%
41 - Construcții de clădiri	3.828	-10%
43 - Lucrări speciale de construcții	3.692	+11%
1 - Agricultură, vânătoare și servicii anexe	3.188	+73%
71 - Activități de arhitectură și inginerie; activități de testări și analiză tehnică	2.874	+20%
56 - Restaurante și alte activități de servicii de alimentație	2.820	-22%
86 - Activități referitoare la sănătatea umană	2.811	+41%
61 - Telecomunicații	2.564	+11%
25 - Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații	2.467	-4%
78 - Activități de servicii privind forța de muncă	2.293	-18%

Sursa: INS. eDEMOS

FIGURĂ 53 - DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI MEDIU DE SALARIAȚI DIN ÎNȚREPRINDERILE ACTIVE DUPĂ ACTIVITATEA ECONOMICĂ, 2021 (SUS) ȘI RATA DE CREȘTERE 2015-2021 (JOS), MUNICIPIUL TIMIȘOARA

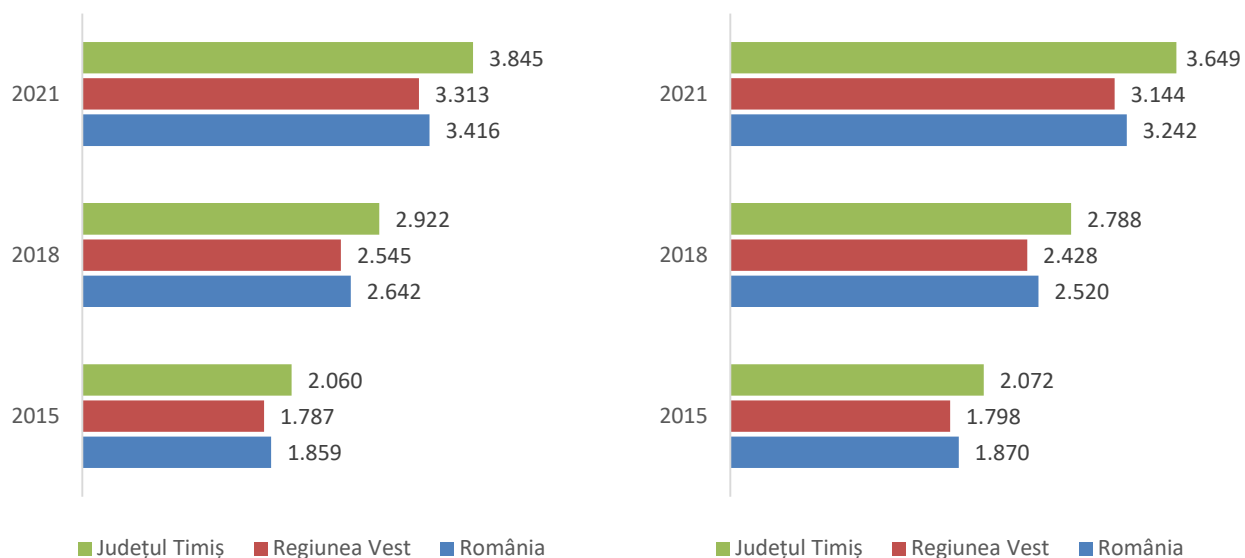
Sursa: INS. eDemos

CÂȘTIGUL SALARIAL

La momentul elaborării analizei, datele existente cu referire la câștigul salarial mediu net lunar sunt disponibile doar la nivel județean, regional și național. Astfel, în anul 2021, în județul Timiș a fost înregistrat un salariu mediu net lunar de 3.845 de lei, peste media regională de 3.313 lei și cea națională de 3.416 lei. La nivelul Regiunii Vest, județul Timiș înregistra cel mai mare salariu mediu net lunar, însă la nivel național este depășit de județul Cluj și Regiunea București-Ilfov, care în anul 2021 înregistrau salarii medii de peste 4.000 de lei.

În dinamică, față de anul 2015, județul Timiș a înregistrat o creștere de 86,7% a salariului mediu net lunar, peste ritmul de creștere înregistrat la nivel regional (+85,4%) și național (+83,8%). În termeni reali, actualizat cu inflația, salariul mediu net lunar din județul Timiș a crescut cu 76,1%, în timp ce la nivel regional creșterea a fost de 74,9% și la nivel național – de 73,4%.

FIGURĂ 54 - EVOLUȚIA SALARIULUI MEDIU NET LUNAR NOMINAL (STÂNGA) ȘI REAL (DREAPTA), ÎN ANII 2015, 2018 ȘI 2021, LA NIVEL JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, RON

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Cele mai mari salarii erau înregistrate în domeniul IT&C – unde un angajat câștiga în medie lunar net o sumă de 7.646 de lei. Acest sector este urmat de domeniul sănătate și asistență socială, cu un salariu mediu net lunar de 4.532 de lei, domeniul energetic, distribuția apei și a gazelor – cu un salariu de 4.514 de lei, industria prelucrătoare – 4.514 de lei și învățământ – 3.925 de lei. Astfel, la nivel județean doar în 5 ramuri din județ au înregistrat salarii peste media județeană. La nivelul municipiului Timișoara, acestea 5 ramuri antrenau circa 46,4% din numărul de salariați, ceea ce înseamnă că 46,4% din Timișorenii aveau un venit mediu net lunar peste media județeană.

La polul opus, cele mai mici salarii erau înregistrate în sectorul HORECA – unde un angajat primea în medie un salariu net de 1.788 de lei, alte activități de servicii – cu 2.003 de lei, tranzacții imobiliare – 2.108 lei, activități de servicii administrative și servicii suport – 2.536 de lei, transport și depozitare – 2.761 de lei și comerț cu ridicata – 2.947 de lei. În total, aceste ramuri antrenau circa 37,4% din numărul total de salariați din întreprinderile active din municipiul Timișoara. Astfel, 37,4% de timișorenii primeau sub 3.000 de lei net lunar în anul 2021.

Astfel, la nivelul județului Timiș este vizibil faptul că sectoarele intensive în tehnologie și cunoaștere sunt salariile cu cele mai mari câștiguri salariale, acestea indicând valoarea adăugată mare în economie și un grad de productivitate mai intens. Pe de altă parte, nivelul de salarizare este un indicator important în analiza fluxului migratoriu, acesta fiind unul din principalii factori care cauzează migrația. La nivelul municipiului Timișoara, nivelul de salarizare reprezintă atât o forță de atragere a unor categorii de salariați cât și o cauză a migrației către țări mai dezvoltate, a altor categorii, inclusiv în domenii cu nivel de salarizare ridicat, precum IT&C sau sănătatea.

TABEL 13 - CÂȘTIGUL SALARIAL MEDIU NET LUNAR PE ACTIVITĂȚI ALE ECONOMIEI NAȚIONALE, ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, ÎN ANUL 2021

CLASA CAEN	SALARIU MEDIU LUNAR NET	SALARIAȚI ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA	% SALARIAȚI
J - INFORMAȚII ȘI COMUNICAȚII	7.646	13.751	10,4
Q - SĂNĂTATE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ	4.532	3.012	2,3
D - PRODUCȚIA ȘI FURNIZAREA DE ENERGIE ELECTRICĂ ȘI TERMICĂ, GAZE, APĂ CALDĂ ȘI AER CONDIȚIONAT	4.514	1.671	1,3
C - INDUSTRIA PRELUCRĂTOARE	3.984	42.306	32,0
P - ÎNVĂȚĂMÂNT	3.925	581	0,4
K - INTERMEDIERI FINANCIARE ȘI ASIGURĂRI	3.844	425	0,3
M - ACTIVITĂȚI PROFESIONALE, ȘTIINȚIFICE ȘI TEHNICE	3.814	5.891	4,4
R - ACTIVITĂȚI DE SPECTACOLE, CULTURALE ȘI RECREATIVE	3.350	923	0,7
B - INDUSTRIA EXTRACTIVĂ	3.291	371	0,3
E - DISTRIBUȚIA APEI; SALUBRITATE, GESTIONAREA DEȘEURILOR, ACTIVITĂȚI DE DECONTAMINARE	3.103	1.891	1,4
F - CONSTRUCȚII	3.061	8.867	6,7
A - AGRICULTURĂ, SILVICULTURĂ ȘI PESCUIT	3.043	3197	2,4
G- COMERȚ CU RIDICATA ȘI CU AMĂNUNTUL; REPARAREA AUTOVEHICULELOR ȘI MOTOCICLETELOR	2.947	30.179	22,8

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

6.3.4. STRUCTURI DE SPRIJIN ALE AFACERILOR

PARCURI ȘI ZONE INDUSTRIALE

PARCUL INDUSTRIAL FREIDORF a fost constituit în anul 1999 printr-o Hotărâre de Consiliu Local pentru dezvoltarea de profiluri economice noi, atragerea investițiilor străine, creșterea numărului de locuri de muncă, precum și implementarea de tehnologii și de echipamente noi.⁷¹ Acesta este situat în zona de Sud-Vest a Municipiului Timișoara și are o suprafața totală de 63 ha și 3.600 mp.

În funcție de principalele căi de acces, Parcul Industrial Freidorf este poziționat, după cum urmează:

- 7 km față de centrul orașului;
- 2,5 km față de drumul național DN 59;
- 8 km față de drumul național DN 6;
- 8 km față de drumul național DN 69;

⁷¹ <https://www.primariatm.ro/afaceri/parc-industrial/>

- 8 km față de drumul european E 671;
- 8 km față de drumul european E 70;
- acces asigurat printr-o arteră de patru benzi de circulație, ce leagă fabricile existente de centrul orașului;
- 15 km față de aeroport.

În cadrul parcului sunt disponibile următoarele utilități: energie electrică, gază naturală, apă potabilă, canalizare, fibră optică, servicii de colectare a deșeurilor. În total, Primăria Timișoara concesionează o suprafață de 20 ha, parcelate în suprafețe de 1 ha, 4 ha, 5 ha, 6 ha sau alte suprafețe în funcție de specificul afacerii și a investiției.

În prezent, principalele domenii de activitate prezente în parc sunt:

- Producție componente auto;
- Semnalizări rutiere;
- Tratarea și acoperirea metalelor;
- Producție corpuri de iluminat.

În funcție de valoarea investiției și numărului de locuri de muncă create, agenții economici pot beneficia în cadrul parcului de următoarele facilități fiscale⁷²:

- 2,5 milioane euro echivalent în lei;
  - Minim 30 de locuri de muncă create;
    - reducere de 15% la plata impozitului pe clădiri; scutire de la plata impozitului pe teren aferent investiției;
- >5 milioane euro echivalent în lei
  - Minim 60 de locuri de muncă create;
    - reducere de 20% la plata impozitului pe clădiri; scutire de la plata impozitului pe teren aferent investiției;
- >10 milioane euro echivalent în lei
  - Minim 140 de locuri de muncă create;
    - reducere de 30% la plata impozitului pe clădiri; scutire de la plata impozitului pe teren aferent investiției;
- 15 milioane euro echivalent în lei
  - Minim 250 de locuri de muncă create;
    - reducere de 40% la plata impozitului pe clădiri; scutire de la plata impozitului pe teren aferent investiției;
- 20 milioane euro echivalent în lei
  - Minim 500 de locuri de muncă create;
    - reducere de 80% la plata impozitului pe clădiri; scutire de la plata impozitului pe teren aferent investiției; facilitățile acordate nu vor putea depăși 708.000 lei/an.

De asemenea, în funcție de nivelul de sustenabilitate al clădirilor și tipul de certificat de performanță energetică deținut, agenții economici pot beneficia de reducere de la plata impozitului pe clădiri.

---

⁷² <https://www.primariatm.ro/afaceri/parc-industrial/>

PARCUL INDUSTRIAL ȘI TEHNOLOGIC TIMIȘOARA (PITT) a fost realizat de către Consiliul Județean Timiș și Agenția de Dezvoltare Economico-Socială Timiș, finanțat prin PHARE SIF 2001, Fondul Național pentru Dezvoltare Regională, Fonduri locale și alte surse. În anul 2021, PITT găzduia circa 20 de companii românești și străine, cu capital german, irlandez și italian, iar în prezent sprijină dezvoltarea IMM-urilor din următoarele domenii:

- Software;
- IT și comunicații;
- Electronică și electrotehnică;
- Automotive și alte tipuri de industrii ce utilizează tehnologii avansate și nepoluante;
- Alte activități de producție cu tehnologie puțin poluantă;
- Activități de proiectare, cercetare – dezvoltare;
- Logistică.

Parcul Industrial și Tehnologic Timișoara se întinde pe o suprafață de cca. 18,37 ha, de tip „greenfield”, și este complet echipat cu facilități de infrastructură industrială. Oferta parcului constă în concesionarea a 25 de parcele cu dimensiuni cuprinse între 950 mp. și 8420 mp., însă conform Consiliului Județean, în anul 2021 era disponibilă doar 4 parcele erau libere, ceea ce indică interesul crescut al mediului de afaceri față de serviciile puse la dispoziție de către PITT. De asemenea, numărul locurilor de muncă nou create în Parcul Tehnologic și Industrial Timișoara este de 520.

BANAT BUSINESS PARK are drept obiectiv crearea unei zone industriale în comuna Sânnandrei, având ca actuali sau viitori beneficiari companii care sunt interesate să-și dezvolte activitatea administrativă sau de producție în condiții europene de afaceri. Banat Business Park a primit în anul 2016 titlul de Parc Industrial și dispune în prezent de o suprafață de 85,76 ha. Parcul dispune de 41 de parcele cu suprafețe cuprinse între 0,3592 ha și 3,2951 ha. De asemenea, procentul de ocupare al terenului este de 55%, în timp ce 20% sunt spații verzi și 10 metri reprezintă spațiul de protecție față de parcelele învecinate⁷³. Regimul de înălțime al parcului este P+3, înălțimea maximă posibilă a unei construcții fiind de 15m. Din punct de vedere al căilor de acces, parcul industrial se află la intersecția cu viitorul drum expres care va face legătura directă între Autostrada A1 Budapesta – București, E69 și Timișoara.⁷⁴

Principalele facilități disponibile în cadrul Banat Business Park sunt⁷⁵:

- Scutire de la plata taxelor percepute pentru modificarea destinației sau pentru scoaterea din circuitul agricol a terenului aferent parcului industrial;
- Scutire de la plata impozitului pe terenuri, corespunzător terenului aferent parcului industrial;
- Scutire de la plata impozitului pe clădiri, corespunzător clădirilor care fac parte din infrastructura parcului industrial;
- Scutiri, numai cu acordul autorităților publice locale, de la plata oricăror taxe datorate bugetelor locale ale unităților administrativ-teritoriale pentru eliberarea oricăror certificate de urbanism, autorizații de construire și/sau autorizații de desființare de construcții pentru terenurile și clădirile din infrastructura parcului, ce fac parte integrantă din parcul industrial;

TIMIȘOARA AIRPORT PARK (TIMIȘOARA INDUSTRIAL PARK) are o suprafață de peste 100.000 mp., și este situat în imediată apropiere de aeroport, ceea ce reprezintă un avantaj extrem de important. Acesta are ca și beneficiari firme precum: Continental, Elster (Honeywell), Litens Automotive, Valeo,

---

⁷³ <https://banatbusinesspark.ro/ro/despre-noi/>

⁷⁴ Idem

⁷⁵ Idem

Coca Cola. Parcul dispune de infrastructura și utilitățile necesare pentru procesele industriale de producție și/sau logistică. Prețul de închiriere variază între 3 și 5 EUR per metru pătrat. De asemenea, în perioada următoare capacitatea parcului industrial urmează să crească, în prezent fiind efectuate lucrări pentru a amenaja hale și alte utilități pe o suprafață de 30ha, care va pune la dispoziție hale cu suprafețe între 6.500 mp și 80.000 mp.

LOG CENTER TIMIȘOARA a fost înființat în anul 2008 și se întinde pe o suprafață de circa 43.000 mp. De asemenea, parcul logistic de o clădire a cărei suprafețe brute de închiriat ajunge la 20.000 de metri pătrați. Acesta este amplasat în comuna Remetea Mare, la o distanță de 10 km de municipiul Timișoara. Clădirea oferă opt module pentru depozitare și deține caracteristicile tehnice ale unui depozit de clasa A. Log Center Timișoara reprezintă o opțiune perfectă pentru desfășurarea activităților de logistică transfrontalieră, fiind situat și în apropierea aeroportului, beneficiind de servicii de securitate, uși pentru drive-in și posibilități de extindere. Unul dintre cei mai mari clienți ai Log Center Timișoara este compania producătoare de bere – URSUS.

CENTRU LOGISTIC DUNCA EXPOZIȚII este un centru logistic în comuna Dumbrăvița care pune la dispoziție depozite logistice de clasa A pe o suprafață de 34.500 mp., cu înălțimea de 12,5 m din care 3.000mp în regim de temperatură controlată cu înălțimea de 12m. De asemenea, parcul logistic dispune de terenuri și facilități necesare pentru extindere și creare noi spații de depozitare pe o suprafață de până la 100.000 mp. Centrul este situat la o distanță de 3km de Aeroportul Internațional "Traian Vuia" și la 3km de gară și la 3km de vamă.

WDP INDUSTRIAL PARK DUMBRĂVIȚA este localizat în localitatea Dumbrăvița, la 15 minute de municipiul Timișoara și 10 minute de aeroportul internațional. Parcul oferă o zonă logistică de 12.000 mp și 900 mp de spațiu de birouri. De asemenea, parcul dispune de 11 docuri de încărcare, două porți la parter, servicii de pază non-stop și toate utilitățile necesare pentru activitățile de logistică. În prezent, unul dintre cei mai mari clienți ai parcului reprezintă rețeaua de market-uri PROFİ.

CENTRE DE AFACERI ȘI SPAȚII DE BIROURI

CENTRUL REGIONAL DE AFACERI TIMIȘOARA (CRAFT) din cadrul Camerei de Comerț, Industrie și Agricultură Timiș este considerat a fi unul dintre cele mai importante centre logistice și de resurse din județul Timiș și regiunea de vest a României. Acesta are ca principal obiect de activitate organizarea și găzduirea a diverse activități economice, sociale și culturale de anvergură (lansări de carte, decernări de premii, gale, etc.), diverse târguri și expoziții, conferințe și evenimente ale mediului economic actual precum și furnizarea de servicii "business to business".

Locația este concepută ca o clădire multifuncțională, în două volume principale, pe două etaje, pe o suprafață la sol de circa 3500 mp și construită - 5.150 mp.

CRAFT pune la dispoziție⁷⁶:

- 10 săli pentru întâlniri de afaceri, parteneriate, seminarii și instruirii, echipate cu sisteme moderne de prezentare, sonorizare, translație cca. 350 mp;
- spații pentru expoziții amenajate în conformitate cu standardele UFI (Union des Foires Internationales) - cca. 1600 mp interior și 600 mp exterior;
- sală de conferințe echipată cu sisteme de prezentare multimedia și de traducere simultană cu o capacitate de 250 locuri;
- birouri administrative - circa 150 mp;
- holuri de acces, depozite, alte utilități necesare;

---

⁷⁶ <http://venusbnb.ro/informatii-utile/craft>

- poziție favorabilă în centrul orașului, acces cu autoturism, tramvai, autobuz;
- 200 de locuri de parcare autoturisme care pot găzdui temporar 4-5 vehicule grele (TIR);
- acces la internet - 100 Mb/s;
- servicii de catering;
- servicii specifice organizării de evenimente;

În calitate de membru al Camerei de Comerț, Industrie și Agricultură, firmele pot beneficia de 10% la oricare din serviciile CRAFT, iar în cazul în care contractele depășesc suma de 20.000 RON, orice client beneficiază de o reducere de 15% la orice serviciu solicitat în cadrul CRAFT.

CITY BUSINESS CENTER (CBC) este un complex de birouri premium construit la cele mai înalte standarde pentru a pune la dispoziții birouri funcționale, sustenabile și confortabile. CBC este un complex alcătuit din 5 clădiri de clasa A, cu un decor modern și care se desfășoară pe o suprafață de 43.000 mp. City Business Center este situat în centru municipiului Timișoara și găzduiește birouri pentru firme precum: Unicredit Bank, Procredit Bank, BCR, Prospero, Saladbox, BRD, Regina Maria, XPRES, Banca Transilvania, Briteclean, etc. Locația dispune de zone verzi, zone de luat masa, pază și monitorizare 24/7, parcare subterană și diverse servicii publice în proximitate (notar, bănci, clinici, etc.)

UNITED BUSINESS CENTER (0, 1, 2, 3) – reprezintă o parte a proiectului “Iulius Town Timișoara” care este format din 4 clădiri de birouri, proiectate în conformitate cu normele LEED. În total, acestea include peste 80.000 de mp de spații de birouri, cu dotări de ultimă generație, birouri ergonomice, moderne și eficiente. **UBC 0** dispune de o suprafață totală închiriabilă de 32000 mp cu un număr total de 21 niveluri și cu următoarele beneficii și facilități⁷⁷:

- Acces direct la serviciile oferite de Iulius Mall Timișoara (shopping, centru medical, organizare de evenimente private);
- Parcare acoperită pentru biciclete;
- Stații de încărcare pentru mașinile electrice/hibride;
- Restaurante și cafenele cu specific internațional;
- Vestiare dotate cu dușuri și dulapuri de depozitate;
- Acces și pază 24/24 în incinta complexului;

UBC 1 dispune de o suprafață totală închiriabilă de 13.000 mp, amenajați în cadrul unei clădiri cu 13 nivele. Imobilul a fost construit potrivit principiilor pentru clădiri verzi și beneficiază de certificare LEED Gold. Cei mai reprezentativi beneficiari sunt marile companii multinaționale din domeniul IT, Outsourcing și Automotive. Beneficiile și facilitățile puse la dispoziție sunt similar cu cele din UBC 0.

UBC 2 este o clădire de birouri care numără 10 niveluri și pune la dispoziție o suprafață totală închiriabilă de 18.000 mp. Clădirea a fost inaugurată în anul 2017 și are implementată sistemul Building Management System, care monitorizează și controlează echipamentele de ventilație, iluminare, energie electrică, securitate și protecție împotriva incendiilor⁷⁸. Facilitățile și beneficiile puse la dispoziție sunt similar cu cele din clădirile UBC 1 și UBC 0.

UBC 3 este cea mai recentă clădire inaugurată din cadrul proiectului “Iulius Town Timișoara”, fiind inaugurată în anul 2019. Aceasta are 20 de niveluri și pune la dispoziție o suprafață totală închiriabilă de 19.000 mp. Clădirea este calificată cu cel mai înalt nivel de certificare LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) – Platinum – conform standardului Building Design and Construction. Această

⁷⁷ <https://unitedbusinesscenter.ro/building/united-business-center-0/>

⁷⁸ <https://unitedbusinesscenter.ro/building/united-business-center-2-2/>

clădire smart și performantă găzduiește în prezent peste 15 companii multinaționale din diverse domenii liberale, precum IT&C, Outsourcing și Automotive.

ASIROM CENTER este o clădire de birouri situată în Piața Consiliului Europei, la intersecția a trei bulevarde, respectiv Calea Aradului, Calea Torontalului și Circumvalațiunii. Clădirea oferă o suprafață închirială de 11.000 mp, amenajați în 11 etaje + parter și subsol. Clădirea oferă standarde de clasa B, și include facilități precum: aer condiționat, tavan suspendat, ferestre cu deschidere, supraveghere video și detectoare de fum, locuri de parcare, etc.

PARC BIROURI ISHO TIMIȘOARA – este un proiect de 3 clădiri de birouri, care în total reunesc peste 50.000 mp închirială. Clădirile construite dețin certificat de clasa A, punând la dispoziție un șir de facilități și beneficii favorabile pentru munca în birou, pe lângă amplasarea geografică favorabilă – la 1km distanță de Piața Unirii.

AGN BUSINESS CENTER este o clădire de birouri din zona centrală a orașului, care are 8 etaje și pune la dispoziție o suprafață totală de închiriat de 5.096 mp și 46 de locuri de parcare. Clădirea a fost construită în anul 2008 și deține certificate de clădire de clasa A. Unul din cei mai reprezentativi beneficiari ai spațiilor închiriate este gigantul tehnologic German – Bosch.

CLĂDIRIA DE BIROURI BCR este o clădire nouă și modernă cu o suprafață închirială de 5.200 mp, care găzduiește în prezent sucursala județeană a BCR. Aceasta dispune de sala de fitness, punct medical, restaurant, farmacie, ATM, aer condiționat, servicii de pază 24/7, etc. Clădirea este situată în zona centrală a orașului la intersecția mai multor bulevarde majore.

VICTORIA OFFICES este o clădire de birouri amplasată în Piața Victoriei, care are 3 etaje și pune la dispoziție o suprafață totală închirială de 1.000 mp. Specificațiile clădirii includ HVAC, tavan suspendat, ferestre cu deschidere, access securizat, detectoare de fum, etc.

BEGA BUSINESS PARK este un ansamblu de clădiri de birouri, prevăzut cu 5 clădiri care să pună la dispoziție o suprafață închirială de 73.000 mp. În prezent două clădiri sunt integral ocupate de către multinaționala Nokia. În cadrul ansamblului sunt disponibile facilități precum: cantină, locuri de parcare, A/C, generatoare de back-up, servicii de pază 24/7, camere de supraveghere CCTV, BMS, etc.

FRUCTUS PLAZA reprezintă un proiect mixt între spațiile de birouri și spațiile rezidențiale. Clădirea are 14 etaje pe care sunt dispuse 81 de apartamente, 7.400 mp de spații birouri și 1.100 mp spații comerciale. Spațiile de birouri sunt dispuse pe 5 etaje, fiecare oferind peste 1.000 mp de spații deschise sau cu diverse opțiuni de partiționare.⁷⁹ Locația dispune de 2 etaje de parcări subterane, restaurant, ATM, farmacie, servicii de pază și securitate, generatoare de back-up, etc.

CLUSTERE

CLUSTERUL REGIONAL TIC a fost înființat în data de 1 iulie 2011, la inițiativa unui număr de 26 de membri fondatori: Consiliul Județean, Primăria, Universități, întreprinderi private din domeniul TIC, structuri de suport pentru afaceri, etc. Cu o cifră de afaceri cumulată de 1,5 miliarde lei, în 2011, firmele din Clusterul TIC reprezintă peste 75 % din cifra de afaceri cumulată a sectorului TIC din Regiunii Vest. În calitate de membri, din municipiul Timișoara funcționează în cadrul clusterului: UVT, Universitatea Politehnică, City Business Center, Primăria Municipiului Timișoara, CJ Timiș, Nokia, Kathrein și alte întreprinderi private. Clusterul Regional TIC are sediul în Timișoara și derulează, începând din 2014, proiectul “Operaționalizarea Clusterului TIC Vest prin acces la broadband și dotare cu echipamente conexe”. Valoarea totală a proiectului este de peste 120.000 lei.

---

⁷⁹ <https://www.spatii-de-birouri.ro/inchiriere-vanzare/timisoara-fructus-plaza>

ROSENC este o asociație de tip Cluster și este parte din rețeaua națională Clustero. Rosenc are în mod obligatoriu membri din cele trei medii: Privat, Cercetare-Dezvoltare și Public. Clusterul ROSENC a fost fondat în 22.02.2011, de către 23 membri fondatori, ajungând, în prezent, la 63 de membri, dintre care:

- 49 Întreprinderi Mici și Mijlocii;
- 3 Întreprinderi Mari;
- 8 Universități / Institute de Cercetare;
- 3 Autorități Publice.

Scopul asociației îl reprezintă promovarea pe termen lung a Regiunii Vest, în sectoarele energiilor regenerabile, eficienței energetice și noilor energii sustenabile și participarea în rețelele internaționale ca partener sau coordonator de proiecte.⁸⁰ Până în prezent, asociația a implementat cel puțin 4 programe (INNOVATION LABS 2017, INNOCATALYST, Programul de eficientizare energetică a blocurilor de locuințe (ESCO) și Programul Rosenc de eficiență energetică în iluminat (PREEI) și un număr mare de proiecte și evenimente, în domenii precum: transport sustenabil, energie sustenabile, dezvoltare rurală și agricultură sustenabilă, etc.

BANAT SOFTWARE este un cluster în domeniul IT&C și are statut de membru în rețeaua națională Clustero. Clusterul lucrează în strânsă coordonare cu Asociația Română pentru Industria Electronică și Software-Sucursala Timișoara (ARIES-TM), care este și entitatea de management a clusterului. Datorită activității sale, clusterul Banat Software a fost premiat cu Certificat de Bronz din partea Secretariatului General de Analiză a Clusterelor. Pe plan internațional, clusterul are relații de cooperare cu structuri similare din Novi-Sad (Serbia) și Szeged (Ungaria). În prezent, clusterul are peste 30 de membri, printre care: Primăria Municipiului Timișoara, Universitatea Politehnică Timișoara, Nokia Networks, Quest, Centrul de Cercetări în Calculatoare și Tehnologia Informației din cadrul UPT, etc.

ADVERTISING PRINTING AND PACKAGING CLUSTER (APP CLUSTER) este un cluster format din 25 de membri care împreună generează o cifră de afaceri de peste 15 milioane EUR anual și au o experiență de peste 20 de ani în România. În linii generale, APP Cluster oferă servicii de marketing la nivelul regional, servicii-suport pentru infrastructura de publicitate stradală și marketing pe panouri publicitare, precum și o gamă largă de servicii complexe de marketing, print și împachetări. Oferta agregată de servicii a fost dezvoltată în cadrul proiectului “Dezvoltarea Clusterului APP – Advertising, Printing, Packaging”, care a fost finanțat prin Fondul European de Dezvoltare Regională.

6.3.5. COMPETITIVITATEA ECONOMIEI ȘI MOTOARE ECONOMICE

Identificarea sectoarelor economice din municipiul Timișoara care dispun de avantaje competitive față de economia națională este un proces care permite profilarea din punct de vedere economic a municipiului și identificarea sectoarelor emergente. Pentru identificarea sectoarelor economice care au avantaje competitive față de economia națională au fost aplicate două instrumente de analiză: Coeficientul de Localizare și Variația Diferențială. Coeficientul de Localizare reprezintă excesul sau lipsa forței de muncă la nivelul unui anumit sector, fiind un indicator relevant pentru identificarea sectoarelor economice cu potențial de dezvoltare. Coeficientul de localizare (CL) este un indicator ce compară concentrarea locală a unui sector de activitate cu concentrarea la nivel regional/național a aceluși domeniu de activitate. Variația diferențială a numărului de angajați (VD) reprezintă diferența între ratele de creștere sau declin ale unui sector sau domeniu local, comparativ cu creșterea sau declinul sectorului din zona de referință, în cazul de față declinul sau creșterea sectorului la nivel național.

În cazul prezentei strategii, analiza a fost efectuată pe baza datelor privind clasificarea activităților economiei regionale și datele aferente numărului de angajați ai întreprinderilor active (ce fac referire

---

⁸⁰ <http://rosenc.ro/#>

numai la angajații din sectorul privat). Ca nivel de comparație, analiza a fost realizată în comparație cu nivelul național iar perioada de analiză este 2015-2021.

Sectoarele competitive și cu potențial de motor economic local sunt acele sectoare care înregistrează o valoare a coeficientului de localizare mai mare decât 1. Acestea sunt atractive la nivel local atât pentru companiile și antreprenorii din domeniul (care au nevoie de acces la o forță de muncă calificată) cât și pentru forța de muncă și experții din sectorul respectiv (care au nevoie de oportunități diverse în sectorul respectiv).

Interpretarea rezultatelor are la bază 4 categorii care sunt analizate în funcție de valoare Coeficientului de Localizare și a Variației Diferențiale:

- $CL > 1, VD > 0$ – **Sectoare în dezvoltare** – cele mai competitive, cu potențial de specializare și concentrare ridicată;
- $CL > 1, VD < 0$ – **Sectoare în transformare** – potențial de specializare deși au o creștere mai lentă decât la nivel regional;
- $CL < 1, VD > 0$ – **Sectoare de perspectivă** – deși nu prezintă potențial ridicat de specializare, înregistrează o creștere mai mare decât evoluția la nivel regional;
- $CL < 1, VD < 0$ – **Sectoare în declin** – indică o pierdere a competitivității.

Raportarea la nivel național a sectoarelor cu rol de motoare economice este realizată pentru a identifica dacă acestea se dezvoltă mai rapid sau/și mai mult la nivel local comparativ cu evoluția la nivel național și pentru a identifica dacă în raport cu totalul salariaților, sectoarele respective ocupă o pondere mai mare decât aceleași sectoare la nivel național. În linii generale, aceste aspecte facilitează identificarea potențialului de specializare, bazat pe sectoare competitive. Din perspectivă practică, economia locală trebuie să faciliteze și să susțină dezvoltarea acestor sectoare pentru a produce creștere economică calitativă și cantitativă, bazată pe valoare adăugată.

În baza tabelului de mai jos, la nivelul municipiului Timișoara au fost identificate un șir de sectoare economice în dezvoltare, care generează creștere economică. Acestea vizează atât domeniul industrial și al producției, cât și domeniul serviciilor. Astfel, există sectoare în dezvoltare cu o valoare adăugată mai redusă, precum: *1 – Agricultură, vânătoare și servicii anexe și 47 – Comerț cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor*, care însă au potențial de dezvoltare dacă sunt create sinergii relevante și utile cu alte sectoare economice (de ex. digitalizarea comerțului și dezvoltarea de servicii de e-commerce, sau tehnologizarea înaltă a agriculturii). Pe de altă parte, există sectoare economice care utilizează tehnologie înaltă și medie pentru producția de bunuri și prestarea de servicii, precum: *61 – Telecomunicații, 62 – Activități de servicii în tehnologia informației, 63 – Activități de servicii informatice, 51 – Transporturi aeriene, 29 – Fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor și semiremorcilor și 20 – Fabricarea substanțelor și a produselor chimice*. Astfel, se poate observa o dezvoltare puternică a sectorului IT&C și a industriei prelucrătoare, în special a ramurii de automotive. Aceste sectoare economice produc valoare adăugată mare la nivelul municipiului Timișoara, respectiv generează locuri de muncă cu remunerare mai mare. Alte sectoare în dezvoltare identificate vizează sectorul serviciilor, și anume: *77 – Activități de închiriere și leasing și 88 – Activități de asistență socială, fără cazare*. Dacă în cazul sectorului activităților de asistență socială dezvoltarea economică a întreprinderilor se află într-o strânsă legătură și dependență de activitatea instituțiilor publice de profil, atunci în cazul activităților de închiriere și leasing – sectorul poate produce creștere economică prin inovare și digitalizare a proceselor, în special prin expunerea la piața locală de servicii de IT&C.

Sectorul local de IT&C reprezintă un element vital al ansamblului economic local, în special pentru procesul de aliniere la tendințele internaționale cu privire la introducerea elementelor digitale în toate aspectele și domeniile de activitate. Atât sectorul IT&C cât și alte sectoare de dezvoltare sunt sprijinite la

nivel local și regional prin intermediul Strategiei de Specializare Inteligentă a Regiunii Vest – ceea ce îi oferă municipiului Timișoara rolul de HUB regional inovator, care are la bază servicii cu valoare adăugată mare. Existența cadrului partenerial între universități, entități de cercetare, întreprinderi private și administrația publică locală facilitează existența unui ecosistem funcțional și atragerea de finanțări nerambursabile pentru creșterea continuă a sectorului.

Atragerea de finanțări nerambursabile reprezintă o soluție pentru creșterea tuturor sectoarelor economice, în special dacă investițiile respective au menirea de a îmbunătăți procesele și de a crește calitatea produselor vândute sau a serviciilor prestate.

Sectoarele de perspectivă sunt acele sectoare care au potențial de a deveni motoare economice locale și care înregistrează un ritm de creștere superior mediei naționale, dar care încă au nevoie de o creștere din punct de vedere a forței de muncă, pentru a crea noi nișe de specializare. La nivelul municipiului Timișoara, aceste ramuri fac parte preponderent din industria prelucrătoare, creativă și din sectorul serviciilor. Toate acestea ramuri necesită o forță de muncă cu calificare cel puțin tehnologică, iar unele chiar și calificare înaltă (sectorul energetic, producție cinematografică, etc.). Pe termen mediu și lung, potențialul acestor ramuri poate fi valorificat prin intermediul investițiilor în: resursa umană, modernizarea proceselor și inovare.

Sectoarele necompetitive sunt acele sectoare care fie au o concentrare mai redusă a forței de muncă la nivel local comparativ cu nivelul național, fie au înregistrat un declin mai accentuat al numărului de salariați. Fenomenul de declin al sectoarelor respective poate fi atenuat prin intermediul creșterii cererii sau a îmbunătățirii calității ofertei, adică a serviciilor și produselor pe care firmele le vând pe piață.

Sectoarele în declin sunt de regulă acele sectoare care folosesc intensiv resursa umană, cu un grad redus de digitalizare și inovare și care generează o valoare adăugată redusă. Acestea se pot dezvolta și deveni competitive cu ajutorul investițiilor în inovare și în tehnologiile digitale, pentru a reduce costuri și pentru a fi competitive pe piața regională, națională sau chiar internațională. De asemenea, este importantă menținerea cu privire la sectoare vitale pentru sănătatea și siguranța cetățenilor, precum industria alimentară și construcția de clădiri – care se află în declin dar necesită o abordare serioasă pentru a menține un nivel ridicat al produselor și serviciilor livrate. De asemenea, subfinanțarea cronică de la bugetul central a activităților de cercetare din ultimii 30 de ani a dus la faptul ca acest sector să se afle în declin, atât la nivelul municipiului Timișoara cât și la nivel național – comparativ cu alte țări din UE.

TABEL 14 - POTENȚIALUL DE SPECIALIZARE AL ECONOMIEI MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN RAPORT CU ECONOMIA NAȚIONALĂ, 2015-2021

SECTOARE NECOMPETITIVE	SECTOARE COMPETITIVE
SECTOARE ÎN TRANSFORMARE (CL>1, VD<0)	SECTOARE ÎN DEZVOLTARE (CL>1, VD>0)

25 - Tăbăcirea și finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie, harnașamentelor și încălțăminte; prepararea și vopsirea blănurilor	1 - Agricultură, vânătoare și servicii anexe
22 - Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice	20 - Fabricarea substanțelor și a produselor chimice
26 - Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice	29 - Fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor și semiremorcilor
68 - Tranzacții imobiliare	47 - Comerț cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor
69 - Activități juridice și de contabilitate	51 - Transporturi aeriene
71 - Activități de arhitectură și inginerie; activități de testări și analiză tehnică	58 - Activități de editare
74 - Alte activități profesionale, științifice și tehnice	61 - Telecomunicații
78 - Activități de servicii privind forța de muncă	62 - Activități de servicii în tehnologia informației
86 - Activități referitoare la sănătatea umană	63 - Activități de servicii informatice
87 - Servicii combinate de îngrijire medicală și asistență socială, cu cazare	77 - Activități de închiriere și leasing
93 - Activități sportive, recreative și distractive	88 - Activități de asistență socială, fără cazare
96 - Alte activități de servicii	
SECTOARE ÎN DECLIN (CL<1, VD<0)	SECTOARE DE PERSPECTIVĂ (CL<1, VD>0)
10 - Industria alimentară	11 - Fabricarea băuturilor
13 - Fabricarea produselor textile	14 - Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte
17 - Fabricarea hârtiei și a produselor din hârtie	16 - Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei; fabricarea articolelor din paie și din alte materiale vegetale împletite
18 - Tipărire și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor	21 - Fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice
02 - Silvicultură și exploatare forestieră	25 - Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații
23 - Fabricarea altor produse din minerale nemetalice	30 - Fabricarea altor mijloace de transport
24 - Industria metalurgică	31 - Fabricarea de mobilă
27 - Fabricarea echipamentelor electrice	35 - Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat
28 - Fabricarea de mașini, utilaje și echipamente n.c.a.	36 - Captarea, tratarea și distribuția apei
3 - Pescuitul și acvacultura	37 - Colectarea și epurarea apelor uzate
32 - Alte activități industriale n.c.a.	38 - Colectarea, tratarea și eliminarea deșeurilor; activități de recuperare a materialelor reciclabile
33 - Repararea, întreținerea și instalarea mașinilor și echipamentelor	39 - Activități și servicii de decontaminare
41 - Construcții de clădiri	53 - Activități de poștă și de curier
42 - Lucrări de geniu civil	59 - Activități de producție cinematografică, video și de
43 - Lucrări speciale de construcții	
45 - Comerț cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	

46 - Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motocicletele	programe de televiziune; înregistrări audio și activități de editare muzicală
49 - Transporturi terestre și transporturi prin conducte	60 - Activități de difuzare și transmitere de programe
50 - Transporturi pe apă	80 - Activități de investigații și protecție
52 - Depozitare și activități auxiliare pentru transporturi	09 - Activități de servicii anexe extracției
55 - Hoteluri și alte facilități de cazare	90 - Activități de creație și interpretare artistică
56 - Restaurante și alte activități de servicii de alimentație	91 - Activități ale bibliotecilor, arhivelor, muzeelor și alte activități culturale
64 - Intermedieri financiare, cu excepția activităților de asigurări și ale fondurilor de pensii	92 - Activități de jocuri de noroc și pariuri
66 - Activități auxiliare pentru intermedieri financiare, activități de asigurare și fonduri de pensii	
70 - Activități ale direcțiilor (centralelor), birourilor administrative centralizate; activități de management și de consultanță în management	
72 - Cercetare	
73 - Publicitate și activități de studiere a pieței	
75 - Activități veterinare	
79 - Activități ale agențiilor turistice și a tur	
08 - Alte activități extractive	
81 - Activități de peisagistică și servicii pentru clădiri	
82 - Activități de secretariat, servicii suport și alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS.

6.3.6. SECTORUL CERCETARE-DEZVOLTARE-INOVARIE

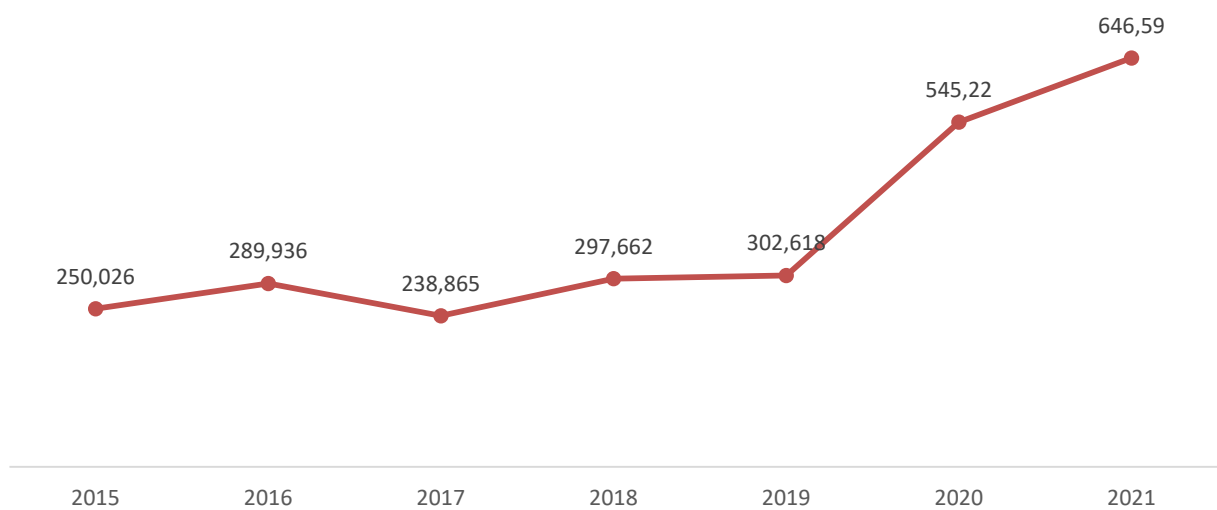
Conform European Innovation Scoreboard 2022⁸¹, document elaborat de către Comisia Europeană, România ocupa ultima poziție la nivelul Uniunii Europene la capitolul Summary Innovation Index – un indicator care măsoară și identifică punctele forte și slabe ale sistemelor naționale de inovare și ajută țările să identifice domeniile care necesită o abordare mai specială în contextul inovării. Astfel, toate regiunile din țară intră în categoria inovatorilor emergenți, ceea ce indică, pe de o parte - un potențial imens de dezvoltare și inovare, și pe de altă parte – un interes modest față de procesul de inovare din ultimii ani, comparativ cu alte regiuni ale Uniunii Europene.

Institutul Național de Statistică raporta pentru anul 2021 cheltuieli pentru activitățile de cercetare-dezvoltare-inovare din județul Timiș de circa 646,59 mil. RON, în creștere cu 158,6% față de anul 2015, înregistrând un ritm de creștere superior celui regional (+151,8%) și național (+61,6%). Județul Timiș este unul din motoarele activității de cercetare-dezvoltare din România, cu o pondere de 11,6% a cheltuielilor din totalul înregistrat la nivel național, și 88,3% - din totalul regional – ceea ce indică că la nivelul Regiunii Vest – județul Timiș concentrează cea mai mare parte a activităților de CDI.

⁸¹<https://ec.europa.eu/research-and-innovation/en/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard/eis>

Totuși, aceste cheltuieli sunt relativ mici comparativ cu alte regiuni ale Uniunii Europene, în care investițiile în CDI reprezintă o prioritate, în special în zonele unde este bine dezvoltat învățământul superior. La nivelul României, această situație este cauzată de subfinanțarea cronică din ultimii 30 a cercetării, fapt ce plasează România la coada Uniunii Europene în ceea ce privește ponderea din PIB a cheltuielilor cu CDI. Astfel, sunt necesare politici de la nivel central care să stimuleze activitățile de CDI, care generează valoare adăugată brută și locuri de muncă cu remunerare mai mare.

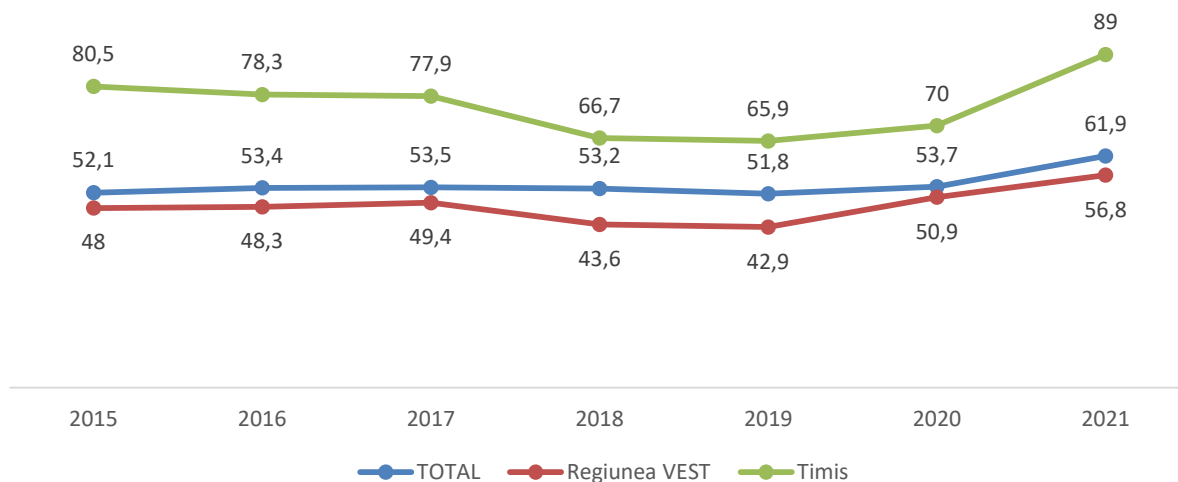
FIGURĂ 55 - EVOLUȚIA CHELTUIELILOR CU ACTIVITĂȚILE DE CERCETARE-DEZVOLTARE DIN JUDEȚUL TIMIȘ, ÎN PERIOADA 2015-2021, MILIOANE RON

Sursa: INS. Tempo ONLINE

Situația este similară și în ceea ce privește numărul de salariați din activitatea de CDI. Astfel, în anul 2021, în județul Timiș erau angajați circa 89 de persoane la 10.000 de persoane ocupate, cu mult peste media regională de 56,8 de angajați la 10.000 de persoane ocupate și cea națională (61,9). Acest fapt este explicat de prezența unui mare de angajatori, atât publici cât și privați, care efectuează activități de CDI, cum ar fi universitățile.

FIGURĂ 56 - EVOLUȚIA SALARIAȚILOR DIN ACTIVITATEA DE CDI RAPORTAT LA 10.000 DE PERSOANE OCUPATE, NIVEL NAȚIONAL, REGIONAL ȘI JUDEȚEAN, 2015-2021

INFRASTRUCTURA UNIVERSITARĂ DE CERCETARE

Activitatea de cercetare din municipiul Timișoara are la bază mai mulți actori relevanți, atât din mediul public cât și privat. Printre cei mai relevanți actori în domeniul cercetării-dezvoltării-inovării din municipiul Timișoara sunt universitățile și centrele de cercetare din cadrul acestora, după cum urmează:

Universitatea de Vest din Timișoara⁸²:

- Institutul pentru Cercetări Avansate de Mediu (ICAM);
- Platforma de Formare și Cercetare Interdisciplinară Nicholas Georgescu – Roegen (PFCI-NGR);
- Laboratoarele de Cercetări Avansate de Mediu (LCAM);
- Centrul de cercetări în curatoriat, istoria și critica de artă, studii patrimoniale (CICASP);
- Centrul de Creație al Artelor Vizuale Contemporane (CAVC);
- Centrul de Creație și Cercetare în Artele Decorative și Design (CCCADD);
- Centrul Regional de Cercetare și Expertiză în domeniul conservării-Restaurării patrimoniului Cultural material (CRCERC);
- Centrul de Cercetare: Analize Termice în probleme de Mediu(CCATM);
- Centrul pentru Dezvoltare Regională, Studii Trans-frontaliere și Amenajarea Rațională a Teritoriului (CDR-START);
- Laboratorul de Chimie-Fizică Structurală și Computațională pentru Nanoștiință și Qsar (LCFSCNQ);
- Centrul de geomorfologie aplicata si cercetare interdisciplinara (CGACI);
- Centrul pentru Dreptul Afacerilor Timișoara(CDATM);
- Centrul de Drept Comparat și Interdisciplinaritate(CDCI);
- Centrul de Cercetări în Științe Penale(CCSP);
- East European Center for Research in Economics and Business (ECREB);
- Centrul de sustenabilitate Green UVT (Green UVT);

⁸² <https://www.uvt.ro/cercetare/cercetare-si-inovare/centre-de-cercetare/>

- Centrul de Cercetare în Știința Sportului, Educației Fizice și în Kinetoterapie (CCSSEFK);
- Centrul de Cercetare în Fizică Teoretică (CCFT);
- Grupul de Cercetări în Fizica Particulelor Elementare (GCFPE);
- Centrul de Cercetări în Fizica Materialelor și a Energiilor Regenerabile (MATREG);
- Centrul de Cercetare-Dezvoltare pentru Materiale Inteligente și Aplicații Biomedicale (CCDMIAB);
- Centre for Corpus Related Digital Approaches to Humanities (CODHUS);
- Centrul de Studii Francofone (CSF);
- Centrul Interdisciplinar de Studii de Gen (CISG);
- Centrul Interdisciplinar de Studii Regionale (CISR);
- Research centre for Heritage and cultural Antropology (RHEA);
- Centrul de Cercetare în Traducere și în Istoria Traducerii Românești (ISTTRAROM);
- Centrul de Scriere Academică și Profesională (CSAP);
- Centrul de Studii Romanice din Timișoara (CSRT);
- Centrul de Studii de Istorie și Arheologie „Constantin Daicoviciu” Timișoara (CSIATim);
- Centrul de Cercetări Interdisciplinare a Patrimoniului Arheologic Mobil și Imobil (ARHEOTIM);
- Centrul de Cercetare în Teoria Calitativă a Sistemelor cu Aplicații în Probleme de Control (CCTCSAPC);
- Centrul de Cercetare în Informatică (Research Center in Computer Science)(CCI);
- UVT HPC Center (HPC);
- Centrul de Cercetare Muzicală și Interdisciplinară (CCMT);
- Centrul de Diagnoză Socială (CDS);
- Centrul de studii și cercetări psihologice Timișoara (CSCPT);
- Clinica Universitară de Terapii și Consiliere Psihopedagogică (CUTCP);
- Centrul de Cercetare – Acțiune privind Discriminarea și Incluziunea Socială (CCADIS);
- Centrul de Cercetare și Dezvoltare Socială (ICDS);
- Centrul Internațional de Cercetări Interdisciplinare în Drepturile Omului (ICIRHR);
- Institutul de Cercetări Social – Politice (ICSP);
- Institutul de Cercetări Social - Politice: Centrul Român de Studii Penitenciare (CRSP);
- Institutul de Cercetări Social - Politice: Centrul de Cercetare în Istoriografie Filosofică și Filosofia Imaginarului (CCIFFI);

Pe lângă centrele de cercetare, în cadrul universității de Vest își desfășoară activitatea **CENTRUL DE TRANSFER TEHNOLOGIC ȘI INOVARE**. Acesta reprezintă o entitate a cărei activitate constă în stimularea inovării și transferului tehnologic, în scopul de a promova pe plan economic rezultatele cercetării materializate prin produse, procese și servicii noi sau îmbunătățite. Activitatea CTT UVT are loc inclusiv prin corelarea cu Strategia Regională de Specializare Inteligentă a Regiunii Vest și un șir de parteneriate cu mediul de afaceri sau alte universități din țară sau străinătate.

Domeniile care se bucură de o prioritate strategică în cadrul CTT UVT sunt:

- Tehnologia Informației și a Comunicațiilor;
- E-sănătate și calitatea vieții;

- Eficiență Energetică și clădiri inteligente;

În cadrul Universității Politehnice Timișoara funcționează următoarele centre și institute de cercetare⁸³:

- Institutul de Cercetări pentru Energii Regenerabile - ICER;
- Controlul Inteligent al Conversiei și Stocării Energiei - CICSE;
- Mecanica Materialelor și Siguranța Structurilor - CEMSIG;
- Procesarea și Caracterizarea Materialelor Avansate - CCPCMA;
- Laboratorul "Ștefan Nădășan";
- Analiza și Optimizarea Regimurilor Sistemelor Electroenergetice - AORSE;
- Calculatoare și Tehnologia Informației - CCCTI;
- Cercetare în Urbanism și Arhitectură - CCUA;
- Cercetări Avansate în Domeniul Traducerii - PoliCAT;
- Cercetări Interdisciplinare în Comunicare și Dezvoltare Durabilă - CCICDD;
- Chimia și Ingineria Compușilor Organici, Macromoleculari și Naturali - CICOMN;
- Competențe în Plasturgie - CCP;
- Hidrotehnică și Protecția Mediului - CCHPM;
- Infrastructuri pentru Construcții și Transporturi;
- Ingineria Medicală - CCIM;
- Ingineria Sistemelor Automate - CCISA;
- Ingineria Sistemelor cu Fluide Complexe - CCISFC;
- Inginerie Integrată - CCI;
- Inginerie și Management - CCIM;
- Instalații pentru Construcții - CCIC;
- Laboratorul de Materiale și Structuri Inteligente - SMSL;
- Mașini și Echipamente Termice, Transporturi și Combaterea Poluării - CCMETTCP;
- Materiale Anorganice și Energii Alternative - CCMAEA;
- Materiale și Tehnologii Industriale - CCMTI;
- Mecatronică și Robotică - CCMR;
- Metode Avansate de Studiu al Fenomenelor Fizice - CCMASFF;
- Multimedia - CM;
- Prelucrarea Inteligentă a Semnalelor - CCPIS;
- Reabilitarea Construcțiilor;
- Sisteme Electronice Inteligente - CCSEI.

De asemenea, în cadrul UPT funcționează **OFICIUL DE INOVARE ȘI TRANSFER TEHNOLOGIC**, care este parte componentă a Biroului pentru valorificarea cercetării. Scopul instituției este de a dezvolta capacitatea și competențele de transfer tehnologic ale Universității Politehnica Timișoara prin⁸⁴:

- consolidarea și dezvoltarea de parteneriate cu mediul economic în vederea implementării și transferului de know-how tehnico-științific, diseminării rezultatelor cercetării;

⁸³ <http://www.research.upt.ro/page1.html#features06-2cn>

⁸⁴ <http://www.research.upt.ro/page1.html#features06-2cn>

- monitorizarea transferului rezultatelor cercetării centrelor și colectivelor de cercetare spre mediul industrial și consilierea acestora;
- acordarea de consiliere, susținere logistică și financiară pentru protecția proprietății intelectuale a rezultatelor cercetării centrelor și colectivelor de cercetare din UPT și pentru crearea de start-up-uri sau spin-off-uri inovative.

În cadrul Universității de Medicină și Farmacie “Victor Babeș” își desfășurau activitatea 40 de centre metodologice și de cercetare și alte 10 centre de cercetare avansată, după cum urmează:

- Centru de cercetare pentru evaluări farmacotoxicologice (FARMTOX);
- Centru de cercetare moleculară în nefrologie și patologie vasculară;
- Centru de Cercetare Translațională și Medicina Sistemelor (CERT-MEDS);
- Centru de Cercetare al Institutului de Boli Cardiovasculare Timișoara;
- Centru de Cercetare în angiogeneză;
- Centru multidisciplinar de cercetare al rezistenței la antibiotic (MULTIREZ);
- Centru de Cercetare și Inovare în Medicina Personalizată a Bolilor Respiratorii (CCIMPBR);
- Centru de Cercetare Genomică-GENOMICA;
- Centru de Cercetare cognitivă în patologia neuropsihiatrică – NEUROPSY-COG;
- Centru de screening instrumental avansat (AISC);

Rezultatele activității de cercetare din cadrul UMFVB din Timișoara sunt remarcabile și au dus la un număr mare de cereri de brevet și invenții, precum: unguente, implanturi, dispozitive medicale, aparate de respirație artificială, etc.

Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Regele Mihai I al României” a Banatului din Timișoara desfășoară activități de cercetare în mai multe laboratoare și 2 centre de cercetare, după cum urmează:

- **Centru** de cercetare aplicativă în științele vieții;
- Centru de Cercetare de Igienă și Patologie Animală;
- Centru de Cercetare de Medicină Comparată “Marin Moldovan”;
- Centrul Euroregional de Cercetări în Bioresurse Energetice de origine vegetală;
- Centru de excelență: Dezvoltarea rurală durabilă a României, acreditat CNCISIS;
- Centru de excelență: Biotehnologii în creșterea animalelor;
- Institutul de Biotehnologii Aplicate Timișoara;
- Platforma de cercetare interdisciplinară: „Agricultură ecologică, durabilă și siguranță alimentară” – în cadrul căreia există 3 laboratoare de cercetare;

Principalele domenii de cercetare abordate în centrele de cercetare din cadrul universității sunt:

- Perfecționarea metodelor și mijloacelor de prevenire, combatere și diagnostic în boli infecțioase, parazitare și chirurgicale;
- Cercetări morfo-funcționale în stări normale și patologice la animale;
- Realizarea unor noi preparate de uz veterinar;
- Caracterizarea răspunsului imunitar adaptiv și natural, indus de diverse produse naturale și sintetice;
- Impactul unor substanțe xenobiotice asupra organismului animal, a salubrității alimentelor de origine animală;

- Studiul metabolismului normal și patologic al unor nutrienți organici și anorganici;
- Combaterea infertilității, dirijarea funcției de reproducere și biotehnici de reproducere;
- Studii privind etologia și bunăstarea la animale;
- Calitatea și siguranța alimentelor.

De asemenea, în cadrul USAMVB Timișoara își desfășoară activitatea **INSTITUTUL DE CERCETĂRI PENTRU BIOSECURITATE ȘI BIOINGINERII**, care contribuie semnificativ la îndeplinirea strategiei de cercetare a universității și este și asigură inclusiv transferul tehnologic. Principalele domenii fundamentale și domenii de cercetare din cadrul ICBB sunt:

- Domeniul - Biosecuritate, cuprinde următoarele departamente:
  - mediu;
  - securitate alimentară;
  - sănătate.
- Domeniul - Bioinginerii, cuprinde următoarele departamente:
  - resurse vegetale;
  - resurse animale.

CENTRE DE TRANSFER TEHNOLOGIC

La nivelul municipiului Timișoara rezultatele activității de cercetare sunt valorificate transpuse în produse și servicii în cadrul a mai multor centre de transfer tehnologic, atât din sectorul public cât și din sectorul privat. În afară de centre de transfer tehnologic din cadrul universităților, în municipiu există un și alte centre, prezentate mai jos.

CENTRU REGIONAL DE INOVARE ȘI TRANSFER TEHNOLOGIC TEHIMPULS este “un organism non guvernamental, non-profit, cu personalitate juridică, înființat în anul 2006, ca proiect pilot al Strategiei de Inovare Regională a Regiunii Vest.”⁸⁵ Membrii acestei structuri sunt reprezentați din mediul universitar, ADR Vest, entități private și diverse structuri asociative (de ex. Asociația pentru Cercetare Multidisciplinară din Zona de Vest, Asociația Inginerilor din România – Filiala Timișoara). În scopul creșterii competitivității economice regionale, TehImpuls joacă rolul de interfață între cererea și oferta de inovare din Regiunea Vest. Rolul de interfață este asigurat prin conexiunea cu mediul economic, căruia îi oferă servicii de consultanță pentru implementarea de soluții inovatoare în afaceri cât și cu mediul academic, prin acordarea de servicii de comercializare a rezultatelor cercetării și asigurarea transferului tehnologic. Începând cu anul 2015, TehImpuls face parte din Consorțiul regional RO-BOOST SMEs, partener al Enterprise Europe Network, care este o rețea europeană din peste 40 de țări, care se ocupă cu sprijinirea IMM-urilor și creșterea competitivității economice.⁸⁶ Principalele rezultate ale proiectelor implementate sunt: transferuri tehnologice, audituri de inovare la întreprinderi, vouchere de inovare, sesiune de training în managementul inovării, organizarea târgurilor de inovare, acordarea de granturi pentru produse inovative, etc.

CENTRUL DE TRANSFER TEHNOLOGIC ÎN SUDURĂ – CENTA-ISIM este o unitate fără personalitate juridică, constituită în cadrul Institutului Național de Cercetare-Dezvoltare în Sudură și Încercări de Materiale – ISIM Timișoara, în 19 februarie 2004, în baza HG nr. 406/2003. Misiunea CTT CENTA-ISIM este de a asista industria românească și în special IMM-urile, prin sprijinirea inovării și a transferului

⁸⁵ <https://www.tehimpuls.ro/despre>

⁸⁶ <https://www.tehimpuls.ro/despre>

tehnologic în activități de sudură, pentru a crește competitivitatea și vizibilitatea acestora la nivel local și global.⁸⁷

CENTRUL DE TRANSFER TEHNOLOGIC - CTT ETA2U INNOVATION – este un centru din cadrul diviziei de inovare și cercetare al companiei de IT&C - ETA2U. Acesta a obținut o acreditare permanentă din partea Ministerului Tehnologiei și Inovării în anul 2019, făcând parte astfel din infrastructura națională de inovare și transfer tehnologic. Cu implicarea entității de transfer tehnologic, compania a dezvoltat 4 produse noi, inovatoare și unice pe piață:

- ZAXSense – soluție IoT pentru monitorizarea mașinilor de producție și calculație OEE;
- AquaWAN – soluție de telecitire a contoarelor de apă prin protocolul LoRa;
- LoRaWAN4environment – soluție de urmărire și raportare a parametrilor de mediu;
- ZAXOPaper – soluție de digitalizare a mediului de producție.

CENTRUL DE TRANSFER TEHNOLOGIC INTELIFORM funcționează ca departament fără personalitate juridică în cadrul SC INTELIFORM SRL. CTTI a fost înființat în anul 2017, prin Ordinul MCI 713 din 22.11.2017, având ca domeniu de activitate transferul tehnologic în domeniul ingineriei mecanice și industriei auto.⁸⁸ Principalele domenii de activitate sunt: științe tehnologice, inginerie mecanică și eco-nano-tehnologii și materiale avansate. În domeniile respective, CTTI oferă următoarele servicii⁸⁹:

- servicii de asistență în afaceri pentru inovare și transfer tehnologic;
- servicii de cercetare-dezvoltare;
- servicii de asistență și consultanță pentru realizarea de modele experimentale și prototipuri;
- obținerea de fonduri în cadrul unor programe naționale și internaționale;
- identificarea partenerilor din mediul universitar și de cercetare;
- informare cu privire la prioritățile naționale, regionale și locale
- informare și conștientizare asupra conceptelor de inovare, calitate, transfer de tehnologie, competitivitate;
- atragerea de noi parteneri în procesul de transfer de tehnologie și inovare generat de proiectele derulate în cadrul planului național;
- sprijinirea întreprinderilor industriale în creșterea competitivității industriale prin inovare;
- sprijinirea organizațiilor de cercetare-dezvoltare în eforturile de orientare către satisfacerea cerințelor întreprinderilor industriale din sector;
- asigurarea accesului simultan la fonduri și expertiză.

6.4. MOBILITATE URBANĂ

6.4.1. CONTEXT TERITORIAL

CONEXIUNI CU MARILE CENTRE URBANE ALE EUROPEI

Municipiul Timișoara este traversat de ramura rutieră a coridorului TEN-T Rhine-Danube. Coridorul Rin-Dunăre, asigură legătura între rețeaua de centre urbane din jurul Strasbourgului și Frankfurtului, prin sudul Germaniei, de Viena, Bratislava, Budapesta (brațul sudic) și Plzen, Praga și sistemul urban Presov-

⁸⁷ http://www.isim.ro/centa/centa_ro/centa_generale.htm

⁸⁸ <https://www.inteliform.ro/inteliform-ro/ce-facem/cercetare-dezvoltare/>

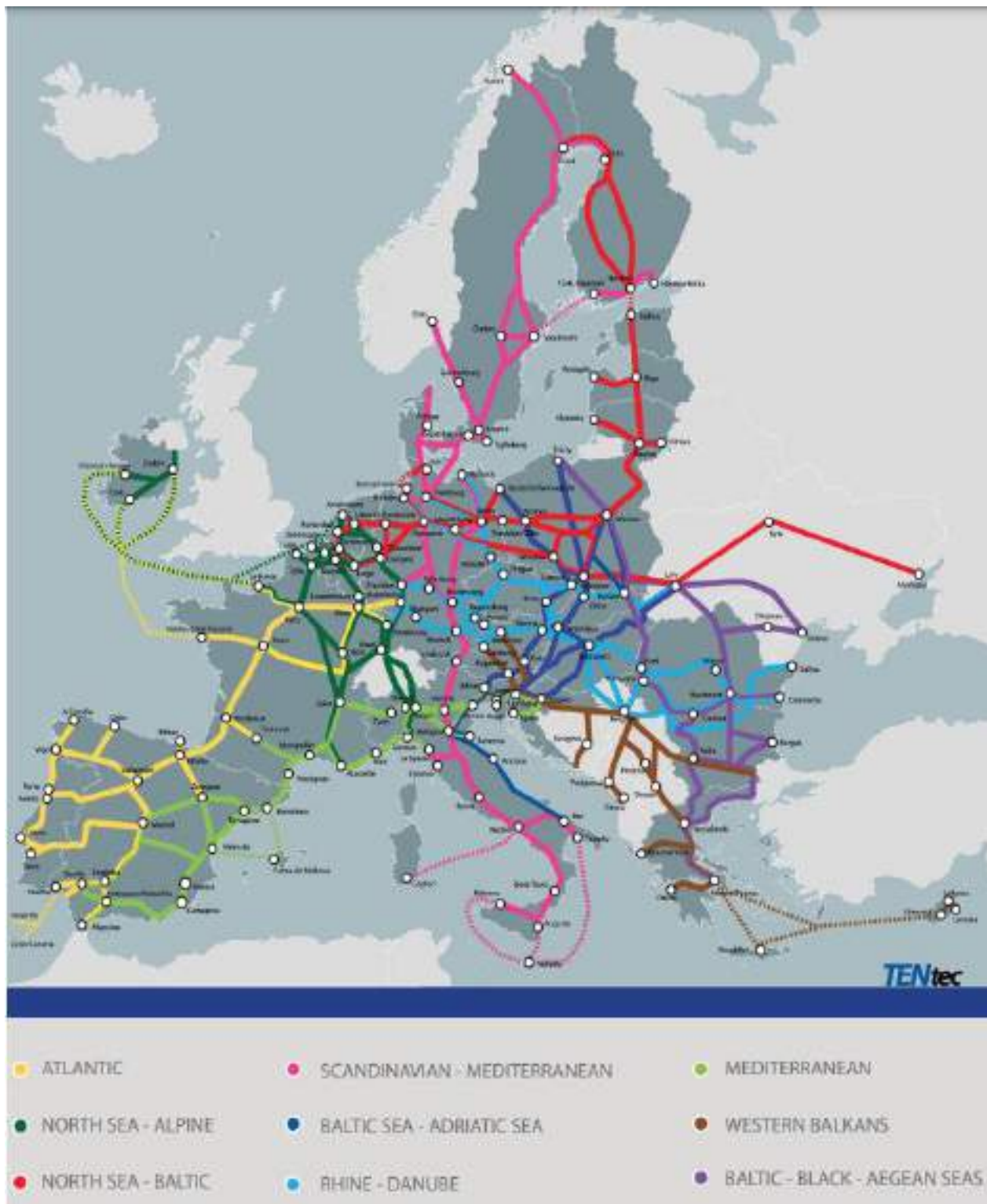
⁸⁹ <https://www.inteliform.ro/inteliform-ro/ce-facem/cercetare-dezvoltare/>

Kosice (brațul nordic – conexiunea cu Ucraina) continuând în cele din urmă prin România (inclusiv Timișoara) spre Marea Neagră. Astfel, acest coridor constituie principala legătură est-vest între țările din Europa continentală, conectând Franța și Germania, Austria, Republica Cehă, Slovacia, Ungaria, România și Bulgaria de-a lungul fluviului Main și al Dunării până la Marea Neagră, prin îmbunătățirea interconexiunilor feroviare (de mare viteză) și pe căi navigabile interioare. Totodată, Municipiul Timișoara este traversat și de coridorul Baltic-Black-Aegean Seas care asigură conexiunea între Marea Baltică (conurbația Tricity⁹⁰) și Marea Egee (Atena). Amplasarea la intersecția a două coridoare TEN-T și în vecinătatea graniței cu două state (Ungaria și Serbia) îi conferă Municipiului rolul de nod urban în rețeaua TEN-T (alături de Arad, Craiova, Brașov, București, Constanța și Sulina).

---

⁹⁰ Gdańsk, Gdynia și Sopot

FIGURĂ 57 - REȚEAUA TEN-T A EUROPEI

Sursa: <https://transport.ec.europa.eu/>

În ceea ce privește rețeaua TEN-T centrală (core) și secundară extinsă (comprehensive), Municipiul Timișoara este traversat de rețeaua centrală pe mai multe direcții:

- Nădlac – Arad – **Timișoara** – Sibiu – Pitești – București - Constanța (rutier);
- **Timișoara** – Deta – Moravița – Serbia (rutier);
- **Timișoara** – Lugoj – Caransebeș – Drobeta Turnu Severin – Craiova – Pitești – București (rutier);
- Nădlac – Arad – **Timișoara** – Lugoj – Caransebeș - Drobeta Turnu Severin – Craiova – Pitești – București (feroviar);
- **Timișoara** – Arad – Deva – Brașov – Ploiești – București (feroviar).

Legătura feroviară cea mai directă cu Sibiu și Brașov se desfășoară pe rețeaua TEN-T secundară / extinsă. Aeroportul Internațional Traian Vuia Timișoara, localizat în comuna Ghiroda se află în rețeaua TEN-T principală (Core) și este conectat la aeroporturile principale din Munchen, Madrid și Barcelona și la aeroporturile secundare din Roma, Londra, Paris și Milano⁹¹ alături de alte centre urban din Europa Centrală și de Sud și București (Otopeni) din România.

În ceea ce privește rețeaua de transport național, municipiul Timișoara este conectat pe cale rutieră cu municipiul București, dar și cu granița cu Ungaria (Arad-Nădlac), prin intermediul autostrăzii A1 și a drumurilor naționale DN69 și DN7. Principalele segmente problematice pe aceste legături, parte din Coridorul Rin-Dunăre, sunt cele între Tălmăciu și Pitești, respectiv un tronson încă nefinalizat din A1 în zona comunei Margina (Timiș). Definitivarea autostrăzii A1 pe aceste segmente lipsă reprezintă o prioritate la nivelul Uniunii Europene, aspect evidențiat și în comunicările din Semestrul European.

TABEL 15 - STAREA PROIECTELOR REFERITOARE LA CONECTIVITATEA URBANĂ

TRONSON	STATUS	DESCRIERE
A1: Pitești - Sibiu	Parțial în execuție Secțiunea 1: Sibiu–Boita: Contract semnat in aprilie 2019 Secțiunea 2-4: licitații lansate 2019–2020 Secțiunea 5: Curtea de Argeș–Pitești: Contract semnat mai2020	Legătură TEN-T Core via A1:București – Nădlac, conexiune București granița cu Ungaria
A1: Deva – Făget Tronson Deva-Lugoj	Parțial deschis Lot 2: Coșevița – Traian Vuia, contract reziliat și in curs de re-licitare	Legătură TEN-T Core via A1: București – Nădlac, conexiune București granița cu Ungaria
Autostrada Timișoara - Moravița	SF în execuție cu finalizare la final de 2023.	Legătură TEN-T Core cu Serbia
Reabilitare/Modernizare infrastructură feroviară Reșița Nord – Timișoara Nord cu extensie Voiteni – Stamora Moravița – frontieră	Studiu de fezabilitate aprobat în 2022 semestrul III.	Modernizarea liniilor de cale ferată către Serbia (TEN-T Core) și Reșița (în afara rețelei TEN-T).
Modernizare cale ferată Timișoara Est - Ronaț	Contract de finanțare semnat prin PNRR – contract de execuție semnat 2022 semestrul IV	Modernizarea segmentului din magistrala 900 care trece prin Timișoara (parte din TEN-T Core)

⁹¹ Cf. Atlas of the Sky - https://ec.europa.eu/transport/modes/air/aos/aos_public.html

TRONSON	STATUS	DESCRIERE
Modernizare cale ferată Ronaț - Arad	Contract de finanțare semnat prin PNRR – contract de execuție semnat 2023 semestrul I	Modernizarea segmentului din linia 217 care asigură legătura cu Arad (parte din TEN-T Core)
Modernizare cale ferată Timișoara – Caransebeș	Contract de finanțare semnat prin PNRR - contract de execuție semnat - contract de execuție semnat 2023 semestrul I	Modernizarea segmentului din magistrala 900 care asigură legătura cu Caransebeș (parte din TEN-T Core)

Sursa: prelucrarea consultantului după date preluate de pe www.130km.ro, monitorizări Proinfrastructura, comunicate de presă MT / CFR și CESTRIN

Pe cale ferată, municipiul Timișoara este situat pe traseul magistralei 900, care face legătura între București și Timișoara. Pe tronsonul București-Strehaia calea ferată este dublă electrificată, urmând tronsonul Strehaia-Caransebeș cu cale ferată simplă electrificată, dar și tronsonul Lugoj-Timișoara, porțiunea Caransebeș-Lugoj fiind dublă electrificată.

Municipiul Timișoara deține un număr mare de puncte de plecare pentru curse cu autobuzul și autocarul: Autogara Autotim, Autogara Super Imposer și Gara de Nord, care deservește destinațiile internaționale și Gara Normandia, care deservește curse intrajudețene și județene.

În concluzie, din punct de vedere a rețelei de transport la nivelul UE, Timișoara și Arad funcționează ca o poartă principală de intrare dinspre Vest fiind amplasate pe două coridoare TEN-T. Cu toate acestea, deși amplasarea pe aceste coridoare reprezintă o garanție a prioritizării investițiilor în dezvoltarea infrastructurii de transport de mare capacitate, lucrările pe teritoriul României sunt întârziate ceea ce îngreunează foarte mult conexiunea cu Capitala și alte centre urbane (Brașov – Craiova etc.) pe când legătura cu centrele urbane din Vest sunt mult mai bine puse la punct. Din acest motiv, relațiile Timișoarei și a Județului Timiș cu Europa Centrală sunt mult mai favorabile decât cele cu orașele din România.

LEGĂTURI RUTIERE DE INTERES NAȚIONAL ȘI REGIONAL

Municipiul Timișoara se află pe traseul autostrăzii A1, astfel prezintă legături cu Aradul, Alba Iulia, Sibiu (A1), Cluj Napoca (A10), Craiova (DN6), sau Deva (DN7). De asemenea, se conectează cu Bucureștiul via A1 (parțial operabil). Timișoara are acces facil la rețeaua rutieră care deservește poli de creștere economică precum Craiova, Brașov și București. Autostrada A1 traversează teritoriul României din sud-est în centru-vest și asigură legătura dintre București și Nădlac. Tronsonul din zona comunei Margina este încă unul problematic fiind în construcție, la fel și tronsonul Sibiu-Pitești, DN7 legând Sibiul de Pitești, de unde A1 preia traficul până la București. Acest segment lipsă generează cele mai ample probleme de congestie din rețeaua de drumuri naționale fiind totodată o parte esențială din coridorul rutier al României (Pitești / Brașov–Sibiu–Sebeș–Timișoara–Arad).

Conexiunile dintre Timișoara și orașele învecinate (altele decât Deva / Arad / Alba Iulia / Cluj-Napoca) nu sunt momentan deservite de autostrăzi de mare viteză/capacitate.

TABEL 16 - ORIGINE-DESTINAȚIE COMPARATIV TRANSPORT RUTIER

ORIGINE	DESTINAȚIE	DRUM	DISTANȚA (KM)	TIMP (ORE)	VITEZĂ MEDIE (KM/H)
Timișoara	Arad	A1	56	0.96	58

ORIGINE	DESTINAȚIE	DRUM	DISTANȚA (KM)	TIMP (ORE)	VITEZĂ MEDIE (KM/H)
Timișoara	Oradea	A1, E671	170	2.32	73
Timișoara	Alba Iulia	A1	222	2.27	98
Timișoara	Sibiu	A1, DN7	269	2.62	103
Timișoara	Brașov	A1, DN1, A3	413	4.53	91
Timișoara	Pitești	A1, DN7	434	5.19	84
Timișoara	Craiova	DN6	339	4.52	75
Timișoara	București	A1, DN7	546	6.29	87
Timișoara	Cluj-Napoca	A1, A10, DN1	316	3.34	95

Sursa: Prelucrare folosind date furnizate de Google Maps

Așadar, cele mai benefice conexiuni pe cale rutieră sunt cele cu orașele din partea centrală a țării via A1 și A3, pe când cele cu capitala și alte centre urbane sunt îngreunate.

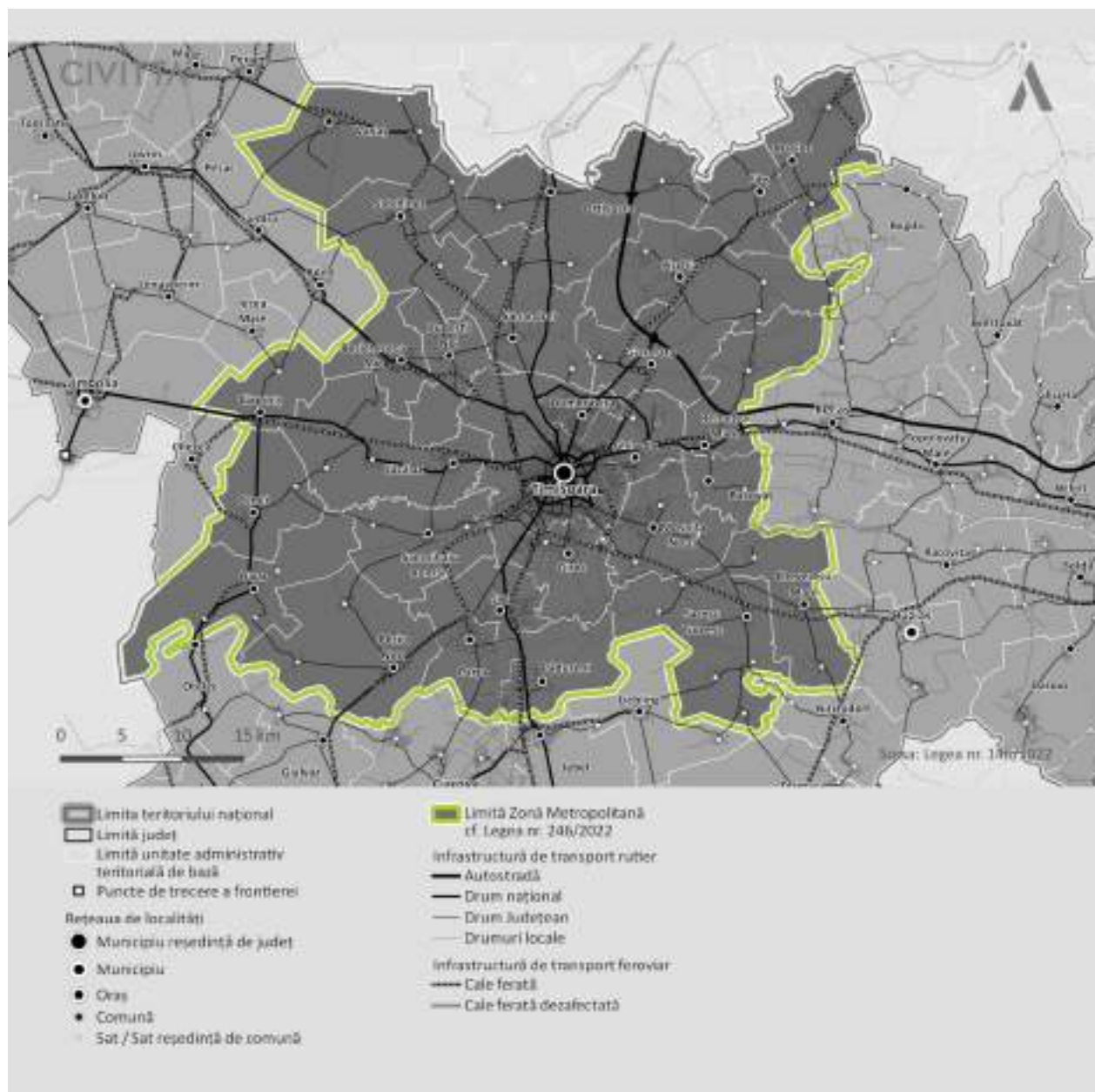
Pentru a ameliora situația curentă, sunt propuse mai multe proiecte, majoritatea deja în curs de proiectare sau chiar execuție. Acestea includ autostrăzile A1, A3, A7, A8 și A13. De asemenea, DX12 Pitești–Craiova se află în curs de implementare cu tronsoane deja deschise circulației (tronsonul 2 Robănești-Piatra-Olt).

TABEL 17 - PROIECTE ÎN CURS DE PROIECTARE/EXECUȚIE

DRUM	LEGĂTURA CU	FINANȚARE	MATURITATE
A1	Pitești	POIM / POT	În curs de implementare pe tronsoane
A3	Brașov	POT	Pregătire SF/PT
A3	Oradea	PNRR / POT	În curs de implementare

Sursa: Program Investițional pentru Dezvoltarea Infrastructurii de Transport pentru perioada 2021-2030

FIGURĂ 58 - DRUMURILE DIN ZONA METROPOLITANĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Sursa: Prelucrare proprie

Analizând legăturile rutiere cu localitățile incluse în zona metropolitană, conform listei anexe din cadrul Legii (Becicherecu Mic, Bucovăț, Cărpiniș, Cenei, Chevereșu Mare, Dudeștii Noi, Dumbrăvița, Fibiș, Ghiroda, Giarmata, Giroc, Mașloc, Moșnița Nouă, Orțișoara, Parța, Pădureni, Peciu Nou, Pișchia, Remetea Mare, Sacoșu Turcesc, Satchinez, Săcălăz, Sânanndrei, Sânmihaiu Român, Șag, Uivar și Variaș) se poate observa faptul că acestea au legături preponderent bune cu municipiul Timișoara, deplasările putând fi făcute pe drumuri naționale (Ghiroda, Remetea Mare - DN6, Șag – DN59, Săcălăz, Cărpiniș – DN59A, Dumbrăvița – DN 691) sau pe cale feroviară pe liniile 213, 217, 918, 922.

LEGĂTURI FERROVIARE DE INTERES NAȚIONAL ȘI REGIONAL

Municipiul Timișoara este traversat de magistrala feroviară 900, care face legătura București și Timișoara, prin Craiova, Drobeta-Turnu Severin și Lugoj. Aceasta este în mare parte dublă și electrificată, dar nu pe segmentele Strehaia-Caransebeș și Lugoj-Timișoara. În aceste zone linia este simplă electrificată. Municipiul Timișoara nu are acces direct la magistralele 200 și 300 (principalele legături feroviare, parte din coridorul TEN-T Rin-Dunăre), cursele de tren trebuind să se realizeze de-a lungul magistrelor 217 sau 310 (în mare parte simple și / sau neelectrificate) pentru a ajunge la Oradea, Cluj-Napoca, Brașov sau Sibiu. Tot pe magistrala 217 se face și legătura cu Arad ce face apoi conexiune cu Deva, Alba Iulia și Sibiu prin magistrala 200, care face joncțiune cu magistralele 200A și 300 până la Cluj-Napoca sau până la Brașov tot pe magistrala 200. De asemenea, amplasarea municipiului Reșița pe o linie secundară face ca legătura cu Timișoara să fie indirectă, cu transfer la Caransebeș. Acest aspect îngreunează accesul locuitorilor Timișoarei la o zonă turistică cu un potențial ridicat, dar aflată în apropiere și favorizează mersul cu autoturismul propriu.

În ceea ce privește Capitala, conexiunea se face prin intermediul liniei 900, iar o călătorie pe acest traseu durează în medie 10 ore, aproape de 2 ori mai mult decât aceeași distanță parcursă cu automobilul personal. Același lucru este valabil și în cazul municipiului Cluj-Napoca, unde o călătorie durează în medie 6 ore, pe când cu automobilul personal durata medie este de aproape 3 ore.

Legături anevoioase există și cu nordul și estul țării, spre exemplu pe traseul Timișoara-Bacău sau Timișoara-Baia Mare. De exemplu, o călătorie de la Timișoara la Bacău durează peste 15 ore, iar o călătorie până la Baia Mare între 7 și 12 ore. Acești timpi lungi de călătorie sunt din cauza legăturilor mai multor magistrale, care sunt în principal simple neelectrificate.

Concluzionând cele menționate mai sus, municipiul Timișoara este bine deservit de căi ferate, fiind vorba preponderent de linii simple și neelectrificate, dar și rute importante ce beneficiază de linii simple și duble electrificate. Totuși, conectivitatea pe cale ferată cu principalele centre urbane este una precară, unde timpii de călătorie sunt destul de mari, iar infrastructura feroviară nu este foarte bine dezvoltată.

COMPARAȚIE RUTIER VS. FERVIAR

Cele mai ridicate valori pentru viteza medie a traficului rutier se regăsesc pe tronsoanele Timișoara-Alba Iulia-Sibiu-Brașov și Timișoara-Alba Iulia-Cluj-Napoca, unde autostrada A1 leagă aceste orașe. Cele mai facile rute pentru transportul feroviar sunt cele spre Arad și București, unde trenurile circulă pe căi ferate simple și duble electrificate.

Cele mai scăzute valori pentru traficul rutier se înregistrează pe traseele Timișoara-Craiova, Timișoara-Pitești, Timișoara-București și Timișoara-Oradea, care sunt deservite de drumuri naționale/județene, dar parțial și de autostrada A1. Cele mai scăzute valori pentru traficul feroviar se regăsesc la București, Cluj-Napoca, Baia Mare sau Bacău. Accesul către aceste destinații se face în mare parte pe rute indirecte, simple și doar parțial electrificate.

Din analiza comparativă a duratei de deplasare reiese clar inferioritatea rețelei de transport feroviar, aceasta fiind mult mai sensibilă la obstacolele geografice, fiind în același timp mai puțin modernizată, lipsind electrificarea și liniile duble pe anumite segmente. Cele mai joase valori pentru viteza medie de deplasare de la varianta auto coincid cu cele mai ridicate valori pentru transportul feroviar. Printre cele mai scăzute valori pentru viteza medie de deplasare se înregistrează între Timișoara și București, Cluj-Napoca, Sibiu, Brașov sau Pitești, unde viteza medie a trenurilor nu depășește 50 km/h, chiar dacă aceste rute beneficiază în principal de căi simple și duble electrificate, însă există și porțiuni cu linii simple neelectrificate.

TABEL 18 - ANALIZĂ COMPARATIVĂ A DURATEI DE DEPLSARE RUTIER VS. FEROVIAI

MUNICIPII	DISTANȚĂ AUTO (KM)	TIMP AUTO (ORE)	VITEZĂ MEDIE AUTO	DISTANȚĂ FEROVIAI (KM)	TIMP FEROVIAI (ORE)	VITEZĂ MEDIE FEROVIAI
Arad	56	0.96	58	59	1.20	50
Oradea	170	2.32	73	178	3.44	52
Alba Iulia	222	2.27	98	269	5.07	53
Sibiu	269	2.62	103	301	6.35	47
Brașov	413	4.53	91	450	9.47	47
Pitești	434	5.19	84	466	9.52	49
Craiova	339	4.52	75	324	6.27	52
București	546	6.29	87	533	9.55	56
Cluj-Napoca	316	3.34	95	331	7.30	45
Bacău	593	7.20	82	744	13.58	54
Baia Mare	463	5.20	89	371	6.57	56

Sursa: Prelucrare proprie, Google Maps și pagina web CFR Călători

LEGĂTURI PE CALE AERIANĂ

Fiind amplasat la 12 km distanță de municipiul Timișoara și în partea de nord-est a municipiului, Aeroportul Internațional „Traian Vuia” este al patrulea aeroport din România după numărul de pasageri și deservește o populație de peste 2,5 milioane de locuitori. Acesta dispune de o pistă de decolare-aterizare de 3.500 m lungime și 45 m lățime, precum și 18 poziții de parcare aeronave și sisteme de balizaj luminos și navigație aeriană.

Aeroportul oferă zilnic zboruri directe zilnic către Munchen (9 zboruri), București (4 zboruri), Bergamo (1 zbor), Bergamo (1 zbor), Valencia (1 zbor), Treviso (1 zbor), Frankfurt (2 zboruri), Charleroi (1 zbor), Bologna (1 zbor) și Londra (1 zbor).

6.4.2. CONFIGURAȚIA SPAȚIALĂ ÎN RELAȚIE CU FLUXURILE DE PERSOANE

La nivelul ZUF al municipiului Timișoara nu există un inel rutier sau feroviar care să asigure legăturile radiale, trecerile între comune făcându-se prin interiorul municipiului. Centura ocolitoare a municipiului Timișoara se află în partea de NE, între prima și a doua coroană de localități, și acoperă doar un sfert din dintr-un potențial inel la nivelul ZUF. Municipiul Timișoara se află într-o etapă de dispersare a populației în teritoriu, similară cu toate municipiile mari din România. Astfel, populația localității principale (Timișoara) în anul 2021 s-a diminuat față de anul 2011⁹² cu 21%, având cea mai mare scădere din țară.

⁹² <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-26058967-harta-interactiva-populatia-romaniei-fiecare-localitate-din-tara-recensamantul-2021-2011-cele-mai-mari-creseri-cele-mai-drastice-scaderi.htm>

Cu toate acestea, populația comunelor din prima coroană a crescut semnificativ⁹³, existând 3 comune în ZUF a municipiului Timișoara care au avut o creștere de peste 150% și sunt în primele 10 localități care au avut creșteri în perioada 2011-2021. Acestea trei sunt:

- UAT Giroc – 22.270 locuitori (+13.882 (165%));
- UAT Dumbrăvița - 20.014 locuitori (+12.492 (166%));
- UAT Moșnița Nouă - 16.424 (+10.221 (165%)).

Astfel, din punct de vedere al dezvoltării spațiale, se pot observa în **FIGURĂ 59** zonele de expansiune din anul 2020 prin comparație cu anul 2018. Aceste noi zone sunt în principal lotizări pentru dezvoltarea caselor individuale cu o densitate mică ce este la limita fezabilă pentru transportul public (30 pers./ha) și se concentrează în localitățile Moșnița Nouă, Ghiroda, Dumbrăvița, Săcălaz, Sânnandrei, Șag, precum și în Sud-Vestul municipiului Timișoara (cartierul Freidorf). De asemenea, se observă că zonele de expansiune recente sunt într-o etapă secundară de dezvoltare, zonele recent construite fiind mai degrabă dezvoltate perpendicular pe drumurile principale, decât în lungul acestora (etapa primară), ceea ce pune presiune pe dezvoltarea rețelei secundare de transport și infrastructură edilitară, dar totodată poate crește eficiența unui transport public metropolitan, crescând aria de deservire a stațiilor, evitând astfel lungirea traseului.

Totuși, dezvoltarea rapidă a localităților din prima coroană a ZUF a municipiului Timișoara s-a făcut predominant sub forma de cartiere de locuințe, iar aceste dezvoltări sunt dependente de facilitățile urbane oferite de municipiul și de rețeaua rutieră principală municipiului. Astfel, în lipsa infrastructurii dedicate pentru învățământul primar și secundar, a unităților medicale și a locurilor de muncă din ZUF, populația aferentă se va îndrepta către generatorii de trafic aflați în interiorul și la marginea municipiului Timișoara. Principalii generatori de trafic identificați la nivelul municipiului sunt platformele industriale Calea Buziașului, UMT, Arad și Freidorf, aflate la marginea municipiului, platforma industrială Sever-Bocu aflată, semi-central, la nord de cetatea veche, centrele de birouri Iulius Town și ISHO aflate de asemenea semi-central, în nordul, respectiv vestul cetății, centrul de birouri Piața Timișoara 700, aflat central, în vestul cetății, Universitatea de Vest din Timișoara, aflată semi-central, în sudul cetății și Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului aflată în nordul municipiului și Parcul Tehnologic și Industrial Timișoara (PITT), aflat în administrarea CJ Timiș și poziționat la 6,5km de centrul municipiului. De asemenea, în ZUF se află o serie de obiective de interes precum Aeroportul Internațional „Traian Vuia” din UAT Ghiroda, Banat Business Park și Parcul Industrial Artemis, ambele aflate în UAT Sânnandrei.

În acest context, lipsa unor inele rutiere/feroviare care să unească prima și a doua coroană de localități, precum și dotările grupate în municipiu, duc la aglomerări și congestii la intersecția drumurilor principale axiale cu inelul exterior al municipiului, principalele zone afectate fiind:

- DJ592 – Sens Giratoriu Piața Gheorghe Domășneanu – Calea Stan Vidrighin;
  - Intrarea dinspre UAT Moșnița Nouă și accesul către Platforma Industrială Calea Buziașului;
- DJ 595 – Calea Martirilor 1989 – Bulevardul Liviu Rebreanu;
  - Intrarea dinspre UAT Giroc;
- DN 59 (către Belgrad) – DJ 591 – Piața Iuliu Maniu – Bulevardul Iuliu Maniu;
  - Intrarea dinspre UAT Șag și accesul către cartierul Freidorf și Platforma Industrială Freidorf;
- DN 59A – Bulevardul Cetății;
  - Intrarea dinspre UAT Săcălaz;

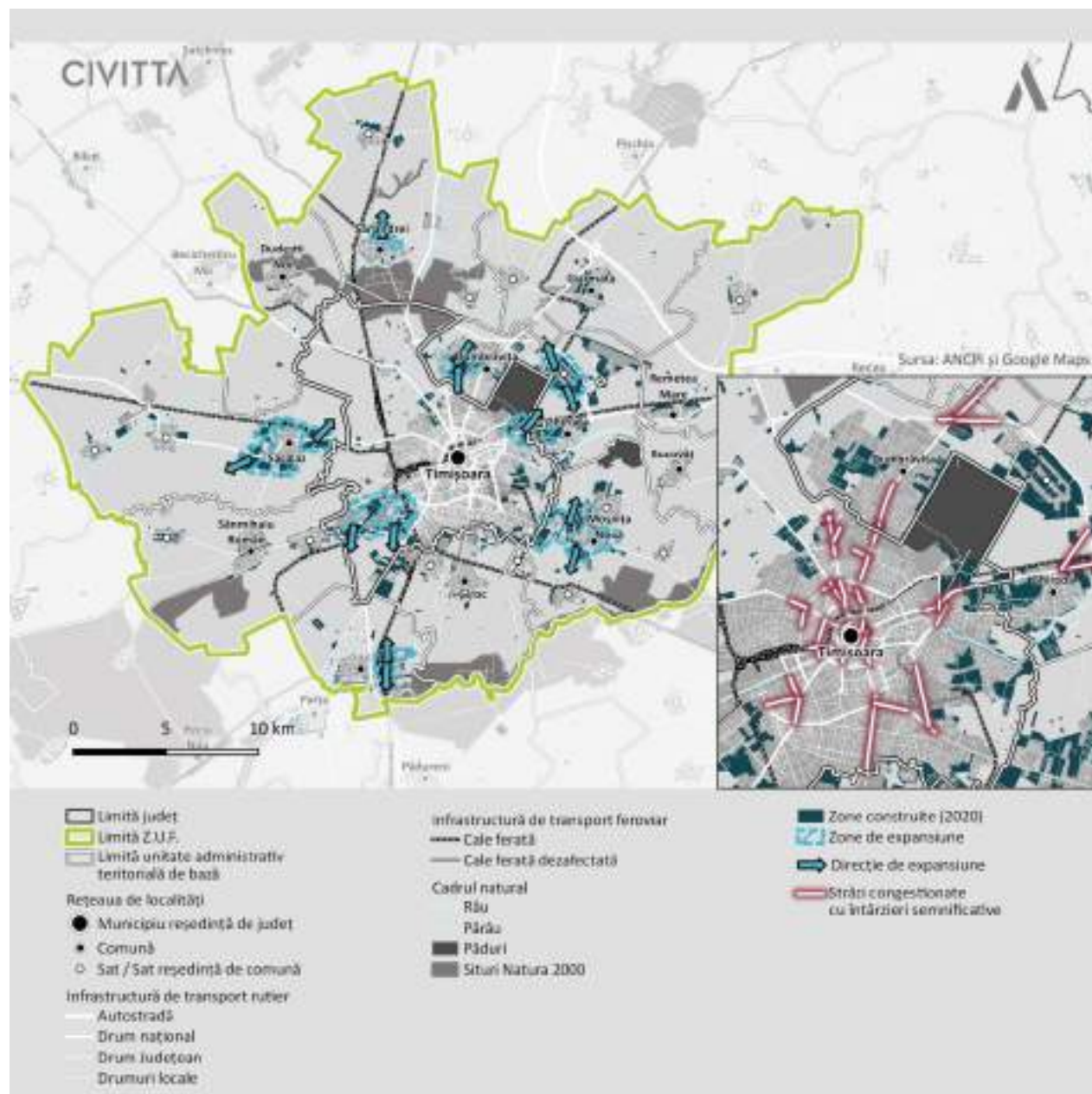
⁹³ <https://experience.arcgis.com/experience/acac13e423664c24a78be1679dd2c64c/?draft=true&org=HotNews>

- DN 6 (Calea Torontalului) – DN 69 (E671 – Calea Aradului) – Piața Consiliul Europei;
  - Intrarea dinspre Municipiul Arad și accesul în Iulius Town;
- DJ 691 – Bulevardul Antenei;
  - Intrarea dinspre UAT Dumbrăvița și accesul în Iulius Town și Platformă Industrială/Centru Comercial.

La nivel teritorial, ZUF a municipiului Timișoara este traversată de autostrada A1 în partea de nord-est, pe teritoriul UAT-urilor Remetea Mare și Giarmata, iar legătura cu municipiul se face pe DN 6 și DJ 691. Centura ocolitoare a municipiului Timișoara (DNCT) se află în afara limitei administrative a acestuia, în peste 80% din lungime, și face legătura între DN 6 și DN 69. La nivelul ZUF, se pot identifica următoarele puncte de congestie:

- DJ 691 – DNCT;
  - Intrarea de pe Autostrada A1 și Centura Ocolitoare Timișoara (DNCT);
- DN 6 – Strada Aeroportului
  - Ieșirea către Aeroportul Internațional „Traian Vuia” Timișoara.

FIGURĂ 59 - ZONE DE EXPANSIUNE ÎN RELAȚIE CU ZONELE CONGESTIONATE

Sursa: ANCP și Google Maps - Typical Traffic

Zona Urbană Funcțională (ZUF) a municipiului Timișoara se dispune circular în jurul municipiului și include prima coroană de localități și câteva din cea de-a doua, în special în partea de Nord-Vest. Din punct de vedere al configurației stradale majore, aceasta se dispune radial concentric în municipiul Timișoara și este formată dintr-un inel central complet și alte 3 inele incomplete, din care se desprind 9 drumuri axiale care deserveșc localitățile din ZUF sau fac legătura cu alte municipii din regiune, precum Arad sau Lugoj. Cele 4 inele rutiere existente și în formare pot fi catalogate astfel:

- Inelul I Central

- Bulevardul Ion C. Brătianu – Strada Hector/Strada Martin Luther – Strada Oituz – Strada Gheorghe Dima – Strada Sfântul Ioan/Strada Paris – Bulevardul Republicii – Bulevardul Regele Ferdinand I – Strada 20 Decembrie 1989;
- Inelul II Circumvalațiunii
  - Calea Circumvalațiunii – Pasajul Iulius Town - Strada Aristide Demetriade – Strada Avram Imbroane – Strada Mihail Kogălniceanu – Piața Badea Cârțan – Strada Nistrului/Strada Dacilor + Strada Johann Heinrich Pestalozzi – Bulevardul Corneliu Coposu – Bulevardul Vasile Pârvan – Splaiul Tudor Vladimirescu – Bd. 16 Decembrie 1989 – Splaiul Nicolae Titulescu – Strada Jiului;
- Inelul III Terțiar
  - Strada Nera – Strada Bogdan Petriceicu Hașdeu – Bulevardul Cetății – Strada Miresei – Strada Amurgului – Strada Divizia 9 Cavalerie - Strada Aristide Demetriade – Strada Avram Imbroane – Strada Gheorghe Adam – Piața Badea Cârțan – Strada Dacilor – Strada Ștefan cel Mare;
  - Zona sudică este nedefinită, mai multe străzi putând prelua rolul de inel. Se va analiza la partea de propuneri un traseu de completare;
- Inelul IV Exterior
  - Calea Bogdăneștilor - Strada Grigore Alexandrescu;
  - Zona de nord și de est nu este consolidată în momentul actual. Se va prelua propunerea din PUG;
  - Strada Venus – Strada Mareșal Constantin Prezan – Strada Mareșal Alexandru Averescu – Bulevardul Liviu Rebreanu – Bulevardul Dâmbovița
  - Zona de sud-vest din cartierul Solventul nu este definită, fiind necesare atât traversarea râului Bega, cât și a pachetului de linii de cale ferată. Propunerea de completare a inelului face parte din PUG-ul Nou și va fi preluată în propunerile *SIDU Timișoara și a ZUF pentru perioada 2021-2027*.

Inelul I este singurul finalizat complet și înconjoară centrul pietonalizat al municipiului, având o extensie în zona de S-V pentru a ocoli Piața Victoriei. De asemenea, atât pe latura estică cât și cea vestică, inelul este compus dintr-un sistem dual de străzi cu sens unic și anume Strada Hector/Strada Martin Luther pe partea de est, respectiv Strada Sfântul Ioan/Strada Paris pe cea de vest.

Inelul II este parțial complet la traversarea râului Bega în S-V, varianta actuală folosind traversarea pe podul Bd. 16 Decembrie 1989 și coborârea pe sub acesta pe marginea râului pentru a se uni cu strada Jiului. Această soluție reprezintă 3 schimbări de direcție pentru a putea face legătura inelului, fapt ce se dorește a fi corectat prin, acest proiect aflându-se în stadiul de SF, dar podul va fi doar sens unic, păstrând necesitatea de schimbare triplă a direcției⁹⁴. Inelul II nu este complet nici în partea de N-V, principala problemă fiind pachetul de linii de cale ferată din cauza cărora trecerea prin Pasajul Iulius Town nu poate continua către sud, și trebuie să ocolească tot pachetul de linii pe strada Aristide Demetriade, pentru ca apoi să se întoarcă către Gara de Est pe strada Avram Imbroane. O alternativă de scurtare a inelului ar putea fi strada Enric Baader, ce s-ar putea continua cu strada din incinta ISHO și apoi cu o traversare a râului Bega, însă strada Enric Baader ar avea nevoie de intervenții considerabile pentru a fi transformată la bulevard cu 2 benzi pe sens. Partea de est a inelului funcționează într-un sistem de străzi alternative cu capacitate de 1 bandă pe sens, în afară de segmentul de pe Strada Johann Heinrich Pestalozzi.

---

⁹⁴ Propunere existentă în scenariile PMUD Timișoara 2015-2030, Actualizat august 2020.

Inelul III are probleme similare cu cel secund, însă în partea de vest este limitat de această dată de triajul Gării de Nord, iar o posibilă legătură este evidențiată în documentul PUG – CONCEPT GENERAL DE DEZVOLTARE URBANA (MASTERPLAN) din ianuarie 2012. În partea de est problema este similară, fiind necesară o ocolire de aproximativ 2,4km pentru a trece căile ferate eferente Gării de Est. De asemenea, zona sudică a inelului poate fi configurată din 2 culoare paralele: bd. Victor Babeș și str. 1 Decembrie 1918, cea de doua fiind și culoar de transport public cu sit individual pentru tramvai.

Inelul IV este configurat complet doar în zona sudică. În zona vestică, trecerea propusă din PUG presupune atât trecerea peste râul Bega cât și peste căile ferate prin fosta platformă industrială Solventului. Această nouă legătură poate să devină și vector de urbanizare, prin crearea de noi poli de atracție și zone mixte care să asigure și să distribuie punctele de atracție în teritoriu. Toată zona de nord și vest a acestui inel este doar propusă sub formă de proiect în Planul de Acțiune 2020-2030 aferent PUG Timișoara.

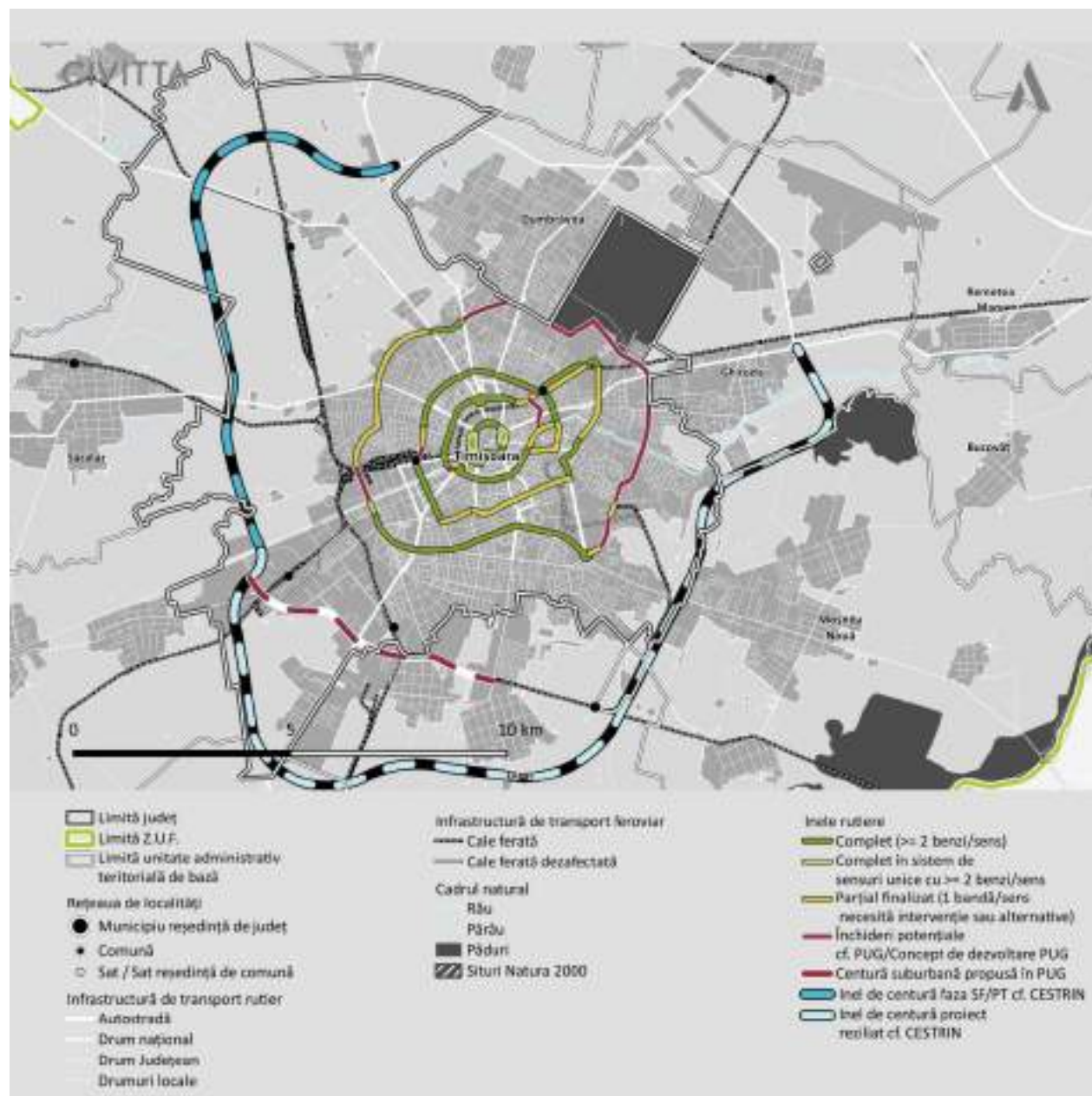
Inelul de Centură Ocolitoare (DNCT) este în curs de elaborare a documentației SF și PT pentru Centura de Vest, și sub stadiul de proiect pentru zona sudică și de est⁹⁵.

---

⁹⁵ Date cf. site-ului CESTRIN:

<https://cestrin.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=210f9dcdbeaf48349e3ed19e92ee2f19>
[Accesat la: 27.05.2023]

FIGURĂ 60 - INELELE DE CIRCULAȚIE ȘI STAREA ACESTORA

Sursa: Prelucrarea consultantului pe baza datelor obținute din PUG, Conceptul de dezvoltare PUG și CESTRIN.

Din punct de vedere structural, municipiul Timișoara este împărțit pe direcția NE – SV de către pachetul de căi ferate, ce ocolește zona veche a cetății prin nordul acesteia, și de către râul Bega ce este sistematizat și ocolește cetatea prin partea de sud. Aceste două elemente împiedică închiderea inelelor II, III și IV, fiind necesare poduri și pasaje pentru traversarea acestora. De asemenea, în zona centrală aflată între cele două obstacole, inelul de circulație este întrerupt de ansamblul pietonal Piața Victoriei, ce face legătura între Catedrala Mitropolitană Ortodoxă și Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Timișoara. Zona pietonală instituită în cetatea veche face ca tranzitul să se desfășoare perimetral pe inelul central (I), însă acesta suferă probleme de congestie, în principal pe arterele aflate direct în continuarea intrărilor în oraș:

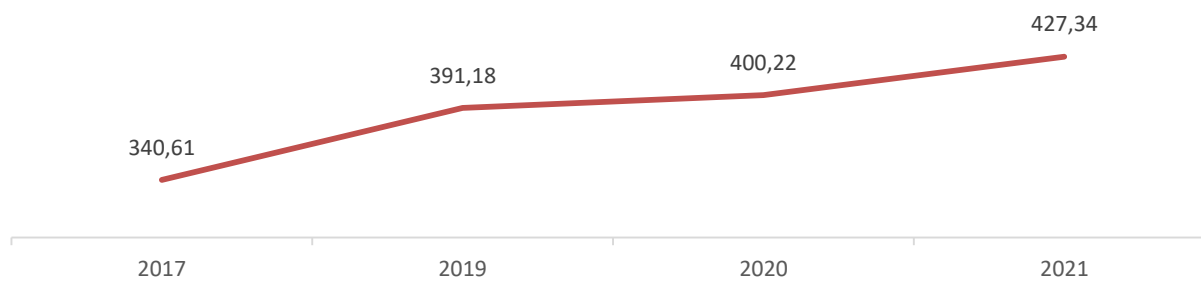
- Strada Michelangelo;
- Bulevardul Ion C. Brătianu (între str. Michelangelo și bd. Revoluției din 1989);
- Strada Hector;
- Strada Popa Șapcă – Strada Antenei;
- Strada Gheorghe Dima;
- Strada Circumvalațiunii.

6.4.3. TRANSPORT RUTIER

REȚEAUA DE CIRCULAȚII RUTIERE

Rețeaua rutieră din municipiul Timișoara este supusă unui număr în creștere de autoturisme. Indicele de motorizare pentru anul 2021 ajunsese la 427 de autoturisme înmatriculate la 1000 de locuitori⁹⁶, cu o creștere de 25% în ultimii 6 ani, ceea ce reprezintă o valoare ridicată și posibil problematică. Astfel, presiunea asupra rețelei rutiere și a sistemului de parcuri este mereu în creștere, lucru sesizat și de către cetățeni care sunt nemulțumiți și parțial nemulțumiți de traficul din municipiu în proporție de peste 85%⁹⁷. De asemenea, preferința de utilizare a unui mijloc de transport în municipiul Timișoara este predominantă către autoturismul personal, 68,2%⁹⁸ din respondenți folosind acest mijloc de transport într-o zi obișnuită, în timp ce transportul public și mersul pe jos sunt folosite de puțin peste 31% din respondenți⁹⁸.

FIGURĂ 61 - INDICELE DE MOTORIZARE PENTRU MUNICIPIUL TIMIȘOARA

Sursa: INS e-Demos, indicativ DER157A, accesat aprilie 2023.

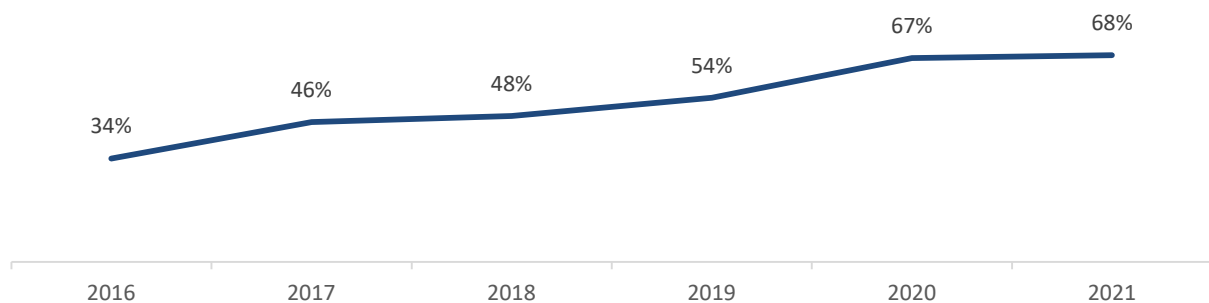
De asemenea, odată cu creșterea indicelui de motorizare a crescut semnificativ și utilizarea autovehiculelor (vezi **FIGURĂ 62**) într-o zi obișnuită, procentul fiind dublu față de anul 2016. De asemenea, în anul 2020 se observă o creștere semnificativă de 13% în utilizare, susținută cel mai probabil de pandemia de Covid-19 și apoi menținută la același nivel pentru anul 2021.

⁹⁶ Conform INS e-Demos, indicativ DER157A, accesat aprilie 2023. Nu există date pentru comunele din ZUF.

⁹⁷ Conform „Barometrul calității vieții în Municipiul Timișoara” efectuat în anul 2021, pag. 14.

⁹⁸ Conform „Raportul Barometrul calității vieții în Municipiul Timișoara” efectuat în anul 2021, pag. 22-25.

FIGURĂ 62 – EVOLUȚIA FOLOSIRII MAȘINII PERSONALE ÎNTR-O ZI OBIȘNUITĂ

Sursa: „Raportul Barometrul calității vieții în Municipiul Timișoara” efectuat în anul 2021, pag. 24.

Cartierele în care mașina este folosită cel mai frecvent sunt Fratelia (91,7%), Torontalului (85,7%), Crișan-Ghirodei (81,5%), Calea Buziașului (81%)⁹⁸, acestea fiind și cartierele perimetrare zonei intravilane a municipiului Timișoara, însă distanța dintre acestea și centrul municipiului este o distanță relativ medie de aproximativ 4,5km, ce pot fi parcurși în aproximativ 20 de minute pe bicicletă. De asemenea, în sudul municipiului se regăsesc o serie de 5 cartiere înălțuite care au procentaj ridicat de folosință a autoturismului personal de peste 70%⁹⁹, ceea ce poate crea congestii suplimentare în zona sudică a orașului, precum și pe direcțiile verticale către centrele cu clădiri de birouri, aflate la nord de râul Bega și de calea ferată.

Investițiile în modernizarea străzilor s-a desfășurat în etape fixe în ultimii 10 ani, intervențiile făcându-se în anii 2013, 2014 și 2018. La nivelul anului 2021, ultimul an pentru care există statistica numărului de kilometri modernizați, procentul de modernizare al străzilor este de 97,44%. Pentru ZUF a municipiului Timișoara nu există date statistice, însă prin contrastul dintre imaginile satelitare¹⁰⁰ și imaginile de la nivelul solului¹⁰¹ se poate observa o progresie constantă a străzilor modernizate (vezi comuna Dumbrăvița), dar și o multitudine de străzi secundare ce nu sunt încă modernizate în zonele nou parcelate și aflate în expansiune precum Moșnița Nouă, iar astfel deplasarea cetățenilor este îngreunată, în special cea nemotorizată, creându-se premisele pentru a folosi mașina personală cu orice ocazie. Totuși, chiar dacă progresul este parțial vizibil la nivelul ZUF a municipiului Timișoara, acesta nu poate fi cuantificat în lipsa datelor statistice.

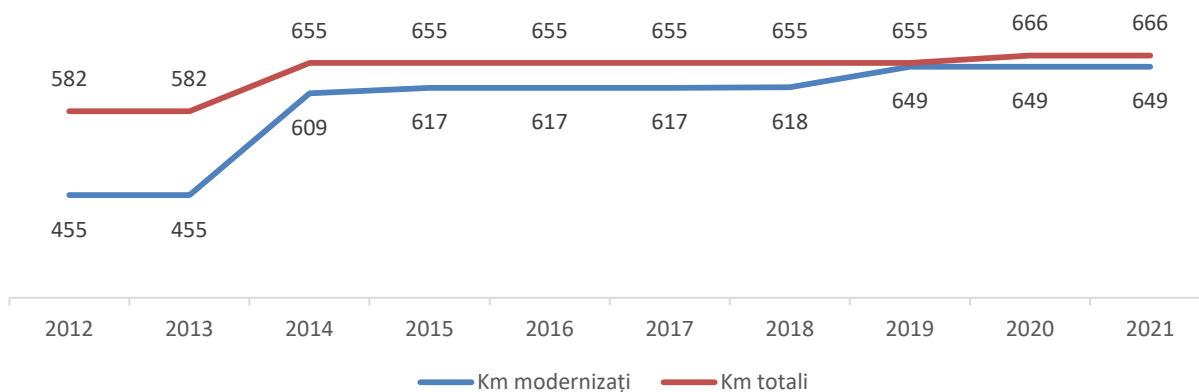
În același timp, toate localitățile aflate în expansiune nu își formează o tramă secundară și colectoare, toate străzile fiind de aceeași categorie, și anume III sau IV, și sunt alimentate direct sau indirect din străzile principale, și anume DN-uri și DJ-uri. Acest timp de dezvoltare va duce pe termen lung la o îngreunare a traficului pe străzile principale din cauza multiplelor conflicte și împiedică, de asemenea, o dezvoltare ulterioară a unor artere care să susțină un transport public la nivel local. Un exemplu de început poate fi considerat UAT Moșnița Nouă, unde de-a lungul DJ 592 s-au format sensuri giratorii pentru străzile perpendiculare considerate secundare, însă conceptul nu este implementat complet, străzile terțiare și de categoria a IV-a fiind în continuare accesibile din DJ, doar cu relație de dreapta. Astfel, trama strada în zonele de expansiune trebuie să fie proiectată și organizată cu viziune pe termen lung, prin formarea unei rețele secundare și terțiare de străzi care să completeze rețeaua primară.

⁹⁹ Conform „Raportul Barometrul calității vieții în Municipiul Timișoara” efectuat în anul 2021, pag. 22-25.

¹⁰⁰ Google Maps/Earth

¹⁰¹ Google Street View

FIGURĂ 63 - NUMĂR KILOMETRI MODERNIZAȚI ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA

Sursa: INS e-Demos, indicativ GOS105A, accesat aprilie 2023.

FIGURĂ 64 - COMPARAȚIE MODERNIZARE TRAMĂ STRADALĂ - UAT DUMBRĂVIȚA – ANUL 2018 VS. 2022

Sursa: Google Maps/Earth.

Problemele de circulație la nivelul municipiului Timișoara provin în principal dintr-o cerere în continuă creștere a utilizării automobilului personal și din dezvoltarea extremă a localităților adiacente ce pun apoi presiune pe nucleu urban, în lipsa dotărilor urbane dispersate în teritoriu, iar în consecință congestia apare în jurul inelelor incomplete ale municipiului, râul Bega și pachetul de linii de cale ferată fiind o barieră netraversabilă în zonele semi-centrale și periferice ale orașului.

Majoritatea bulevardelor sunt configurate cu 2 benzi pe sens, iar acolo unde este posibil sunt adăugate parcări la stradă în lungul bulevardului (folosindu-se practic prima bandă de la trotuar pentru parcare), sau fiind adăugate zone mediane pentru transportul public cu tramvaiul, dar separate sumar față de carosabil. De asemenea, în zona veche din sudul râului Bega, precum și în zona centrală, tramvaiul împarte calea de rulare cu autoturismele, respectiv cu pietonii.

În logica fluidizării traficului rutier prin creșterea capacității infrastructurii, dar contrar actualei paradigme a mobilității urbane, bulevardele centrale, în special Inelul I Central, sunt configurate în bulevarde cu 3 sau chiar 4 benzi pe sens, precum strada Cluj și Aleea F. C. Ripensia ce funcționează într-un sistem dual de sensuri unice. Cu toate acestea, Inelul I Central este unul dintre cele mai congestionate sectoare din municipiu. Celelalte trei puncte importante de congestie sunt Piața Consiliul Europei, în care se întâlnesc DN6 și ND 69 (drumul spre Arad) cu Inelul II Circumvalațiunii și reprezintă poarta de intrare în Iulius Town, Piața Gheorghe Domășneanu ce reprezintă un sens giratoriu ce distribuie traficul către 3 puncte majore în oraș: către Gara de Est, către Gara de Nord și către zona industrială Calea Buziașului și face legătura cu noile dezvoltări urbane din Moșnița Nouă și apoi cu orașul Buziaș, și Calea Dorobanților la intersecția cu strada Simion Bărnuțiu ce reprezintă intrarea în oraș pe DN6 dinspre UAT Ghironda, aeroport și municipiul Lugoj.

TABEL 19 - TABEL COMPARATIV AL DURATEI DE DEPLASARE ÎNTRE TP LOCAL ȘI AUTOVEHICULE

ORIGINE ¹⁰²	DESTINAȚIE	TIMP ¹⁰³ BUS/TRAM/ TREN (MIN)	VITEZĂ MEDIE ¹⁰⁴ TP (KM/ORĂ)	DISTANȚĂ (KM)	TIMP AUTO ¹⁰⁵ (MIN)	VITEZĂ MEDIE AUTO (KM/ORĂ)
Aeroport	Iulius Town	48	14	11	30	22
Aeroport	Gara de Est	35	16	9,5	25	23
Aeroport	Gara de Nord	40	20	13,2	35	23
UAT Moșnița Nouă	Platforma Industrială Calea Buziașului	20	19	6,3	18	21
UAT Moșnița Nouă	Piața Timișoara 700	48	13	10,5	40	16
UAT Giroc	Iulius Town	52	12	10,5	40	16
UAT Șag	Piața Timișoara 700	55 ¹⁰⁶	15	14,1	40	21
Cartierul Freidorf	Iulius Town	41	11	7,7	30	15
UAT Săcălaz	Piața Timișoara 700	50 ¹⁰⁶	11	9,1	25	22
UAT Sânandrei	ISHO	44	18	13,3	30	27
UAT Dumbrăvița	ISHO	35	11	6,3	28	14
UAT Ghiroda – Ghiroda Nouă	Piața Timișoara 700	35	13	7,3	23	19

Sursa: Google Maps.

Din analiza comparativă efectuată anterior rezultă o viteză scăzută de deplasare chiar și cu mașina personală, unde 5 din cele 12 trasee analizate au o viteză medie pentru autovehicule sub 20km/h, ceea ce scoate în evidență o suprasolicitare a rețelei în relație cu numărul de mașini care au nevoie să tranziteze orașul. De asemenea, în afara celor 2 trasee care folosesc transportul pe cale ferată și au un timp considerabil de așteptare ce rezultă în peste 50 de minute totale de călătorie, transportul public local și suburban are o viteză medie foarte slabă, un singur traseu din cele analizate fiind peste o medie

¹⁰² Locația de start folosită pentru UAT-uri este reprezentată de primăria comunei. S-au folosit UAT-urile în care s-au identificat zone de expansiune importante.

¹⁰³ Calcul efectuat cu Google Maps, în intervalul orar 8:20 – 8:50.

¹⁰⁴ Poate conține și deplasări pietonale de până la 10 minute.

¹⁰⁵ În cazul în care traseul este marcat cu multe întârzieri pe parcurs, valoarea de timp aleasă reprezintă valoarea maximă minus 5 minute.

¹⁰⁶ Varianta de transport public se bazează pe folosirea trenului de pasageri, iar timpul este influențat de durata de așteptare.

de 20km/h, iar călătoriile cu transportul public sunt în medie cu 40% mai lungi din punct de vedere al timpului petrecut pentru o călătorie. Acest lucru derivă din lipsa unor benzi dedicate pentru transportul public la intrarea în municipiul Timișoara, sau a unor benzi pentru capacitate crescută, care să fie folosite de autobuze și de autovehiculele încărcate cu mai mulți utilizatori pentru a se descuraja folosirea individuală a unui singur autoturism și încurajarea fenomenului de car-pooling ca soluție pentru ameliorarea traficului în zonele congestionate. De asemenea, tramvaiul nu are sit propriu în parte din municipiu, iar eficiența acestuia este redusă pentru traficul de navetă și cel la nivelul ZUF, rețeaua fiind limitată în jurul Inelului III, fără a avea extinderi radiale către cartierele periferice sau comunele din ZUF, iar accesul în zona centrală se face doar pe axa Est-Vest.

MANAGEMENTUL PARCĂRII

PLANURI TARIFARE și politica de parcare

Parcarea din Timișoara este administrată prin Serviciul Public de Interes Local pentru Administrarea Parcărilor Publice în Municipiul Timișoara – TIMPARK, iar regulamentul actual de parcare a fost adoptat în 2021 și modificat ulterior.

Primul sistem de plată prin SMS, denumit TPark, a fost lansat încă din anul 2006¹⁰⁷ în municipiul Timișoara, fiind printre primele din țară, și viza plata parcării în zona centrală, fără posibilitatea de cumpăra abonament prin SMS. Sistemul de parcare a funcționat ulterior sub denumirea de TelPark, iar în 2011¹⁰⁸ a fost introdusă limitarea parcării la maxim 2 ore în zona centrală, pe modelul vienez, rezidenții putând să parcheze în baza unui abonament. Sistemul este actualizat încă o dată, sub denumirea de TimPark, în anul 2013¹⁰⁹, moment în care se renunță complet la tichetele de parcare, iar plata orară se poate face doar prin SMS sau apel telefonic, iar voucherul pentru abonament poate fi cumpărat de la chioșcurile de ziare, dar trebuie introdus prin SMS în sistemul TimPark. Totodată se introduc 3 zone de parcare: roșie, galbenă, albastră.

În prezent, regulamentul actual este în vigoare din 2021 și a fost modificat în 2022. În conformitate cu **FIGURĂ 65**, în prezent există 4 zone de reglementare tarifară pentru parcări:

- Zona verde (0) și Zona verde cu tarif progresiv
- Zona roșie (I)
- Zona galbenă (II)
- Zona albastră (IV)

---

¹⁰⁷ <https://nocash.ro/sistemul-tpark-de-plata-a-parcarii-prin-sms-este-implementat-in-15-orase-din-tara-2-mil-de-tranzactii-pe-an/>

¹⁰⁸ <https://www.opiniatimisoarei.ro/parcare-europeana-limitata-la-2-ore-in-zona-centrala-a-timisoarei-anul-nou-vine-cu-preturi-mai-mari-la-telpark-afla-totul-despre-regulamentul-de-parcare/15/12/2011>

¹⁰⁹ <https://www.opiniatimisoarei.ro/15-martie-2013-a-intrat-in-vigoare-timpark-noul-sistem-de-parcare-din-timisoara-cum-parcam-in-oras/15/03/2013>

FIGURĂ 65 - PARCĂRI CU PLATĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA

Sursa: Hartă construită de TimPark pe Google My Maps¹¹⁰.

Locurile de parcare sunt în prezent de un singur tip și sunt destinate uzului general pentru a fi folosite fie cu ora de către vizitatori, fie pe baza unui abonament compatibil cu zona parcării/staționării, inclusiv a abonamentelor de tip „REZIDENT”¹¹¹. Din totalul de peste 80.000 de locuri de parcare, doar 20.180 sunt incluse în sistemul de tarifare, restul fiind netaxate. Modalitățile de plată sunt diverse, dar exclusiv electronice, în afara abonamentelor ce pot fi eliberate și la sediul TimPark. Astfel, plata se poate face prin SMS (tarif în Euro și doar pentru tarifarea orară), prin vouchere (achiziționate electronic) sau prin card bancar.

Orarul de tarifare este 8:00 – 20:00 în zilele lucrătoare pentru toate cele 4 zone, iar sâmbăta doar în intervalul 8:00 – 17:00 pentru Zona verde (0), în rest parcare fiind gratuită. Tariful de parcare orară

¹¹⁰ Hartă accesibilă la

<https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1iWoMlscSatNWNHWK20PrWc63uXCcXpch&ll=45.751065408630254%2C21.231645783273173&z=14>

¹¹¹ Regulamentul TimPark poate fi consultat la adresa: <https://www.timpark.ro/informatii/regulament/>

crește treptat în funcție de distanța față de zona centrală și este în valoare de 1 – 1,5 – 2 – 4¹¹² lei cu TVA pentru zona albastră, galbenă, roșie și respectiv verde. Pentru zona verde cu tarif progresiv, acesta crește cu un leu pentru fiecare oră staționată, astfel prima oră este 4 lei cu TVA, până la cea de-a 4-a oră ce se plătește cu 7 lei cu TVA. Începând cu a 4-a oră, tariful este același.

FIGURĂ 66 - PARCARE PENTRU UZ GENERAL ÎN ZONA ROȘIE

Sursa: Bulevardul Constantin Diaconovici Loga nr. 5, Google Street View, Septembrie 2022.

Abonamentul de tip „REZIDENT” conferă posesorilor dreptul de a parca pe orice loc de parcare aflat în subzona aferentă adresei de domiciliu sau de reședință și poate fi eliberat pentru un singur autovehicul per persoană. Zona cuprinde de cele mai multe ori câteva străzi adiacente, iar abonamentul nu conferă dreptul de a parca mereu pe același loc, oferind astfel o varietate de posibilități de parcare și pentru vizitatorii zonei și induce în mintea utilizatorilor ideea că spațiul public este al tuturor. Acest model fără loc de reședință nominal este folosit predominant în țările vestice, fiind regăsit în orașe cu o mobilitate și o calitate a vieții foarte apreciată, precum Viena sau Copenhaga, fiind un exemplu de bune practici și printre singurele, poate chiar singura localitate din România care practică un astfel de sistem. Tariful de parcare pe an pentru acest abonament este redus, favorizând deținerea de autovehicule, fiind de doar 109,12¹¹³ lei cu TVA/an în zona roșie, de 89,28 lei cu TVA/an în zona galbenă și 69,44 lei cu TVA/an în zona albastră.

Abonamentele zonale pot fi cumpărate pentru toate zonele în afară de Zona verde (0), fie pe zone individuale, fie grupate și oferă posibilitatea de parcare oriunde în acea zonă, fără asigurarea unui loc nominal de parcare. Prețul abonamentului este avantajos în cazul în care mașina staționează mai mult de 2 ore zilnic în oricare dintre cele zonele I, II sau III. Prețul lunar este de 25,20 lei cu TVA pentru zona albastră și ajunge la 42,00 lei cu TVA pentru zona galbenă, iar cel anual este de 267,84 lei cu TVA pentru

¹¹² Conform Anexei 4 aferente Regulamentului TimPark, accesibil la: https://www.timpark.ro/wp-content/uploads/2022/12/ANEXA-4-TARIFE_2023-Timpark.pdf

¹¹³ Toate prețurile sunt echivalente anului 2023.

zona albastră și de 446,4 lei cu TVA pentru zona roșie. Cel mai scump abonament, care înglobează toate cele 3 zone în care este permis acest timp de abonament costă 642,32 lei anual, și 60,48 lei pe lună.

Posesorii mașinilor electrice pot parca gratuit¹¹⁴ în baza unui abonament anual doar în zonele I, II și III. În septembrie 2022 au fost puse în funcțiune primele 16 stații de încărcare¹¹⁵ pentru mașini electrice din municipiul Timișoara. Prețul de încărcare în aceste stații este de 1,05 lei/kWh și în perioada 01.10-31.10.2022 au fost înregistrate 3.285 de încărcări, ceea ce înseamnă o medie de 6,6 încărcări pe stație, fiind o medie apropiată de media globală¹¹⁵. Proiectul a costat 2,2 milioane de lei, fără TVA și a fost finanțat în proporție de 90% de la Administrația Fondului pentru Mediu și există în stadiul de proiect o serie de încă 21 de stații. Cele 16 stații funcționale în prezent sunt:

- Bd. I.C. Brătianu (parcarea de pe bulevard);
- Calea Aradului (nr. 101, spre strada Cugir);
- Piața Iancu Huniade (parcare);
- Acad. Alex. Borza-str. Michelangelo;
- Str. Martin Luther (parcarea din vecinătatea de vest a Bastionului);
- Str. Gheorghe Dima (parcarea de lângă intrarea în Parcul Botanic);
- Bd. Take Ionescu (în vecinătatea imobilului cu nr. 44);
- Piața 700 (în vecinătatea pieței);
- Bd. Republicii / str. Paris;
- Bd. Revoluției din 1989 (în vecinătatea imobilului cu nr. 14);
- Splaiul Nicolae Titulescu (în vecinătatea Podului de Fier);
- Bd. Mihai Viteazul (în apropierea intersecției cu str. Virgil Madgearu);
- Bd. Mihai Viteazul (în apropierea intersecției cu str. Virgil Madgearu);
- Str. Plaușius Andronescu (în vecinătatea imobilului cu nr. 10);
- Str. Aștrilor (Al. Martir Eugen Nagy) – parcarea Școlii Generale nr. 30;
- Bd. 16 Decembrie 1989 / Rusu Șirianu.

De asemenea, persoanele cu mobilitate redusă beneficiază de abonament gratuit¹¹⁶ în toate zonele, inclusiv cea verde, dar în afara zonelor de taxare progresivă. În afara zonei verzi, pot beneficia de gratuitate și persoanele beneficiare a OG nr.105/1999, OG nr.82/2006, precum și instituțiile statului, în limita a 20 de autovehicule de maxim 3,5t pentru fiecare instituție. Totodată, în afara arealelor stabilite prin zonele 0, I, II și III, parcarea este gratuită.

Cererea și oferta de parcare

Presiunea cea mai mare de parcare este în zona centrală, în ciuda tarifului ridicat față de restul orașului. În zona centrală există o singură parcare multietajată, și anume Parcarea subterană Piața 700 cu 493 de locuri¹¹⁷. Cu toate acestea, tariful ridicat de 7 lei pe oră face ca parcarea să nu fie atractivă, în condițiile în care zona verde și zona roșie au un tarif de 4 lei, respectiv 2 pe oră și astfel se creează presiune pe străzile adiacente centrului de birouri.

---

¹¹⁴ Se vor plăti doar taxele de imprimare, în valoare de 6 lei cu TVA.

¹¹⁵ <https://www.primariatm.ro/2022/11/17/mii-de-utilizari-ale-statiilor-electrice-montate-de-primaria-municipiului-timisoara/>

¹¹⁶ Se vor plăti doar taxele de imprimare, în valoare de 6 lei cu TVA.

¹¹⁷ <https://www.interparking-romania.ro/en/find-parking/P-700/>

Un fenomen similar se petrece și în zona semi-centrală, din complexul Iulius Town, acolo unde parcare multietajată supraterană de 900 de locuri are un tarif de 3 lei pe oră¹¹⁸ (primele 2 ore sunt gratuite doar pentru clienții Iulius Town), în timp ce parcare la sol costă doar 2 lei pe oră. Astfel, în lipsa unor parcări de transfer la intersecția inelelor cu axele penetrante și în lipsa unei tarifări care să favorizeze parcările multietajate, presiunea pentru locurile de parcare cât mai centrale va fi mereu ridicată. De asemenea, parcările multietajate, supraterane sau subterane, pot constitui o soluție pentru eliberarea zonelor centrale prin mutarea și gruparea locurilor de parcare și extinderea spațiilor pentru deplasările nemotorizate.

FIGURĂ 67 - PARCARE ZONA VERDE CU TARIFARE PROGRESIVĂ

Sursa: Piața Huniade, Parcare Modex, Google Street View, Mai 2022.

În zona centrală, pentru a se asigura un număr cât mai mare de parcări, unele străzi au fost transformate în străzi cu sens unic și amenajate parcări pe ambele părți ale carosabilului. În afara zonelor centrale și semicentrale (în afara Inelului III), locurile de parcare nu sunt plătite, iar acestea ajung să înghiță cu totul spațiul public, afectând și deplasarea pietonilor în unele situații. Acest fenomen de extindere a parcărilor în tot spațiul public se întâmplă în special în zona locuințelor colective, așa cum este evidențiat în **FIGURĂ 68**. Remedierea acestor probleme poate fi făcută pe termen mediu, fie prin implementarea unor soluții de smart parking sau de tip Klaus, fie prin construirea unor parcaje multietajate care să grupeze locurile de parcare existente și să elibereze spațiul interior cvartalelor de blocuri. Totodată, măsurile de încurajare a deplasării prin mijloace alternative trebuie începute cât mai devreme și pot avea ca scop reducerea indicelui de motorizare.

¹¹⁸<https://iuliustown.ro/ro/noutati/iulius-town-timisoara-introduce-plata-serviciilor-de-parcare-cu-ajutorul-cardului-contactless>

FIGURĂ 68 - IMAGINI CARACTERISTICE DE ACAPARE A SPAȚIULUI PUBLIC – CARTIERUL CALEA GIROCULUI (MARTIRILOR)

Sursa: Imagini satelitare, Google Maps, 2023 și imagini de la nivelul solului, Google Street View, Martie 2022.

La nivel ZUF, lipsa unor parări de transfer de tip Park&Ride sau Park&Bike la intrarea în municipiu, care să facă transferul între navetiști și transportul public local sau către deplasările nemotorizate, face ca navetiștii să caute un loc de parcare în interiorul municipiului, aglomerând localitatea principală și crescând cererea locurilor de parcare. Luând în considerare structura radial concentrică parțială și dezvoltarea rapidă a comunelor adiacente, existența punctelor intermodale de transfer de tip Park&Ride

este esențială pentru o bună desfășurare a traficului și trebuie să fie o prioritate pe termen mediu pentru municipiul Timișoara și ZUF aferent.

6.4.4. TRANSPORT FEROVIIAR

CĂI FERATE

Fiind un important centru feroviar, Municipiul Timișoara dispune de o bună conectivitate la nivel microregional ceea ce face ca acesta să fie printre puținele centre urbane ale României care beneficiază de potențialul de a dezvolta servicii de tren regional (ex. Timișoara – Reșița, Arad – Timișoara – Aeroport sau Moravița – Timișoara - Aeroport) dar și la nivel metropolitan. Principalul impediment în dezvoltarea acestui sistem de transport este dat de calitatea precară a infrastructurii feroviare (căi ferate și gări). Legăturile cu Arad și Caransebeș sunt în curs de modernizare (via PNRR), iar pentru conexiunile cu Moravița și Deta există un studiu de fezabilitate aprobat în 2022. De asemenea, în ianuarie 2023 au fost aprobați și indicatorii tehnico-economici pentru modernizarea și construcție liniei de cale ferată între Gara Timișoara Est și Aeroportul Internațional Traian Vuia. Mizând pe aceste lucrări, Municipiul Timișoara își poate consolida rolul de centru urban regional (Pol de Creștere) asigurând conexiuni feroviare optime cu municipiile și orașele din apropiere.

Legenda

	Linii interoperabile simple neelectrificate
	Linii interoperabile simple electrificate
	Linii interoperabile duble neelectrificate
	Linii interoperabile duble electrificate
	Linii neinteroperabile simple neelectrificate
	Linii neinteroperabile simple electrificate
	Linii neinteroperabile duble neelectrificate
	Linii neinteroperabile duble electrificate
	Linii închise
	Linii înguste închise
	Linii neinteroperabile închise
	Linii cu ecartament larg
	VEST TRANS RAE, SRL
	GFH
	RO-OF TRANS SRL
	Modul feroviar
	Stații, Halle de reținare
	RCV

FIGURĂ 69 - REȚEAUA FERVIARĂ DIN JURUL MUN. TIMIȘOARA

Sursa: Compania Națională de Căi Ferate CFR SA - DRR 2023

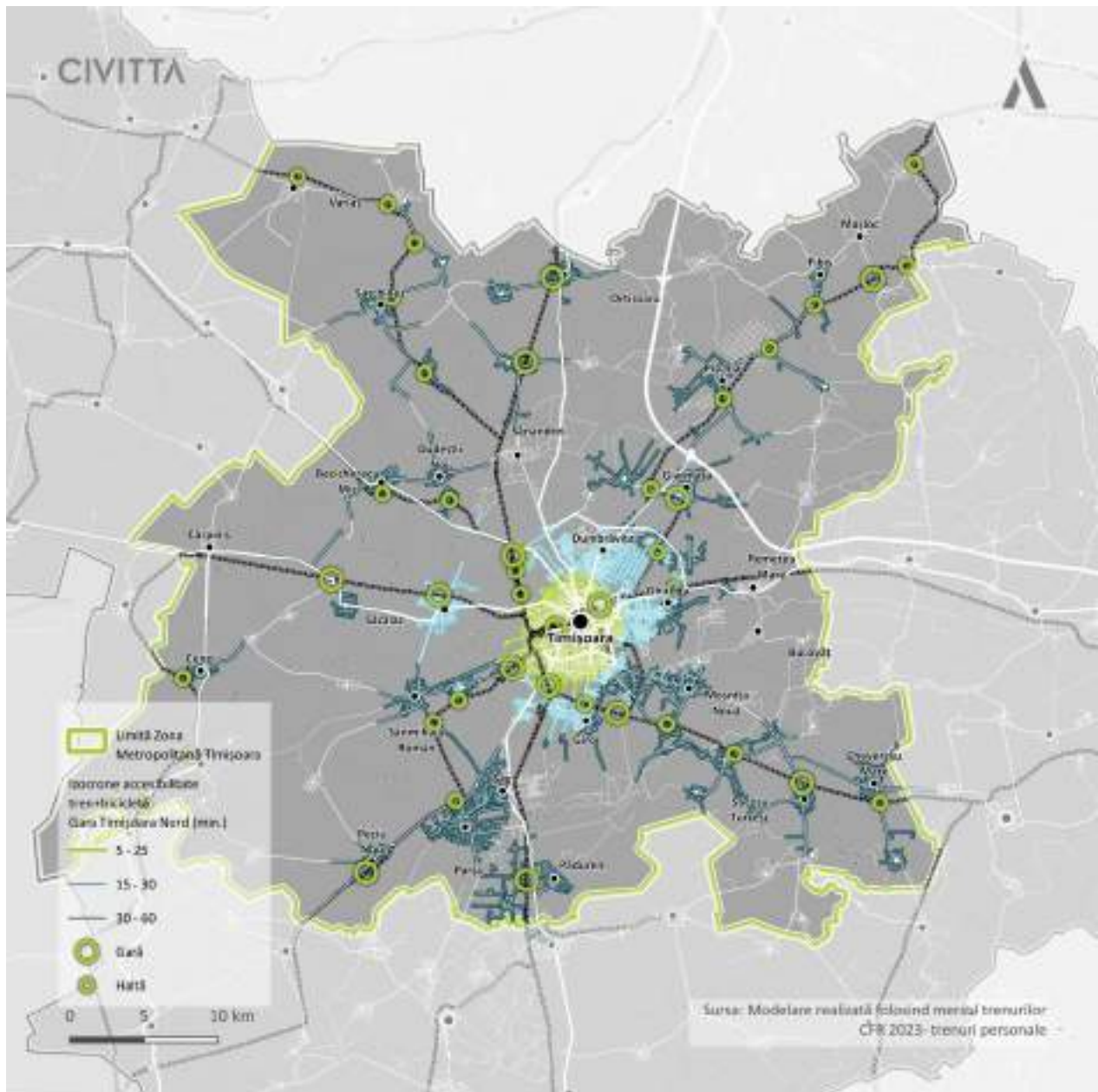
La nivelul zonei urbane funcționale, Municipiul Timișoara dispune de o vastă rețea de căi ferate (7 linii care pleacă direct din Timișoara și o serie de ramificații) care valorificate pot asigura conexiuni optime cu localitățile din vecinătate. Liniile secundare, dar și capătul magistralei 900 Timișoara – Jimbolia sunt linii simple, neelectrificate, degradate și încadrate în lista liniilor neinteroperabile¹¹⁹, dar pe care nu activează în prezent operatori privați. Este esențială modernizarea acestor linii, dar și modernizarea și amenajarea de gări locale pentru a putea avea în vedere punerea în funcțiune a unei rețele de tren metropolitan. Un prim pas în această direcție este lansarea licitației pentru studiul de fezabilitate al centurii feroviare Timișoara (semestrul III – 2022).

Modul în care este configurată actuala rețea de căi ferate susține conexiunile între localitățile și orașele aflate la peste 30 km distanță, dar mai puțin cu localitățile limitrofe Timișoarei, mai ales cele care s-au dezvoltat foarte rapid în ultimii ani (Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Ghiroda sau Săcălaz). Deși o parte din aceste comune sunt traversate de căi ferate, gările sau haltele sunt localizate în afara zonelor mai dens construite. Acest aspect este valabil și în Timișoara unde cele două gări principale (Gara de Nord și Gara

¹¹⁹ Liniile pe care operatorul de stat CFR Călători nu mai operează

de Est) sunt amplasate la marginea zonei pericentrale. Cu toate acestea, combinarea mersului cu bicicleta cu trenul ar putea susține funcționalitatea unor servicii de tren metropolitan.

FIGURĂ 70 - IZOCRONĂ DE ACCESIBILITATE (TREN+VELO) GARA DE NORD

Sursa: Prelucrarea consultantului

Combinând mersul cu bicicleta cu trenul, majoritatea localităților din Zona Metropolitană Timișoara pot fi accesate în mai puțin de 60 de minute. Pentru a putea însă dezvolta acest mod de transport intermodal e important ca gările din zona urbană funcțională să fie echipate cu parcări securizate și acoperite pentru biciclete (parcări de lungă durată), iar sistemul de bike-sharing al Timișoarei să fie extins, mai ales în relație cu cele două gări. Ar fi oportună și analiza posibilității de a amenaja un punct de oprire în apropierea Parcului Botanic care ar permite astfel debarcarea pasagerilor în imediata proximitate a centrului istoric. Acest aspect trebuie însă integrat în proiectul de modernizare a căii

ferate (Timișoara Nord – Ronaț), o intervenție esențială pentru reducerea barierelor în dezvoltarea urbană creată de calea ferată¹²⁰.

Modul în care este configurată rețeaua feroviară și cea de linii de tramvai face ca Timișoara să fie unul din puținele orașe ale României pretabile pentru dezvoltarea unui sistem de transport public de tip tram-tren. Interconectarea liniilor de tramvai cu căile ferate ar permite o mai bună deservire a zonei metropolitane cu servicii de transport public de mare capacitate și cu emisii zero.

În ZUF sunt doar două UAT-uri pe teritoriul cărora nu există o linie de cale ferată (Bucovăț și Dumbrăvița), însă UAT-urile tranzitate de rețeaua feroviară sunt conectate prin cel puțin o haltă sau o gară aflată în proximitatea zonelor construite. Cu toate acestea, singurul UAT în care localitatea sat-reședință de comună nu este conectată direct la calea ferată este Sânmihaiu Român, linia CF trecând prin satul Utvin și virând apoi către sud. În zona ZUF, împreună cu cele 4 stații și 3 halte triaj ale municipiului Timișoara, se regăsesc 25 de gări sau halte. Dintre acestea, 6 se află la o distanță mai mare de 500m de zonele construite, iar dintre acestea, stațiile Sâandrei Hm. și Sânmihai H. sunt singurele care deservește zone rezidențiale, celelalte 4 fiind halte de manevră sau triaj. Totodată, pe teritoriul UAT-ului Ghiroda, linia de cale ferată este poziționată pe partea opusă a Drumului Național 6 față de zonele locuibile, ceea ce face accesul la calea ferată mult mai dificil.

Pentru a determina viabilitatea transportului regional pe cale ferată, s-a analizat timpul de călătorie cu trenul prin comparație cu transportul public rutier și tramvaiul, precum și automobilul atât pentru localitățile din ZUF, cât și pentru alte orașe din regiune.

TABEL 20 - COMPARAȚIE TIMPI DE PARCURGERE CU TREN METROPOLITAN VS. TRANSPORTUL PUBLIC RUTIER ȘI TRAMVAI VS. AUTOVEHICUL - ZUF

UAT	PIAȚA 700			IULIUS TOWN			UNIVERSITATEA DE VEST			Z. IND. CALEA BUZIAȘULUI		
	Tren ¹²¹	TP ¹²²	Auto ¹²³	Tren	TP	Auto	Tren	TP	Auto	Tren	TP	Auto
UAT Dudeștii Noi	74/59 min	39 min	40 min	79/64 min	37 min	28 min	75/60 min	56 min	45 min	98/83 min	71 min	60 min
UAT Ghiroda	58/45 min	39 min	35 min	57/44 min	40 min	28 min	61/48 min	54 min	28 min	72/59 min	53 min	26 min
UAT Giarmata	57/49 min	54 min	55 min	56/48 min	46 min	45 min	59/51 min	62 min	55 min	72/64 min	85 min	50 min
UAT Giroc	55/45 min	54 min	45 min	60/50 min	59 min	50 min	56/46 min	58 min	35 min	79/69 min	70 min	40 min
UAT Moșnița Nouă ¹²⁴	58/53 min	54 min	55 min	63/58 min	49 min	55 min	59/54 min	38 min	45 min	82/77 min	19* min	40 min

¹²⁰ Conectivitatea precară pe direcția nord-sud, în lungul căii ferate reprezintă una din principalele cauze ale congestiei în Timișoara.

¹²¹ Timpul total este calculat ca sumă a: deplasării pietonale/velo până la gara din UAT + durata călătoriei cu tren (fără timp de așteptare) + transport public de la gara din municipiu la obiectivul menționat + 10min de așteptare la gară pentru schimbul către transportul public.

¹²² Traseu calculat folosind toate mijloacele de transport în comun, atât cele regionale, cât și cele pe tip tramvai. Valoare estimată de Google Maps.

¹²³ Valoarea afișată este valoarea maximă estimată de Google Maps. Valoarea maximă poate fi estimată cu până la 100% mai mult decât timpul pentru într-o deplasare fără trafic.

UAT	PIAȚA 700			IULIUS TOWN			UNIVERSITATEA DE VEST			Z. IND. CALEA BUZIAȘULUI		
UAT Remetea Mare	51/46 <i>min</i>	35* <i>min</i>	45 min	50/45 <i>min</i>	38 min	35 min	53/48 <i>min</i>	47 min	45 min	65/60 <i>min</i>	65 min	40 min
UAT Săcălaz	48/41 <i>min</i>	25* <i>min</i>	30 min	53/46 <i>min</i>	24* <i>min</i>	35 min	49/42 <i>min</i>	45 min	45 min	72/65 <i>min</i>	59 min	60 min
UAT Șag	58/50 <i>min</i>	47 min	45 min	63/55 <i>min</i>	46 min	55 <i>min</i>	59/51 <i>min</i>	57 min	40 min	82/74 <i>min</i>	75 min	55 min
UAT Sănandrei	62/52 <i>min</i>	43 min	35 min	67/57 <i>min</i>	38 min	28 min	63/53 <i>min</i>	54 min	45 min	86/76 <i>min</i>	60 min	60 <i>min</i>
UAT Sânmihaiu Român ¹²⁵	57/47 <i>min</i>	57 min	40 min	62/52 <i>min</i>	67 min	45 min	58/48 <i>min</i>	44* <i>min</i>	45 min	81/71 <i>min</i>	72 min	60 <i>min</i>

Sursa: Prelucrare proprie folosind date din Google Maps – Traffic layer, Inforer – Mersul trenurilor și OpenRouteService. Mențiune: gara de destinație Timișoara Nord este marcată cu albastru deschis, iar Timișoara Est este cu albastru închis. Principiul de alegere a fost ca timpul total de parcurgere să fie cât mai mic.

Valorile marcate cu * pentru transportul public nu iau în calcul blocajele din trafic. Valorile marcate cu roșu reprezintă valori cu întâzieri semnificative în trafic.

La nivelul ZUF, localitățile Dumbrăvița și Bucovăț nu au acces de pe teritoriul lor la rețeaua de cale ferată. Totodată, UAT-urile Moșnița Nouă și Sânmihaiu Român au acces parțial, localitățile reședință de comună cu ce mai mare densitate de locuire fiind la peste 10 minute de mers cu bicicleta și la peste 25 minute de mers pe jos de gările sau haltele de pe rețeaua feroviară, ceea ce le face puțin fezabile pentru transportul cu un tren regional. Cu toate acestea, ele sunt legate de municipiu prin autobuze regionale și prin piste de biciclete. De asemenea, UAT-ul Giroc poate folosi doar transportul pe cale ferată, în timp ce UAT-ul Bucovăț nu are acces nici la transportul pe cale ferată, nici la cel metropolitan furnizat de operatorul municipal STPT.

Din punct de vedere al timpului parcurs pentru o călătorie cu trenul și apoi cu transportul public din municipiu pentru a ajunge la destinație, acesta nu este semnificativ mai lung decât transportul cu autobuzul metropolitan, ambele fiind limitate de infrastructura precară. Astfel, trenul are o viteză medie de aproximativ 40km/h până la gările din municipiul Timișoara, fiind limitat de infrastructură și nefolosind oportunitatea de a avea sit propriu de rulare, iar autobuzul este limitat de traficul existent la orele de vârf, care în lipsa unor benzi dedicate ridică timpul de parcurs la valori similare și chiar mai mari decât mersul cu autovehiculul, viteza medie de parcurgere fiind de aproximativ 16-18km/h. Mersul cu trenul mai are și dezavantajul că majoritatea gărilor și haltelor din ZUF sunt adiacente zonelor construite sau chiar în afara lor (Sănandrei, Sânmihaiu Român, Moșnița Nouă), iar timpul de deplasare până la gară este de aproximativ 15-20 minute de mers pe jos și 7-10 minute de mers cu bicicleta, în condiții ideale, ceea ce adaugă la timpul total al călătoriei, iar programul de sosire în gări nu este mereu corelat cu cel al transportului public, ducând la timpi de așteptare de peste 5 minute atunci când se efectuează schimbul intermodal.

¹²⁴ Pentru ruta de tren s-a folosit ca referință satul Urseni. Reședința de comună Moșnița Nouă se află la peste 25min de mers pe jos față de gară, și la peste 10 de mers cu bicicleta. Transportul pe care ferată nu este fezabil pentru acest UAT.

¹²⁵ Pentru ruta de tren s-a folosit ca referință satul Utvin. Reședința de comună Moșnița Nouă se află la peste 25min de mers pe jos față de gară, și la peste 10 de mers cu bicicleta. Transportul pe care ferată este fezabil parțial pentru acest UAT.

Pentru a crește atractivitatea transportului pe cale feroviară și a elimina sau a scădea timpii de transfer, PMUD Timișoara 2015-2030 (actualizat 2016)¹²⁶ propune amenajarea de două noi stații pe traseul central de cale ferată, una pentru zona Piața 700 și cealaltă pentru Piața Consiliul Europei/Iulius Town, precum și relocarea stației Timișoara Sud la intersecția cu Calea Șagului și noua platformă comercială (Shopping City Timișoara) aflată în dezvoltare. Astfel, pentru accesul către zona centrală, parcursul în timp ar fi de 4 minute în plus cu trenul și 5-7 minute de mers pe jos, ceea ce ar reduce nevoia de schimb către tramvai și autobuz și ar deveni astfel mai atractiv, fiind o rută directă către locul de muncă sau alte activități.

De asemenea, din punct de vedere al dezvoltării urbane, prin Conceptul General De Dezvoltare Urbana (Masterplan) Ianuarie 2012¹²⁷ aferent PUG Timișoara se propune dezvoltarea fostei zone industriale Solventul din apropierea Gării de Nord, precum și a altor terenuri adiacente gării, în zone urbane mixte cu specific de centru de afaceri și servicii pentru firme internaționale și servicii în industria ospitalieră. Aceste măsuri ar crește nivelul de atractivitate la zonei, precum și nevoia Gării de Nord de a atrage cât mai mulți călători și de a asigura tranzitul prin această zonă. Totodată, Zona Industrială Calea Buziașului este prevăzută prin Masterplan spre a fi convertită în Parcuri Industriale De Producție Bazată Pe Cunoaștere Și Inovare, iar importanța și accesul la aceasta poate crește dacă calea ferată din spatele zonei industriale este pusă în folosință către traficul personal. Utilitatea acestei bretele este însă limită, ea fiind capăt de linie și nu este legată de Gara de Est, decât prin linia de tramvai, fiind necesară folosirea unei garnituri de tip tram-train pentru continuarea traseului și adaptarea infrastructurii, ceea ce ar presupune costuri semnificative fără un impact major, sau crearea unei gări pentru transfer intermodal între tren și tramvai.

Potențialul rețelei de căi ferate pentru servicii de tren metropolitan se poate justifica pe termen lung, în cazul densificării unor localități din zona metropolitană și este evidențiat și priorizat în analiza trenurilor metropolitane la nivel național realizată în cadrul Programului Investițional pentru Dezvoltarea Infrastructurii de Transport (PT) 2021-2027 unde Municipiul Timișoara ocupă locul 6. Acest aspect facilitează accesul la fonduri asigurate de PNRR sau PT, dar obiectivul poate fi atins doar prin reabilitarea infrastructurii și creșterea vitezei medii de deplasare a trenurilor în toată regiunea.

CALEA FERATĂ PENTRU TRAMVAIE

Rețeaua liniilor de tramvai este dispusă predominant în zona sudică a orașului și nu există treceri pe direcția N-S, singura trecere pe sub calea ferată fiind pe strada Coriolan Brediceanu, dar care este neutilizată în prezent. Rețeaua se află în curs de extindere pe bulevardul Cetății (Inelul III) și Calea Bogdăneștilor (Inelul IV). Astfel, o traversare a zonei industriale Solventul cu o linie de tramvai ar putea însemna un aport semnificativ de cetățeni care să tranziteze zona și astfel s-ar putea potența teritoriul aferent platformei industriale. Pentru a păstra atractivitatea acestui mijloc de transport, linia 7 (bd. Dâmbovița – str. Ana Ipătescu – str. Victor Hugo – str. Ivan Petrovici Pavlov – str. Drubeta până la intersecția cu strada Mureș) necesită intervenții prioritare.

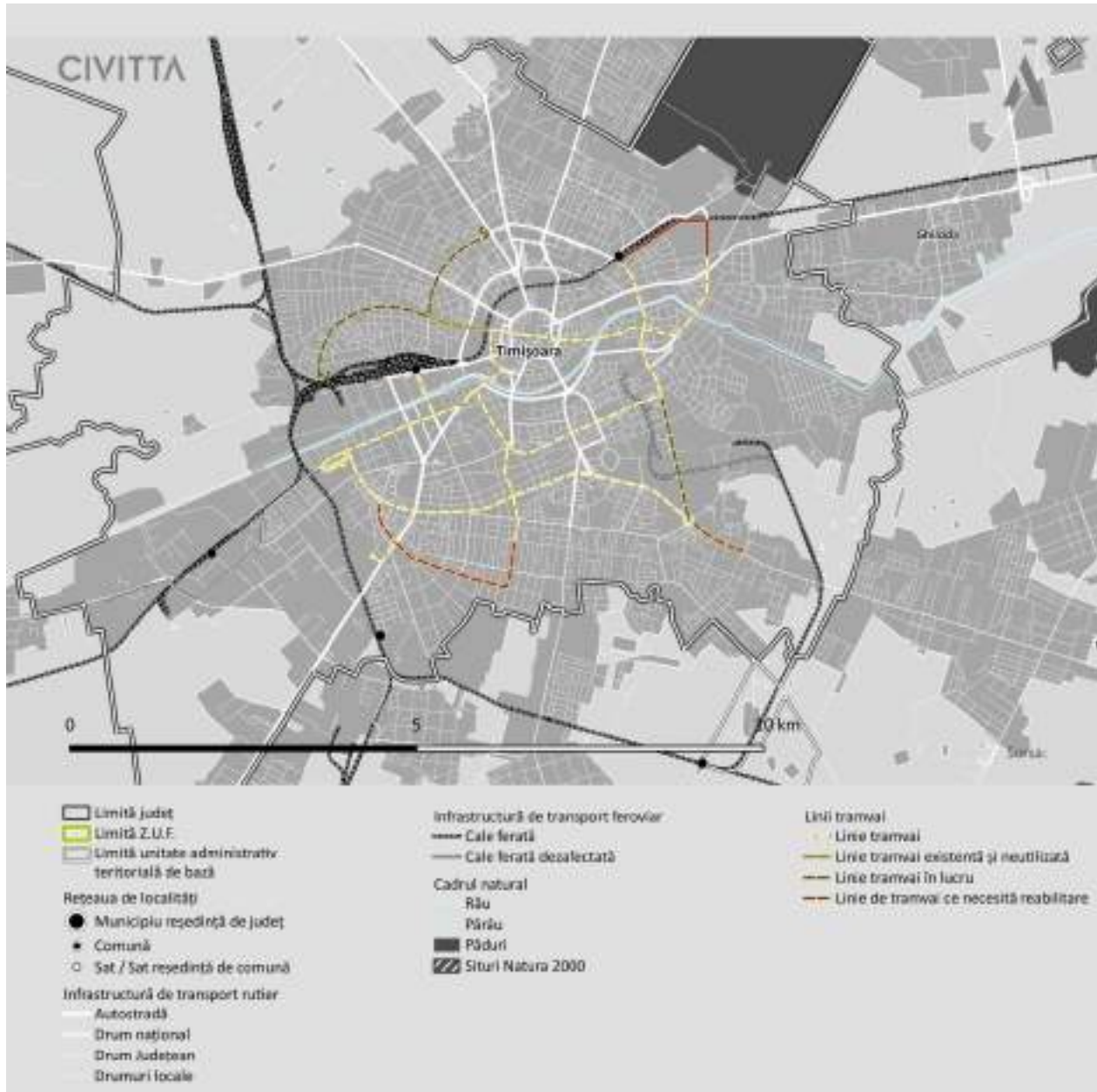
Oportunitățile de extindere ale rețelei de tramvai către periferie și în ZUF sunt limitate, fiind necesare investiții și reconfigurări de infrastructură pe arterele de intrare în municipiu. Principalele direcții de extindere către ZUF ar putea fi Moșnița Nouă și Ghiroda, iar către alte cartiere se poate extinde înspre Freidorf, Ronaț, Mehala sau Metro Timișoara. Dintre acestea, cartierul Freidorf are cele mai multe puncte tari pentru că se află de-a lungul unei foste căi ferate, actualmente abandonată, însă culoarul căii ferate de peste 7m este liber de construcții, dar acaparat de parcări informale și este la marginea caselor

¹²⁶ Primăria Municipiului Timișoara, https://www.primariatm.ro/wp-content/uploads/2020/08/SUMP_august_2020-1.pdf, [accesat 25.05.2023]

¹²⁷ Primăria Municipiului Timișoara, https://www.primariatm.ro/file_uploads/pug_reguli/masterplan.pdf, [accesat 25.05.2023]

construite pe aliniament de-a lungul străzilor Ardealului și Ioan Slavici, ceea ce ar putea conduce la o opoziție din partea cetățenilor. Această configurație cu tramvaiul orientat pe o singură parte și la marginea aliniamentului nu este însă străină municipiului Timișoara, ea fiind folosită și în alte zone cu locuințe individuale precum cartierele Fratelii sau Calea Șagului.

FIGURĂ 71 - REȚEAUA DE CĂI FERATE ȘI REȚEAUA DE LINII DE TRAMVAI

Sursa: Prelucrare proprie folosind date din OSM, PMUD Timișoara actualizat, site-ul operatorului STPT.

6.4.5. TRANSPORT PUBLIC LOCAL

INFORMAȚII GENERALE

Municipiul Timișoara are un istoric bogat în ceea ce privește operarea și dezvoltarea sistemelor de transport public luând în considerare că deja în 1869 erau puse bazele transportului pe urban pe șine,

prima linie de omnibus (un fel de tramvai însă tractat de cai) urmând ca în 1899 să fie pus în funcțiune primul tramvai¹²⁸. În prezent, Municipiul Timișoara și localitățile din zona periurbană sunt deservite de patru rețele de mijloace de transport în comun (autobuz, troleibuz, tramvai și vaporetto) operate de Societatea de Transport Public Timișoara (STPT). STPT furnizează serviciile de transport public pe baza unui contract de servicii publice încheiat cu Asociația de Dezvoltare Intercomunitară “Societatea Metropolitană de Transport Timișoara” (înființată în 2009) care are printre membrii următoarele UAT-uri: Municipiul Timișoara, Comuna Ghiroda, Comuna Moșnița Nouă, Comuna Remetea Mare, Comuna Sânmihaiu Român, Comuna Dumbrăvița, Comuna Dudeștii Noi, Comuna Săcălaz, Comuna Becicherecu Mic, Comuna Sânmăndrei, Comuna Șag, Comuna Satchinez, Comuna Orțișoara, Comuna Giarmata, Comuna Pădureni, Comuna Biled, Comuna Variaș și Comuna Parța. Această structură face ca majoritatea comunelor din zona periurbană să fie deservite de servicii de transport public metropolitan, sigura excepție fiind comuna Giroc care nefiind parte din asociație este conectată la Timișoara doar prin serviciile de transport public județean, prin intermediul trenurilor (ex. Gara Giroc – Gara Timișoara Nord) sau prin propriul operator de transport public Giroceana (frecvență de 60 min sau 15-40 min în orele de vârf).

Actuala rețea de transport public este compusă din 21 de linii de transport metropolitan (din care două operate cu troleibuze – M11 și M14), 31 de linii urbane (6 linii de tramvai¹²⁹, 7 linii de troleibuz și 18 linii de autobuz), o linie de vaporetto (activă doar vara). Aeroportul Internațional Traian Vuia este conectat prin două linii (E4 și E4 barat) de cele două gări ale Timișoarei, frecvența mijloacelor de transport în comun fiind între 60 și 90 minute¹³⁰. Adicional, STPT furnizează și servicii de transport elevi (13 rute) și transport pentru persoane cu dizabilități locomotorii.

Rețeaua de transport public a Timișoarei este un mix între linii cu terminale la marginea zonei centrale (ex. liniile metropolitane), câteva linii lungi care înconjoară parțial sau total centrul istoric (linii expres) și linii care formează bucle între cele două gări, centrul istoric și o parte din cartierele rezidențiale. Față de alte centre urbane, în Timișoara majoritatea liniilor de transport public ocolesc centrul istoric care este preponderent pietonal. Doar tramvaiele (6,7,8) traversează zona pietonală facilitând accesul la principalele obiective de interes ale municipiului. Liniile de transport de mare capacitate, tramvai și troleibuz sunt gândite în jurul celor două gări. Liniile de troleibuz conectează Gara de Nord de suburbii și localitățile periurbane (Ghiroda și Dumbrăvița) dar și zona centrală de partea sudică a municipiului.

Această configurație face ca cele mai multe validări să fie pe liniile de tramvai 2,4 și 9 (peste 1,9 milioane în 2021). Doar linia de autobuz 33 se apropie de liniile de tramvai 4 și 9 în ceea ce privește numărul validărilor. În rândul troleibuzelor, linia 14 înregistrează cele mai mari valori de validări însă puțin peste jumătate din numărul de validări de pe principalele linii de tramvai¹³¹. În general cele două rețele de transport public de mare capacitate (tramvai și troleibuz) nu se suprapun și sunt completate de rețeaua de autobuze care asigură și conexiunea cu localitățile periurbane.

Actuala rețea asigură o deservire echilibrată a zonelor de interes, distanța între stații (mai ales la tramvaie) fiind adesea chiar sub 350m¹³². Fiind vorba de o rețea radială, problemele de deservire apar mai ales în zonele de la marginea municipiului unde distanța până la cea mai apropiată stație de transport public trece de 350m iar frecvența mijloacelor de transport în comun este peste 15 minute (ex. cartiere precum Ronaț, Mehala sau Braytim).

---

¹²⁸ Cf. STPT, n.d. Apariția și evoluția transportului în comun în Timișoara. [online]: <http://www.stpt.ro/istoric.html>
Accesat: 02.05.2023

¹²⁹ Linia 4 a fost suspendată în 2022 ca urmare a lucrărilor pe Calea Stan Vidrghin.

¹³⁰ Sau 30-45 minute dacă se consideră intercalarea liniilor.

¹³¹ Cf. datelor furnizate de STPT pentru SIDU Timișoara – adresa 28620/19.12.2022.

¹³² Acest aspect asigură o bună deservire dar reduce viteza comercială.

Modul în care liniile de transport public sunt integrate în profilul stradal este favorabil în primul rând pentru tramvai. Pe artere importante precum Calea Bogdăneștilor, Calea Stan Vidrighin, Bd. Cetății¹³³ sau Bd. Revoluției 1989 tramvaiul este delimitat de restul traficului, poate circula cu o viteză comercială mai mare și poate oferi o alternativă viabilă față de autoturismul personal. Nu același lucru se aplică pentru liniile de autobuz și troleibuz care împart carosabilul cu traficul general fiind astfel afectate de congestie. Principalele segmente pe care mijloacele de transport în comun înregistrează întârzieri sunt:

- Calea Torontalului - intrare/ieșire;
- Calea Șagului - intrare /ieșire (pod Calea Șagului , Veteranilor - Piața Iuliu Maniu);
- Calea Stan Vidrighin – indiferent de ora;
- Calea Buziașului - intrare/ieșire;
- Calea Sever Bocu, între strada Divizia 9 Cavalerie și strada Ion Ionescu de la Brad;
- Strada Conac – Dumbrăvița;
- Strada Gheorghe Lazar între Calea Circumvalațiunii și Bulevardul Cetății;
- Calea Circumvalațiunii între strada Gheorghe Lazar și Piața Consiliul Europei;
- Piața Consiliul Europei;
- Bulevardul I.C.Brătianu - strada Michelangelo;
- Calea Aradului între stația Agronomie și strada Miresei¹³⁴.

FLOTA

Flota cu care SPTP operează este în curs de modernizare. Sunt în achiziție 44 de autobuze electrice de la furnizorul Karsan (proiect coordonat de MDLPA) care să completeze și parțial să înlocuiască flota de autobuze diesel Mercedes Benz (78 de autobuze din această gamă sunt mai vechi de 10 ani). Această achiziție de autobuze noi permite o creștere a frecvenței pe rutele metropolitane, mai ales în cazurile în care există probleme de capacitate în orele de vârf. Flota de tramvaie este și ea în curs de înnoire mizând pe un prim lot de 21 de tramvaie noi de la furnizorul Bozankaya. Adicional, prin PNRR se vor achiziționa încă 17 tramvaie noi. Acest demers asigură practic o înnoire a aproximativ 50% din flota de tramvaie. În ceea ce privește troleibuzele, prin PNRR este asigurată achiziția a 33 (25+8) de troleibuze noi.

COSTUL SERVICIULUI

Operatorul de transport public pune la dispoziția cetățenilor o varietate destul de amplă de titluri de călătorie și abonamente. Recentele modificări ale grilei tarifare au adus costurile pentru achiziția de bilete și abonamente în rândurile celor practicate de alte orașe mari din România (Brașov, Cluj-Napoca, București etc.). Transferul la un bilet orar (4 lei) ajută foarte mult în înlăturarea fragmentării liniilor în zona centrală care generează necesitatea de transfer între linii. De asemenea, introducerea abonamentelor anuale (1100 lei) permite o mai bună fidelizare a clienților. Există o serie de gratuități acordare pensionarilor, elevilor și studenților, aspect care facilitează acestor categorii de cetățeni la servicii de transport și în general la o mobilitate mai ridicată. De asemenea, există gratuități și pentru o câteva de organizații non guvernamentale cu caracter social precum și pentru o serie de instituții culturale.

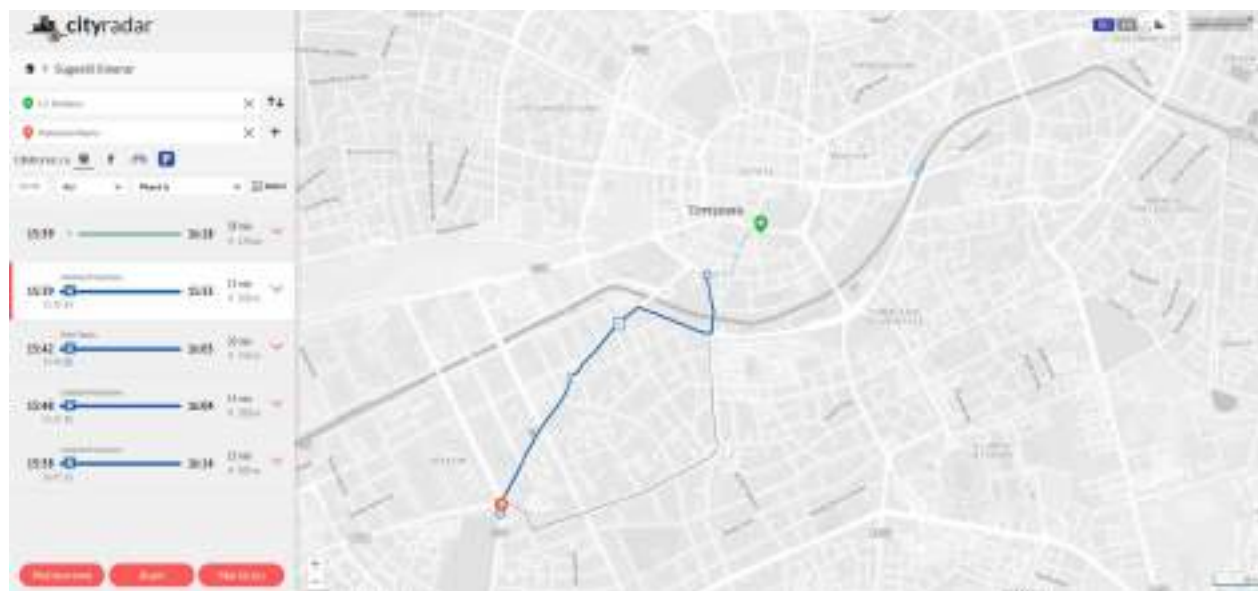
¹³³ Linii modernizate sau aflate în modernizare.

¹³⁴ Cf. datelor furnizate de STPT pentru SIDU Timișoara – adresa 28620/19.12.2022

NIVEL DIGITALIZARE

Municipiul Timișoara se află în rândul puținelor orașe care dispun de un sistem de transport public cu un nivel ridicat de digitalizare. În stații există panouri de informare cu afișaj digital privind sosirea în timp real al mijloacelor de transport în comun iar cetățenii au la dispoziție inclusiv un planificator de rute multimodal cu localizarea în timp real a mijloacelor de transport în comun. Rutele de transport public și programul sunt încărcate în format GTFS și în cele agregatoare cele mai frecvent utilizate: Google Maps sau Moovit.

Există și modul online a afișajelor digitale (InfoTrafic) care prezintă sosirea estimată în fiecare stație a mijloacelor de transport în comun.

Plata călătoriei se poate realiza în mai multe formate: cu cardul bancar contactless în mijloacele de transport în comun, prin SMS, cu telefonul (B24Pay) dar și în mod tradițional cu bilete sau card / portofel electronic, achiziționate de la unul din cele 17 punct de vânzare. Operatorul, STPT atrage atenția asupra necesității validării călătoriei, aspect esențial pentru a înțelege fluxurile de călători în sistemul de transport public, mai ales în contextul în care flota actuală nu dispune de dispozitive de numărare pasageri. Aparte de sistemele de informare și plată, operatorul gestionează și un forum pe propria pagină web (stpt.ro) pe care comunică cu cei pasionați și interesați de situația sistemului de transport public.

6.4.6. MIJLOACE NEMOTORIZATE DE DEPLASARE

Municipiul Timișoara a fost o importantă cetate medievală, care și-a pierdut zidurile de protecție, devenite între timp inele de circulație, dar care și-a păstrat nucleul central istoric. Așa cum este cazul majorității orașelor din România, principalele zone de interes ale municipiului Timișoara se încadrează într-o zonă centrală și semicentrală, care apoi au fost extinse cu mari platforme industriale și reconvertite parțial după 1989.

Municipiul este amplasat pe un relief relativ plat, ceea ce face ca orașul să fie ușor de parcurs pe bicicletă sau pe jos și se pretează la dezvoltarea unor structuri dedicate deplasărilor nemotorizate. Zona centrală și peri-centrală reprezintă de cele mai multe nucleul urbanizat al unui oraș sau municipiu, iar localitățile incluse în ZUF se află dispuse perimetral, fiind conectate la orașul principal prin magistrale rutiere, feroviare și cu ajutorul transportului public, iar în cazul municipiului Timișoara chiar și prin magistrale de biciclete.

ZONE PIETONALE

Centrul municipiului Timișoara este o zonă istorică cu importanță arhitecturală, provenită dintr-un ansamblu medieval înconjurat cu fortificații de tip Vauban, ce sunt vizibile în planurile de la 1750 și 1849¹³⁵, însă în prezent singurul bastion care a rezistat timpului este Bastionul Maria Theresia, aflat în partea de est a centrului istoric.

Zona centrală este compusă de o succesiune de 3 piețe urbane (Piața Victoriei, Piața Libertății, Piața Unirii), iar cea mai mare parte a zonei centrale istorice este pietonalizată. Acest lucru a fost reglementat și prin Regulamentul pentru accesul vehiculelor locatarilor și agenților economici pe străzile pietonale din "Zona Cetate" – Timișoara unde s-a stabilit că zona pietonală este delimitată de următoarele artere: strada Sf. Ioan, strada Sf. Gheorghe Dima, strada Oituz, strada Martin Luther, bulevardul Proclamația de la Timișoara, strada Ep. Augustin Pache, strada Carol Telbisz și bulevardul I.C. Brătianu.

Pietonalizarea Pieței Victoriei este una dintre primele operațiuni de pietonalizare¹³⁶ din țară, fiind eliminate toate trecerile carosabile, precum și liniile de tramvai încă din anul 1989¹³⁷. Pe baza imaginilor satelitare¹³⁸ se poate observa că Piețele Libertății și Unirii, centre ale cetății medievale, au fost pietonalizate complet și amenajate în forma actuală în anii 2014-2015, când s-a eliminat traficul auto perimetral și s-a păstrat doar șina de tramvai prin Piața Libertății, pe un model asemănător orașului Strasbourg din Franța, în care zonele ultracentrale sunt pietonalizate și accesibile doar prin transportul public. Totodată, bastionul Maria Theresia a fost pietonalizat parțial în anul 2009, iar clădirile sunt utilizate de către Muzeul Național al Banatului din anul 2011¹³⁹.

FIGURĂ 72 - ZONA PIETONALĂ DIN CENTRUL ISTORIC, MUNICIPIUL TIMIȘOARA

---

¹³⁵ Cf. studiilor de fundamentare PUG Nou Timișoara.

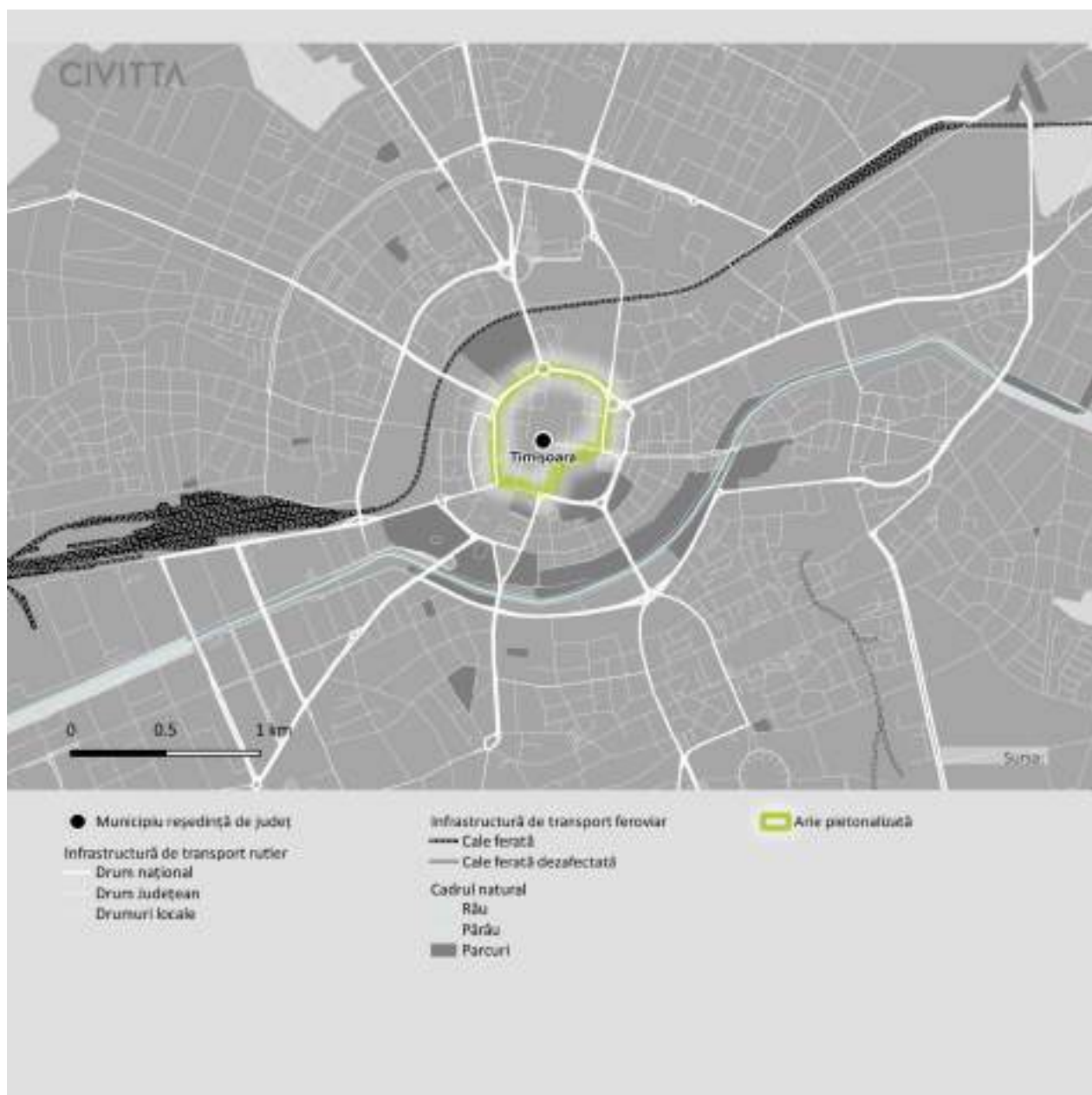
¹³⁶ Proces prin care o anumită zonă din oraș este redată circulației pietonale. Nu se referă la pietonalele construite planificat în anii sistematizării orașelor.

¹³⁷ Monitorul Primăriei Timișoara -

https://web.archive.org/web/20200619095534/http://www.primariatm.ro/m/2-Monitorul_Primariei_Timisoara/17-Istoria_ora%C5%9Fului_t%C4%83u/3622-Pia%C5%A3a_Victoriei_din_Timi%C5%9Foara.html

¹³⁸ Imagini satelitare istorice Google Earth.

¹³⁹ <https://mnab.ro/ro/istoricul-muzeului/>

Sursa: Prelucrare proprie, Google Maps

În zona perimetrală centrului, între centru și râul Bega, municipiul Timișoara dispune de o serie de parcuri centrale accesibile pietonal, dar separate de zona pietonală prin Inelul rutier I. Totodată, parcurile au acces pietonal direct către malul râului Bega, fiind un bun exemplu de conformare urbanistică prin care s-a evitat construirea unei magistrale rutiere de-a lungul râului, precum alte orașe și municipii din România. Malul de sud al râului Bega este de asemenea amenajat sub formă de parc și accesibil pietonal, circulația rutieră fiind îndepărtată de râu, însă teritoriul dintre cele două a fost acaparat de diverse construcții cu funcțiuni mixte, dar Primarul Municipiului Timișoara dorește să intervină pentru a reda spațiul aferent malului de lac circulațiilor pietonale și pentru a reface spațiul verde.

La nivelul oraşului, Planul de Mobilitate Urbană Durabilă a Municipiului Timișoara¹⁴⁰ identifică 3 probleme majore în deplasarea pietonilor la nivelul cartierelor din Timișoara:

- Trotuare înguste sau absente sau trotuare discontinue;
- Obstacole construite sau amplasate pe trotuare, suprafețe puternic deteriorate;
- Trotuare blocate de mașini parcate ilegal.

În anul 2023 se observă o ameliorare a acestor aspecte în zona centrală, acolo unde sistematizarea parcărilor și implementarea tarifelor diferențiate a dus și o mai mare libertate pentru pietoni. Cu toate acestea, chiar și în zona centrală, pietonii sunt puși în pericol de piste de biciclete trasate pe trotuare (ex. Bulevardul Republicii). Din punct de vedere al accesibilizării spațiilor publice, în zonele centrale s-a efectuat accesibilizarea trotuarelor, cu excepția marcajelor tactile, care lipsesc din amenajarea trecerilor la nivel cu carosabilul, așa cum sunt ele menționate în normativul NP 051 din 2012.

În ciuda exemplelor parțial bune din zona centrală, circulația pietonală din cartierele municipiului Timișoara suferă de aceleași probleme identificate prin PMUD în anul 2015, în special pe străzile secundare din cartiere, acolo unde spațiul dedicat autovehiculelor domină spațiul public, iar pietonii sunt obligați să circule pe carosabil sau pe trotuare înguste și în stare proastă. Astfel de zone formate din străzi de categoria a III-a și a IV-a, prin amenajări de design urban specifice, pot deveni Zone rezidențiale, reglementate conform Normelor de aplicare a Codului Rutier (HOTĂRÂRE nr. 1.391 din 4 octombrie 2006 de aprobare a regulamentului de aplicare a OUG (R) din 195 din 12 decembrie 2002), prin care pietonul să aibă prioritate, iar jocul copiilor să fie permis. Totodată, trotuarele din zonele de case unifamiliale din municipiul Timișoara (spre exemplu cartierul Girocului sau Calea Șagului) sunt într-o stare proastă și subdimensionate, având o lățime de aproximativ 1m, dar sunt separate carosabil printr-

FIGURĂ 73 - EXEMPLU DE STRADĂ SECUNDARĂ CU CIRCULAȚIA PIETONALĂ ÎNGREUNATĂ ȘI NESIGURĂ

o perdea de vegetație de aliniament.

Sursa: Google Street View, strada Labirint – stânga, strada Timiș – dreapta, anul 2022.

La nivelul Zonei Urbane Funcționale a Municipiului Timișoara, starea trotuarelor și a infrastructurii pietonale este foarte slabă. Lăsând la o parte străzile nemodernizate, care nu dispun de niciun fel de tip de infrastructură, există multe situații în care străzile asfaltate sunt modernizate exclusiv pentru

¹⁴⁰

<https://www.primariatm.ro/mobilitate/planul-de-mobilitate-urbana-durabila/>

circulația carosabilă, iar trotuarele lipsesc din modernizare, iar astfel se creează cartiere dependente de autovehicul. Aceste situații nu sunt izolate, ci mai degrabă un model perpetuat pe toate străzile, inclusiv în comunele în care țesutul urban este continuu și direct adiacent țesutului din municipiul Timișoara, precum dezvoltările din Ghiroda Nouă sau Dumbrăvița, la polul opus aflându-se comuna Giroc, care a implementat un trotuar adiacent curților pe toate străzile recent modernizate.

Pentru municipiul Timișoara, centrul istoric preponderent pietonalizat reprezintă cel mai important punct de atracție turistică, dar este important ca dezvoltarea zonelor pietonale să vizeze și centrele secundare, precum și localitățile din zona metropolitană, mai ales în zonele de locuințe colective unde din ce în ce mai mult spațiu este ocupat de parcare rezidențială. Revitalizarea și dezvoltarea centrelor secundare și localităților din zona metropolitană a municipiului Timișoara sub forma unor centre comunitare va avea și o contribuție importantă asupra traficului pentru că poate asigura reducerea cererii de transport către zona centrală.

INFRASTRUCTURA PENTRU BICICLETE

Municipiul Timișoara dispune de o infrastructură importantă pentru mobilitatea velo, însumând 88,7 kilometri de piste pentru biciclete, precum și 425 de biciclete aflate în sistem de bike-sharing.¹⁴¹ Totodată, este de menționat și faptul că cea mai lungă pistă de cicloturism din România pornește din Timișoara, pe malul Begăi și ajunge până în Zrenjanin, Serbia, trecând prin localitățile Sânmihaiu Român, Sânmihaiu German, Uivar, Sânmartinu Mare și Otelec, traversând apoi granița în Serbia. De asemenea, acest traseu va face legătura între municipiul Timișoara și viitorul traseu Eurovelo 6 și Eurovelo 13 (cu traseu similar în țara noastră) și care face legătura între Nantes (Franța) – Europa Centrală – Delta Dunării, respectiv Suedia/Finlanda – Țările Baltice – Germania – Europa Centrală – Serbia -Bulgaria.

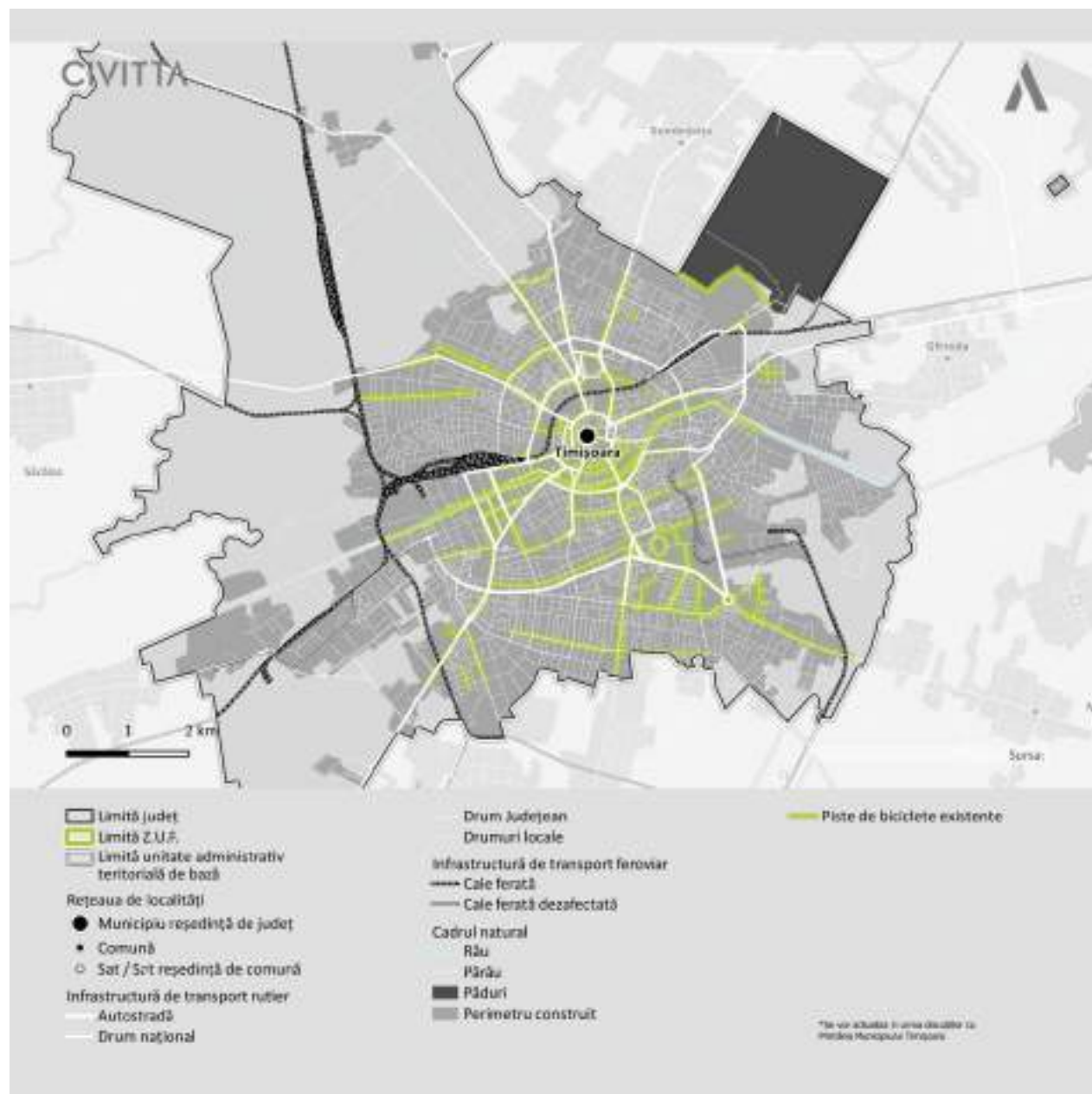
Rețeaua de trasee pentru biciclete este bine dezvoltată, în general, aceasta acoperind bine suprafața municipiului, având un grad ridicat de densitate și conectivitate, atât în centru, cât și în zonele înconjurătoare, mai ales în porțiunea sud, sud-vest și sud-vest și pe malul Begăi. Totuși apar câteva probleme la nivelul pistelor amplasate pe trotuar – acestea având lățimea de aproximativ 1m și creează probleme în depășirea altor bicicliști, iar marja de siguranță în deplasare este minimă.

În ceea ce privește piste de biciclete amplasate pe carosabil, pe strada Eneas se află o pistă bidirecțională cu dublu sens, iar pe străzile Budai Deleanu și Calea Martirilor o pistă unidirecțională pe un singur sens, cu lățime de 1m. Totodată pe Bd. Sudului și strada Cerna există piste unidirecționale pe ambele sensuri, având lățime de 1m amplasate pe carosabil. Iar pe străzile Gheorghe Lazăr și bd. Industriei se regăsesc piste unidirecționale pe un singur sens, cu lățime de 1m. Totodată, piste din centrul orașului amplasate pe trotuar se regăsesc pe mici porțiuni de pe străzile Calea Telbisz, Paris, Sfântul Ioan, bd. Republicii – unidirecționale, cu lățimea de 1m.

---

¹⁴¹<https://greencommunity.ro/mobilitate-urbana-sustenabila-piste-biciclete-romania-bucuresti-cluj-timisoara-brasov-sibiu-iasi/>

FIGURĂ 74 - PISTELE PENTRU BICICLETE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA

Sursa:

https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1Ewll3DK4aUYVNsRUBADM55oA9ys&hl=en_US&ll=45.74710139098265%2C21.2348233903739&z=12

Conform Societății de Transport Public Timișoara, în sistemul de bike-sharing cu stații de andocare denumit VeloTM există 25 de stații asociate transportului public intermodal, astfel:

- Stația LOCOT. OVIDIU BALEA;
- Stația TORONTALULUI;
- Stația CALEA ARADULUI - STR. FELIX;
- Stația ARMONIEI - CALEA SEVER BOCU (LIPOVEI);

- Stația DIVIZIA 9 CAVALERIE - CALEA SEVER BOCU (LIPOVEI);
- Stația CALEA ARADULUI - STR. LIEGE;
- Stația CONSILIUL EUROPEI - IULIUS MALL;
- Stația KAUF LAND - CIRCUMVALAȚIUNII - GH.LAZĂR;
- Stația MĂRĂȘTI;
- Stația P-ȚA 700;
- Stația P-ȚA LIBERTĂȚII;
- Stația P-ȚA ALEX.MOCIONI;
- Stația CATEDRALĂ - BD.REGELE FERDINAND;
- Stația GROZĂVESCU - POȘTA MARE;
- Stația TAKE IONESCU - P-ȚA I.C.BRĂȚIANU;
- Stația KOGĂLNICEANU -P-TA BADEA CÂRȚAN;
- Stația SALA OLIMPIA;
- Stația CALEA ȘAGULUI LA PROFI - BD.LIVIU REBREANU;
- Stația CALEA ȘAGULUI - ANA IPĂTESCU (LINIA 7);
- Stația P-ȚA LEONARDO DA VINCI (COMPLEXUL STUDENȚESC);
- Stația ARIEȘ (SPITALUL JUDEȚEAN);
- Stația P-ȚA GEN.GH.DOMĂȘNEANU (AEM);
- Stația P-ȚA GEN.VIRGIL ECONOMU;
- Stația MIHAI VITEAZU;
- Stația GEN.ION DRAGALINA - BD.REGELE CAROL I.

Toate stațiile sunt incluse în harta interactivă unde se regăsesc în timp real informații despre aceste stații și numărul de biciclete disponibile¹⁴². Biciclete pot fi utilizate în mod gratuit pe parcursul unei ore pe baza cardului de transport eliberat de către STPT pentru transportul public și în baza unui PIN generat la fiecare utilizare.

Zona aflată la nord-estul centrului istoric nu este suficient irigată cu infrastructură pentru biciclete. Actuala rețea de trasee pentru biciclete este formată preponderent din magistrale (trasee dezvoltate în lungul principalelor artere de circulație), nu există încă formate legături locale, în interiorul cartierelor. Aceste legături nu trebuie să fie realizate sub forma de piste pentru biciclete, ci trebuie doar să reprezinte trasee pe care un biciclist le poate parcurge cu ușurință și în siguranță. De asemenea, Iulius Town a încurajat deplasarea cu mijloacele alternative de transport, amenajând peste 800 locuri pentru biciclete în ansamblul menționat.¹⁴³

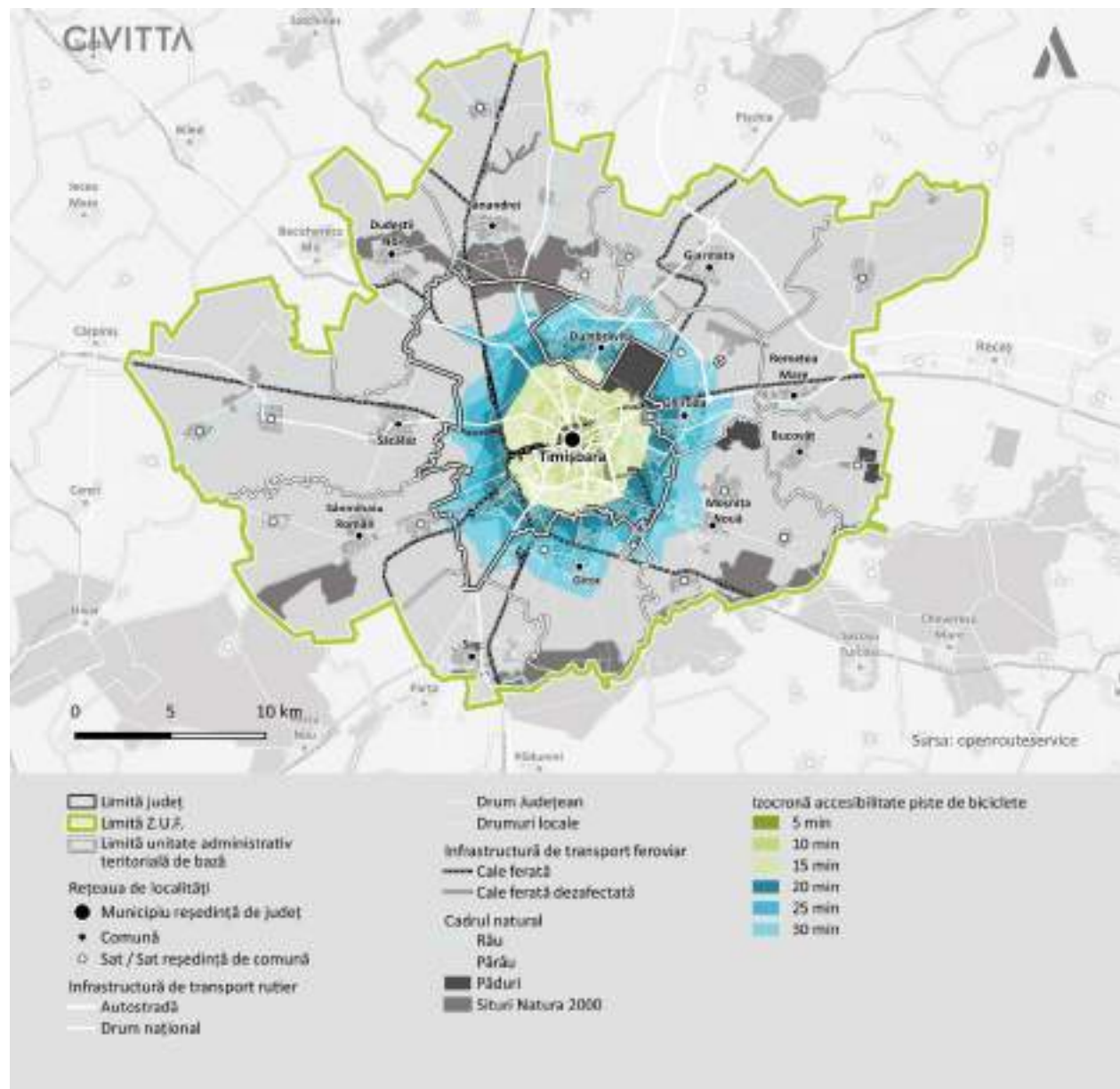
În analiza izocronelor de accesibilitate pentru biciclete, se poate observa că față de Piața Unirii toată zona urbanizată a municipiului Timișoara poate fi accesată în maxim 30 minute de pedalat. De asemenea, unele localități din ZUF, în speță Dumbrăvița, Ghiroda, Giroc, și prin extensie la 35 minute, Moșnița Nouă, pot fi accesate prin folosirea bicicletei într-un timp mai redus decât timpul actual de călătorie cu autovehiculul sau cu transportul public, care sunt limitate de congestiile din trafic. În acest sens au fost amenajate piste de biciclete în sens dublu pe o singură parte a străzii către localitățile

¹⁴²<http://www.velotm.ro/>

¹⁴³<https://iuliustown.ro/ro/noutati/iulius-town-timisoara-introduce-plata-serviciilor-de-parcare-cu-ajutorul-cardului-contactless>

Moșnița Nouă și Giroc, precum și de-a lungul Begăi către localitatea Sânmihaiu Român, ca parte a traseului cicloturistic Serbia-România.

FIGURĂ 75 - IZOCRONĂ DE ACCESIBILITATE VELO LA NIVELUL ZONEI METROPOLITANĂ

Sursa: Prelucrarea consultantului pe baza informațiilor furnizate de Google Maps și Open Route Service

Majoritatea pistelor au fost amenajate pe trotuar sau separat de trotuar și foarte puține pe partea carosabilă (strada Budai Deleanu, strada Eneas, o porțiune din Calea Martirilor 1989, strada Costică Rădulescu, strada Cerna, bulevardul Sudului, strada Gheorghe Lazăr, strada Sfântul Ioan sau strada Carol Telbisz). Astfel, în cazul pistelor amenajate pe carosabil, spațiul redistribuit fie nu a fost folosit eficient, fie nu a fost suficient pentru a permite o circulație sigură a bicicliștilor. Totodată, intersecțiile pistelor de biciclete pe direcții diferite sunt rezolvate superficial, fără spații de așteptare/siguranță, bicicliștii fiind mai degrabă asimilați circulațiilor pietonale și nu sunt văzuți ca participant diferit la trafic. Spre exemplu,

În Piața Mărăști, aferentă Inelului I, bicicliști sunt forțați să ocolească sensul giratoriu și să execute trecerea la 200m de intersecție, pe strada Oituz.

FIGURĂ 76 - COMPARAȚIE SENS GIRATORIU CU BICICLETE ÎNTRE TIMIȘOARA ȘI EINDHOVEN, OLANDA

Sursa: Prelucrarea consultantului pe baza informațiilor furnizate de Google Maps.

Pentru gararea bicicletelor, Consiliul Județean Timiș a început amenajarea unor parcări securizate¹⁴⁴ pentru biciclete ce pot adăposti până la 20 de locuri de parcare și care ocupă 2 locuri de parcare pentru autoturisme. Proiectul desfășurat în august 2022 urmează să fie continuat.

Conform Ghidului metodologic de reglementare a proiectării, execuției, utilizării și mentenanței lucrărilor de infrastructură pentru biciclete (aflat în dezbateră publică) acele segmente din rețeaua velo care ajung la o lățime de 1.5m se pot încadra în tipologia de „benzi pentru biciclete”. Pentru piste ar fi nevoie de o lățime de peste 2m.

Rețeaua de piste pentru biciclete va trebui extinsă acoperind mai ales zonele încă nedeservite sau legăturile lipsă din rețea. De asemenea, va fi esențială reconfigurarea sau extinderea pistelor existente. Acest lucru se poate face prin reconfigurarea de parcări (parcare perpendiculară / în spic -> parcare longitudinală), eliminare de parcări la stradă (unde e posibil), inserare de senzori unici sau îngustarea suplimentară a benzilor auto și cuplarea pistelor pentru biciclete pe o singură parte a străzii – piste bidirecționale de 2m+.

În acest sens, prin Planul de Mobilitate Urbană Durabilă, municipiul Timișoara propunea proiectarea a două proiecte importante:

- M16a - Amenajarea rețelei urbane de piste de biciclete – etapa II: extinderea rețelei de piste pentru biciclete existente în prezent cu aproximativ 68 de kilometri;
- M16b - Amenajarea unei rețele regionale de piste de biciclete: extinderea infrastructurii aferentă bicicletelor cu circa 61 de kilometri în comunele din polul de creștere.

Tranziția către un oraș mai prietenos cu bicicliștii va trebui să aibă la bază reconfigurarea rețelei mizând însă pe sprijinul comunității locale de bicicliști. Pentru a atrage mai mulți bicicliști, proiectele culturale, educaționale și de promovare a mersului cu bicicleta vor trebui continuate și potențate.

6.5. SERVICII PUBLICE

6.5.1. EDUCAȚIE

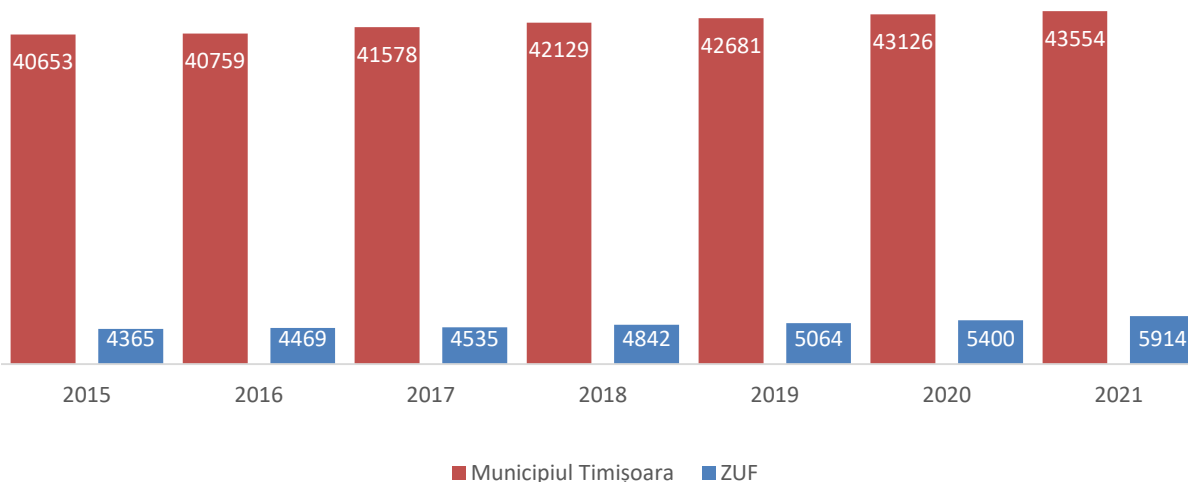
POPULAȚIA ȘCOLARĂ ȘI CADRELE DIDACTICE

EFFECTIVELE ȘCOLARE | Conform Institutului Național de Statistică, în perioada 2015-2021, numărul de elevi înscriși în învățământul preuniversitar a crescut atât la nivelul municipiului Timișoara cât și la nivelul comunelor din Zona Urbană Funcțională a municipiului. Astfel, în anul 2021, în instituțiile de învățământ preuniversitar din municipiul Timișoara au fost înregistrați 43.554 de elevi, cu 7,1% mai mulți față de anul 2015. În același timp, în comunele din ZUF a municipiului au fost înregistrați 5.914 elevi, fiind înregistrat un ritm de creștere de 35,5% față de anul 2015.

---

¹⁴⁴ <https://www.opiniatimisoarei.ro/pentru-cele-doua-noi-parcari-de-biciclete-de-la-timisoara-o-singura-oferta-firma-care-vrea-sa-le-livreze-a-instalat-o-si-pe-cea-de-langa-consiliul-judetean-timis/22/08/2022>

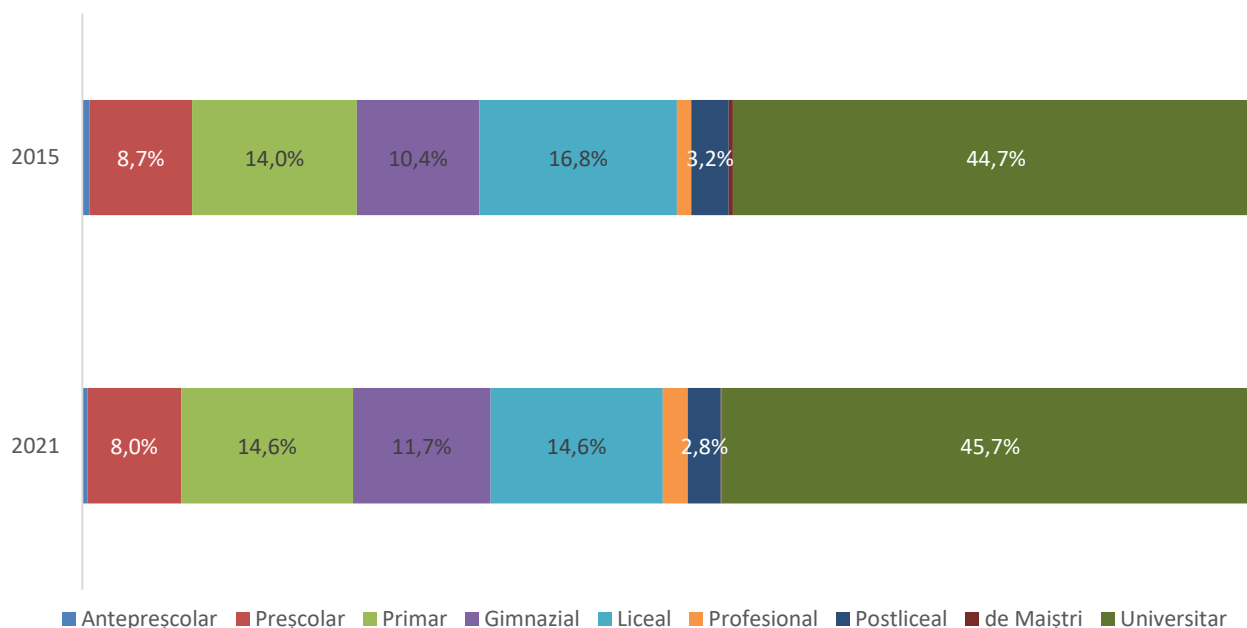
FIGURĂ 77 - DINAMICA EFECTIVELOR ȘCOLARE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI DIN LOCALITĂȚILE DIN ZUF, ÎN PERIOADA 2015-2021, NR. ELEVI

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Pe niveluri de educație, în perioada 2015-2021, au fost înregistrate creșteri ale efectivelor școlare de la nivelul primar (+11,8%), gimnazial (+20,4%), profesional (+85,1%) și universitar (+9,6%). În același interval de timp, numărul elevilor a scăzut în învățământul liceal (-6,5%), preșcolar (-1,5%), antepreșcolar (27,9%), postliceal (-6,2%) și de maiștri (-79,2%). Pentru învățământul preșcolar și antepreșcolar principala explicație reprezintă sporul natural negativ din ultimii ani. În cazul învățământului liceal, postliceal și de maiștri, scăderea numărului de elevi este cauzată de migrația externă a tinerilor (fie pentru studii sau pentru muncă), sau a învățământului profesional – care reprezintă o alternativă pentru învățământul liceal. În ceea ce privește învățământul universitar, numărul studenților a crescut cu 9,6% în perioada 2015-2021 datorită excelenței și a ofertei diversificate a universităților din municipiul Timișoara.

FIGURĂ 78 - EVOLUȚIA DISTRIBUȚIEI EFECTIVELOR ȘCOLARE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA PE NIVELURI DE ÎNVĂȚĂMÂNT, 2015 VS. 2021, %

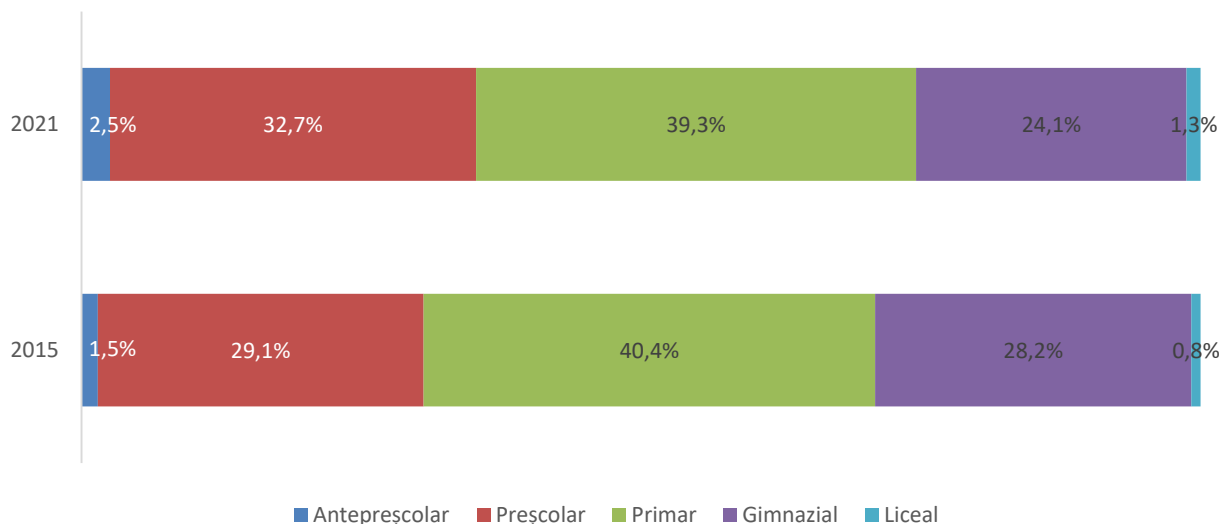

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

În comunele din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara au fost înregistrate creșteri ale efectivelor școlare pentru toate nivelurile educaționale existente. Astfel, însumat, numărul de copii din învățământul antepreșcolar a crescut cu 149,5%, numărul copiilor din învățământul preșcolar a crescut cu 63,5%. De asemenea, numărul elevilor din școli a crescut, după cum urmează: învățământul primar (+41,6%), gimnazial (+24,3%) și liceal (+118,9%). Totuși, în valori absolute, efectivele școlare au crescut semnificativ la nivelul preșcolar (+1.161), primar (+1.055) și gimnazial (+431). Această situație este explicată de creșterea numărului de copii cauzat de o dinamică pozitivă a mișcării naturale a populației, precum și de înființarea și modernizarea unor grădinițe din localitățile din ZUF. Totuși, pentru învățământul liceal, numărul de elevi a crescut cu doar 63, ceea ce indică faptul că liceele din municipiu sunt cele mai atractive.

FIGURĂ 79 - EVOLUȚIA DISTRIBUȚIEI EFECTIVELOR ȘCOLARE ÎN COMUNELE DIN ZUF, PE NIVELURI DE ÎNVĂȚĂMÂNT, 2015 VS. 2021, %

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

MOBILITATEA ELEVILOR | În ceea ce privește mobilitatea elevilor din municipiul Timișoara precum și din Zona Urbană Funcțională a acestuia, Societatea de Transport Public Timișoara indică faptul că pentru transportul școlar este folosită următoarea flotă de transport:

- Microbuze: Mercedes Benz Sprinter Trituro, cu 11 locuri pe scaune + 41 în picioare, podea coborâtă (pentru persoane cu dizabilități și cărucioare), Euro 6;
- Autobuze: Mercedes Benz Conecto 0345 C (scurte), 50 unități , cu 32 de locuri scaun + 106 în picioare, cu 3 uși, Euro 3;

De asemenea, conform STPT, în anul 2021 au fost transportați circa 32.436 de elevi, cu mult peste numărul înregistrat în anul 2020 (28.517 elevi) și anul 2019 (6.768 elevi). Transportul școlar din municipiu are loc pe următoarele trasee:

- S1: Calea Aradului – Calea Torontalului – Piața Dacia
  - Școli deservite: Colegiul “C.D. Loga”, Colegiul Național Pedagogic “Carmen Sylva”, Colegiul Tehnic “I.C. Brătianu” (MIU), Colegiul Tehnic “Emanuil Ungureanu”.
- S2: Calea Șagului
  - Școli deservite: Colegiul Național Bănățean, Colegiul “C.D. Loga”, Colegiul Național Pedagogic “Carmen Sylva”, Colegiul Tehnic “I.C. Brătianu” (MIU), Colegiul Tehnic “Emanuil Ungureanu”.
- S3: Prezan - Bd.Sudului
  - Școli deservite: Colegiul “C.D. Loga”, Colegiul Național Pedagogic “Carmen Sylva”, Colegiul Tehnic “I.C. Brătianu” (MIU), Colegiul Tehnic “Emanuil Ungureanu”.
- S4: Stuparilor – Calea Lipovei
  - Școli deservite: Colegiul “C.D. Loga”, Colegiul Național Pedagogic “Carmen Sylva”, Colegiul Tehnic “I.C. Brătianu” (MIU), Colegiul Tehnic “Emanuil Ungureanu”, Liceul Teoretic “J.L.Calderon”.

- S5: Calea Martirilor
  - Școli deservite: Colegiul Național Bănățean, Liceul Teoretic “Grigore Moisil”, Colegiul Economic “FS Nitti”.
- S6: Plopi – V.Economu
  - Școli deservite: Colegiul “C.D. Loga”, Colegiul Național Pedagogic “Carmen Sylva”, Colegiul Tehnic “I.C. Brătianu” (MIU), Colegiul Tehnic “Emanuil Ungureanu”, Liceul Teoretic “W. Shakespeare”, Colegiul “Ana Aslan”.
- S7: Calea Aradului – Calea Torontalului
  - Școli deservite: Colegiul Național Bănățean, Colegiul Tehnic “Henri Coandă”.
- S8: Freidorf
  - Școli deservite: Liceul Auto, Colegiul Național Bănățean, Colegiul Tehnic “I.C. Brătianu” (MIU), Colegiul Tehnic “Emanuil Ungureanu”.
- S9: C. Șagului
  - Școli deservite: Liceul Teoretic “Grigore Moisil”, Liceul “Vlad Țepeș”.
- S10: Ronaț
  - Școli deservite: Colegiul “C.D. Loga”, Colegiul Național Pedagogic “Carmen Sylva”, Colegiul Tehnic “I.C. Brătianu” (MIU), Colegiul Tehnic “Emanuil Ungureanu”.
- S11: Lipovei
  - Școli deservite: Colegiul Național Bănățean, Colegiul Tehnic “Henri Coandă”.
- S12: Aleea Ghirodei
  - Școli deservite: Lic. Teoretic “W. Shakespeare”, Lic. Teoretic “J.L.Calderon”.
- S13: Cartier Aeroport
  - Școli deservite: Școala Gimnazială Nr. 16, Școala Gimnazială nr. 21 “Vicențiu Babeș”.
- S14: Ciarda Roșie
  - Școli deservite: Colegiul Național Bănățean, Liceul Teoretic “Grigore Moisil”, Colegiul Economic “FS Nitti”.
- S15: Balta Verde
  - Școli deservite: Liceul de Arte Plastice.

În anul 2015, ultimul an cu date de încredere produse pe cale administrativă (ancheta ARACIP), în Timișoara o mie din cei șapte mii de preșcolari făceau naveta și cinci mii de școlari făceau naveta din cei 37 de mii de elevi. Conform aceluiași set de date, municipiul Timișoara școlarizează cu aproximativ 25% mai mulți elevi decât totalul populației de vârstă școlară din oraș. Mai mult, unul din cinci elevi și școlile liceele din Timișoara face naveta.

ABANDON ȘCOLAR | Cele mai recente date disponibile la momentul elaborării analizei sunt puse la dispoziție de către Institutul Național de Statistică și indică rata abandonului școlar la nivel de județ. Astfel, la nivelul anului 2020, în județul Timiș, rata abandonului școlar era de 1,4% în învățământul primar, peste media națională de 1,3%, dar sub media regională de 1,7%. În învățământul gimnazial rata abandonului școlar era de 1%, sub media regională de 1,3% și la nivel cu media națională, în timp ce în cazul învățământului liceal și profesional rata abandonului școlar ajungea la 2%, depășind media regională (1,6%) și cea regională (1,7%). Cea mai înaltă rată a abandonului școlar a fost înregistrată în învățământul profesional, aceasta ajungând la 8,3%, situația respectivă fiind caracteristică atât Regiunii Vest (7,2%) cât și întregii țări (7,1%).

Abandonul școlar reprezintă o problemă accentuată a sistemului de învățământ din România și este cauzat de un șir de factori de ordine economică și socială. În acest sens, este recomandată implementarea proiectelor sociale în cadrul instituțiilor de învățământ, în special având beneficiari elevii din familii defavorizate și expuse riscului de sărăcie și excluziune socială.

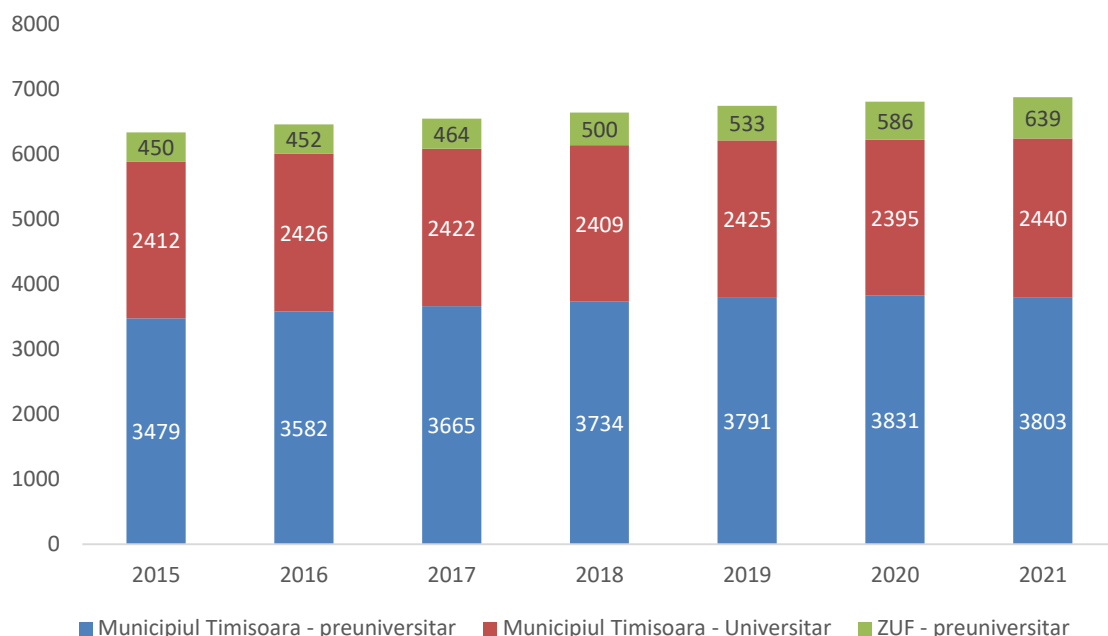
TABEL 21 - RATA ABANDONULUI ȘCOLAR, PE NIVELURI DE ÎNVĂȚĂMÂNT, LA NIVEL JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN PERIOADA 2015-2020, %

NIVEL DE ÎNVĂȚĂMÂNT	NIVEL TERITORIAL	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Învățământul primar	România	1,7	1,5	1,6	1,6	1,3	1,3
	Regiunea VEST	2,1	0,9	1,9	1,4	1,4	1,7
	Timiș	1,8	1	1,5	0,9	1	1,4
Învățământul gimnazial	România	2	1,8	1,8	1,7	1,3	1
	Regiunea VEST	2,6	1	2,3	1,4	1,6	1,3
	Timiș	2,3	1,6	2,2	0,7	1,1	1
Învățământul secundar ciclul 2 (liceal și profesional)	România	3,6	2,6	2,6	2,6	2	1,7
	Regiunea VEST	4,8	3,4	3,2	3,2	2,3	1,6
	Timiș	4,5	3	2,9	3,1	2,6	2
Învățământul postliceal și de maiștri	România	9,7	10	9,2	9,7	7,5	7,1
	Regiunea VEST	12,5	11,4	11,7	10,2	8,8	7,2
	Timiș	11,6	13,6	15,9	12,4	10,1	8,3

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

CADRELE DIDACTICE | În anul 2021, procesul didactic și întreaga activitate de predare și învățare era asigurată în municipiul Timișoara de către 6.243 de cadre didactice, dintre care 3.803 (60,9%) de cadre didactice activau în învățământul preuniversitar. Față de anul 2015, numărul de cadre didactice din municipiul Timișoara a crescut cu 6%. Din perspectivă teritorială, 62,8% din totalul cadrelor didactice din județul Timiș erau angajate în unitățile de învățământ din municipiul reședință de județ. Totuși, în ceea ce privește învățământul preuniversitar, acest procentaj este de circa 50,7%.

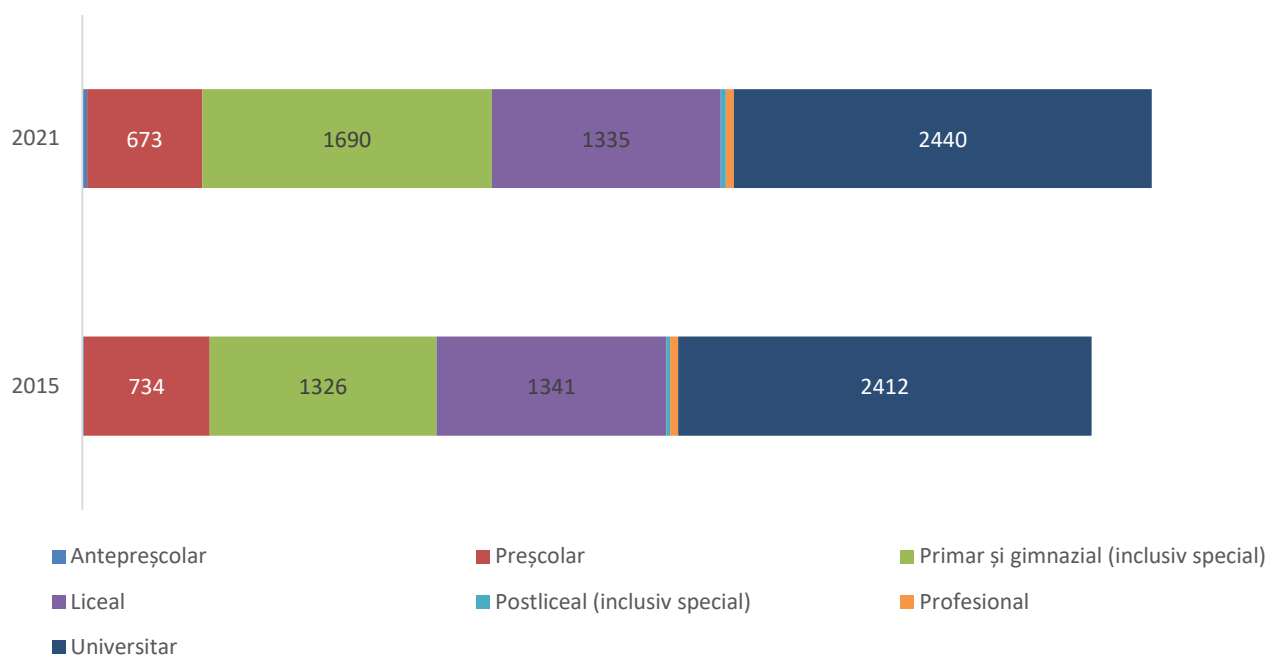
FIGURĂ 80 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI CADRELOR DIDACTICE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, ÎN PERIOADA 2015-2021

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Analiza numărului cadrelor didactice în funcție de nivelurile de studii indică faptul că în anul 2021, în municipiul Timișoara, 39,1% din cadre didactice erau angajate în învățământul universitar, 27,1% în învățământul primar și gimnazial, 21,4% în învățământul liceal, 10,8% în învățământul preșcolar, etc. Față de anul 2015, numărul de cadre didactice a scăzut pentru următoarele niveluri de studii: preșcolar (-8,3%), liceal (-0,4%) și profesional (-4,2%). De partea cealaltă, creșteri a numărului de cadre didactice au fost înregistrate pentru toate celelalte nivele, după cum urmează: universitar (+1,2%), postliceal (+47,6%), primar și gimnazial (+27,5%), antepreșcolar (+211%). Totuși, în valori absolute, cea mai mare creștere a numărului de cadre didactice a fost înregistrată pentru nivelul primar și gimnazial, de peste 350 de persoane, ceea ce explică în mare parte dinamica cadrelor didactice din perioada 2015-2021.

FIGURĂ 81 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE CADRE DIDACTICE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 VS 2021

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. TEMPO Online

În anul 2021, raportul dintre numărul elevilor și numărul cadrelor didactice din învățământul preuniversitar, înregistra o valoare de 13,6 elevi/cadru didactic, sub media națională de 13,9 elevi/cadru didactic, dar peste media județeană de 13,3 elevi/cadru didactic. În conformitate cu dinamica națională și județeană, raportul dintre numărul de elevi și cadre didactice a scăzut în anul 2021 comparativ cu anul 2015, fenomen explicat de creșterea numărului de cadre didactice. Comunele din ZUF a municipiului Timișoara au înregistrat diverse dinamici, explicate în mare parte de cât de facil este accesul pentru elevi la unitățile de învățământ din oraș, interesul cadrelor didactice de a profesa în mediul rural față de mediul urban, închiderea sau înființarea unor unități didactice noi, etc.

TABEL 22 - EVOLUȚIA RAPORTULUI DINTRE NUMĂRUL ELEVILOR ȘI NUMĂRUL CADRELOR DIDACTICE ÎN PERIOADA 2015-2021 PENTRU MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ ȘI JUDEȚUL TIMIȘ

UAT	2015	2021	DINAMICĂ PROCENTUALĂ
Media națională	14,8	13,9	-5,7
Județul Timiș	14,2	13,3	-6,4
Municipiul Timișoara	14,1	13,6	-3,6
Bucovăț	15,2	9,8	-35,6
Dudeștii Noi	16,4	16,0	-2,3
Dumbrăvița	13,1	16,4	25,4
Ghiroda	13,3	11,8	-11,7

UAT	2015	2021	DINAMICĂ PROCENTUALĂ
Giarmata	14,1	16,2	14,2
Giroc	13,4	15,0	12,2
Moșnița Nouă	12,4	16,3	32,1
Remetea Mare	15,7	9,0	-42,9
Săcălaz	14,1	13,3	-5,8
Șag	13,1	12,0	-8,1
Sânandrei	15,7	12,5	-20,1
Sânmihaiu Român	15,1	13,9	-8,0

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS. TEMPO Online

FORMAREA CADRELOR DIDACTICE | Procesul de formare a cadrelor didactice este foarte important pentru a crește calitatea actului didactic și pentru a fi în ritm cu cele mai inovative și moderne practici și metode de predare. La nivelul municipiului Timișoara, cele mai importante instituții din domeniul respectiv sunt: **CASA CORPULUI DIDACTIC TIMIȘ** și **CENTRU JUDEȚEAN DE RESURSE ȘI ASISTENȚĂ EDUCAȚIONALĂ TIMIȘ**. Astfel, pentru anul școlar 2021-2022, oferta de formare continuă a **CASEI CORPULUI DIDACTIC TIMIȘ** era formată din următoarele tipuri de cursuri și programe

- Programe de formare acreditate de CDD: CRED – Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți. Formare nivel II – învățământ primar; Educație pentru Democrație; CRED – Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți. Formare nivel II – învățământ gimnazial; Managementul sistemic al clasei de elevi; Cetățenia democratică prin proiecte în învățământul primar; Provocările multilingvistului în școala contemporană;
- Programe de formare acreditate de alți furnizori: Ora de Net – Folosirea utilă, creativă și sigură a Internetului; Google Educator Nivel 1 – Intermediar;
- Programe de formare propuse de CCD Timiș la recomandarea M.E.C.: 30 de programe din diverse domenii, precum: digitalizare, utilizare multimedia, limbi străine, metodologie didactică, etc.
- Programe de formare propuse spre avizare de CCD Timiș: 66 de programe pe teme de digitalizare, discipline școlare (religie, matematică, limba română, etc.), lucru în echipă, managementul comportamentului, utilizarea instrumentelor practice în procesul de învățare, etc.

De asemenea, **CENTRUL JUDEȚEAN DE RESURSE ȘI ASISTENȚĂ EDUCAȚIONALĂ TIMIȘ** a organizat în anul școlar 2020-2021 un șir de activități în direcția dezvoltării continue a cadrelor didactice, precum:

- 10 comisii pedagogice și 12 cercuri pedagogice care au însumat peste 500 de participanți și au vizat un spectru larg de teme: managementul stresului, flexibilitatea mentală, terapia copilului abuzat, logopedie, metode aplicative în corectarea scrisului, etc.;
- 88 de cursuri și programe de dezvoltare profesională, online și fizic, fiind livrate în parteneriat cu un număr mare de furnizori de astfel de cursuri și servicii.

INFRASTRUCTURA DE ÎNVĂȚĂMÂNT

REȚEAUA ȘCOLARĂ | Rețeaua școlară din municipiul Timișoara este densă și dezvoltată, acoperind toate nivelurile de învățământ existente, de la antepreșcolar la universitar. Conform Inspectoratului Școlar Județean Timiș, în municipiul Timișoara rețeaua școlară era compusă din următoarele unități cu personalitate juridică:

- 40 de licee și colegii cu personalitate juridică;
- Casa Corpului Didactic;
- Centru Județean de Excelență;
- Centru județean de resurse și asistență educațională (2);
- Centru special de educație incluzivă (3);
- Cluburi sportive școlare (2);
- Inspectoratul Școlar Județean;
- 25 de grădinițe;
- Palatul Copiilor;
- 17 școli gimnaziale;
- 2 școli postliceale;
- 3 școli primare.

Acestora li se adaugă un șir de unități arondate, după cum urmează: 12 creșe, 32 de grădinițe, 2 școli gimnaziale și o școală postliceală. În dinamică, datele Institutului Național de Statistică indică faptul că în perioada 2015-2021, la nivelul municipiului Timișoara a crescut numărul de unități școlare cu personalitate juridică, în felul următor: creșe (+2), grădinițe (+8), școli gimnaziale și liceale (+4), școli postliceale (-1). La nivelul Zonei Urbane Funcționale a municipiului Timișoara, rețeaua școlară este compusă din următoarele unități:

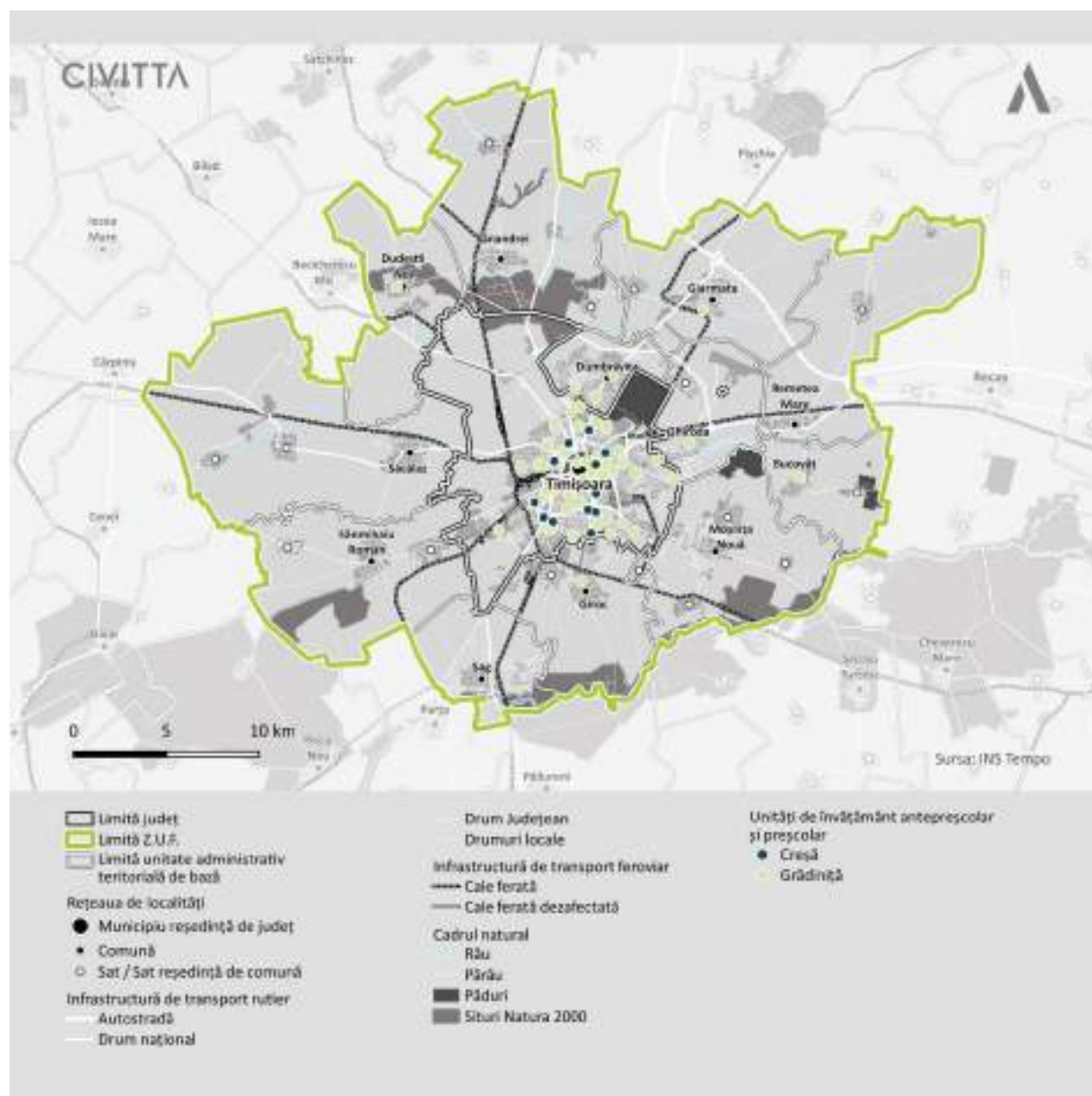
- Bucovăț: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Dudeștii Noi: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Dumbrăvița: o școală gimnazială și 4 grădinițe cu program prelungit;
- Ghiroda: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Giarmata: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Giroc: un liceu, o grădiniță cu program prelungit și o creșă;
- Moșnița Nouă: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Remetea Mare: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Săcălaz: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Sânandrei: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Sânmihaiu Român: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Șag: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit.

Astfel, dintr-o asemenea structură a rețelei școlare la nivelul municipiului Timișoara și a Zonei Urbane Funcționale a acestuia reiese că infrastructura de învățământ liceal și antepreșcolar este existentă doar la nivelul municipiului, cu excepția comunei Giroc. Situația respectivă cauzează navetismul școlar din comunele din apropiere către unitățile de învățământ liceal din cadrul municipiului, ceea ce duce la supraaglomerarea unităților de învățământ puternice, congestionarea traficului, uzura fizică a infrastructurii educaționale, etc. De asemenea, în ceea ce privește accesibilitatea teritorială la studiile

liceale, poate fi observat că în partea de nord a orașului, în vecinătate cu comuna Dumbrăvița nu există niciun liceu.

O situație similară se înregistrează și în cazul creșelor, unde cei care fac naveta către locul de muncă în municipiul Timișoara solicită și caută locuri în creșe, de cele mai multe ori ajungând să opteze pentru creșe private, în contextul în care numărul de nașteri în comunele: Moșnița Nouă, Săcălaz, Sânmihaiu Român și Dumbrăvița au fost înregistrat peste 100 de nou-născuți în anul 2021. Astfel, în lipsa unor creșe, tinerele familii sunt nevoite să apeleze la bone sau la creșele private din municipiul Timișoara.

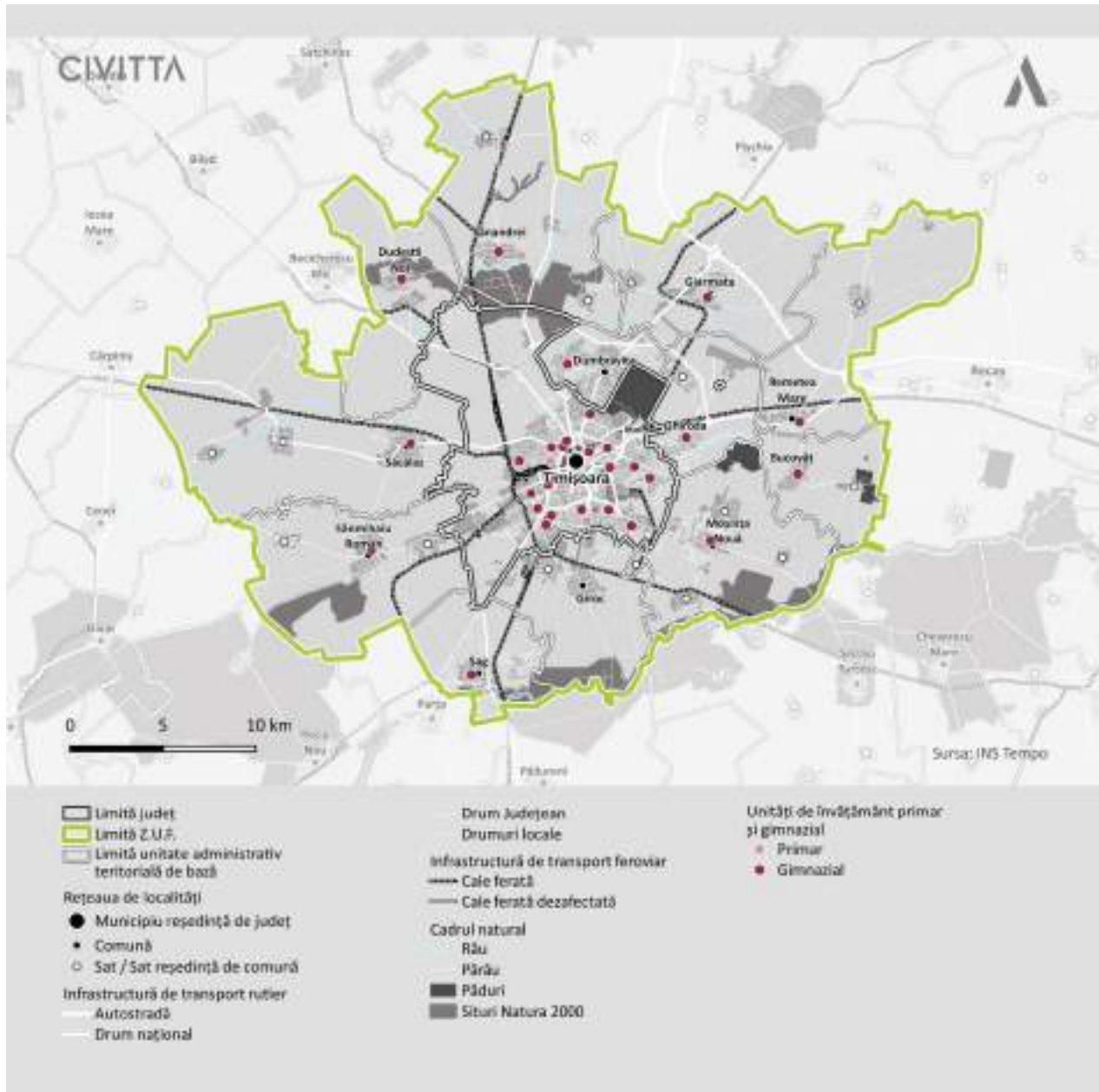
FIGURĂ 82 - REȚEAUA ȘCOLARĂ ANTEPREȘCOLARĂ ȘI PREȘCOLARĂ DIN ZUF TIMIȘOARA

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor ISJ

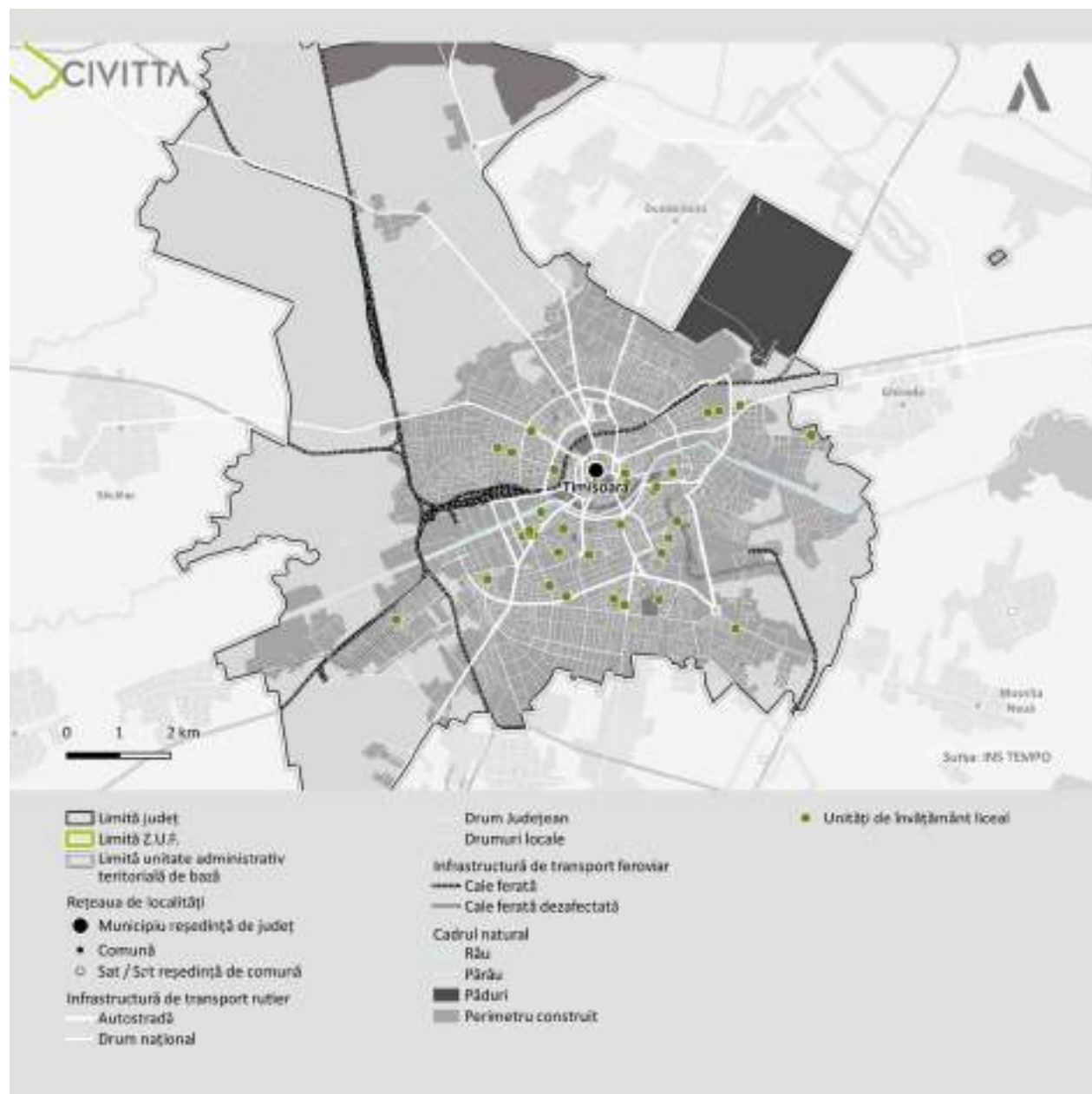

FIGURĂ 83 - REȚEAUA ȘCOLARĂ PRIMARĂ ȘI GIMNAZIALĂ DIN ZUF TIMIȘOARA

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor ISJ

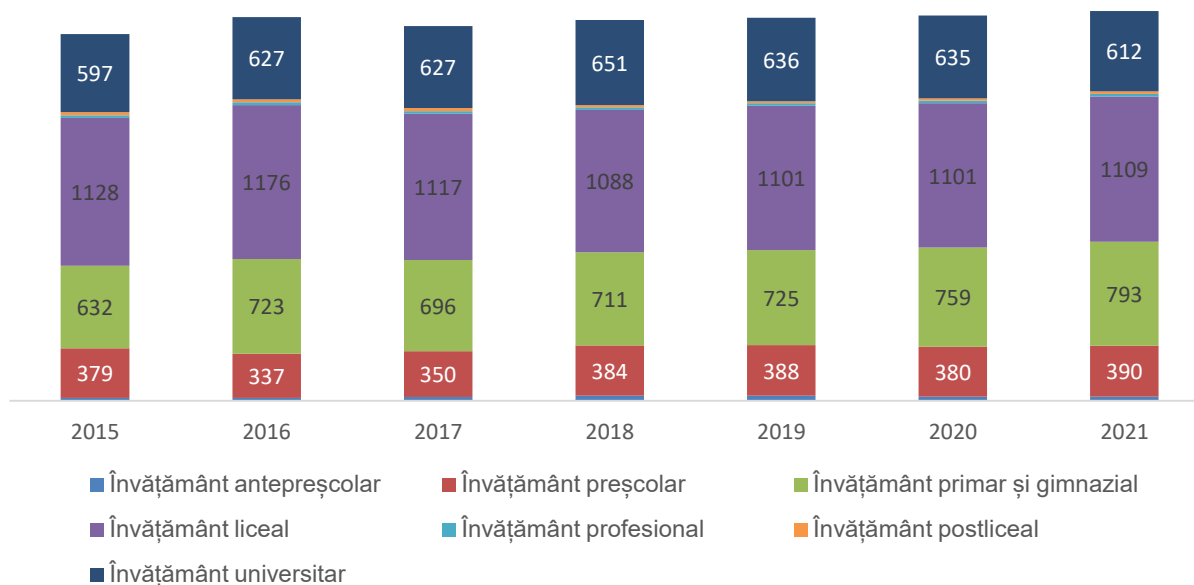
FIGURĂ 84 - REȚEAUA ȘCOLARĂ LICEALĂ DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor ISJ

SĂLILE DE CLASĂ | Conform Institutului Național de Statistică, în anul 2021, în municipiul Timișoara existau 2.976 de săli de clasă, dintre care: 31 pentru învățământul antepreșcolar, 390 pentru învățământul preșcolar, 793 pentru învățământul primar și gimnazial (inclusiv învățământul special), 1.109 pentru învățământul liceal, 20 pentru învățământul profesional, 21 pentru învățământul postliceal și de maiștri și 612 pentru învățământul universitar. Față de anul 2015, numărul total de săli de clasă a crescut cu 176, cele mai mari creșteri fiind înregistrate la nivelul primar și gimnazial (+161), universitar (+15), preșcolar (+11), antepreșcolar (+10). De partea cealaltă, numărul sălilor de clasă a scăzut în cadrul învățământul liceal cu 19, postliceal cu 2 și a învățământul primar și gimnazial special cu 61.

FIGURĂ 85 - EVOLUȚIA SĂLILOR DE CLASĂ PE NIVELURI DE ÎNVĂȚĂMÂNT, ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În ceea ce privește raportul numărului de elevi la numărul sălilor de clasă, pentru majoritatea nivelurilor de învățământ este înregistrată o medie bună. Pentru majoritatea nivelurilor de învățământ a fost înregistrată o îmbunătățire a situației, cu excepția învățământului preșcolar, unde creșterea numărului de copii din grădinițe a fost mai mare decât creșterea numărului de încăperi pentru activități didactice – ceea ce indică necesitatea de a construi noi grădinițe.

De asemenea, în ceea ce privește învățământul liceal de zi, raportul existent în municipiul Timișoara corespunde cerințelor impuse de Ordinul nr. 3164 din 21 ianuarie 2021 al Ministerului Educației care a scăzut numărul de elevi în clasele de început de ciclu pentru învățământul liceal cu frecvență-zi de la 28 la 26 de elevi în clasă în cazul filierei teoretice și de la 28 la 24 de elevi în clasă pentru restul filierelor. Totuși, este important de menționat că această medie variază de la o unitate de învățământ la alta, liceele de elită din zona centrală fiind adesea foarte solicitate inclusiv de către elevii navetiști din mediul rural.

TABEL 23 - NUMĂRUL DE ELEVII RAPORTAT LA NUMĂRUL SĂLILOR DE CLASĂ, ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015-2021

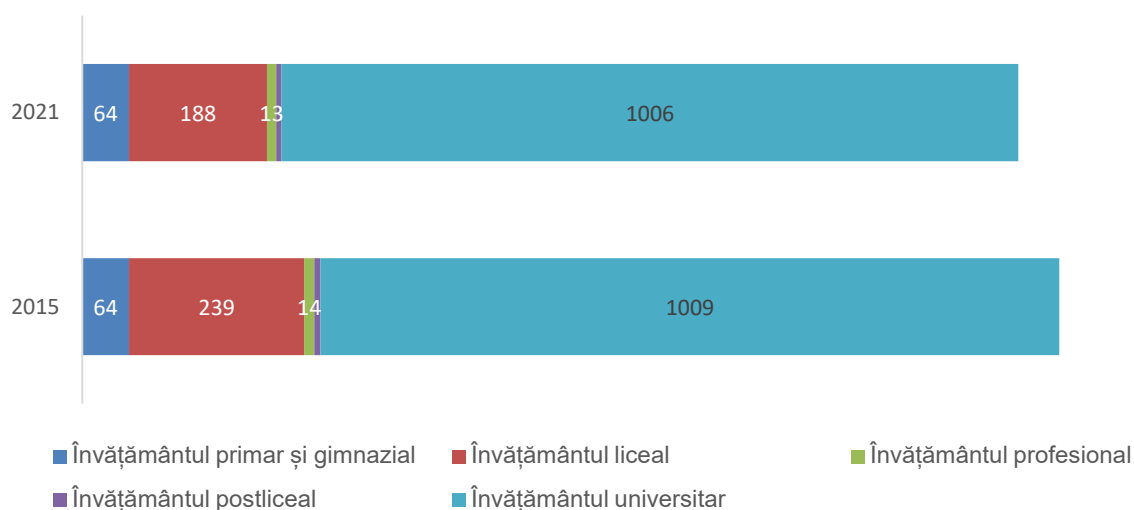
Nivel învățământ	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Învățământ antepreșcolar	27,0	24,6	18,2	15,5	14,8	10,2	13,2
Învățământ preșcolar	57,0	66,1	66,0	61,5	61,6	63,0	63,9
Învățământ primar și gimnazial (inclusiv)	34,2	30,8	33,2	33,2	32,9	31,5	31,4

special)							
Învățământ liceal	13,2	12,3	12,8	13,1	12,7	12,9	12,5
Învățământ postliceal	122,3	111,0	114,1	167,0	167,7	168,6	125,7

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

LABORATOARELE | În anul 2021, în municipiul Timișoara existau 1.278 de laboratoare, dintre care 1.009 erau disponibile pentru învățământul universitar, 188 pentru învățământul liceal, 64 pentru învățământul primar și gimnazial, 13 pentru învățământul profesional și 7 pentru învățământul postliceal. Față de anul 2015, numărul de laboratoare a scăzut cu 56, dintre care 51 de laboratoare au fost transformate în săli de clasă în învățământul liceal. În cadrul învățământul primar și gimnazial, numărul de laboratoare a crescut în perioada 2015-2020, urmând ca în anul 2021 să revină la numărul de 64, ca urmare a necesității de spații disponibile pentru orele de clasă, astfel încât să fie respectate reglementările corespunzătoare pandemiei de COVID-19.

FIGURĂ 86 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE LABORATOARE ÎN UNITĂȚILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015-2021

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Numărul mic de laboratoare școlare și dotarea precară a acestora reprezintă o problemă întâlnită la nivel național. Din punct de vedere didactic, este absolut necesară modernizarea laboratoarelor precum și a dotărilor din cadrul laboratoarelor pentru a crea condiții pentru un proces educativ aplicat, astfel ca nivelul de înțelegere a subiectelor predate să crească semnificativ. Acest lucru este vital pentru toate nivelurile de învățământ, cu mențiunea că pentru învățământul profesional abordarea practică este indispensabilă, în special pentru însușirea meseriilor tehnice și tehnologice. În acest sens, investițiile în modernizarea și dotarea laboratoarelor școlare trebuie să fie o prioritate a politicilor publice existente în acest domeniu.

RESURSELE IT | Elementele digitale sunt componente tot mai des întâlnite în viața de zi cu zi. În procesul educativ, în ceea ce privește digitalizarea, un puternic avans a fost realizat în perioada pandemică, când

datorită imposibilității de a realiza procesul educativ în orele de clasă, pentru perioade de luni de zile procesul educativ s-a desfășurat în regim on-line. Procesul de învățare a abilităților din domeniul tehnologiei informației este necesar de continuat în școli, în special în contextul în care realitatea economică și socială necesită astfel de aptitudini, atât în câmpul muncii cât și în relația cu instituțiile și autoritățile statului.

Conform Institutului Național de Statistică, în anul 2021, în municipiul Timișoara existau 16.030 de PC-uri, dintre care 10.079 erau disponibile în învățământul universitar, 3.164 în învățământul liceal, 2.176 în învățământul primar și gimnazial, 435 în învățământul preșcolar, 83 în învățământul profesional și 84 în învățământul postliceal. Față de anul 2015, numărul de PC-uri a crescut cu 3.296, după cum urmează: +1.767 de unități în cadrul universităților, +1.161 în cadrul învățământului primar și gimnazial și +256 în învățământul liceal. Efectul pandemiei și a investițiilor publice pentru achiziționarea de infrastructură digitală s-a resimțit în cadrul învățământului primar și gimnazial, unde în anul 2020 numărul de PC-uri a crescut cu peste 600.

Raportând populația școlară la numărul de PC-uri școlare, municipiul Timișoara înregistrează o medie de 5,9 elevi/PC, sub media județeană de 6,2 elevi/PC, dar peste media națională de 5,1 elevi/PC. Raportul crește semnificativ în mediul rural, unde în unele comune din ZUF valoarea raportului ajunge la 23 elevi/PC (Moșnița Nouă), 19 elevi/PC (Dumbrăvița), 15,5 elevi/PC (Giroc), 13,6 elevi/PC (Sânandrei) 10,9 (Șag).

Totuși, în dinamică, municipiul Timișoara a înregistrat progrese anuale în perioada 2015-2021, ceea ce indică interesul unităților de învățământ și a autorităților responsabile față de digitalizarea școlilor, în timp ce la nivel național se observă o scădere a raportului între populația școlară și numărul de PC-uri la nivelul anului 2020, când în pandemie au fost achiziționate un număr larg de astfel de unități.

TABEL 24 - RAPORTUL ÎNTRE POPULAȚIA ȘCOLARĂ ȘI NUMĂRUL DE PC-URI, LA NIVEL NAȚIONAL, JUDEȚEAN ȘI ZUF MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 VS 2021

UAT	2015	2021	DIFERENȚA PROCENTUALĂ
Media națională	9,8	5,1	-4,6
Județul Timiș	8,0	6,2	-1,8
Municipiul Timișoara	6,9	5,9	-1,0
Bucovăț	167,0	5,9	-161,1
Dudeștii Noi	9,5	9,0	-0,5
Dumbrăvița	16,0	19,0	3,0
Ghiroda	8,1	1,6	-6,5
Giarmata	15,3	9,3	-6,0
Giroc	14,1	15,5	1,5
Moșnița Nouă	8,3	23,0	14,6
Remetea Mare	7,6	7,6	0,0

UAT	2015	2021	DIFERENȚA PROCENTUALĂ
Săcălaz	12,4	8,1	-4,2
Șag	17,2	10,9	-6,2
Sânandrei	11,5	13,6	2,1
Sânmihaiu Român	21,3	5,9	-15,4

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

FACILITĂȚILE SPORTIVE | Conform Institutului Național de Statistică, în municipiul Timișoara existau 81 de săli de gimnastică, 88 de terenuri de sport și 4 bazine didactice de înot. Față de anul 2015, numărul de bazine a scăzut cu unu (universitar), numărul de terenuri de sport a crescut cu 14, iar numărul de săli de gimnastică a crescut cu 11. Totuși, este necesar ca investițiile în facilitățile sportive școlare să se realizeze și în viitor pentru a putea face față creșterii numărului de elevi și studenți din ultimii ani. De asemenea, sunt necesare și investițiile de modernizare a unor săli de gimnastică, respectiv a unor terenuri de sport, deoarece unele dotări sunt uzate fizic și moral.

Conform evidențelor Inspectoratului Școlar Județean Timiș, **ANALIZA DOTĂRILOR UNITĂȚILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT** preuniversitar (inclusiv preșcolar) din municipiul Timișoara scoate în evidență următoarele:

- Este nevoie de construcția a 42 de săli de sport;
- Este necesară renovarea a 35 de săli de sport;
- Este necesară dotarea a 62 de săli de sport;
- Este necesară construirea a 16 terenuri de sport;
- Este necesară reamenajarea a 46 de terenuri de sport;
- Pentru învățământul profesional și tehnic, este necesară reabilitarea și dotarea atelierelor școlare;
- În cadrul a 34 de unități școlare, au fost achiziționate dotări pentru laboratoarele de informatică în ultimii 5 ani (laptop-uri, calculatoare, software, etc.)
- În cazul laboratoarelor de fizică, chimie și biologie, în majoritatea unităților de învățământ nu au fost realizate dotări și achiziții pentru modernizarea acestora.

OFERTA ȘI PERFORMANȚA INSTITUȚIONALĂ

La nivelul Zonei Urbane Funcționale a municipiului Timișoara, oferta de studii liceale pentru absolvenții de gimnaziu este diversificată și concentrată aproape în întregime în municipiul Timișoara (un singur liceu teoretic în mediul rural – în comuna Giroc). La nivelul anului școlar 2022-2023, oferta pentru învățământul liceal cu frecvență-zi, era cuprinsă din 2.761 de locuri, dintre care 1.209 (43,8%) erau alocate pentru filiera teoretică, 1.068 (38,7%) pentru filiera tehnologică și 458 (16,6%) pentru filiera vocațională. Cele mai multe locuri erau asigurate de următoarele instituții de învățământ: Colegiul Național Bănățean Timișoara (208 locuri), Colegiul Economic "Francesco Severio Nitti" Timișoara (192 de locuri), Colegiul Tehnic "Emanuil Ungureanu" Timișoara (192 de locuri), Colegiul Național "Constantin Diaconovici Loga" Timișoara (156 de locuri), Colegiul Tehnic "Henri Coandă" Timișoara (144 de locuri), etc. Din totalul de 31 de licee din ZUF a municipiului Timișoara, 9 pun la dispoziție o oferta de studii

pentru elevii care doresc să-și urmeze procesul educativ în filiera vocațională, 11 – în filiera tehnologică și 11 în filiera teoretică.

De asemenea, oferta educațională pentru studiile liceale este diversificată și din punct de vedere lingvistic. Astfel, studiile liceale pot fi urmate în liceele din municipiul Timișoara în limba sârbă, maghiară, germană și ucraineană.

TABEL 25 - OFERTA PENTRU ÎNVĂȚĂMÎNT LICEAL DE STAT CU FRECVENȚĂ-ZI DIN CADRUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, PENTRU ANUL ȘCOLAR 2022-2023

INSTITUȚIE	TEHNOLOGIC	TEORETIC	VOCAȚIONAL	PROFESIONAL	NR. LOCURI
Colegiul Național "Constantin Diaconovici Loga" Timișoara		156			156
Colegiul Național Bănățean Timișoara		208			208
Colegiul Național "Ana Aslan" Timișoara		104			104
Liceul Teoretic "Jean Louis Calderon" Timișoara		130			130
Liceul Teoretic "William Shakespeare" Timișoara		52			52
Liceul Teoretic "Bartók Béla" Timișoara	12	39			51
Liceul Teoretic "Nikolaus Lenau" Timișoara		130			130
Liceul Teoretic "Dositei Obradovici" Timișoara		26 (sârbă)			26
Liceul Teoretic "Vlad Țepeș" Timișoara		78			78
Liceul Teoretic "Grigore Moisil" Timișoara		130			130
Liceul de Arte Plastice Timișoara			96		96
Colegiul Național de Artă "Ion Vidu" Timișoara			72		72
Liceul cu Program Sportiv			96		96

INSTITUȚIE	TEHNOLOGIC	TEORETIC	VOCAȚIONAL	PROFESIONAL	NR. LOCURI
"Banatul" Timișoara					
Colegiul Național Pedagogic "Carmen Sylva" Timișoara		78	48		126
Liceul Teologic Ortodox "Sfântul Antim Ivireanul" Timișoara		26	24		50
Liceul Teologic Romano- Catholic "Gerhardinum" Timișoara			48		48
Liceul Teologic Baptist Timișoara		26	24		50
Liceul Teologic Penticostal "Logos" Timișoara		26	24		50
Liceul Waldorf Timișoara			26		26
Colegiul Economic "Francesco Severio Nitti" Timișoara	192				192
Liceul Tehnologic de Silvicultură și Agricultură "Casa Verde" Timișoara	48				48
Liceul Tehnologic "Electrotimiș" Timișoara	48				48
Colegiul Tehnic "Emanuil Ungureanu" Timișoara	192				192
Liceul Tehnologic Energetic "Regele Ferdinand I" Timișoara	48				48
Liceul Tehnologic "Azur" Timișoara	72				72
Colegiul Tehnic "Henri Coandă" Timișoara	144				144
Liceul Tehnologic "Ion I.C.Brătianu" Timișoara	96				96
Liceul Tehnologic de Vest Timișoara	72				72
Liceul Tehnologic de Industrie Alimentară Timișoara	96				96

INSTITUȚIE	TEHNOLOGIC	TEORETIC	VOCAȚIONAL	PROFESIONAL	NR. LOCURI
Liceul Tehnologic de Transporturi Auto Timișoara	48				48
Liceul Teoretic "David Voniga" Giroc		26			26

Sursa: Broșura de admitere în învățământul liceal din județul Timiș realizată de Inspectoratul Școlar Județean Timiș

În ceea ce privește învățământul liceal seral sau fără frecvență, în municipiul Timișoara sunt disponibile 168 de locuri, în cadrul a 6 instituții de învățământ. Astfel, 28 de locuri sunt disponibile în filiera teoretică, pentru învățământul fără frecvență, respectiv 140 de locuri sunt disponibile în învățământul seral, în filiera tehnologică, în domenii precum: electromecanică, agricultură, chimie industrială, mecanică, construcții, instalații și lucrări publice.

TABEL 26 - OFERTA PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL SERAL SAU FĂRĂ FRECVENȚĂ, DIN CADRUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, PENTRU ANUL ȘCOLAR 2022-2023

INSTITUȚIA	FILIERĂ	DOMENIUL	FORMĂ ÎNVĂȚĂMÂNT	NR. LOCURI
Liceul Teologic Penticostal "Logos" Timișoara	Teoretic	Filologie	FR	28
Liceul Tehnologic de Industrie Alimentară Timișoara	Tehnologic	Electromecanică	Seral	28
Liceul Tehnologic de Silvicultură și Agricultură "Casa Verde" Timișoara	Tehnologic	Agricultura	Seral	28
Liceul Tehnologic "Ion.I.C.Brătianu" Timișoara	Tehnologic	Mecanică	Seral	28
Liceul Tehnologic "Azur" Timișoara	Tehnologic	Chimie industrială	Seral	28
Liceul Tehnologic de Vest Timișoara	Tehnologic	Construcții, instalații și lucrări publice	Seral	28

Sursa: Broșura de admitere în învățământul liceal din județul Timiș realizată de Inspectoratul Școlar Județean Timiș

Pe lângă învățământul liceal de stat, în municipiul Timișoara există unități de **ÎNVĂȚĂMÂNT PARTICULAR** care pun la dispoziție o ofertă de studii în diverse filiere ale învățământului liceal. Astfel, pentru anul școlar 2022-2023, oferta învățământului particular din municipiul Timișoara era formată din:

- **LICEUL TEORETIC MILLENIUM TIMIȘOARA** – care pune la dispoziție 80 de locuri în filiera teoretică (filologie), dintre care 52 pentru cursuri de zi și 28 pentru învățământul cu frecvență redusă;

- LICEUL TEORETIC SOCRATES TIMIȘOARA – oferă 54 de locuri la filiera teoretică (matematică-informatică), dintre care: 26 pentru învățământul de zi și 28 de locuri pentru învățământul fără frecvență;
- LICEUL TEHNOLOGIC "IOAN SLAVICI "TIMIȘOARA – oferă 52 de locuri la filiera tehnologică (tehnician în activități economice), dintre care: 24 de locuri pentru învățământul de zi și 28 de locuri pentru învățământul seral;
- LICEUL TEHNOLOGIC UCECOM "SPIRU HARET" TIMIȘOARA – pune la dispoziție 104 locuri în filiera tehnologică (tehnician în activități economice), dintre care: 48 de locuri pentru învățământul de zi și 56 de locuri pentru învățământul seral;
- LICEUL TEORETIC "HENRI COANDĂ" TIMIȘOARA – oferă 54 de locuri la filiera teoretică, dintre care: 26 pentru învățământul de zi și 28 de locuri pentru învățământ cu frecvență redusă;
- LICEUL MONTESSORI TIMIȘOARA – care pune la dispoziție 26 de locuri la filiera teoretică, la învățământ cu zi.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL de zi de stat din municipiul Timișoara este bine dezvoltat și prezintă la nivelul anului școlar 2022-2023 o ofertă diversificată de domenii și specializări, care însumează 624 de locuri. În domenii precum: comerț, electric, turism și alimentație, chimie industrială, mecanică, electromecanică, există și clase de învățământ profesional-dual. În ultimii ani învățământul profesional a devenit tot mai popular, reprezentând o alternativă practică pentru învățământul liceal clasic, în special pentru elevii care nu-și doresc susținerea examenului de bacalaureat sau studii universitare și pledează pentru o însușirea unei profesii.

TABEL 27 - OFERTA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PROFESIONAL DE STAT DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, PENTRU ANUL ȘCOLAR 2022-2023

INSTITUȚIE	FORMA DE ORGANIZARE	DOMENIUL	NR. LOCURI
Colegiul Economic "Francesco Saverio Nitti" Timișoara	Profesional	Comerț	24
	Profesional	Turism și alimentație	12
	Profesional	Turism și alimentație	12
Colegiul Tehnic "Emanuil Ungureanu" Timișoara	Profesional-dual	Comerț	24
	Profesional-dual	Turism și alimentație	12
	Profesional	Electric	24
	Profesional-dual	Turism și alimentație	12
	Profesional-dual	Electric	24
Colegiul Tehnic "Henri Coandă" Timișoara	Profesional	Turism și alimentație	12
	Profesional	Turism și alimentație	12
Liceul Tehnologic "Azur" Timișoara	Profesional	Chimie industrială	12
	Profesional-dual	Chimie industrială	12
Liceul Tehnologic De Industrie Alimentară	Profesional	Industrie alimentară	24
	Profesional	Industrie alimentară	12

INSTITUȚIE	FORMA DE ORGANIZARE	DOMENIUL	NR. LOCURI
Timișoara	Profesional	Industria alimentară	12
Liceul Tehnologic de Silvicultură și Agricultură "Casa Verde" Timișoara	Profesional	Mecanică	24
	Profesional	Agricultură	24
Liceul Tehnologic de Vest Timișoara	Profesional	Electric	12
	Profesional-dual	Fabricarea produselor din lemn	24
	Profesional	Instalator de instalații tehnico-sanitare și de gaze	12
Liceul Tehnologic "Electrotimiș" Timișoara	Profesional-dual	Mecanică	24
	Profesional-dual	Electronică automatizări	12
	Profesional-dual	Mecanică	12
Liceul Tehnologic Energetic "Regele Ferdinand I " Timișoara	Profesional-dual	Mecanică	12
	Profesional-dual	Electric	24
	Profesional-dual	Electromecanică	24
	Profesional-dual	Mecanică	24
	Profesional-dual	Electric	12
Liceul Tehnologic "Ion.I.C.Brătianu"	Profesional	Estetica și igiena corpului omenesc	24
	Profesional	Comerț	24
Liceul Tehnologic Transporturi Auto Timișoara	Profesional	Mecanică	24
	Profesional-dual	Mecanică	24
	Profesional	Mecanică	48
Total municipiul Timișoara: 624 locuri			

De asemenea, Municipiul Timișoara a depus proiectul „**Rută integrată completă pentru învățământul dual în regiunea de Vest prin dezvoltarea și operaționalizarea Consorțiului Regional pentru Învățământ Dual VEST Timișoara**” în vederea finanțării prin Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR 2020-2026) - Componenta C15: Educație, Reforma 4: Crearea unei rute profesionale complete pentru învățământul tehnic superior, Investiția 6: Dezvoltarea a minimum 10 consorții regionale și dezvoltarea și dotarea a minimum 10 campusuri profesionale integrate. Consorțiul constituit va beneficia de finanțare pentru construirea unui campus profesional integrat, liceal și universitar, având în vedere că, în prezent, la nivelul învățământului profesional și tehnic, o provocare importantă reprezintă identificarea unor spații educaționale în care atât elevii, cât și studenții, să se familiarizeze cu ruta profesională completă.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL SPECIAL din municipiul Timișoara este reprezentat prin intermediul a două licee: Liceul Teoretic Special Iris și Liceul Tehnologic Special „Gh.Atanasiu” Timișoara. Liceul Teoretic Special Iris pune la dispoziție 12 locuri în filiera teoretică pentru profilul umanist pentru elevi cu deficiență vizuală, în timp ce Liceul Tehnologic Special „Gh.Atanasiu” oferă în anul 2022-2023 60 de locuri împărțite în 5 clase, în filiera tehnologică, în domeniul serviciilor și în domeniul tehnic, pentru elevi cu deficiență mintală și auditivă.

La nivel liceal, **PERFORMANȚA ȘCOLARĂ** înregistrată de unitățile de învățământ din municipiu este favorabilă, cu medii mari la examenul de Bacalaureat și cu o promovabilitate înaltă. În anul 2022 au fost înregistrate 2 licee cu promovabilitate de 100% și 9 licee cu promovabilitate de peste 90%. De asemenea, Liceul Teoretic “Grigore Moisil” (28), Colegiul Național “C. Diaconovici Loga” (26) și Colegiul Național Bănățean Timișoara (96) se află în Top 100 licee la nivel național în funcție de media obținută la examenul de Bacalaureat. Luând în considerare statutul de pol de creștere național al municipiului Timișoara, este remarcabilă lipsa unui liceu de excelență care să concureze anual în vârful topurilor anuale.

TABEL 28 - TOPUL LICEELOR DUPĂ RATA DE PROMOVARE A EXAMENULUI DE BACALAUREAT ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2022

NR. CRT	INSTITUȚIA	PROMOVABILITATE
1	Liceul Teoretic “Grigore Moisil”	100%
2	Liceul Teoretic “W. Shakespeare”	100%
3	Colegiul Național “C. Diaconovici Loga”	99,44%
4	Liceul Teoretic “Nikolaus Lenau”	98,33%
5	Colegiul Național Bănățean Timișoara	98,17%
6	Colegiul Național “Ana Aslan”	96,69%
7	Liceul Teoretic “J.L. Calderon”.	95,97%
8	Colegiul Național Pedagogic “Carmen Sylva”	92,57%
9	Colegiul Economic “F.S. Nitti”.	91,9%
10	Liceul Teoretic “Vlad Țepeș”	88,89%

Sursa: Prelucrare după datele disponibile pe admitereliceu.ro

În ceea ce privește **EVALUAREA NAȚIONALĂ**, 13 unități școlare din municipiul Timișoara și Zona Urbană Funcțională a acestuia au înregistrat o medie de peste 8, și doar Colegiul Național “C. Diaconovici Loga” a înregistrat o medie de peste 9 la evaluarea națională. O analiză în paralel cu rezultatele la examenul de Bacalaureat scoate în evidență faptul că la nivelul municipiului Timișoara există o un număr mare de licee și școli gimnaziale care anual înregistrează medii înalte și rate înalte de promovabilitate la examenul de Bacalaureat, respective la evaluarea națională.

TABEL 29 - TOPUL ȘCOLILOR GIMNAZIALE DIN ZUF A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, DUPĂ MEDIA OBȚINUTĂ LA EVALUAREA NAȚIONALĂ, ÎN ANUL 2022

NR. CRT	INSTITUȚIA	MEDIA EVALUARE NAȚIONALĂ
---------	------------	--------------------------

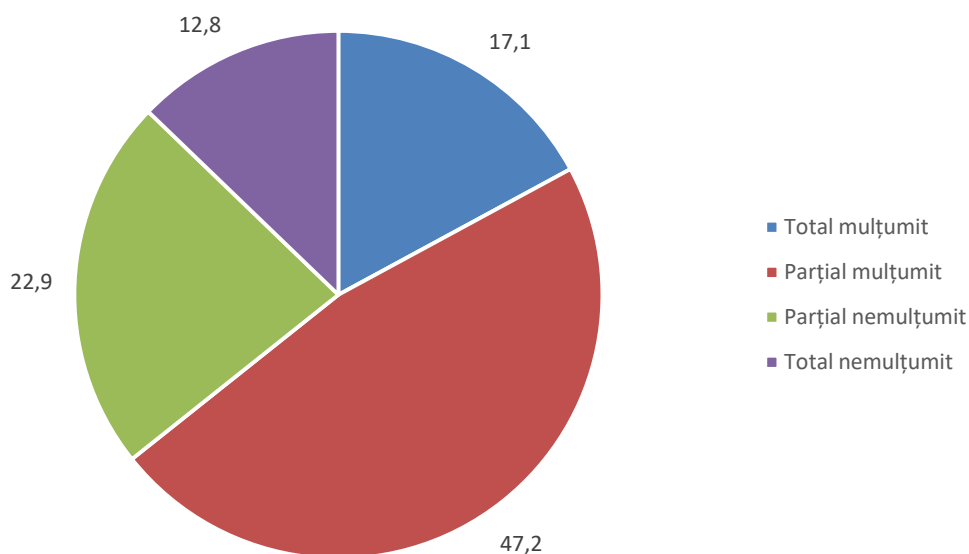
NR. CRT	INSTITUȚIA	MEDIA EVALUARE NAȚIONALĂ
1	Colegiul Național "C. Diaconovici Loga"	9,34
2	Liceul Teoretic "Grigore Moisil"	8,68
3	Școala Gimnazială nr. 16 "Take Ionescu"	8,53
4	Colegiul Național Pedagogic "Carmen Sylva"	8,52
5	Colegiul Național Bănățean Timișoara	8,44
6	Liceul Teoretic "Nikolaus Lenau"	8,40
7	Școala Gimnazială Dumbrăvița	8,35
8	Liceul Teologic Ortodox "Sfântul Antim Ivireanul"	8,28
9	Școala Gimnazială Montessori Haus Timișoara	8,20
10	Școala Gimnazială "Babel" Timișoara	8,12

Sursa: Prelucrare după datele disponibile pe admitereliceu.ro

În ceea ce privește percepția cetățenilor și gradul acestora de mulțumire față de liceele, școlile și grădinițele din oraș, conform Barometrului Calității vieții în Municipiul Timișoara elaborat de către Universitatea de Vest din Timișoara, Majoritatea respondenților (64,3%) se declară mulțumiți de liceele, școlile și grădinițele din oraș, în timp ce dintre cei nemulțumiți, doar 12,8% se declară total nemulțumiți.

În același context, este interesantă corelarea între gradul de satisfacție față de liceele, școlile și grădinițele din oraș și ultima școală absolvită. Astfel

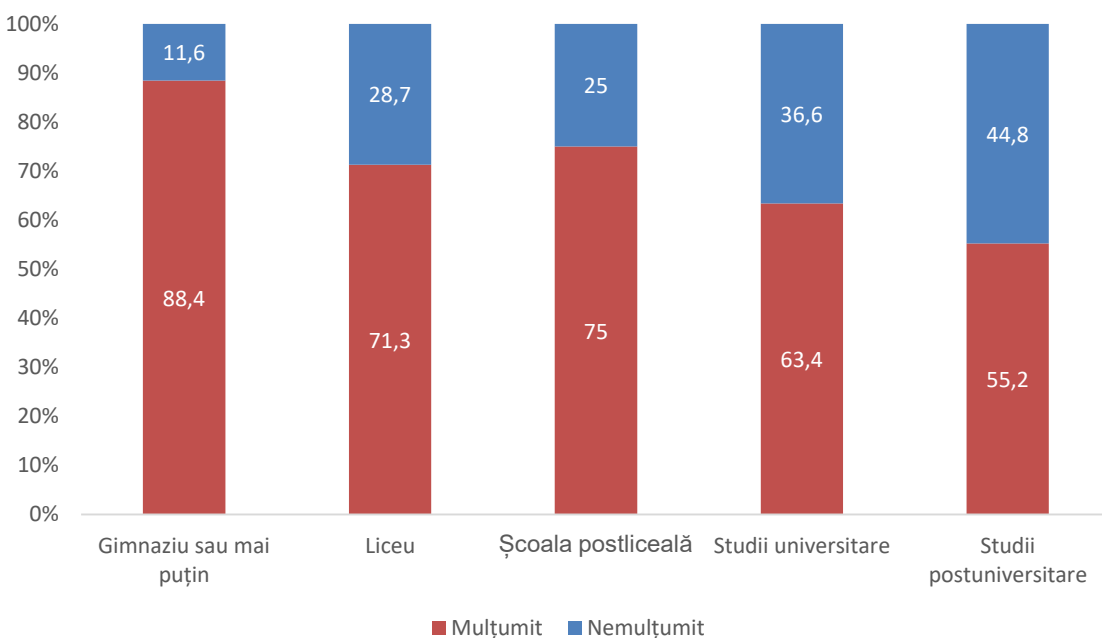
FIGURĂ 87 - PERCEPȚIA LOCUIȚORILOR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA CU PRIVIRE LA LICEELE, ȘCOLILE ȘI GRĂDINIȚELE DIN ORAȘ

Sursa: Barometrului Calității vieții în Municipiul Timișoara elaborat de către Universitatea de Vest din Timișoara

În același context, este interesantă corelarea între gradul de satisfacție față de liceele, școlile și grădinițele din oraș și ultima școală absolvită. Astfel, dintre persoanele cu studii universitare și postuniversitare absolvite, aproximativ 55,2%, respectiv 63,4% se declarau mulțumite de serviciile educaționale din municipiul Timișoara, în timp ce absolvenții de gimnaziu se declarau mulțumiți în proporție de 88,4%. Astfel, se poate observa că gradul de nemulțumire față de serviciile de educație crește odată cu nivelul de educație al respondenților.

FIGURĂ 88 - PERCEPȚIA LOCUITORILOR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA CU PRIVIRE LA LICEELE, ȘCOLILE ȘI GRĂDINIȚELE DIN ORAȘ, ÎN FUNCȚIE DE ULTIMA ȘCOALĂ ABSOLVITĂ

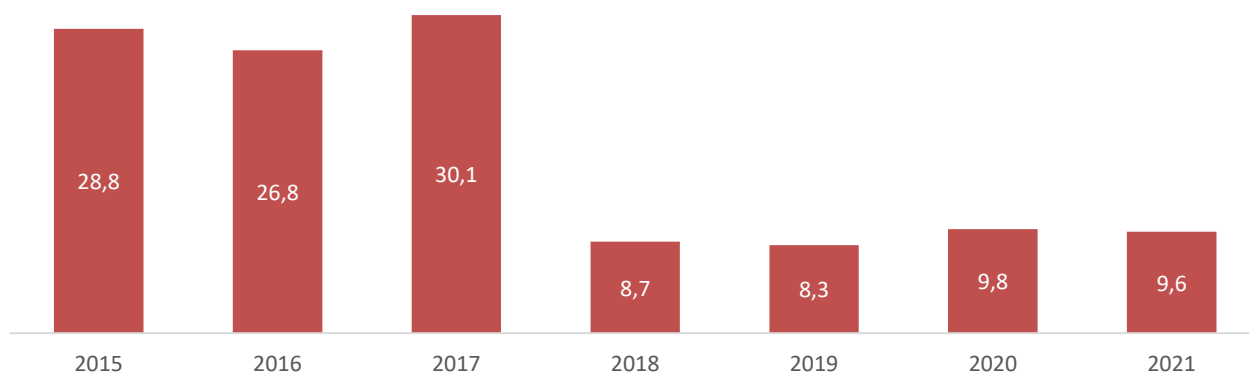

Sursa: Barometrului Calității vieții în Municipiul Timișoara elaborat de către Universitatea de Vest din Timișoara

FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Sistemul educațional preuniversitar este finanțat pe 3 căi: finanțarea de bază, finanțarea suplimentară și finanțarea complementară. Finanțarea de bază este asigurată de stat, de la bugetul central, prin intermediul Ministerului Educației și Cercetării. Acesta vizează învățământul de stat și particular acreditat și acoperă cheltuielile de personal, alături de bugetele locale pentru cheltuieli și servicii. Pe de altă parte, cheltuielile de investiții, cheltuielile sociale și alte tipuri de cheltuieli asociate cu procesul educativ sunt asigurate strict prin alocări de la bugetele unităților administrativ teritoriale de care aparțin unitățile de învățământ. De asemenea, finanțarea suplimentară este oferită în funcție de performanțele înregistrate, și este compusă din sume fixe alocate de Ministerul Educației și alte alocări bugetare ale consiliilor locale și județene. Cheltuielile cu învățământul din cadrul bugetelor locale trebuie să acopere investiții, subvenții pentru internate și cantine, cheltuieli pentru evaluarea periodică națională a elevilor, și cheltuieli cu bursele elevilor.

FIGURĂ 89 - EVOLUȚIA PONDERII CHELTUIELILOR CU ÎNVĂȚĂMÂNTUL ÎN TOTALUL CHELTUIELILOR LOCALE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015-2021, %

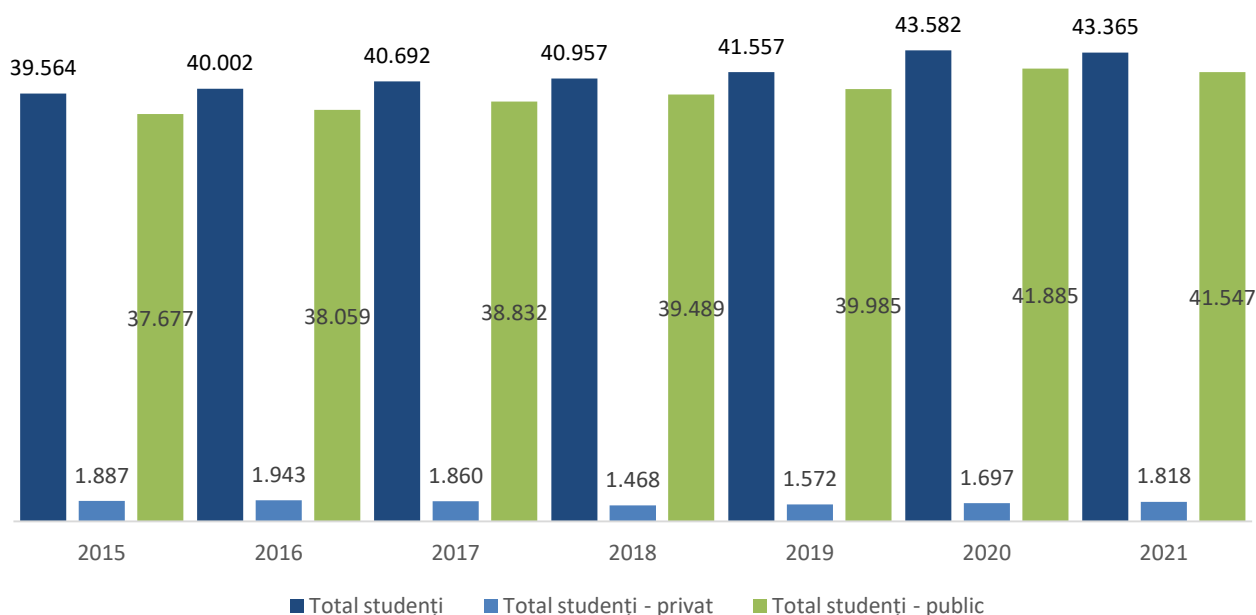
SURSA: Prelucrare după datele Ministerului Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației

În perioada 2015-2021, la nivelul municipiului Timișoara se poate observa un trend descrescător al cotei de cheltuieli cu învățământul din totalul cheltuielilor de la nivel municipal. Acest fapt este explicat în mare parte de schimbarea, în anul 2018, a responsabilității plății salariilor profesorilor de la administrațiile locale la Ministerul Educației și Cercetării. Astfel, în anul 2019 a fost atins minimul din perioada analizată, de doar 8,3%. De asemenea, în anul 2020 și 2021 se poate observa o creștere de până la 9,8%, respectiv 9,6%, ceea ce este explicat de creștea cheltuielilor pentru asigurarea tabletelor școlare și a cheltuielilor de natură sanitară din școli, în contextul pandemiei de COVID-19. De altfel, în anul 2021, ponderea cheltuielilor cu învățământul din municipiul Timișoara depășește media națională, cu aproape 1%.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

Municipiul Timișoara este cel mai mare și important centru universitar din Regiunea Vest. Acest fapt se datorează existenței tradiției și excelenței universitare, ceea ce explică faptul că municipiul reușește anual să atragă un număr impunător de studenți în cadrul universităților. Astfel, conform Institutului Național de Statistică, în anul 2021, în municipiul Timișoara studiau 43.365 de studenți, dintre care 1.818 studiau în universitățile particulare, respectiv 41.547 de studenți își urmau studiile în cadrul universităților de stat. Față de anul 2015, numărul de studenți înmatriculați în universitățile din Timișoara a crescut cu 9,6%. Această creștere este explicată exclusiv de creșterea numărului de studenți din universitățile de stat, unde a fost înregistrată o creștere de 10,3%, în timp ce în cadrul universităților particulare a fost înregistrată o scădere de 3,7% a numărului de studenți înmatriculați.

FIGURĂ 90 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE STUDENȚI DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Oferta de învățământ superior din municipiul Timișoara este compusă din 4 universități de stat și 3 universități particulare. Acestea acoperă o gamă diversificată de opțiuni pentru studii de licență, masterat și doctorat, prezentată în cele ce urmează.

UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA este cea mai mare instituție de învățământ superior din municipiul Timișoara și găzduiește peste 16.000 de studenți, 800 de cadre didactice și 1.000 de studenți internaționali. Conform clasamentului realizat de către Times Higher Education World University Rankings (THE WUR), Universitatea de Vest din Timișoara se încadra în anul 2021 în TOP 1201+ universități din peste 2.100 de universități din lume. La nivel național, Universitatea de Vest din Timișoara (UVT) își menține poziția în Metarankingul Universitar 2021, reușind să se claseze pe poziția a treia la nivel național, cu un punctaj de 14 puncte obținut în urma procesului de evaluare¹⁴⁵.

Pentru anul școlar 2022-2023, UVT a pus la dispoziție 73 de programe de studii universitare de licență, din 34 de domenii de studii universitare de licență, 87 de programe de studii universitare de masterat, din 34 de domenii de studii universitare de masterat, și studii de doctorat. Programele de studii sunt organizate în cadrul a 11 facultăți:

- Facultatea de Arte și Design;
- Facultatea de Chimie, Biologie, Geografie;
- Facultatea de Drept;
- Facultatea de Economie și de Administrare a Afacerilor;
- Facultatea de Educație Fizică și Sport;
- Facultatea de Fizică;

¹⁴⁵ <https://admitere.uvt.ro/despre-uvt/uvt-in-clasamente-internationale/>

- Facultatea de Litere, Istorie și Teologie;
- Facultatea de Matematică și Informatică;
- Facultatea de Muzică și Teatru;
- Facultatea de Sociologie și Psihologie;
- Facultatea de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării.

Acestor 11 facultăți se alături 12 școli doctorale care însumează în total 22 de domenii de doctorat. Pe lângă aceasta, Universitatea de Vest din Timișoara oferă cursuri și studii postdoctorale și postuniversitare (de educare continuă și de educare permanentă).

TABEL 30 - ȘCOLILE DOCTORALE ȘI DOMENIILE DE STUDII UNIVERSITARE DE DOCTORAT ALE UNIVERSITĂȚII DE VEST DIN TIMIȘOARA

ȘCOALA DOCTORALĂ	DOMENIU DOCTORAT
Școala Doctorală de Arte	Arte Vizuale
Școala Doctorală de Chimie	Chimie
Școala Doctorală de Drept	Drept
Școala Doctorală de Economie și de Administrarea Afacerilor	Contabilitate, Economie, Finanțe, Management, Marketing
Școala Doctorală de Fizică	Fizică
Școala Doctorală de Geografie	Geografie
Școala Doctorală de Informatică	Informatică
Școala Doctorală de Matematică	Matematică
Școala Doctorală de Filosofie, Sociologie și Științe Politice	Filosofie, Sociologie, Științe Politice
Școala Doctorală de Științe Umaniste	Filologie, Istorie
Școala Doctorală de Psihologie	Psihologie (înființat prin OMECȘ nr. 5683 din 12.11.2015) Științe ale Educației (înființat prin OMEN nr. 4154 din 23.07.2018) Știința Sportului și Educației Fizice (înființat prin OMEN nr. 5472 din 14.11.2018)
Școala Doctorală de Muzică și Teatru	Muzică (înființat prin OMECȘ nr. 5684 din 12.11.2015) Teatru și Artele Spectacolului (înființat prin OMEN nr. 4209 din 31.07.2018)

Sursa: <https://admitere.uvt.ro/despre-uvt/scurt-istoric/>

UNIVERSITATEA POLITEHNICA DIN TIMIȘOARA – a fost înființată în anul 1920 și numără în prezent 10 facultăți, dintre care 9 în municipiul Timișoara și una în orașul Hunedoara. La nivelul anului școlar 2021-2022, UPT număra 12.644 de studenți, dintre care 9.219 erau înscriși la nivelul de învățământ – licență, 2.985 erau masteranzi, respectiv 530 de studenți erau studenți la nivelul de învățământ – doctorat.

Cele 10 facultăți organizate în 26 de departamente funcționează cu ajutorul a 800 de cadre didactice și cu peste 1.000 de persoane angajate ca personal auxiliar. Pe lângă facultățile existente, în cadrul Universității Politehnice din Timișoara funcționează 26 de centre și institute de cercetare care sunt ghidate de strategia de cercetare a universității, două baze sportive performante, două cantină studențească, o policlinică studențească, o bibliotecă centrală și un campus universitar cu 6.500 de locuri de cazare în cadrul a 16 cămine studențești.¹⁴⁶ De asemenea, UPT se bucură în prezent de o vizibilitate crescută pe plan internațional, bucurându-se de circa 150 de parteneriate internaționale cu universități din întreaga lume.

TABEL 31 - NUMĂRUL TOTAL DE STUDENȚI DIN UPT, ÎN PERIOADA 2020-2020, PE FACULTĂȚI ȘI NIVEL DE ÎNVĂȚĂMÂNT

FACULTATEA	NUMĂR STUDENȚI							
	ANUL UNIVERSITAR 2020-2021				ANUL UNIVERSITAR 2021-2022			
	L	M	D	TOTAL	L	M	D	TOTAL
Arhitectură	620	95	10	725	673	91	6	770
Automatică și calculatoare	2619	488	79	3186	2633	607	76	3316
Chimia industrială și ingineria mediului	316	118	38	472	272	99	46	417
Construcții	762	402	105	1269	1037	365	101	1503
Electronică și Telecomunicații	1314	358	34	1706	1194	315	45	1554
Electrotehnică și electroenergetică	639	163	41	843	524	189	37	750
Inginerie din Hunedoara	542	232	12	786	497	188	16	701
Management în producție și transport	640	175	43	858	640	232	45	917
Mecanică	1492	751	151	2394	1312	689	158	2159
Științe ale comunicării	465	97	0	562	437	120	0	557
Total	9409	2879	513	12801	9219	2895	530	12644

Sursa: Raport de Activitate pentru anul 2021 al Rectorului UPT

UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE VICTOR BABEȘ a fost înființată în anul 1945, într-o perioadă de înaltă necesitate a cadrelor medicale. În prezent, UMFVB din Timișoara conține 3 facultăți: Facultatea de Medicină, Facultatea de Medicină Dentară și Facultatea de Farmacie. Pe lângă aceste facultăți, în cadrul universității activează 10 centre de cercetare avansată și 40 de centre metodologice și de cercetare. La nivelul anului 2020, în cadrul UMFVB erau implicați în procesul educațional aproximativ 98 de profesori, 118 conferențieri, 170 de șefi de lucrări și 426 de asistenți universitari. În ceea ce privește poziția universității în top-urile internaționale, în clasamentul Academic Ranking of World Universities 2020 (cunoscut și ca Top Shanghai), unul dintre cele mai prestigioase din

¹⁴⁶ https://www.upt.ro/Informatii_apt-in-cifre_150_ro.html

lume, Universitatea de Medicină și Farmacie Victor Babeș din Timișoara ocupă poziția 401-500 la nivel mondial și poziția 2-3 la nivel național în domeniul Științe Medicale, la subiectul Medicină Clinică¹⁴⁷.

Pentru nivelul de învățământ de licență, UMFVB pune la dispoziție 1.571 de locuri (buget+ taxă), atât în limba română, cât și în limba franceză și engleză. Locurile respective sunt disponibile în cadrul a 8 programe de studii din cadrul Facultății de Medicină, 4 programe de studii din cadrul Facultății de Medicină Dentară și alte 4 programe de studii din cadrul Facultății de Farmacie.

TABEL 32 - REPARTIZAREA CIFREI DE ȘCOLARIZARE PENTRU STUDIILE UNIVERSITARE DE LICENȚĂ ÎN ANUL UNIVERSITAR 2022 - 2023

FACULTATE	PROGRAMUL DE STUDII UNIVERSITARE DE LICENȚĂ (LOCAȚIA GEOGRAFICĂ DE DESFĂȘURARE ȘI LIMBA DE PREDARE)	CAPACITATEA DE ȘCOLARIZARE (NUMĂRUL MAXIM DE STUDENȚI CARE POT FI ȘCOLARIZAȚI)	CIFRA TOTALĂ DE ȘCOLARIZARE (BUGET + TAXĂ)
Medicină	Medicină (lb.română)	525	487
	Medicină (lb.engleză)	160	160
	Medicină (lb.franceză)*	80	80
	Asistență medicală generală	100	100
	Asistență medicală generală (Lugoj)	75	75
	Asistență medicală generală (Deva)	75	75
	Balneofiziokinetoterapie și recuperare	80	80
	Nutriție și dietetică	25	25
Medicină dentară	Medicină dentară	150	135
	Medicină dentară (lb. engleză)	50	50
	Tehnică dentară	70	55
	Asistență de profilaxie stomatologică	40	30
Farmacie	Farmacie	130	89
	Farmacie (lb.franceză)	60	60
	Asistență de Farmacie (Lugoj)	60	30

¹⁴⁷ <https://www.umft.ro/universitate/istoric/>

FACULTATE	PROGRAMUL DE STUDII UNIVERSITARE DE LICENȚĂ (LOCAȚIA GEOGRAFICĂ DE DESFĂȘURARE ȘI LIMBA DE PREDARE)	CAPACITATEA DE ȘCOLARIZARE (NUMĂRUL MAXIM DE STUDENȚI CARE POT FI ȘCOLARIZAȚI)	CIFRA TOTALĂ DE ȘCOLARIZARE (BUGET + TAXĂ)
	Cosmetică medicală și tehnologia produsului cosmetic	40	40
Total		1.720	1.571

Sursa: <https://www.umft.ro/category/admitere/programe-de-licenta/>

Studiile de masterat din cadrul UMFVB din municipiul Timișoara pot fi urmate în cadrul a 7 programe de studii aferente Facultății de Medicină:

- Aplicații moderne ale medicinei de laborator în personalizarea actului medical;
- Managementul serviciilor sociale și de sănătate;
- Nutriție clinică și comunitară;
- Prevenția și recuperarea în afecțiunile cardiopulmonare;
- Management educațional sanitar;
- Responsabilitatea juridică a personalului medical;
- Recuperarea afecțiunilor neurologice,

un program de studii aferent Facultății de Medicină Dentară – “Lasere în Medicina Dentară” și 2 programe de studii din cadrul Facultății de Farmacie:

- Formularea și evaluarea produsului dermato-cosmetic;
- Cosmetologie și dermofarmacie.

Pentru anul școlar 2022-2023, la nivelul UMFVB au disponibile studii doctorale în următoarele domenii: medicină (cifra de școlarizare de 128 de locuri), medicină dentară (21 de locuri) și farmacie (9 locuri).

Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Regele Mihai I al României” a Banatului din Timișoara a fost înființată în 1945 și are în prezent 6 facultăți. În anul universitar 2021-2022, la Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului "Regele Mihai I al României" studiau un număr de 6.143 de studenți, dintre care:

- 4590 - ciclul studii universitare de licență;
- 1348 - ciclul studii universitare de masterat;
- 205 - ciclul studii universitare de doctorat.

Pentru anul școlar 2022-2023, universitatea a pus la dispoziție pentru nivelul de studiu licență un număr de 1.580 de locuri la buget și taxă, pentru învățământul cu frecvență, grupate în 16 domenii de licență, respectiv peste 21 de specializări, în limba română, engleză și franceză. Aceștia li se adaugă un număr de 275 de locuri la nivel licență la învățământ cu frecvență redusă, în cadrul Facultății de Agricultură, Facultății de Inginerie și Tehnologii Aplicate și în cadrul Facultății de Management și Turism Rural.

TABEL 33 - OFERTA DE STUDII UNIVERSITARE DE LICENȚĂ, CU FRECVENȚĂ UNIVERSITATEA DE ȘTIINȚELE VIEȚII „REGELE MIHAI I” DIN TIMIȘOARA, ÎNVĂȚĂMÂNT CU ZI, 2022-2023

FACULTATEA	DOMENIUL DE LICENȚĂ	PROGRAMUL/ SPECIALIZAREA	NR. MAX. DE LOCURI BUCGET+TAXĂ
AGRICULTURĂ	Agronomie	Agricultură	100
		Agricultură (<i>în limba engleză</i>)	50
		Protecția plantelor	30
	Biologie	Biologie	60
	Ingineria mediului	Ingineria și protecția mediului în agricultură	100
		Ingineria și protecția mediului în agricultură (<i>în limba franceză</i>)	30
		Inginerie geodezică	Măsurători terestre și cadastru
	Inginerie mecanică	Mașini și instalații pentru agricultură și industrie alimentară	50
BIOINGINERIA RESURSELOR ANIMALIERE	Zootehnie	Zootehnie	100
	Biotehnologii	Biotehnologii agricole	60
	Inginerie și management în agricultură și dezvoltare rurală	Antreprenariat în producția alimentară	60
INGINERIE TEHNOLOGII APLICATE	ȘI Horticultură	Horticultură	75
		Peisagistică	50
	Biotehnologii	Inginerie genetică	40
	Silvicultură	Silvicultură	100
	Științe inginerești aplicate	Științe de laborator aplicate	30
INGINERIE ALIMENTARĂ	Ingineria produselor alimentare	Ingineria produselor alimentare	60
		Controlul și expertiza produselor alimentare	60
		Protecția consumatorului și a mediului	60
MANAGEMENT TURISM RURAL	ȘI Inginerie și management în agricultură și dezvoltare rurală	Ingineria și managementul afacerilor agricole	60
		Inginerie și management în alimentația publică și agroturism	60
	Inginerie și management	Inginerie și management în industria turismului	60

FACULTATEA	DOMENIUL DE LICENȚĂ	PROGRAMUL/ SPECIALIZAREA	NR. MAX. DE LOCURI BUGET+TAXĂ
MEDICINĂ VETERINARĂ	Medicină veterinară	Medicină veterinară	150
		Medicină veterinară (în limba engleză)	30
		Medicină veterinară (în limba franceză)	45

Sursa: <https://www.usab-tm.ro/utilizatori/universitate/file/admitere/2023/Programe%20licenta.pdf>

Pentru studiile de masterat, universitatea pune la dispoziție 1.420 de locuri la buget și taxă, care reunesc o gamă de peste de 30 de specializări, în cadrul a 11 domenii universitare de master.

La Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Regele Mihai I al României” a Banatului, studiile de doctorat pot fi urmate în cadrul a 2 școli doctorale: Școala Doctorală Ingineria Resurselor Vegetale și Animale și Școala Doctorală Medicină Veterinară.

Activitatea de cercetare din cadrul universității are loc în cadrul a 7 centre de cercetare, o platformă de cercetare interdisciplinară care reunește 3 laboratoare de cercetare, Complexul de Laboratoare de Cercetare "Horia Cernescu", 32 de laboratoare de cercetare, 54 de laboratoare didactice și de cercetare și peste 30 de laboratoare didactice.

ALIANȚA TIMIȘOARA UNIVERSITARĂ a fost constituită pentru a consolida și coagula sistemul de învățământ universitar de stat din municipiul Timișoara. Aceasta are în componența sa cele 4 universități de stat din Timișoara: Universitatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș”, Universitatea Politehnica Timișoara, Universitatea de Vest din Timișoara și Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Regele Mihai I al României” a Banatului. Alianța are la bază un set de obiective generale, urmate de obiective în domeniul cercetării științifice, obiective în domeniul educației și formării profesionale, obiective în domeniul artei, culturii și sportului și obiective în relația cu mediul socio-economic și cu instituțiile administrative locale, județene și regionale. Obiectivele generale ale Alianței Timișoara Universitară sunt¹⁴⁸:

- Asigurarea utilizării eficiente a resurselor materiale, financiare și umane ale membrilor alianței pentru susținerea activităților angajate;
- Promovarea și consolidarea unui spirit de ajutor reciproc și parteneriat privind accesul membrilor alianței la infrastructurile didactice și de cercetare ale celor patru universități, la spațiile de cazare, bazele sportive și la alte facilități, conform prevederilor legale;
- Dezvoltarea și armonizarea structurilor IT și multimedia pentru a facilita activitățile comune;
- Statuarea alianței ca for de dezbateri și promovare de bune practici, înspre binele și dezvoltarea municipiului Timișoara, a județului Timiș și a regiunii Banat.

Cele mai mari și relevante proiecte implementate de ATU sunt:

- ATU 1.0. – S.T.A.R.T (Strategia de Transformare și Actualizare a Realității Timișorene);
- HUB-ul de cercetare – un proiect care vizează construirea unui HUB de cercetare în valoare de peste 30 mln. EUR, pe o suprafață de 1 ha, aflat la Ghiroda.

¹⁴⁸ <https://timisoarauniversitara.ro/obiective/>

- Timișoara 2023 – care este un program consolidat de parteneriat din partea sistemului universitar public în cadrul proiectului Timișoara – Capitala Europeană a Culturii 2023.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR PRIVAT este mai puțin dezvoltat la nivelul municipiului Timișoara și este format din următoarele instituții de învățământ:

UNIVERSITATEA TIBISCUS DIN TIMIȘOARA a fost înființată și acreditată în anul 2002, activând până în prezent ca instituție de învățământ superior privat, în sistemul național de învățământ din România. La nivelul anului școlar 2021-2022, universitatea oferea diverse programe de studii, în cele 4 facultăți ale sale¹⁴⁹:

1. Facultatea de Calculatoare și Informatică Aplicată (FCIA)
  - programe de studii universitare de licență:
    - Informatică
  - programe de studii universitare de master:
    - Administrarea sistemelor distribuite
2. Facultatea de Drept și Administrație Publică (FDAP)
  - programe de studii universitare de licență:
    - Drept
  - programe de studii universitare de master:
    - Instituții de drept european
3. Facultatea de Psihologie (FP)
  - programe de studii universitare de licență:
    - Psihologie
  - programe de studii universitare de master:
    - Psihoterapii și psihologie clinică
4. Facultatea de Științe Economice (FSE)
  - programe de studii universitare de licență:
    - Contabilitate și informatică de gestiune, învățământ cu frecvență
  - programe de studii universitare de master:
    - Auditul și evaluarea întreprinderii.

De asemenea, în cadrul facultăților din universitate funcționează 6 centre de cercetare, cărora li se adaugă alte 3 centre de cercetare din cadrul DCSCA.

În cadrul universității activează 72 de angajați, dintre care 47 sunt cadre didactice și 25 de persoane reprezintă personalul nedidactic.

UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR” activează în municipiul Timișoara începând cu anul 1991 prin intermediul Facultății de Management Turistic și Comercial, cei mai mulți studenți fiind înmatriculați la specializarea Economia Comerțului, Turismului și Serviciilor.

---

¹⁴⁹ <https://www.tibiscus.ro/management-universitar/informatii-publice>

UNIVERSITATEA „IOAN SLAVICI” a fost înființată în anul 2000 și are în componența sa 2 facultăți: Facultatea de Științe Economice (în cadrul căreia sunt disponibile următoarele specializări și programe de studii: Finanțe Bănci și Contabilitate și Informatică de Gestiune) și Facultatea de Inginerie (în cadrul căreia există specializarea pentru studii de licență: Tehnologia Informației). De asemenea, în cadrul universității funcționează Parcul Științific și Tehnologic „Tim Science Park”, care are o misiune de cercetare științifică.

6.5.2. SĂNĂTATE

INFRASTRUCTURA DE SĂNĂTATE

Unitățile medicale

Municipiul Timișoara este cel mai important oraș al Regiunii Vest a României, după numărul de locuitori, și unul dintre cele mai importante centre de diagnostic, la nivel național.

Totalul de unități medicale din municipiul Timișoara, includea, în anul 2021, 2.238 de unități, dintre care 2.109 unități private și 129 de unități medicale publice.

TABEL 34 - NUMĂRUL DE UNITĂȚI MEDICALE, PE CATEGORII, PUBLICE ȘI PRIVATE, ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. UNITĂȚI

CATEGORII DE UNITĂȚI SANITARE	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Spitale	10	11	16	14	14	13	13
Cabinete medicale școlare	32	32	31	32	31	33	34
Cabinete medicale de familie	246	243	239	243	242	238	242
Cabinete stomatologice	607	618	634	653	668	678	691
Cabinete medicale de specialitate	601	615	644	682	730	747	788
Farmacii	175	174	170	167	169	171	167
Laboratoare medicale	68	67	77	86	89	92	88
Alte tipuri de unități medicale	197	199	206	214	216	216	215
TOTAL	1936	1959	2017	2091	2159	2188	2238

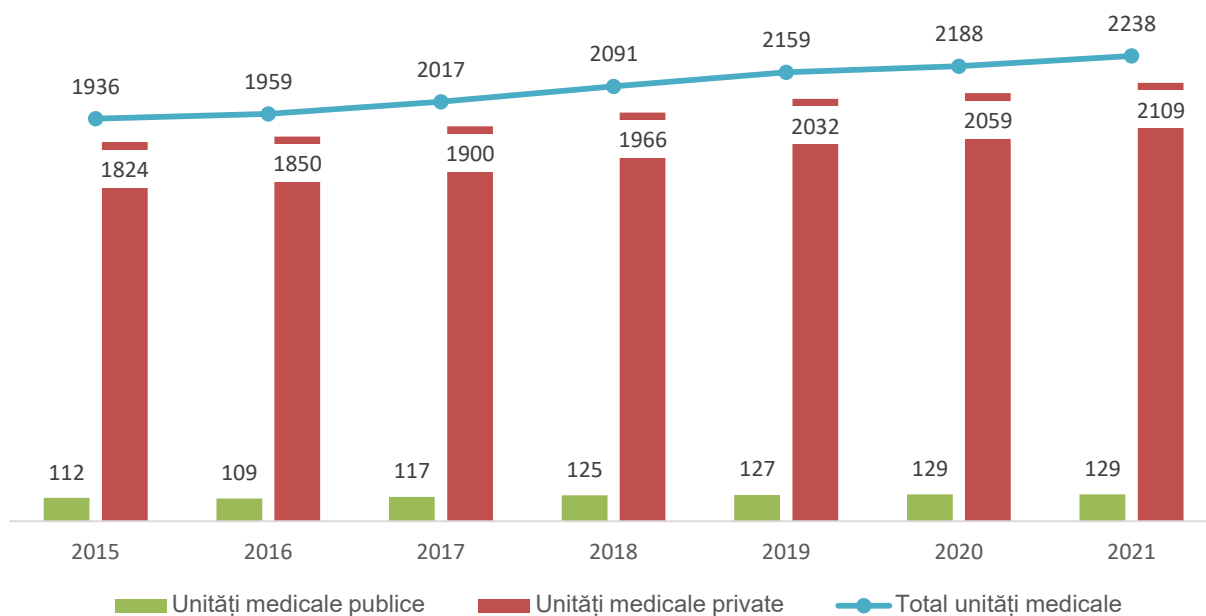
Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor preluate de e platforma INS Tempo

Prin comparație cu anul 2015, municipiul Timișoara are cu 15,60% mai multe unități medicale. Cu excepția cabinetelor medicale de familie și a farmaciilor, se remarcă creșteri pe toate celelalte tipuri de unități.

Astfel, categoriile de unități medicale care sunt mai numeroase în anul 2021, comparativ cu anul 2015 sunt spitalele (+30%), cabinetele medicale școlare (+6,25%), cabinetele stomatologice (+13,84%), cabinetele medicale de specialitate (+31,11%), laboratoarele medicale (+29,41%).

FIGURĂ 91 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE UNITĂȚI MEDICALE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. UNITĂȚI

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor preluate de pe platforma INS Tempo

Raportat la forma de proprietate, atât în anul 2015, cât și în anul 2021 predomină unitățile medicale private, în detrimentul celor publice. Raportul dintre unitățile medicale publice/private, în anul 2021 rămâne aproape neschimbat, așadar, în anul 2015, 94,21% din totalul acestora sunt private, iar în anul 2021 ponderea unităților private este de 94,24%.

În ceea ce privește infrastructura medicală din localitățile aparținente la Zona Urbană Funcțională Timișoara (ZUF), și în acest caz se remarcă creșteri ale numărului de unități medicale, localitățile din ZUF dispunând de un total de 157 de unități în anul 2021, cu 70,65% mai multe față de anul 2015.

TABEL 35 - NUMĂRUL DE UNITĂȚI MEDICALE, PE CATEGORII, ÎN LOCALITĂȚILE DIN ZUF TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. UNITĂȚI

CATEGORII DE UNITĂȚI SANITARE	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Spitale	0	1	2	0	0	0	0
Cabinete medicale școlare	0	1	2	3	4	5	6
Cabinete medicale de familie	30	29	31	29	29	29	33
Cabinete stomatologice	24	29	29	30	32	32	33
Cabinete medicale de specialitate	16	20	24	24	34	42	57
Farmacii	21	20	20	21	20	21	21
Laboratoare medicale	0	0	1	1	1	2	3

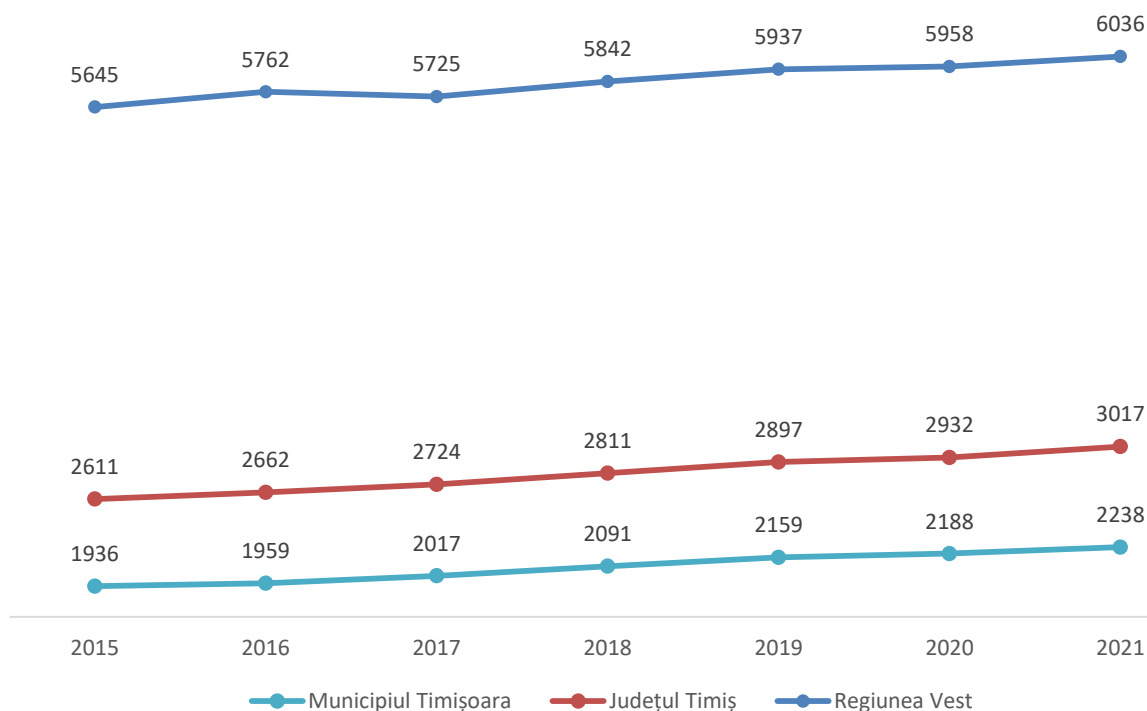
CATEGORII DE UNITĂȚI SANITARE	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Alte tipuri de unități medicale	1	2	1	3	4	3	4
TOTAL	92	102	110	111	124	134	157

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor preluate de pe platforma INS Tempo

Printre tipurile de unități cu cele mai mari creșteri, se remarcă cabinetele medicale de specialitate (+256,25%), cabinetele stomatologice (+37,50%), și cabinetele medicale de familie (+10%).

La nivel regional și județean, se remarcă, de asemenea, creșteri similare ale numărului total de unități medicale (+15,55% județul Timiș, +6,93% regiunea Vest).

FIGURĂ 92 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE UNITĂȚI MEDICALE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, JUDEȚUL TIMIȘ, REGIUNEA VEST, 2015 - 2021, NR. UNITĂȚI

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor preluate de pe platforma INS Tempo

Totodată, este important de menționat că, din totalul unităților medicale existente în județul Timiș, în anul 2021, 74,18% dintre unități erau pe teritoriul municipiului Timișoara.

La nivel județean, se remarcă o polarizare a unităților medicale pe teritoriul municipiului Timișoara, situație care confirmă statutul municipiului de centru medical și de diagnostic important la nivel național.

Concentrarea infrastructurii medicale din județul Timiș, pe teritoriul municipiului Timișoara determină și o concentrare a serviciilor medicale în municipiu și conduce la atragerea de beneficiari ai serviciilor medicale de pe tot teritoriul județean.

Numărul de paturi de spital

Conform Raportului anual de activitate al Direcției de Sănătate Publică (DSP) Timiș, pe anul 2021, în județul Timiș, funcționează unități sanitare publice cu paturi din rețeaua Ministerului Sănătății, unități sanitare cu paturi aflate în subordinea ministerelor și instituțiilor cu rețea sanitară proprie, unitățile transferate autorităților administrației publice locale, precum și unități sanitare private, după cum urmează:

TABEL 36 - UNITĂȚI SANITARE CU PATURI ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, 2021

NR. CRT.	TIP UNITATE	UNITĂȚI SANITARE CU PATURI JUD. TIMIȘ	LOCALITATE	NUMĂR PATURI SPITALIZARE CONTINUA	NUMĂR PATURI SPITALIZARE DE ZI
1	PUBLICE	SPITALUL CLINIC JUDEȚEAN DE URGENȚĂ TIMIȘOARA	TIMIȘOARA	1165	67
2		SPITALUL CLINIC MUNICIPAL DE URGENȚĂ TIMIȘOARA	TIMIȘOARA	1030	66
3		SPITALUL CLINIC DE URGENȚĂ PENTRU COPII "LOUIS TURCANU" TIMIȘOARA	TIMIȘOARA	501	12
4		SPITALUL DE BOLI INFECȚIOASE ȘI PNEUMOTIZIOLOGIE "DR.VICTOR BABEȘ" ȘTIMIȘOARA	TIMIȘOARA	355	30
5		SPITALUL MUNICIPAL LUGOJ	LUGOJ	363	
6		SPITALUL ORĂȘENESC DETA	DETA	63	
7		SPITALUL ORĂȘENESC FĂGET	FĂGET	115	12
8		SPITALUL ORĂȘENESC SÂNNICOLAU MARE	SÂNNICOLAU MARE	135	10
9		SPITALUL "DR.KARL DIEL"JIMBOLIA	JIMBOLIA	125	12
10		SPITALUL DE PSIHIATRIE SI PENTRU MĂSURI DE SIGURANȚĂ JEBEL	JEBEL	460	
11		SPITALUL DE PSIHIATRIE GĂTAIA	GĂTAIA	445	
12		CENTRUL MEDICAL CLINIC DE EVALUARE ȘI RECUPERARE PENTRU COPII ȘI TINERET "CRISTIAN ȘERBAN" BUZIAȘ	BUZIAȘ	50	
13		INSTITUTUL DE BOLI CARDIOVASCULARE TIMIȘOARA	TIMIȘOARA	133	15

NR. CRT.	TIP UNITATE	UNITAȚI SANITARE CU PATURI JUD. TIMIȘ	LOCALITATE	NUMĂR PATURI SPITALIZARE CONTINUA	NUMĂR PATURI SPITALIZARE DE ZI
14		SPITAL MILITAR DE URGENȚĂ "DR. VICTOR POPESCU" TIMIȘOARA	TIMIȘOARA	175	
15		SPITAL CFR TIMIȘOARA	TIMIȘOARA	212	14
16		CENTRUL DE ÎNGRIJIRI PALIATIVE CASA MILOSTIVIRII DIVINE (FEDERAȚIA CARITAS A DIECEZEI TIMIȘOARA)	TIMIȘOARA	10	
17		CENTRUL DE ONCOLOGIE 'ONCOHELP'	TIMIȘOARA	132	29
18		S.C.CENTRUL MEDICAL SF MARIA SRL	TIMIȘOARA	9	5
19		S.C.MATERNA CARE SRL	TIMIȘOARA	122	12
20		S.C.ULTRAPRAXIMED SRL	GIROC	ÎNCHIS	
21		S..C.CORDISMED SRL	TIMIȘOARA	ÎNCHIS	
22		S.C. BROL MEDICAL CENTER SRL	TIMIȘOARA	8	
23		S.C.CENTRUL MEDICAL SFÂNTUL STEFAN SRL	TIMIȘOARA		7
24	PRIVATE	SC CABINET PARTICULAR POLICLINIC ALGOMED SRL	TIMIȘOARA		7
25		SC CBS MEDCOM HOSPITAL SRL	TIMIȘOARA	5	
26		SC CENTRUL MEDICAL UROLOGICA TIM SRL	TIMIȘOARA		10
27		SC POLICLINICA DARIMEDIC SRL	SÂNANDREI		12
28		CLINICA JOSE SILVA SRL	TIMIȘOARA	10	
29		MED LIFE SA BUCUREȘTI SUCURSALA TIMIȘOARA	TIMIȘOARA		10
30		SC M PROFILAXIS SRL	TIMIȘOARA		10
31		ONCOCENTER	TIMIȘOARA		14
32		SELF MED CLINIQUE	TIMIȘOARA		6
33		S.C. NEFROMED SRL	TIMIȘOARA		37 aparate hemodializa
34		S.C. AVITUM SRL	TIMIȘOARA		30 aparate hemodializa

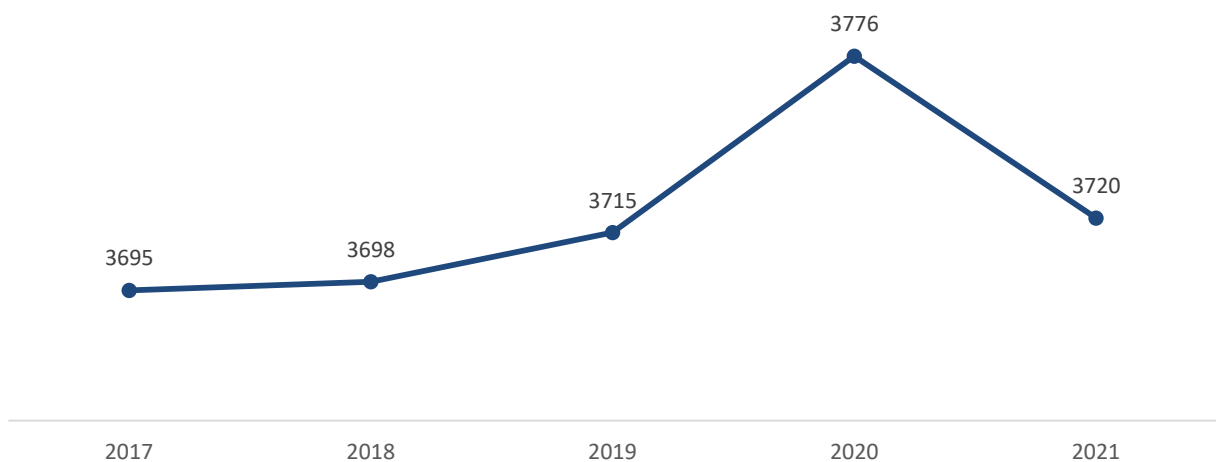
NR. CRT.	TIP UNITATE	UNITĂȚI SANITARE CU PATURI JUD. TIMIȘ	LOCALITATE	NUMĂR PATURI SPITALIZARE CONTINUA	NUMĂR PATURI SPITALIZARE DE ZI
35		S. C. NEFROCENTER SRL	LUGOJ		16 aparate hemodializa
Total județ				5623	360
					83 aparate hemodializa

Sursa: DSP Timiș, Raport anual de activitate 2021

Dintre unitățile medicale cu paturi existente la nivelul județului Timiș, în anul 2021, mai mult de jumătate se aflau în municipiul Timișoara. În Zona Urbană Funcțională se afla o unitate medicală cu paturi, în localitatea Sânanndrei. Astfel, din totalul de 5.623 de paturi pentru spitalizare continuă, disponibile în unitățile publice și private de pe teritoriul județului, municipiul Timișoara deținea peste 60% în unitățile de pe teritoriul său.

Conform informațiilor primite de la Direcția de Sănătate Publică (DSP) Timiș, în anul 2021 municipiul Timișoara deținea, în unitățile medicale de pe teritoriul său, publice și private, 3.451 de paturi pentru spitalizare continuă și 269 de paturi pentru spitalizare de zi. Din informațiile disponibile rezultă că numărul de paturi de spital disponibile în municipiul era aproape identic cu situația raportată pentru anul 2017.

FIGURĂ 93 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE PATURI DE SPITAL ÎN UNITĂȚILE MEDICALE PUBLICE ȘI PRIVATE DE PE TERITORIUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, 2021, NR. PATURI

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor primite de la DSP Timiș

În ultimii 5 ani, se observă o creștere ușoară a numărului de paturi de spital disponibile în unitățile medicale din municipiul Timișoara, cu o creștere mai accentuată la nivelul anului 2020 determinată, cel mai probabil, de măsurile specifice de sporire a capacității sistemului medical pentru a face față provocărilor din perioada pandemiei de COVID – 19.

Raportat la volumul populației, în anul 2021 Timișoara dispunea de 11,69 paturi/1000 locuitori.

Personalul medico-sanitar

Alți factori importanți care influențează calitatea serviciilor de sănătate și gradul de acces al populației la aceste servicii, pe lângă infrastructura de sănătate, sunt volumul personalului medical și pregătirea acestuia.

Deși România formează un număr mare de practicieni din domeniul sănătății și cu toate ca, la nivelul întregii țări se constată o creștere a personalului medical, țara noastră nu reușește să acopere nevoile de resurse umane necesare dezvoltării domeniului sănătății și reducerii decalajelor față de alte state UE. Principala cauză este migrația personalului care generează un deficit de forță de muncă în domeniu și contribuie la creșterea timpilor de așteptare, efecte ce influențează negativ accesul populației la servicii medicale.

Dinamica numărului personalului medico-sanitar, în unitățile medicale din municipiul Timișoara, în ultimii ani, prezintă aceeași tendință de creștere, la fel ca numărul unităților medicale. Astfel, în anul 2021, sistemul medical din municipiul Timișoara, dispunea de 12.129 de cadre medico-sanitare, în unitățile medicale, de stat și private, de pe teritoriul său, cu 37,28% mai multe comparativ cu anul 2015. Cele mai mari creșteri au fost remarcate în rândul medicilor (+48,29%) și al medicilor stomatologi (59,03%).

TABEL 37 - NUMĂRUL DE CADRE SOCIO- MEDICALE, PE CATEGORII, ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. PERSOANE

CATEGORII DE CADRE MEDICO- SANITARE	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	DIFERENȚĂ PROCENTUALĂ
Medici	3.270	3.337	3.569	3.756	4.063	4.528	4.849	48,29%
Din total medici: medici de familie	301	298	310	328	352	363	390	29,57%
Stomatologi	824	854	864	887	934	1.110	1.234	49,76%
Farmaciiști	824	854	864	887	934	1.110	1.234	59,03%
Personal sanitar mediu	4.265	4.367	4.768	4.841	4.949	5.284	5.289	24,01%
TOTAL	8.835	9.049	9.681	9.980	10.441	11.506	12.129	37,28%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor preluate de pe platforma INS Tempo

Din totalul de 12.129 de cadre medico-sanitare care activau în unitățile medicale din municipiul Timișoara, în 2021, 57,83% erau active în unitățile medicale publice.

Situația este similară și în localitățile Zonei Urbane Funcționale e municipiului Timișoara, unde numărul cadrelor a crescut cu 41,06% în ultimii 7 ani. Excepție face categoria farmaciștilor care înregistrează o scădere ușoară, în contextul în care numărul farmaciilor s-a diminuat sau a rămas neschimbat în ultimii ani.

TABEL 38 - NUMĂRUL DE CADRE SOCIO- MEDICALE, PE CATEGORII, ÎN LOCALITĂȚILE DIN ZUF TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. PERSOANE

CATEGORII DE CADRE MEDICO- SANITARE	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	DIFERENȚĂ PROCENTUALĂ
Medici	60	71	76	87	93	86	99	65,00%
Din total medici: medici de familie	36	37	39	38	38	35	40	11,11%
Stomatologi	23	26	27	27	27	27	28	21,74%
Farmacисти	36	32	32	30	33	33	33	-8,33%
Personal sanitar mediu	88	91	102	106	118	119	132	50,00%
TOTAL	207	220	237	250	271	265	292	41,06%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor preluate de pe platforma INS Tempo

Județul Timiș, alături de județe precum Cluj, Iași și municipiul București, se numără printre județele cu cel mai favorabil raport al numărului de medici pe locuitor.

STAREA POPULAȚIEI

Starea de sănătate a populației

Conform unui raport al OECD¹⁵⁰ privind starea de sănătate a populației în România, la nivelul anului 2021, "speranța de viață la naștere în România a crescut cu peste patru ani în perioada 2000-2019, dar a scăzut cu 1,4 ani în 2020 ca urmare a impactului pandemiei de COVID-19. Aceasta rămâne printre cele mai scăzute din UE.

Între starea generală de sănătate a populației și nivelul de educație, mediul economic și social, respectiv investițiile și intervențiile realizate de autoritățile centrale și locale există o relaționare și o cauzalitate foarte complexă. Este important de menționat faptul că determinanții principali ai stării de sănătate sunt considerați a fi factorii socio-economici (sărăcia, nivelul investițiilor publice în măsuri de prevenire a bolilor), factorii de mediu și ocupaționali (incidența bolilor profesionale), factorii comportamentali individuali (fumatul, consumul de alcool, obiceiuri alimentare sau dieta, activitatea fizică, hipertensiunea arterială). Unul dintre cei mai importanți indicatori asociați gradului de dezvoltare ai unei societăți este speranța de viață la naștere. Așadar orice creștere a acesteia este condiționată de nivelul stării de sănătate a populației care este în strânsă legătură cu alimentația, nivelul de educație sanitară etc. În acest context, elaborarea politicilor de sănătate este deosebit de importantă, reușita acestora măsurându-se inclusiv prin gradul de creștere a speranței de viață. Conform Raportului Național al Stării de Sănătate a Populației României 2020¹⁵¹, speranța de viață la naștere (SVN) în România era de 76,11

¹⁵⁰ https://ec.europa.eu/health/system/files/2022-01/2021_chp_romania_romanian.pdf

¹⁵¹ https://insp.gov.ro/download/cnepss/stare-de-sanatate/rapoarte_si_studii_despre_starea_de_sanatate/starea_de_sanatate/starea_de_sanatate/RAPORTUL-NATIONAL-AL-STARII-DE-SANATATE-A-POPULATIEI-%25E2%2580%2593-2020.pdf

ani, existând inegalități mari de gen favorabile genului feminin. Astfel, speranța de viață la femei era de 79,75 ani, în timp ce la bărbați era de 72,54 ani.

Totodată, un raport al Comisiei Europene privind starea de sănătate a populației României în 2021¹⁵², menționează că ”speranța de viață în România a crescut cu peste patru ani între 2000 și 2019, dar a scăzut temporar cu 1,4 ani în 2020 din cauza impactului pandemiei de COVID-19. Există o disparitate de gen majoră, femeile trăind cu aproape opt ani mai mult decât bărbații. Bolile cardiovasculare sunt principalele cauze ale mortalității, în timp ce cancerul pulmonar este cea mai frecventă cauză de decese provocate de cancer”. La nivelul României, conform aceluiași raport, factorii de risc cei mai întâlniți care afectează starea de sănătate a populației sunt factorii de risc comportamentali, precum consumul de alcool, alimentația nesănătoasă și fumatul. Dintre factorii de risc de mediu, poluarea aerului reprezintă cauza principală care conduce la decese. Rata consumului de alcool și a alimentației nesănătoase raportate în rândul românilor este mai mare comparativ cu media UE, dar obezitatea la adulți este cea mai scăzută din UE. În anul 2020, bolile cardiovasculare au reprezentat principala cauză de deces (19,1%), la nivel național, urmate de accidentele vasculare cerebrale (16,3%) și cancerul pulmonar (3,9%). În mode particular, în anul 2020, decesele cauzate de COVID – 19 au reprezentat 5,3% din totalul deceselor.

De asemenea, cheltuielile pentru sănătate pe cap de locuitor, în țara noastră, sunt printre cele mai mici din UE, România fiind una dintre țările UE cu cele mai scăzute cheltuieli pentru sănătate, atât pe cap de locuitor, cât și ca procent din PIB. Finanțarea sistemului de sănătate rămâne una dintre problemele cele mai importante, de a cărei rezolvare depinde în foarte mare măsură performanța sistemului de sănătate și starea de sănătate a populației. Drept dovadă, conform raportului Comisiei Europene menționat anterior, România înregistrează printre cele mai ridicate rate ale mortalității evitabile prin prevenție și ale mortalității prin cauze tratabile, dintre țările UE.

Județul Timiș se situează pe locul 6 în topul județelor după speranța de viață a populației, cu o speranță de viață de 76,9 ani, după județe precum Cluj (77,5 ani), Brașov (77,43 ani), Sibiu (76,98 ani) sau municipiul București (78,4 ani).¹⁵³

Privitor la rata mortalității, județul Timiș ocupă, de asemenea, o poziție favorabilă, situându-se printre județele cu cele mai mici rate ale mortalității, atât în ceea ce privește mortalitatea generală cât și în cazul mortalității infantile. Rata mortalității generale, în județul Timiș, este printre cele mai mici la nivel național (11,8‰), valoare mai bună decât media pe țară (13,4‰);

Totodată, morbiditatea – incidență și prevalență reprezintă un indicator principal important prin care este evaluată starea de sănătate a populației. Astfel, în cadrul Raportului Național privind Starea de Sănătate a Populației în anul 2020¹⁵⁴, unde sunt disponibile date la nivel de județ, identificăm următoarele situații specifice pentru județul Timiș:

- Deși toate județele țării înregistrează valori negativă ale sporului natural, Timiș Se numără printre județele cu valori ușor scăzute (-2,5‰), peste media națională de (-5,3‰);
- Se clasează printre județele cu o situație favorabilă privind speranța de viață (76,93 ani);

---

¹⁵² State of Health in the EU · România · Profilul de țară din 2021 în ceea ce privește sănătatea, https://health.ec.europa.eu/system/files/2022-01/2021_chp_romania_romanian.pdf

¹⁵³

https://insp.gov.ro/download/cnepss/stare-de-sanatate/rapoarte_si_studii_despre_starea_de_sanatate/starea_de_sanatate/starea_de_sanatate/RAPORTUL-NATIONAL-AL-STARII-DE-SANATATE-A-POPULATIEI-%25E2%2580%2593-2020.pdf

¹⁵⁴

https://insp.gov.ro/download/cnepss/stare-de-sanatate/rapoarte_si_studii_despre_starea_de_sanatate/starea_de_sanatate/starea_de_sanatate/RAPORTUL-NATIONAL-AL-STARII-DE-SANATATE-A-POPULATIEI-%25E2%2580%2593-2020.pdf

- Județul Timiș se număra printre județele cu cele mai mici creșteri ale mortalității prin bolile aparatului circulator (566,1‰), sub media pe România (735,2‰);
- Înregistra, în anul 2020, o rată mare a mortalității prin bolile aparatului respirator (160,2‰), peste media pe țară (96,7‰);
- Comparativ cu alte județe, Timiș înregistrează rate mici ale mortalității prin bolile aparatului digestiv (46,6‰), media pe țară fiind a (69,2‰);
- Este unul dintre județele cu rata morbidității spitalizate prin boli ischemice ale inimii cea mai mare (371,6‰), mult peste media națională (157,7‰);
- Se numără printre județele cu rate mici ale morbidității spitalizate prin boli cerebro-vasculare;
- Morbiditatea spitalizată prin diabet zaharat atingea, în anul 2020, o valoare mai mare decât media națională, însă mortalitatea din aceeași prezenta valori mici;
- Județul înregistra o creștere a morbidității spitalizate prin tumora malignă de sân la femei în anul 2020 față de anul 2019;
- Mortalitatea prin tumoră malignă a bronhiilor și pulmonului (54,7‰) depășea media națională (42,5‰).

Creșterea numărului cadrelor medico-sanitare din ultimii ani, în municipiul Timișoara și în celelalte localități ale ZUF, împreună cu extinderea infrastructurii medicale, prin creșterea numărului de unități medicale, contribuie la creșterea capacității sistemului medical din municipiu și ZUF. În acest context, sistemul medical din municipiul Timișoara și ZUF are din ce în ce mai mulți beneficiari, anual, proveniți atât de pe teritoriul municipiului și al localităților învecinate cât și din celelalte localități din județ și regiune. Astfel, municipiul Timișoara își consolidează poziția de centru de diagnostic și de tratament important la nivel național.

6.5.3. SERVICII SOCIALE

INFRASTRUCTURA ȘI FURNIZORII DE SERVICII SOCIALE

La nivelul municipiului Timișoara și al zonei urbane funcționale, principalii furnizori de servicii sociale sunt Direcția de Asistență Socială Timișoara (DAS), direcțiile sau compartimentele de asistență socială din cadrul UAT-urilor din ZUF, cu atribuții pe plan local și Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Timiș (DGASPC), având atribuții la nivel județean.

Direcția de Asistență Socială a municipiului Timișoara este serviciul public de interes local, înființat prin HCLMT nr. 218/27.06.2017, cu personalitate juridică, care funcționează sub autoritatea Consiliului Local al municipiului Timișoara.¹⁵⁵ DAS Timișoara este principalul furnizor de servicii sociale în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor vârstnice, persoanelor cu dizabilități și altor persoane, grupuri sau comunități aflate în nevoie socială. Printre principalele atribuții ale direcției se numără: administrarea și acordarea de beneficii de asistență socială și servicii sociale, elaborarea politicilor și strategiilor în domeniul asistenței sociale, derularea proiectelor și acțiunilor specifice domeniului precum și colaborarea cu organizații ale societății civile și alte entități din comunitate.

DAS Timișoara își desfășoară activitatea prin intermediul unei rețele de centre de servicii pe care le administrează, pe raza municipiului Timișoara. Serviciile oferite acoperă o gama largă de nevoi și răspunde unei palete largi de probleme sociale cu care se confruntă o parte dintre cetățenii municipiului.

¹⁵⁵ Regulamentul de organizare și funcționare al serviciului public Direcția de Asistență Socială a municipiului Timișoara.

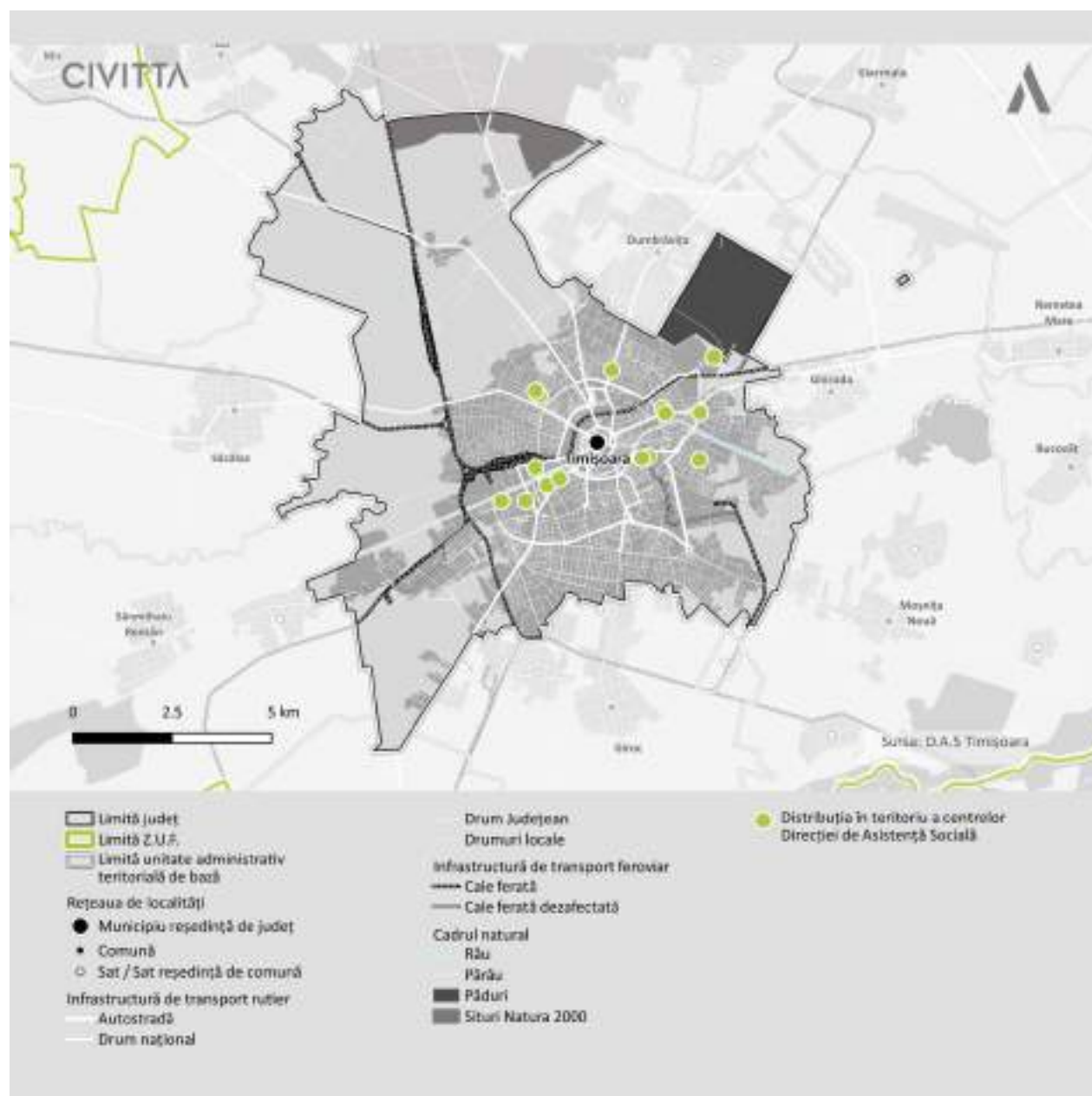
TABEL 39 - INFRASTRUCTURA DE SERVICII SOCIALE APARTINÂND DAS TIMIȘOARA, 2021

NR. CRT.	DENUMIREA SERVICIULUI SOCIAL	CAPACITATE	GRAD DE OCUPARE
1	Centrul de Zi Sfântul Nicolae (din cadrul Complexului de Servicii pentru Copii "Sf. Nicolae")	60 beneficiari / luna	100%
2	Centrul de Consiliere și Sprijin pentru Părinți și Copii (din cadrul Complexului de Servicii pentru Copii "Sf. Nicolae")	50 beneficiari / luna	100%
3	Centrul de Recuperare pentru Copii cu Dizabilități "Podul Lung"	85 beneficiari/ luna	95%
4	Centrul de zi de Integrare/Reintegrare Socială pentru Persoane aflate în Dificultate	120 beneficiari/ luna	100%
5	Centrul de Zi pentru Bătrâni (din cadrul Complexului de Servicii pentru Persoane Vârstnice "Sf. Arhangheli Mihail și Gavril)	65 beneficiari/ luna	100%
6	Compartimentul de Îngrijire la Domiciliu (din cadrul Complexului de Servicii pentru Persoane Vârstnice "Sf. Arhangheli Mihail și Gavril)	100 beneficiari/ luna	100%
	Serviciul de supraveghere și intervenție de tip teleasistență	45/ luna	97,3%
	Telefonul de urgențe sociale 0356981; Telefonul destinat refugiaților ucraineni 0356993; Telefon informare cetățeni 0256490286	3400 apeluri	100%
7	Centru de Socializare și Petrecere a Timpului Liber (din cadrul Centrul de Socializare și Petrecere a Timpului Liber –Clubul pensionarilor)	70 beneficiari/ zi 200 beneficiari/ luna	100%
8	Căminul pentru Persoane Vârstnice "Inocențiu M. Klein"	74 locuri de cazare	97%
9	Centru de zi de consiliere și informare (din cadrul Complexului de Servicii "Sf. Francisc")	60	100%
10	Centru pentru persoane fără adăpost (din cadrul Complexului de Servicii "Sf. Francisc")	54 locuri de cazare	94%
11	Cantina Socială (din cadrul Complexului de Servicii "Sf. Francisc")	1000 de porții/ zi	55,7%
12	Servicii de Asistență Comunitară -Centrul de Incluziune Socială și Relația cu Minoritățile	772 beneficiari / an	100%
13	Centrul de Suport pentru Situații de Urgență/Criză	48 beneficiari	100%
14	Centrul de consiliere pentru prevenirea și combaterea violenței în	63 beneficiari/	100%

NR. CRT.	DENUMIREA SERVICIULUI SOCIAL	CAPACITATE	GRAD DE OCUPARE
	familie (din cadrul Complexului de servicii pentru victimele violenței domestice și agresori)	luna	
15	Centrul de asistență destinat agresorilor (din cadrul Complexului de servicii pentru victimele violenței domestice și agresori)	30 beneficiari/ luna	100%
16	Evaluarea si monitorizarea copilului cu dizabilități (din cadrul Serviciului Management de caz pentru Copil și Familie)	720 cazuri/ an și 136 cazuri / luna	100%
17	Prevenirea separării copilului de familie (din cadrul Serviciului Management de caz pentru Copil și Familie)	850 cazuri/ an și 450 cazuri/ luna	90,1%
18	Asistent Personal al persoanei cu handicap grav(din cadrul Complexului de Servicii pentru Persoane Adulte cu Dizabilități)	900 asistenți personali/ luna	91%
19	Management de Caz Persoane Adulte cu Dizabilități (din cadrul Complexului de Servicii pentru Persoane Adulte cu	2200 cazuri estimate/an	86%
20	Servicii de Asistență Comunitară Dorobanți	150 beneficiari / an	20%
21	Servicii de Asistență Comunitară Freidorf	161 beneficiari / an	50%

Sursa: DAS Timișoara

FIGURĂ 94 - DISTRIBUȚIA TERITORIALĂ A INFRASTRUCTURII DE FURNIZARE A SERVICIILOR SOCIALE ADMINISTRATĂ DE DAS TIMIȘOARA, 2023

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DAS Timișoara

Deși starea generală a infrastructurii pentru furnizarea serviciilor sociale, administrată de DAS Timișoara este considerată bună, din datele transmise de către aceasta instituție, la începutul anului 2023, se observă că majoritatea serviciilor și centrelor existente au un grad de ocupare de 100% sau apropiat de limita maximă. Această observație conduce către o posibilă nevoie de creștere a capacității de furnizare a serviciilor sociale publice, destinate persoanelor de pe raza municipiului Timișoara.

De asemenea, la începutul anului 2023, Direcția de Asistență Socială Timișoara (DAS) avea încheiate convenții, în baza Legii 34/1998, cu 9 asociații și fundații din Timișoara. Totodată, 4 asociații active în domeniul social desfășurau activități în parteneriat cu DAS Timișoara, la aceeași dată. Astfel, furnizarea

serviciilor sociale și oferirea de beneficii sociale dedicate locuitorilor municipiului Timișoara erau sprijinite prin implicarea entităților din mediul ONG, contribuind, în felul acesta, la sprijinirea accesării serviciilor de către beneficiarii de la nivelul municipiului.

Un alt furnizor important de servicii publice de asistență socială, relevant pentru municipiul Timișoara, este Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Timiș. DGASPC Timiș este o instituție publică de interes județean, în subordinea Consiliului Județean Timiș, ce implementează, la nivelul județului Timiș, măsuri de asistență socială în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum și al oricăror persoane aflate în nevoie.¹⁵⁶ DGASPC Timiș dispune de o rețea de centre pe tot teritoriul județean. Acestea fiind concentrate, în bună măsură, în orașele și municipiile din județ. La nivelul municipiului Timișoara, instituția dispune de centre pentru furnizarea de servicii sociale specializate, dedicate activităților de furnizare de servicii sociale pentru copil și familie, persoane vârstnice, persoane cu handicap și alte persoane aflate în dificultate. De asemenea, pe teritoriul localităților Săcălaz și Sânandrei, localități din componența ZUF Timișoara, DGASPC dispune de două centre casă de tip familial.

TABEL 40 - INFRASTRUCTURA DE SERVICII SOCIALE APARTINÂND DGASPC TIMIȘ, ÎN TIMIȘOARA ȘI LOCALITĂȚILE DIN ZUF

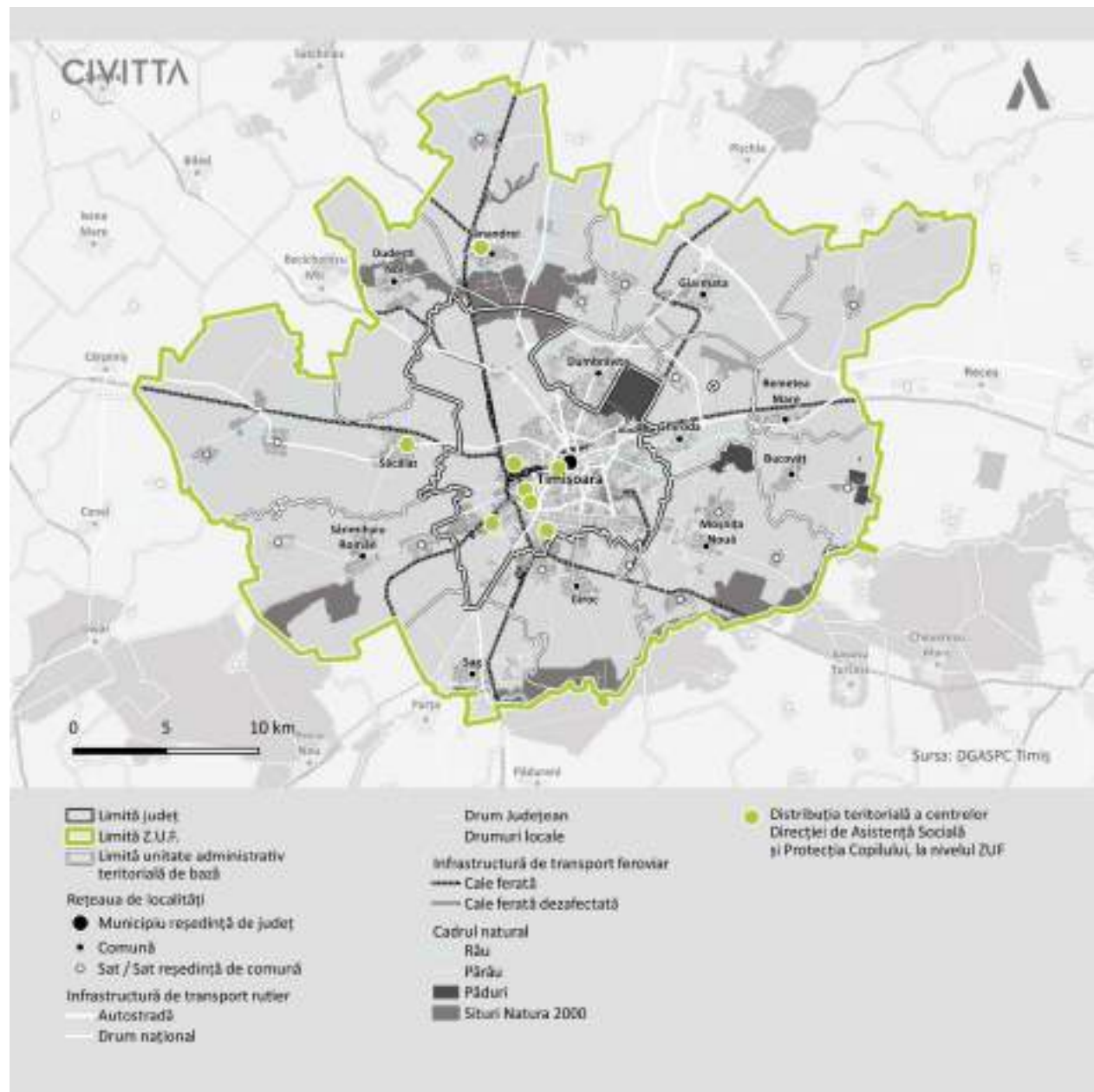
LOCALITATEA	DENUMIRE CENTRU/SERVICIU	CAPACITATEA (NR. LOCURI)	GRADUL DE OCUPARE
Timișoara	Serviciul de Primire în Regim de Urgență	32	90%
	Adăpostul de zi și de noapte pentru copii străzii	8	12%
	Serviciul de tip rezidențial- Apartamente Miruna	10	80%
	Serviciul de Îngrijire de Tip Rezidențial pentru Copilul cu Dizabilități din cadrul Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică pentru Copii Timișoara	16	100%
	Serviciul de Tip Familial "Micuța Dina" din cadrul Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică pentru Copii Timișoara	10	75%
	Serviciul de Tip Familial "Proiect Phoenix" din cadrul Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică pentru Copii Timișoara	12	85%
	Serviciul de Tip Familial "Sf. Stelian" din cadrul Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică pentru Copii Timișoara	12	100%
	Serviciul de Recuperare din cadrul Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică pentru Copii Timișoara	100	100%
	Serviciul Maternal	8	12%
	Casa "Andrei" Timișoara	8	90%

¹⁵⁶ <http://www.dgaspctm.ro/public/pages/cine-suntem>

LOCALITATEA	DENUMIRE CENTRU/SERVICIU	CAPACITATEA (NR. LOCURI)	GRADUL DE OCUPARE
Săcălaz	Casa de tip familial "Sfântul Mihail" Săcălaz din cadrul Centrului de Servicii Sociale Timișoara	14	90%
Sânandrei	Casa de Tip Familial "Sfântul Iosif"	12	75%

Sursa: DGASPC Timiș

FIGURĂ 95 - DISTRIBUȚIA TERITORIALĂ A INFRASTRUCTURII DE FURNIZARE A SERVICIILOR SOCIALE ADMINISTRATĂ DE DGASPC TIMIȘ, AFLATĂ PE TERITORIUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZUF, 2023

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DGASPC Timiș

Ca și în cazul infrastructurii de servicii sociale administrată de DAS Timișoara, centrele aparținând DGASPC Timiș au, cu mici excepții, un grad de ocupare maxim sau aproape de limita superioară. În aceste condiții, se recomandă o creștere a capacității de furnizare a serviciilor, pentru a se putea face față provocărilor viitoare din domeniul serviciilor sociale.

De asemenea, conform informațiilor transmise de DGASPC Timiș, la începutul anului 2013 această instituție avea convenții active de colaborare cu peste 60 de asociații sau fundații (sau cu filiale ale acestora). O parte dintre aceste entități contribuiau, în cadrul parteneriatelor încheiate, la furnizarea de servicii și beneficii destinate persoanelor de pe raza municipiului Timișoara.

Prin intermediul infrastructurii existente la nivelul municipiului Timișoara, administrată de către cele două instituții publice, DAS Timișoara și DGASPC Timiș, la care se adaugă infrastructura pusă la dispoziție de către asociațiile și fundațiile care au încheiate parteneriate cu aceste instituții, municipiul Timișoara reușește să acopere o paletă completă de nevoi sociale prin furnizarea de servicii sociale publice destinate tuturor categoriilor de beneficiari. Astfel, sistemul de servicii sociale al municipiului poate fi caracterizat ca fiind unul care răspunde nevoilor potențialilor beneficiari, din punct de vedere al specificului acestor nevoi. În ceea ce privește capacitatea infrastructurii de servicii sociale, gradul de ocupare ridicat din prezent, la care se adaugă tendințele demografice de îmbătrânire a populației și creșterea dependenței demografice, conduc spre ideea necesității creșterii capacității sistemului de servicii sociale. Această schimbare poate fi realizată atât prin înființarea de facilități și servicii noi cât și prin creșterea numărului de parteneriate cu asociații și fundații care pot continua la furnizarea serviciilor sociale.

CATEGORII DE BENEFICIARI DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

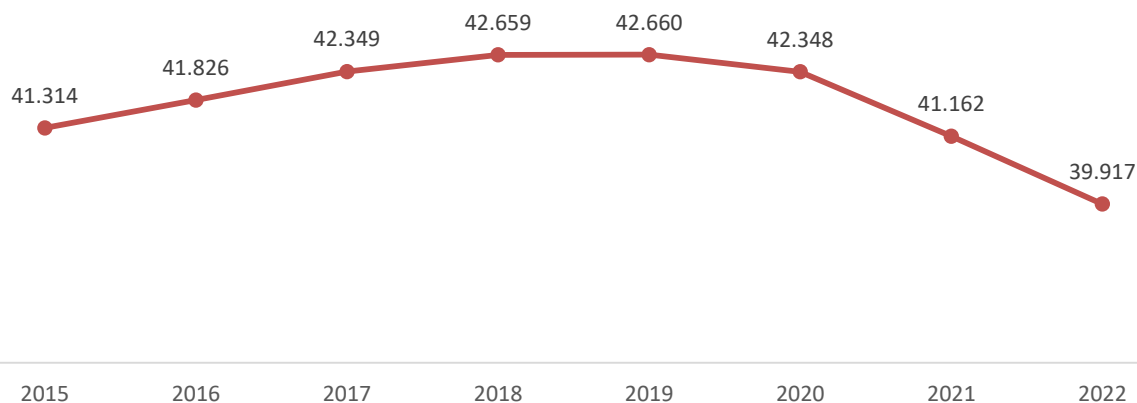
Pe raza municipiului Timișoara prin intermediul structurilor specializate sunt furnizate beneficii și servicii sociale următoarelor categorii de beneficiari:

1. Copii și familie: <ul style="list-style-type: none"> • Copii aflați în risc de separare de familie; • Copii lipsiți temporar de ocrotire, prin plecarea la muncă în străinătate a părinților; • Victimele violentei în familie.	2. Persoane cu dizabilități: <ul style="list-style-type: none"> • Copii cu dizabilități; • Adulți cu dizabilități.
3. Persoane vârstnice: <ul style="list-style-type: none"> • Persoane vârstnice neinstituționalizate, dar cu grade de dependență diferite; • Persoane vârstnice independente; • Persoane vârstnice instituționalizate.	4. Persoane cu risc de excludere socială: <ul style="list-style-type: none"> • Persoane fără venituri sau cu venituri reduse; • Persoane fără adăpost; • Persoane care primesc beneficiul venit minim garantat; • Persoane vulnerabile care primesc ajutor pentru plata energiei.

Copii și familie

Conform datelor preluate de la Institutul Național de Statistică (INS), la finalul anului 2022 populația totală a municipiului Timișoara era de 311.651 de locuitori, din care 12,81% reprezintă procentul de tineri (persoane cu vârsta între 0-14 ani), populația municipiului Timișoara cu vârsta între 0-14 ani fiind de 39.917. Numărul total de locuitori la nivelul municipiului a scăzut în ultimii 8 ani, cu 6,59%, iar numărul copiilor și tinerilor scăzut cu 3,38% în perioada de referință.

FIGURĂ 96 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE COPII ȘI TINERI (0 – 14 ANI) CU DOMICILIUL ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 – 2022

Sursa: Tempo INS

Pe segmente de vârstă, în perioada de referință 2015 – 2022 cea mai importantă scădere se observă în cadrul grupei 0 – 4 ani (-10,62%), în timp ce grupa de vârstă 10 – 14 ani prezintă o creștere de peste 7 procente.

FIGURĂ 97 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE COPII ȘI TINERI PE GRUPE DE VÂRSTĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 - 2022

GRUPA DE VÂRSTĂ	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2015-2022
0 – 4 ani	15.040	15.107	15.358	15.562	15.526	15.224	14.557	13.443	-10,62%
5 – 9 ani	14.296	14.523	14.456	14.278	14.082	13.926	13.829	13.637	-4,61%
10 – 14 ani	11.978	12.196	12.535	12.819	13.052	13.198	13.105	12.837	7,17%
TOTAL	41.314	41.826	42.349	42.659	42.660	42.348	41.491	39.917	-3,38%

Sursa: Tempo INS

Aceste dinamici pot fi rezultatul unei scăderi a ratei natalității care explică scăderea numărului de persoane din grupa 0 – 4 ani, și al unui sold pozitiv al migrației temporare, determinat de o valoare mai mare a stabilirilor cu reședința, comparativ cu numărul plecărilor cu reședința.

Așadar, evoluțiile demografice recente conduc către ideea unei posibile creșteri a nevoilor de servicii sociale adaptate segmentului adolescenților și tinerilor, dar și către nevoia aplicării de măsuri specifice dedicate susținerii tinerilor familii, în vederea sprijinirii creșterii ratei natalității.

Beneficiarii de servicii sociale copii și familii

Conform ultimelor date disponibile, pe parcursul anului 2021, DAS Timișoara a acordat servicii sociale, prin intermediul structurilor din subordine, pentru un număr de 755 de copii și 497 familii, iar în anul

următor, 2022, beneficiari aflați în evidența direcției au numărat 737 copii și 507 familii. Se remarcă o diferență foarte mică privind numărul de beneficiari, pe acest segment, între ultimii doi ani, sub forma unei scăderi ușoare a numărului total de copii care au beneficiat de servicii sociale. Această scădere reflectă tendința evoluției demografice de scădere a populației, a nivelului municipiului.

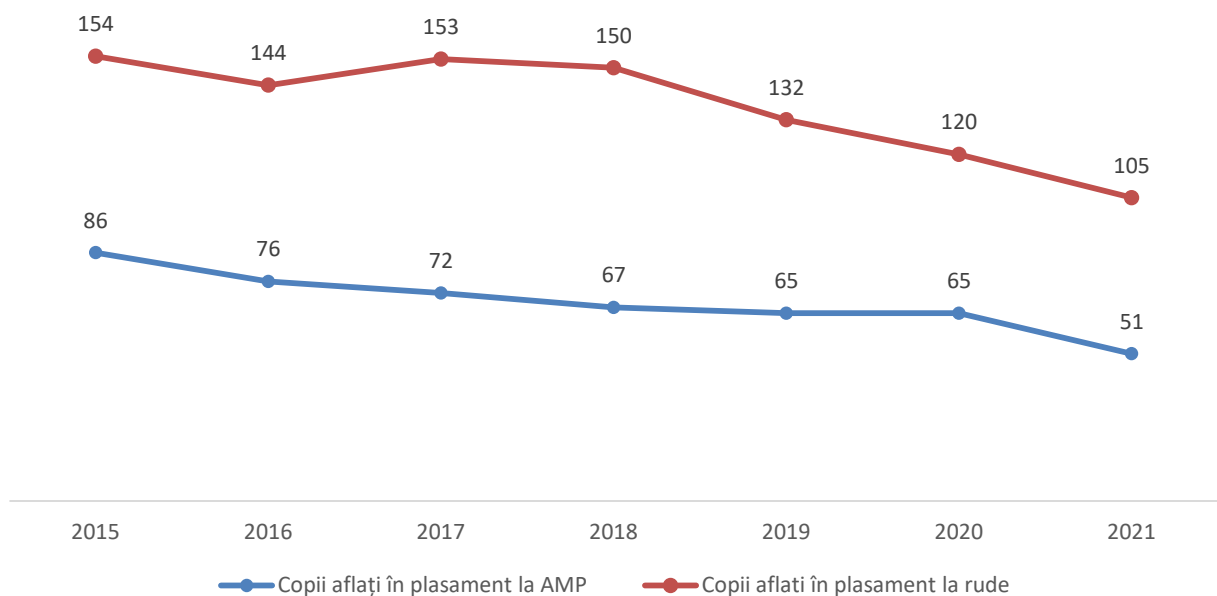
Principalele servicii acordate în anul 2022 de către Direcția de Asistență Socială Timișoara, conform Raportului de activitate al direcției pentru anul 2022¹⁵⁷:

- Asigurarea managementului de caz pentru copiii aflați în evidență din anii anteriori, prin continuarea monitorizării planurilor de servicii: 405 copii;
- Identificarea și evaluarea situațiilor care impun acordarea de servicii și/sau prestații pentru prevenirea separării copilului de familia sa pe parcursul anului: 332 de cazuri noi;
- Asigurarea consilierii și informării părinților cu copii aflați în întreținere asupra obligațiilor acestora, respectiv drepturilor copilului și serviciilor disponibile pe plan local: 507 cazuri;
- Elaborarea referatelor pentru aprobarea de către primar a planurilor de servicii, conform Legii nr.272/2004 privind respectarea și promovarea drepturilor copilului: 235 Planuri servicii

De asemenea, pe parcursul aceluiași an, DAS Timișoara a asigurat monitorizarea modului de implementare a planurilor de servicii, a sprijinit familiile în demersurile pentru înregistrarea tardivă a nașterii copilului, obținerea documentelor de identitate, a realizat activități de identificare, evaluare și monitorizare a copiilor ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate.

Conform DGASPC Timiș, în anul 2021 la nivelul municipiului Timișoara, 105 copii se aflau în plasament la rude sau la alte familii, în timp ce 51 de copii de aflau în plasament la asistenți maternali profesioniști (AMP).

FIGURĂ 98 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE COPII AFLAȚI ÎN PLASAMENTE, MUN. TIMIȘOARA, NR. PERSOANE

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DGASPC Timiș

¹⁵⁷ <https://socialtm.ro/rapoarte-de-activitate/>

Evoluția numărului de copii aflați în plasament la AMP prezintă o tendință negativă atât la nivelul municipiului (-40,70% în anul 2021 față de anul 2015), cât și la nivelul majorității localităților¹⁵⁸ din Zona Urbană Funcțională (-15,15%). În ceea ce privește situația copiilor aflați în plasament la rude sau la alte persoane, dacă la nivelul municipiului se remarcă o scădere cu 31,82% în 2021, comparativ cu anul 2015, la nivelul majorității localităților din ZUF există o creștere ușoară, de 14%. De asemenea, numărul de asistenți maternali profesioniști a scăzut în 2021, la nivelul municipiului Timișoara, de la 95 de persoane (inclusiv AMP care au în îngrijire copii cu handicap), la 71 de persoane.

În ceea ce privește situația familiilor în care părinții sunt plecați în străinătate, conform DAS Timișoara, în anul 2021 erau în evidența direcției 960 de familii în care părinții erau plecați la muncă în străinătate. În ultimii ani se observă o creștere accelerată a numărului familiilor în care părinții sunt plecați în străinătate, atât la nivelul municipiului cât și în majoritatea localităților din ZUF.

FIGURĂ 99 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE FAMILII CU PĂRINȚI PLECAȚI LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE, TIMIȘOARA. 2018 – 2021, NR. FAMILII

	2018	2019	2020	2021	2021 - 2018
Număr familii cu ambii părinți plecați la muncă în străinătate	40	90	78	71	77.50%
Număr familii cu un singur părinte plecat la muncă în străinătate	480	727	497	795	65.63%
Număr familii cu părinte unic susținător al familiei monoparentale plecat la muncă în străinătate	35	99	83	94	168.57%
TOTAL	555	916	658	960	72.97%

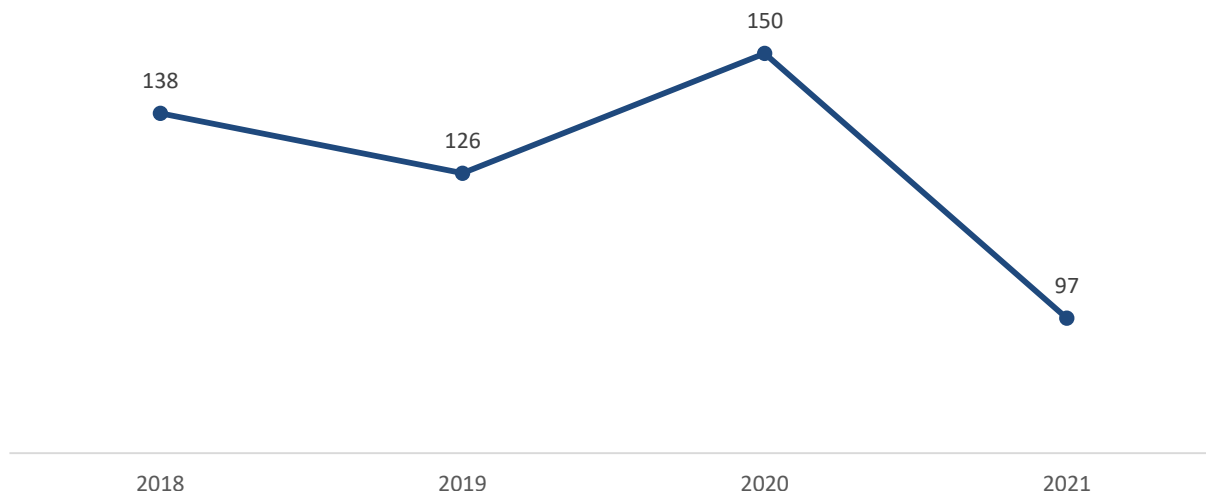
Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DAS Timișoara

În 2021, numărul total al familiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate, în municipiul Timișoara, era mai mare 72,97% comparativ cu anul 2018. Cele mai des întâlnite situații sunt cele ale familiilor în care unul dintre cei doi părinți sunt plecați la muncă, dar segmentul cu evoluția crescătoare cea mai mare este cel al familiilor în care părintele unic susținător al familiei monoparentale este plecat la muncă în străinătate. Rezultă, din această situație, ca un număr tot mai mare de copii rămân, în fiecare an, în grija rudelor sau a altor persoane.

La nivelul ZUF Timișoara, în 10 din cele 12 localități (care au putut fi analizate în funcție de datele disponibile), situația este diferită comparativ cu municipiul. În anul 2021 numărul familiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate era de 97, în scădere cu 29,71% față de anul 2018. Această diferență poate fi explicată prin numărul mai mare de oportunități de a accesa un loc de muncă în afara țării, existente pentru locuitorii municipiului, situație care are la bază atât o informare mai bună dar și o corelare mai bună între cerințele de pe piața muncii externă cu abilitățile și studiile locuitorilor municipiului.

¹⁵⁸ Analiza acestui indicator a putut fi realizată conform datelor disponibile pentru 10 dintre cele 12 localități din ZUF.

FIGURĂ 100 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE FAMILII CU PĂRINȚI PLECAȚI LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE, ZUF TIMIȘOARA. 2018 – 2021, NR. FAMILII

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DGASPC Timiș

Destrămarea familiilor ca urmare a migrației părinților pentru a munci în străinătate este un fenomen care afectează, anual, un număr important de copii de pe raza municipiului Timișoara. Plecarea părinților la muncă în străinătate este un fenomen care afectează dezvoltarea psiho-socio-emoțională a copiilor rămași fără supravegherea, suportul și afectivitatea necesară din partea părinților. DAS Timișoara și DGASPC Timiș monitorizează copiii proveniți din aceste familii iar pentru o parte dintre aceștia decide instituirea măsurii de protecție specială.

Persoane cu dizabilități

Principalele dificultăți cu care se confruntă persoanele cu dizabilități au legătură cu accesul dificil sau inexistent la condiții normale de viață, mai ales în situațiile în care mediul înconjurător și oportunitățile de participare la viața socială nu sunt adaptate nevoilor lor. Printre dificultățile cele mai importante cu care se confruntă persoanele cu dizabilități se numără lipsa locurilor de muncă dedicate acestora, accesul restrâns la educație și nevoia de accesibilizare a spațiilor publice. Principalele tipuri de măsuri care vizează rezolvarea sau atenuarea acestor probleme presupun intervenția instituțiilor publice, în cooperare cu organizațiile private care furnizează servicii sociale. Rolul acestor entități este acela de a oferi persoanelor cu dizabilități capacitatea de a se bucura de drepturi depline și de a beneficia complet de participarea la viața socială și economică europeană, prin mijloace specifice de sprijin.

În anul 2022, conform ultimului raport de activitate al DAS Timișoara¹⁵⁹, 661 de copii cu dizabilități care domiciliază pe raza municipiului Timișoara au fost (re)evaluați prin anchetă socială și analiza factorilor de mediu, în vederea (re)încadrării în grad de handicap de către Serviciul de Evaluare Complexă a Copiilor cu Dizabilitate din cadrul DGASPC Timiș, respectiv în vederea obținerii certificatului de orientare școlară pentru copiii cu cerințe educaționale speciale (CES). Printre serviciile furnizate pe parcursul anului 2022, cele mai importante au presupus:

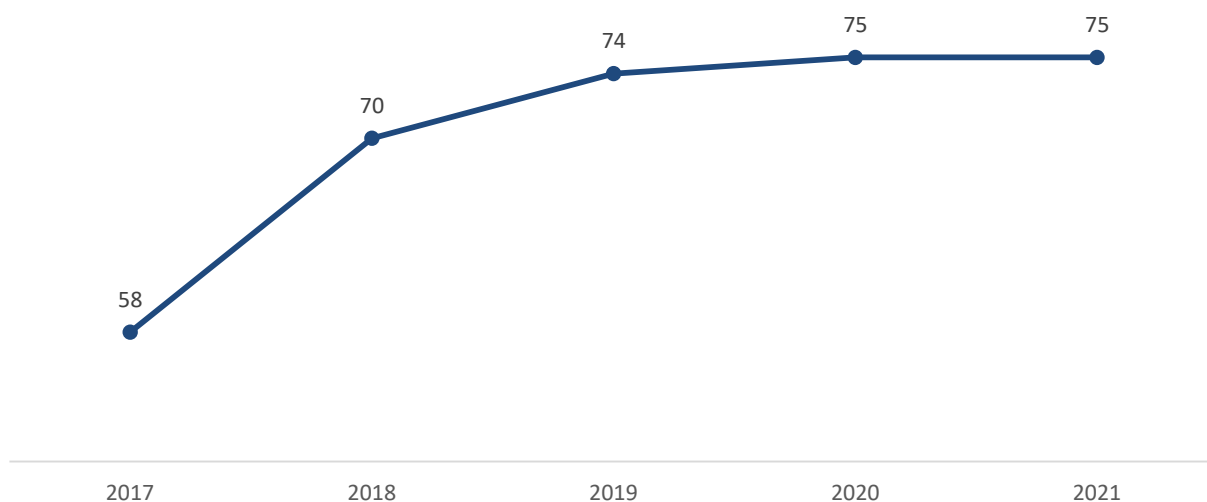
- Evaluarea și reevaluarea socială a copiilor cu dizabilități;
- Întocmirea contractelor de monitorizare a Planurilor de abilitare – reabilitare (PAR);

¹⁵⁹ <https://socialtm.ro/rapoarte-de-activitate/>

- **Activități de informare.**

DAS Timișoara furnizează servicii pentru copiii cu dizabilități și prin Centrul de recuperare pentru copii cu dizabilități "Podul Lung", cu o capacitate de 85 de beneficiari/lună. Pe parcursul ultimilor 5 ani, centrul a oferit servicii sociale pentru un număr mediu, anual, de 70 de persoane, ajungând, în anul 2021 la 75 de beneficiari/an. Comparativ cu anul 2015, când centrul a oferit servicii pentru un număr mediu de 58 de copii cu dizabilități, se observă o creșterea a numărului beneficiarilor de 29,31%. Cu toate acestea, numărul de beneficiari în ultimii trei ani a rămas aproape neschimbat.

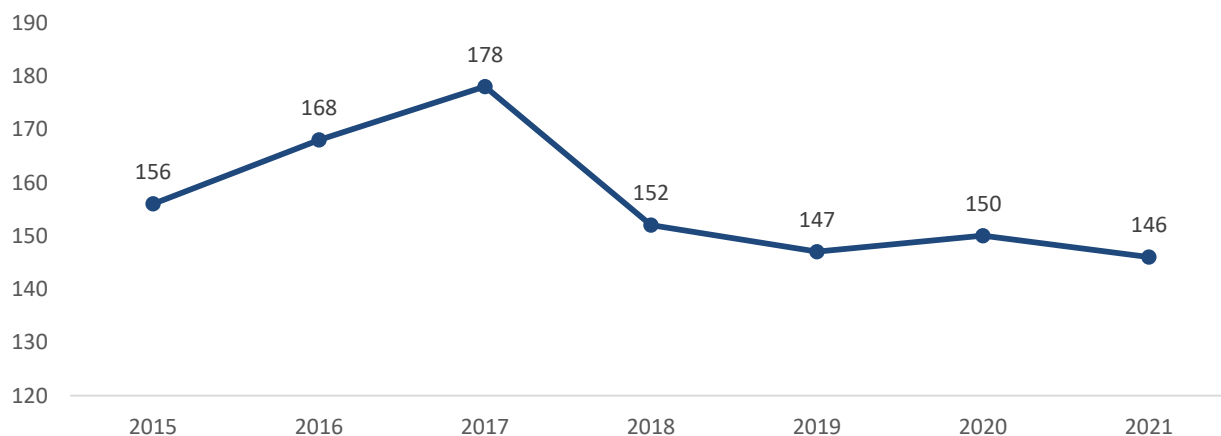
FIGURĂ 101 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE BENEFICIARI COPII CU DIZABILITĂȚI ÎN CENTRUL DE RECUPERARE PODUL LUNG, TIMIȘOARA, 2017 - 2021, NR. PERSOANE

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DAS Timișoara

La nivelul localităților din ZUF Timișoara, conform datelor furnizate de DGASPC Timiș, numărul de copii cu dizabilități a scăzut aproape constant în ultimii ani, de la 178 de persoane, în anul 2017, la 146 de persoane în 2021.

FIGURĂ 102 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE COPII CU DIZABILITĂȚI ÎN LOCALITĂȚILE DIN CADRUL ZUF TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. PERSOANE

Comparativ cu segmentul copiilor cu dizabilități, evoluția numărului de persoane adulte cu dizabilități prezintă o dinamică diferită. Astfel, în anul 2021, erau în evidențele DGASPC Timiș 2073 de persoane cu dizabilități, în localitățile din ZUF, în timp ce la nivelul municipiului Timișoara, DAS Timișoara a furnizat servicii pentru un număr de 3190 de persoane adulte cu dizabilități, prin intermediul Complexului de servicii pentru persoane adulte cu dizabilități. Comparativ cu anii trecuți, se remarcă creșteri ale acestui indicator, atât la nivelul municipiului (+ 28,27% față anul 2017) cât și la nivelul celorlalte localități din ZUF (+ 19,90% față de anul 2015).

Analiza numărului de beneficiari de servicii sociale, persoane cu dizabilități, arată o creștere a numărului de persoane adulte cu dizabilități, atât în municipiul Timișoara cât și în celelalte localități din ZUF. În ceea ce privește categoria de beneficiari copii cu dizabilități, se observă o scădere a numărului acestora, în localitățile aparținente la ZUF, din jurul municipiului, în timp ce, în Timișoara, schimbările din ultimii ani sunt foarte mici. Aceste dinamici indică nevoia îmbunătățirii serviciilor specializate dedicate persoanelor adulte cu dizabilități, atât prin măsuri de creștere a capacității serviciilor cât și prin eficientizarea acestora, precum și continuarea furnizării de servicii adaptate nevoilor copiilor cu dizabilități, la standarde crescute.

Persoane vârstnice

Conform actualei "Strategii naționale privind îngrijirea de lungă durată și îmbătrânire activă"¹⁶⁰ România se confruntă cu o îmbătrânire rapidă a populației, având în prezent aproximativ 3,7 milioane de persoane în vârstă de 65 de ani sau mai mult, ceea ce reprezintă aproximativ 19,2 % din populație. Se preconizează că ponderea populației adulte vârstnice din România cu vârsta de 65 de ani sau mai mult va crește și mai mult, ajungând la 27,7 la sută, până în anul 2050. În aceeași perioadă, se preconizează că ponderea persoanelor în vârstă de 80 de ani sau mai mult va crește de la nivelul actual de 4,8 la sută la 8,5 la sută. Acestea situație afectează toate zonele țării și indică accentuarea nevoilor de îngrijire a persoanelor vârstnice, în viitor. Totodată, este de așteptat să crească numărul de persoane vârstnice ce necesită acces la servicii sociale, ceea ce va crește presiunea pe furnizorii de servicii publice.

În prezent, persoanele vârstnice din municipiul Timișoara pot beneficia de servicii adaptate nevoilor lor, oferite de DAS Timișoara prin:

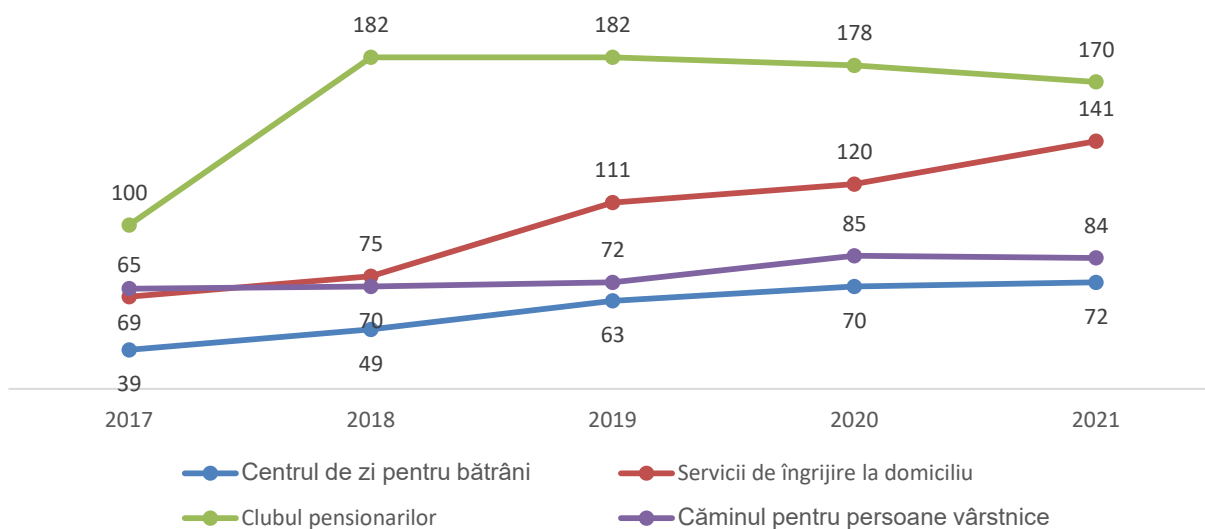
- Centrul de Zi pentru Bătrâni, în cadrul Complexului de servicii pentru persoane vârstnice "Sf. Arh. Mihail și Gavril";
- Compartimentul de Îngrijire la Domiciliu, în cadrul Complexului de servicii pentru persoane vârstnice "Sf. Arh. Mihail și Gavril";
- Centrul de socializare și petrecerea timpului liber "clubul pensionarilor";
- Căminul pentru persoanele vârstnice Inocențiu M. Klein.

În anul 2021, prin structurile DAS Timișoara, au fost oferite servicii sociale pentru 467 de beneficiari. Numărul de beneficiari care apelează la serviciile DAS Timișoara este în creștere cu 3,09% față de anul 2017.

---

¹⁶⁰ <https://mmuncii.ro/j33/index.php/ro/comunicare/comunicate-de-presa/6802-cp-aprobare-strategie-nationala-ingrijire-lung%C4%83-durata-2023-2030-14122022>

FIGURĂ 103 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE BENEFICIARI PERSOANE VÂRSTNICE, PE TIPURI DE SERVICII, MUN. TIMIȘOARA, 2017 - 2021, NR. PERSOANE

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DAS Timișoara

Această creștere este a numărului de beneficiari persoane vârstnice este condiționată de capacitatea infrastructurii existente de furnizare a serviciilor sociale și nu reflectă evoluțiile demografice din ultimii ani care arată o accelerare a fenomenului de îmbătrânire a populației. Conform evoluțiilor demografice recente, numărul de persoane vârstnice (65 ani – 85 ani) a crescut cu 27,10% în ultimii ani (2015 – 2022), ajungând, în 2021, la peste 19% din totalul populației. De asemenea, în aceeași perioadă de referință, coeficientul de dependență a persoanelor vârstnice a crescut cu peste 95% la nivelul municipiului. Aceste rezultate că, în contextul în care municipiul Timișoara se confruntă cu un fenomen accentuat de îmbătrânire a populației, este nevoie de măsuri și soluții care să adreseze nevoile persoanelor vârstnice.

Alte categorii de servicii sociale

Persoanele fără adăpost din municipiul Timișoara pot beneficia de servicii sociale prin intermediul Centrului pentru persoane fără adăpost din cadrul Complexului de servicii "Sf. Francisc". Centrul dispune de 54 de locuri de cazare iar în anul 2021, prin intermediul acestei structuri au avut loc 456 de intervenții.

De asemenea, Complexul de servicii "Sf. Francisc" include și o cantină socială cu o capacitate de 1.000 de porții/zi. Un număr mediu de 587 de persoane au beneficiat în anul 2021 de serviciile cantinei sociale.

De asemenea, Serviciul Beneficii Sociale din cadrul DAS Timișoara a oferit ajutor social în anul 2021 pentru 523 de persoane. Numărul persoanelor beneficiare de ajutor social a scăzut constant în ultimii ani, cu peste 20%.

Victimele violenței în familie beneficiază, începând cu anul 2019, de servicii și suport de specialitate prin intermediul unui "Complex de servicii pentru victimele violenței domestice și agresori" aflat în administrarea DAS Timișoara. În anul 2021, 199 de persoane au beneficiat de suport în cadrul Centrului de consiliere pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, în timp ce 57 de persoane au primit asistență prin Centrul de asistență destinat agresorilor. Fenomenul violenței în familie se manifestă la o scară din ce în ce mai largă în ultimii ani, așa cum reiese și din creșterea numărului de persoane care necesită astfel de servicii.

DAS Timișoara împreună cu DGASPC Timiș și partenerii furnizori de servicii sociale din zona de organizații neguvernamentale au ca obiective pentru perioada următoare atât creșterea investițiilor în dezvoltarea infrastructurii cât și înființarea de noi servicii sociale. Acest efort are rolul de a adapta serviciile oferite la situația curentă dar și la provocările viitoare în ceea ce privește ecosistemul de servicii sociale.

6.5.4. CULTURĂ, TURISM ȘI PETRECEREA TIMPULUI LIBER

Dincolo de impactul economic, sectoarele culturii și turismului sunt valoroase și din perspectiva posibilităților pe care le oferă de exprimare umană. Astfel, cultura și implicit industriile creative, sunt din ce în ce mai utile orașelor a căror economie este bazată și pe aceste resurse, fiind elementul catalizator în jurul căruia se pot cristaliza și dezvolta și alte sectoare de servicii.

Mai mult, prin desemnarea Timișoarei cu titlul de Capitală Europeană a Culturii pentru anul 2023, municipiul și-a modelat obiectivele axându-se pe influența pe care oamenii o au asupra comunității în care trăiesc. Astfel, Timișoara și zona de influență își propune să devină un teritoriu în care excelența culturală să primeze, oferind locuitorilor încrederea că prin implicare și participare se pot produce schimbări semnificative în orașul Timișoara. În anul 2023, focalizarea principală este punerea în valoare a călătoriei europene a Timișoarei prin care se oferă partenerilor europeni și internaționali oportunitatea de a-și prezenta cultura, ca parte a moștenirii europene comune.¹⁶¹

INFRASTRUCTURA CULTURALĂ

Municipiul Timișoara, numit și „capitala” provinciei istorice Banat, este reședința județului Timiș și centru cultural și economic al zonei de vest. Cu o populație de 311.651 de locuitori la nivelul anului 2022¹⁶², orașul de pe Bega și-a păstrat de-a lungul timpului reputația de „oraș antreprenorial, occidental, transfrontalier și tânăr.”¹⁶³

Timișoara este un oraș multicultural, influențat de diversele comunități etnice, în special de cea germană, maghiară și sârbă, dar și de cele bulgară, italiană și greacă. Moștenirea culturală și diversitatea ofertei culturale sunt punctele forte ale orașului, fiind cunoscut pentru excelența artistică în muzică, literatură, pictură, sculptură și arhitectură, cât și pentru inovațiile sale tehnice și științifice. De asemenea, credincioși ortodocși, catolici, evrei, protestanți, luterani, reformați, musulmani și de alte confesiuni își practică religia în pace și libertate.¹⁶⁴

Mai mult, în istoria sa, Timișoara a fost deschizător de drumuri în multe domenii de activitate, inclusiv în dezvoltarea ulterioară a județului și a regiunii, dintre care se pot aminti următoarele: prima fabrică de bere de pe teritoriul actual al României (1718), Timișoara – primul oraș al Imperiului Austro-Ungar cu iluminat stradal (1760) sau faptul că Timișoara este singurul oraș din Europa care avea și are trei teatre de stat, unul în limba română, unul în limba maghiară și unul în limba germană (1953).¹⁶⁵

Printre **PRINCIPALELE DOTĂRI CULTURALE** prezente în municipiul Timișoara și zona urbană funcțională a acestuia se regăsesc următoarele echipamente majore:

MUZEE ȘI COMPLEXE MUZEALE, GALERII | Muzeul Național al Banatului – Timișoara, Muzeul etnografic al șvabilor – Giarmata, Muzeul Național de Artă Timișoara, Colecția muzeală a Episcopiei Ortodoxe Sârbe – Timișoara, Muzeul Episcopiei Romano-Catolice Timișoara – Timișoara, Colecția muzeală a Mitropoliei

¹⁶¹ <https://timisoara2023.eu/ro/despre/>

¹⁶² Conform bazei de date INS Tempo, anul 2022

¹⁶³ <https://timisoara2023.eu/ro/viziteaza-timisoara/>

¹⁶⁴ <https://timisoara2023.eu/ro/viziteaza-timisoara/>

¹⁶⁵ <https://www.primariatm.ro/>

Ortodoxe a Banatului – Timișoara, Muzeul Militar – Timișoara, Casa memorială a Revoluției din Decembrie 1989 – Timișoara, Muzeul Satului Bănățean, Nokia Timișoara, Galeria Helios – Timișoara, Galeria Calpe – Timișoara, Galeria Jecza – Timișoara, Galeria de Artă Andreas – Timișoara, Galeria de Artă Armonii Cromatice – Timișoara, Muzeul de Transport Public „Corneliu Miklosi” – Timișoara, Muzeul Consumatorului Comunist – Timișoara, Muzeul Popa Popa's – Timișoara, Comenduirea Garnizoanei Timișoara.

TEATRE ȘI BIBLIOTECI | Teatrul Național „Mihai Eminescu” Timișoara, Teatrul German de Stat, Teatrul Maghiar de Stat Csiky Gergely, Teatrul pentru Copii și Tineri Merlin, Filarmonica „Banatul”, Opera Națională Română Timișoara, Teatrul de Vară – Timișoara, Biblioteca Centrului Cultural German – Timișoara, Biblioteca Județeană Timiș, Biblioteca Academiei Române Timișoara, Biblioteca Sârbilor din România Timișoara, Biblioteca Britanică Timișoara, Biblioteca Centrală Universitară Eugen Tudoran – Timișoara.

INSTITUȚII CULTURALE ȘI SPAȚII DE ARTĂ ȘI CULTURĂ | Centrul de Cultură și Artă al Județului Timiș, Centrul Cultural German – Timișoara, Casa Artelor – Timișoara, Cinema Victoria Timișoara, Cinema Studio Timișoara (în realizare lucrări de renovare), Kunsthalle Bega – spațiu alternativ și experimental Timișoara, Casa de Cultură a Studenților – Timișoara, Clubul Pensionarilor, Casa de Cultură a Municipiului Timișoara, Bastionul Maria Theresia, Casa Tineretului – Sala Rotonda, Centrul Reformat Noul Mileniu, Spațiul Minitremu, INDECIS artist run space – galerie de artă, Spațiul Minitremu – Timișoara, Pavilionul ISHO, Art Encounters, Escape Underground Hub, FABER, Casa LOGS, Centrul Cultural și Educațional Freidorf, Filarmonica Banatul – Sala Capitol și Grădina de vară etc.

LĂCAȘURI ȘI EDIFICII DE CULT | Catedrala Ortodoxă – Timișoara, Catedrala Romano Catolică – Timișoara, Sinagoga din Cetate – Timișoara, Biserica Evanghelică Luterană – Timișoara, Biserica Millennium – Timișoara, Biserica Piaristilor – Timișoara, Domul Romano-Catolic Sf. Gheorghe din Piața Unirii, Sinagoga din Fabric, Sinagoga din Iosefin, Catedrala Mitropolitană „Sf. Trei Ierarhi” Timișoara, Biserica ortodoxă română „Adormirea Maicii Domnului” – Timișoara, Biserica ortodoxă română „Nașterea Maicii Domnului” - Calea Lugojului, Biserica ortodoxă română „Pogorârea Sfântului Duh” – Cetate, Biserica ortodoxă română „Adormirea Maicii Domnului” – Elisabetin, Biserica ortodoxă română „Sf. Arhimandrit Ștefan” - Calea Martirilor, Biserica ortodoxă română „Sf. Ilie” – Fabric, Biserica ortodoxă română „Sfinții Împărați Constantin și Elena” – Fabric Est, Biserica ortodoxă română „Pogorârea Sfântului Duh” – Fabric Vest, Biserica ortodoxă română „Sf. Apostoli Petru și Pavel” – Fratelia, Biserica ortodoxă română „Pogorârea Sfântului Duh” – Freidorf, Biserica ortodoxă română „Nașterea Maicii Domnului” – Iosefin, Biserica ortodoxă română „Înălțarea Domnului” – Mehala, Biserica ortodoxă română „Nașterea Maicii Domnului” - Pădurea Verde, Biserica ortodoxă română „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” – Plopi, Biserica ortodoxă română „Adormirea Maicii Domnului” – Ronaț, Biserica ortodoxă română „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” – Viile Fabric, Biserica romano-catolică – Piața Bălcescu, Piața Romanilor și Mehala, Biserica greco-catolică „Nașterea Maicii Domnului”, Biserica reformată – Cetate, Biserica ortodoxă sârbă – Cetate, Biserica ortodoxă sârbă – Fabric, Biserica ortodoxă sârbă Mehala, Parohia ortodoxă ucraineană – Lidia, o serie de biserici creștine baptiste, evanghelică luterană, pentecostală, sau parohia reformată din Cetate, Cirada Roșie și Fratelia etc.

MONUMENTE DE FOR PUBLIC | Bastionul Cetății Timișoara, Primăria Veche – Timișoara, Cetatea Bastion, Monumentul martirilor revoluției din 16-22 decembrie 1989, Monumentul Sf. Ioan Nepomuk – Timișoara, Turnul de Apă Iosefin – Timișoara, Fântâna Punctelor Cardinale – Timișoara, Statuia Lupoacei – Timișoara, Monumentul ostașului necunoscut – Timișoara, Monumentul Lupa Capitolina precum și multe alte monumente de for publice existente pe teritoriul municipiului și la nivelul arealului de influență: Monumentele comemorative închinare eroilor căzuți în Primul și în al Doilea Război Mondial, situate în centrul comunei Dumbrăvița, Statuia lui Petofi Sandor, Grupul statuar Eminescu-Petofi – Dumbrăvița, Monumentul eroilor aviatori – Dumbrăvița etc.

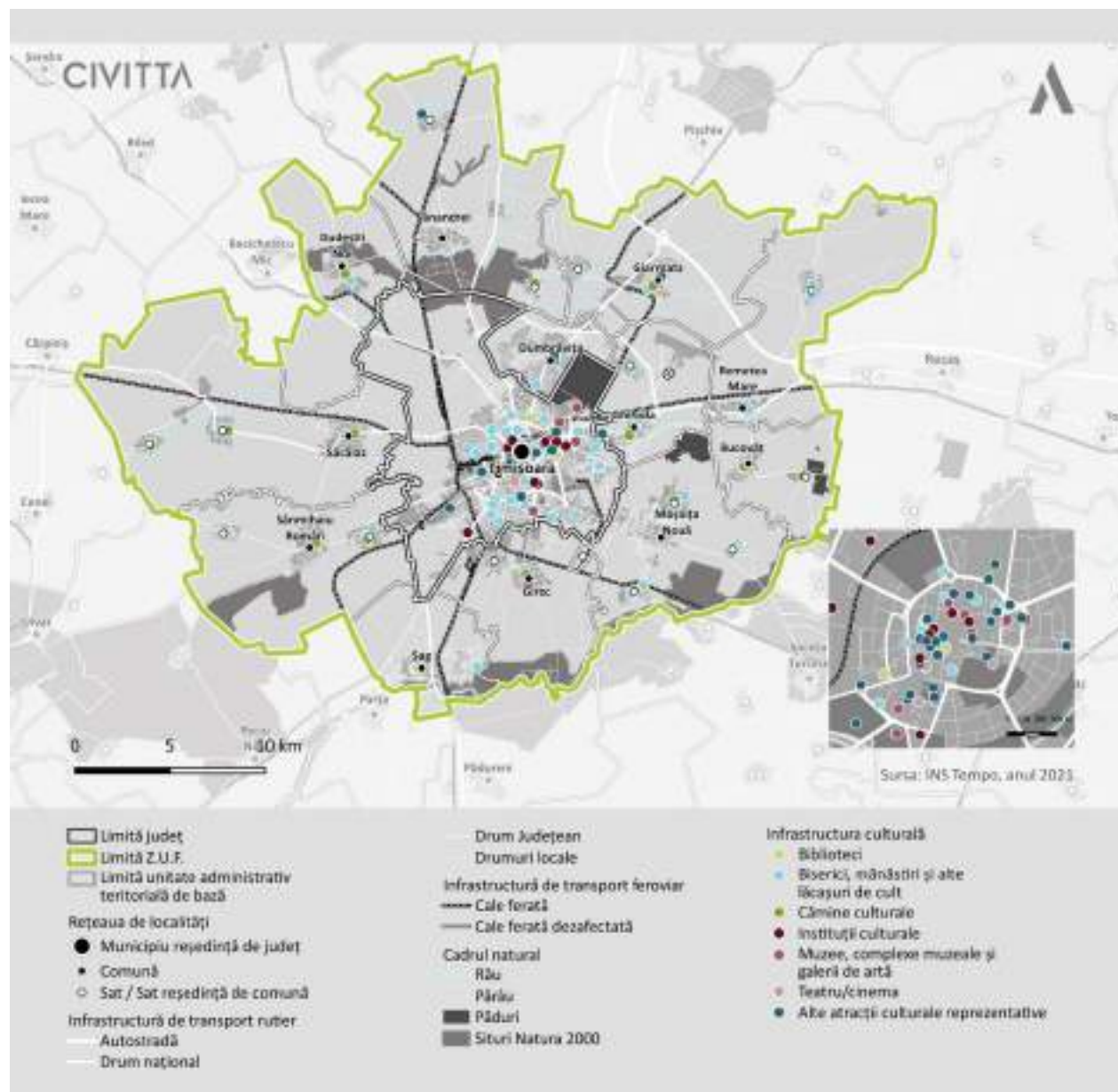

ATRAȚII REPREZENTATIVE | Castelul Huniade – Timișoara, Palatul Dicasterial – Timișoara, Palatul Episcopal Romano Catolic – Timișoara, Castelul Pașa Buinen, Casa prințului Eugeniu de Savoya – Timișoara și Prefectura Veche – Timișoara, Palatul Ștefania – Timișoara, Palatul Culturii Timișoara, Fântâna cu pești – Timișoara, Ceasul Floral – Timișoara, Casa Brück, Casa Comunității Ortodoxe, Casa cu axă de fier, Casa cu Lei, Casa Ormós, Casele Canonicilor, Cazinoul Militar, Primăria Veche, clădirile monumente istorice din centrul istoric Timișoara, Casa Baraj – Sânmihaiu Român etc.

Zona centrală a municipiului Timișoara este de departe principalul reper cu importanță istorică și socio-culturală aparte, aici fiind localizate unele dintre cele mai valoroase și reprezentative clădiri istorice timișorene, aparținând mai multor epoci și perioade distincte. Piețele și străzile sunt adevărate *muzee de arhitectură* în aer liber, putând fi admirate clădiri realizate în diferite stiluri arhitecturale care adăpostesc și astăzi o parte din infrastructura socio-culturală a municipiului – Muzeul Banatului, Bastionul Theresia, sediul Mitropoliei Ortodoxe Române etc.

Se constată faptul că majoritatea dotărilor culturale și de petrecere a timpului liber se concentrează în zona central-istorică a orașului, în special atracțiile reprezentative precum teatrele, muzeele și bibliotecile. Acest lucru oferă atât cetățenilor, cât și turiștilor, oportunitatea unei oferte culturale cât mai accesibile, fiind ușor de vizitat, precum și posibilitatea pentru administrație și actorii locali de a dezvolta infrastructura de servicii și a ofertei culturale pentru producție și consum cultural de proximitate.

FIGURĂ 104 - PRINCIPALELE DOTĂRI CULTURALE IN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI LOCALITĂȚILE DIN ZUF

Sursa: Cartare Google Maps / INS Tempo

Cu toate acestea, zona limitrofă a municipiului prezintă o dotare mai scăzută din punct de vedere a infrastructurii culturale, existând cartiere din municipiul Timișoara și comune aflate în ZUF care dețin un număr mai redus de dotări culturale. În această situație sunt zonele periferice ale municipiului Timișoara, cum este zona dintre cartierul Mehala, cartierul Calea Aradului, cartierul Calea Sever Bocu și comuna Dumbrăvița, cartierul Freidorf sau Fratelia din sudul municipiului.

În comunele din arealul de influență al municipiului Timișoara, un rol important în păstrarea tradițiilor și spiritualității locurilor îl au bisericile și mănăstirile, în special cele ortodoxe:

- Biserica Catolică – UAT Dumbrăvița;

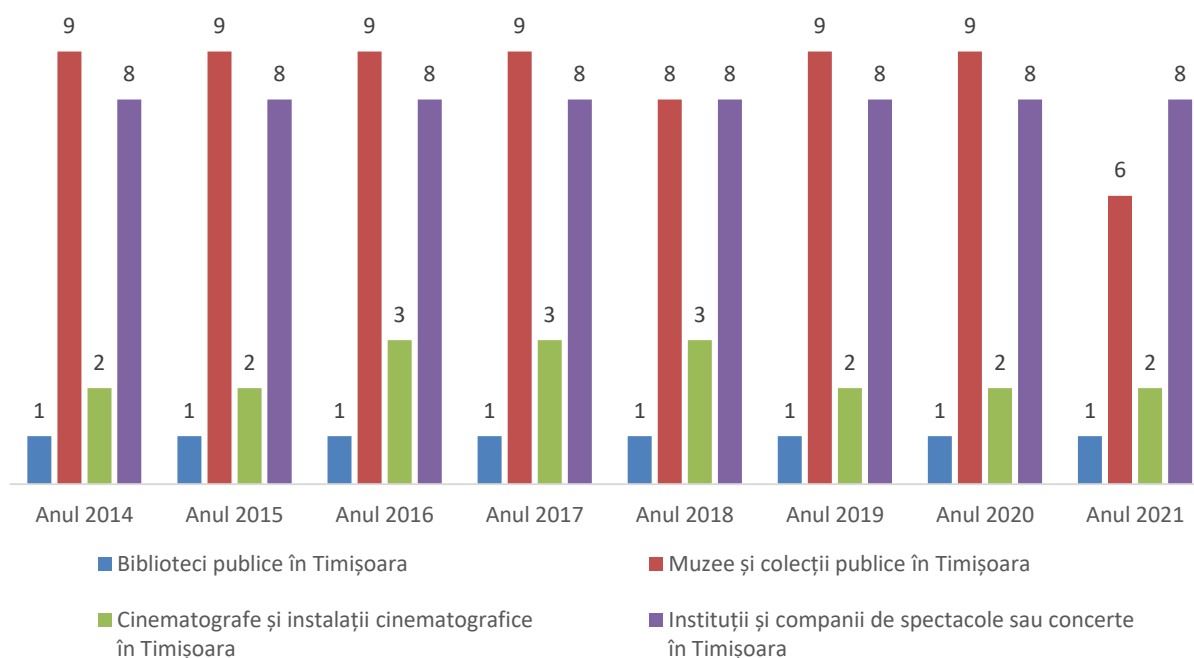
- Biserica Reformată (1903) are 111 ani vechime și este monument istoric protejat – UAT Dumbrăvița;
- Biserica Ortodoxă – UAT Dumbrăvița;
- Biserica Romano-Catolică „Sf. Vendelin”, monument protejat de importanță națională – UAT Dudeștii Noi;
- Biserica romano-catolică „Sf. Iosif” – UAT Giarmata;
- Biserica „Sf. Dumitru” – UAT Giroc.

Alături de acestea, căminele culturale joacă de asemenea un rol important în promovarea activităților culturale, însă puține dintre acestea au o programă culturală atractivă care să atragă publicul din aceste localități.

În ceea ce privește **INFRASTRUCTURA CULTURALĂ** a municipiului Timișoara, aceasta este alcătuită din biblioteci, muzee și colecții publice, cinematografe, instituții sau companii de spectacole și concerte. Astfel, dintre dotările amintite anterior, în anul 2021, în municipiul Timișoara, conform datelor disponibile în baza de date Tempo Online a Institutului Național de Statistică, funcționau 6 muzee, 1 bibliotecă publică (dintr-un total de 74 de biblioteci), 2 cinematografe și 8 instituții și companii de spectacole sau concerte.

Aceste date reflectă o scădere ușoară față de anul 2014, în special în contextul muzeelor și colecțiilor publice când în anul 2014 erau înregistrate 9 astfel de instituții.

FIGURĂ 105 - INFRASTRUCTURA CULTURALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2014-2021

Sursa: Baza de date INS Tempo

Cu toate acestea, datele statistice nu reflectă întocmai realitatea, în prezent, la nivelul municipiului Timișoara funcționează și alte echipamente culturale specializate cum este cazul caselor de cultură, librăriilor, galeriilor de artă sau spațiilor gazdă, care sporesc această valoare culturală a municipiului. De

exemplu, în cazul cinematografelelor, prin Hotărârea Consiliului Local al Municipiului Timișoara nr. 559/20.12.2017, a fost asumat de către Consiliul Local al Municipiului Timișoara Protocolul de predare-primire a imobilelor cu destinația de săli și grădini de spectacol cinematografic din Municipiul Timișoara, încheiat între R.A.D.E.F. „RomâniaFilm” și municipiul Timișoara, pentru:

- Cinematograful „ARTA”, situat pe Str. Văcărescu nr. 18;
- Grădina de vară „ARTA”, situată pe str. Văcărescu nr. 18;
- Cinematograful „DACIA”, situat pe Str. Burebista nr. 7;
- Cinematograful „TIMIȘ”, situat în Piața Victoriei nr. 7;
- Cinematograful „FREIDORF”, situat pe Str. N. Andreescu nr. 97;
- Cinematograful „UNIREA”, situat pe Str. Mureș nr. 3;
- Cinematograful „VICTORIA”, situat pe Str. C. Porumbescu, nr. 2 - Piața N. Bălcescu nr. 7-8;
- Cinematograful „FRATELIA”, situat pe Str. Izlaz nr. 40.

Cu toate acestea, în ultimii ani, producțiile de divertisment independente și din zona arthouse nu s-au bucurat de aceeași susținere. Deși există public interesat de acestea, inclusiv străini care vizitează Timișoara în contextul programului Timișoara Capitală Culturală Europeană, acest segment nu poate fi atras fără a avea spații de proiecție adecvate.

Ca parte a programului investițional în domeniul cultural și parte a candidaturii Timișoarei la titlul de Capitală Culturală Europeană, fostele cinematografe vor deveni spații multifuncționale culturale, dotate cu aparatură de proiecție, dar potrivite și pentru alte categorii de arte ale spectacolului. Astfel, Cinema Victoria, Cinema Dacia, Cinema Studio, Cinema Timiș și Cinema Freidorf urmează să găzduiască proiecții de filme, concerte și expoziții, când Timișoara își exercită titlul de Capitală Europeană a Culturii. Toate se află acum în diferite faze de modernizare.

În primăvara anului 2022 Cinema Victoria s-a redeschis sub o nouă înfățișare – cu echipamente și facilități moderne, dar păstrând o linie clasică – cinematograful a găzduit o mulțime de proiecții și evenimente, printre care „Festivalul Ceau, Cinema!” sau „Festivalul Filmului European”.

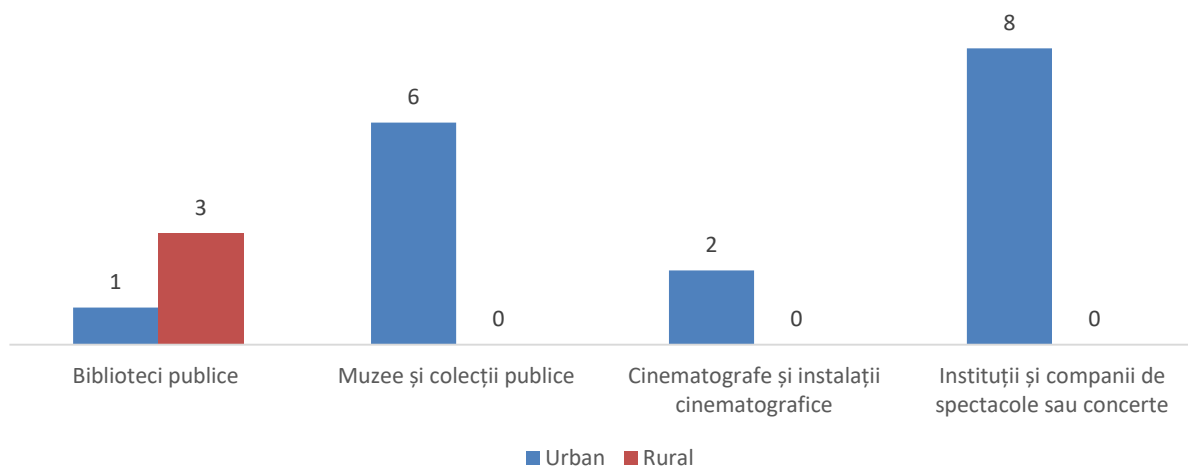
Cinema Victoria are o sală multifuncțională cu aproape 200 de locuri, ecran retractabil și un sistem de sonorizare potrivit pentru filme, concerte sau piese de teatru. Aici, publicul poate participa la: teatru, teatru independent, improvizație, teatru studentesc, stand-up comedy, cinema arthouse, cinematecă, dans contemporan și arte performative. Cinema Victoria este prima dintre sălile de cinema ale orașului reabilitate de Municipiul Timișoara, administrate și activate prin Centrul de Proiecte Timișoara și va fi o nouă scenă pentru film de artă, teatru independent și alte evenimente ale comunității.¹⁶⁶

În anul 2023 ar urma să fie disponibile alte două săli multifuncționale, tot foste cinematografe din rețeaua falimentară RADEF: Cinema Dacia și Cinema Timiș. Ele vor fi completate, tot în 2023, cu extrem de așteptatul Cinema Studio, care ar urma să funcționeze exclusiv ca cinematograful arthouse și cinematecă, având în dotare două ecrane și o terasă unde vor putea fi de asemenea organizate proiecții. În același context, documentația pentru transformarea Cinema Freidorf într-un centru cultural este gata, însă mai sunt câțiva pași de urmat înainte ca lucrările propriu-zise să poată demara.

---

¹⁶⁶ <https://cinemavictoria-tm.ro/despre/>

FIGURĂ 106 - INFRASTRUCTURA CULTURALĂ DIN MEDIUL URBAN VS. MEDIUL RURAL – TIMIȘOARA ȘI LOCALITĂȚILE DIN ZUF, 2021

Sursa: Baza de date INS Tempo

În același timp, infrastructura culturală din mediul rural este încă subdezvoltată, cea mai mare concentrare a acestora fiind în cazul bibliotecilor publice, care sunt în număr mai mare față de singura bibliotecă publică din municipiul Timișoara. Conform bazei de date a Institutului Național de Statistică, în prezent există câte 1 bibliotecă publică în UAT Dudeștii Noi, UAT Ghiroda și UAT Sânmihaiu Român.

Din punct de vedere al infrastructurii culturale, una din provocările importante pentru revendicarea orașului este utilizarea nepotrivită a spațiilor disponibile. Fostele zone industriale, vechile cinematografe și fabricile abandonate (cum ar fi, fosta Fabrică de Pălării „Paltim”) au un potențial extraordinar de a fi reconvertite în spații culturale, în timp ce spațiile publice din cartiere pot fi utilizate pentru evenimente culturale.

Alături de fostele zone industriale ale municipiului, o altă provocare a orașului sunt monumentele și zonele istorice neglijate. O lege recentă, din iunie 2016, privind restaurarea clădirilor istorice cu susținerea primăriilor reprezintă un pas înainte în această privință. În același timp, există o nevoie acută de spații noi. Industriile creative locale și artiști independenți duc lipsă de studiouri de lucru și locuri de organizare a unor evenimente artistice.^{167 168} Prin programului TM2023 s-a încercat transformarea Timișoarei într-un loc unde oamenii devin rațiunea dezvoltării sale. În acest sens, infrastructura orașului trebuie să fie deschisă și prietenoasă, pentru a permite transferul energiei creative a oamenilor către comunitate, facilitând astfel un sentiment incluziv și reconfortant al cetățeniei. În ultimii ai, municipalitatea Timișoarei a implementat aproximativ 35 de proiecte finanțate de UE pentru dezvoltarea infrastructurii culturale și revitalizarea urbană care au început încă din momentul în care Timișoara și-a anunțat candidatura acum zece ani.

În opinia Comisiei Europene, metropola a câștigat „o viziune nu pe un an ci una pentru oraș”. Printre cele mai importante intervenții de infrastructură culturală propuse în dosarul de candidatură putem enumera¹⁶⁹:

¹⁶⁷ https://timisoara2023.eu/document/view/42/Bidbook_RO_Timisoara2021.pdf

¹⁶⁸ [Anul cultural european Timisoara 2023 a început oficial | România | DW | 17.02.2023](https://www.dw.com/en/european-cultural-year-timisoara-2023-officially-begins-romania/dw-10232323)

¹⁶⁹ https://timisoara2023.eu/document/view/42/Bidbook_RO_Timisoara2021.pdf

- Centru pentru Artă, Tehnologie și Experiment – un spațiu deschis experimentului și inovației, prin intermediul artei și tehnologiei;
- Noua sală de spectacole a Teatrului German de Stat – conversia unei clădiri industriale;
- Centrul de Cultură Mărășești – conversia celui mai vechi spital public (1741) din Europa de Est;
- Centrul Cultural Sinagoga – Sinagoga din secolul al XIX-lea a fost transformată într-o sală de concerte și un spațiu cultural;
- Reabilitarea Palatului Culturii – restaurarea completă a clădirii;
- Muzeul Revoluției Române – un muzeu creativ și inovativ al Revoluției Române;
- Conversia fostelor săli de cinematograful – transformarea a 9 foste săli de cinematograful în centre culturale, studiouri de teatru, cinematografe și galerii de artă;
- Restaurarea Castelului Huniade;
- Reabilitarea Muzeului Satului Bănățean din Timișoara – pentru promovarea tradițiilor, artefactelor și culturii țărănești;
- Centrul Cultural Turnul de Apă din Iosefin – transformarea vechiului turn în spații pentru expoziții și evenimente culturale restrânse;
- Centrul Cultural și Educațional Kuncz – realizarea unui centru comunitar pentru educație culturală și alfabetizare în Timișoara.

În același timp, conform dosarului de candidatură, s-a avut în vedere reabilitarea spațiilor publice din Cartierul Cetate – faza I și II, reabilitarea infrastructurii publice urbane a maurilor Canalului Bega ce presupunea realizarea de noi trasee pentru biciclete și pietoni, noi spații verzi și parcuri și primul serviciu de transport public pe apă din România, reabilitarea Ansamblului Urban Corso (parte a patrimoniului național ce include câteva dintre cele mai importante edificii culturale din oraș), realizarea unui program de finanțare locală pentru proprietarii de clădiri istorice, reabilitarea Canalului Bega și proiectul Muzeu digital interactiv al științei și tehnologiei informaționale care a fost realizat cu sprijinul Primăriei Municipiului Timișoara și al Consiliului Local Timișoara – în sprijinul programelor dezvoltate în cadrul Timișoara – Capitală Europeană a Culturii în anul 2023.

Nu toate sunt proiecte programate vor fi gata în anul 2023, unele dintre acestea fiind organizate în anii următori, fiind astfel moștenirea pe care Capitala Europeană a Culturii în anul 2023 a lăsat-o municipiului Timișoara. În prezent, se lucrează la realizarea Centrului Cultural Turnul de Apă din Iosefin, precum și la reabilitarea Palatului Culturii și la conversia fostelor săli de cinema Dacia, Timiș sau Studio. De asemenea, Castelul Huniade se află în proces de renovare și va constitui un nou spațiu expozițional cu mii de metri pătrați de zonă de expunere. Se dorește acoperirea curții interioare a castelului și utilizarea clădirii și pentru al tip de evenimente culturale. Castelul ce adăpostește Muzeul Banatului este în reabilitare din 2006, iar anul acesta se va deschide o parte a acestei clădiri care a fost consolidată.¹⁷⁰

Programul național „Timișoara – Capitală Europeană a Culturii în 2023” presupune, în relație cu Programul Cultural o serie de investiții în infrastructura culturală, finanțate atât din sumele prevăzute în acest scop în bugetele locale ale municipiului Timișoara și județului Timiș, cât și din bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, prin transfer către bugetele locale.

În acest context, pe lista obiectivelor de investiții ale municipiului Timișoara în sprijinul Programului Timișoara 2023 se pot enumera:¹⁷¹

¹⁷⁰ <https://www.dw.com/ro/anul-cultural-european-timi%C8%99oara-2023-a-%C3%AEnceput-oficial/a-64746132>

¹⁷¹ https://centruldeproiecte.ro/wp-content/uploads/2022/12/RO_Final_Programul-cultural-reactualizat-TM23.pdf

- Reabilitare Cinema Victoria – stadiu de realizare 100% / perioadă derulare estimată: noiembrie 2022 – februarie 2023 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara;
- Reabilitare Sala Dacia – stadiu de realizare 50% / perioadă derulare estimată: aprilie 2021 – mai 2023 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și bugetul de stat, prin Ministerul Culturii;
- Reabilitare Cinema Studio – stadiu de realizare 55% / perioadă derulare estimată: iunie 2021 – iunie 2023 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și bugetul de stat, prin Ministerul Culturii;
- Reabilitare Sala Timiș – stadiu de realizare 55% / perioadă derulare estimată: februarie 2022 – aprilie 2023 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și bugetul de stat, prin Ministerul Culturii;
- Multiplexity Zona Nord – stadiu de realizare 70% / perioadă derulare estimată: mai 2022 – decembrie 2022 / surse de finanțare: bugetul de stat, prin Ministerul Culturii;
- Multiplexity Zona Sud – stadiu de realizare AC în curs de obținere / perioadă derulare estimată: 2023 – 2025 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și alte surse de finanțare;
- Infrastructură culturală de tipul dotărilor cu mijloace fixe pentru spații interioare și exterioare – perioadă derulare estimată: 2023 / surse de finanțare: bugetul de stat, prin Ministerul Culturii;
- Refuncționalizare clădire din zona Cetate din spital de dermatologie în spațiu multicultural (Centrul Multicultural Mărășești) – stadiu de realizare 20% / perioadă derulare estimată: iulie 2020 – decembrie 2023 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și bugetul de stat, prin Ministerul Culturii;
- Reabilitare termică și reamenajare parțială nivel parter corpuri A1, A2 și B ale Palatului Culturii – AC obținut / perioadă derulare estimată: 2020 – 2024 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și alte surse de finanțare;
- Galerie de artă Calea Aradului – AC în curs de obținere / perioadă derulare estimată: mai 2023 – noiembrie 2023 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și alte surse de finanțare;
- Filarmonica Banatului Timișoara – DALI / perioadă derulare estimată: 2023 – 2025 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și alte surse de finanțare;
- Reabilitare Centru Cultural și Educațional Freidorf – în contractare / perioadă derulare estimată: 2023 – 2024 / surse de finanțare: POR 2014-2020, ADR Vest;
- Reabilitare Centru Cultural și Educațional Kuncz – stadiu de realizare 50% / perioadă derulare estimată: februarie 2022 – septembrie 2023 / surse de finanțare: POR 2014-2020, ADR Vest;
- Turnul de apă Iosefin: stadiu de realizare 20% / perioadă derulare estimată: octombrie 2021 – iulie 2023 / surse de finanțare: granturile SEE 2014-2021, în cadrul RO-CULTURA;
- Casa Memorială Corneliu Miklosi – DALI în curs de aprobare / perioadă derulare estimată: 2023 – 2025 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și alte surse de finanțare;

Alături de aceste intervenții, alte 30 de proiecte sunt prevăzute pe lista obiectivelor de investiții ale județului Timiș în sprijinul Programului Timișoara 2023. Dintre acestea enumerăm o serie de proiecte care se află deja în derulare sau în faza de inițiere a procedurii de achiziție:¹⁷²

---

¹⁷² https://centruldeproiecte.ro/wp-content/uploads/2022/12/RO_Final_Programul-cultural-reactualizat-TM23.pdf

- Dotare cu mobilier și echipamente audio-video/IT a Sălii Multifuncționale și a Centrului Info Bastion – în derulare / perioadă derulare estimată: noiembrie 2022 – iunie 2023;
- Proiectare și dotare Sala Multifuncțională din Palatul Administrativ – inițiere procedură de achiziție / perioadă derulare estimată: decembrie 2022 – iulie 2023;
- Realizare și montare 80 panouri stradale pentru expoziția Patrimoniul sub reflectoare – Timișoara: Lumi paralele, Muzeul Național al Banatului – inițiere procedură achiziție / perioadă derulare estimată: decembrie 2022 – martie 2023;
- DOM cu video-proiecție, configurare și instalare, diametru DOM de 6 ml, Muzeul Național al Banatului – inițiere procedură achiziție / perioadă derulare estimată: decembrie 2022 – martie 2023;
- Echipamente și dotări Muzeul de Artă, Muzeul Național de Artă Timișoara – inițiere procedură achiziție / perioadă derulare estimată: noiembrie 2023 – iulie 2023;
- Construire Clădire Multifuncțională cu scop expunere imersivă a proceselor de restaurare / conservare, depozit de tranzit și carantină, Muzeul Satului Bănățean – procedură de achiziție proiectare / perioadă derulare estimată: noiembrie 2023 – iulie 2023;
- Echipamente și dotări Muzeul Satului, Muzeul Satului Bănățean – inițiere procedură de achiziție / perioadă derulare estimată: noiembrie 2022 – martie 2023;
- Lucrări de reabilitare acoperiș și realizare spațiu expozițional la sediul din strada E. Ungureanu nr. 1 – lucrări de execuție, Centrul de Cultură și Artă al Județului Timiș – în derulare / perioadă derulare estimată: octombrie 2022 – martie 2023;
- Lucrări de amenajare și dotări spații administrate de BJT, în cadrul Bastionului Theresia (Traveele A1.5 – A1.12) – proiectare + execuție, Biblioteca Județeană Timiș “Sorin Titel” – etapa de proiectare, în derulare / perioadă derulare estimată: noiembrie 2022 – iulie 2023;
- Reabilitarea canalului Bega (Creșterea potențialului turistic în comunitățile din zona Canalului Bega în România și Serbia și extinderea navigației pe ruta Timișoara–Dunăre) – finalizat;
- Reabilitarea clădirii Bibliotecii Județene Timiș – Piața Libertății nr. 3 – proiectare finalizată / perioadă derulare estimată: 2024 – 2025;
- Restaurare, consolidare și dezvoltare Castelului Huniade – PT în execuție / perioadă derulare estimată: 2024 – 2026.

ELEMENTE DE PATRIMONIUL CULTURAL

Patrimoniul cultural este definit, prin legislația în vigoare în România, ca fiind format din totalitatea bunurilor care reprezintă o mărturie și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor naționale, indiferent de regimul de proprietate al acestora¹⁷³. Acesta cuprinde o colecție de mărturii ale creativității umane de-a lungul istoriei sale de la bunuri mobile și imobile, la tradiții și expresii culturale imateriale.

În ceea ce privește patrimoniul cultural, acesta este foarte variat și este compus din patrimoniu cultural material – clădiri, peisaje și artefacte, și patrimoniu cultural imaterial – limbă, muzică, obiceiuri și tradiții. Ambele tipologii au un rol deosebit de important în conturarea identității unui teritoriu, prin dovezile pe care le poartă privind cultura și istoria unei comunități.

Municipiul Timișoara dispune de un important patrimoniu construit, cu valoare culturală, arhitecturală, istorică și urbanistică ridicată, protejat și recunoscut la nivel local și național, reprezentativ pentru

¹⁷³ Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil – http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm?act_text?id=24709

dezvoltarea comunității, pentru dezvoltarea regiunii istorice sub diferite influențe culturale și pentru rolul pe care acest oraș l-a avut în evoluția militară, diplomatică și culturală a teritoriului. Aici se găsesc o varietate de clădiri, monumente, muzee și alte obiective culturale deosebite.

Conform Strategiei Culturale a Municipiului Timișoara, „o treime din clădiri sunt cu valoare de patrimoniu (14.500 imobile cuprinse în lista de monumente istorice sau care fac parte din ansambluri arhitecturale). Majoritatea acestor clădiri fac parte din moștenirea imperială, o perioadă de înflorire economică ce a lăsat amprente în oraș. Importanța patrimoniului construit pentru identitatea Timișoarei este recunoscută de locuitori, iar această recunoaștere este acordată și de profesioniști atât în literatura de specialitate, cât și prin acordarea statutului special de protecție pentru clădiri, situri și ansambluri urbane care cuprind o suprafață foarte importantă a orașului.”¹⁷⁴

ZONE PROTEJATE DE INTERES NAȚIONAL

În conformitate cu Legea nr. 5/2000, zonele protejate sunt zonele naturale sau construite, delimitate geografic și/sau topografic, care cuprind valori de patrimoniu natural și/sau cultural și sunt declarate ca atare pentru atingerea obiectivelor specifice de conservare a valorilor de patrimoniu.

La nivel regional, municipiul Timișoara se încadrează într-un teritoriu cu un bogat patrimoniu construit reprezentativ pentru istoria sa bogată și diversitatea culturală. Mai mult, municipiul Timișoara prezintă o diversitate arhitecturală bogată, cu clădiri care reflectă diferite perioade istorice și stiluri artistice. Arhitectura din Timișoara este un aspect important al patrimoniului cultural al orașului și oferă o privire captivantă asupra evoluției sale istorice și culturale de-a lungul secolelor.

În acest sens, în municipiul Timișoara au fost identificate 3 elemente de patrimoniu cultural construit cu o valoare culturală de interes național, alături de o serie de rezervații și monumente ale naturii care se află în zona urbană funcțională a municipiului Timișoara, respectiv în Comuna Remetea Mare și Comuna Ghiroda.

TABEL 41 - VALORI DE PATRIMONIUL CULTURAL DE INTERES NAȚIONAL DIN LEGEA 5/2000

CATEGORIE	TIP/ SUBCATEGORIE	DENUMIRE	LOCALITATE
Monumente și ansambluri de arhitectură	Ansambluri urbane	Centrul istoric al orașului	Municipiul Timișoara
Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici și ansambluri mănăstirești	Catedrala romano-catolică	Municipiul Timișoara
Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici și ansambluri mănăstirești	Catedrala Sfinții Trei Ierarhi	Municipiul Timișoara

Sursa: Legea nr. 5 din 6 martie 2000 (*actualizată*)

Centrul istoric al Timișoarei reprezintă o valoare culturală inestimabilă, cu clădiri notabile care ilustrează evoluția arhitecturii și istoriei orașului de-a lungul secolelor. Este un loc deosebit de interesant pentru turiști și pentru cei interesați de patrimoniul cultural și arhitectura urbană, cu clădiri notabile care reflectă diverse stiluri arhitectonice și istorice. Acesta este un loc plin de istorie și cultură, care păstrează multe dintre elementele sale originale.

Un element notabil al centrului istoric al Timișoarei este arhitectura barocă, cu clădiri impresionante cum ar fi Palatul Baroc, construit în secolul XVIII și situat în Piața Unirii, care impresionează cu fațada sa

¹⁷⁴ Strategia Culturală a municipiului Timișoara 2014-2024 –
https://www.primariatm.ro/file_uploads/cultura/STATEGIA-CULTURALA-NEEDITA.pdf

ornamentată și elementele arhitecturale baroce. Tot în aceeași piață se găsește și Catedrala Mitropolitană, construită în secolul XVIII în stil baroc, cu elemente rococo și neoclasic.

Cetatea Timișoarei este un important obiectiv istoric din municipiul Timișoara, situat în partea de nord a centrului istoric. Este o fortificație cu o istorie îndelungată, care a avut un rol semnificativ în apărarea și dezvoltarea orașului de-a lungul timpului. Cetatea a fost construită în secolul al XVIII-lea în stil baroc, fiind una dintre cele mai impunătoare fortificații din Europa Centrală și de Est la acea vreme. Ea cuprindea ziduri de apărare, bastioane, turnuri, șanțuri și un palat baroc, precum și o serie de clădiri administrative și militare.

De asemenea, Cetatea Timișoarei a avut un rol important în istoria orașului, fiind martora unor evenimente semnificative, cum ar fi Revoluția de la 1848, când cetatea a fost locul de desfășurare a unor lupte pentru libertate și independență. În prezent, Cetatea Timișoarei oferă vizitatorilor oportunitatea de a descoperi istoria și arhitectura sa, cu elemente notabile precum bastioanele, zidurile de apărare, palatul baroc și turnurile de observație. De asemenea, de pe zidurile cetății se pot admira priveliști panoramice asupra orașului Timișoara. Cetatea reprezintă un important simbol al istoriei și identității locale, atrăgând turiști și iubitori de istorie din întreaga lume.

TABEL 42 - ZONE NATURALE PROTEJATE DE INTERES NAȚIONAL ȘI MONUMENTE ALE NATURII DIN LEGEA 5/2000

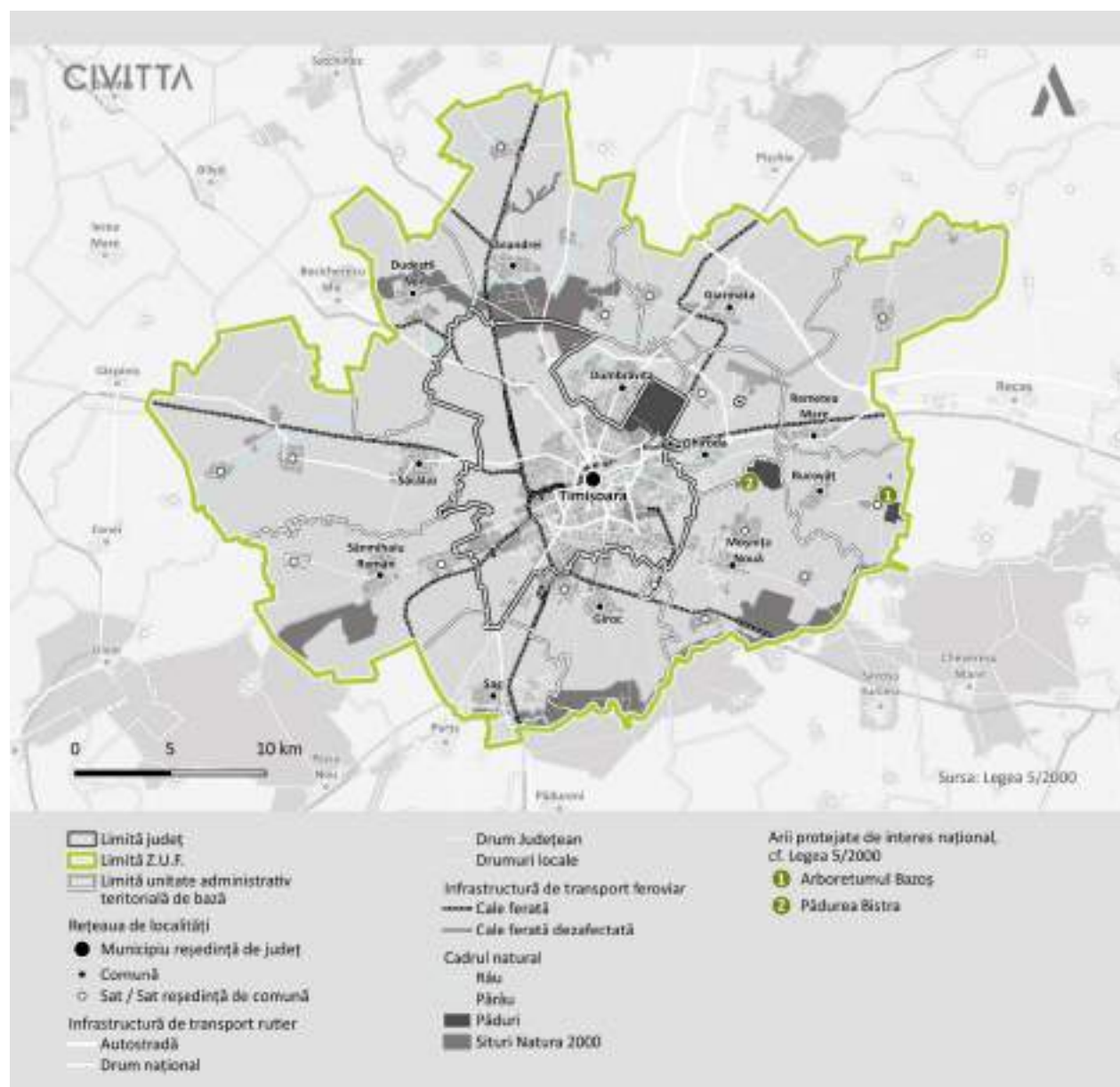
CATEGORIE	DENUMIRE	LOCALITATE	SUPRAFAȚĂ (HA)
Rezervații și monumente ale naturii	Arboretumul Bazoș	Comuna Remetea Mare	60,00
Rezervații și monumente ale naturii	Pădurea Bistra	Comuna Ghiroda	19,90

Sursa: Legea nr. 5 din 6 martie 2000 (*actualizată*)

Zone protejate de interes național se regăsesc și la nivelul zonei urbane funcționale a municipiului Timișoara, fiind incluse ca monumente ale naturii Arboretumul Bazoș din Remetea mare și Pădurea Bistra din Ghiroda. Aceasta din urmă este una dintre cele mai vechi păduri virgine de gorun (*Quercus petraea*) din România și Europa Centrală, cu o vechime estimată la peste 450 de ani. Pădurea Bistra este un habitat natural important pentru o varietate de specii de plante și animale, inclusiv multe specii rare și protejate. Aici pot fi întâlnite gorunii seculari, dar și alte specii de arbori și plante, precum carpenul, fagul, stejarul, iedera și mușchii.

Arboretumul Bazoș este o altă destinație naturală importantă din imediata apropiere a municipiului Timișoara. Situat în localitatea Bazoș din comuna Remetea Mare, acest arboretum găzduiește o varietate impresionantă de arbori și plante exotice. Parcul a fost înființat în anii 1970 și include specii de arbori și plante provenind din diferite regiuni ale lumii, precum America de Nord, Asia, Africa și Australia. Aici pot fi admirate specii rare de arbori precum sequoia, cedrul de Himalaya, gingko biloba, nucul pecan și multe altele.

FIGURĂ 107 - ZONE NATURALE PROTEJATE DE INTERES NAȚIONAL ȘI MONUMENTE ALE NATURII DIN LEGEA 5/2000

Sursa: Sursa: Legea nr. 5 din 6 martie 2000 (*actualizată*)

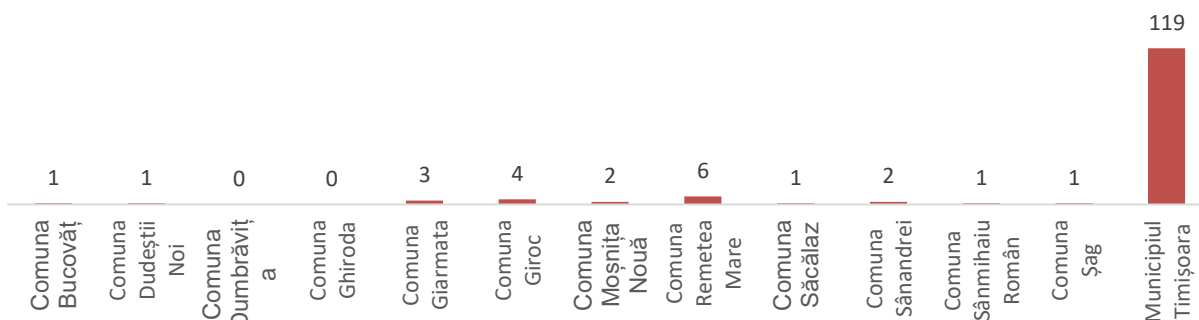
Atât Pădurea Bistra, cât și Arboretumul Bazoș reprezintă importante zone de conservare a biodiversității și sunt locuri ideale pentru plimbări în natură, observarea plantelor și animalelor, studierea ecologiei și educație ambientală.

PATRIMONIUL CONSTRUIT PROTEJAT

Tipologia, starea și numărul monumentelor istorice reprezintă unele dintre cele mai importante criterii calitative și cantitative de identificare a unor areale cu o valoare culturală ridicată. Municipiul Timișoara beneficiază de un substanțial patrimoniu construit cu o foarte mare valoare culturală, istorică și arhitecturală, recunoscut la nivel național prin includerea în Lista Monumentelor Istorice a unui număr de 119 monumente istorice, alături de alte 22 de monumente istorice identificate la nivelul zonei urbane

funcționale a municipiul Timișoara, dintr-un total de 340 de monumente istorice de la nivelul județului Timiș.

FIGURĂ 108 - PATRIMONIUL CULTURAL CONSTRUIT AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, PE UAT-URI

Sursa: Lista Monumentelor Istorice, 2015

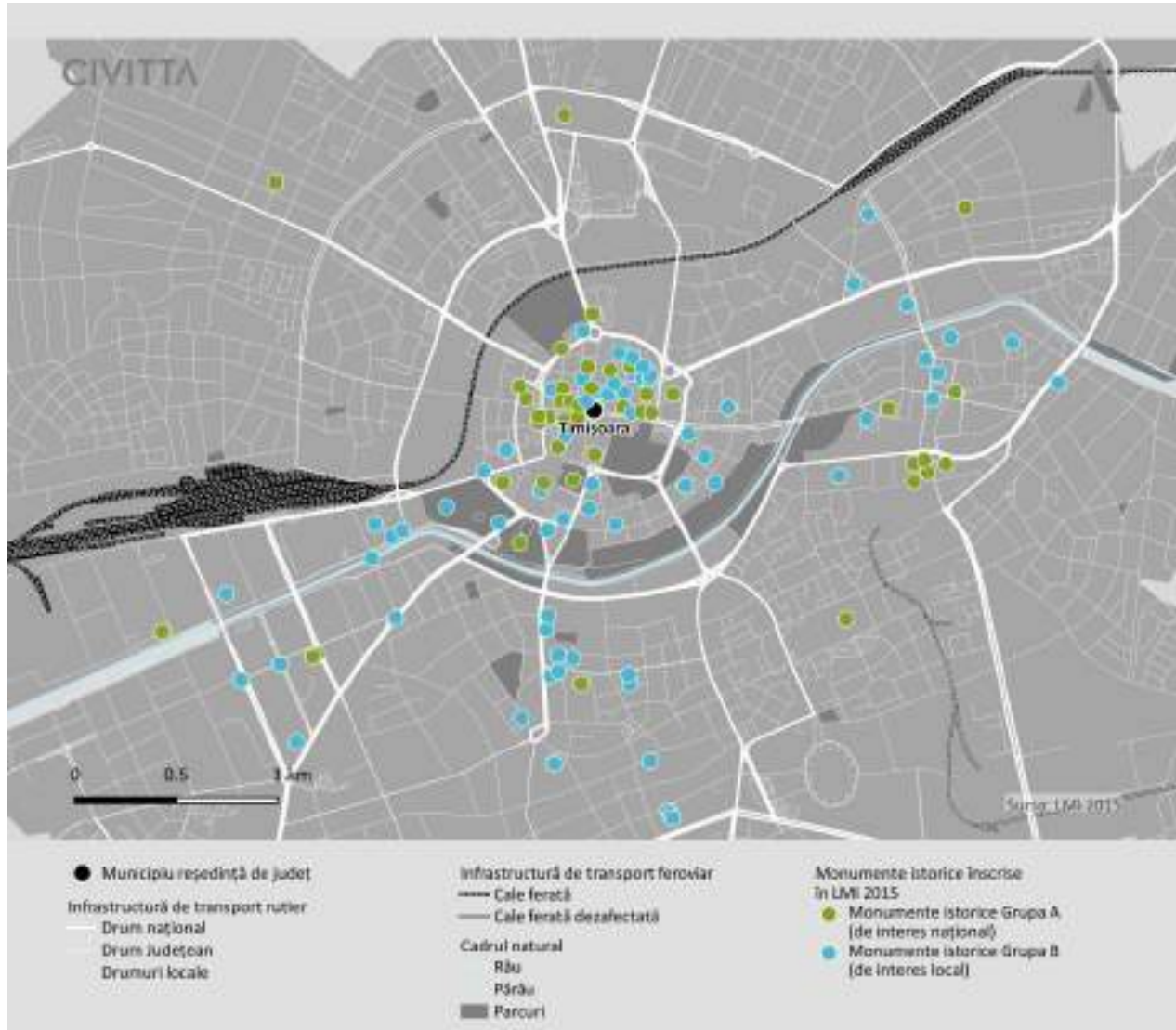
Patrimoniul cultural al municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale poartă amprenta stilurilor central-europene, dar se definește și drept creația reprezentativă și ilustrativă a minorităților locale, evidențiind aspectele multiculturale și multietnice drept componente definitorii pentru patrimoniul material și nu numai. Acesta cuprinde monumente istorice, reflectând și reprezentând epocile istoriei asupra teritoriului, începând cu primele perioade și culminând cu monumente industriale din secolul al-XX-lea. Printre cele mai importante și recunoscute monumente arhitecturale se numără: fortificații și cetăți – Cetatea Timișoara, castele – Castelul Huniade, palate – Palatul Baroc, Palatul Dejan și Palatul Dicasterial din Timișoara, turnuri – turnurile de apă din Timișoara, biserici de lemn de secol XVII, XVIII și XIX, biserici și ansambluri mănăstirești, ansambluri tradiționale rurale, monumente de arhitectură populară și arhitectură industrială, inclusiv ecluze și alte amenajări hidrotehnice, precum Casa Baraj de la Sânmihaiu Român sau Centrala Hidroelectrică Timișoara.

TABEL 43 - PATRIMONIUL CULTURAL CONSTRUIT AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ

MONUMENTE ISTORICE	GRUPA A	GRUPA B	TOTAL
	MONUMENTE ISTORICE DE VALOARE NAȚIONALĂ SAU UNIVERSALĂ	MONUMENTE ISTORICE REPREZENTATIVE PENTRU PATRIMONIUL CULTURAL LOCAL	
I – Situri arheologice	1	14	15
II – Monumente de arhitectură	47	60	107
III – Monumente de for public	3	12	15
IV – Monumente memoriale și funerare	1	3	4
S – situri	2	13	15
a – ansambluri	6	16	22
m – monumente	44	60	104
TOTAL	52	89	141

De asemenea, pe teritoriul întregului teritoriu există și o serie de monumente arheologice – complexe paleolitice, așezări și necropole din neolitic, eneolitic, epoca bronzului și din prima epocă a fierului precum și așezări de factură dacică și daco-romană. Pe lângă acestea, patrimoniul cultural imobil din municipiul Timișoara și zona urbană funcțională cuprinde o multitudine de monumente istorice de for public și de monumente cu caracter memorial / funerare – case memoriale, grupuri statuare, busturi, plăci comemorative, cimitire și morminte.

FIGURĂ 109 - MONUMENTE ISTORICE ÎNSCRISE ÎN LMI 2015, CENTRUL ISTORIC AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Timișoara este una dintre cele mai vechi și mai frumoase așezări din această zonă a țării. Orașul are o istorie bogată, fiind construit pe ruinele unor așezări antice, apoi pe cele ale unor cetăți fortificate – cea mai cunoscută fiind și Cetatea Medievală a Timișoarei împreună cu Bastionul Maria Theresia. Acesta este unul dintre cele șapte bastioane care au făcut parte din sistemul de fortificații al Cetății Timișoara în secolul al XVIII-lea. El a fost construit în perioada 1735-1745, în timpul domniei împărătesei Maria Tereza

a Austriei, de unde și numele său. Bastionul Theresia a avut un rol important în sistemul de apărare al Cetății Timișoara, fiind amplasat în partea de est a cetății, în apropierea porții de intrare numită și „Poarta Theresia”. Bastionul era prevăzut cu ziduri groase de apărare, turnuri de observație și șanțuri, și era folosit pentru protecția cetății împotriva atacurilor inamice.

În prezent, Bastionul Maria Theresia a fost restaurat și deschis pentru vizitare. El găzduiește diverse expoziții și evenimente culturale, oferind vizitatorilor ocazia de a descoperi istoria și arhitectura sa.

Începând cu Palatul Culturii și până la Catedrala Mitropolitană, centrul orașului cunoscut și sub numele de Piața Victoriei sau Piața Operei concentrează un număr impresionant de palate și clădiri care încă păstrează gloria și arhitectura spectaculoasă de pe vremuri. Castelul Huniade (Muzeul Banatului) se numără printre multele obiective turistice cu care se poate mândri Timișoara și implicit centrul orașului. Mai mult decât un monument istoric, Castelul Huniade este și cea mai veche clădire din Timișoara, fiind construită între anii 1443 – 1447 de către Ioan de Hunedoara, pe ruinele unui vechi castel din secolul al XIV-lea. În curtea interioară s-au descoperit fundațiile zidărilor și a turnului donjon, care se presupune a data din 1307 – 1314. Astăzi Castelul Huniade găzduiește Muzeul Banatului și cele trei secții ale sale: Istorie, Arheologie și Științele Naturii. Construcția prezintă un interes deosebit atât datorită istoriei sale îndelungate și a stilului arhitectonic, cât și datorită exponatelor interesante din muzeu.

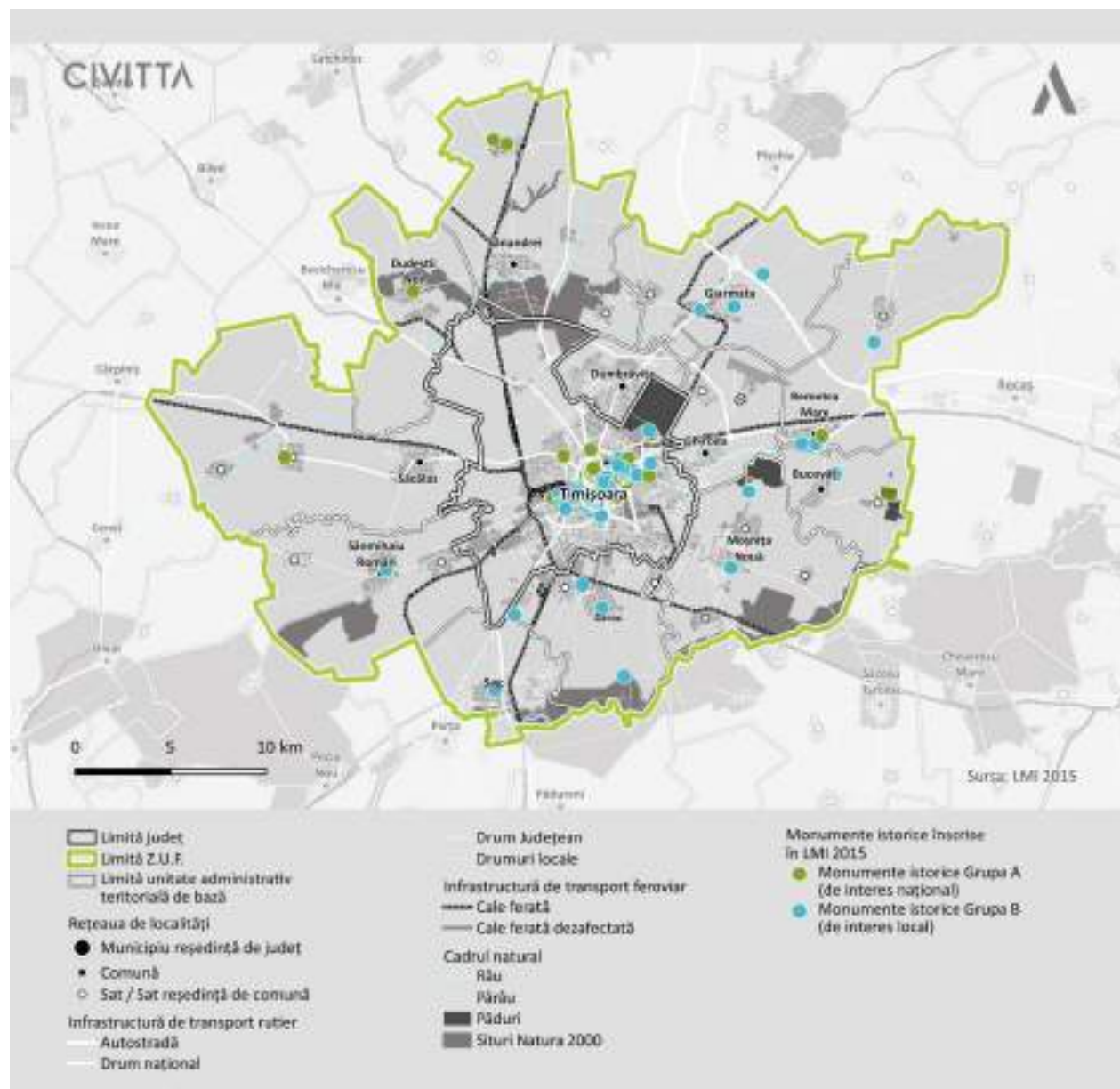
Pe lângă toate acestea, Fabrica de Bere Timișoreana este una din emblemele orașului și prima fabrică de bere din România, înființată în anul 1718 în sudul cartierului Fabric. Existența fabricii este legată de numele Prințului Eugeniu de Savoia, care a venit cu inițiativa construirii fabricii, din două motive – pentru a aproviziona armata austriacă cu bere și pentru a suplimenta apa potabilă din oraș. Odată cu trecerea timpului, fabrica a trecut și ea la rândul ei prin numeroase lucrări de modernizare, adăugându-se noi clădiri și instalații de ultimă generație sau dărâmându-se cele care nu mai erau funcționale. Astfel s-au renovat rând pe rând Uzina de frig, silozul, secția de fabricare a malțului, tancurile pentru fermentarea berii, pivnițele și depozitele. De asemenea, s-au construit noi spații de administrare și depozitare și un muzeu. Muzeul oferă turiștilor spații generoase de expunere în care sunt prezentate utilaje, instalații tehnologice, materiale publicitare, fotografii și chiar o sală de proiecție (unde este prezentată istoria fabricii).

În același timp, în cadrul proiectului Timișoara – Capitală Culturală Europeană 2023, a fost deschisă spre vizitare și Hidrocentrala de pe Bega. Aceasta se află la o distanță de aproximativ 4.5 km față de centrul orașului. Inaugurată în 1910, hidrocentrala a reușit să producă 89% din consumul de energie electrică a orașului. Mai mult de atât, aceasta este și una dintre primele hidrocentrale construite în Europa.¹⁷⁵

---

¹⁷⁵ Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș, 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

FIGURĂ 110 - MONUMENTELE ISTORICE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI

Sursa: Lista Monumentelor Istorice, 2015

Municipiul Timișoara a moștenit un amplu patrimoniu de clădiri istorice (peste 14.000 de clădiri)¹⁷⁶, care sunt răspândite de-a lungul celor șase cartiere vechi: Iosefin, Elisabetin, Fabric, Fratelia, Mehala și Freidorf. De asemenea, pe lângă oraș, moștenirea culturală se reflectă și la nivelul întregului teritoriu, unele dintre cele mai importante elemente culturale fiind prezente chiar și în zone mai puțin cunoscute din zona urbană funcțională a municipiului Timișoara.

¹⁷⁶ Strategia Culturală a municipiului Timișoara 2014-2024 – https://www.primariatm.ro/file_uploads/cultura/STATEGIA-CULTURALA-NEEDITA.pdf

Un astfel de exemplu este Castelul Contelui de Mercy (TM-II-m-A-06192), alături de Biserica romano-catolică „Înălțarea Crucii” (TM-II-m-A-06193) ambele aflate în satul Carani din comuna Sânandrei. Castelul Contelui de Mercy Este cunoscut și sub denumirea de „Castelul Mocioni” sau „Castelul Mercy-Blăgești”, după numele familiilor care l-au deținut de-a lungul timpului. Castelul a fost construit în stil neobaroc în secolul al XIX-lea, între anii 1884 și 1886, de către arhitectul austriac Franz Schuster, la comanda contelui Ede Mercy, care era un nobil austro-ungar de origine maghiară. Clădirea se remarcă prin arhitectura sa impunătoare și elegantă, cu detalii ornamentale bogate, precum și prin frumoasele grădini care o înconjoară.

Astăzi, Castelul Contelui de Mercy este într-o stare avansată de degradare și necesită restaurare. Cu toate acestea, el continuă să atragă atenția turiștilor și iubitorilor de istorie și arhitectură, datorită valorii sale istorice și culturale.

Un alt exemplu este și Conacul Ambrozi (TM-II-m-A-06276) din satul Remetea Mare, comuna Remetea Mare, construit în secolul al XVIII-lea, în stil baroc, și a aparținut familiei nobile Ambrozi. De-a lungul timpului, a fost renovat și modificat în funcție de nevoile și gusturile proprietarilor săi. Astăzi, conacul este o clădire în stare avansată de degradare și necesită restaurare pentru a fi conservată și protejată în continuare. Cu toate acestea, el reprezintă un important monument istoric și arhitectural al zonei, care atrage atenția turiștilor și iubitorilor de istorie și arhitectură.

Alte monumente de valoare națională sau universală din localitățile incluse în ZUF sunt și Biserica „Sf. Mucenic Gheorghe” (TM-II-m-A-06186) din satul Beregsău Mare, comuna Săcălaz sau Biserica romano-catolică „Sf. Vendelin” (TM-II-m-A-06221) din satul Dudeștii Noi, comuna Dudeștii Noi, alături de alte 17 monumente istorice de valoare locală precum cetăți de pământ (UAT Giroc), cetate turcească (UAT Remetea Mare), tumuli (Moșnița Nouă), sit arheologic (UAT Remetea Mare), așezări, ruine, val roman, biserici sau case.

Structura urbană și clădirile de secol XVIII ale orașului Timișoara sunt un reper nu numai pentru România, dar și pentru Europa Centrală și de Est. Proiecte finanțate cu fonduri europene și aflate în prezent în implementare vor conduce la punerea în valoare a acestor spații publice din centrul orașului Timișoara. Rămân însă importante provocări pentru a îmbunătăți calitatea spațiilor publice și în afara centrului orașului, precum și în localitățile din zona urbană funcțională a municipiului și nu numai.

În prezent, sunt necesare intervenții integrate, cât mai urgente, pentru a stopa degradarea clădirilor monument și pentru a prezerva ansamblul unitar și reprezentativ al zonei istorice de pe teritoriul municipiului Timișoara. Cu toate că majoritatea acestor spații cu valoare culturală și istorică pentru comunitate sunt în proprietate privată, autoritățile locale pot încuraja și susține revitalizarea acestora prin achiziție directă sau prin diverse pârghii fiscale, de reglementare sau finanțare, pentru inițiativele private de revitalizare.

Conform Strategiei Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș, 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș, la nivelul municipiului Timișoara și localităților incluse în ZUF existau la nivelul anului 2020 o serie de obiective care se află în continuare într-o stare precară:

- Sinagoga din municipiul Timișoara;
- Biserica de lemn Sf. Arhangheli din municipiul Timișoara;
- Castelul Contelui de Mercy din satul Carani, comuna Sânandrei;
- Castelul Huniade, azi Muzeul Banatului din municipiul Timișoara;
- Monumentul militar austriac „Victoria”, Coloana Fidelității din municipiul Timișoara.

Conform datelor primite din partea Direcției Județene pentru Cultură Timiș (DJC Timiș)¹⁷⁷, aceștia au demarat procedura de clasare nr. 4483_19.12.2022 – pentru imobilul aflat pe strada Mihail Kogălniceanu, nr. 16 din Timișoara, imobil care nu se află în domeniul public al municipiului Timișoara. De asemenea, DJC Timiș nu a demarat până în prezent nicio procedură de clasare pentru imobile aflate în domeniul public al municipiului Timișoara sau în localitățile aflate în ZUF. Tot conform datelor primite, DJC Timiș nu are la momentul întocmirii prezentei analize, în desfășurare un program de inventariere-monitorizare a stării de conservare a monumentelor istorice din municipiul Timișoara și din localitățile aflate în ZUF.

Conform Planului Urbanistic General al municipiului Timișoara – Memoriul tehnic, există la nivelul municipiului o zonificare seismică concentrate în următoarele zone:

- în centrul vechi al municipiului Timișoarei din cauza gradului avansat de degradare, este posibilă o concentrare mare a cazurilor de colaps general sau parțial;
- la nivelul locuințelor parter sau P+1E aflate în stare avansată de degradare, pot constitui zone de colaps general extins (Strada Dacilor, Splaiul Bega, B-dul Maniu);
- zone mai restrânse de avarii grave pot apărea și în alte cartiere precum Piața Traian, Str. Ștefan cel Mare, Piața Kutl, Str. Preyer, Str. Triboniu Laurean, cartierul Iosefin);
- în zonele cu clădiri P+2E edificate în perioada 1860-1910, sunt posibile avarii interioare la pereții despărțitori (Splaiul Tudor Vladimirescu, B-dul 16 Decembrie, Piața Plevnei, Str. 3 August, Piața Romanilor);
- cartierele de P+4E din zona Nord vor fi puțin afectate la structură, dar sunt probabile avarii interioare.

Deși există un cadru legislativ specific la nivel național care permite implicarea municipalităților în reabilitarea unor clădiri care sunt în proprietate privată, nu sunt multe autorități publice locale care să folosească acest cadru legislativ. Programul municipal de reabilitare din Timișoara este printre puținele exemple în România de asumare reală a responsabilității autorităților publice locale în acest domeniu extrem de important și de dificil de gestionat.

În același timp, Primăria Municipiului Timișoara are la nivelul anului 2023 o nouă propunere de program de dezvoltare în ceea ce privește sprijinul financiar pentru creșterea calității arhitectural-ambientale a clădirilor din zonele prioritare de intervenție din municipiul Timișoara – prin H.C.L. 258 / 14.06.2022.¹⁷⁸

La nivelul UAT-ului Dumbrăvița, conform datelor solicitate¹⁷⁹, se propune protejarea la nivel local a unor obiective cu valoare arhitecturală importantă, precum: Biserica Romano-Catolică Dumbrăvița, Biserica Ortodoxă Sf. Vasile Dumbrăvița și Biserica Reformată Dumbrăvița.

În ceea ce privește monumentele istorice, se remarcă existența la nivelul județului și a altor inițiative de valorificare și promovare a acestora, cum este, spre exemplu, proiectul Timbrul Monumentelor Istorice (TMI) pentru care Timișoara a primit pentru subprogramul acțiuni tematice – Timișoara, Capitală Europeană a Culturii – lucrări de întreținere și reparații curente, suma de 1.000.000 lei, alături de alte finanțări nerambursabile disponibile pentru subprogramul intervenții de urgență (ante- și post-dezastru) – 1.500.000 lei sau subprogramul proiectare – elaborarea documentațiilor tehnico-economice pentru

---

¹⁷⁷ Cf. răspuns solicitare de date nr. 5093/16.01.2023 înregistrată la Direcția Județeană pentru Cultură Timiș

¹⁷⁸ Cf. răspuns solicitare nr. CUG2022-000378/09.09.2022 din partea Direcției Patrimoniu Biroul Clădiri și Terenuri

¹⁷⁹ Cf. răspuns solicitare nr. 5201/07.02.2023 din partea Primăriei comunei Dumbrăvița

intervenții asupra monumentelor istorice, în vederea solicitării de finanțări în viitorul cadru financiar multianual al Uniunii Europene (2021-2027) și în cadrul diferitelor programe naționale – 1.000.000 lei.¹⁸⁰

Conform rezultatelor evaluării dosarelor depuse pentru finanțare din fondul Timbrul Monumentelor Istorice, sesiunea 1 – 2021, subprogramul acțiuni tematice – Timișoara Capitală Europeană a Culturii, au primit finanțare cu condiții, un număr de 3 proiecte, respectiv¹⁸¹:

- Restaurare Poartă de acces imobil din str. August Treboniu Laurian nr. 2 din Situl Urban „Vechiul Cartier Iosefin” – valoare finanțată 35.200,00 lei;
- Refacere fațadă exterioară a clădirii Mercy nr. 3 din Situl Urban „Cartierul Cetatea Timișoara” – valoare finanțată 99.999,00 lei;
- Reabilitare și înlăturare intervenții anterioare de înlocuire ale tâmplăriei de lemn exterioare pe fațada principală la imobilul din Piața Traian nr. 4 din situl Urban „Fabric I” – valoare finanțată 100.000,00 lei.

Pentru apelul din sesiunea I / 2023, Institutul Național al Patrimoniului (INP) acordă prin Timbrul Monumentelor Istorice (TMI) finanțări nerambursabile pentru proiecte care au ca scop protejerea și promovarea monumentelor istorice, cu derulare în perioada cuprinsă între data semnării contractului de finanțare și decembrie 2023 în valoare de 3.000.000 lei.

Mai mult, Centrul de Proiecte al municipiului Timișoara a finanțat în perioada 2022-2023, aproximativ 180 de proiecte în domeniile Cultură, Sport și Comunitate, începute o dată cu pregătirea pentru evenimentul Timișoara – Capitală Europeană a Culturii.¹⁸²

În acest moment, Centrul de Proiecte Timișoara are deschise 2 programe de finanțare – Orașul în mișcare (program general de finanțare nerambursabilă pentru proiecte și programe sportive) și Fondul de nevoi culturale de urgență (program de finanțare nerambursabilă de la bugetul local al municipiului Timișoara), alături programele European Echoes, Inside Timișoara 2023 și Grow Timișoara 2023 care au avut drept scop selecția de proiecte care vor extinde și consolida Programul Timișoara 2023. Astfel, prin aceste programe au 72 de proiecte au obținut finanțare în valoare de 4.8 milioane de euro, bani proveniți de la bugetul de stat, prin Ministerul Culturii.¹⁸³

Cele 72 de proiecte, care implică peste 150 de parteneri din plan local, național și internațional, vor ajuta ca Timișoara să devină un loc mai deschis și mai primitor pentru comunitățile orașului, vizitatorii și prietenii săi, indiferent de vârstă, gen, statut social și economic, etnie, religie sau orientare sexuală.¹⁸⁴

Mai mult, pe toată perioada anului 2023 vor fi deschise noi apeluri și sesiuni de selecție pentru finanțări de proiecte din toate domeniile culturale, teatrale, ale spectacolului etc.

Programul național „Timișoara – Capitală Europeană a Culturii în 2023” presupune, în relație cu Programul Cultural și ca suport pentru acesta și pentru sectorul cultural pe termen lung, o suită de investiții în infrastructura culturală, finanțate atât din sumele prevăzute în acest scop în bugetele locale ale municipiului Timișoara și județului Timiș, cât și din bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, prin transfer către bugetele locale.

---

¹⁸⁰ <https://patrimoni.ro/restaurare/timbru-monumentelor-istorice-tmi/apel-timbru-monumentelor-istorice-tmi-2022#apel>

¹⁸¹ <https://patrimoni.ro/images/timbru/2021/Anunt-rezultat-evaluare-01072021.pdf>

¹⁸² <https://centruldeproiecte.ro/finantari/>

¹⁸³ <https://centruldeproiecte.ro/finantari/>

¹⁸⁴ <https://centruldeproiecte.ro/stiri/72-de-proiecte-obtin-finantare-prin-programele-european-echoes-inside-timisoara-si-grow-timisoara/>

Totodată, prin lista de investiții ale județului Timiș în sprijinul Programul Timișoara 2023 se identifică 31 de proiecte ce au ca scop o serie de lucrări de punere în valoare sau dotare cu diferite sisteme de climatizare, iluminare și accesorii pentru expoziții în cadrul Muzeului Național de Artă Timișoara, instalație de iluminat a fațadei Palatului Baroc, lucrări de amenajare și dotări spații administrate de BJT, în cadrul Bastionului Theresia (Traveele A1.5 – A1.12) – proiectare + execuție, Biblioteca Județeană Timiș „Sorin Titel” sau reabilitarea clădirii Bibliotecii Județene Timiș sau chiar restaurarea, consolidarea și dezvoltarea Castelului Huniade (PT în execuție).

Lista obiectivelor de investiții ale Municipiului Timișoara în sprijinul Programul Timișoara 2023 cuprinde proiecte de reabilitare a cinematografelelor, reabilitarea termică și reamenajarea parțială a corpurilor de la nivelul parterului ale Palatului Culturii (AC obținut), reabilitarea turnului de apă Iosefin sau reabilitarea Casei Memoriale Corneliu Miklosi (DALI în curs de aprobare).¹⁸⁵

Timișoara a avut un istoric bogat și este cunoscută pentru numeroasele sale monumente istorice, iar autoritățile locale, împreună cu organizațiile culturale și patrimoniale, au desfășurat proiecte de punere în valoare a acestora în ultimii ani. Aceste proiecte au avut scopul de a restaura și conserva monumentele, de a le face accesibile publicului larg și de a promova valorile culturale și istorice ale Timișoarei.

Unul dintre cele mai importante proiecte legate de monumentele istorice din Timișoara rămâne proiectul de reabilitare a centrului istoric Timișoara – „Reabilitarea spațiilor publice din centrul istoric al Municipiului Timișoara”, care a început în 2014 și a oferit șansa de a pune în valoare vestigii medievale de o mare valoare istorică, unice în țară. Acest proiect a implicat restaurarea zidurilor cetății, a turnurilor și a fortificațiilor, precum și reamenajarea spațiilor interioare pentru a găzdui activități culturale și turistice.

Un alt proiect important de promovare și a cadrului cultural material este și proiectul Spotlight Heritage Timișoara 2023 / Patrimoniul sub reflectoare Timișoara 2023: Iosefin (2019), Elisabetin (2020), Fabric (2021), Cetate (2022), toate cartierele anterioare și Giroc (2023), este inițiativa culturală digitală a Universității Politehnica Timișoara, realizată în parteneriat cu Muzeul Național al Banatului, parte a Programului Timișoara Capitală Europeană a Culturii 2023.

Proiectul Spotlight Heritage Timișoara „sporește interesul publicului larg pentru cartierele istorice ale Timișoarei, inclusiv cele marginale și neglijate. Povestiri digitale care să stimuleze localnicii/turiștii să vadă, să audă, să simtă, să miroase, să guste, dar și să acționeze, să co-creeze și să interiorizeze orașul. Spotlight Heritage Timișoara este un proiect participativ de creare a patrimoniului cultural digital intangibil, externalizat spre public, care permite cetățenilor/turiștilor să-și transforme dependența de tehnologie într-o dependență de cultură și dependența de patrimoniu într-una de tehnologie.”¹⁸⁶

Este important de menționat că proiectele de punere în valoare a monumentelor istorice din Timișoara sunt continue și se derulează pe parcursul mai multor ani, în colaborare cu autoritățile locale, organizațiile culturale și patrimoniale, precum și cu sprijinul financiar al diverselor surse de finanțare, inclusiv fonduri europene și guvernamentale.

În sprijinul proprietarilor de clădiri istorice, Primăria Timișoara acordă scutiri la plata impozitului pe clădirile istorice care au fost reabilitate conform prevederilor Legii nr. 153/2011 privind măsurile de creștere a calității arhitectural-ambientale a clădirilor. Măsura vine ca o recompensă acordată

---

¹⁸⁵ Conform listelor de investiții din cadrul Programului Cultural – https://centruldeproiecte.ro/wp-content/uploads/2022/12/RO_Final_Programul-cultural-reactualizat-TM23.pdf

¹⁸⁶ <https://spotlight-timisoara.eu/>

proprietarilor care depun eforturi financiare consistente pentru a-și îndeplini obligațiile de întreținere, protecție și punere în valoare a clădirilor pe care le dețin.¹⁸⁷

PATRIMONIUL IMATERIAL

Patrimoniul cultural imaterial este definit ca fiind totalitatea practicilor, reprezentărilor, expresiilor, cunoștințelor, abilităților – împreună cu instrumentele, obiectele, artefactele și spațiile culturale asociate acestora – pe care comunitățile, grupurile sau, după caz, indivizii le recunosc ca parte integrantă a patrimoniului lor cultural. Patrimoniul cultural imaterial este transmis din generație în generație, recreat în permanență de comunități și grupuri umane, în interacțiune cu natura și istoria lor, conferindu-le acestora un sentiment de identitate și continuitate, contribuind în același timp la promovarea respectului față de diversitatea culturală și creativitatea umană.¹⁸⁸

Cultura tradițională este diversă și complexă, dar în același timp ea este cea mai ușor de alterat ori chiar să ajungă în situația în care să se piardă sub influența contemporanului, când o serie de datini, obiceiuri, meșteșuguri nu mai au cui să fie transmise mai departe și astfel e nevoie permanentă și de o strategie de recuperare a acestor manifestări de patrimoniu imaterial.

Timișoara, ca și alte orașe din România, are o bogată moștenire de patrimoniu imaterial, care reflectă diversitatea culturală și istorică a regiunii Banatului. Un rol important în aceste activități avându-l Centrul de Cultură și Artă al Județului Timiș – CCAJT, aflat în subordinea Consiliului Județean Timiș, precum și Direcția Județeană pentru Cultură Timiș. Centrul de Cultură și Artă al Județului Timiș, prin specificul activităților sale, răspunde nevoilor culturale ale județului prin conservarea patrimoniului cultural existent, diversificarea ofertei culturale, creșterea accesului la cultură, atât în mediul urban cât și în mediul rural, dar și prin educarea gustului estetic al consumatorului cultural.

Compartimentul „Cultură tradițională” din cadrul Centrului de Cultură și Artă al Județului Timiș are ca obiectiv cercetarea, conservarea, valorificarea și promovarea artei și culturii tradiționale. Compartimentul desfășoară programe și proiecte culturale în domeniul culturii tradiționale, urmărind: cercetarea obiceiurilor și tradițiilor din județul Timiș, protejarea și valorificarea patrimoniului cultural local, revitalizarea meșteșugurilor locale, păstrarea specificului multiethnic al Banatului, dar și menținerea dialogului intercultural și dezvoltarea schimburilor culturale, atât la nivel național, cât și internațional.

Activitățile sale sunt în concordanță cu Strategia Culturală a județului Timiș și promovează totodată identitatea culturală locală, oferind imaginea unui peisaj cultural divers.¹⁸⁹ Alături de aceasta, un rol aparte în ceea ce privește producția și educația culturală dedicată copiilor și tinerilor îl joacă și Palatul Copiilor Timișoara, Casa de Cultură a Studenților din Timișoara sau Casa de Cultură a Municipiului Timișoara.

Mai mult, diversitatea multiculturală este un element de patrimoniu și o caracteristică a realității prezente. Ea se regăsește atât în elemente arhitecturale, cât și în obiceiuri, tradiții, expresii culturale tradiționale sau contemporane. Diversitatea culturală este o caracteristică a unui teritoriu și a unei comunități sensibile la politicile sociale, economice și de dezvoltare urbană și este conectată la problematici de integrare, în special în cazul grupurilor vulnerabile. În Timișoara există o expertiză semnificativă în derularea de proiecte de cercetare, intervenție și recomandări de politici publice pentru interculturalitate. Institutul Intercultural din Timișoara, înființat în 1992, este un ONG cu activitate culturală, civică, științifică, care acceptă și promovează valorile și principiile Consiliului Europei. Prin programele și activitățile sale urmărește dezvoltarea dimensiunii interculturale în domeniul educației și

¹⁸⁷ <https://www.primariatm.ro/2023/03/02/48183/>

¹⁸⁸ Legea nr. 26/2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial – <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/90098>

¹⁸⁹ <https://cecart.ro/cultura-traditionala/>

culturii și promovează, de asemenea, climatul de toleranță și de comunicare interetnică, specific climatului Municipiului Timișoara și zonei Banatului.¹⁹⁰

Astfel de activități sunt deosebit de importante deoarece tradițiile, arta culinară, muzica, ritualurile, obiceiurile, abilitățile și meseriile tradiționale, precum și instrumentele, obiectele, artefactele și spațiile culturale asociate cu ele permit perpetuarea identității culturale ale locuitorilor municipiului Timișoara.

Unul dintre cele mai cunoscute aspecte ale patrimoniului imaterial al Timișoarei este și tradiția sa muzicală. Orașul este recunoscut pentru cultura sa muzicală variată, care include muzica clasică, muzica populară, muzica de fanfară și muzica modernă. Timișoara a fost un important centru cultural în secolul al XIX-lea, iar tradițiile muzicale ale orașului continuă să fie păstrate și promovate în prezent prin diverse evenimente culturale, concerte și festivaluri. Opera Română din Timișoara, Filarmonica „Banatul”, Teatrul Național Timișoara, Teatrul Maghiar și Teatrul German, precum și alte instituții de profil, au adâncit tradiții și influențe în formarea culturală a timișorenilor.

Există o multitudine de **festivaluri / zile culturale** sau evenimente sectoriale care se desfășoară în localitățile din județul Timiș, însă unele dintre cele mai importante evenimente care marchează această multiculturalitate în Timișoara, sunt: Festivalul Etniilor, Festivalul Lada cu Zestre, Festivalul Internațional Timorgelfest, Festivalul Istoric Banatul, Balul Vienez de la Timișoara, Gala Internațională de Jazz, Festivalul berii și Festivalul vinului la Timișoara. Un calendar detaliat al evenimentelor care se desfășoară în Timișoara poate fi accesat de pe pagina Primăriei – <https://www.primariatm.ro/comunitate/calendar-evenimente/>. De asemenea, în Timișoara se sărbătoresc diverse evenimente tradiționale, precum sărbătoarea Micii Uniri la 24 ianuarie, sărbătoarea de Sfântul Ion la 7 ianuarie, sau sărbătoarea vinului în satul viticol Recaș, care sunt momente importante de exprimare a culturii și identității locale.

Mai mult, anul 2023 este marcat de multitudinea evenimentelor care au loc cu ocazia anului dedicat Timișoarei – Capitală Europeană a Culturii, fiind programat un an plin de evenimente din toate sferele artei, expoziții, spectacole și multe altele. Programul Cultural Timișoara 2023 poate fi verificat pe pagina dedicată a evenimentului – <https://timisoara2023.eu/ro/evenimente/>

În ultimii ani, autoritățile locale și organizațiile culturale din Timișoara au întreprins diverse eforturi pentru a identifica, conserva și promova patrimoniul imaterial al orașului. Aceste eforturi includ documentarea practicilor tradiționale, organizarea de evenimente culturale și educaționale, precum și implicarea comunității locale în păstrarea și promovarea acestor elemente culturale specifice.

De asemenea, patrimoniul imaterial al Timișoarei include și diverse practici și obiceiuri locale, precum **meșteșugurile tradiționale, gastronomia specifică, sărbătorile și ceremoniile tradiționale**. De exemplu, meșteșuguri tradiționale Olăritul, creația costumelor populare, prelucrarea pieilor de animale și jocăritul, țesutul, torsul, broderia, prelucrarea și sculptura lemnului sau pictura pe sticlă sunt doar câteva dintre meșteșugurile cunoscute și apreciate ca purtătoare ale tradiției, păstrate și transmise de la o generație la alta în Timișoara și regiunea Banatului.

Există astfel și o serie de meșteșuguri specifice care prezintă interes în conturarea identității culturale a județului, unele dintre cele mai cunoscute fiind: olăritul și ceramica bănățeană, vatra de olari de la Jupânești, prelucrarea pieilor de animale și jocăritul, prelucrarea și sculptura lemnului, pictura pe sticlă, cusutul și țesutul.¹⁹¹ Acestea sunt promovate prin diferite manifestări culturale precum:

- **Târgul Meșterilor Populari**, care se organizează anual la Muzeul Satului Bănățean din Timișoara, reunind meșteri populari din toată țara și care au specializări diferite: prelucrarea osului, lemnului, realizarea de țesături, măști, podoabe;

---

¹⁹⁰ <https://www.intercultural.ro/>

¹⁹¹ <https://discovertimis.com/places/mestesugurile-traditionale-megvnocabbssaa>

- Târgul Olarilor de la Jupânești, organizat anual;
- Târgul regional pentru artizanat și meșteșuguri din regiunea de vest a țării;
- Tabere de creație pentru copii organizate anual în Timișoara și în alte localități din întreg județul;
- Cursuri de olărit și sculptură în lemn la: Margina, Brănești, Jupânești și Tomești.

Pe lângă aceste aspecte referitoare la multiculturalitate, o altă categorie, nu complet distinctă, de elemente valoroase de patrimoniu imaterial este cea a gastronomiei specifice, care contribuie la crearea identității culturale a timișeenilor, cum este cazul următoarelor evenimente, produse și obiceiuri dedicate exclusiv gastronomiei bănățene.

Bucătăria bănățeană tradițională este fascinantă prin bogăție și varietate, efect al influenței naționalităților care trăiesc în această zonă multietnică: șvabi, maghiari, sârbi, ruși, bulgari, ruteni, romi etc. Printre cele mai cunoscute produse gastronomice de pe teritoriul județului Timiș și pe care orice turist le poate încerca se numără următoarele: clătitele bănățene, varga beleș (cunoscută și ca budinca din tăiței de casă cu brânză de vaci și stafide), iofca (alt preparat din tăiței cu brânză, nucă, lapte, mac sau varză), păturată de crumpi (este una dintre mâncărurile din Banat bazată pe cartofi), pogăcelele cu jumări (făcute din aluat cu jumări), prospături de porc, karfiol pane (conopidă pane cu cartofi prăjiți și sos tartar), mălai copt la cuptor sărat sau dulce sau cotoroage.

Există o activitate relativ susținută a autorităților locale și județene de încurajare a unor proiecte de documentare și realizare de monografii, studii și cercetări, care au însă nevoie și de o acțiune mai amplă de diseminare, pe de o parte, și de valorizare contemporană, pe de altă parte.

În acest sens, se remarcă extrem de utile inițiativele recente de promovare pe scară regională a gastronomiei bănățene promovate de Consiliul Județean Timiș și Primăria Municipiului Timișoara. Mâncăruri tradiționale din Banat și obiceiuri culinare locale sunt promovate pe un site interactiv lansat recent de Grupul de Acțiune Locală (GAL) Colinele Recaș și Consiliul Județean (CJ) Timiș, unde sunt așteptate și propuneri de rețete specifice zonei, de la cititori. Pe site-ul <https://bucatarie.inbanat.ro/>, se găsesc rețete unice, scrise în grai bănățean, adevărate comori păstrate în timp și lansate acum pe o platformă accesibilă tuturor. Proiectul a fost dezvoltat de GAL Colinele Recaș și finanțat de CJ Timiș, prin agenda culturală.

Unul dintre cele mai recente proiecte gastronomie realizat la nivelul municipiului Timișoara este „Gustul ca patrimoniu”, realizat în anul 2022, fiind un apel național către bucătari pasionați de gastronomie artizanală, care au fost invitați să candideze pentru o rețetă de borș, gătită în contextul gastronomiei locale din care aceștia provin. Proiectul a fost propus de Asociația CRIES pentru reinterpretare în Timișoara, Cluj, Turda, Odorheiu Secuiesc, Făgăraș, Târgu Mureș și Iași.¹⁹²

Astfel, orașele Timișoara, Făgăraș, Târgu Mureș, Cluj, Turda, Odorheiu Secuiesc și Iași au găzduit în luna noiembrie evenimente gastronomice, folosind în prepararea borșului ingrediente locale și având libertatea să propună propriile rețete. S-au alăturat bucătari slow-food, bistrouri care promovează alimentația sănătoasă, precum și profesioniști din mediul universitar, care au gătit împreună cu studenții. Șapte bucătari și echipele lor, din diferite zone ale țării, au preparat o rețetă de borș, promovând în rândul comunităților locale hrana ca parte a patrimoniului imaterial și contextul programului „Gustul ca patrimoniu” din Timișoara, viitoare Capitală Europeană a Culturii în 2023.

Combinăția dintre mâncare și turism este tot mai atractivă în ultimii ani. Turisții străini sau din țară care vizitează o destinație turistică gustă tot mai mult produse locale și iau parte la brunch-uri și tradiții locale. Acest lucru a adus un plus de imagine destinațiilor turistice și a impulsionat activitatea economică

¹⁹² <https://la-pas.cries.ro/anul-2022/>

din destinație și din împrejurimi. Municipiul Timișoara este la început din punct de vedere al marketingului culinar, deși potențialul pentru promovare de destinații turistice prin mâncare locală este foarte mare.

În final, este important de menționat că patrimoniul imaterial al unei comunități este în continuă evoluție și se dezvoltă în timp, iar eforturile de conservare și promovare a acestuia sunt esențiale pentru a păstra identitatea culturală și tradițiile comunității locale.

VIAȚA ȘI AGENDA CULTURALĂ

Vitalitatea culturală ne arată modul în care Timișoara – Capitală Europeană a Culturii în 2023 poate da un impuls transformării atât orașului, cât și întregului județ, putând fi astfel creat un produs cultural complex și unitar, care să pună în valoare viața culturală a județului Timiș

Situată geografic la confluența mai multor culturi provenind din toate zonele, de la vest la est și de la sud la nord, Timișoara are o tradiție cosmopolită, reunind peste 30 de grupuri culturale și etnice – incluzând germani, maghiari, sârbi sau bulgari, toți conviețuind pașnic timp de secole. Orașul a fost punctul cel mai dinamic al regiunii, oferind locuitorilor săi oportunitatea de a progresa, în timp ce diaspora Timișoarei s-a răspândit pe continent, creând un context favorabil prin care membrii săi au putut interacționa cu alți europeni.

De-a lungul istoriei sale, Timișoara a fost orașul a cărui evoluție a fost marcată de o serie de scipiri devenind totodată premiere ce au declanșat schimbări pe tot continentul. De asemenea, pentru timișoreni, cultura reprezintă o componentă ce accelerează schimbarea la nivel politic, religios, economic, educațional și social. Prin urmare, statutul de Capitală Europeană a Culturii este mai mult decât o distincție simbolică, acest rol aducând pe lângă o serie de proiecte culturale unice, progres economic și social.

Programul de acordare a titlului de Capitală Europeană a Culturii a fost conceput pentru a sprijini bogăția și diversitatea culturală europeană și pentru conștientizarea istoriei și a valorilor europene comune. Statutul de Capitală Culturală Europeană generează sute de lucrări de construcție și restaurare, sute de evenimente culturale în anul în care orașul respectiv deține titlul, servicii pentru toate acestea și, implicit, noi locuri de muncă sau chiar intrarea orașului în topul destinațiilor turistice. Cu alte cuvinte, titlul conferă orașului posibilitatea modernizării infrastructurii, a atragerii de noi investiții, a dinamizării imaginii orașului și a întregii regiuni.^{193 194}

Orașele și-au pierdut în perioada pandemiei din vitalitatea culturală, iar producția culturală la nivelul acestora este foarte valoroasă pentru determinarea aportului cultural la viața oamenilor, dar și la trendul pozitiv pe care acesta îl dă în viitoare dezvoltări asupra orașelor. Vitalitatea culturală a orașelor vorbește despre potențialul cultural al comunităților locale și evidențiază dezvoltarea orașelor în plan cultural. Indicii de vitalitate reflectă infrastructura culturală, participarea culturală, cheltuielile bugetare alocate sectorului cultural, resursele umane specializate și industriile creative în cele mai importante orașe din țară.

---

¹⁹³ Orașul Timișoara a câștigat titlul de Capitală Europeană a Culturii pentru anul 2021, alături de Eleusis (Grecia) și Novi Sad (Serbia), însă în contextul pandemic de la vremea respectivă, întregul program a fost întrerupt, anul 2023 fiind anul dedicat Capitalei Europene a Culturii.

¹⁹⁴ <https://timisoara2023.eu/ro/despre/capitale-europene-ale-culturii/>

În acest context, studiului „Vitalitatea culturală a orașelor din România”¹⁹⁵ realizat la nivel național, analizează și municipiul Timișoara în comparație cu alte 45 de orașe. În acest clasament, Timișoara se situează pe locul 9 din cele 46 de orașe studiate cu o valoare totală a scorului de 0.35.

TABEL 44 - POZIȚIILE OCUPATE ÎN CLASAMENTUL PRIVIND VITALITATEA CULTURALĂ A ORAȘELOR, PE INDICATORI, 2018

MUNICIPIUL TIMIȘOARA	LOCUL 9 / 46
Subindicele infrastructură culturală	Locul 8 / 46 <ul style="list-style-type: none"> • Valoarea scorului obținut – 0.009
Subindicele cheltuielilor bugetare	Locul 6 / 46 <ul style="list-style-type: none"> • Valoarea scorului obținut – 1.797
Subindicele resurselor umane specializate	Locul 19 / 46 <ul style="list-style-type: none"> • Valoarea scorului obținut – -0.08
Subindicele participării culturale	Locul 6 / 46 <ul style="list-style-type: none"> • Valoarea scorului obținut – -0.24
Subindicele industriilor culturale	Locul 6 / 46 <ul style="list-style-type: none"> • Valoarea scorului obținut – 0.03

Sursa: Vitalitatea culturală a orașelor din România – ediția 2018, autori: drd. Iulian Oană, drd. George Matu, Veronica Hampu și George Dinu

Este foarte important de observat ariile în care este oportun a fi acordat un interes mai ridicat din partea comunității și administrației locale, cum este cazul resurselor umane specializate, care în prezent a obținut un scor negativ în urma analizei și ocupă poziția nr. 19 din cele 46 de orașe analizate. Cu atât mai mult este important de observat și analizat impactul pe care anul 2023 îl are asupra acestui aspect și modul în care autoritățile locale, alături de actorii culturali din mediul independent și nu numai, au investit în formarea unor resurse umane specializate.

Prin desemnarea Timișoarei cu titlul de Capitală Europeană a Culturii pentru anul 2023, orașul și-a modelat obiectivele axându-se pe influența pe care oamenii o au asupra comunității în care trăiesc. Astfel, se propune dezvoltarea unui oraș în care excelența culturală să primeze, oferind cetățenilor încrederea că prin implicare și participare se pot produce schimbări semnificative în municipiul Timișoara și în toată regiunea Banatului.

În acest sens, odată cu preselecția Timișoarei în decembrie 2015 și publicarea dosarului de candidatură, conceptul bazat pe valori a câștigat claritate și încrederea factorilor de influență civică de pe plan local, regional și internațional implicați în candidatură. În 2016, echipa de proiect a intensificat dialogul cu societatea civilă prin întâlniri structurate, cu participare deschisă (ediții „Joaia Capitalei Culturale” și două Cafenele Culturale cu o participare totală de peste 260 de persoane), prin întâlniri cu organizații cheie și printr-o abordare transparentă și deschisă față de publicul larg. Subiectul dezbaterii a fost modul în care agenții culturali – independenți și instituționali, cetățeni locali și contactele lor internaționale, din toate

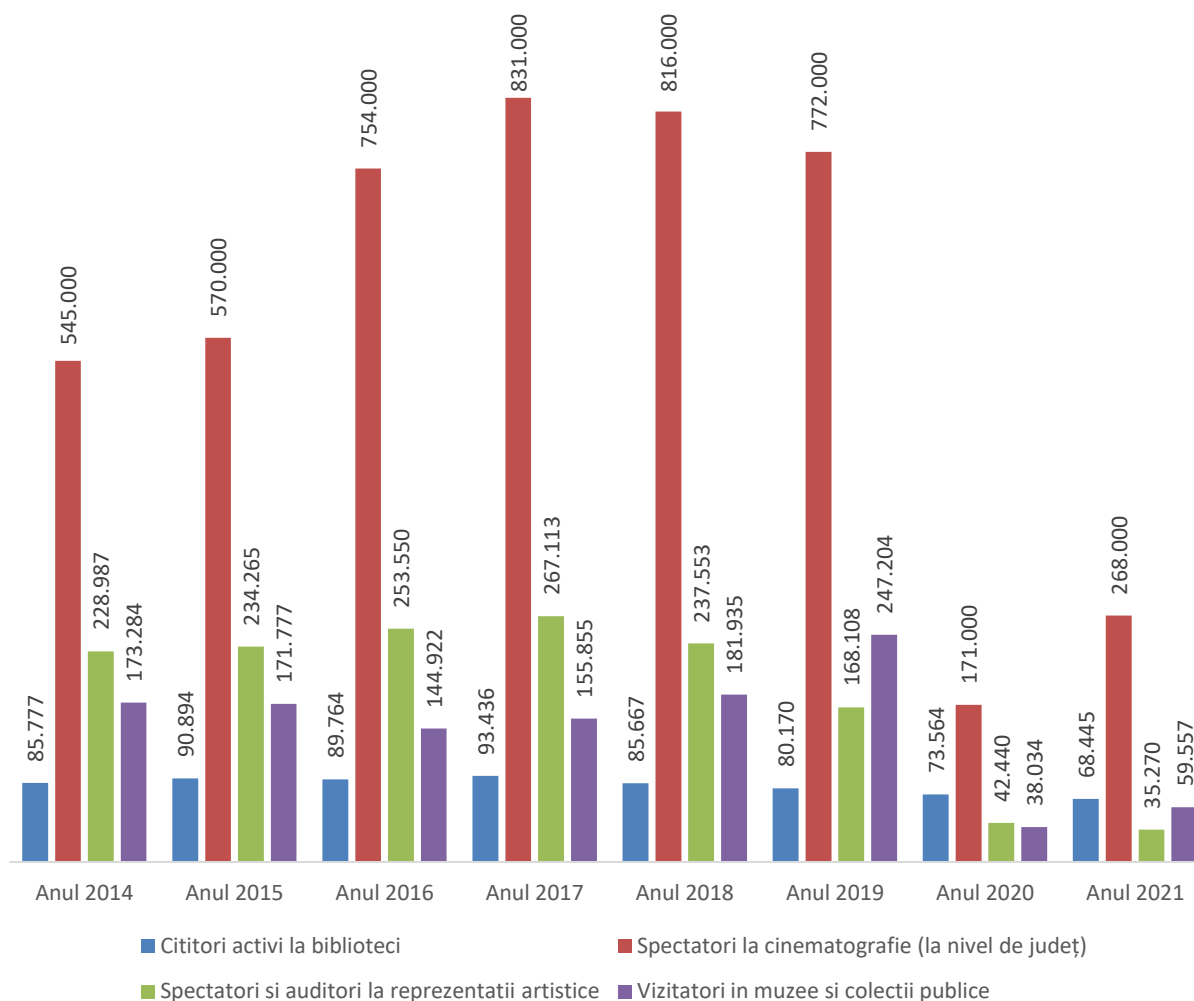
¹⁹⁵ Studiul „Vitalitatea culturală a orașelor din România” – ediția 2018, este realizat de către Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală pe parcursul anului 2018, se raportează la nivelul anului 2016, an pentru care au fost disponibile majoritatea datelor obținute de la Institutul Național de Statistică, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, Borg Design și o parte prin colectare internă

domeniile de activitate – doresc să fie incluși în programele candidaturii și să contribuie la reperle acestora.¹⁹⁶

Pornind de la toate aceste aspecte, trebuie punctat faptul că o componentă importantă a vitalității culturale este reprezentată și de consumul cultural, aspect ce poate fi analizat la nivelul municipiului Timișoara și a localităților incluse în zona urbană funcțională a municipiului.

FIGURĂ 111 - EVOLUȚIA CONSUMULUI CULTURAL LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2014-2021, NUMĂR PERSOANE

Sursa: Baza de date INS Tempo

În acest sens, se observă faptul că numărul de participanți la activitățile culturale a scăzut în ultimii ani, de la un total de 1.033.048 de spectatori în anul 2014, la un total de doar 431.272 mii de spectatori în anul 2021. Trebuie ținut cont totuși de faptul că anii 2020 / 2021 reprezintă anii în care sectorul cultural și sectorul turistic au avut cel mai mult de pierdut din cauza contextului pandemiei de COVID-19 ce a restricționat accesul oamenilor la cultură și la circulația turistică.

Dacă ne uităm la datele din anul 2019, putem observa faptul că tendința consumului cultural era de creștere – fiind înregistrați în total un număr de 1.267.482 spectatori, cu aproximativ 22% mai mulți

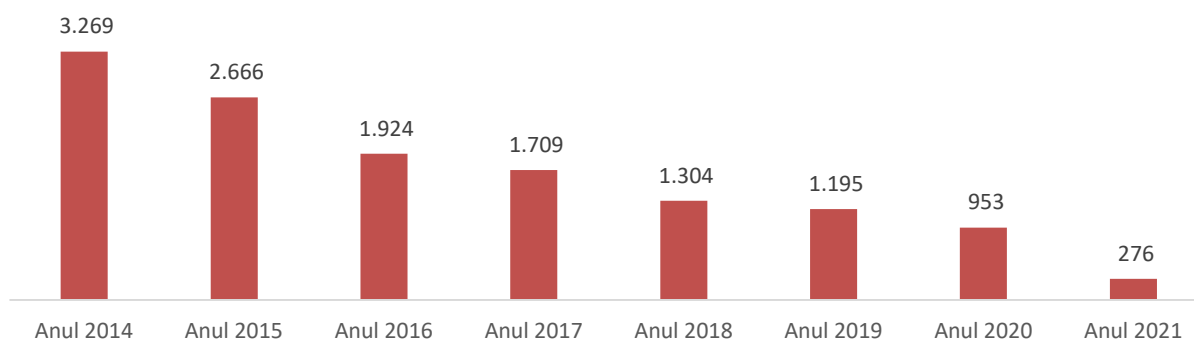
¹⁹⁶ https://timisoara2023.eu/document/view/42/Bidbook_RO_Timisoara2021.pdf

spectatori ca în anul 2014, acest lucru fiind pus în special pe fondul vizitatorilor la muzee și colecții publice și a numărului de spectatori la cinematografie. Aceste tendințe se bazează pe indicatorii statistici, însă a fost remarcat faptul că aceștia nu reflectă întocmai realitatea, mai ales în contextul în care cinematografele de tip multiplex din centrele comerciale atrag un număr de spectatori în continuă creștere la nivel național.

Programul Cultural pentru Timișoara Capitală Europeană a Culturii în anul 2023, a fost conceput pentru a se adresa unui număr cât mai mare de oameni, care să ia parte și să se implice în evenimente, utilizând infrastructura existentă. În acest context, cea mai importantă parte a infrastructurii existente este intangibilă, constând în oamenii care utilizează spațiul deja disponibil. Strategia Culturală și Programul Cultural TM2023 formează competențe care vor schimba obiceiuri și comportamente de consum cultural.

Din păcate, la nivelul comunelor incluse în ZUF, nu există date disponibile în baza de date a Institutului de Statistică care să prezinte o situație mai reală din teritoriu, fiind incluse în acest moment doar date ce țin de cititorii activi din zona studiată. În acest sens, conform datelor analizate, se poate observa o scădere a numărului de cititori activi la nivelul localităților incluse în ZUF, scăderea fiind de aproximativ - 91,55%.

FIGURĂ 112 - EVOLUȚIA CITITORILOR ACTIVI LA NIVELUL ZUF AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2014-2021, NUMĂR PERSOANE

Sursa: Baza de date INS Tempo

Se constată astfel că numărul cititorilor activi se află pe un trend descendent, iar bibliotecile clasice pierd tot mai mult teren în fața conținutului digital / online. În acest context, majoritatea bibliotecilor investesc acum în modernizări sau vin cu idei și proiecte menite să-i convingă pe cetățeni să citească, dar și să transforme aceste spații în adevărate centre comunitare.

De asemenea, principala sursă de consum cultural și de divertisment preferată de public este cea din mediul online, de pe rețelele de streaming unde aceștia pot avea acces la o serie de spectacole înregistrate, piese de teatru, concerte sau balet, precum și televizorul și/sau radio-ul. Mai mult, începând cu anul 2020, având în vedere că mai bine de jumătate de an, cinematografele și teatrele au fost închise, oamenii au petrecut mai mult timp acasă, în fața televizorului, citind sau ascultând muzică, consumul cultural fiind astfel afectat de schimbările care s-au petrecut în perioada respectivă.

Una dintre strategiile administrației pentru a crește consumul cultural în Timișoara a fost de a încuraja oamenii să se implice pentru a „co-crea propriul oraș”.¹⁹⁷ S-a dorit astfel deschiderea instituțiilor și spațiilor convenționale pentru cultură unor categorii de public noi, bibliotecile de cartier s-au dorit să

¹⁹⁷ https://timisoara2023.eu/document/view/42/Bidbook_RO_Timisoara2021.pdf

devină locuri noi, de întâlnire ale comunității. Școlile și căminele pentru persoane vârstnice vor găzdui cursuri de dans, organizate de artiști locali și internaționali. Prin noile programe culturale organizate s-a dorit utilizarea potențialul acestor spații pentru a dezvolta proiecte educaționale și culturale, pentru a dezvolta capacități, forma abilități și stimula creativitatea, și pentru a schimba obiceiuri și comportamente de consum cultural.

Oferta culturală a municipiului Timișoara este una variată, în municipiu funcționând o serie de instituții culturale importante inclusiv la nivel teritorial, o serie de galerii de artă, muzee, biblioteci școlare și universitare sau cinematografe. De asemenea, oferta culturală este completată inclusiv de asociațiile culturale care animă viața orașului prin intermediul evenimentelor culturale realizate de acestea.

Principalele instituții culturale care definesc conținutul vieții culturale timișorene sunt: Opera Națională Română Timișoara, Filarmonica Banatul Timișoara, Teatrul Național Mihai Eminescu Timișoara, Teatrul de Stat Csiky Gergely din Timișoara, Teatrul German de Stat Timișoara, Teatrul pentru Copii și Tineret Merlin din Timișoara, Centrul de Cultură și Artă al Județului Timiș, Ansamblul Banatul, Centrul Județean de Conservare și Valorificare a Tradiției și Creației Populare Timiș, Școala Populară de Artă, Biblioteca Județeană Sorin Titel Timiș, Casa de Cultură a Municipiului Timișoara, Direcția pentru Cultură a Județului Timiș sau muzeele din teritoriu.

Aceste instituții culturale, alături de alți actori culturali din sectorul independent și nu numai, asigură pentru municipiul Timișoara și zona de influență a acestuia, o ofertă culturală atractivă, accesibilă și diversificată, cu proiecte și programe derulate pe parcursul anilor ce vizează valorificarea potențialului cultural și a identității culturale locale pe care Timișoara îl deține.

Vorbind despre vitalitate culturală și consum cultural, poate unul dintre cele mai relevante aspecte care trebuie menționat face referire la titulatura Timișoarei de Capitală Europeană a Culturii, o ocazie cu care oferta culturală a orașului, dar și a teritoriului înconjurător se poate diversifica și poate căpăta notorietate la nivel național și internațional.

În contextul câștigării titlului de Timișoara – Capitală Europeană a Culturii pentru anul 2023 s-a avut în vedere realizarea unui program cultural care să își asume misiunea de a contribui activ la valorizarea identității, diversității, creativității și avangardei culturale timișorene ca motoare de dezvoltare comunitară sustenabilă. În acest sens, prin intermediul programului cultural pregătit pentru anul 2023, s-a dezvoltat un concept în jurul a trei teritorii principale:¹⁹⁸

- **Teritoriul Oamenilor** – reprezintă esența comunității prin care Asociația Timișoara 2021 - Capitală Europeană a Culturii își propune să activeze energia civică, să încurajeze atât gândirea critică, cât și exprimarea liberă și să pună în valoare lumina interioară având la bază cultura umană comună;
- **Teritoriul Locurilor** – pentru că orașul înseamnă o cultură a uniunii, a solidarității și a consensului proiectele propuse prin Programul Cultural propune revitalizarea spațiului public, având un proces decizional transparent în ceea ce privește dezvoltarea urbană echilibrată și justă, făcând apel la implicarea locuitorilor;
- **Teritoriul Conexiunilor** – are rolul de a unii Oamenii (atât cetățenii din Timișoara, cât și cei din Europa și din întreaga lume) și Locurile, pregătind orașul să împărtășească experiențe din dimensiunea regională și transnațională, cu scopul de a redefini profilul internațional al Timișoarei în ceea ce privește tema interdependenței teritoriale.

---

¹⁹⁸ <https://timisoara2023.eu/ro/program-cultural/>

Au fost astfel realizate o serie de programe de mare anvergură, cu scopul extinderii și diversificării publicului, precum și o serie de programe mai restrânse, care aprofundează relațiile dintre operatorii culturali și publicul timișorean implicat.

Asociația Timișoara 2021 – Capitală Europeană a Culturii a fost fondată în anul 2011 de 63 de fondatori care provin din mediul cultural public și independent precum și academicieni, jurnaliști, reprezentanți ai mediului de afaceri, lideri de opinie sau cetățeni. Asociația este o organizație nepatrimonială, neguvernamentală, non-profit, apolitică și independentă, cu un caracter cultural și educativ.

Începând de la fondarea sa, Asociația a avut ca scop pregătirea dosarului de candidatură a orașului pentru obținerea titlului de Capitală Europeană a Culturii. În urma câștigării titlului Asociația s-a ocupat de pregătirea programului cultural pentru anul 2023, planificarea evenimentelor, asigurarea coordonării și punerii în practică a măsurilor necesare pentru derularea acestora, precum și strângerea de fonduri necesare organizării, promovării și realizării programului cultural.

Programul cultural a fost realizat astfel încât să existe pe tot parcursul anului reprezentații artistice expoziții, evenimente culturale și nu numai, încurajându-i pe cei interesați de artă, spectacol performance, filosofie, arhitectură, design, diversitate culturală, educație, film, poezie, carte și dans, să participe la toate evenimentele care pun Timișoara pe harta capitalelor europene a culturii. Deschiderea Oficială a Programului Cultural Timișoara 2023 – Capitală Europeană a Culturii s-a realizat la începutul lunii februarie 2023, unde participanții la evenimente s-au putut bucura de o suită de expoziții care vor mai rămâne deschise o perioadă în decursul acestui an: ¹⁹⁹ Victor Brauner: Invenții și magie (17 Februarie – 28 Mai), Tu ești alt eu – O catedrală a corpului (17 Februarie – 30 Aprilie), Mircea Nicolae – Lucruri mărunte, lucruri prețioase (17 Februarie – 23 Aprilie), Timpuri Noi: Xenogeneze ale SF-ului (17 Februarie – 2 Aprilie), Ritz Jacob & Peter Jacob. Texturi ale memoriei. Cinci decenii de creație (17 Februarie – 5 Mai), Made up histories have long lives (17 Februarie – 16 Aprilie), Bright Cityscapes: Oglindirea ecosistemului (17 Februarie – 2 Aprilie), Minitremu + (17 Februarie – 4 Decembrie). Marele spectacol al Deschiderii a adus împreună pe străzile Timișoarei și mai ales în Piața Unirii, peste 17.000 de oameni care s-au putut bucura de ceea ce acest Program Cultural le-a pregătit pe toată perioada anului.

Printre cele mai impresionante programe culturale se numără proiectul Bright Cityscapes – organizat de Universitatea Politehnică Timișoara, FABER și finanțat de Primăria Municipiul Timișoara prin Centrul de Proiecte, Ordinul Arhitecților din România, Fundația Flex. Acesta este „un program multidisciplinar, care face parte din amplul program cultural al Timișoara 2023, Capitală Culturală Europeană. Bright Cityscapes a fost inițiat cu scopul de a crea un laborator de design pentru municipiul Timișoara – unul interesat să observe, să răspundă și să acționeze la urgențele contemporane prin discipline precum cea de design, arhitectură sau de cultură digitală.

Programul își deschide larg porțile cu o compoziție de produse selectate, procese, piese mecanice și componente care fac parte din ecosistemul industrial al Timișoarei. Întrucât conceptul de oglindire în știința socială este un comportament inconștient de imitare de la o ființă la alta, expoziția își propune să creeze o tablă de reflecție, un inventar și o interconexiune tangibilă de abilități, locuri, tehnologii și produse. În ansamblu, spațiul se va reflecta asupra stării de design a orașului și a rolului său de disciplină invizibilă sau vizibilă fundamentală pentru economia locală conectată la cererile și ofertele internaționale”.²⁰⁰

Un alt program impresionant este și Pepiniera. 1306 plante pentru Timișoara – o intervenție de MAIO Architects, organizată de OAR – Filiala Teritorială Timiș și finanțat de Municipiul Timișoara prin Centrul de Proiecte, Banca Transilvania, Ordinul Arhitecților din România prin Timbrul de arhitectură. Proiectul

---

¹⁹⁹ <https://timisoara2023.eu/ro/noutati/deschiderea-timisoara-2023-o-retrospectiva/>

²⁰⁰ <https://opening.timisoara2023.eu/arte/bright-cityscapes-oglandirea-ecosistemului/>

Pepiniera.1306 plante pentru Timișoara „invită trecătorii să se oprească pentru câteva momente și să observe Piața Victoriei printr-o experiență nouă, de la înălțime. Instalația temporară, realizată dintr-o structură metalică, modulară, și care adăpostește o pepinieră a orașului, este deschisă publicului larg pentru o perioadă de 10 luni, până la finalul anului 2023. Fiecare platformă oferă un punct de belvedere, cu perspective inedite asupra unor clădiri și spații iconice, precum și loc pentru multiple activități culturale. Instalația poate fi văzută ca un test pentru noi posibilități de a folosi, imagina și percepe spațiul public. Având în vedere viitoarele transformări urbane ale zonei, propunerea urmărește să pună în discuție diverse funcțiuni și temporalități ale orașului și implicarea diferitelor comunități și instituții în procesul de regenerare. Odată încheiată perioada sa de viață, Pepiniera va pune structura, arborii și plantele înapoi în circuit, respectând logica de refolosire totală a resurselor”.²⁰¹

De asemenea, unul dintre principalele puncte de atracție în deschiderea programului Timișoara 2023 – Capitală Europeană a Culturii a fost expoziția „Victor Brauner: Invenții și magie”, fiind cea mai importantă retrospectivă a artistului Victor Brauner organizată în Europa de Est. Expoziția „Victor Brauner: Invenții și magie” este un eveniment finanțat de Consiliul Județean Timiș, organizat de Muzeul Național de Artă Timișoara, co-organizat de Centrul Pompidou Paris, Fundația Art Encounters și Institutul Francez din România. Expoziția-eveniment aduce în fața publicului circa 100 de lucrări (picturi, desene, sculpturi, ilustrații de carte și documente) menite să ofere o imagine de ansamblu asupra creației și vieții lui Victor Brauner, care a marcat semnificativ evoluția suprarealismului în lume.²⁰²

Cu ocazia programului cultural „Timișoara 2023 – Capitala Europeană a Culturii”, la Muzeul Național de Artă din Timișoara va fi organizată una dintre cele mai ample expoziții dedicate lui Constantin Brâncuși din ultimii 50 de ani. Cu un interes în continuă creștere față de creațiile artistului de origine română, evenimentul este una dintre cele mai importante expuneri culturale din Europa în anul 2023. Expoziția intitulată „Brâncuși: surse românești și perspective universale” va putea fi vizitată în perioada 30 septembrie 2023 – 28 ianuarie 2024, fiind susținută de Muzeul Național de Artă Timișoara și de Fundația Art Encounters, cu sprijinul Consiliului Județean Timiș și al Institutului Francez din România.²⁰³

Expoziția va reuni pentru prima dată, după 50 de ani în România, sculpturi emblematică din perioada de maturitate a artistului, de la mari muzee ale lumii, precum Centrul Pompidou sau Tate Gallery, dar și din tinerețea lui Brâncuși, din colecții muzeale și private din România, fiind prezentate peste 100 de opere brâncușiene. În dialog cu sculpturile va fi expusă și o selecție de fotografii și fragmente filmate de artist, evenimentul fiind inclus pe lista celor mai așteptate expoziții ale anului 2023 la nivel mondial.

Programul Cultural pentru anul 2023 propune peste 30 de evenimente pe săptămână, care se vor desfășura în tot orașul, nu doar în centru. Conform Programului Cultural, sunt marcate aproximativ 123 de momente importante²⁰⁴ finanțate fie de municipiul Timișoara, fie de Consiliul Județean Timiș care se vor realiza de-a lungul anului, fiecare fiind completate de alte evenimente curatoriale, expoziții, arte, concerte, festivaluri, spectacole, intervenții culturale, întâlniri internaționale, conferințe, proiecții de film, teatru, rezidențe artistice, instalații, târguri, ateliere sau prezentări. În acest context, Programul Cultural Timișoara 2023 include 10 coproducții internaționale complexe, 15 programe nou create de dezvoltare comunitară și educație culturală, 10 intervenții în spațiul public cu componente de activare culturală, 20 de expoziții de artă contemporană, arhitectură și design, 12 filme documentare și 20 localități, alături de sute de artiști internaționali din toate domeniile artistice.

²⁰¹ <https://opening.timisoara2023.eu/arte/pepiniera-1306-plante-pentru-timisoara-o-interventie-de-maio-architects/>

²⁰² https://www.igloo.ro/expozitia-victor-brauner-inventii-si-magie/?fbclid=IwAR3cpT2TpeldgFAzxDC7ZW7PC8OvkRqO21iBde-aY_bw_DmBntli3GhzHU

²⁰³ <https://www.urban.ro/constantin-brancusi-expozitie-timisoara/>

²⁰⁴ 123 momente importante din Programul Cultural Timișoara 2023 – <https://opening.timisoara2023.eu/momente-importante/>

În contextul Timișoara 2023 – Capitală Europeană a Culturii, Universitatea de Vest din Timișoara își propune să devină cea mai amplă platformă din vestul României pentru dezbaterile ideilor care au impact asupra Uniunii Europene și asupra comunității locale, creând astfel un oraș efervescent și deschis gândirii critice, atât pentru localnici, cât și pentru vizitatori, și care este, de asemenea, conectat la comunitatea sa. Atât în 2022 cât și în 2023, Universitatea de Vest va organiza evenimente atât în locații deja consacrate, precum Aula Magna, cât și în locații neconvenționale din oraș, implicând parteneri precum licee, universități din România și din străinătate, centre culturale și studiouri de televiziune.

Programul Invizibil / Vizibil aduce în prim plan și prezintă dintr-o altă perspectivă un subiect care este adesea ocolit și respins ca fiind irelevant pentru Timișoara. Pe de o parte, vor fi activate o serie de activități ce vor viza și implica membri ai comunităților locale de romi și cetățeni din cartierele cele mai defavorizate ale orașului. Evenimente și ateliere culturale vor avea loc în aceste cartiere, precum și în locații prestigioase ale orașului. Pe de altă parte, stereotipurile și prejudecățile vor fi expuse și contestate prin spectacole de teatru, teatru forum, expoziții și dezbateri.

În plus, în cooperare cu partenerii locali și europeni, în special cu Institutul European de Artă și Cultură a Romilor, programul va pune Timișoara pe harta europeană a evenimentelor inovatoare menite să schimbe percepția asupra patrimoniului romilor, asupra poziției romilor ca parte a culturii europene și asupra apariției unei noi expresii culturale a romilor în secolul XXI.

Un alt program foarte important pentru Timișoara este și Festivalul *in : v z b l* care a apărut din nevoia de a reuni artiști din mai multe domenii care pot intra în contact direct cu diferite categorii de public. Această întâlnire își propune să expună artiștii și publicul la perspective diferite asupra realității. Ideea este inițierea unui dialog prin care ceea ce uneori este „invizibil” în societate să poată deveni vizibil, prin artă, într-unul din cartierele Timișoarei care a ajuns să semene cu o „periferie” din toate punctele de vedere.²⁰⁵

Festivalul, care a avut prima ediție în 2019 și s-a bucurat de succes atât în rândul publicului, cât și printre artiști, răspunde nevoii de acces la cultură a oamenilor din cartierul Fabric și nu numai, precum și nevoii de exprimare a sectorului cultural independent din artele spectacolului, care necesită sprijin în producție și acces la un public nou.

În anul 2023, vitalitatea culturală a municipiului Timișoara prosperă și propune o nouă față a orașului – un oraș deschis către incluziune, comunitate, artă, spectacole, deschidere către cunoaștere, care vine cu o provocare – să devină un oraș în care excelența culturală să primeze. Unele dintre evenimente vor avea loc în sate și orașe din apropiere, cum ar fi Dumbrăvița, Lugoj, Jimbolia, Arad, dar anul Capitalei Europene a Culturii vă va oferi și ocazia de a descoperi câteva nestemate neașteptate ale artei contemporane în orașul post-industrial Reșița sau în comunitățile artistice din satele *instagramabile* din Caraș Severin.²⁰⁶

Un astfel de proiect este și Spotlight Heritage Timișoara 2023 / Patrimoniul sub reflectoare Timișoara 2023: realizat în Iosefin (2019), Elisabetin (2020), Fabric (2021), Cetate (2022) și Giroc (2023), fiind inițiativa culturală digitală a Universității Politehnica Timișoara, realizată în parteneriat cu Muzeul Național al Banatului, parte a Programului Timișoara Capitală Europeană a Culturii 2023. Spotlight Heritage Timișoara sporește interesul publicului larg pentru cartierele istorice ale Timișoarei. În 2023, proiectul este dedicat cartierului nou introdus, Giroc, un cartier-dormitor din perioada comunistă și cuprinde în anul 2023 o expoziție muzeală, expoziții stradale, site web online, aplicații mobile, aplicații de realitate augmentată, aplicații și demonstrații de realitate virtuală, concurs studentesc internațional

---

²⁰⁵ <https://centruldeproiecte.ro/proiecte-finantate/festivalul-invzbl/>

²⁰⁶ <https://timișoara2023.eu/ro/viziteaza-timișoara/>

International Spotlight Heritage Student Contest, spectacole de muzică, teatru și dans stradal, evenimente și instalații digitale, tururi ghidate și tururi virtuale etc.²⁰⁷

Evenimentele propuse pentru anul 2023 au fost gândite și realizate de actori culturali și de comunitate, cu finanțare publică și privată. Programul cultural național „Timișoara – Capitală Europeană a Culturii în anul 2023” este finanțat de către Municipiul Timișoara, Ministerul Culturii și Consiliul Județean Timiș. În același timp, echipa curatorială – găzduită de Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara, este responsabilă cu elaborarea viziunii artistice și consolidarea programului prin orientarea operatorilor culturali și coordonarea apelurilor deschise.

Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara și Centrul de Cultură și Arte al Consiliului Județean Timiș sunt responsabile de implementarea și extinderea Programului Cultural, inclusiv monitorizarea și evaluarea impactului titlului, iar Asociația Timișoara 2023 – Capitală Europeană a Culturii este responsabilă de dezvoltarea componentelor transversale ale Programului Cultural, cum ar fi comunicarea, dezvoltarea programului de voluntariat și strângerea de fonduri.²⁰⁸

INFRASTRUCTURA ȘI ACTIVITĂȚILE SPORTIVE

Activitatea sportiv-recreativă constituie o necesitate care condiționează randamentul sportiv al cetățeanului, indiferent de vârstă sau profesie. Prin rolul atribuit de societate, activitățile sportive și recreative se dovedesc utile în formarea și pregătirea cetățenilor pentru viața socială (lect. univ. dr. Sorin Brîndescu, 2010).²⁰⁹ De asemenea, este dovedit faptul că sportul și activitățile de agrement sunt considerate instrumente de socializare extrem de importante, care sunt necesare pentru o dezvoltare favorabilă a comunității.

În același timp, trebuie făcută diferența dintre sportul de masă și sportul de performanță, întrucât acestea au scopuri diferite și se adresează unor categorii diferite de persoane. Pe de-o parte, sportul de masă sau sportul pentru toți reprezintă o oportunitate pentru dezvoltarea de comportamente care favorizează orientarea către performanța cotidiană și asigură o dezvoltare sănătoasă a omului. Pe de altă parte, prin sportul de performanță²¹⁰ se urmărește valorificarea aptitudinilor individului într-un sistem organizat de selecție, pregătire și competiție, având ca scop ameliorarea rezultatelor sportive, realizarea de recorduri și obținerea victoriei.

Analizând situația la nivelul întregului județ (nivel administrativ pentru care există date disponibile), se remarcă faptul că sectorul sportului de performanță a cunoscut o tendință ușoară de creștere de aproximativ 15,14% în perioada 2014-2021. Este de remarcat totuși faptul că numărul secțiilor sportive din anul 2021 este cel mai mare din ultima perioadă, fiind remarcată o mai mare atenție către practicarea unui sport din partea timișorenilor.

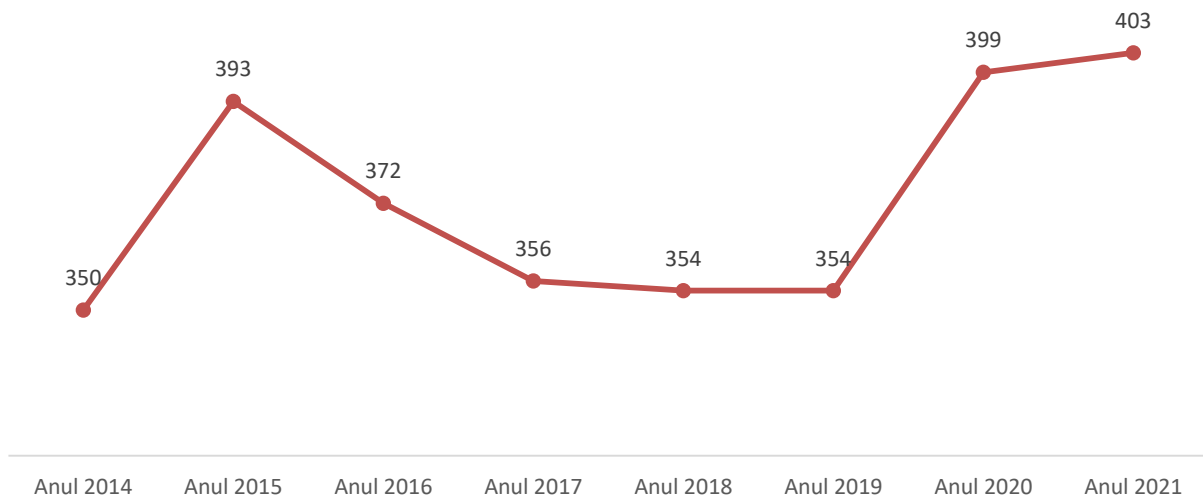
²⁰⁷ <https://timisoara2023.eu/ro/proiecte/patrimoniul-sub-reflectoare-timisoara-2023/>

²⁰⁸ Parteneri strategici / Finanțatori – <https://timisoara2023.eu/ro/parteneri-strategici-finantatori/>

²⁰⁹ Universitatea de Vest Timișoara, lect. univ. dr. Sorin Brîndescu, 2010 – Beneficiile practicării activităților de timp liber

²¹⁰ Conform Legii 69/2000

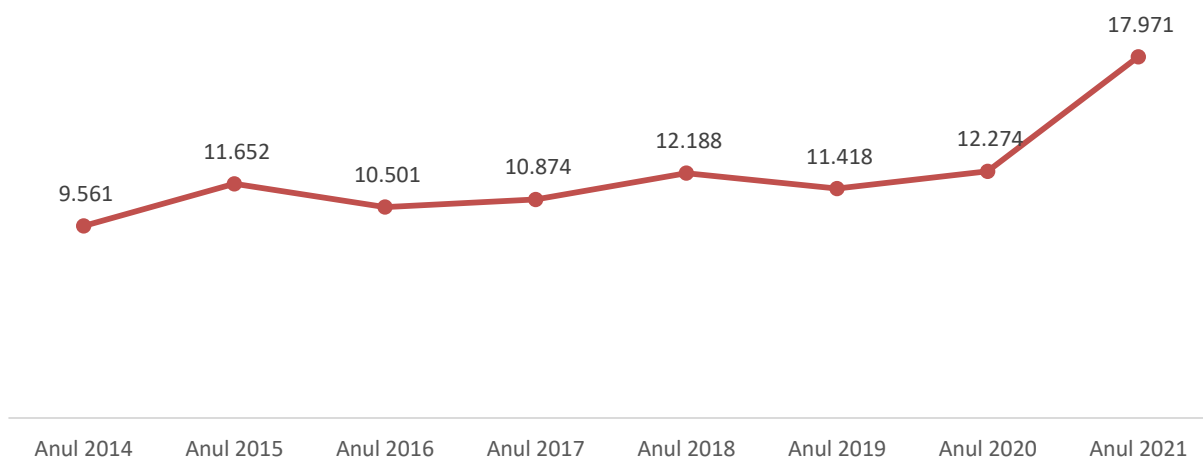
FIGURĂ 113 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE SECȚII SPORTIVE ÎN JUDEȚUL TIMIȘ ÎN PERIOADA 2014-2021

Sursa: Baza de date INS Tempo

În același timp, numărul total al sportivilor legitimați din județul Timiș a înregistrat o creștere de aproximativ 87,96%, fiind înregistrați în anul 2021 cu aproximativ 8.400 mii de sportivi mai mulți legitimați față de anul 2014 când numărul acestora era de aproximativ 9.500. Această creștere indică o sporire a atractivității acestui sector în rândul populației, dar și a faptului că tot mai mulți tineri doresc să facă performanță în acest domeniu.

FIGURĂ 114 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE SPORTIVI LEGITIMAȚI ÎN JUDEȚUL TIMIȘ ÎN PERIOADA 2014-2021

Sursa: Baza de date INS Tempo

Activitățile sportive joacă un rol deosebit de important în dezvoltarea armonioasă a unei persoane. În contextul în care sportul contribuie la menținerea unui echilibru fizic și mental, dar și la dezvoltarea interacțiunilor sociale, este necesar ca acesta să devină o prioritate în dezvoltarea municipiului, iar beneficiile acestuia să fie promovate de către cât mai multe persoane. În același timp, trebuie făcută diferența dintre sportul de masă și sportul de performanță, întrucât acestea au scopuri diferite și se adresează unor categorii diferite de persoane.

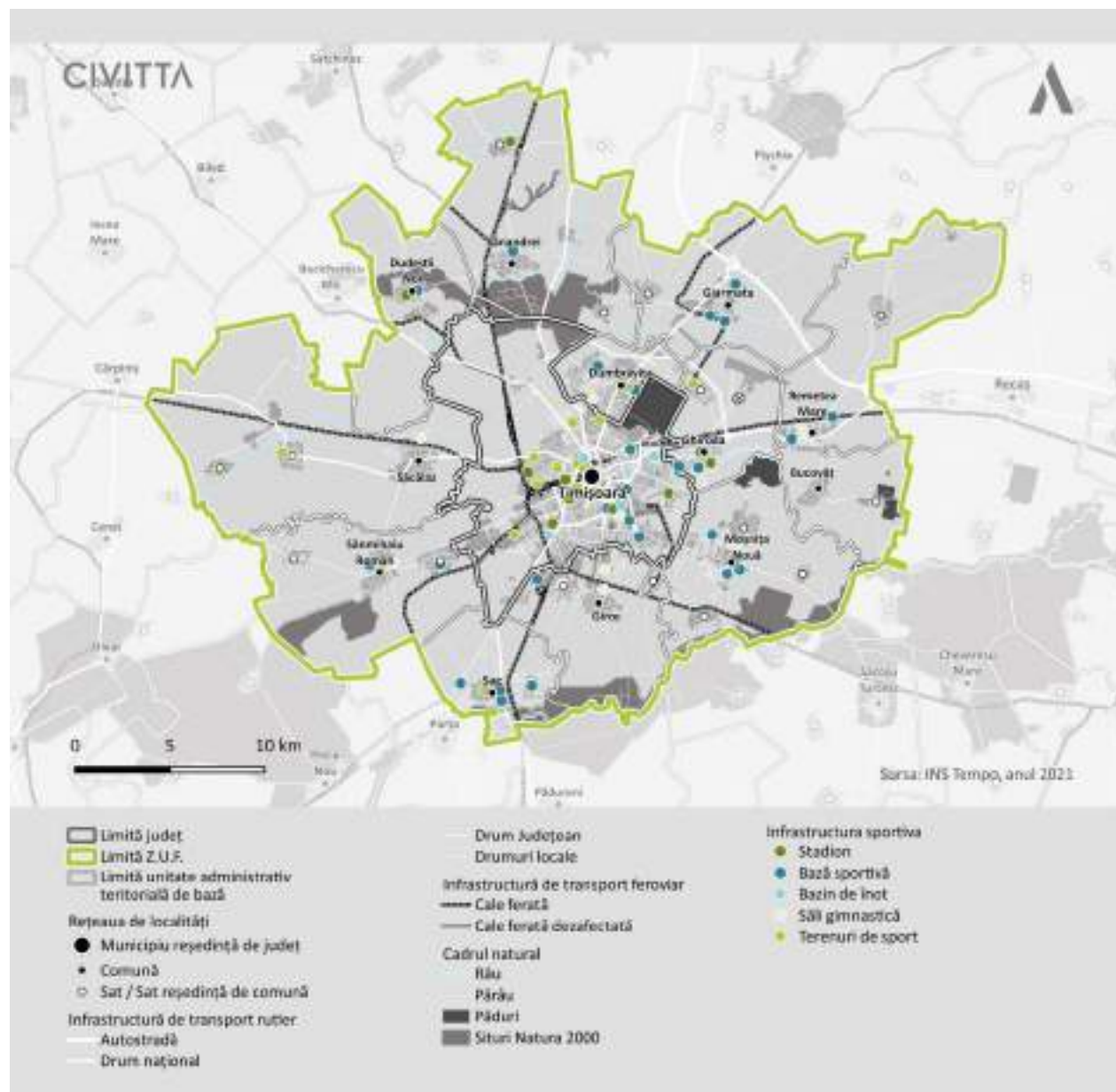

Municipiul Timișoara și Zona Urbană Funcțională nu dispune de o infrastructură sportivă competitivă la nivel național, dar se bucură de o diversitate ridicată din punct de vedere al numeroaselor discipline practicate aici precum fotbal, baschet, rugby, tenis de câmp, volei, escalade, judo, înot sau gimnastică.

Printre dotările sportive majore din teritoriul analizat se numără Stadionul din Timișoara, care a fost construit în 1963 și poartă numele fotbalistului timișorean Dan Păltinișanu (1951-1995), și care la momentul actual este închis. Acesta avea o capacitate de 32.972 locuri și a susținut în timp o serie de evenimente importante.

La acesta se adaugă și alte dotări majore precum: Sala Sporturilor Constantin Jude – Timișoara, Sala de Sport UVT Oituz – Timișoara, Complexul Sportiv Bega, Stadionul de Rugby, noua Sală Polivalentă Timișoara, Sala Polivalentă (în curs de implementare) și Stadionul Ștefan Dobai din Dumbrăvița, Baza Sportivă nr. 2 Politehnica – bazin de înot, Arena sportivă Dudeștii Noi, Centrul de înot de la Clubul Sportiv Școlar nr. 1 Timișoara, Baza de agrement și sport SC Biarena Sâandrei, Baza Sportivă din Săcălaz etc.

FIGURĂ 115 - PRINCIPALELE DOTĂRI SPORTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF

Sursa: Cartare Google Maps și baza de date INS Tempo, anul 2021

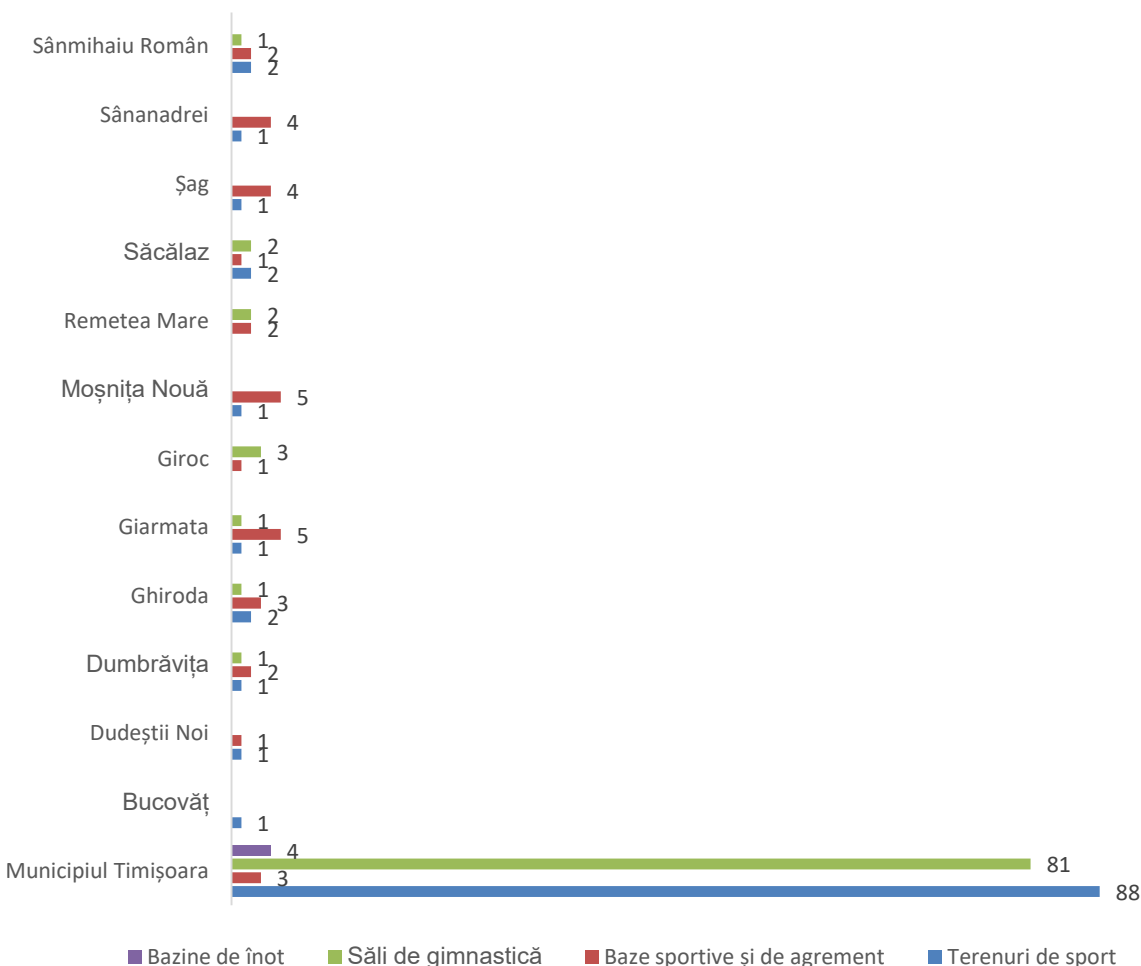
În prezent, majoritatea echipamentelor sportive majore se află preponderent în municipiul Timișoara, aici fiind și locul unde se desfășoară majoritatea competițiilor și evenimentelor sportive. De exemplu, Sala Sporturilor Constantin Jude este una dintre cele mai vechi dotări de acest fel din județ, fiind realizată în urmă cu 52 de ani. Aici evoluează echipele de baschet, handbal și fotbal²¹¹ ale Timișoarei, fiind totodată și locul unde s-au jucat de-a lungul anilor meciuri în Cupele Europene de handbal, un campionat european de baschet feminin, sau meciuri din Liga Campionilor de fotbal în sală. Sala are în prezent 1.400 de locuri în tribună și o lojă construită deasupra vestiarelor.

²¹¹ Fotbal-ul este versiunea interioară a fotbalului clasic – cu 5 jucători în fiecare echipă

Analizând distribuția infrastructurii sportive de la nivelul municipiului Timișoara și zona ZUF, se remarcă faptul că infrastructura sportivă este alcătuită din terenuri de sport, baze sportive și stadioane, aflate în mare parte în proprietatea unor instituții publice precum Ministerul Tineretului și Sportului, Consiliului Județean sau Primăriilor Locale. La acestea se adaugă și principalele dotări pentru sportul de masă cum este cazul sălilor de sport / fitness private sau dotările aferente unităților de învățământ, fiind astfel înregistrate la nivelul anului 2021 un total de 88 de terenuri de sport, 3 baze sportive, 81 de săli de gimnastică și 4 bazine de înot în municipiul Timișoara.

Se remarcă totodată faptul că o serie de unități administrativ teritoriale nu dispun de anumite infrastructuri sportive, cum este cazul UAT Giroc care nu beneficiază de niciun teren de sport sau de bazine de înot înregistrate în baza de date a Institutului Național de Statistică. În același context se află și UAT Remetea Mare care nu prezintă la nivelul bazei de date niciun teren de sport sau bazine de înot.

FIGURĂ 116 - DISTRIBUȚIA INFRASTRUCTURII SPORTIVE – TERENURI DE SPORT, BAZE SPORTIVE, STADIOANE DIN TIMIȘOARA SI ZUF, ANUL 2021

Sursa: Baza de date INS Tempo

În afară de municipiul Timișoara, niciun alt UAT aflat în ZUF nu prezenta la nivelul anului 2021 infrastructură sportivă de tipul bazine de înot, conform datelor regăsite la nivelul anului 2021 pe

platforma Institutului Național de Statistică. Cu toate acestea, numărul bazinelor de înot este unul mult mai mare, la nivelul municipiului fiind și alte piscine și zone private amenajate pentru înot sau agrement.

Interesul autorităților locale pentru dezvoltarea infrastructurii sportive este vizibil prin lucrările de investiții care urmează a fi realizate, spre exemplu prin obținerea fondurilor din partea Companiei Naționale de Investiții (C.N.I.). În acest context, trebuie menționate investițiile finanțate de către C.N.I. pentru perioada 2014-2023, dar și proiecte care se află pe lista de sinteză.

În ceea ce privește investițiile realizate în realizarea unor noi săli de sport, ultima sală realizată la nivelul municipiului Timișoara a fost reprezentată de Sala de sport de la Universitatea de Vest din Timișoara. La nivelul anului 2020, se afla încă pe lista de sinteză proiectul de Amenajare Complex Sportiv în satul Ghiroda.

La nivelul bazinelor de înot, se află în curs de derulare proiectul de realizare a bazinului didactic de pe str. Popa Șapca nr. 5 din Timișoara, valoarea investiției ajungând la suma de 12.296.316,00 lei. Tot în derulare se află și proiectul de realizare a unui bazin de înot în Moșnița Nouă – valoarea investiției fiind de 10.102.647,42 lei, alături de realizarea bazinului de înot din comuna Sânaandrei de pe str. Tineretului și Sf. Andrei, nr. 70-22 – valoarea investiției fiind de 10.941.991,14 lei și construirea bazinului de înot din satul Ghiroda – ce are o valoare totală a investiției de 10.170.570,00 lei. Tot pe lista proiectelor de la C.N.I. se află și realizarea unui bazin de înot în comuna Dudeștii Noi, pe Calea Hodoniului, nr. 64, pentru acest proiect fiind aprobați indicatorii.²¹²

Alte exemple sunt și proiectele pe care Primăriile Locale doresc să le implementeze, cum este cazul UAT-ului Dumbrăvița, care are în lista de proiecte pentru perioada 2021-2027²¹³ o serie de lucrări precum:

- Amenajare terenuri sportive I în UAT Dumbrăvița;
- Amenajare terenuri sportive II în UAT Dumbrăvița;
- Complex Sportiv UAT Dumbrăvița;
- Bazin didactic de înot în localitatea Dumbrăvița;
- Amenajare complex de agrement în Dumbrăvița;
- Amenajare zonă agrement malul Beregsăului;
- Amenajare zonă agrement malul HCN 91.

În acest sens și UAT-ul Sânmihaiu Român are pe lista de proiecte pentru perioada 2021-2027²¹⁴ o serie de lucrări finanțate prin PNRR care să dezvolte și mai mult infrastructura sportivă și de petrecere a timpului liber:

- Dezvoltarea infrastructurii de transport verde – Piste pentru biciclete în comuna Sânmihaiu Român, județul Timiș;
- Construirea bază sportivă în localitatea Sânmihaiu Român – proiect / prioritate de investiție al Primăriei pentru perioada 2021-2027;
- Amenajare parc Rât lordache;
- Construire pasarelă pietonală în localitatea Sânmihaiu Român.

Aceste proiecte vor răspunde unor nevoie actuale ale zonei studiate, de a suplimenta oferta de dotări sportive omologate pentru mai multe ramuri sportive, de a spori oferta de terenuri sintetice pentru

---

²¹² <https://www.cni.ro/proiecte/proiecte>

²¹³ Cf. răspuns solicitare de date nr. 5201 / 07.02.2023 din partea Primăriei Comunei Dumbrăvița

²¹⁴ Cf. răspuns solicitare de date nr. R 944/15.02.2023 din partea Primăriei Comunei Sânmihaiu Român

practicarea sporturilor în sezonul rece, precum și de a asigura servicii superioare de recuperare pentru sportivii de performanță. Vor fi însă în continuare necesare și o serie de măsuri conexe care să faciliteze accesul la dotări sportive pentru cât mai mulți locuitori ai municipiului Timișoara și în special pentru cât mai mulți locuitori din Zona Urbană Funcțională a municipiului.

În ceea ce privește alte modalități de petrecere a timpului liber prin practicarea unor activități sportive, Timișoara și zona de influență dispun de o infrastructură mai puțin densă și diversă, dezvoltată în principal în municipiu.

De asemenea, pe lângă lipsa unei evidențe clare a infrastructurii sportive din județ, acesta se confruntă și cu o serie de alte provocări precum lipsa unor echipamente majore cum ar fi o bază sportivă majoră care să permită organizarea de evenimente indoor și outdoor, dedicate mai multor ramuri sportive și care să fie optime pentru pregătirea sportivilor de performanță.

În ceea ce privește activitățile sportive desfășurate în municipiul Timișoara, câțiva dintre principalii actori relevanți în acest domeniu sunt Asociația Județeană de Fotbal Timiș, Clubul Sportiv Municipal Timișoara (CSM Timișoara), Clubul Sportiv Universitar Universitatea de Vest din Timișoara sau Clubul Sportiv Timișoara Noua Generație.

Clubul Sportiv Municipal Timișoara a fost înființat în anul 1985 și este o instituție publică în subordinea Ministerului Tineretului și Sportului, care are ca obiect de activitate performanța, selecția, pregătirea și participarea la competiții interne și internaționale. În cadrul Clubului Sportiv Municipal Timișoara, activează 12 secții pe ramuri de sport, din care 9 olimpice: atletism, box, badminton, canotaj, lupte libere, natație, tenis de câmp, tir, volei și 3 neolimpice: modelism, radioamatorism și samba.

Rezultatele obținute de CSM Timișoara în decursul anilor, situează clubul în eșalonul fruntaș al cluburilor din România situându-se în fiecare an în primele 10 cluburi din țară. În palmaresul clubului se află mai multe medalii la Campionate și Cupe Mondiale, medalii la Campionate Europene și la Campionate Naționale sau Cupe Naționale.

Clubului Sportiv Universitar Universitatea de Vest din Timișoara (CSU – UVT) a fost înființat în anul 2015 și are active în acest moment 9 secții sportive – handbal, volei, șah, arte marțiale, motoparapantă, badminton, ciclism, lupte și fotbal, obținând deja rezultate notabile: medalii la competițiile naționale de șah, titlul național la șah seniori – masculin, arte marțiale, badminton – titlul național la badminton seniori masculin, locul III la CN individual de lupte, calificare la turneul final de promovare în liga I la volei masculin.²¹⁵

Clubul Sportiv Timișoara Noua Generație (TNG) împlinește 15 ani de activitate, timp în care au realizat aproximativ 100 de tabere cu copii, au participat la aproape 80 de competiții și au desfășurat o serie de alte evenimente sportive. Clubul organizează tabere de aventură destinate copiilor, tabere la mare și tabere de schi, alături de diverse programe și evenimente adresate acestora.

Un astfel de exemplu este AlphaKid – un program complex format din cursuri de înot și antrenamente de Powerkid, alternative. Programul este conceput pe termen lung, acesta acoperind toate nivelurile de dezvoltare motrică și psihică a copiilor. Este o activitate de grup unde dezvoltarea socială este esențială. Din punct de vedere al evenimentelor, echipa TNG organizează evenimente sportive din diverse arii sportive, acestea se adresează tuturor categoriilor de vârstă și sunt adaptate în funcție de nivelul grupului.²¹⁶

---

²¹⁵ Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș, 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

²¹⁶ <https://timisoaranouageneratie.com/>

Pe lângă acestea, în județ există și alte cluburi și asociații recunoscute precum Asociația Club Sportiv Taifun Racing Timișoara – motociclism, Baschet Club Municipal ELBA Timișoara – baschet masculin, Asociația Sportivă Clubul Pascota Ioan Ilie – motociclism, Rugby Club Municipal Timișoara, Aem-Luxten Timișoara – șah, Clubul Sportiv-Baschet Danzio Timișoara – baschet feminin, Asociația Județeană de Canotaj Timiș – canotaj, Asociația Județeană de Arte Marțiale sau Clubul Sportiv Universitatea Politehnica Timișoara – handbal masculin. Mai mult, cluburile sportive la nivel de Timiș, înființate de zeci de ani, au format numeroase generații, din care s-au remarcat personalități sportive bine cunoscute pe plan național și internațional, campioni olimpici și mondiali, precum și tehnicieni de marcă în domeniul sportiv – Iolanda Balas Sotter, Henri Rang, Ion Drâmba, Ioan Olimpiu Marconi, Lavinia Miloșovici, Cosmin Contra, Corina Căprioriu, Dan Păltinișanu, Doina Mot sau Camelia Macoviciuc.²¹⁷

Nu în ultimul rând, trebuie menționate și evenimentele sportive majore care se organizează în cadrul municipiului Timișoara, precum și în alte zone din întreg județul: SportGuru Timișoara 21K, Campionatul Național de Judo Veterani, Women Rally, Festivalul Sport 21, Cupa Pădurea Verde, Light up your city – Tura Licuricilor, Campionatul Național de MTB XCO, Noaptea Spartanilor, Finala Campionatului Național de Fotbal American, Timișoara Air Show, Liberty Marathon, Make it! Race it! Recycle it!, The Color Run Love Tour, Marșul Tăcerii, Timotion – Timișoara se mișcă (ediția 2023), Team Up & Run, Cupa One Move, Lunca Timișului, Timișoara City Marathon, Cupa Kolping la Baschet, meciuri de fotbal naționale, competiții naționale și internaționale oficiale, campionate de volei, arte marțiale și baschet, maratoane de alergat, competiții pentru sporturi extreme, concursuri de dans etc.

În total, la nivelul anului 2023, conform platformei timisoreni.ro²¹⁸ există aproximativ 600 de evenimente sportive care vor avea loc în Timișoara sau în zone din imediata apropiere de municipiu. Toate acestea susțin o ofertă diversificată a activităților sportive disponibile pentru comunitatea locală din municipiul Timișoara și nu numai.

Este însă necesară sporirea activităților de promovare a sportului în vederea atragerii a unui număr cât mai mare de participanți, în acest caz fiind identificată necesitatea dezvoltării unui program integrat la nivelul orașului dedicat sportului pentru toți. De asemenea, organizarea frecventă a competițiilor sportive de talie națională sau internațională ar putea spori activitatea turistică și socio-economică, ar stimula îmbunătățirea sau dezvoltarea infrastructurii sportive actuale și totodată ar revitaliza tradiția sportivă locală.

INFRASTRUCTURA ȘI ACTIVITĂȚILE DE PETRECERE A TIMPULUI LIBER ȘI AGREMENT

În ceea ce privește infrastructura și activitățile de agrement existente la nivelul municipiului Timișoara și la nivelul zonei urbane funcționale a municipiului, acestea se grupează în general în cadrul unor categorii principale în funcție de interesul utilizatorilor. Majoritatea obiectivelor din teritoriu sunt concentrate în municipiul Timișoara, însă pot fi descoperite locuri deosebite pe întreg teritoriul analizat – de la zone naturale, parcuri, zone de agrement, loisir etc.

Astfel, printre cele mai des practicate activități de către timișoreni sunt cele în aer liber, unele dintre cele mai importante dotări din această categorie fiind reprezentate de parcuri, spații verzi, locuri de joacă pentru copii sau zonele de promenadă. În zona centrală, parcurile, scuarurile verzi, piețele, locurile de joacă și terenurile de sport fac parte din oferta cea mai la îndemână pentru loisir și sunt în general bine amenajate și întreținute.

---

²¹⁷ Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș, 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

²¹⁸ https://www.timisoreni.ro/info/evenimente_sportive/

Parcurile dau Timișoarei renumele de oraș al florilor și al parcurilor, datorită numărului lor mare, de la faptul că se poate traversa orașul, trecând dintr-un parc în altul și mai ales datorită prestigiului pe care orașul l-a câștigat, încă din secolul al XIX-lea, când aici trăiau cultivatori de trandafiri, vestiți în întreaga Europă. În prezent parcurile găzduiesc multe din evenimentele culturale ale Timișoarei, precum Bega Bulevard, la Festivalul Inimilor – festival internațional de folclor, Ruga Timișoarei, numeroase festivaluri de film, festivaluri pentru copii și încântă privirile vizitatorilor cu zeci de mii de lalele în perioada festivalului Timfloralis.²¹⁹

De asemenea, prezența cursului râului Bega și a unor vaste suprafețe amenajate adiacente acestuia, îl pune pe harta atracțiilor importante din oraș. Până în secolul al XVIII-lea zona Timișoarei era o zonă mlăștinoasă. Pentru asanarea mlaștinilor și pentru dezvoltarea economică și socială a orașului a fost necesară construirea unui canal. Construcția canalului Bega a început 1728, iar în 1732 a circulat prima navă de la Timișoara, pe Bega, Tisa apoi pe Dunăre, până la Pancevo, în Serbia. Lungimea totală navigabilă a Canalului Bega era de 116 km. În prezent Bega e importantă pentru transportul public și de agrement – cu vapoare, în Timișoara, având totodată și un rol important pentru sport și recreere. Pe maluri sunt amenajate piste de biciclete și alei pentru plimbare și alergare.

La nivelul municipiului Timișoara sunt cunoscute și apele de mare adâncime, hipotermale care sunt captate în Piața Unirii, la sud de Cetate și Cartierul Fabric, dar și mezotermale captate în Piața Bihor. Aceste ape au valoare terapeutică, fiind utilizate în scop balnear în cadrul Ștrandului Termal²²⁰.

Conform Planului Urbanistic General al municipiului Timișoara, *”orașul dispune în prezent de 510 ha spații verzi publice din care: parcuri 117,57 ha, scuaruri 21,58 ha, spații verzi din aliniamente stradale și blocuri 290,15 ha, perdea forestieră 30 ha și Pădurea Verde 50,7 ha. Din punct de vedere al repartizării parcurilor pe teritoriul municipiului Timișoara, se remarcă o concentrare a parcurilor în zona centrală a orașului, de-a lungul Canalului Bega. Lanțul de parcuri este dominant pe malul nordic și prezintă un aspect compact și masiv.*

Față de această zonă avantajată, orașul mai prezintă în partea de sud - est două parcuri cu suprafețe mai mari (Parcul Stadion și Parcul Lidia)”²²¹.

O selecție a celor mai frecventate / reprezentative spații de petrecere a timpului liber cuprinde arealul aferent râului Bega, Parcul Alpinet Timișoara, Parcul Botanic Timișoara, Parcul Central „Anton Scudier” Timișoara, Parcul Civic Timișoara, Parcul Justiției Timișoara, Parcul Poporului Timișoara, Parcul Rozelor Timișoara, Parcul Catedralei Timișoara, Parcul Copiilor Timișoara, Parcul Regina Maria, Parcul Andrei Mocioni, Parcul Uzinei, Parcul Dendrologic Bazoș (din Bucovăț) sau o serie de părculețe mai mici din cartierele Timișoarei precum: Parcul Gheorghe Doja, Parcul Mecanica, Parcul Doina, Parcul Clăbucet, Parcul Adolescenței, Parcul Lidia, Parcul Pădurice, Parcul Sudului, Parcul Stadion Dan Păltinișanu, Parcul Karlsruhe, Parcul 3 August 1919, Parcul Arcidava, Parcul Sfântul Nicolae, Parcul Bucovina, Parcul Dacia etc.

Alte zone de petrecere a timpului liber și care găzduiesc anual o serie de evenimente importante și adăpostesc o serie de atracții turistice în Timișoara sunt și piețele urbane. Aici putem menționa:

- **Piața Libertății** – inițial Paradeplatz, „Piața de Paradă”, apoi Prinz Eugen Platz, „Piața Prințul Eugen”, este o piață istorică din Timișoara ce a adăpostit de la început mai multe clădiri cu funcțiuni militare.

Aici se află Comenduirea Garnizoanei, Primăria Veche, fosta Cancelarie de război (lângă Primăria Veche), Cazinoul Militar, dar și un important monument baroc “Monumentul Sf. Maria și Sf. Ioan

²¹⁹ <https://xn--urlaub-in-rumnien-2qb.de/ro/uir/de-vizitat-orase-timisoara/>

²²⁰ PUG Timișoara – Memoriu General: <https://assets.primariatm.ro/cf4268fa-73e7-4863-ab83-52923c3ab2fa>

²²¹ PUG Timișoara – Memoriu General: <https://assets.primariatm.ro/cf4268fa-73e7-4863-ab83-52923c3ab2fa>

Nepomuk“. În anul 1848, odată cu izbucnirea revoluției maghiare, numele pieței se schimba în Piața Libertății.

- **Piața Unirii** – cea mai veche piață istorică din Timișoara ce găzduiește construcții deosebite, în stil baroc, precum Palatul Baroc, Domul Romano-Catolic, Catedrala Ortodoxă Sârbă, Palatul Episcopiei Ortodoxe Sârbe și Monumentul Sf. Treime, amplasat central.

De-a lungul timpului aceasta s-a numit și Piața Principală (Hauptplatz, Piața Domnului (Domplatz) și Piața Losonczy (după numele comitelui Ștefan Losonczy, ucis la 1552 când cetatea a fost cucerită de turci).

- **Piața Victoriei** – este locul în care Timișoara pe data de 20 decembrie 1989 a fost proclamată primul oraș liber din România. Aceasta a fost un bulevard principal care la începutul secolului XX, concomitent cu demolarea cetății, centrul Timișoarei a fost reproiectat și s-a transformat în piață pentru a permite dezvoltarea orașului.

În jurul pieței se găsesc instituții culturale importante precum: Opera Română, Teatrul Național, Teatrul Maghiar de Stat, Teatrul German de Stat, Catedrala Mitropolitană, cinematografele Timiș, Capitol și Studio, Muzeul Banatului, galerii de artă și multe magazine comerciale.

Unele din cele mai importante evenimente culturale care se desfășoară în Piața Victoriei: JazzTM, Timfloralis, Festivalul de Teatru FEST-FDR, Festivalul de Operă și Operetă, Târgurile de Paști și de Crăciun, Concertele de Anul Nou și multe altele.

- **Piața Plevnei** – este o piață veche din Timișoara care păstrează și astăzi clădiri rafinate cu elemente arhitecturale tipice începutului anilor 1900. Odată cu introducerea noului plan urbanistic al orașului care prevedea extinderea acestuia dincolo de zidurile cetății, se conturează și această piață. Aici se pot admira clădiri splendide create de Martin Gemeinhardt, celebru arhitect din acea perioadă.

Atât pentru locuitori, cât și pentru turiști, există numeroase locuri de vizitat lângă municipiul Timișoara, unde cei care doresc să își petreacă timpul liber o pot face în locuri liniștite. Cetăți, parcuri, lacuri, rezervații naturale, complexe turistice, zone de agrement, restaurante și multe alte obiective se pot găsi și la nivelul zonei urbane funcționale a municipiului Timișoara sau chiar la nivelul întregului județ.

Cele mai importante spații verzi și zone de agrement din zona periurbană sunt²²²:

- **Pădurea Pișchia și acumularea Murani** Situată în nord-estul Timișoarei, pe șoseaua Timișoara – Lipova, la o distanță de 25 km de Timișoara și de 2 km de comuna Pișchia;
- **Acumularea Ianova** – lac de acumulare artificial, situat la 5 km în amonte de Ianova și la circa 25 km distanță de Timișoara, pe Valea Lungă (Gherteamos);
- **Pădurea Recaș** – situată la 3 km de Recaș și la 27 km de Timișoara, pe malul Begăi;
- **Pădurea Bistra** – este cea mai apropiată pădure de oraș, situată la cca. 10 km distanță, în sudul Begăi (în vechea sa luncă), între Ghiroda și Bucovăț;
- **Parcul dendrologic Bazos** – singura bază recreativă amenajată din zona periurbană a municipiului Timișoara. El reprezintă în același timp un obiectiv național de importanță deosebită datorită colecției sale de arbori și arbuști de pe mai multe continente;
- **Pădurea Chevereș** – o unitate compactă de 1.611 ha, situată pe malul stâng al Timișului, iar trupul Bacova, de 727 ha este situat pe terasa superioară a Timișului, între localitățile: Bacova, Chevereș și Sârbova, la 27-28 de km de Timișoara;

---

²²² PUG Timișoara – Memoriu General: <https://assets.primariatm.ro/cf4268fa-73e7-4863-ab83-52923c3ab2fa>

- Pădurea Giroc – este situată imediat după Pădurea Verde, la 10-15 km distanță față de Timișoara, având o suprafață de peste 400 ha;
- Pădurea Lighed – cu o suprafață de 1.600 ha, Pădurea Lighed este trupul de pădure cel mai mare din Câmpia Banatului. Pădurea Lighed este zonată în amenajamentul silvic ca pădure de agrement;
- Lunca Timișului – Albina – situată în imediata vecinătate a șoselei Timișoara – Buziaș;
- Lunca Pogănișului – o potențială zonă recreativă, dar fără acces și alte amenajări asigurate;
- Lunca Timișului – Urseni – Giroc – Șag – zona amplasată în Lunca Timișului, între localitățile Urseni și Șag, se întinde pe o lungime de 12 km și ocupă o suprafață de circa 30 ha. Presărată cu numeroase plaje, zona nu prezintă nici o amenajare specială;
- Zona Băile Călacea – situată în partea vestică a Câmpiei Înalte a Vingăi, la circa 25 km nord-vest de Timișoara.

În cadrul zonei analizate se pot realiza o serie de trasee turistice ce pun în evidență atracțiile principale ale județului, atât cele naturale cât și cele antropice. Pe lângă o serie de monumente și atracții ce au căpătat notorietate, mai există și alte obiective mai puțin cunoscute. Consiliul Județean Timiș, prin Biroul pentru dezvoltarea turismului și evenimente, a dorit să le ofere turiștilor care ajung în municipiul Timișoara și în județul Timiș mai multe variante pentru petrecerea timpului liber. Pentru turiști, dar și pentru timișoreni și timișeeni amatori de ieșiri în natură, a fost întocmită o hartă²²³ cu șapte variante de trasee, toate cu pornire din Timișoara.

Traseele gândite de Biroul pentru dezvoltarea turismului și evenimente sunt următoarele:

- Traseu 1: Timișoara – Lugoj – Cetatea Jdioara – Cascada Cornet – Lacul Surduc – Muzeul Traian Vuia;
- Traseu 2: Timișoara – Jimbolia – Lenauheim – Lovrin;
- Traseu 3: Timișoara-Satchinez (Rezervația Ornitologică Satchinez) – Sânnicolau Mare – Dudeștii Vechi;
- Traseu 4: Timișoara – Pișchia – Murani – Charlottenburg – Buzad;
- Traseul 5: Timișoara – Margina – Transluncani – Cascada Șopot;
- Traseul 6: Timișoara – Parcul Dendrologic Bazoș – Buziaș – Cramele din Silagiu;
- Traseul 7: Timișoara – Peciu Nou – Cebza – Ciacova – Deta – Foeni – Banloc – Deta.

---

²²³ <https://www.citimis.ro/traseeturistice/>

FIGURĂ 117 - HARTA TRASEELOR TURISTICE REALIZATĂ DE BIROUL PENTRU DEZVOLTAREA TURISMULUI ȘI EVENIMENTE, CJ TIMIȘ

Sursa: <https://www.cjtimis.ro/traseeturistice/>

La nivelul teritoriului analizat, au fost realizate o serie de proiecte ce au avut drept scop promovarea și dezvoltarea traseelor cicloturistice și de drumeție, pentru a încuraja timișorenii să descopere noi zone de petrecere a timpului liber în jurul municipiului Timișoara. O astfel de inițiativă este și proiectul „Eco Timiș (Tamiș) – un nou produs turistic” realizat prin colaborarea a 4 parteneri respectiv „Centrul de Voluntariat și Mișcarea de Conservare a naturii” – Pancevo (lider de proiect), „Camera de Comerț și Industrie” – Pancevo (partener), „Asociația Miltonia” – Timișoara (partener), „Asociația pentru promovarea și dezvoltarea turismului în județul Timiș” – Timișoara (partener), care a fost aprobat și finanțat de Uniunea Europeană prin Programul de cooperare transfrontalieră Interreg IPA CBC România – Serbia în iunie 2017.²²⁴

În acest sens, proiectul vine ca un răspuns la nevoile turiștilor, și au realizat o serie de trasee prin care aceștia se pot bucura de oportunitățile oferite de mediu în mod natural, respectiv drumeții / ciclism pe căi naturale / canotaj / pescuit sportiv / observarea păsărilor dezvoltate de-a lungul a 5 trasee cicloturistice marcate în județ, dar care sunt puțin cunoscute, promovate și prea puțin utilizate de către publicul larg. Cele 5 trasee pornesc din Timișoara și ating numeroase puncte de interes – rezervații naturale, obiective turistice, monumente arhitecturale, zone de agrement din jurul municipiului, având următoarele rute:

- Timișoara – Rezervația Naturală Satchinez, care include ca puncte de oprire Acumularea Dumbrăvița (zonă de pescuit) sau comuna Sănandrei;
- Timișoara – Ianova – Domeniul Herneacova, care include ca puncte de oprire Acumularea Dumbrăvița (zonă de pescuit) cu trecere prin comunele Giarmata Vii și Giarmata;

²²⁴ <https://www.eco-timis-network.eu/proiect/descriere-generală>

- Timișoara – Lunca Timișului – Rezervația Pădurea Macedonia, care include ca puncte de oprire comuna Giroc, Pădurea Giroc, Mănăstirea Șag, Plaja Șag, Plaja Timiș, Malul Timișului, Zona de Agreement Giroc-Timiș;
- Timișoara – Parcul Dendrologic Bazoșul Nou, care include ca puncte de oprire Balta cu Nuferi din Ghiroda și Parcul Dendrologic din Bazoșul Nou din Bucovăț;
- Timișoara – Lunca Timișului – Bazoșul Nou, cu posibilitatea realizării activităților de tip caiac pe Lunca Timișului.

Pe lângă acestea, se manifestă un interes sporit asupra implementării unor proiecte ce au drept scop modernizarea și diversificarea zonelor de agreement și de petrecere a timpului liber din Timișoara și din zona urbană funcțională a municipiului.

Cu ocazia anului 2023 și a deschiderii oficiale a anului pentru Timișoara Capitală Europeană a Culturii, o serie de proiecte menite să activeze spațiul public și comunitatea timișoreană, au fost pregătite pentru a fi implementate anul acesta. Un astfel de proiect este și traseul Privește orașul – Spații vii, ce a avut parte de o serie de intervenții participative în anul 2022, activări urbane și publicații care au drept scop realizarea unor intervenții în spațiul public din zona Piața Victoriei și din zona malurilor Mureșului în anul 2023.²²⁵

La nivelul municipiului Timișoara, o serie de proiecte votate de către timișoreni în cadrul primei ediții de bugetare participativă, derulată sub denumirea de Timișoara Decide! vor intra în implementare. Printre acestea se numără și proiecte votate care susțin dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii pentru petrecerea timpului liber din oraș:

- Îmbunătățirea calității pistelor de biciclete (cele mai des folosite) – 1.254 voturi – 400.000 lei. Eliminarea bordurilor înalte de la trecerile de pietoni sau de la intersecțiile străzilor prin aducerea lor la același nivel (70% din buget și 30% din buget pentru marcaje);
- Păduri urbane miniaturale – 1.187 voturi – 400.000 lei. Extinderea de spații verzi prin amenajarea de păduri urbane miniaturale în diverse locuri ale Municipiului Timișoara. În funcție de încadrarea în buget sunt propuse următoarele zone: Piața Consiliul Europei, Pasaj Jiul, zona locomotivei; intersecția Punctele Cardinale; intersecția Bărnăuțiu – Kogălniceanu; intersecția Aradului, Alexandrescu, Marginii; intersecția Rebreanu, Brâncoveanu; intersecția Rebreanu, Șagului; în vecinătatea Shopping City, Bulevardul Dâmbovița – depou STPT, zona AEM.

Pe data de 15.03.2022 a fost aprobată în cadrul CL Timișoara înființarea unei păduri urbane miniaturale.²²⁶

Pe lângă aceste proiecte, Primăria Timișoara a scos la licitație serviciile de proiectare și asistență tehnică din partea proiectantului, Studiu de Fezabilitate și Proiect Tehnic, pentru amenajarea Pădurii Verzi ca pădure – parc. În prezent, Pădurea Verde nu este deschisă publicului, însă are un potențial de recreere care poate fi valorificat, prin amenajarea ei ca pădure-parc, astfel încât timișorenii și turiștii să aibă la dispoziție un nou spațiu generos pentru relaxare în aer liber.²²⁷

De asemenea, proiectul de amenajare va aduce și alte beneficii: creșterea suprafeței de spațiu verde amenajat în zona urbană, conservarea biodiversității locale, educația ecologică a publicului și, nu în ultimul rând, îmbunătățirea sănătății cetățenilor și dezvoltarea infrastructurii de agreement și recreere, încurajând petrecerea timpului liber în natură. Intervențiile preconizate vor trebui să fie minim invazive,

²²⁵ https://centruldeproiecte.ro/wp-content/uploads/2022/12/RO_Final_Programul-cultural-reactualizat-TM23.pdf

²²⁶ <https://decidem.primariatm.ro/bp/proiecte/123>

²²⁷ <https://www.primariatm.ro/2023/03/27/amenajarea-padurii-verzi-va-prinde-contur/>

iar materialele vor fi ecologice. Se vor avea în vedere: conservarea biodiversității și restaurarea ecologică, ameliorarea climatică în mediul urban și accesibilitatea pentru toate grupele de vârstă.

Mai mult, Primăria Timișoara vrea să realizeze în partea de nord a orașului o zonă de agrement metropolitană care se va întinde pe o suprafață de aproximativ 700.000 de metri pătrați. Aici ar urma să fie organizat și un festival uriaș, de către inițiatorii Untold și Neversea. Zona de agrement metropolitană nord are circa 700.000 mp (70 hectare) și este situată între perdeaua forestieră a orașului care acționează ca o "barieră verde" și aeroportul utilitar Cioca, cu acces dinspre calea ferată și acces auto dinspre Calea Torontalului către autostradă și centura auto. Un spațiu extrem de generos, cu un cadru natural de excepție, insuficient utilizat în prezent.

Proiectul propus generează un impact ecologic pozitiv prin regenerarea zonelor verzi albastre, aducând o zonă de agrement accesibilă velo și pietonal dinspre zonele de dezvoltare urbane majoră, actualmente în creștere accentuată.²²⁸ Proiectul, care va fi reglementat printr-un PUZ, va răspunde unor nevoi multiple care s-au înregistrat în zonă și pe care cetățenii le-au semnalat:

- Agrement activ individual și de grup;
- Cadru propice pentru evenimente de mari dimensiuni;
- Agrement în cadrul natural diversificat ca peisaj și topografie;
- Zonă tampon în cadrul urbanizat excesiv al zonei metropolitane;
- Regenerarea biodiversității locale;
- Asigurarea accesului în cadru natural și spații verzi dinspre zone cu locuire densă.

La nivelul zonei urbane funcționale a municipiului Timișoara, conform adresei nr. SC2022-29497/24.11.2022 înregistrată la Primăria comunei Dumbrăvița cu nr. 5201/07.02.2023, se au în vedere realizarea mai multor proiecte ce țin de dezvoltarea și diversificarea zonelor de agrement și de petrecere a timpului liber în perioada 2021-2027:

- Amenajare pistă de biciclete și zonă promenadă Pădurea Verde (Bd. Ghiocilor – Str. Constructorilor) – idee;
- Amenajare rețea de piste de biciclete – Dezvoltarea infrastructurii de transport verde: pistă de biciclete în comuna Dumbrăvița – Contract semnat cu MDLPA - PNRR C10;
- Amenajare pistă de biciclete și zonă promenadă I (Pădurea Verde - Lac) – idee;
- Amenajare pistă de biciclete și zonă promenadă II (Pădurea Verde - Giarmata VII) – idee;
- Amenajare pistă de biciclete și zonă promenadă III (Pădurea Verde - Giarmata) – idee;
- Dezvoltarea mobilității prin infrastructură velo în interiorul localității Dumbrăvița – idee;
- Traseu turistic ciclist transfrontalier (Constructorilor, Codrului, Migdalului, Bălcescu, Ghiocilor) - SF, Deviz, Cerere de finanțare;
- Amenajare complex de agrement în Dumbrăvița – idee;
- Amenajare zona agrement malul Beregsăului – idee;
- Amenajare zona agrement malul HCN 91 – idee;
- Construirea de parcuri și spații de joacă pentru copii și adolescenți – idee;
- Grădina botanică și seră educațională – idee.

---

²²⁸ https://decidem.primariatm.ro/processes/regenerare-ZAM/f/14/?component_id=14&locale=ro&participatory_process_slug=regenerare-ZAM

De asemenea, administrația locală Primăria comunei Sânmihaiu Român are pe lista de proiecte pentru perioada 2021-2027²²⁹ o serie de lucrări finanțate prin PNRR care să dezvolte și mai mult infrastructura sportivă și de petrecere a timpului liber:

- Dezvoltarea infrastructurii de transport verde – Piste pentru biciclete în comuna Sânmihaiu Român, județul Timiș;
- Construirea bază sportivă în localitatea Sânmihaiu Român – proiect / prioritate de investiție al Primăriei pentru perioada 2021-2027;
- Amenajare parc Rât Lordache;
- Construire pasarelă pietonală în localitatea Sânmihaiu Român.

Toate acestea susțin o ofertă diversificată a activităților sportive disponibile pentru comunitatea locală din municipiul Timișoara și de la nivelul localităților din zona urbană funcțională a municipiului. Este însă necesară sporirea activităților de promovare a sportului și de petrecere a timpului liber în vederea atragerii a unui număr cât mai mare de participanți, în acest caz fiind identificată necesitatea dezvoltării unui program integrat la nivelul teritoriului dedicat sportului pentru toți. Un astfel de exemplu este programul Orașul în Mișcare – program care finanțează proiecte sportive care își propun să susțină colaborările locale, să pună în valoare inițiative sportive locale și să crească gradul de activitate sportivă pentru diferite segmente de populație, în Timișoara.

De asemenea, organizarea frecventă a competițiilor sportive de talie națională sau internațională ar putea spori activitatea turistică și socio-economică, ar stimula îmbunătățirea sau dezvoltarea infrastructurii sportive actuale și totodată ar revitaliza tradiție sportivă locală.

RESURSELE TURISTICE

Turismul reprezintă un sector de perspectivă, ce poate contribui la dezvoltarea economică a unui loc prin identitatea acestuia pe care o proiectează, precum și prin gradul de atractivitate pe care îl poate determina asupra turiștilor.

Turismul este un factor important de dezvoltare economică și socială care stimulează creșterea economică prin generarea de venituri, locuri de muncă și investiții atât la nivelul municipiului Timișoara cât și la nivelul întregului județ. Aceasta ajută la susținerea patrimoniului cultural și natural, oferă venituri pentru finanțarea facilităților și infrastructurii de care se bucură vizitatorii și rezidenții și promovează conștientizarea unei identități unice în lume, care se distinge prin diversitatea sa.

De asemenea, turismul permite unei comunități să-și diversifice sursele de venit și să nu se bazeze pe o singură industrie. Pe lângă contribuția economică remarcabilă pe care poate să îl aibă, turismul poate fi și o sursă de mândrie pentru comunitățile locale ce le permite să-și dezvolte propria identitate comunitară, bazată pe patrimoniu și cultura acestora.

Atât municipiul Timișoara cât și întreg județul, beneficiază de resursele naturale și culturale necesare pentru a-și consolida poziție drept o atracție turistică de interes atât pe plan național, cât și internațional. Amplasarea favorabilă pe care o are municipiul Timișoara în cadrul Regiunii Vest, conectarea la axa națională a orașelor Satu-Mare – Oradea – Arad, vecinătatea cu granițele țării din partea de vest cu Ungaria și Serbia ce conduc la un turism de tranzit ridicat, sau principalele parteneriate realizate cu celelalte județe din Regiunea Vest, reprezintă principalele avantaje competitive în dezvoltarea turistică.

---

²²⁹ Cf. răspuns solicitare de date nr. R 944/15.02.2023 din partea Primăriei Comunei Sânmihaiu Român

Considerând patrimoniul turistic ca fiind ansamblul elementelor ce se constituie ca atracții turistice și care se pretează unei amenajări pentru vizitare și primirea călătorilor se poate aprecia că la nivelul zonei analizate se regăsesc astfel o serie de resurse, atât naturale cât și antropice.

RESURSELE NATURALE

Zona analizată se află pe fundament cristalin carpatic, fracturat și scufundat în unitatea de câmpie și ridicat ca un horst în munte și, uneori, în dealuri.²³⁰ Cele mai importante resurse de cadru natural sunt prezente la nivelul întregului județ și sunt reprezentate de rezervații naturale, mlaștini, păduri și insule, puțin cunoscute de turiști. Pe lângă aceste resurse, apele termale și minerale prezente la nivelul județului aduc un aport considerabil în ceea ce privește dezvoltarea turismului.

Județul deține 30 de arii naturale protejate de interes comunitar – 19 situri de importanță comunitară (SCI) și 11 arii de protecție specială avifaunistică (SPA). Unele dintre acestea se remarcă prin faptul că se află și pe teritoriul municipiului Timișoara și a UAT-urilor incluse în zona urbană funcțională a municipiului Timișoara.

TABEL 45 - ARIILE NATURALE PROTEJATE DE PE TERITORIUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI

COD	DENUMIRE	LOCALIZARE	ADMINISTRATOR
ROSCI0109	Lunca Timișului	Șag , Belinț, Boldur, Bucovăț , Buziaș, Chevereșu Mare, Ciacova, Coșteiu, Foeni, Ghilad, Giera, Giroc , Giulvăz, Lugoj, Moșnița Nouă , Parța, Pădureni, Peciu Nou, Racovița, Recaș, Sacoșu Turcesc, Topolovățu Mare	ANANP
ROSPA0128	Lunca Timișului	Șag , Belinț, Boldur, Bucovăț , Buziaș, Chevereșu Mare, Ciacova, Coșteiu, Foeni, Ghilad, Giera, Giroc , Giulvăz, Lugoj, Moșnița Nouă , Parța, Pădureni, Peciu Nou, Racovița, Recaș, Sacoșu Turcesc, Topolovățu Mare	ANANP
ROSCI0277	Becicherecu Mic	Becicherecu Mic, Dudeștii Noi , Sânandrei , Timișoara	ANANP
ROSCI0402	Valea din Sânandrei	Sânandrei	ANANP
ROSPA0144	Uivar - Dinaș	Otelec, Peciu Nou, Sânmihaiu Român , Uivar	ANANP

Sursa: Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș, 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

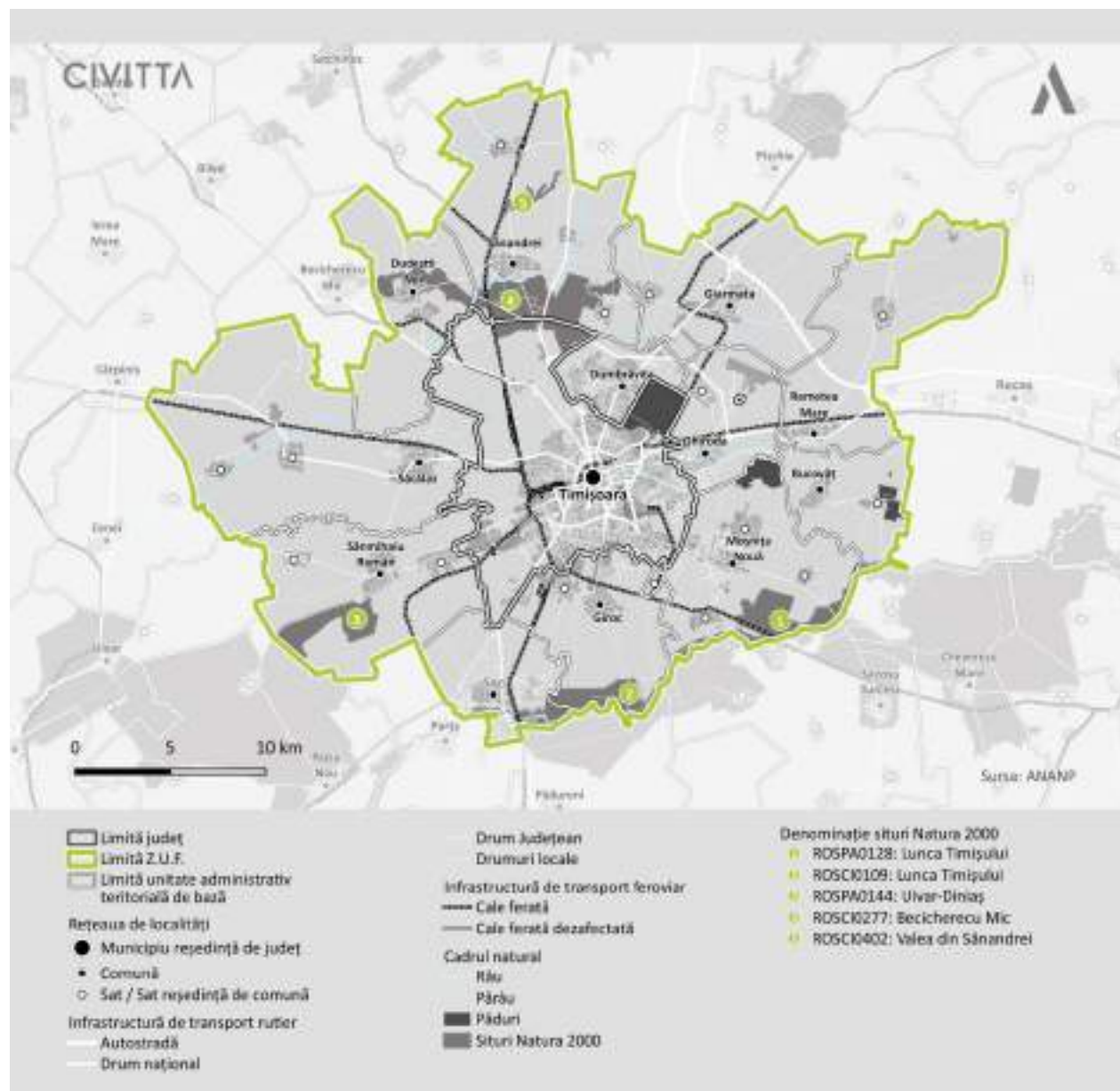
Mai mult, la nivelul UAT-urilor Bucovăț și Moșnița Nouă au fost identificate o serie de arii naturale protejate de interes național, ce contribuie la îmbogățirea cadrului natural și al resurselor existente în teritoriul studiat. În acest sens, UAT Bucovăț beneficiază de o rezervație forestieră – *RONPA0755 Arboretumul Bazoș*, aflată în administrarea ANANP, iar UAT Moșnița Nouă de o rezervație forestieră – *RONPA0758 Pădurea Bistra*, aflată tot în administrarea ANANP.

Rezervația Naturală Arboretumul Bazoș se află în localitatea Bazoșul Nou, din comuna Remetea Mare și se întinde pe o suprafață totală de 60 hectare fiind una dintre cele mai valoroase colecții de arbori și arbuști de pe teritoriul României. Rezervația cuprinde Parcul Mare, Parcul American și mai multe

²³⁰ Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș, 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

pepiniere destinate cultivării speciilor exotice. Prin schimb internațional s-a reușit îmbogățirea fondului botanic la aproape 800 de taxoni²³¹, provenind de pe cinci continente. Rezervația cuprinde cea mai completă colecție de stejari americani și carya din țară și face parte din Asociația Internațională a Grădinilor Botanice.²³²

FIGURĂ 118 - RESURSELE DE CADRU NATURAL DE LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZUF

Sursa: ANANP

La limita administrativă actuală a comunei Ghiroda se află rezervația forestieră Pădurea Bistra care are statut de arie naturală de interes comunitar (dobândit prin Legea nr. 5 din 6 martie 2000) și, totodată,

²³¹ TAXÓN s. m. unitate, categorie sistematică în clasificarea regnului vegetal și animal, cuprinzând populații cu aceeași origine. (< fr. taxon)

²³² <https://www.hvp.ro/obiective-turistice-timis-timisoara/rezervatia-naturala-arboretumul-bazos>

de sit de protecție avifaunistică, aceasta aflându-se rută panono-bulgară de migrație a păsărilor. Mai mult, această rezervație naturală adăpostește și un număr mare de situri arheologice dintre cele mai prețioase: cel puțin patru au fost identificate ca având urme de locuire din neolitic, alte zece datând din epoca traco-dacică, iar nouă din epoca migrațiilor și Evul Mediu timpuriu.

Pădurea Bistra este foarte atractivă din punct de vedere turistic, întrucât poate fi accesată din toate localitățile învecinate, Ghiroda rămânând însă poarta favorită de intrare. Pentru protejarea acestei rezervații, administrația locală a comunei Ghiroda a constituit, alături de Timișoara, Recaș, Bucovăț și Moșnița Nouă, Asociația de Dezvoltare Intercomunitară (ADI) „Pădurea Bistra”²³³, care să garanteze menținerea acestei comori naturale în condițiile expansiunii metropolitane.

Municipiul este străbătut de râul Bega și reprezintă un reper natural important în conturarea urbană a orașului care atrage din punct de vedere turistic prin peisajul unic. În acest context, râul Bega are un potențial deosebit pentru activități recreative, sportive, culturale, pentru noi practici de activare a spațiilor urbane pentru locuitori, dar și pentru activități turistice, fiind totodată un element de identitate important al orașului, cu o puternică influență în dezvoltarea orașului.

O altă resursă naturală a orașului este și Pădurea Verde, situată în nord-estul municipiului Timișoara. Aceasta este un masiv forestier cu o suprafață de aproximativ 724 ha, amenajată sistematic în careuri de aproximativ 15 ha, care însă nu este amenajată corespunzător pentru a putea fi considerată parc. Funcția prioritară a Pădurii Verzi este cea ecologică, de echilibrare climatică a zonei și de protecție. Punctele de atracție din Pădurea Verde sunt: monumentul Rezistenței anticomuniste din Banat, Muzeul Satului și Grădina Zoologică.

În Pădurea Verde se organizează diverse festivaluri, târguri, petreceri cu muzică și voie bună, picnicuri. Festivalul Vânătorilor, Târgul Roadele Toamnei, Târgul produselor tradiționale ecologice și meșteșugărești din Banat sunt doar câteva dintre manifestările care reunesc iubitorii de divertisment în mijlocul naturii. Pădurea este străbătută pe o lungime de 2,6 km de pârâul Behela (afluent al Canalului Bega), care alimentează, înainte de a intra în pădure, lacul de la Dumbrăvița – loc de agrement pentru turiști și pescari.²³⁴

La acesta se adaugă și Parcul Botanic al Timișoarei, situat în spatele Spitalului Municipal și care ocupă o suprafață de aproape 9 ha. Primul plan al acestei grădini botanice aparține arhitectului Silvia Grumeza și datează din anul 1966. În perioada 1986-1990 au fost plantate aici peste 1.650 de specii de plante, pe criterii fitogeografice și estetice, aduse din parcuri din țara, provenite din colecții particulare sau din schimburi internaționale de semințe.²³⁵

De asemenea, Parcul Rozelor care se află în zona centrală a orașului, reprezintă una dintre atracțiile turistice ale Timișoarei. Peste 10.000 de trandafiri roșii, roz, albi, galbeni și mov sunt grupați în funcție de soiuri, fiind delimitați prin garduri vii de buxus. Parcul a fost amenajat spre sfârșitul secolului al XIX-lea de către renumiții arhitecți peisagiști, cultivatori și exportatori de plante ornamentale, Wilhelm Mühle și Wenceslas Franz Niemitz. Parcul a fost realizat în stil franțuzesc și englezesc și a fost inaugurat la 19 iulie 1891, cu ocazia Expoziției Universale pentru Industrie și Agricultură din Timișoara.

De-a lungul timpului, parcul a purtat denumiri diferite: Parcul Franz-Joseph (Franz Joseph Park), Rozariul Regina Maria (Königin-Maria-Rosarium), Grădina Trandafirilor (Rosengarten), Parcul Trandafirilor, Parcul de Cultură și Odihnă, Parcul Ștefan Plăvăț, în prezent având numele de Parcul Rozelor. Parcul Rozelor a

---

²³³ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100064070258979>

²³⁴ <https://discovertimis.com/places/padurea-verde-is7p3dvai2hdhg>

²³⁵ https://discovertimis.com/ro/places/parcul-botanic-din-timisoara-yzmgghdgt_r92w

fost reamenajat de mai multe ori, fiind complet distrus atât în Primul, cât și în al Doilea Război Mondial.²³⁶

Pe lângă acestea, mai există o serie de zone naturale care trebuie menționate precum: Parcul Natural Lunca Mureșului, Rezervația Naturală Lunca Pogănișului, Rezervația ornitologică și mlaștina Satchinez, Lacul Surduc, Peștera cu Apă de la Românești, Sărăturile Dinaș, Mlaștinile Murani, Locul Fosilifer Rădmănești, cascada Cornet, Peștera Albastră, Peștera Nelu Balaș, Vulcanii Noroioși sau Pajiștea cu narcise de la Batești, toate acestea putând fi ușor vizitate de către turiștii aflați în Timișoara sau în zonele din imediata vecinătate și care doresc să se bucure de natură și să descopere locuri noi.²³⁷

RESURSELE ANTROPICE

Zona studiată este caracterizată de o diversitate deosebită a resurselor turistice antropice care stau drept mărturie a identității locale, fie că sunt reprezentative pentru istoria Banatului, pentru tradițiile locale sau pentru caracterul multicultural al Timișoare și ca poartă de intrare pe teritoriul țării.

Una dintre cele mai reprezentative resurse turistice antropice din municipiul Timișoara este Cetatea Timișoara, ce datează încă din secolul al XIII-lea, când se amintește de o cetate de formă dreptunghiulară, cu fortificația constând dintr-un val de pământ cu palisadă care era apărată din trei părți de brațe de apă, iar pe a patra latură de un canal.

Din a doua jumătate a secolului al-XVIII-lea se manifestă tot mai acut problema fortificațiilor care împiedică extinderea orașului. În paralel, tehnica militară se dezvoltă la un nivel care face ca toate cetățile europene de tipul Timișoarei să cadă în desuet. Comunicațiile între cartierele orașului se face tot mai dificil, simțindu-se nevoia unei rețele moderne de străzi, de alimentare cu apă și de canalizare. În aceste condiții, în anul 1892 se ia decizia defortificării, fapt care marchează o răscruce în dezvoltarea urbană a orașului. Arhitecții orașului au realizat mai multe planuri de sistematizare iar varianta finală prevedea o structură radial-concentrică a orașului, cu un bulevard care să urmeze aproximativ conturul zidurilor cetății, soluție asemănătoare faimosului Ring al Vienei, care începuse defortificarea încă din anul 1859.

Din vechile ziduri ale cetății Timișoara au mai rămas în prezent doar câteva rămășițe:

- Bastionul Maria Theresia construit între anii 1730-1735, cea mai mare parte a zidurilor care s-a păstrat și care reprezintă un complex ce poate fi vizitat;
- O parte din ziduri în Piața 700, în care astăzi funcționează o brutărie, un restaurant și alte spații comerciale;
- Un fragment de zid, cel mai mic dintre toate, amplasat în Parcul Botanic;
- Un fragment la mică distanță de Piața Mărăști, care adăpostește un spațiu comercial.

Municipiul dispune de foarte multe resurse antropice, fie că vorbim de clădirile emblematice ale orașului, de cartierele de locuințe sau de particularitățile orașului cu piețele, castelele, conacele, palatele, fortificațiile și ruinele orașului pline de istorie.

Multe dintre resursele antropice sunt puse în valoare și promovate constant prin intermediul traseelor turistice prezentate fie în broșuri, fie pe platforma de promovare a județului Discover Timiș – secțiunea Obiective Turistice sau Rute Arhitecturale²³⁸, platforma de promovare a Asociației pentru Promovarea și

²³⁶ <https://discovertimis.com/ro/places/parcul-rozelor-din-timisoara-jiiuwcbhdehoqa>

²³⁷ https://discovertimis.com/ro/places?cat_type=atrac-ie-turistica_1530632736&ref_title=Atrac%C8%9Bii+naturale

²³⁸ https://discovertimis.com/ro/places?cat_type=tur-de-ora_1532085583&ref_title=Rute+arhitecturale

Dezvoltarea Turismului în Timiș²³⁹ sau cu ocazia promovării Timișoarei în anul 2023 drept Capitală Culturală Europeană care a activat o serie de elemente și clădiri emblematice ale municipiului. Din păcate, foarte puține resurse antropice din localitățile din ZUF sunt puse în valoare cu ocazia acestui moment. Unul dintre aceste evenimente este proiectul „DansNomadDumbrăvița” care va realiza pe durata proiectului în localitatea Dumbrăvița, 3 ateliere de teatru-dans pentru copii (8-13 ani) și pentru adolescenți (14-18 ani), 3 ateliere de film și mixaj muzică pentru adolescenți.²⁴⁰

TIPOLOGII DE TURISM

Municipiul Timișoara și Zona Urbană Funcțională se bucură de un capital bogat de resurse turistice, concentrate într-o serie de areale ce acoperă o gamă variată de atracții, de la elemente favorabile de cadru natural și de patrimoniu natural, la un patrimoniu cultural diversificat (atât material – monumente istorice, situri arheologice și instituții de cultură, cât și imaterial – meșteșuguri, tradiții, obiceiuri) sau activități de petrecere a timpului liber.

TURISMUL CULTURAL-ISTORIC ȘI RELIGIOS | Acest tip de turism abordează cultura unui loc, în special valorile ei artistice, și facilitează legătura dintre regiunile urbane și în zonele rurale.

În același timp, turismul religios joacă un rol foarte important în completarea turismului cultural-istoric. Acest tip de turism implică din partea turiștilor un nivel de instruire și un grad de cultură ridicate care să permită aprecierea obiectivelor cultural-religioase din punct de vedere al arhitecturii, construcției, valorii, semnificațiilor spirituale și conținutului de obiecte de artă. Se păstrează încă pelerinajele determinate de tradițiile religioase legate de evenimente și manifestări specifice.

Municipiul Timișoara este recunoscut și caracterizat de o diversitate de culturi urbane, care constituie rezultatul unei istorii îndelungate de ocupație, migrație, rezistență, toleranță și evoluție sincretică. Diversitatea multiculturală este un element de patrimoniu și o caracteristică a turismului cultural-istoric și religios. Ea se regăsește atât în elemente arhitecturale, cât și în obiceiuri, tradiții, expresii culturale tradiționale sau contemporane.

Comunitățile de sârbi, maghiari, germani, italieni, arabi și romi au condus la dezvoltarea unei civilizații comune, contribuind la diversitatea culturală și confesională a județului. Una dintre trăsăturile definitorii ale comunității din zona studiată este caracterul multiethnic și multiconfesional. Alături de populația română majoritară, în municipiu și în județ locuiesc comunități minoritare care au avut un aport extrem de important în evoluția istorică a teritoriului și a căror prezență se simte atât în aspectele concrete de arhitectură, limbi vorbite sau tradiții și obiceiuri, cât și în conturarea spiritului local. Există astfel o multitudine de festivaluri / zile culturale sau evenimente religioase sectoriale – cum sunt manifestările cultural-religioase din Timișoara sau în alte localități din imediata vecinătate și care atrag an de an cât mai mulți turiști.

TURISMUL SPORTIV, ACTIV ȘI DE AVENTURĂ | Această categorie de turism este reprezentată de diverse manifestații și evenimente care implică un interes profesional pentru anumite persoane ce sunt afiliate în diverse organizații, de exemplu evenimente de vânătoare, pescuit sportiv, pelerinaje etc.

În Timișoara și în zonele urbane din vecinătatea municipiului, se dezvoltă într-un ritm susținut activități și evenimente din sfera cicloturismului acesta fiind practicat ca și activitate recreativă. Pistele de bicicletă create în municipiu și în județ oferă infrastructura necesară pentru desfășurarea mai multor activități de acest gen, iar activitățile de tip Mountaibike pot organizate în zonele naturale din imediata vecinătate a municipiului.

---

²³⁹ <https://turismtimis.ro/>

²⁴⁰ <https://timisoara2023.eu/ro/evenimente/dans-nomad-dumbravita/>

Platforma Discover Timiș, prin secțiunea Trasee de bicicletă²⁴¹ pune la dispoziția turiștilor o serie de trasee ciclabile, pe care turiștii le pot parcurge cu ușurință – fie prin Timișoara, către Pădurea Bistra, Pădurea Verde, Buziaș, Giroc, Șag și multe alte zone care pot fi ușor parcurse. Unul dintre cele mai interesante trasee dedicate turiștilor este și traseul EuroVelo 13, prin care regiunile istorice din România vor fi legate de traseele europene de biciclete EuroVelo 6. Mai mult, Timișoara se conectează cu Dunărea prin Canalul Bega, aceasta fiind o legătură pe care orașul și județul încearcă să o restabilească, nu doar la nivelul infrastructurii, ci și la nivel cultural și turistic.

Tot pentru turismul sportiv, activ și de aventură, Eco Timiș a identificat și cartografiat o serie de trasee pe cărări naturale, sprijinind astfel turismul ecologic și oferind turiștilor o experiență mai plină de adrenalină, cu posibilitatea de a redescoperi natura și frumusețile ei. Traseele sunt puse la dispoziție pe platforma Discover Timiș, la secțiunea Trasee Cicloturism Eco Timiș.²⁴²

TURISMUL DE TIP CITY-BREAK | Această formă de turism se desfășoară ca un sejur scurt, de obicei cuprins între 2-4 zile, în care se pot vizita mai multe obiective. Pe lângă acestea, turismul cultural și turismul religios pot face parte din acest tip de turism și pot cuprinde o gamă diversificată de activități pentru petrecerea plăcută a timpului liber de către turiști. Acestea pot fi reprezentate de activități scurte, de la plimbarea prin oraș la drumeții, itinerarii ecumenice, campinguri în natură, trasee de ciclism, canotaj, pescuit sportiv sau petrecerea timpului liber și cercetarea orașului cu ocazia anumitor evenimente care se petrec într-o anumită perioadă – cum este cazul evenimentelor care fac parte din Programul Cultural Timișoara 2023 – Capitală Europeană a Culturii.

TURISMUL DE EVENIMENTE ȘI MICE | Acest tip de turism face referire la o manifestare importantă de natură socială, culturală, sportivă (reuniune, congres, festival, olimpiadă etc.), fie o întâmplare deosebită, unică și care să genereze emoții sau o experiență de viață de neuitat.

În anul 2023, Timișoara este pusă pe harta marilor orașe din Europa, fiind desemnată Capitală Culturală Europeană, și care acum sărbătorește cu o multitudine de concerte, expoziții și festivaluri sub sloganul „Iluminează-ți orașul!”. Timp de un an, orașul de pe Bega împarte statutul oficial de Capitală Culturală Europeană cu orașele Elefsina, din Grecia, și Veszprem, din Ungaria și propune în fiecare lună un program cultural bogat, cu o multitudine de evenimente – expoziții și spectacole de teatru, programe pentru copii, workshop-uri, conferințe, ateliere, tururi ghidate, concerte în aer liber etc., evenimente care vor atrage în anul 2023 un grup mare de turiști.

În același timp, turismul MICE²⁴³ reprezintă acea formă de turism practică de angajați sau de alte categorii de persoane, în interes de serviciu, în interiorul sau în afara țării de reședință, incluzând: participarea la întâlniri de afaceri, târguri și expoziții, conferințe sau reuniuni. Aceste tipologii de turism sunt în prezent accesate de vizitatori care au o perioadă relativ scurtă sau medie de ședere, în special din cauza faptului că infrastructura turistică ce poate susține acest tip de activitate este slab dezvoltată.

Acest tip de turism se regăsește în Timișoara în cea mai mare pondere, fiind de asemenea și unul dintre orașele cu cea mai dezvoltată infrastructură pentru practicarea turismului de afaceri (după București, Cluj și Sibiu. Municipiul dispune de structuri de cazare suficiente, cu facilități aferente, însă sunt necesare și noi infrastructuri indoor precum centre de conferință multifuncționale, de capacitate mare, care să poată găzdui evenimente cu participare internațională de mare amploare. Astfel de dotări sunt

---

²⁴¹ https://discovertimis.com/ro/places?cat_type=trasee-biciclete_1530605704&ref_title=Trasee+de+biciclet%C4%83

²⁴² <https://discovertimis.com/ro/places/trasee-cicloturism-eco-timis>

²⁴³ Meetings, Incentives, Conventions and Events

utile pentru a putea dezvolta acest tip de turism pe tot timpul anului, însă este necesar și un proces integrat de marketing și management al destinației bine puse la punct.²⁴⁴

TURISMUL DE RECREERE ȘI AGREMENT | Acest tip de turism este frecvent întâlnit, oferind un bun prilej de a cunoaște locuri noi, istoria și obiceiurile locurilor. Din acest punct de vedere, turismul de recreere interferează cu turismul cultural, însă scopul fundamental al practicării sale este satisfacerea nevoilor recreative ale populației antrenată în munci solicitante, cu mare consum de energie fizică și psihică.

Turismul de recreere valorifică, în primul rând, însușirile estetice ale fondului turistic aparținând cadrului natural care reconstruiește o punte între om și natură, oferindu-i acestuia posibilitatea de a se elibera de presiunea vieții cotidiene. În acest sens, municipiul Timișoara și zona urbană funcțională dispun de nenumărate zone naturale ce pot contura un produs turistic de acest fel – Balta Săcălaz, bălțile de nuferi din Ghiroda, Baza de Agreement Timiș-Șag, activități de pescuit, plimbări cu barca pe Bega etc.

TURISMUL GASTRONOMIC | Turismul gastronomic sau turismul culinar reprezintă experimentarea culinară a unei regiuni geografice și este considerat o componentă importantă a turismului în general și a agroturismului în special. Alături de peisaj, cazare și climă – în funcție de care turiștii își aleg destinațiile, experiența culinară a ajuns definitorie pentru cei care caută senzații gustative memorabile, care au o cultură a mâncării și a degustării unor băuturi (vin, cognac, țuică, etc.).

Bucătăria bănățeană tradițională este fascinantă prin bogăție și varietate, efect al influenței naționalităților care trăiesc în această zonă multietnică: șvabi, maghiari, sârbi, ruși, bulgari, ruteni, romi etc. și care au păstrat nealterate unele dintre produsele gastronomice tradiționale din Timișoara – clătitele bănățene, Varga Beleş – budinca din tăiței de casă cu brânză de vaci și stafide, iofca, pogănele cu jumări, karfiol pane, mălai copt, precum și multe altele.

TURISMUL DE TRANZIT | Acest tip de turism cuprinde turiștii care traversează o zonă sau o țară pentru a ajunge la destinația aleasă. În condițiile creșterii continue a numărului de automobile, turismul de tranzit a căpătat o amploare deosebită. Din aceste considerente, municipiul Timișoara este favorizat de poziția sa, fiind foarte apropiat de puncte importante din județul Timiș care oferă noi perspective de dezvoltare turistică, atât naționale cât și transnaționale.

În general, turismul este considerat o sursă de dezvoltare economică atât la nivel local, cât și la nivel regional. Acesta oferă posibilitatea dezvoltării și creării unui cadru propice pentru valorificarea diverselor oportunități de inițiative antreprenoriale, dar și pentru acțiuni noi din partea administrației publice.

În vederea sporirii atractivității destinației pentru turismul de tip city-break sau de sejur este necesară dezvoltarea unor noi produse turistice atractive și o promovare mai accentuată a destinației, astfel încât să atragă un număr cât mai mare și o gamă cât mai variată de turiști, care să găsească aici diverse oportunități inedite de petrecere a timpului liber. Este necesară de asemenea realizarea unui studiu de segmentare a pieței turistice și de identificare a tipologiilor de turiști ideali, acest lucru fiind foarte important pentru dezvoltarea produselor turistice și canalelor de promovare potrivite pentru interesele vizitatorilor doriți în cadrul destinației.

INFRASTRUCTURA, SERVICIILE ȘI PRODUSELE TURISTICE

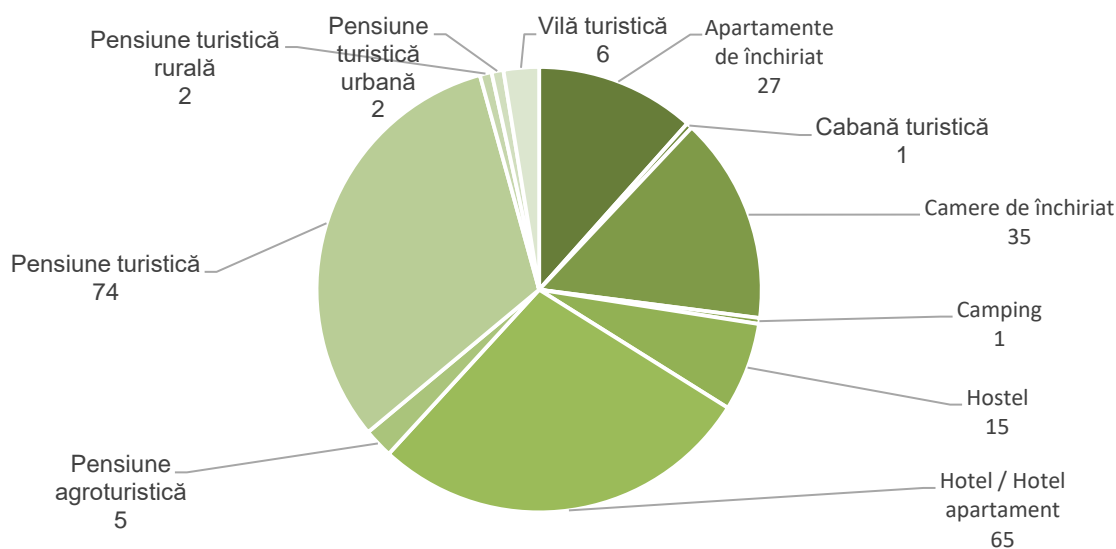
Raportat la infrastructura ce susține activitățile turistice, aceasta este alcătuită în primul rând de unitățile de cazare existente pe teritoriul municipiului Timișoara și a UAT-urilor incluse în zona urbană funcțională a municipiului.

---

²⁴⁴ Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș, 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

În acest context, la sfârșitul anului 2022²⁴⁵, în zona studiată sunt clasificate, conform datelor de pe site-ul Ministerului Antreprenoriatului și Turismului (MAT), un număr de 233 de structuri de cazare, ce însumează aproximativ 8.678 de locuri de cazare. Din totalul acestor structuri, cea mai mare pondere este reprezentată de structura pensiunilor turistice care însumează un număr de 74 de unități de cazare, cu o capacitate totală de 1.466 de locuri de cazare, urmată de unitățile de cazare tip hotel / hotel apartament, acestea fiind în număr de aproximativ 65 de structuri, cu o capacitate de 5.183 de locuri de cazare.

FIGURĂ 119 - NUMĂRUL TOTAL DE UNITĂȚI DE CAZARE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, DUPĂ TIPOLOGIA STRUCTURILOR DE PRIMIRE TURISTICĂ, ANUL 2022

Sursa: Ministerul Antreprenoriatului și Turismului (MAT)

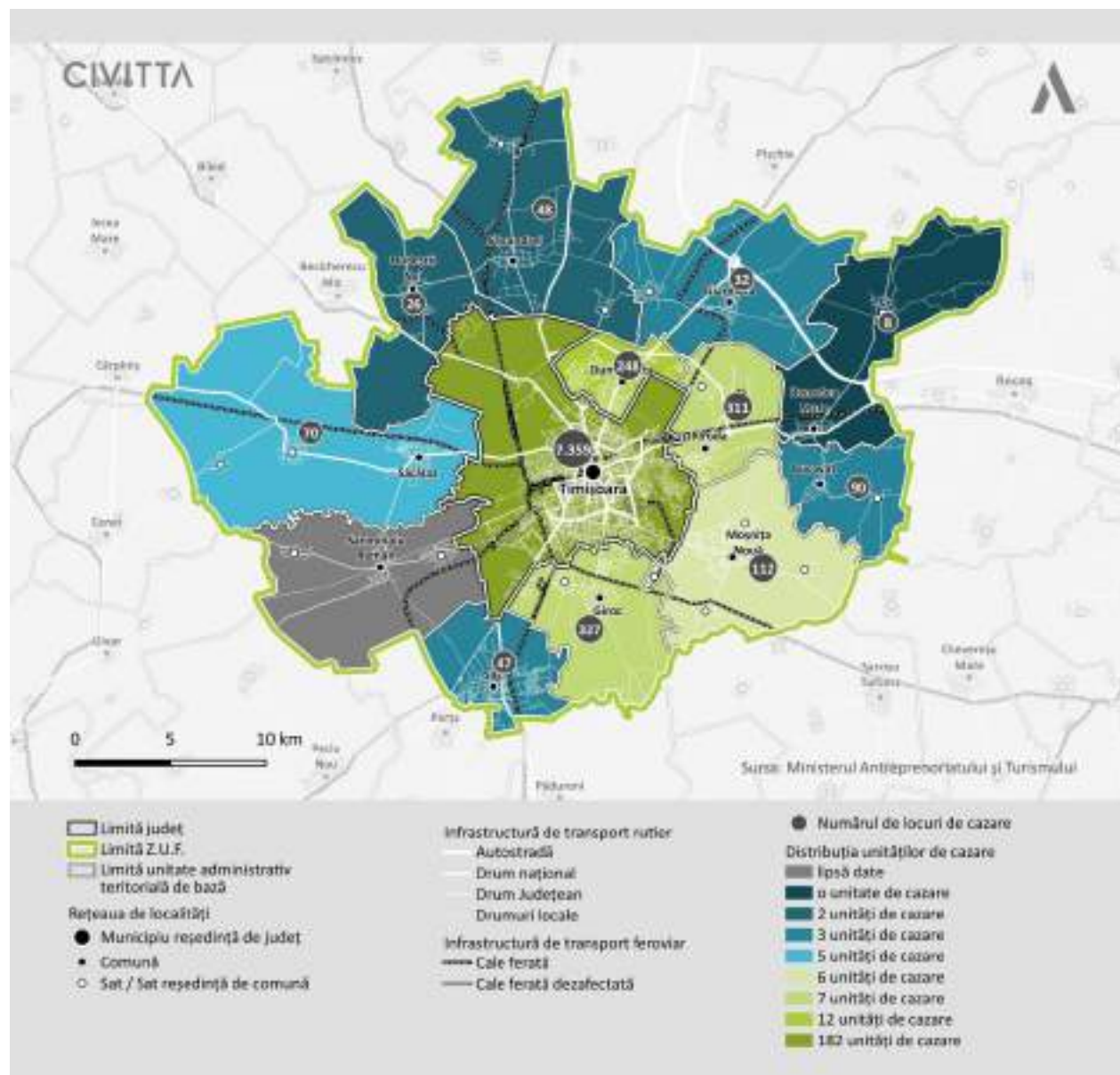
Sunt înregistrate în același timp și un număr de 35 de camere de închiriat, cu aproximativ 675 locuri de cazare și 27 de apartamente de închiriat cu 328 locuri de cazare.

Cele mai scăzute infrastructuri turistice se regăsesc la nivelul structurilor de tip camping – pe teritoriul zonei studiate fiind înregistrată o singură astfel de unitate, ce deține 256 de locuri de cazare, 1 singură cabană turistică cu 20 de locuri de cazare, 2 pensiuni turistice rurale cu 28 de locuri de cazare, 2 pensiuni turistice urbane cu 37 de locuri de cazare și 5 pensiuni agroturistice cu 44 de locuri de cazare.

În ceea ce privește distribuția acestora în teritoriul delimitat, se poate observa din figura următoare faptul că cele mai multe unități de cazare se află în municipiul Timișoara, respectiv din cele 233 de structuri de cazare, 182 dintre acestea se află în municipiu care însumează și cel mai mare număr de locuri de cazare, respectiv 7.359. Municipiul Timișoara este urmat de UAT-urile Dumbrăvița – cu 12 structuri de cazare și o capacitate de cazare de 248 de locuri, Ghiroda și Giroc – cu 7 structuri de cazare fiecare și o capacitate de cazare de 327 de locuri în cazul UAT Giroc și 311 locuri de cazare în cazul UAT Ghiroda.

²⁴⁵ Date centralizate de pe site-ul MAT disponibile la data de 09.12.2022

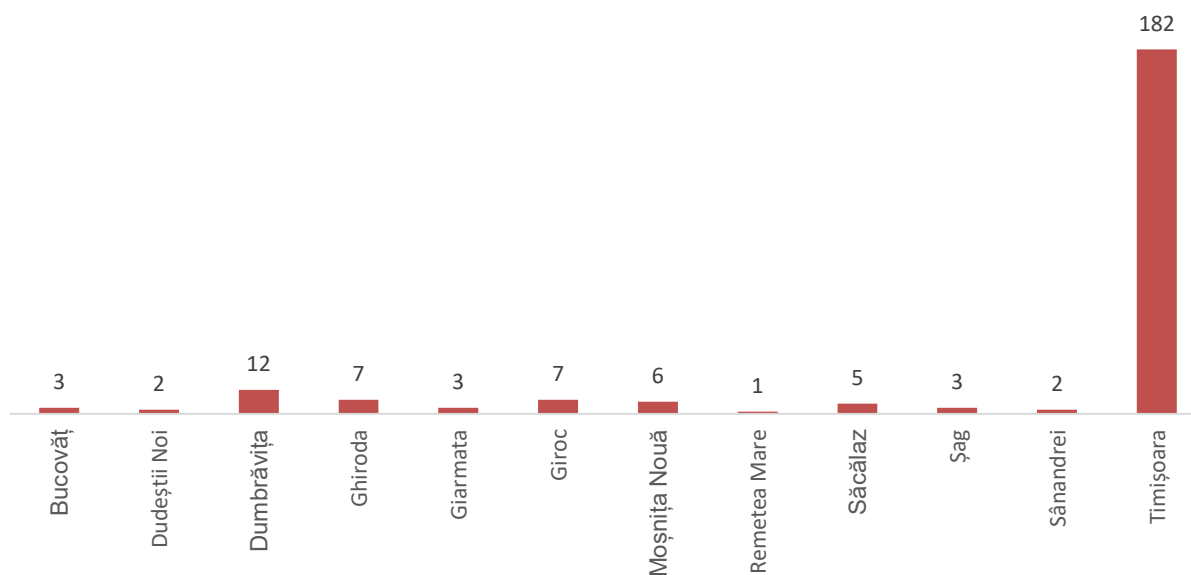
FIGURĂ 120 - CAPACITATEA DE CAZARE TURISTICĂ ȘI NUMĂRUL DE LOCURI DE CAZARE

Sursa: Ministerul Antreprenoriatului și Turismului

Acestea sunt urmate de UAT Moșnița Nouă – cu 6 structuri de cazare și o capacitate de 112 locuri de cazare, UAT Săcălaz – cu 5 structuri de cazare și o capacitate de 70 de locuri de cazare. UAT-urile Șag, Giarmata și Bucovăț au fiecare înregistrate câte 3 structuri de cazare, cu o capacitate de cazare cuprinsă între 30 – 90 de locuri de cazare. Cele mai scăzute înregistrări al numărului de structuri de cazare sunt la nivelul UAT-urilor Sânandrei – 2 unități de cazare și 48 de locuri de cazare, Dudeștii Noi – 2 unități de cazare și 26 de locuri de cazare și Remetea Mare – 1 unitate de cazare și 8 locuri de cazare.

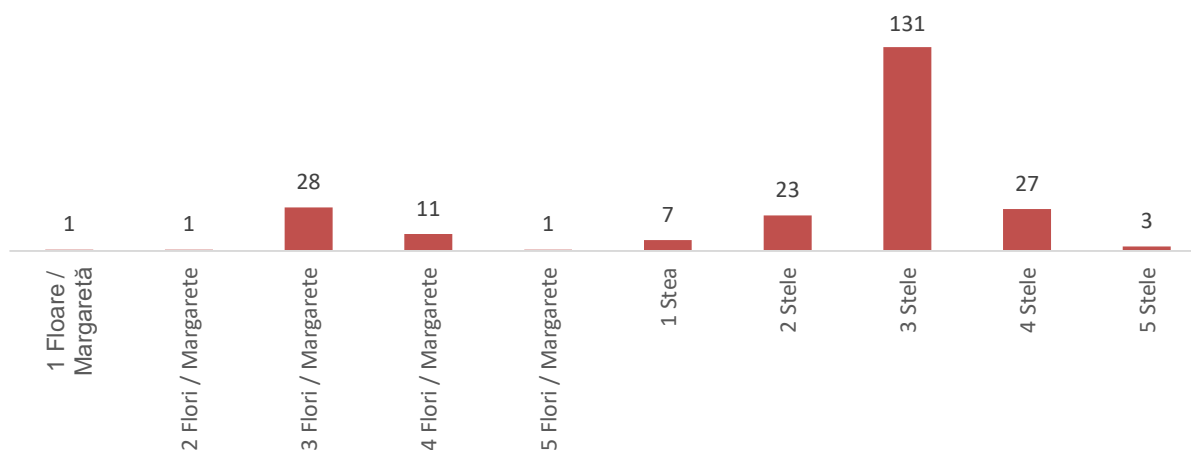
FIGURĂ 121 - NUMĂRUL TOTAL DE UNITĂȚI DE CAZARE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI DIN UAT-URILE AFLATE ÎN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, TOTAL, ANUL 2022

Sursa: Ministerul Antreprenoriatului și Turismului (MAT)

Diversitatea ofertei de cazare este vizibilă și la nivelul distribuției unităților de cazare clasificate pe categoriile de confort, în cadrul căreia predomină structurile de 3 stele, respectiv 131 de unități de acest fel și 3 flori/margarete, cu 28 de unități de acest fel. Este urmat de structurile de 4 stele cu 27 de unități și 2 stele unde se înregistrează un număr de 23 de unități.

FIGURĂ 122 - NUMĂRUL DE UNITĂȚI DE CAZARE CLASIFICATE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, PE CATEGORII DE CONFORT, ANUL 2022

Sursa: Ministerul Antreprenoriatului și Turismului (MAT)

Pentru a observa evoluția capacității de cazare de la nivelul municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale, precum și viitoarele tendințe de dezvoltare ale acestuia, baza de date a Institutului Național de Statistică oferă posibilitatea studierii ofertei de cazare pentru perioada 2014-2022.

Astfel, conform bazei de date a Institutului Național de Statistică, la nivelul anului 2022 se înregistra un total de doar 98 de unități de cazare – din care: 85 de unități în municipiul Timișoara, 3 unități de cazare în Dumbrăvița și Moșnița Nouă, 2 unități de cazare în Ghiroda și Giroc și câte 1 unitate de cazare în Bucovăț, Giarmata și Sânnandrei, fiind diferențe față de unitățile de cazare înregistrate în baza Ministerului Antreprenoriatului și Turismului.

Cu toate acestea, datele de pe site-ul Institutului Național de Statistică au fost utilizate pentru a observa tendința generală din ultimii ani în ceea ce privește oferta de cazare turistică în municipiul Timișoara și zona urbană funcțională a municipiului.

TABEL 46 - EVOLUȚIA CAPACITĂȚII DE CAZARE TURISTICĂ EXISTENTĂ PE TIPURI DE STRUCTURI TURISTICE, EVOLUTIE 2014-2022, NR. LOCURI ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF

TIPURI DE STRUCTURI	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hoteluri	4.247	3.996	3.828	3.723	3.825	3.660	3.666	3.440	3.895
Hosteluri	348	404	396	396	495	463	418	388	354
Hoteluri apartament	-	50	50	50	50	50	50	50	68
Moteluri	30	-	-	-	-	-	-	-	-
Hanuri	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vile turistice	10	44	40	48	73	73	73	73	63
Cabane turistice	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bungalouri	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Campinguri	260	260	260	260	260	260	260	260	260
Popasuri turistice	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Căsuțe turistice	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tabere de elevi și preșcolari	-	31	31	31	31	-	31	31	-
Pensiuni turistice	857	881	942	955	901	922	958	904	780
Pensiuni agroturistice	246	291	282	342	166	210	205	207	191
TOTAL	5.998	5.957	5.829	5.857	5.864	5.701	5.661	5.353	5.611

Sursa: Baza de date INS Tempo

Se poate observa astfel un trend ușor negativ în ceea ce privește capacitatea de cazare turistică pe tipurile de structuri de primire turistică existente la nivelul municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale a municipiului, fiind astfel vorba despre o scădere de doar -6,45% în anul 2022, față de anul 2014 când se înregistrau aproximativ 5.998 de locuri de cazare.

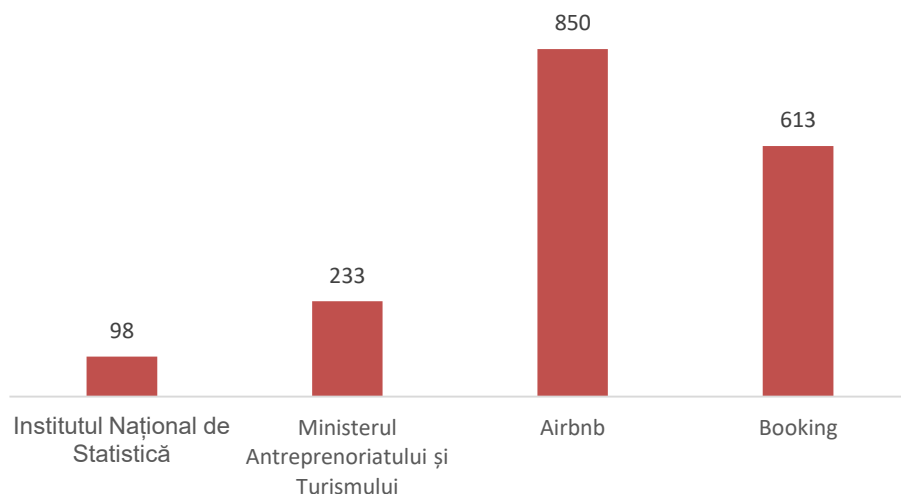
De asemenea, în ultimii ani, întreprinzătorii locali au intuit potențialul imens al turismului și au construit, amenajat și dotat numeroase structuri de cazare turistică – hoteluri, pensiuni, moteluri, campinguri,

venind și o ofertă mai modernă de închiriat apartamente sau camere în regim hotelier – date ce reies în urma analizei ofertei existente la nivelul site-ului Ministerului Antreprenoriatului și Turismului.

În ceea ce privește oferta structurilor de cazare din municipiul Timișoara și zona urbană funcțională a municipiului, prin sondarea portalurilor web care intermediază servicii de cazare (Booking și Airbnb), se constată un număr diferit de înregistrări ale unităților de cazare față de datele disponibile în bazele de date ale Ministerului Antreprenoriatului și Turismului sau ale Institutului Național de Statistică, Airbnb înregistrând un număr de aproximativ 850 de unități de cazare, iar Booking un număr de 613 unități de cazare.²⁴⁶

FIGURĂ 123 - NUMĂRUL DE STRUCTURI DE CAZARE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI, COMPARAȚIE INS – MINISTERUL TURISMULUI – BOOKING – AIRBNB ÎN ANUL 2023

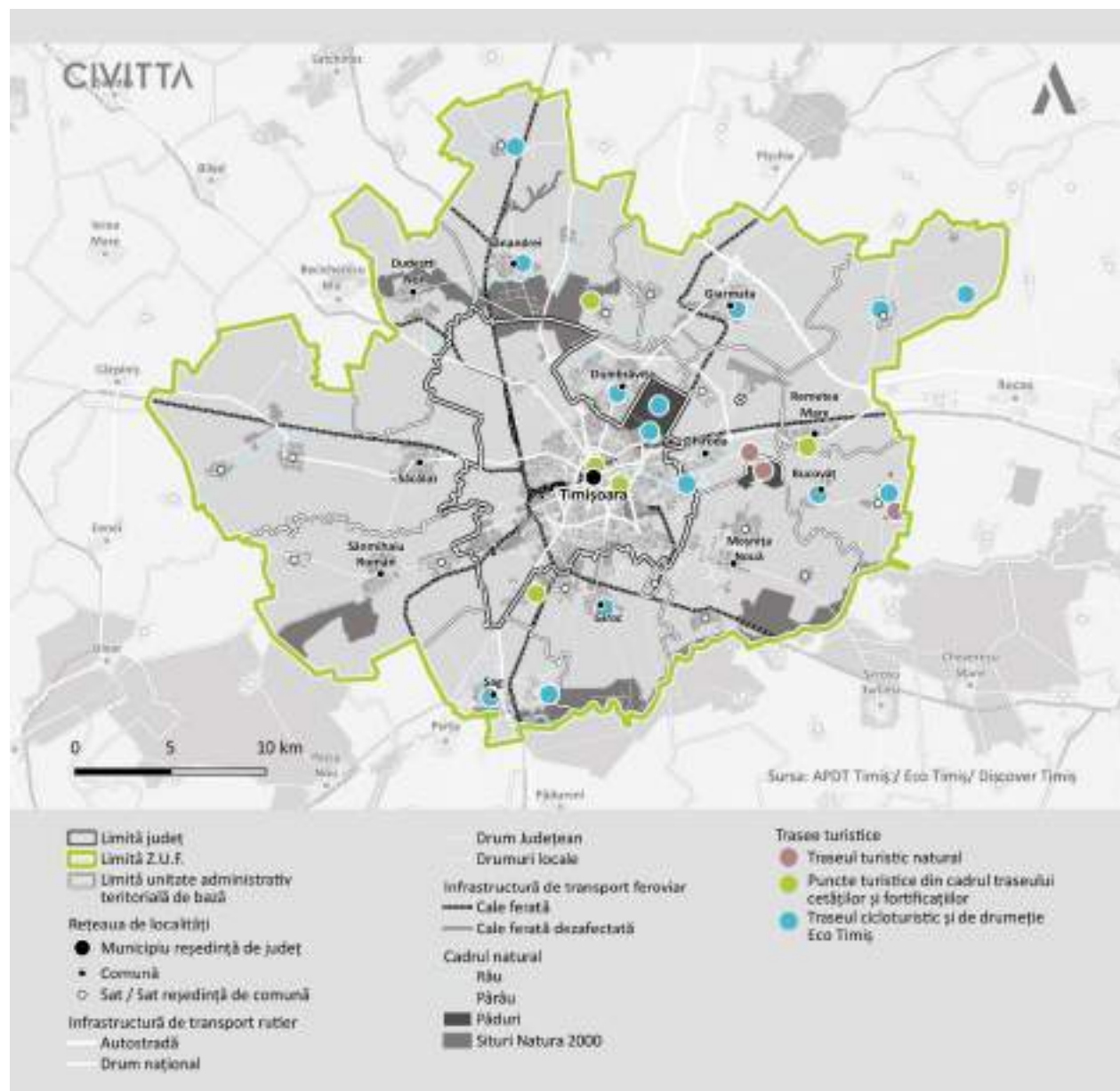
Sursa: Baza de date INS Tempo, MAT, Booking și Airbnb

Nu în ultimul rând, dacă discutăm despre infrastructura și serviciile turistice, trebuie amintite și traseele turistice amenajate sau organizate la nivelul destinației, care sunt unul dintre principalele mijloace de prezentare accesibilă a ofertei locale pentru vizitatori cu interese diverse.

Atât Eco Timiș, Discover Timiș, cât și APDT Timiș, oferă turiștilor o serie de detalii despre traseele turistice dezvoltate la nivelul întregului teritoriu, alături de o serie de puncte turistice care trec prin diferite zone turistice, atât naturale cât și cele antropice. Pe lângă o serie de monumente și atracții ce au căpătat notorietate, mai există și alte obiective mai puțin cunoscute din localități precum Sânanđrei, Giarmata, Bucovăț, Remetea Mare, Giroc sau Șag.

²⁴⁶ Datele înregistrate pentru ambele platforme sunt pentru perioada mai-iunie 2023, fiind excluse proprietățile care au fost deja rezervate pentru acea perioadă.

FIGURĂ 124 - TRASEE TURISTICE PRACTICABILE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI LOCALITĂȚILE INCLUSE ÎN ZUF

Sursa: APDT Timiș, Eco Timiș și Discover Timiș

În scopul de a oferi informații și de a-i sprijini pe cei care doresc să afle mai multe despre proiectele și serviciile turistice oferite în zonă, APDT – Turism Timiș postează permanent informații despre proiectele desfășurate de aceștia sau de alți inițiatori pe site-ul oficial.

O noutate este și **Proiectul Vară în Metropolă** – Asociația pentru Promovarea și Dezvoltarea Turismului (APDT) în județul Timiș, cu sprijinul Consiliului Județean Timiș în cadrul programului TimCultura 2022, lansează în premieră un nou produs turistic destinat în egală măsură locuitorilor orașului, cât și turiștilor români sau străini care vizitează destinația. Este vorba despre un produs care folosește infrastructura de transport locală și răspunde așteptărilor pe care le au locuitorii orașului în ceea ce privește legăturile de transport spre obiective turistice din proximitatea metropolei.

Produsul, intitulat, Vară în Metropolă, se adresează tuturor categoriilor de vârstă sau preocupări, atât grupurilor de tineri cât și seniorilor sau familiilor cu copii și are trei componente:

- Harta liniilor metropolitane și prezentare obiectivelor turistice care pot fi accesate cu acestea;
- Harta pistei de biciclete Timișoara-Serbia și prezentarea serviciilor industriei ospitalității și a obiectivelor ce pot fi accesate de-a lungul acesteia;
- Primul Tur virtual al evenimentelor Revoluției din 1989, un material care își propune să treacă peste generații poveștile eroilor din Decembrie 1989 de la Timișoara.

De altfel, Asociația pentru Promovarea și Dezvoltarea Turismului (APDT) în județul Timiș a realizat o hartă a obiectivelor care pot constitui o destinație pentru orice iubitor de experiențe noi în apropierea Metropolei.

FIGURĂ 125 - HARTA PUNTELOR TURISTICE DE-A LUNGUL RÂULUI BEGA

Sursa: <https://turismtimis.ro/wp-content/uploads/2022/10/metropola-4.jpg>

Harta cuprinde date de identificare a locațiilor și experiențelor pe care acestea le oferă, modalități de accesare, dar și obiectivele turistice ce pot fi descoperite în satele riveran Begăi, de-a lungul pistei de biciclete România-Serbia.

Realizarea celei mai lungi piste de bicicletă asfaltate din România, pista care leagă Timișoara de Serbia de-a lungul râului Bega, a contribuit la dezvoltarea serviciilor din industria ospitalității în aria riverană acestui râu și a activităților de ecoturism. Mai mult decât atât, satele aflate în imediata apropiere a pistei au activat o serie de elemente locale menite să atragă turiștii și să crească numărul de vizitatori de la ei din destinație.

Timișoara este orașul stemă al Banatului și figurează în toate topurile privind destinațiile turistice din România, fiind una dintre destinațiile iubite de mii de turiști care, an de an, vizitează vestitul oraș. O

bijuterie, un oraș fortificat, o citadelă plină cu biserici, case de negustori bogați și o Capitală Europeană a Culturii pentru anul 2023, municipiul Timișoara dă trendul pozitiv în ceea ce reprezintă **IDENTITATEA MUNICIPIULUI** și a teritoriului de influență.

Timișoara este o intersecție importantă dintre destinații din Europa, având pe o rază de 600 de kilometri șapte capitale importante din Europa Centrală și de Sud-Est: Belgrad, Budapesta, Bratislava, Viena, Zagreb, Skopje și București. Este totodată un important centru feroviar, canalul Begăi fiind cel mai vechi canal navigabil de pe teritoriul actual al României.

Municipiul Timișoara are deja o identitate turistică bine definită, orașul având pe listă o serie de premiere care l-au făcut celebru:

●1718 – atestarea celei mai vechi fabrici de bere din România

●1728 – începerea canalizării celui mai bechi canal navigabil din România-Bega

●1760 – primul oraș cu străzi iluminate cu lămpi

●1771 – primul ziar apărut pe teritoriul actual al României

●1854 – primul oraș de pe teritoriul actual al României cu serviciu telegrafic

●1855 – primul oraș cu străzile iluminate cu gaz

●1881 – primul oraș de pe teritoriul actual al României cu rețea de telefonie

●1884 – primul oraș din Europa continentală cu străzile iluminate electric

●1895 – primul oraș de pe teritoriul actual al României cu străzi asfaltate

●1899 – primul tramvai electric din România

●1938 – prima mașină de sudat șine de cale ferată și tramvai din lume

●1953 – primul oraș cu trei teatre de stat în trei limbi diferite

●1989 – primul oraș liber din România

●2023 – Capitală Europeană a Culturii

În timp ce orașul este deja o destinație interesantă și primitoare pentru călătorii de afaceri sau de agrement, în 2023, titlul de Capitală Europeană a Culturii oferă un nou set de motive pentru a străluci. Parcurile luxuriante de-a lungul râului Bega și spațiile publice generoase vor găzdui o gamă largă de evenimente, de la concerte la teatru imersiv și multe altele.

Pe lângă spectacolele și expozițiile importante, orașul și-a modelat pentru anul 2023 obiectivele axându-se pe influența pe care oamenii o au asupra comunității în care trăiesc. Astfel, Timișoara își propune să devină un oraș în care excelența culturală să primeze.

Pornind astfel de la ideea că „Timișoara a fost primul oraș în care ..”, identitatea culturală a orașului pentru acest an se axează pe sloganul „Shine your light – Light up your city”, care face o trimitere către anul 1884, când Timișoara a devenit primul oraș din Europa continentală cu iluminare stradală electrică. Lumina Timișoarei, a avut un rol important de-a lungul istoriei atât din punct de vedere practic, cât și simbolic. “Luminează orașul prin tine!” este sloganul centrat în jurul luminii, reflectând călătoria de la individ la cetățean european conștient și implicat, în care sunt înrădăcinate valorile comunității și pasiunea.

Pentru a înțelege influența evenimentelor istorice asupra dezvoltării identității culturale, este de menționat faptul că în 1989, scânteile Revoluției împotriva regimului Ceaușist s-au aprins pe străzile Timișoarei, stimulând de-a lungul anilor transformări transcontinentale. Frumosul oraș de pe Bega, a fost sufletul și promotorul regiunii, puntea dintre Imperiul Austro-Ungar și Europa de Sud-Est, care prin intermediul cetățenilor a reușit, în momentele de criză, să-i inspire și să-i unifice și pe alții să facă la fel.

Prin această nouă identitate, administrația locală dorește să lanseze o invitație la o dublă mobilizare: pe de o parte, Shine your light – încurajează cetățenii să își exprime liber valorile și atitudinile, descrise metaforic ca o „lumină interioară”, iar pe de alta, cu ajutorul acestei lumini să îndepărteze întunericul și pasivitatea din jurul lor printr-un proces civic alimentat de cultură.²⁴⁷

În final, se observă faptul că identitatea joacă un rol important atunci când se urmărește susținerea sau revitalizarea unui teritoriu. Un astfel de instrument oferă noi modalități prin care un areal poate transmite imaginea sa în lume, permițându-i în același timp acestuia să se bucure de avantajele competitive de la nivel național și internațional care pot exista.

CIRCULAȚIA ȘI PERFORMANȚA TURISTICĂ

Sectorul turismului a înregistrat în ultimii ani o creștere susținută, fiind un sector care contribuie exponențial la dezvoltarea regională și creșterea competitivității economice. Principalele beneficii ale turismului sunt producerea de venit și generarea de locuri de muncă, însă pentru multe regiuni și țări, turismul este cea mai importantă sursă de bunăstare.

Timișoara, denumită și Mica Vienă, Orașul Florilor sau Orașul de pe Bega, reprezintă unul dintre cele mai frumoase orașe din România, fiind totodată poartă de intrare în vestul țării și principalul punct de tranzit al fluxurilor dinspre și înspre Europa. Timișoara a devenit de-a lungul anilor un oraș al evenimentelor și este din ce în ce mai căutat de către turiștii străini, dar și de cei români. De asemenea, tour-operatorii locali oferă pachete și programe turistice combinate Timișoara-Arad-Oradea-Caraș-Severin, cu vizitarea unor obiective turistice din regiunile istorice Banat și Crișana.

TABEL 47 - PRINCIPALII INDICATORI AI CIRCULAȚIEI TURISTICE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI UAT-URILE INCLUSE ÎN ZUF A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, 2014-2021

ANUL	SOSIRI TURIȘTILOR	ALE	ÎNNOPTĂRI TURIȘTILOR	ALE	DURATA MEDIE DE ȘEDERE (ZILE)	INDICELE DE UTILIZARE AL CAPACITĂȚII DE CAZARE (%)
2014		257.751		518.273	2,01	25,82
2015		300.829		614.232	2,04	30,47
2016		332.626		700.943	2,11	34,61
2017		354.422		715.228	2,02	34,90
2018		336.887		738.016	2,19	37,06
2019		351.429		749.131	2,13	40,26
2020		137.721		288.236	2,09	20,35
2021		165.677		337.332	2,04	20,79
EVOLUTIE		-35,72%		-34,91%	1,26%	-19,49

²⁴⁷ <https://timisoara2023.eu/ro/viziteaza-timisoara/>

La nivelul municipiului Timișoara și a localităților incluse în zona urbană funcțională a municipiului, în ceea ce privește circulația turistică în perioada 2014-2021, aceasta a înregistrat o tendință generală de scădere, de aproximativ -35,72%. Atât numărul de sosiri ale turiștilor, cât și numărul de înnoptări ale acestora au scăzut în medie cu aproximativ 35%.

Totodată, trebuie să ținem cont de faptul că în aceste date se reflectă și evoluția pozitivă pe care circulația turistică a cunoscut-o în perioada de dinaintea pandemiei de Covid-19. Astfel, în anul 2019 erau înregistrați aproximativ 258.000 de mii de turiști sosiți și aproximativ 518.00 mii înnoptări, cu o durată medie de ședere de 2,01 zile.

În 2019, numărul turiștilor sosiți a înregistrat o creștere de aproximativ 36,34%, numărul înnoptărilor o creștere de 44,54%, iar durata medie de ședere a crescut de la 2,01 zile la 2,13 zile petrecute de turiști. Anul 2020 a cunoscut cele mai mari scăderi ale circulației turistice, inclusiv la nivel mondial, însă imediat după ridicarea restricțiilor de mobilitate, indicatorii circulației turistice au început să înregistreze creșteri constante. Acest lucru reflectă caracterul puternic pe care îl are municipiul asupra turiștilor precum și faptul că acest lucru arată circulația turistică va continua să revină la normal în viitor, în special în contextul în care în anul 2023 Timișoara este Capitală Europeană a Culturii și pentru care se estimează că municipiul Timișoara și județul Timiș ar putea primi aproximativ 700.000 de mii de turiști străini.

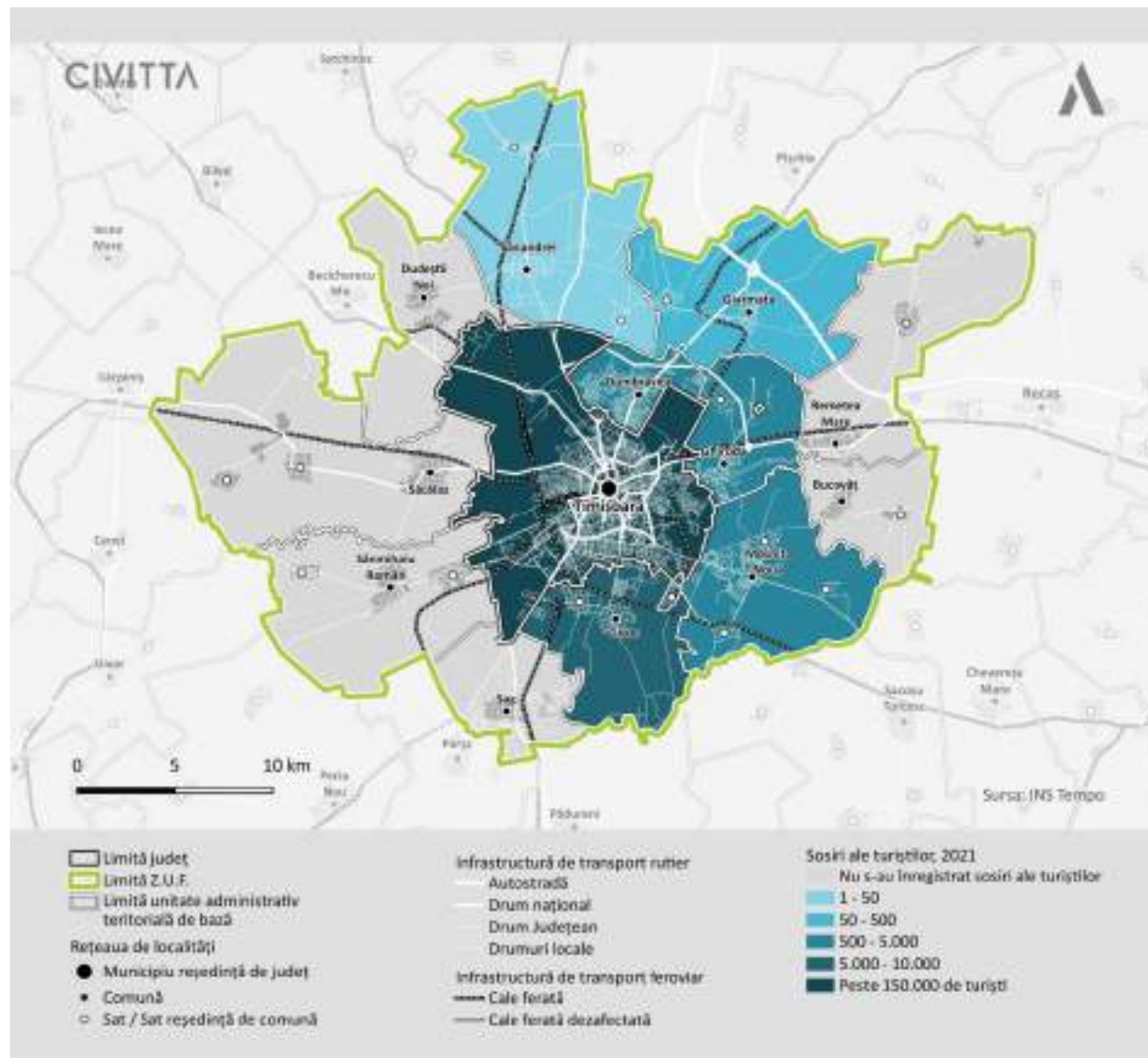
Recent, administrația județeană a lansat o serie de filme de prezentare realizate de producătorul britanic Charlie Ottley cu și despre Timișoara și alte obiective din județ, filme care vor fi promovate pe BBC cu scopul atragerii turiștilor în Banat.²⁴⁸

Cu toate acestea, se observă faptul că există un număr destul de ridicat de UAT-uri din zona urbană funcțională a municipiului Timișoara care nu au înregistrat în anul 2021 niciun turist sosit.

---

²⁴⁸ <https://expressdebanat.ro/700-000-de-turisti-asteptati-in-timisoara-si-judet-in-anul-capitalei-europene-a-culturii/>

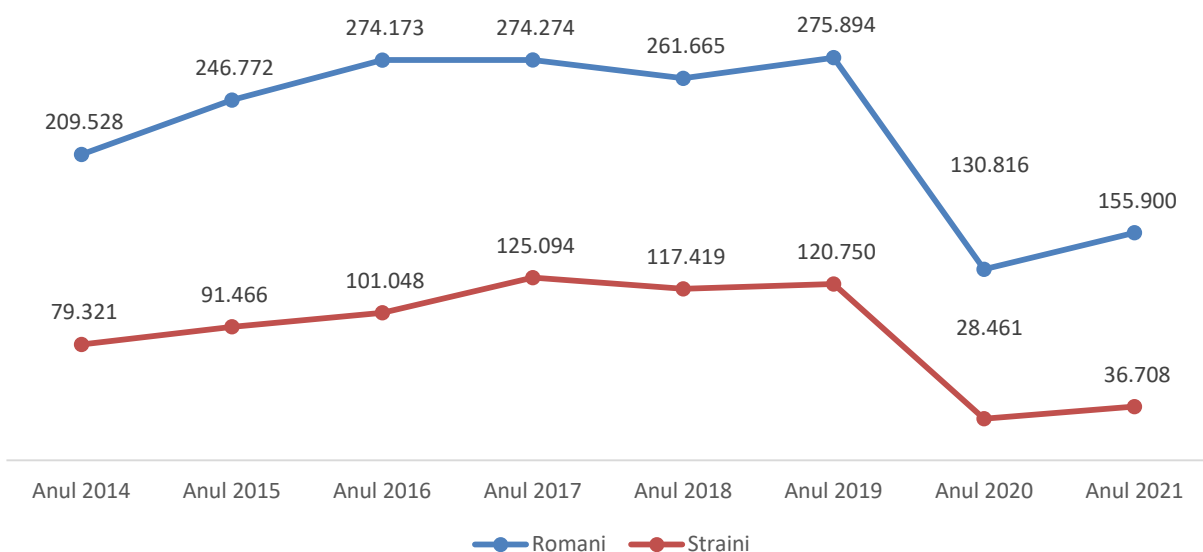
FIGURĂ 126 - SOSIRI ALE TURIȘTILOR ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, 2021

Sursa: Baza de date INS Tempo

În ceea ce privește structura turiștilor sosiți în județul Timiș anteriori crizei sanitare, se remarcă diferențe majore înregistrate privind numărul de sosiri ale turiștilor străini față de cei români. Se observă astfel faptul că, în cazul turiștilor români, în intervalul 2014-2019 se înregistrează o creștere semnificativă a acestora, având însă parte în anul 2020 de o scădere drastică a numărului acestuia pe baza restricțiilor impuse de pandemia de Covid-19, urmând însă ca în anul 2021, circulația turiștilor să înceapă să crească la loc. Cu toate acestea, numărul total de vizitatori, atât cei români, cât și cei străini, nu a reușit în anul 2021 să ajungă la valorile de dinainte de anul 2020.

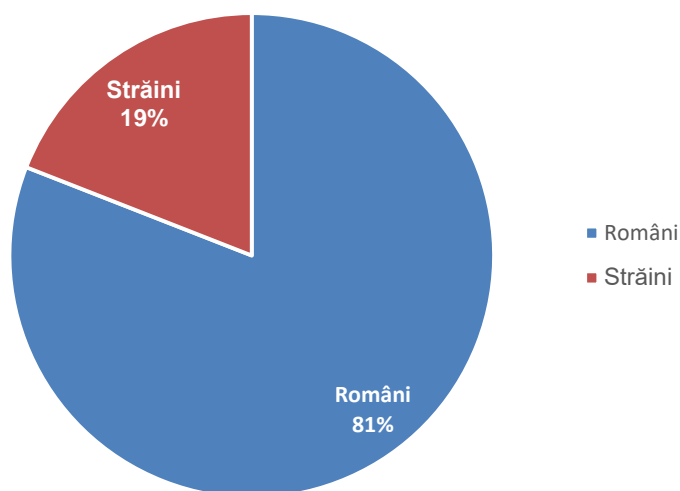
FIGURĂ 127 - EVOLUȚIA TURIȘTILOR SOSIȚI ÎN PERIOADA 2014-2021 ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, TURIȘTI STRĂINI VS. TURIȘTI ROMÂNI

Sursa: Baza de date INS Tempo

În același timp, evoluția numărului de vizitatori reflectă faptul că vizitatorii străini au o pondere de 19% față de turiștii români care reprezintă marea majoritate, respectiv 81% din totalul vizitatorilor. Cu toate acestea, procentul vizitatorilor străini este unul dintre cele mai ridicate din țară, fapt ce subliniază importanța unei promovări accentuate a destinației către piețele externe.

FIGURĂ 128 - PONDEREA VIZITATORILOR STRĂINI ȘI ROMÂNI DIN JUDEȚUL TIMIȘ ÎN ANUL 2021

Sursa: Baza de date INS Tempo

Un real avantaj în domeniul turistic pentru întreaga regiune este pus astfel și pe seama notorietății municipiului Timișoara de Capitală Europeană a Culturii 2023 și a proximității cu alte orașe apropiate. În plus, municipiul Timișoara are o serie de relații de parteneriate stabilite cu orașele înfrățite Porto (Portugalia), Lublin (Polonia), Palermo (Italia), Novi Sad (Serbia), Nottingham (UK), Szeged (Ungaria),

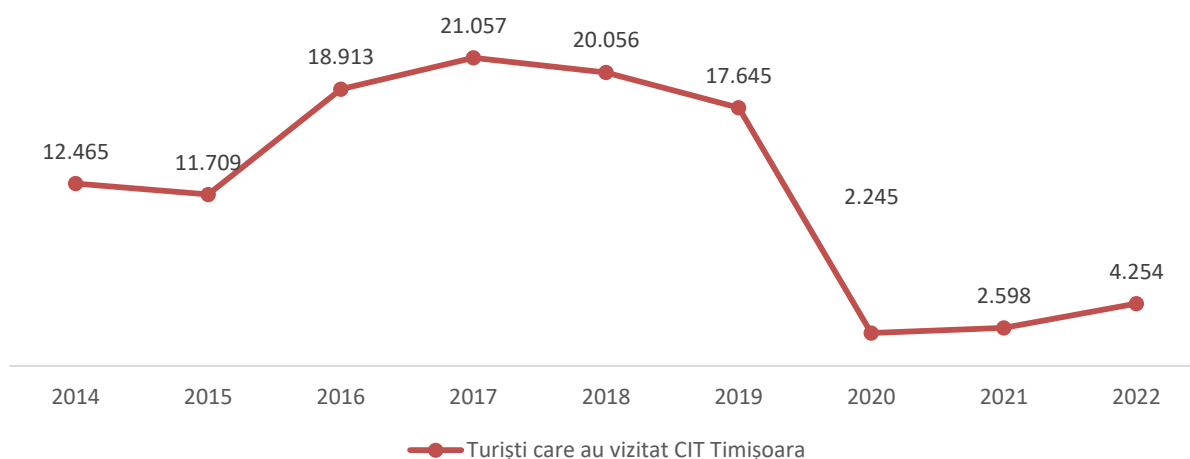

Cernăuți (Ucraina), Trujillo (Peru), Graz (Austria), Mulhouse (Franța), Karlsruhe (Germania), Rueil-Malmaison (Franța), Gera (Germania), Treviso (Italia) sau Da Nang (Vietnam), fapt ce determină ca turiștii aflați în orașele înfrățite să dorească să vină în Timișoara pentru a-i vizita obiectivele, arhitectura și pentru a cunoaște tradițiile și obiceiurile acestui oraș, dar și pentru a vizita împrejurimile acestuia.

În vederea creării unei zone turistice atractive și competitive pentru turiștii români și străini, cooperarea dintre administrația publică și părțile interesate reprezintă un important element de a exploata potențialul turistic favorabil de care dispune municipiul Timișoara și întreg județul. Valorificarea patrimoniului istoric / natural și lansarea unor produse turistice tradiționale sau inedite, atrage și necesitatea de a construi o structură de management a destinației care să faciliteze dezvoltarea și promovarea acesteia.

Conform datelor furnizate de către CIT – Centrul de Informare Turistică Timișoara²⁴⁹ perioada 2020-2021 a fost mult afectată de pandemia de Covid-19, lucru reflectat în cifrele ce indică circulația turistică, care sunt cele mai scăzute din ultimii 10 ani. De asemenea, s-a observat o ușoară scădere a numărului de turiști sosiți la Centrul de Informare, în perioada 2013-2015, când centrul Timișoarei a fost în curs de reabilitare și Piața Libertății a avut restricții de circulație (implicit și str. Alba Iulia). De asemenea, se remarcă o creștere a numărului de turiști începând cu anul 2016, când Timișoara a fost desemnată Capitală Europeană a Culturii.

FIGURĂ 129 - NUMĂRUL DE TURIȘTI ÎNREGISTRAȚI ÎN CENTRUL DE INFORMARE TURISTICĂ TIMIȘOARA, 2014-2022

Sursa: Date furnizate de CIT Timișoara

De asemenea, conform datelor furnizate de către CIT Timișoara, majoritatea turiștilor români vizitează Timișoara în cadrul unor excursii organizate din București sau sunt turiști sosiți individual, din orașe precum Cluj, Sibiu, Deva, Oradea, care vizitează orașul pentru city-break-uri. De asemenea, am avut turiști individuali din Brașov, Ploiești, București și din județul Constanța, care, în cadrul concediului de vară, efectuau circuite prin țară și vizitau Timișoara.

La nivelul anului 2022, din cei 4.254 de turiști înregistrați la Centrul de Informare Turistică Timișoara, aproximativ 1.700 dintre aceștia erau din România, iar cea mai mare pondere a turiștilor străini sunt din

²⁴⁹ Înregistrată la Primăria Municipiului Timișoara cu nr. SC 2022-31090/13.12.2022

țări precum Germania (608 turiști), Serbia (394 turiști), Franța (223 turiști), Italia (203 turiști) sau Spania (143 turiști).

Prin comparație, la nivelul anului 2014, din cei 12.465 de turiști înregistrați, aproximativ 2.600 erau din România, iar cea mai mare pondere a turiștilor străini au fost din țări precum: Serbia (3.611 turiști), Germania, Austria, Elveția (1.298 turiști), Spania (579 turiști), Franța (578 turiști) sau Italia (399 turiști). Anul 2017 este anul în care Centrul de Informare Turistică a înregistrat cel mai mare număr de turiști, fiind și anul în care cei mai mulți turiști au fost străini. Astfel, din cei 21.057 de mii de turiști, doar 3.152 de turiști au fost din România, iar cea mai mare pondere a turiștilor străini au fost din țări precum: Serbia (6.221 turiști), Germania, Austria, Elveția (2.545 turiști), Belgia și Olanda (1.993 turiști), Italia (1.283 de turiști) sau Franța (908 turiști).

Se observă astfel o pondere foarte mare a turiștilor veniți din Germania, Serbia, Austria, Elveția, Italia, Franța sau Spania, însă au fost înregistrați turiști și din țări precum Australia, India, Portugalia, America Latină, Israel, Africa sau Rusia, însă într-un număr foarte mic.

6.6. SERVICII COMUNITARE DE UTILITATE PUBLICĂ

6.6.1. INFRASTRUCTURA ENERGETICĂ

Producția de energie electrică și termică

Conform datelor puse la dispoziție de ANRE, la nivelul municipiului Timișoara și a zonei sale urbane funcționale existau, la sfârșitul anului 2022, capacități de producere a energiei electrice cu o putere instalată totală de doar 33,1 MW, respectiv:

- 23,5 MW în unități de cogenerare ale operatorului de termoficare Colterm S.A. (19,7 MW la CET Sud – pe bază de cărbune; câte 1 MW la centralele de cartier CET Freidorf, CET Buziaș și CET Dunărea – pe bază de gaze naturale; 0,8 MW la Centrala Hidroelectrică Bega); la CT Centru s-a renunțat la producerea energiei electrice în cogenerare încă din anul 2010, pe fondul uzurii turbogeneratorului și a creșterii costurilor cu gazelor naturale;
- 9,6 MW în unități de producere a energiei fotovoltaice (0,5 MW la A&B Trade Co Giarmata; 0,5 MW la Fartud Timișoara; 2,9 MW la Nico Green Energy Șag; 1 MW la Progetto Energia Verde Ianova, comuna Remetea Mare; 2,4 MW la Real Best Dudeștii Noi; 0,5 MW la Widmann Development Timișoara; 0,9 MW la Renewables Invest Urseni, comuna Moșnița Nouă; 1 MW la Renewables Invest Săcălaz).

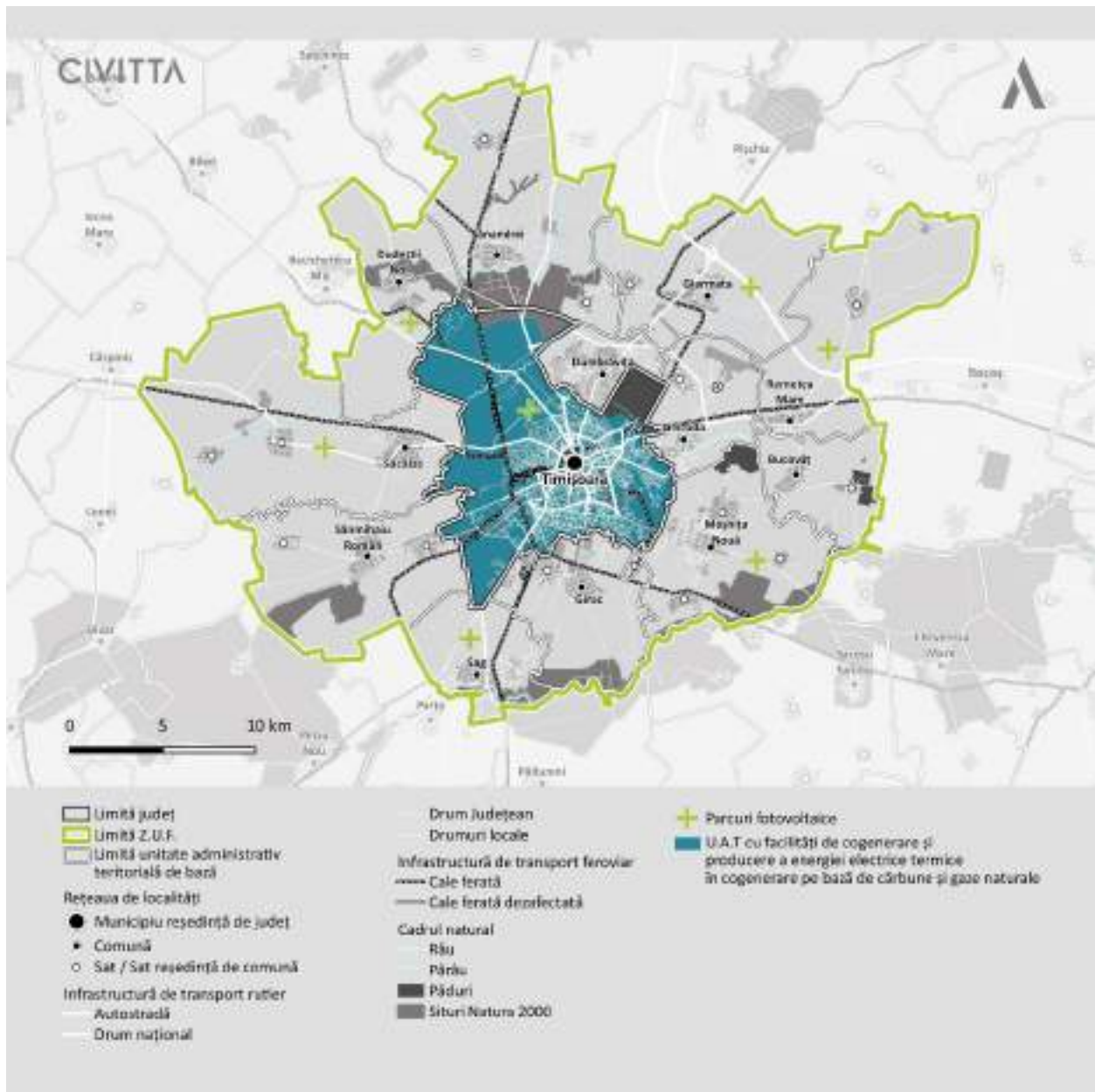
Trebuie menționat aici faptul că unitățile de producție cu o putere instalată mai mică de 1 MW (cum este cazul prosumatorilor) pot funcționa și fără deținerea unei licențe acordate de ANRE, context în care nu se regăsesc în întregime în statisticile de mai sus. Datele ANRE indicau pentru luna ianuarie un număr de 1.240 de prosumatori în județul Timiș (locul 2 la nivel național după Ilfov), cu o putere instalată de 12 MW. Peste 2/3 dintre aceștia se regăseau în Timișoara și comunele din jurul municipiului.

Explicațiile pentru capacitățile limitate de producere a energiei electrice de la nivel local sunt multiple:

- Presiunea imobiliară și prețurile ridicate ale terenurilor fac ca teritoriul municipiului și metropolitan să nu fie atractiv pentru investiții în parcuri fotovoltaice;
- Numărul de prosumatori e încă foarte mic în raport cu numărul de gospodării și de agenți economici;
- Numărul de blocuri dotate cu panouri solare este infim;
- Colterm nu dispune de capacități de producere a energiei din surse regenerabile;

- Potențialul geotermal nu este complet documentat și nici valorificat.

FIGURĂ 130 - CAPACITĂȚILE DE PRODUCERE A ENERGIEI ELECTRICE ȘI TERMICE DE LA NIVELUL ZONEI URBANE FUNCȚIONALE TIMIȘOARA

În ceea ce privește capacitățile de producere a energiei termice, acestea cuprind:

- CET Sud are în dotare: 3 cazane de abur de câte 100 t/h fiecare (CA1, CA2, CA3) – care funcționează pe lignit și gaze naturale; 1 turboagregat de 19,5 MW cu contrapresiune alimentat de cazanele de abur; 2 cazane de apă fierbinte de câte 100 Gcal/h (CAF1 și CAF2) – care funcționează pe lignit și gaze naturale; 4 cazane de abur de câte 10 t/h (C1, C2, C3, C4) – care funcționează pe bază de gaze naturale și care constituie centrala termică de pornire; 2 schimbătoare de căldură de bază de câte 25 Gcal/h, 2 de câte 75 Gcal/h și unul de 50 Gcal/h);
- CT Centru are în dotare: 3 cazane de abur (CA1 – 30 t/h, de tip Iprom – instalat în anul 1951 și aflat în conservare; CA2 – 12,5 t/h și CA 3 – 12,5 t/h, tip Sulzer Frerres, instalate în anul 1936), 5 cazane de apă fierbinte (CAF1 – 50 Gcal/h – re tehnologizat în 2009; CAF2 – 50 Gcal/h – re tehnologizat în 2014; CAF3 – 100 Gcal/h – re tehnologizat în 2005; CAF4 – 100 Gcal/h – re tehnologizat în 2014; CAF5 – 100 Gcal/h – în conservare) și un schimbător de căldură de 18,5 Gcal/h aflat în conservare
- CT de cvartal (IMT, Dragalina, Polonă) sunt echipate cu cazane care produc apă caldă cu parametri 90/70 grade Celsius. Acestea au fost modernizate/automatizate, fiind echipate cu schimbătoare de căldură și pompe de înaltă performanță;
- CET de cartier (Freidorf, Buziaș și Dunărea): fiecare dispune de două motoare termice cu ardere internă, tip Perkins, cuplate cu generatoare electrice de 0,5 MWe fiecare și o putere termică de 0,608 MWt. CET Freidorf și CET Dunărea au câte 5 cazane de apă caldă, iar CET Buziaș 7 cazane, complet automatizate, de tip De Dietrich, fiecare cu o putere termică de 1,45 MWt. CET Dunărea alimentează și punctul termic CFR.

După cum se poate observa din datele de mai sus, încălzirea centralizată din municipiul Timișoara se realizează preponderent cu cărbune (lignit), CET-urile fiind, de altfel, o sursă majoră de emisii de gaze cu efect de seră de la nivel local. Viziunea administrației locale și a operatorului este, în primă fază, de înlocuire a capacităților pe cărbune cu unele pe bază de gaze naturale, respectiv de valorificare a diferitelor surse de energie regenerabilă pentru asigurarea agentului termic.

Începând cu anul 2022, operatorul a obținut autorizația pentru arderea de biomasă la CET Sud, care are o putere calorică similară cu cea a cărbunelui. În acest sens, compania a achiziționat 5000 de tone de plop, salcâm, deșeuri și tocătură din lemn. La gospodăria de biomasă a CET Sud vor ajunge și resturile (crengi, ramuri, fragmente mari de lemn) din toaletarea arborilor din parcurile și spațiile verzi din municipiu. Avantajul utilizării acestui combustibil este, pe lângă reducerea emisiilor, și reducerea costurilor cu achiziționarea certificatelor verzi.

În anul 2022, compania Colterm a investit din surse proprii circa 1,3 mil. lei pentru creșterea eficienței în exploatare și reducerea noxelor la cazanul de apă fierbinte CAF1 de la CT Centru, prin înlocuirea arzătorului de gaz și montarea unui ventilator suplimentar pentru recircularea gazelor arse. La CET Sud au fost reparate și repuse în funcțiune cazanele de abur CA1 (transformat în rezervă de funcționare), CA2 și CA3, toate cu o capacitate de 100 t/h, la turbina de abur TA1 (19 MW).

În luna mai 2022, municipalitatea și Colterm au decis înființarea a 5 societăți comerciale noi, având ca asociat unic Colterm S.A., în vederea pregătirii, depunerii și implementării de proiecte cu fonduri externe pentru dezvoltarea pe baze sustenabile a infrastructurii de producere a energiei electrice și termice în municipiul Timișoara:

- Energyprod Hydro 1 S.R.L.;
- Energyprod Aqua S.R.L.;

- Energyprod Waste S.R.L.;
- Energyprod Sunny S.R.L.;
- Energyprod Biodig S.R.L.;

Înființarea acestor entități noi a fost motivată de faptul că operatorul Colterm se află în insolvență și nu este, implicit, eligibil pentru accesarea de finanțări nerambursabile. Printre propunerile de proiecte avute în vedere la momentul respectiv se numărau:

- construirea unui parc fotovoltaic de maxim 30 MW la Utvin, pe un teren degradat ce aparține Colterm (halda de zgură);
- instalarea a 10 motoare de înaltă eficiență de cogenerare pe gaz, capabile să producă 45 MW, dar și energie termică reziduală, care să fie introdusă în sistemul energetic național și să genereze venituri suplimentare;
- instalarea unei centrale hidroelectrice pe râul Bega;
- instalarea a 2 turbine de înaltă eficiență la CT Phoenix.

Compania Energyprod Sunny a depus în cadrul PNRR un proiect în valoare de peste 20 mil. lei pentru o "instalație de producere a hidrogenului la CET Sud Timișoara", însă proiectul nu a primit finanțare. Aceeași companie a depus un proiect pentru etapa 1 a parcului fotovoltaic de la Utvin, respectiv pentru "mărire capacitate de producție energie electrică și termică de înaltă eficiență". Și aceste proiecte au șanse reduse de reușită, în contextul în care asociatul unic este în insolvență.

În acest context, Primăria Municipiului Timișoara a depus, tot în cadrul unui apel PNRR, proiectul "Instalare turbină sau motoare de înaltă eficiență pentru producție de energie termică în sistem de cogenerare", în valoare de circa 230 mil. lei.

La sfârșitul anului 2022, Consiliul Local al Municipiului Timișoara a decis înființarea a două societăți comerciale noi (Uzina Energetică Timișoara S.R.L. și Uzina Energie Solară Timișoara S.R.L.). Prima se va ocupa de pregătirea și depunerea spre finanțare a proiectelor care vizează cumpărarea de motoare de înaltă eficiență pentru producția de energie electrică și termică în sistem de cogenerare pe gaz, iar cea de-a doua de construirea unui parc fotovoltaic la Utvin, pe actuala haldă de cenușă a Colterm.

Mai multe companii publice private din zonă au depus, la rândul lor, proiecte de realizare a unor centrale fotovoltaice prin PNRR: Aquatim (Timișoara), Heraeus Romania (Giroc), Smithfield Romania (Timișoara), Silver Motors (Ghiroda), Rus-Savitar (Dudeștii Noi), Cef West Energy (Săcălaz), Mitrix Group (Giarmata), Shopping City (Timișoara), Prod Satimpex (Timișoara/Sânandrei), Autoklass Center (Timișoara), Art Papel Group (Ghiroda), International Solar Energy (Moșnița Nouă), Valery Evenimente (Moșnița Nouă), Porsche Immobilien (Ghiroda), Ana Euro Turism (Giroc), Gevagro (Moșnița Nouă).

În zona Timișoarei există resurse de energie geotermală, existând licențe de explorare pentru perimetrele Ghiroda F1 și F2, respectiv Bega-Giroc. Primăria Ghiroda a depus în anul 2022 spre finanțare din POIM 2014-2020 un proiect de asigurare a energiei termice pentru clădirile publice printr-un sistem centralizat ce utilizează energia geotermală, investiția fiind estimată la peste 26 mil. lei. Și comuna Giarmata a depus un proiect similar pentru încălzirea Casei de Cultură, a Primăriei, a sălii de sport, a Școlii Gimnaziale, a SVSU și a centrului de permanență medicală. Comuna Dudeștii Noi a depus, la rândul ei, un proiect pentru o rețea de circa 2 km de alimentare cu energie termică geotermală a clădirilor publice. Nu în ultimul rând, comuna Sânandrei aspiră, la rândul ei, la accesarea de fonduri pentru o investiție similară. Foraje pentru apă geotermală există, încă din perioada comunistă, și în alte localități, inclusiv în Timișoara, dar acestea au fost abandonate de mulți ani, fiind ignorat potențialul lor energetic.

De asemenea, trebuie menționat faptul că la nivelul arealului studiat există și zăcăminte de petrol și gaze naturale în zonele Dumbrăvița și Dudeștii Noi. Perimetrul EX 10 Parța a fost concesionat de ANRM

companiei Adx Energy Panonia S.R.L. în vederea explorării, dezvoltării, exploatării și se extinde pe teritoriul UAT-urilor Sânandrei, Dudeștii Noi, Săcălaz și Timișoara. Acesta cuprinde 7 câmpuri de hidrocarburi cu resurse totale identificate de 8,6 md. mc de gaze naturale și 47 mil. barili de petrol.

TRANSPORTUL ȘI DISTRIBUȚIA ENERGIEI ELECTRICE, GAZULUI NATURAL ȘI A ENERGIEI TERMICE

Municipiul Timișoara și zona sa urbană funcțională sunt conectate la Sistemul Energetic Național (SEN) prin rețelele naționale și strategice de transport a energiei electrice care sunt administrate de CNTEE Transelectrica S.A., companie cu capital majoritar de stat. Infrastructura de transport existentă cuprinde:

- LEA 220 kV Timișoara-Arad;
- LEA 220 kV Timișoara-Săcălaz;
- LEA 220 kV Reșița-Timișoara-Săcălaz;
- LEA 220 kV Mintia-Timișoara;
- Stația de transformare 220/110 kV Timișoara (Moșnița);
- Stația de transformare 220/110 kV Săcălaz;
- Stația de transformare 400/110 kV Calea Aradului.

Planul European pe 10 ani de dezvoltare a rețelei de transport a energiei electrice (TYNDP 2020) include proiectul nr. 144, respectiv "Mid Continental East Corridor", care traversează și teritoriul supus analizei. Acesta prevede trecerea la 400 kV a LEA 220 kV Reșița-Timișoara-Săcălaz-Arad (așa-numitul "ax de vest/ax Banat", respectiv construirea stației de 400/220/110 kV, 2x250 MVA + 1x400 MVA la Timișoara și Săcălaz. Aceste investiții beneficiază de finanțare nerambursabilă prin Fondul de Modernizare. Noua LEA 400 kV va trece pe teritoriul UAT-urilor Moșnița Nouă, Șag, Sânmihaiu Român, Săcălaz, Timișoara, Ghiroda, Dumbrăvița, Sânandrei și Giarmata. Mai multe investiții de mai mică amploare sunt prevăzute și la Stația 400/110 kV Calea Aradului.

Infrastructura de distribuție a energiei electrice din zona studiată se află în proprietatea companiei E-Distribuție Banat. Operatorul a investit în ultimii 5 ani sume importante din surse proprii pentru reabilitarea și modernizarea acesteia, dintre care putem menționa:

- modernizare LEA și LES de medie tensiune: Timișoara (zonele Musicescu, Cetate, Câmpului, Ghirodei, Calea Urseni etc.), Săcălaz, Urseni, Utvin, Giroc etc.;
- modernizări LEA și LES de joasă tensiune și branșamente: Timișoara, Ghiroda, Moșnița Nouă, Utvin, Sânmihaiu Român, Beregsău Mic, Ghiroda etc.;
- centralizarea grupurilor de măsură în vederea montării de contoare inteligente: Timișoara – zonele Lipovei, Dâmboviței etc.), Giarmata Vii, Beregsău Mic etc.;
- înlocuire transformatoare (de ex. 25 MVA Stația Victoria Timișoara);
- modernizare celule de înaltă și medie tensiune (de ex. în stațiile Musicescu și Victoria Timișoara);
- instalare contoare inteligente: Timișoara, Chișoda, Giarmata, Giarmata-Vii, Giroc, Moșnița Nouă, Săcălaz, Șag, Sânmihaiu German, Urseni, Utvin, Ianova etc.;
- construire stație nouă de transformare 110/20 kV Covaci.

La nivelul anului 2023, în municipiul Timișoara circa 30% dintre consumatori dispuneau de contor inteligent, în timp ce în majoritatea comunelor din jurul acestuia procentul era unul mult mai ridicat: (94% în Giroc, 91% în Dumbrăvița, 90% în Sânmihaiu Român, 82% în Ghiroda, 81% în Moșnița Nouă, 81% în Șag, 73% în Giarmata, 72% în Săcălaz, 70% în Sânandrei etc.). Un procent mai redus de contorizare inteligentă (de maxim 30%) se înregistra și în comunele Remetea Mare, și Dudeștii Noi. Investițiile

operatorului în trecerea la aceste sisteme inteligente de măsurare a consumului vor continua și în anii următori.

În pofida investițiilor realizate de către operator, în mai multe zone din jurul Timișoarei există zone noi de dezvoltare (rezidențială, economică) care nu dispun de rețea de distribuție a energiei electrice. Astfel lucru a condus la nevoia ca administrațiile locale să se implice financiar, inclusiv în parteneriat cu operatorul, pentru a extinde aceste rețele. În această situație se află UAT-uri precum Ghiroda, Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Bucovăț etc.

Infrastructura de transport a gazelor naturale de la nivelul teritoriului analizat este gestionată de către SNTGN Transgaz, cu capital majoritar de stat. Aceasta a fost configurată în perioada comunistă în vederea deservirii principalelor zone de extracție a gazelor naturale, respectiv a principalilor consumatori. Nodul tehnologic de la nivelul județului este amplasat în orașul Recaș, pe unde trece și coridorul BRUA (Bulgaria-România-Ungaria-Austria), care va putea transport anual circa 1,7 md. mc de gaze naturale. A doua etapă a proiectului BRUA va însemna construcția a 50 km de conductă Dn 800 și presiune de proiectare de 63 bar care va lega Recașul de nodul tehnologic Horia din județul Arad.

De la nodul tehnologic Recaș se desprinde o conductă de transport care face legătura cu Stația de Reglare și Măsurare Timișoara 1, de unde există o ramificație către Dumbrăvița, respectiv către Dinaș și Foeni. În altă ordine de idei, de la Stația de Comandă Vane Mașloc – amplasată pe conducta Recaș-Horia, se desprinde o conductă către Carani. Prin urmare, comunele Sânmihaiu Român, Șag, Giroc, Moșnița Nouă, Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata, Remetea Mare, Sânandrei sunt traversate de conducte de transport a gazelor naturale de mare capacitate.

Printre investițiile strategice ale SNTGN Transgaz S.A. la nivelul arealului studiat se numără:

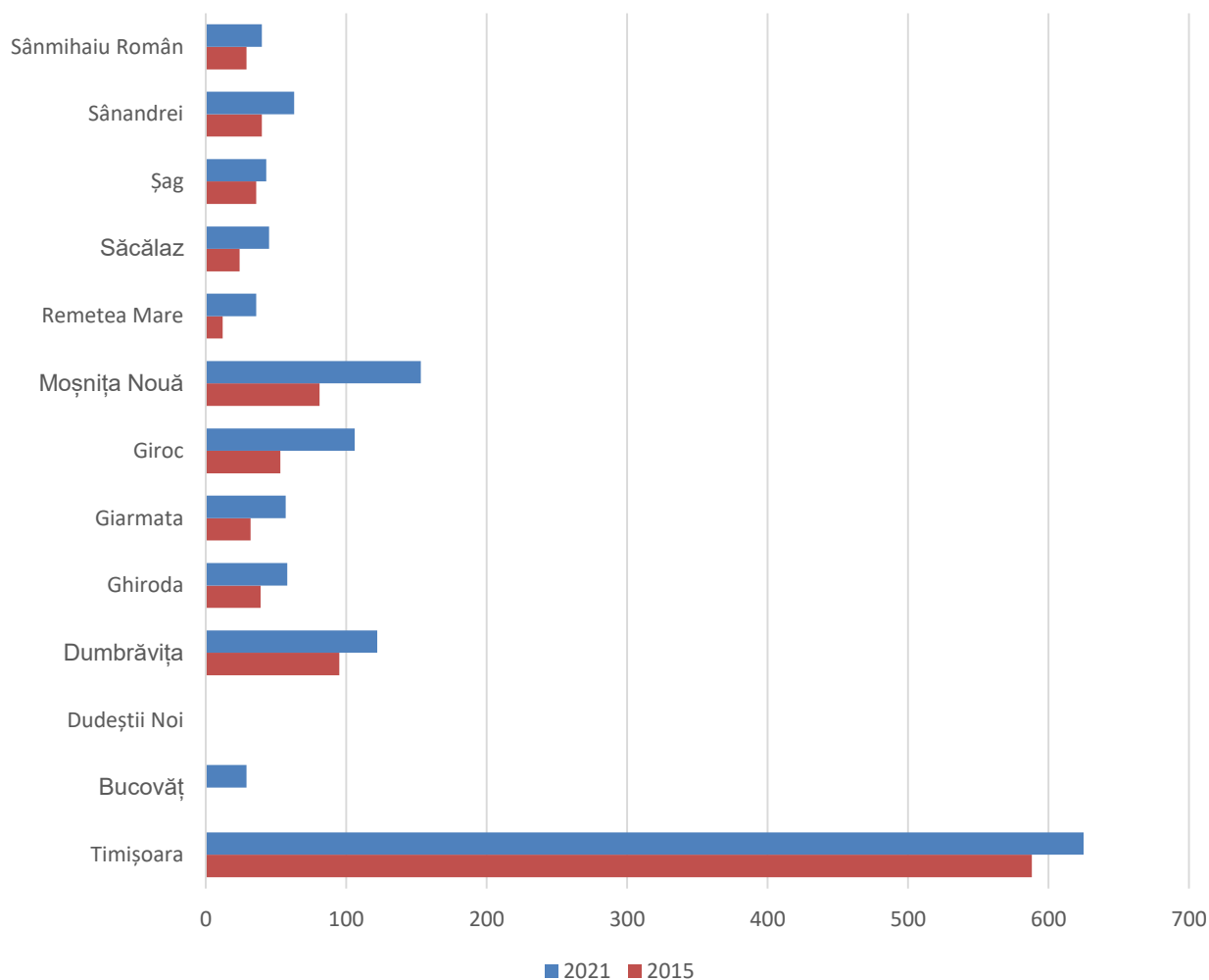
- conducta de transport gaze SRM Timișoara I – SRM Timișoara II – care ar permite conectarea CET Sud direct la magistrală și securizarea furnizării gazului către operatorul de termoficare;
- conducta de transport gaze Timișoara-Deta-Denta-Moravița – cu rol important în deservirea zonei de sud a județului, va tranzita și teritoriul comunelor Giroc și Șag.

În prezent, comuna Dudeștii Noi este singura din arealul studiat care nu dispune de alimentare cu gaze naturale în nicio localitate componentă, unul dintre motive fiind și faptul că aceasta se află mai departe de conductele de transport construite în perioada comunistă. Satele Rudicica (Comuna Moșnița Nouă), Beregsău Mare, Beregsău Mic (Săcălaz), Sânmihaiu German (Sânmihaiu Român), deși se află în UAT-uri unde există rețea de alimentare cu gaze naturale, nu beneficiază de acest serviciu.

La nivelul municipiului Timișoara, rețeaua de distribuție a gazelor naturale s-a extins în intervalul 2015-2021 cu 37 km, ajungând la 625 km. Conform datelor puse la dispoziție de operatorul Delgaz Grid, infrastructura de distribuție a gazelor naturale din municipiu includea, la nivelul anului 2022: 476,9 km de rețea OL; 411,2 km de rețea PE; 253,3 km de racorduri; 248 de stații de reglare măsurare/stații de reglare sector.

La nivelul comunelor din zona urbană funcțională extinderea infrastructurii din același interval a fost una substanțială (311 km), ajungând la 752 km. Cele mai importante investiții pentru extindere au avut loc în Moșnița Nouă (72km), Giroc (53 km), Bucovăț (29 km), Dumbrăvița (27 km) și Giarmata (25 km), localități care au înregistrat creșteri importante și la nivelul numărului de locuitori.

FIGURĂ 131 - LUNGIMEA (KM) REȚELEI DE DISTRIBUȚIE A GAZELOR NATURALE DIN UAT-URILE CARE ALCĂȚUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În cazul Timișoarei, Delgaz Grid are în curs de realizare un studiu de fezabilitate pentru obținerea de fonduri europene în vederea modernizării a sistemului de distribuție a gazelor naturale pe o lungime de 307 km (conduțe și branșamente) și 614 străzi. Acesta va include 16 străzi din Chișoda (16,2 km), 30 de străzi din Ghiroda (22,1 km) și 19 străzi din Giroc (30,4 km). De asemenea, operatorul are în vedere și modernizarea cu fonduri europene a 46 de stații de reglare de sector.

În contextul numărului mare de localități și zone nedeservite de rețeaua de distribuție a gazelor naturale, mai multe UAT-uri din județ au pregătit și depus proiecte de înființare / extindere a acestor rețele cu fonduri POIM 2014-2020, respectiv PNI "Anghel Saligny":

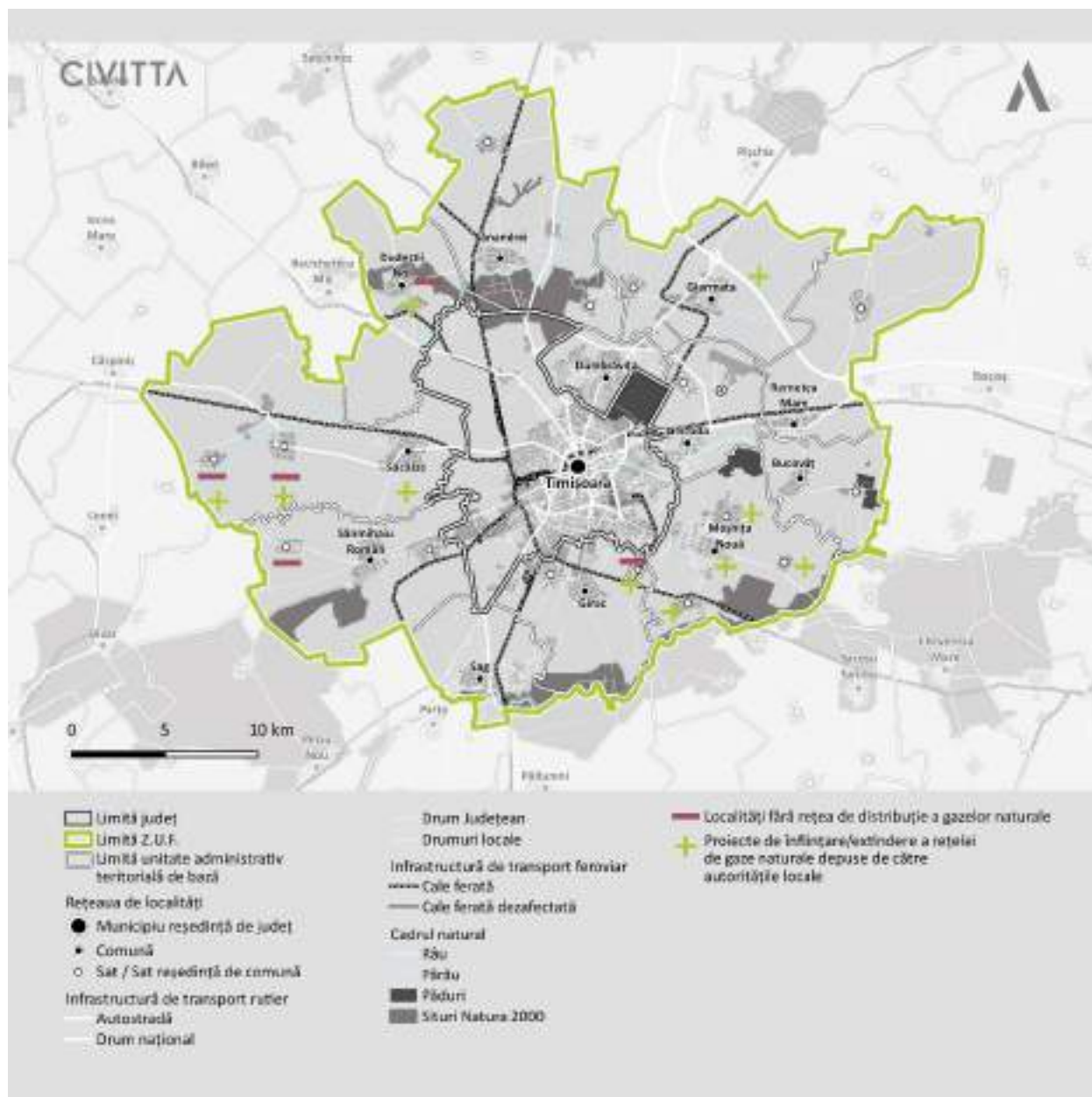
- Înființare sistem inteligent de distribuție gaze naturale in comunele Becicherecu Mic și Dudeștii Noi, județul Timiș prin Asociația de Dezvoltare Intercomunitară "Dimitrie Țichindeal" – în valoare de 31 mil. lei, care va deservi circa 2.000 de gospodării;
- Înființare rețea inteligentă de distribuție gaze naturale în Comuna Moșnița Nouă, localitatea Urseni;

- Extindere rețea inteligentă de distribuție gaze naturale în Comuna Giarmata, județul Timiș;
- Înființare rețea inteligentă de distribuție gaze naturale în Comuna Moșnița Nouă, localitatea Moșnița Veche;
- Înființare rețea inteligentă de distribuție gaze naturale în Comuna Moșnița Nouă, Zona Industrială;
- Înființare rețea inteligentă de distribuție gaze naturale în Comuna Moșnița Nouă, localitatea Albina, județul Timiș;
- Înființare rețea inteligentă de distribuție gaze naturale în Comuna Moșnița Nouă, localitatea Rudicica, județul Timiș;
- Extindere rețea de distribuție gaze naturale presiune medie în zona Săcălaz Vest, localitățile Beregsău Mare și Beregsău Mic, comuna Săcălaz, județul Timiș.

Dintre toate proiectele menționate mai sus, doar cel depus în comun de UAT-urile Becicherecu Mic și Dudeștii Noi a fost selectat spre finanțare în cadrul PNI "Anghel Saligny". În cazul celorlalte comune perspectivele de obținere a unor finanțări europene sau guvernamentale pe termen scurt sunt destul de limitate, în condițiile în care investițiile în rețeaua de gaze naturale sunt destul de costisitoare.

FIGURĂ 132 - SITUAȚIA ACTUALĂ A SERVICIILOR DE ALIMENTARE CU GAZ DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA ȘI A PROIECTELOR DE DEZVOLTARE A REȚELOR

Sursa: Planșă proprie

De asemenea, unele administrații locale au demarat lucrări de extindere a rețelei de distribuție a gazelor naturale care să deservească mai ales noile zone de extindere: Giarmata, Sânmihaiu Român, Ghiroda, Moșița Nouă, Remetea Mare, Șag etc.

Distribuția gazelor naturale către consumatorii din zona studiată se face de către mai mulți operatori, după cum urmează:

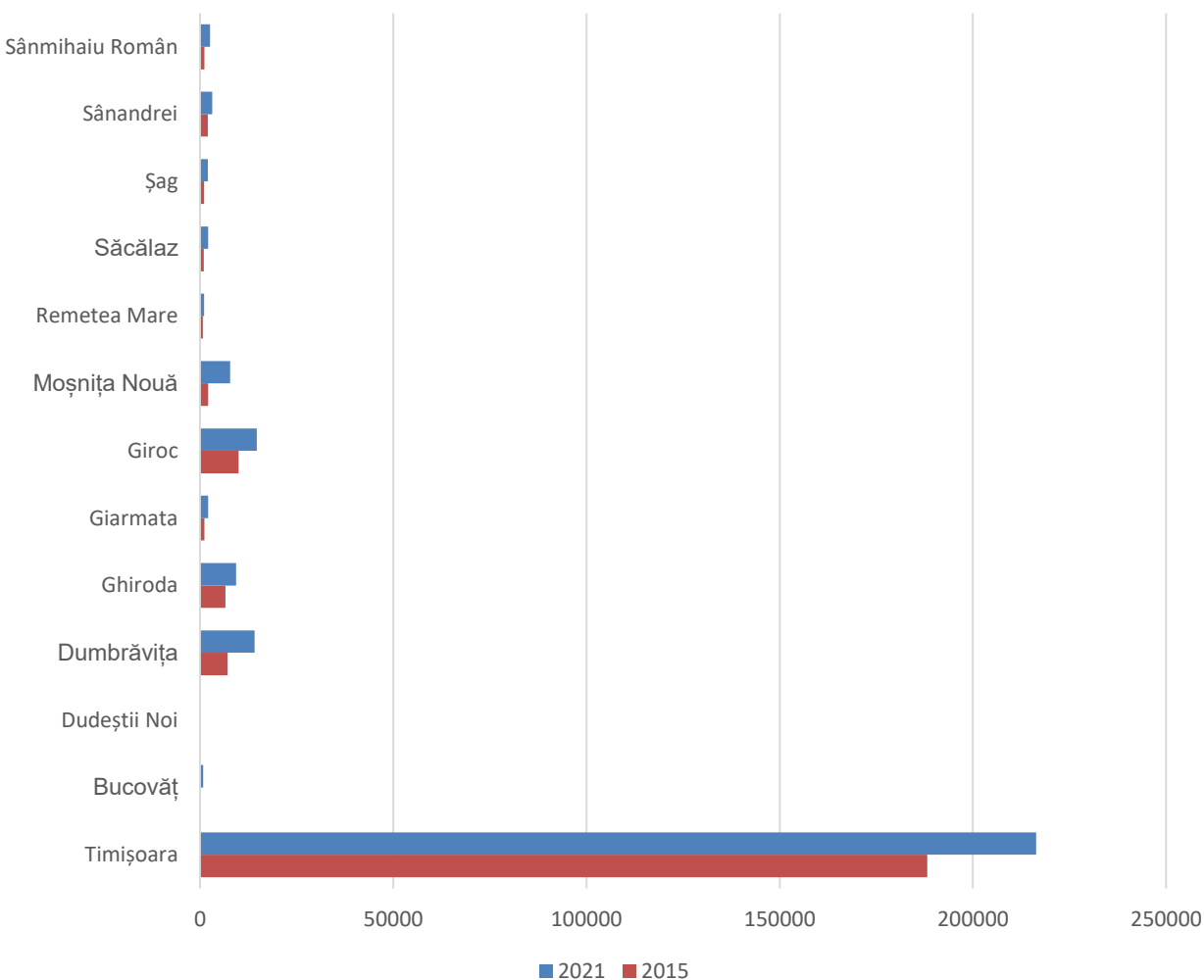
- Delgaz Grid S.A. – în localitățile: Timișoara, Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata-Vii, Giroc, Chișoda, Moșița Nouă, Moșița Veche, Albina, Urseni;

- Gaz Vest S.A. – în localitățile: Bucovăț, Bazoșu Nou, Giarmata, Cerneteaz, Remetea Mare, Ianova, Săcălaz, Sânanđrei, Carani, Covaci, Șag;
- Premier Energy S.R.L. – în localitățile: Sânmihaiu Român, Utvin.

În municipiul Timișoara operatorul Delgaz Grid avea în anul 2021 un număr de 110.292 de clienți, dintre care 101.740 casnici individuali, 2.545 casnici asociații de proprietari, 123 casnici asimilați, 4.170 clienți comerciali, 585 clienți industriali, 1.129 de clienți care desfășoară activități sociale. Din perspectiva consumului, aproape 45% din cantitatea de gaze distribuită merge către clienții industriali, 41% către cei casnici individuali, 8% către clienții comerciali, 5% către clienții care desfășoară activități sociale, 1% către asociațiile de proprietari și sub 1% către casnicii asimilați.

În ceea ce privește cantitatea de gaze naturale distribuită consumatorilor, aceasta a crescut în anul 2021, comparativ cu anul 2016, cu 15% în Timișoara și cu 81,4% în comunele din zona urbană funcțională. Cele mai mari volume distribuite s-au înregistrat în Giroc, Dumbrăvița, Ghiroda și Moșnița Nouă, localități care au înregistrat o creștere demografică accentuată și dispun de rețele de distribuție relativ extinse. În comparație cu anul 2015, cele mai mari creșteri ale consumului în termeni procentuali s-au înregistrat în Moșnița Nouă (+274%), Sânmihaiu Român (+125%) și Săcălaz (+114%).

FIGURĂ 133 - CANTITATEA (MII MC) DE GAZE NATURALE DISTRIBUITE CONSUMATORILOR DIN UAT-URILE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Din totalul de 280,4 mil. mc. de gaze naturale distribuite consumatorilor în anul 2021, 136,3 mil. mc., adică 48,6% din total, au ajuns la consumatori casnici, iar 144,1 mil. mc., adică 51,4% au fost vândute consumatorilor non-casnici. Față de anul 2015, consumul casnic a crescut cu 38%, iar cel non-casnic cu 15%. Consumul casnic a crescut în toate UAT-urile care beneficiază de acest serviciu, cu procente între 14% (Timișoara) și 282% în Moșnița Nouă. Consumul non-casnic a înregistrat o creștere de 15% față de 2015, fiind concentrat aproape exclusiv în Timișoara, unde se află marii consumatori industriali, precum Colterm.

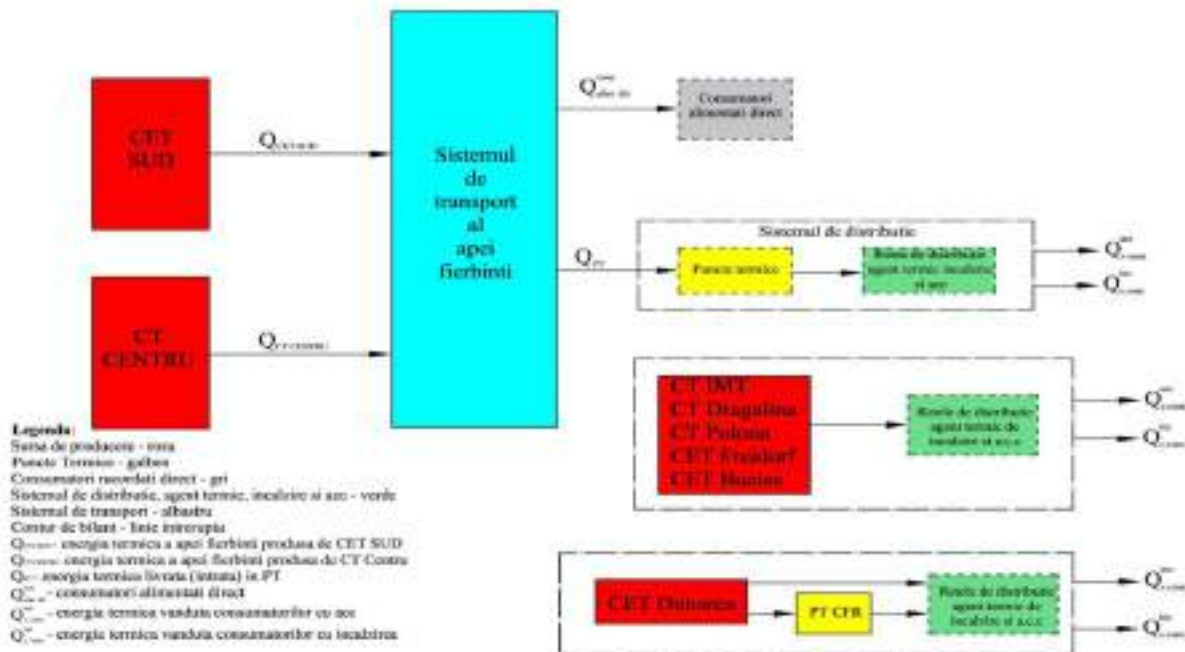
În ceea ce privește infrastructura de transport și distribuție a energiei termice, aceasta se află în administrarea operatorului Colterm S.A., aflat în subordinea Consiliului Local, și cuprinde

- Rețeaua primară de transport a agentului termic produs la CET Centru și CT Sud la cele 117 puncte termice ale operatorului, 30 de puncte termice ale agenților economici și la consumatorii conectați direct la rețeaua de transport;

- Rețeaua secundară de distribuție care transportă agentul termic de la punctele termice, CET Freidorf, CET Dunărea, CET Buziaș, CT Dragalina, CT Polonă și CT IMT la consumatorii finali.

În schema normală de funcționare, CET Centru și CT Sud alimentează separat o parte din rețeaua primară de transport, care este secționată conform încărcărilor prestabilite de dispecer. Este însă posibilă și funcționarea interconectată a celor două CET, iar alimentarea cu energie termică a unor zone din oraș poate fi realizată prin trecere de la o centrală la alta, prin manevre ale vanelor în căminele de secționare, în număr de 21. Evacuarea căldurii produse de CET Sud se face prin două magistrale (Magistrala 2 x Dn 600 și Magistrala 2 x Dn 1000) care alimentează partea de sud și este a municipiului, respectiv o parte din zona centrală. În cazul CT Centru, evacuarea se face prin 3 magistrale (Magistrala 2 x Dn 500 și două magistrale 2 x Dn 700), care se întâlnesc în apropierea centralei. Din punctul lor de întâlnire pornesc 2 ramificații principale: 2 x Dn 800 spre zona de nord și 2 x Dn 700 către zona centrală. Din magistrala Dn 500 se desprind două conducte Dn 400 care alimentează zona industrială. Sistemul de conducte din circuitul primar are o configurație radială cu legături transversale între magistrale, în lungime de circa 73 km. Distribuția agentului termic primar la punctele termice și la consumatorii racordați direct la rețeaua primară se face prin racorduri din conducte cu diametre Dn 80 – Dn 250 mm.

FIGURĂ 134 - SCHEMA SIMPLIFICĂȚĂ A FLUXULUI TEHNOLOGIC PENTRU SISTEMUL DE ALIMENTARE CENTRALIZATĂ CU ENERGIE TERMICĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Sursa: INCDE-ICEMENERG

Pe fondul supradimensionării (numărul mare de debranșări a conduc la reducerea consumului, implicit și a presiunii și debitului agentului termic la sursă, care a fost compensată de operator cu mărirea temperaturii agentului primar) și a uzurii rețelei de transport (starea precară a izolației termice pe traseele aeriene, mai ales învelișul metalic al conductelor de retur, corodări exterioare și fisuri ale conductelor, deteriorări ale izolației termice pe traseele subterane determinate de excesul de umiditate), 22,5% din energia termică produsă de CET Centru și CT Sud se pierde în sistemul de transport, din care circa 11,2% prin pierderi masive, iar restul de 11,3% prin transfer de căldură. Acest lucru conduce la necesitatea de a introduce volume mari de apă de adaos în sistemul de transport.

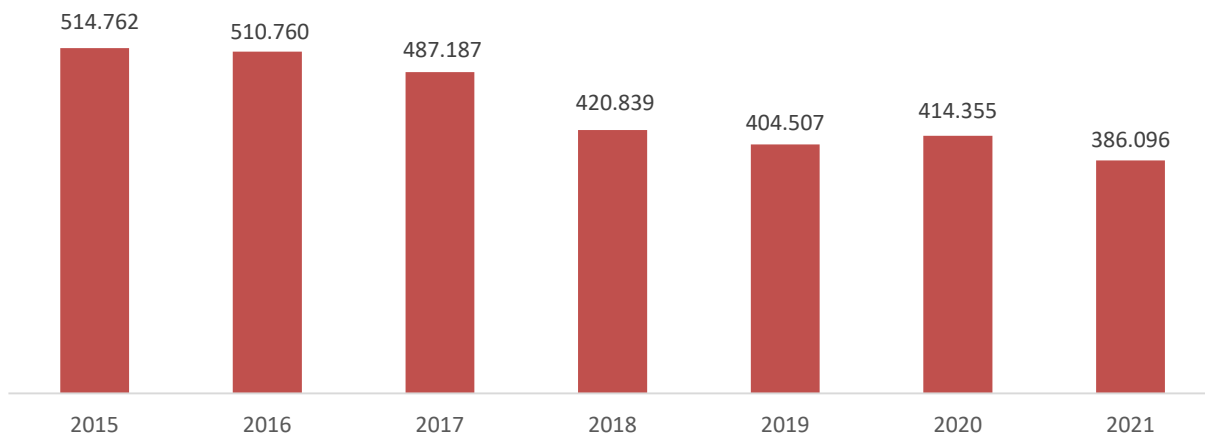
În perioada 2021-2023 au fost derulate cu fonduri europene prin POIM 2014-2020 lucrări de reabilitare a circa 9 km de rețea primară de transport a energiei termice. Pentru alți aproape 4 km, municipalitatea intenționează să acceseze circa 75 mil. lei de la MLPDA, iar pentru 29 km (din care 11 km aerieni) fonduri europene. Aceste lucrări ar trebui să rezolve problematica rețelei primare de transport până la sfârșitul perioadei actuale de programare, în condițiile în care conductele clasice din oțel sunt înlocuite cu unele preizolate, mai rezistente la coroziune și cu o durată de viață de până la 30 de ani.

Rețeaua secundară, cu rol de distribuție a agentului termic de la punctele termice, centralele termice de cartier și CET Freidorf la consumatorii finali măsoară circa 222 km. Rețelele secundare cuprind 4 conducte (încălzire tur-retur, apă caldă de consum și, parțial, recirculare apă caldă de consum), cu diametre între Dn 25 și Dn 300 pentru conductele de încălzire, respectiv Dn 50 – Dn 100. Prin rețeaua de distribuție 24,1% din energia termică transportată de la punctele la consumatori se pierde, atât sub formă masică (10,1%), cât și prin schimbul de căldură (14%). Și în acest caz cauzele pierderilor sunt legate de corodarea și deteriorarea izolațiile termice ale conductele de distribuție, debransările care au condus la supradimensionarea punctelor termice și a pompelor de circulație, scăderea vitezei de circulație a agentului termic în conducte, lipsa unui sistem automatizat de detectare și monitorizare a avariilor, lipsa/nefuncționarea unor conducte de recirculare a apei calde de consum etc.). În cazul rețelelor secundare care deservește cele 5 centrale termice de cvartal și CET Freidorf pierderile sunt și mai ridicate (aproape 20%), cauzele fiind aceleași menționate mai sus. La nivelul anului 2021, 51,5% din rețelele termice secundare aveau izolație termică clasică realizată din vată minerală, protejată cu folie de polietilenă sau carton asfaltat.

Municipalitatea a finalizat recent un proiect de modernizare a circa 20 km de rețea secundară cu fonduri POIM 2014-2020 și are în vedere continuarea investițiilor de înlocuire a acesteia.

Cantitatea de energie termică distribuită consumatorilor din municipiul Timișoara a înregistrat o tendință de scădere în ultimii ani, fiind în anul 2021 de 386.000 Gcal, cu 25% mai puțin decât în 2015. Principala cauză a scăderii consumului a fost debransarea apartamentelor de la sistemul centralizat, de la 64.000 în 2015 la 51.000 în prezent. Lucrările de reabilitare termică a locuințelor sau îmbunătățirea contorizării au condus, la rândul lor, la scăderea consumului. Așadar, la acest moment, doar o treime din locuințe și agenții economici mai sunt conectați la sistemul de termoficare, procent care ajunge în cazul instituțiilor publice la peste 90%. Chiar și în aceste condiții, Timișoara ocupă locul 5 la nivel național funcție de numărul de locuințe branșate la acest sistem, după București, Oradea, Craiova și Ploiești.

FIGURĂ 135 - CANTITATEA (GCAL) DE ENERGIE TERMICĂ DISTRIBUITĂ CONSUMATORILOR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA

Pe fondul sentimentului de incertitudine generat de insolvența operatorului Colterm, debransările de la sistemul centralizat au ajuns la circa 3.000 per an în ultima perioadă. Pe termen scurt, este destul de improbabilă revenirea apartamentelor debransate la sistemul centralizat, în condițiile în care proprietarii au investit sume importante în centralele termice proprii. În acest context, operatorul de termoficare și-a îndreptat atenția către construcțiile noi, unde propune soluții de distribuție pe orizontală a agentului termic, respectiv către instituțiile publice.

ILUMINATUL PUBLIC STRADAL

Serviciul de întreținere a infrastructurii de iluminat public și festiv din municipiul Timișoara a fost delegat de către Consiliul Local, prin procedură de atribuire directă realizată în anul 2018, companiei local Societatea de Transport Public Timișoara S.A. Prin contractul de delegare a gestiunii, care acoperă o perioadă de 15 ani, operatorul s-a angajat să realizeze anual lucrări de întreținere și reparații în cuantum de circa 250.000 Euro, respectiv lucrări de iluminat stradal în valoare de 100.000 Euro. La momentul încheierii contractului, sistemul de iluminat public din municipiu cuprindea 21.252 de stâlpi de beton, metalici, lampadari, retro, lemn și ai operatorului de transport public, un număr de 25.753 de corpuri de iluminat și rețele de alimentare preponderent aeriene și cu rol de deservire inclusiv a rețelei de distribuție a energiei electrice care este gestionată de un operator privat.

Municipiul Timișoara a implementat un proiect cu fonduri guvernamentale (prin AFM), cu un buget de circa 1 mil. lei, care a vizat înlocuirea a 531 de aparate de iluminat public cu unele care folosesc tehnologia LED, inclusiv implementarea unui sistem de telegestiune pe arterele: Calea Aradului, Calea Torontalului și Calea Sever Bocu. Cu fonduri POR 2014-2020, în valoare de 2,4 mil. lei, s-a realizat extinderea rețelei electrice pe 3,4 km și s-au instalat 219 stâlpi de iluminat public pietonal cu LED în Parcul Botanic. În anul 2022 au fost demarate lucrări în valoare de 1 mil. lei pentru instalarea a 73 de stâlpi cu corpuri de tip LED pe 7 străzi din nordul municipiului (zona Calea Aradului Est). La sfârșitul aceluiași an, municipalitatea a depus spre finanțare din fonduri AFM un proiect în valoare de 6 mil. lei pentru înlocuirea a aproape 3000 de corpuri de iluminat cu unele noi de tip LED și implementarea telegestiunii pe un număr de peste 60 de străzi și bulevarde. Cu toate acestea, prin raportare la cele peste 25.000 de corpuri de iluminat din municipiu, ponderea celor de tip LED nu ar depăși 15%.

La nivelul comunelor din zona urbană funcțională, situația este una mult mai bună, întrucât mare parte dintre acestea au accesat fonduri guvernamentale pentru trecerea la tehnologia LED. Spre exemplu, comunele Moșnița Nouă, Dudeștii Noi și Săcălaz au accesat fonduri prin AFM, comuna Săcălaz fonduri PNDR, iar comuna Bucovăț fonduri PNDL pentru modernizarea infrastructurii de iluminat public stradal. Pe măsură ce se finalizează evaluarea cererilor de finanțare depuse la AFM, și alte comune din arealul studiat (de ex. Dumbrăvița, Ghiroda, Sânmihaiu Român etc.) ar putea beneficia de fonduri guvernamentale pentru lucrări de modernizare. De asemenea, mai multe comune (de ex. Dumbrăvița) au realizat investiții cu fonduri de la bugetul local pentru înlocuirea corpurilor de iluminat. În schimb, mai multe comune se confruntă cu nevoia de a extinde sistemele de iluminat public (de ex. Bucovăț, Remetea Mare, Moșnița Nouă, Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata, Sânmihaiu Român, Șag, Săcălaz etc.)

Pe fondul creșterii accentuate a prețurilor la energia electrică, mai multe comune au în vedere construirea unor parcuri fotovoltaice care să le asigure necesarul de consum pentru sistemul de iluminat public și pentru clădirile publice: Ghiroda, Giarmata, Sânmihaiu Român. Consiliul Județean are în vedere o investiție similară în zona Covaci.

EFICIENȚA ENERGETICĂ A CLĂDIRILOR

La nivelul municipiului Timișoara există peste 4000 de blocuri construite în perioada comunistă cu circa 100.000 de apartamente, cele mai multe cu o vechime de 40-50 de ani, care au fost realizate cu tehnologia și materialele specifice acelei perioade care nu acordau o atenție deosebită transferului termic. În prezent, aceste clădiri rezidențiale multifamiliale înregistrează pierderi mare de energie, care se traduc în costuri tot mai ridicate cu încălzirea pentru proprietari, dar și cu fațade degradate ce dau un aspect neplăcut ansamblurilor de blocuri din oraș. În acest context, atât administrația locală, cât și proprietarii au început să se preocupe de reabilitarea energetică a clădirilor încă din anii 2000.

În perioada 2009-2011 au fost reabilite cu fonduri guvernamentale, prin Ministerul Dezvoltării, 64 de blocuri din municipiul Timișoara. Acestea sunt amplasate în zonele Torontalului, Pârvan, Lidia-Giroc-Soarelui, Bucovinei, Calea Circumvalațiunii, Plăvăț, Dâmbovița, Cetate-Traian-Elisabetin, Calea Lipovei-Calea Aradului, Tipografilor, Rebreanu, Calea Șagului, Dacia etc.

În perioada de programare 2007-2013 municipiul Timișoara a derulat 5 proiecte cu fonduri POR pentru reabilitarea termică a 51 de blocuri situate pe Calea Șagului, Bd. Liviu Rebreanu, Str. Venus, Calea Martirilor 1989, Bd. Take Ionescu, Calea Sever Bocu, Calea Aradului, Bd. Mareșal Constantin Prezan, Bd. I.C. Brătianu, Calea Torontalului, Str. Ana Ipătescu, Str. Simion Bărnuțiu, Str. Brândușei, Bd. 16 Decembrie 1989.

În perioada de programare 2014-2020, municipalitatea a depus un număr de 18 proiecte de reabilitare termică a locuințelor colective, cuprinzând alte 68 de blocuri situate pe străzile: Învățătorului, FC Ripensia, Iulia Simu, Corneliu Coposu, Surorile Martir Caceu, Mareșal Alexandru Averescu, Mureș, Martir Dumitru Jugănaru, Splaiul Nicolae Titulescu, Arieș, Intrarea Doinei, Doctor Ioan Mureșan, Nicolae Labiș, Martir Vasile Balmuș, Brândușei, Calea Torontalului, Felix, Cascadei, Săgeții, Hârnicieii, Lacului, Muzicii, Pogorici, Gheorghe Lazăr, Sirius, Pădurarilor, Azurului etc. Dintre acestea, doar 6 blocuri fuseseră finalizate până în decembrie 2022, 3 aveau amplasamentele predate pentru execuție, iar restul erau în diferite stadii de contractare.

Primăria Municipiului Timișoara nu a depus proiecte de reabilitare termică a blocurilor prin PNRR.

Per ansamblu, mai puțin de 5% din blocurile din Timișoara au fost reabilite/sunt în curs de reabilitare cu fonduri publice. Dacă în alte zone din țară asociațiile de proprietari au decis să realizeze lucrări cu fonduri proprii pentru reabilitarea termică a blocurilor, în Timișoara fenomenul acesta a fost descurajat de autorități. Acest lucru a avut și implicații pozitive (de ex. prevenirea realizării unor intervenții inestetice și de proastă calitate, mai ales în contextul lipsei autorizațiilor de construcție), dar și negative (procentul blocurilor nereabilite este ridicat, ceea ce expune un număr mare de cetățeni riscului de sărăcie energetică, mai ales în contextul dificultăților cu care se confruntă sistemul centralizat de termoficare care încă deservește circa 50% dintre apartamente).

În ceea ce privește clădirile publice, autoritățile locale și cele centrale au înregistrat progrese mai rapide în procesul de eficientizare energetică. Astfel, cu sprijinul fondurilor europene prin POR 2007-2013 au fost implementate următoarele proiecte care au vizat clădiri publice:

- Reabilitarea, modernizarea și echiparea infrastructurii Serviciului pentru Protecția Copilului și Familiei Timișoara;
- Reabilitarea centrului de zi pentru copii cu dizabilități „Podul Lung” Timișoara;
- Reabilitarea / modernizarea, dezvoltarea și echiparea Cantinei de Ajutor Social pentru dezvoltarea unui Centru Social de urgență pentru persoanele fără adăpost în Timișoara;
- Reabilitare clădire pentru persoane în dificultate Timișoara;

- Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea și echiparea Ambulatoriului Spitalului Clinic de Boli Infecțioase și Pneumoftiziologie "Dr. Victor Babeș", Timișoara;
- Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea și echiparea ambulatoriului clinicii de chirurgie cranio-maxilo-facială din cadrul spitalului Clinic Municipal de Urgență Timișoara;
- Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea și echiparea Ambulatoriului de Obstetrică și Ginecologie a Spitalului Clinic Municipal de Urgență Timișoara;
- Modernizare Ambulator de Specialitate Spitalul Clinic Județean de Urgență Timișoara (contract reziliat);
- Modernizare și extindere școală cu clasele I-VIII localitatea Beregsău Mare.

Prin POR 2014-2020 au fost propuse spre finanțare următoarele proiecte:

- Reabilitarea, consolidarea, modernizarea și accesibilizarea spațiilor educaționale din cadrul Liceului Teoretic Special "IRIS" Timișoara, cu realizarea de măsuri de sprijinire a eficienței energetice prin gestionarea inteligentă a energiei și utilizarea energiei din surse regenerabile;
- Reabilitarea și modernizarea clădirii Școlii Generale "Iosif Ciorogariu" Chișoda, comuna Giroc, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii;
- Grădinița PP33 Timișoara - Extindere grădiniță existentă în regim de înălțime P+1E+M, reparații și reabilitare termică corp existent;
- Reabilitare construcții, instalații clădire B2 la Colegiul Tehnic "E. Ungureanu" Timișoara.
- Reabilitarea, extinderea și dotarea infrastructurii ambulatoriului O.R.L. din cadrul Spitalului Clinic Municipal de Urgență Timișoara;
- Extindere, reabilitare, modernizare și echiparea ambulatorului de specialitate al Clinicii de Recuperare, Medicină Fizică și Balneologie Timișoara din cadrul Spitalului Clinic Municipal de Urgență Timișoara, prin demolare parțială și extindere orizontală și verticală;
- Reabilitare cinematograf și schimbare destinație în „Centru cultural și educațional Freidorf”, Timișoara;
- Reabilitare termică corp clădire Grădinița PP nr. 6, str. Țepeș Vodă (Ismail) nr. 17, Timișoara;
- Școala Gimnazială nr.15 Timișoara - Reabilitare și etajare imobil existent parter, corp B – 2 magazine și atelier parter rezultând imobil Parter + 1 Etaj, spații pentru învățământ (sală funcțională și clase) și reabilitare termică Corp A – clădire școală P+1E;
- Reabilitare și extindere clădiri pentru Școala Generală cu Clasele 0-VIII din comuna Giroc;
- Reabilitarea, modernizarea, extinderea și dotarea Școlii Gimnaziale din localitatea Dudeștii Noi;
- Modernizare terase circulabile existente, montare termosistem pe fațade și extindere Școala Generală nr.30 din Timișoara, corp A, B și C cu două corpuri D și E în regim D+P+2;
- Modernizare, extindere și dotare Școala Gimnazială Sânmihaiu Român – Structura Școala Gimnazială Utvin;
- Reabilitarea și extinderea spațiilor de învățământ în vederea creșterii relevanței învățământului universitar socio-economic – Universitatea de Vest Timișoara;
- Reabilitarea acoperișului și fațadelor Facultății de Chimie, Biologie și Geografie – Universitatea de Vest Timișoara;
- Modernizarea, extinderea și echiparea infrastructurii educaționale universitare la Facultatea de Chimie Industrială și Ingineria Mediului – Universitatea Politehnică Timișoara.

Merită menționat faptul că nu toate proiectele menționate mai sus au vizat exclusiv lucrări de eficiență energetică, ci și alte intervenții specifice funcțiunilor sanitare, educaționale etc. Pe de altă parte,

numărul clădirilor publice care au beneficiat de lucrări de creștere a performanței energetice este mai mare, aceste intervenții de acest tip fiind realizate și în cadrul unor proiecte cu finanțare din alte programe europene, guvernamentale, de la bugetul de stat sau local. Un exemplu în acest sens ar fi proiectele finanțate prin PNDR, precum:

- Reabilitare, modernizare, dotare și etajare grădiniță loc. Șag.

În cadrul PNRR au fost selectate spre finanțare, până la începutul lunii februarie 2023, următoarele proiecte de reabilitare/renovare energetică a unor clădiri publice:

- Renovare energetică sediu ISU Timiș;
- Reabilitare energetică și modernizare Sediul Detașamentului 2 Pompieri Timișoara;
- Renovarea integrată a clădirii Casei de Cultură din comuna Dudeștii Noi;
- Renovare energetică moderată corpuri clădiri Liceul Tehnologic Special "Gheorghe Atanasiu" Timișoara;
- Renovare energetică moderată a clădirilor Corp C8 – Corp Administrativ și Corp C9 – Aerogară a Aerodromului Utilitar (Cioca) Timișoara;
- Renovarea integrată a clădirii publice Grădinița Săcălaz;
- Creșterea eficienței energetice prin reabilitare termică construcții și instalații la Liceul Teoretic "J.L.Calderon" Timișoara;
- Creșterea eficienței energetice prin reabilitare termică construcții și instalații la Colegiul Tehnic „Henri Coandă” Timișoara;
- Liceul Tehnologic de Industrie Alimentară Timișoara - "Școală verde inteligentă";
- Reabilitarea moderată a sediului Primăriei – Corp C1 din comuna Dumbrăvița, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii;
- Reabilitarea moderată a Școlii Gimnaziale cu clasele V-VIII din comuna Cărpiniș, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii;
- Reabilitarea moderată a clădirii publice Grădinița Sânmihaiu Român, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii;
- Reabilitarea moderată a Căminului Cultural Bazoșu Nou, comuna Bucovăț, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii;
- Reabilitarea moderată a Dispensarului Uman Bazoșu Nou, comuna Bucovăț, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii;
- Reabilitarea moderată a Școlii Bazoșu Nou, comuna Bucovăț, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii;
- Reabilitare moderată a Școlii din localitatea Sânmăndrei pentru a îmbunătăți furnizarea de servicii publice către comunitate;
- Realizare șarpantă, reabilitarea termică și modificări interioare la corp școală Colegiul Național "Ana Aslan" Timișoara;
- Lucrări de reabilitare pentru sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon prin creșterea eficienței energetice și utilizarea energiei din surse regenerabile a complexului de clădiri Clinicile Noi din cadrul Spitalului Clinic Municipal de Urgență Timișoara.

La acestea se mai pot adăuga în viitorul apropiat și alte proiecte depuse de autoritățile locale și aflate în evaluare. Cu toate acestea, numărul de clădiri publice care necesită lucrări de renovare energetică continuă să fie mare, mai ales în contextul creșterii explozive a costurilor cu încălzirea.

6.6.2. INFRASTRUCTURA DE TELECOMUNICAȚII

Teritoriul analizat dispune de infrastructură de fibră optică pe teritoriul majorității UAT-urilor: Timișoara, Moșnița Nouă, Ghiroda, Remetea Mare, Dumbrăvița, Sânnandrei etc.

De asemenea, în zonele de la nivelul municipiului Timișoara unde au fost derulate în ultimii ani lucrări de modernizare/reabilitare străzi sau spații publice a fost realizată de către municipalitate și infrastructura de canalizație subterană, ulterior fiind încheiate contracte de acces cu diverșii operatori de servicii de telecomunicații. Spre exemplu, doar în zona centrului istoric (Piața Unirii, Piața Libertății, Piața Sf. Gheorghe, Piața Țarcului și străzile adiacente) această rețea măsoară aproape 5 km. Totuși, exceptând zonele centrale și marile artere, acoperirea rețelei publice și private de canalizație subterană este încă redusă. Pe de altă parte, operatorii ignoră adesea somațiile municipalității de a trece în subteran cablurile aeriene agățate de stâlpi și clădiri, astfel încât s-a ajuns chiar în situația în care acestea să fie tăiate cu forța (de ex. în ianuarie 2023 au fost tăiați circa 10 km de cabluri de pe Calea Circumvalațiunii, fiind vizate de operațiuni similare și Calea Sever Bocu și Aradului).

Conform datelor puse la dispoziție de ANCOM, un număr de 11 operatori dețin elemente de comunicații electronice sau de infrastructură fizică în municipiul Timișoara: Telekom Romania Mobile Communications, Orange Romania, Orange Romania Communications, GTS Telecom, Societatea Națională de Radiocomunicații, Combridge, RCS&RDS, Vodafone Romania, Teletrans, Direct One și Interlan Internet Exchange.

Conform datelor de pe site-urile proprii ale principalilor operatori, situația acoperirii cu servicii 4G/4G+ și 5G se prezintă așa:

- În cazul Orange Romania: serviciile 5G sunt disponibile doar în anumite zone din municipiul Timișoara, Dumbrăvița și Ghiroda; serviciile 4G/4G+ sunt disponibile în exteriorul clădirilor în toate localitățile; serviciile 4G/4G+ sunt disponibile în interiorul clădirilor pe 99% din teritoriul municipiului și în majoritatea satelor-reședință (exceptând Bucovăț), cu excepția unor sate componente (de ex. Beregsău Mare, Beregsău Mic, Bazoșu Nou, Ianova);
- În cazul RCS&RDS: serviciile 5G sunt disponibile doar în centrul Timișoarei; serviciile 4G TDD 2600 MHz în Moșnița Nouă (mai puțin localitatea Albina), Giroc, Sânmihaiu Român (mai puțin localitatea Sânmihaiu German), Săcălaz (doar parțial satul-reședință), Giarmata, Ghiroda, Dumbrăvița și Sânnandrei (doar în satul Covaci); serviciile 4G LTE sunt disponibile pe tot teritoriul;
- În cazul Telekom: serviciile 4G sunt de calitate mai redusă în Beregsău Mare și în Beregsău Mic, în timp ce restul teritoriului acoperirea este foarte bună.

Este de așteptat ca în următorii ani aceste servicii de telecomunicații să se îmbunătățească continuu, pe fondul investițiilor derulate de operatori în contextul introducerii pe scară largă a tehnologiei 5G.

Primăria Municipiului Timișoara asigură internet Wi-Fi gratuit în multe spații publice, inclusiv ca urmare a unei mici finanțări europene și a unor sponsorizări, iar Societatea de Transport Public în majoritatea mijloacelor de transport public. Prin Programul WiFi4Europe au fost instalate astfel de facilități gratuite de acces la internet și în unele comune (Giroc, Dudeștii Noi). Alte comune au realizat astfel de sisteme cu fonduri proprii (de ex. Ghiroda). Totuși, dat fiind gradul mare de penetrare a serviciilor de internet mobil și costul redus al acestora, impactul acestor hotspot-uri Wi-Fi este redus.

Municipiul Timișoara dispune, de la sfârșitul anului 2022, de un Centru de Monitorizare a Ordinii Publice și Trafic Management, rezultat prin comasarea Centrului de Comandă și Control al Poliției Locale cu Centrul de Management al Traficului din cadrul Primăriei. Acesta va dispune de 426 de camere, 7 radare fixe și 37 de camere ultraperformante care detectează automat trecerile pe culoarea roșie, toate gestionate de un dispecerat unic, care poate lua legătura cu flota de intervenție și polițiștii locali, a căror localizare este monitorizată în timp real prin GPS. În anul 2021, municipalitatea a demarat o procedură

de achiziție publică pentru extinderea acestui sistem cu un număr de 22 de camere montate în 15 locații de pe malul Begăi și într-o porțiune a zonei centrale. Planurile viitoare de investiții vizează extinderea rețelei de camere și în principalele parcuri din municipiu. De asemenea, se are în vedere încheierea unui protocol cu Societatea de Transport Public pentru preluarea de către Centrul de Monitorizare a Ordinii Publice și Management al Traficului și a imaginilor furnizate de camerele amplasate în mijloacele de transport public.

Comunele din zona urbană funcțională a Timișoarei au investit, la rândul lor, sume importante din fonduri proprii, guvernamentale și externe pentru a extinde sistemele de supraveghere video: Astfel, comuna Dumbrăvița a derulat un proiect cu finanțare PNDR 2014-2020 pentru montarea a 55 de camere de supraveghere de tip speed-dome și 7 camere video LPR de recunoaștere a numerelor de înmatriculare, care s-au adăugat la cele 36 de camere deja existente în zona centrală (Parcul Central, Sala Polivalentă, Școala Gimnazială etc.). Primăria Comunei Moșnița Nouă a realizat un sistem de supraveghere cu circa 80 de camere amplasate în toate cele 5 localități componente și conectate la un dispecerat unic. În comuna Ghiroda implementarea sistemului de supraveghere a început în anul 2017 și numără acum 120 de camere care se rotesc la 360 grade, oferă imagini de rezoluție înaltă și sunt monitorizate permanent de un polițist local. Primăria Săcălaz derulează un proiect pentru instalarea a 44 de camere video fixe și 10 camere care pot înregistra și stoca fiecare număr de înmatriculare. Primăria Șag are o rețea de 43 de camere, dintre care 3 pot citi și numerele de înmatriculare. Primăria Sânmihaiu Român dispune de o rețea de 40 de camere de supraveghere.

Nevoi de extindere și de modernizare a sistemelor de supraveghere video există în majoritatea localităților din zona urbană funcțională, în condițiile în care acestea se confruntă încă cu un număr însemnat de infracțiuni, de la furturi, la aruncarea ilegală a deșeurilor sau producerea de accidente rutiere ca urmare a nerespectării regulilor de circulație.

6.6.3. INFRASTRUCTURA DE ALIMENTARE CU APĂ POTABILĂ ȘI GESTIUNEA APELOR UZATE

În contextul semnării Tratatului de Aderare la Uniunea Europeană, prin care România își asuma investiții importante cu privire la infrastructura de apă și apă uzată, la nivelul județului Timiș s-a înființat, încă din anul 2008, Asociația de Dezvoltare Intercomunitară (ADI) Apă-Canal Timiș, la care au aderat inițial 43 de UAT-uri, pentru ca ulterior numărul lor să se dubleze. Aceasta are scopul de a reglementa, înființa, organiza, finanța, exploata, monitoriza și gestiona în comun serviciul de alimentare cu apă și canalizare pe raza UAT-urilor membre, precum și realizarea în comun a unor proiecte majore de investiții în domeniu, în baza unei strategii de dezvoltare. Prin aderarea la ADI, comunele au acordat dreptul Asociației să încheie contracte de delegare cu un operator regional și să monitorizeze respectivul contract. Aderarea UAT-urilor la acest ADI a fost o condiție pentru accesarea unor fonduri de sute de milioane de euro în infrastructura de apă și apă uzată prin POS Mediu 2007-2013 și POIM 2014-2020. Prin urmare, UAT-urile care nu au aderat/s-au retras ulterior din ADI nu au putut beneficia de aceste programe.

Serviciile de alimentare cu apă și canalizare sunt furnizate de operatorul regional Aquatim S.A. în următoarele UAT-uri: Municipiul Timișoara, Comuna Bucovăț (Bazoșu Nou), Comuna Ghiroda (Ghiroda, Giarmata Vii), Comuna Giarmata (Cerneteaz, Giarmata), Comuna Giroc (Chișoda, Giroc), Comuna Moșnița Nouă (Albina, Moșnița Nouă, Moșnița Veche, Rudicica, Urseni), Comuna Remetea Mare (Ianova, Remetea Mare), Comuna Săcălaz (Săcălaz), Comuna Sânmihaiu (Carani, Covaci, Sânmihaiu), Comuna Sânmihaiu Român (Sânmihaiu Român, Utvin) și Comuna Șag (Șag).

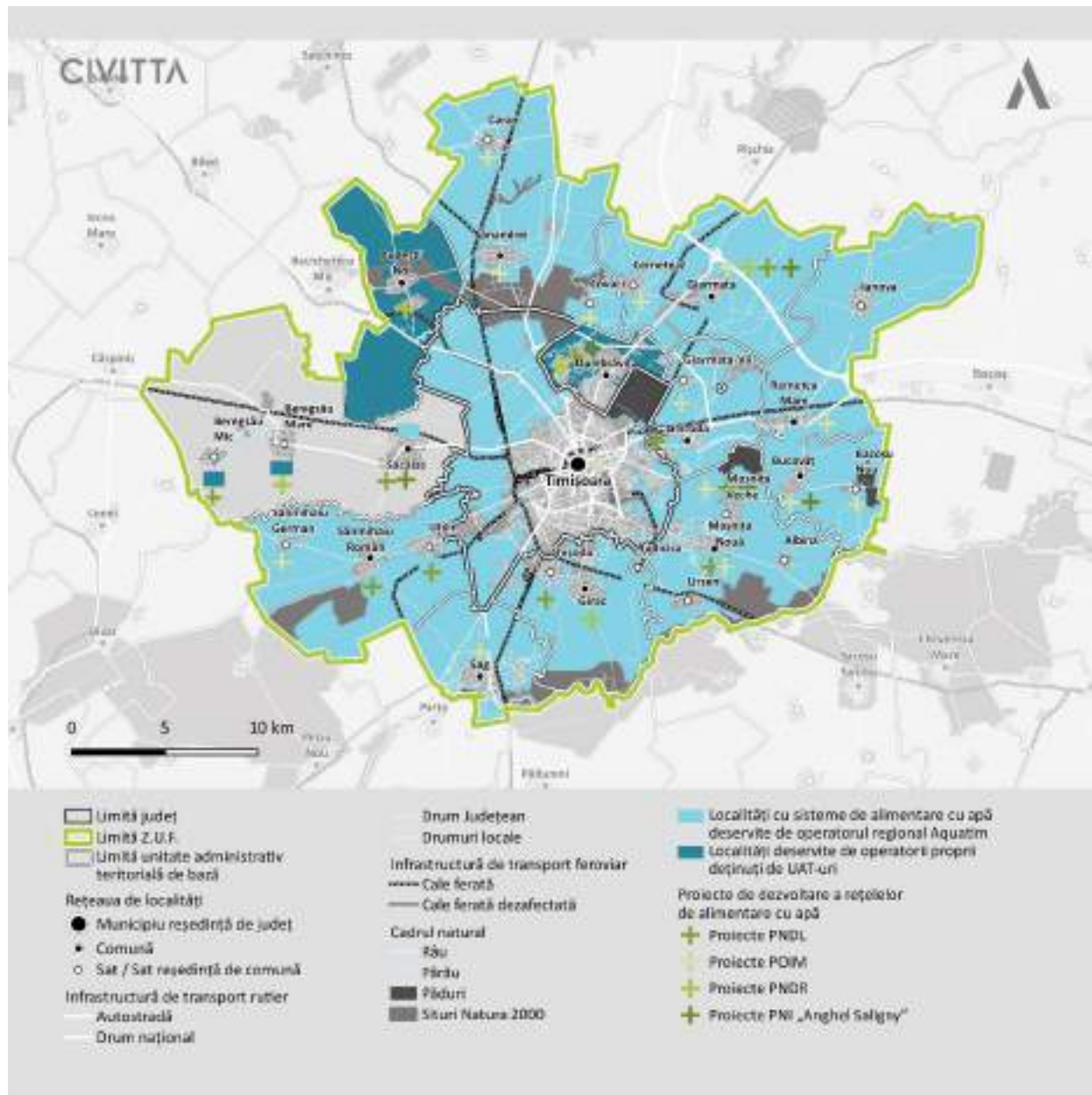
În comuna Dumbrăvița serviciile sunt furnizate de operatorul înființat de către administrația locală (AquaDumbrăvița), după retragerea comunei din ADI. Aceasta administrează o rețea de distribuție a apei potabile de peste 134 km și una de canalizare de 100 km, cu 7.300 de bransamente, respectiv 5.500 de racorduri (date aferente anului 2021). În comuna Dudeștii Noi, serviciile de apă-canal sunt furnizate, încă

din anul 2019, de compania Aquatorontal S.R.L., în baza unui contractului de delegare de gestiune încheiat cu ADI Torontal din care aceasta face parte.

Alimentarea cu apă a municipiului Timișoara se realizează din două surse, care oferă avantajul asigurării debitului și a volumului de apă necesar în orice moment, prin compensare:

- Sursa de suprafață: respectiv priză de apă din râul Bega, situată în amonte de Timișoara, care asigură circa 75% din consum;
- Surse subterane: foraje de mare adâncime care asigură circa 25% din consum și sunt situate în partea de est, sud-est și vest a orașului.

FIGURĂ 136 - SITUAȚIA ACTUALĂ A SERVICIILOR DE ALIMENTARE CU APĂ DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA ȘI A PROIECTELOR DE DEZVOLTARE A REȚELOR

Sursa: Planșă proprie

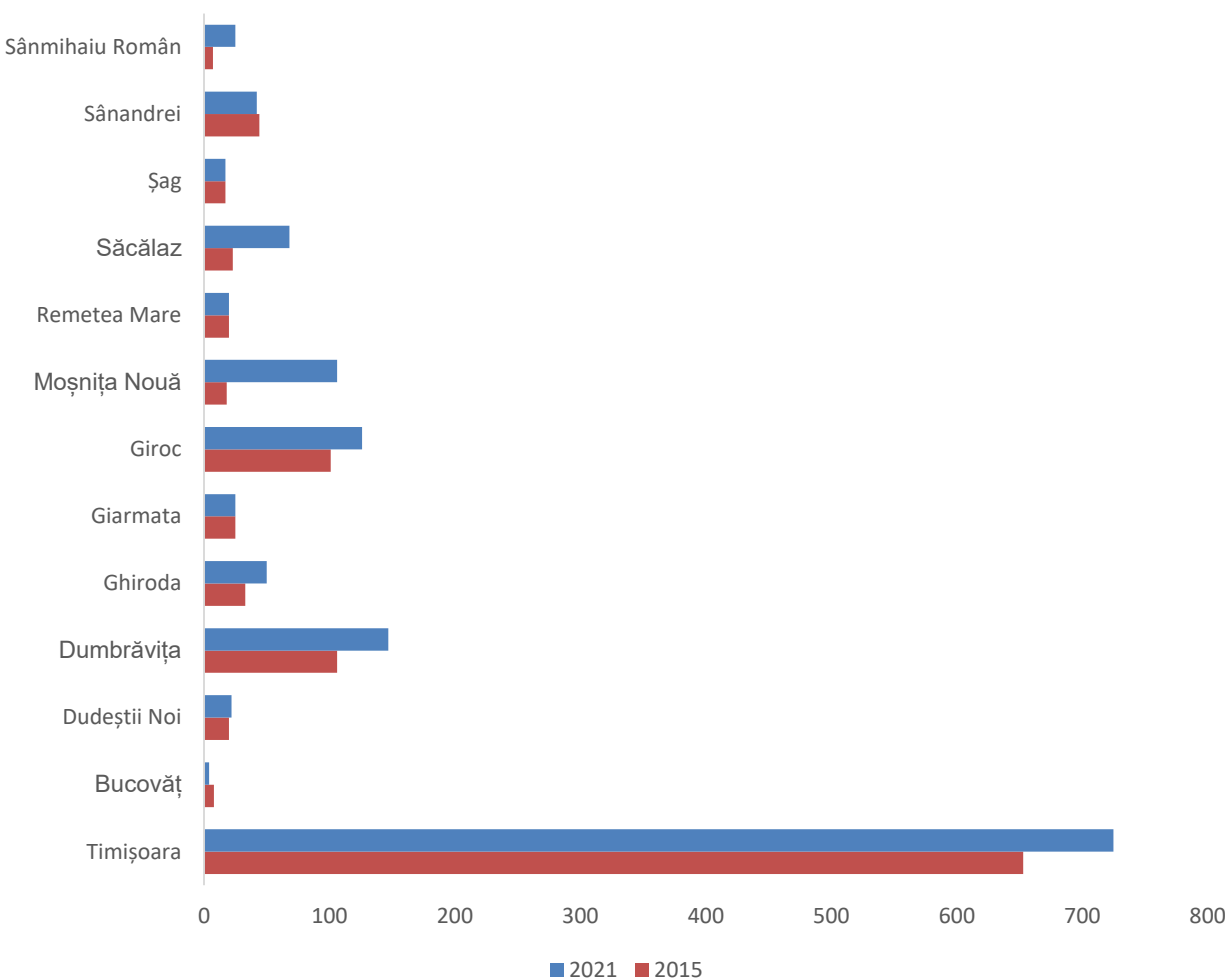
Apa captată din sursele sus menționate este transportată prin conducte la Stațiile de Tratare Bega (pentru apa provenită din râul Bega) și Urseni (pentru apa captată din foraje) și este tratată, fiind ulterior amestecată în rețeaua de distribuție. Cele două stații furnizează consumatorilor, în medie, o cantitate de 2,28 mil. litri de apă/oră, în condițiile unui consum mediu de 111 l/zi/locuitor doar la nivelul municipiului Timișoara. Stațiile asigură și necesarul de apă pentru o serie de localități din zona urbană funcțională (Săcălaz, Sânmihaiu Român, Giroc, Moșnița Nouă, Ghiroda). În cazul acestor localități, apa transportată

de la stațiile de tratare ajunge la gospodăriile de apă comunale, unde există stații de clorare, rezervoare și stații de pompare/repompare în rețeaua de distribuție.

În comunele Dumbrăvița, Giarmata, Săcălaz (satele Beregsău Mare și Beregsău Mic), Bucovăț (satul Bazoșu Nou), Moșnița Nouă (satul Albina), Dudeștii Noi și Remetea Mare aprovizionarea cu apă potabilă se face din surse subterane (foraje) și stații de tratare proprii, legate prin conducte de aducțiune. La nivelul acestor UAT-uri mai există rezervoare de înmagazinare la gospodăriile de apă, respectiv stații care pompează apa în rețeaua de distribuție. În contextul problemelor legate de debitele fluctuante ale forajelor, corelate cu cererea de apă în creștere, de investițiile și costurile mari asociate surselor de apă și stațiilor mici de tratare, respectiv de calitatea apei distribuite consumatorilor, operatorul regional are în curs investiții pentru realizarea de conducte care să asigure aprovizionarea mai multor localități direct din rețeaua municipiului Timișoara (de ex. Șag, Giarmata, Remetea Mare, Sânandrei).

Lungimea rețelei de alimentare cu apă din municipiul Timișoara era, în anul 2021, de 725 km, integral cartografiată digital. Față de anul 2015 aceasta a fost extinsă cu aproape 72 km. În schimb, la nivelul comunelor din jurul orașului, rețeaua a ajuns în 2021 la 652 km, în creștere cu 230 km față de anul 2015. Cele mai importante extinderi au avut loc în Moșnița Nouă (88 km), Săcălaz (45 km), Dumbrăvița (41 km) și Giroc (25 km), adică acele UAT care au cunoscut și creșteri substanțiale ale populației în ultimul deceniu. Totuși, lungimea în sine a rețelei nu reflectă în mod obligatoriu și gradul de deservire a populației (pe care îl vom afla cu exactitate doar la publicarea rezultatelor recensământului din anul 2022), aceasta fiind influențată de suprafața administrativă și numărul de localități componente din fiecare UAT. În altă ordine de idei, multe dintre numeroasele investiții în infrastructura de apă și apă uzată sunt încă în curs sau nerecepționate, așa că o evaluare mai obiectivă va putea fi făcută mai degrabă în anul 2024 sau chiar 2026 (dacă unele UAT-uri vor derula și investiții prin PNRR).

FIGURĂ 137 - LUNGIMEA SIMPLĂ (KM) A REȚELEI DE ALIMENTARE CU APĂ DIN UAT-URILE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA

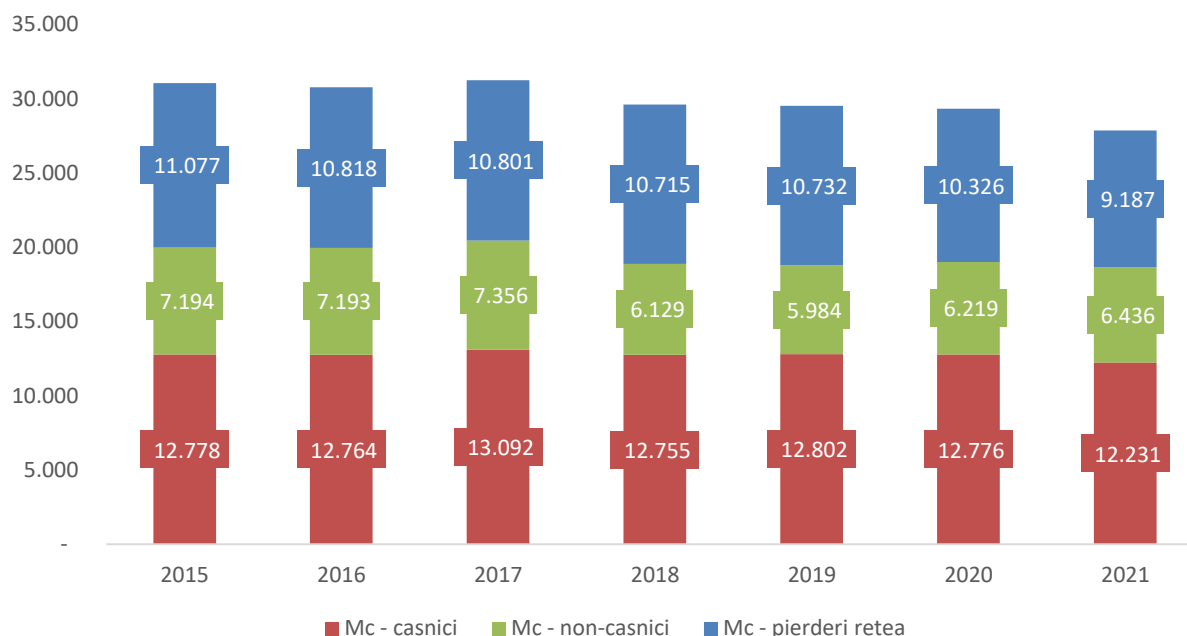

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Conform datelor furnizate de Aquatim S.A., la nivelul anului 2021 în municipiul Timișoara erau înregistrate 124.664 de gospodării branșate la rețeaua de apă-canal, la care se adăugau 2648 de consumatori non-casnici racordați la rețeaua de apă și 2183 la cea de canalizare. La acel moment, compania avea încheiate contracte cu peste 23.000 de gospodării individuale, aproape 5.400 de asociații de proprietari, 2.600 de operatori economici și peste 800 de instituții publice. În comparație cu anul 2015, numărul de consumatori casnici a crescut cu circa 3,5%, iar cel de consumatori non-casnici cu 7,3% în cazul serviciului de alimentare cu apă, respectiv cu 5,7% în cazul serviciilor de canalizare. În pofida acestei ușoare creșteri a numărului de clienți, consumul de apă a avut o tendință de scădere, fiind în 2021 cu 4,3% mai redus decât în 2015 în cazul consumatorilor casnici, respectiv cu 10,5% mai mic în cazul clienților non-casnici. Pierderile de apă din rețele s-au redus și ele cu 17,1%, dar continuă să aibă valori destul de mari (peste 9 mil. mc. sau 37% din totalul volumului livrat în rețea) De-a lungul intervalului analizat, procentul de contorizare s-a menținut în jurul valorii de 99,97-99,98%.

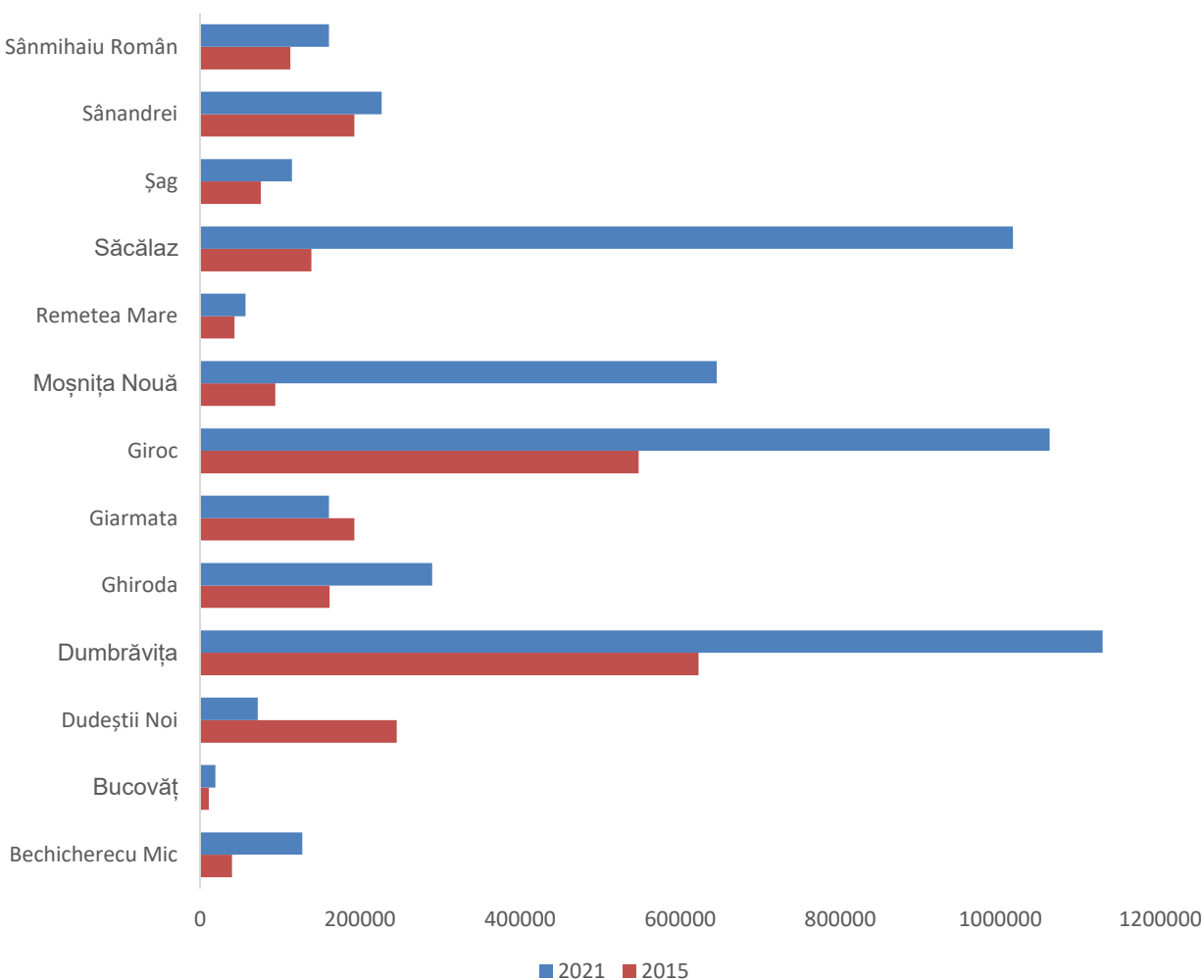
FIGURĂ 138 - CANTITATEA DE APĂ POTABILĂ DISTRIBUITĂ CONSUMATORILOR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI A PIERDERILOR DIN REȚEA, MII

Sursa: Aquatim S.A.

La nivelul comunelor din Zona Urbană Funcțională a Timișoarei consumul de apă a crescut semnificativ în perioada 2015-2021, atingând un volum total de 5,08 mil. mc, în creștere cu 105%. În UAT-urile Dumbrăvița, Giroc și Săcălaz, consumul a depășit 1 mil. mc, în timp ce în Moșnița Nouă a ajuns la peste 600.000 mc. Această creștere poate fi pusă pe seama creșterii rapide a populației, a investițiilor în extinderea rețelelor de alimentare cu apă, dar și a faptului că în zonele periurbane consumul de apă/locuitor e în general mai mare, în principal ca urmare a udării grădinilor. În comune precum Giarmata și Dudeștii Noi consumul de apă s-a redus față de anul 2015, cel mai probabil pe fondul schimbării metodei de raportare a consumurilor. De altfel, aceste volume trebuie privite cu precauție tocmai pentru că nu există un operator unic care să utilizeze aceleași metode de calcul.

FIGURĂ 139 - CANTITATEA TOTALĂ DE APĂ POTABILĂ (MC) DISTRIBUITĂ CONSUMATORILOR DIN COMUNELE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Calitatea apei furnizate de operatorul regional Aquatim S.A. este foarte ridicată. În întreg intervalul 2015-2021, doar 0,08% dintre probele prelevate au înregistrat neconformități la parametrul fizico-chimic clor rezidual liber, iar 0,03% la parametrul microbiologic număr de colonii la 37°C. Este totuși de remarcat ca ponderea probelor neconforme a crescut în perioada 2019-2021 în comparație cu perioada 2015-2018. Potrivit DSP Timiș, în cazul operatorului Aqua Dumbrăvița S.R.L. s-au înregistrat în anul 2021 un număr de 5 analize neconforme la clor rezidual (din 12 prelevate) și una la arsen (din una prelevată), iar numărul de probe analizate în cadrul monitorizării operaționale a fost inferior celui prevăzut în legislație și asumat prin planul de monitorizare. În cazul neconformități identificate la parametrul arsen se impunea aplicarea de urgență a măsurilor specifice la nivelul stației de tratare. La nivelul operatorului Giroceana S.R.L. (care a predat serviciul de apă-canal din comuna Giroc în a doua parte a anului 2022) s-au înregistrat 6 analize neconforme la clor rezidual (din 24 prelevate). Toți cei 3 operatori menționați dețineau autorizație sanitară de funcționare.

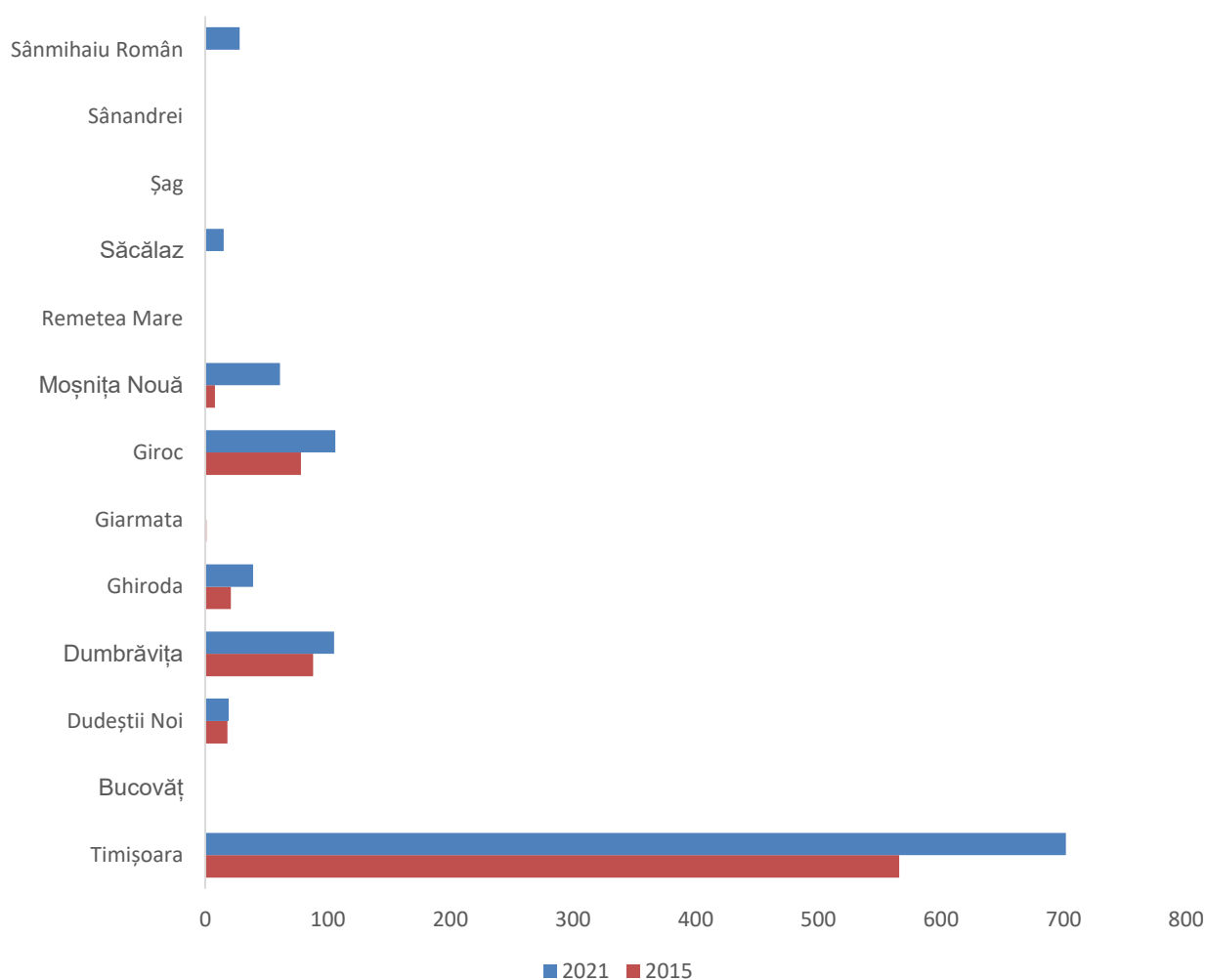
În schimb, sistemele mici de aprovizionare cu apă din zona urbană funcțională (Bazoșu Nou, Beregsău Mare, Beregsău Mic) nu aveau autorizație sanitară de funcționare. În anul 2021 s-au înregistrat probe

neconforme la parametrii: fier (Beregsău Mic, Beregsău Mare, Ianova), mangan (Remetea Mare, Ianova, Dudeștii Noi, Beregsău Mare, Beregsău Mic), amoniu (Beregsău Mare), colonii la 37°C (Beregsău Mic), bacterii coliforme (Remetea Mare, Beregsău Mare), enterococi (Remetea Mare), clor liber rezidual (Dudeștii Noi, Albina), Escherichia coli (Remetea Mare), Pseudomonas aeruginosa (Beregsău Mic), culoare (Beregsău Mic).

În ceea ce privește avariile la rețeaua de apă din Timișoara, din cele 1858 de avarii raportate în anul 2021, operatorul Aquatim a remediat 79% în decurs de maxim 24 de ore.

Rețeaua de canalizare din municipiul Timișoara măsoară, conform INS, de 702 km, fiind integral cartografiată digital. Față de anul 2015 aceasta s-a extins cu 136 km, în primul rând pe fondul investițiilor realizate cu fonduri europene, dar și de la bugetul local și al operatorului regional Aquabis.

FIGURĂ 140 - LUNGIMEA SIMPLĂ (KM) A REȚELEI DE CANALIZARE DIN UAT-URILE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA

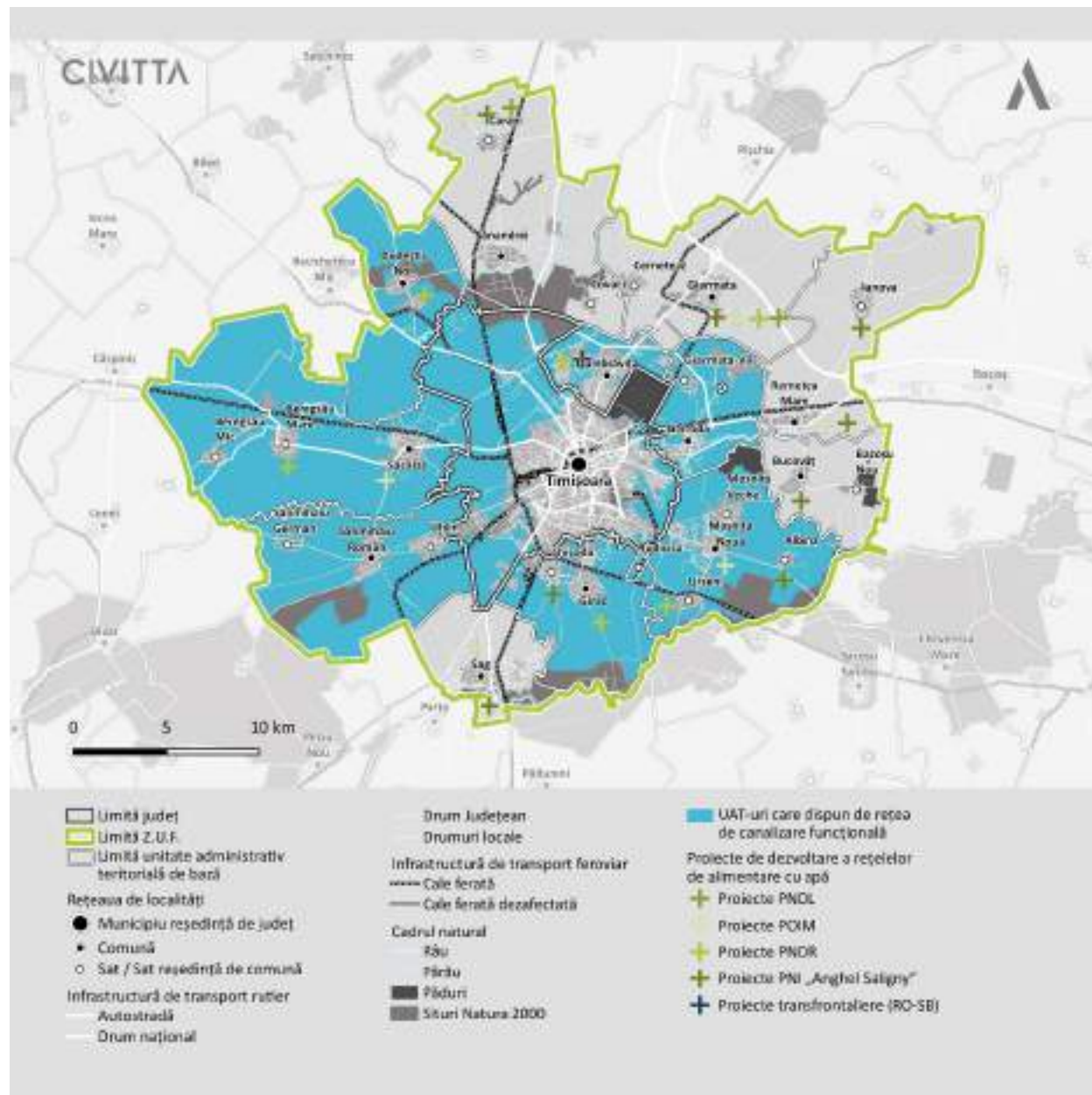

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

La nivelul comunelor din Zona Urbană Funcțională, doar o parte dintre acestea aveau rețele funcționale de canalizare la sfârșitul anului 2021, mai extinse în Giroc (106 km), Dumbrăvița (105 km), Moșnița Nouă (61 km), Ghiroda (39 km) și Sânmihaiu Român (28 km). În comunele Dudeștii Noi și Săcălaz rețeaua

măsoară între 14 și 19 km, iar în comunele Bucovăț, Giarmata, Remetea Mare, Șag și Sânnandrei, acest serviciu nu se furniza încă. Totuși, cele mai multe dintre UAT-urile menționate derulează lucrări fie de înființare, fie de extindere a rețelelor de canalizare, context în care ne putem aștepta la un grad de racordare mult mai ridicat în câțiva ani.

FIGURĂ 141 - STAREA ACTUALĂ A SERVICIILOR DE CANALIZARE ȘI PROIECTELE DE DEZVOLTARE A REȚELEI

Sursa: Planșă proprie

În ceea ce privește infrastructura de tratare a apelor uzate, Stația de Epurare a Apelor Uzate (SEAU) Timișoara, cu o capacitate maximă de 3000 l/s, treaptă mecanică și biologică, deservește atât municipiul, cât și comunele din imediata proximitate (Giroc, Dumbrăvița, Moșnița Nouă), în aceste comune există stații de pompare a apelor uzate din zonele unde nu este posibilă canalizarea gravitațională, care împing apele uzate în căminele de descărcare prin conductele de refulare. SEAU Timișoara a fost concepută, la

momentul re tehnologizării complete din anul 2012, să deservească un număr de 440.000 de locuitori echivalenți. Cantitatea de apă uzată preluată de SEAU Timișoara în anul 2021 a fost de 40,886 mil. mc, eficiența fiind de 95% pentru consum biochimic de oxigen, 94,2% pentru consum chimic de oxigen, 93,7% pentru materii în suspensie, 70,4% pentru azot total și 81,2% pentru fosfor total.

Comuna Dudeștii Noi (care deservește și comuna Becicherecu Mic) dispune deja de stație proprie de epurare a apelor uzate, fiind vizată de lucrări de extindere/reabilitare/modernizare, urmând ca o stație nouă să fie construite în comuna Săcălaz (Beregsău Mare).

Din cele 6.319 defecțiuni raportate în anul 2021 pe rețeaua de canalizare din municipiul Timișoara, 92% au fost remediate în mai puțin de 24 de ore.

Aquatim a demarat de mai mulți ani un program de monitorizare și combatere a deversărilor poluante în sistemul de canalizare efectuate de către consumatorii non-casnici. În anul 2021, din cei 50 de operatori economici monitorizați, la 29 s-au înregistrat neîncadrări ale probelor în limitele admise de lege. De asemenea, operatorul regional derulează campania de conștientizare "Canalizarea nu este coșul de gunoi", prin care promovează colectarea separată a uleiului alimentar uzat, a cărui prezență în apele uzate îngreunează funcționarea canalizării și epurarea.

Prima investiție majoră în infrastructura de apă și apă uzată din municipiul Timișoara a fost realizată în anii 2000 cu fonduri atrase prin Municipal Utilities Development Programme, care a vizat contorizarea integrală, reabilitarea tehnologiei treptei mecanice de la stația de epurare, construirea unei stații noi de pompare la Stația de Tratare Bega și realizarea a 14,7 km de conducte magistrale de apă. În anul 2011, cu fonduri ISPA, a fost finalizată construcția unei stații noi de epurare cu un debit maxim zilnic de 3000 l/s pentru 440.000 de locuitori echivalenți, respectiv construcția a 17 km de rețea de canalizare.

Proiectul "Extinderea și modernizarea infrastructurii de apă și apă uzată în județul Timiș", cofinanțat prin Programul Operațional Sectorial Mediu (POS Mediu) și derulat de către Aquatim în perioada 2011-2016, a vizat următoarele investiții la nivelul zonei analizate:

- Realizarea unei trepte de deshidratare avansată a nămolului la stația de epurare Timișoara (sistem de uscare solară format din 10 linii/sere cu lățimea de 9m, prevăzute cu sistem de întoarcere a nămolului, de ventilație și de încălzire prin recuperarea clădirii din efluentul stației de epurare, utilizând pompe de căldură);
- Extinderea și modernizarea rețelelor de alimentare cu apă și de canalizare în Municipiul Timișoara Sud (reabilitare rețele de distribuție apă pe o lungime de 2,4 km; extindere rețele de canalizare pe o lungime de 7,4 km și reabilitare rețele existente pe o lungime de 9,5 km; reechipare stație de pompare ape uzate existente și execuție stație nouă);
- Extinderea și modernizarea rețelelor de alimentare cu apă și de canalizare în Municipiul Timișoara Nord (extindere rețea de alimentare cu apă pe o lungime de 4,7 km și reabilitarea celei existente pe 2,3 km; extinderea rețelei de canalizare pe o lungime de 8,5 km și reabilitarea celei existente pe 2,3 km, o stație de pompare ape uzate);
- Extinderea rețelelor de alimentare cu apă și de canalizare în localitățile Sânmihaiu Român și Uțvin (conductă de aducțiune apă Timișoara-Uțvin, rețea nouă de alimentare cu apă în lungime de 18,5 km, gospodărie nouă de apă în localitatea Sânmihaiu Român, rețea nouă de canalizare de 24 km, conductă de refulare ape uzate);
- Extinderea și modernizarea rețelelor de alimentare cu apă și de canalizare în localitatea Săcălaz (conductă de aducțiune apă potabilă Timișoara-Săcălaz în lungime de 6 km; gospodărie de apă nouă la Săcălaz; rezervor de înmagazinare de 1000 mc; extindere rețea de distribuție apă în lungime de 3,6 km și reabilitare pe 0,5 km; extindere rețea de canalizare pe 10 km).

Proiectul "Fazarea proiectului Extinderea și modernizarea sistemului de alimentare cu apă și canalizare în județul Timiș", cofinanțat prin Programul Operațional Infrastructură Mare (POIM) și derulat de operatorul Aquatim S.A începând cu anul 2017. Acesta a implicat finalizarea lucrărilor inițiate în cadrul proiectului POS Mediu în comunele Sânmihaiu Român și Utvin.

"Proiectul regional de dezvoltare a infrastructurii de apă și apă uzată din județul Timiș, în perioada 2014-2020" este cofinanțat prin POIM și derulat tot de operatorul regional. Investițiile cuprinse în acest proiect care vizează zona analizată sunt:

- Modernizarea Stației de Tratare a Apei Potabile Bega (treapta de amestec, floclulare-coagulare-decantare, stație de oxidare cu ozon, stație nouă de filtrare, sistem de automatizare, SCADA etc.);
- Modernizarea Stației de Epurare a Apelor Uzate Timișoara (linie de valorificare energetică a nămolului, unică în România, și un nou SCADA);
- Execuție rețele de apă și canalizare în zona Timișoara Nord (Loturile 1,2 și 3 – reabilitare rețele de alimentare potabilă pe 28 de străzi, în lungime de 18,1 km; extindere rețele de alimentare cu apă potabilă pe 4 străzi, în lungime de 0,8 km; reabilitare rețele de canalizare pe 22 de străzi, în lungime de 10,5 km);
- Executare rețele de apă și canalizare în zona Timișoara Sud (Loturile 1,2 și 3 – reabilitare conducte prin săpătură și înlocuirea conductelor pe o lungime de 8,5 km; reabilitare conducte prin cămășuire interioară cu liner pe o lungime de 2,1 km);
- Execuție rețele de apă și canalizare Urseni, Moșnița Nouă, Moșnița Veche (reabilitare tronsoane din aducțiunea Frontul de Captare Timișoara Est – Stația de tratare Urseni, în lungime de 0,1 km, reabilitare 6 cămine și supra-traversări de pe aducțiune; extindere rețea de distribuție apă potabilă pe o lungime de 11,1 km în localitatea Moșnița Nouă; extindere rețea de distribuție apă potabilă în lungime de 1,9 km în localitatea Moșnița Veche; conductă de transport în lungime de 1,2 km și extindere rețea de distribuție apă în lungime de 2,8 km în localitatea Moșnița Veche; rețele noi de canalizare în lungime de 9,4 km, 4 stații de pompare ape uzate și conducte de refulare în lungime de 2,2 km în localitatea Moșnița Nouă);
- Execuție rețele de apă și canalizare Șag (realizare conducte noi de apă pe 7 străzi, un rezervor nou, o stație de pompare, una de repompare și una de clorinare, 7 stații de pompare ale apelor uzate și rețele de canalizare noi pe 31 de străzi);
- Execuție rețele de apă și canalizare Sâandrei, Carani (conductă nouă de transport apă între Timișoara și Sâandrei, conductă nouă de distribuție apă în lungime de 1,6 km, gospodărie nouă de apă cu rezervoare supraterane, stație de pompare și stație de clorinare, conducte noi de canalizare în lungime de 16,8 km, 4 stații de pompare și conducte de refulare în lungime de 2,1 km în satul Sâandrei; conductă nouă de transport apă Sâandrei-Carani, gospodărie nouă de apă cu rezervor suprateran, stație de pompare și stație de clorinare în satul Carani);
- Execuție rețele de apă și canalizare Giarmata Vii, Giarmata, Cerneteaz, Cartier Aeroport, Covaci (conductă de transport în satul Giarmata Vii și Cartier Aeroport – în lungime de 7,7 km; conductă de transport în lungime de 2,1 km, gospodărie de apă nouă cu stație de clorinare, rezervoare și stație de pompare, extindere rețele de apă în lungime de 2,8 km, reabilitare rețele în lungime de 2,6 km, extindere rețele de canalizare în lungime de 16,6 km, stație de pompare ape uzate și conductă de refulare în lungime de 9,7 km în satul Giarmata; conductă de transport apă în lungime 2,8 km și reabilitare conducte de apă în lungime de 1,4 km în satul Cerneteaz; conductă de transport în lungime de 3,3 km și gospodărie de apă nouă cu stație de clorinare, rezervor și stație de pompare în satul Covaci);

- Execuție rețele de apă și canalizare Remetea Mare (rețea de alimentare cu apă în lungime de 7 km, conductă de transport în lungime de 6 km, gospodărie de apă cu rezervor nou, stație de pompare și stație de clorinare, rețele noi de canalizare în lungime 16 km, 8 stații de repompare ape uzate și conducte de refulare în lungime de 6 km);
- Execuție rețele de apă și canalizare Sânmihaiu German, Săcălaz, Bucovăț, Bazoșu Nou (conductă de transport între Sânmihaiu Român și Sânmihaiu German în lungime de 3,5 km și rețele noi de distribuție apă în satul Sânmihaiu German în lungime de 4 km; stație de repompare, conductă de aducțiune în lungime de 3,3 km, gospodărie de apă nouă și rețele de distribuție apă noi în lungime de 5,1 km în satul Bucovăț; conductă de alimentare cu apă de 1,8 km și rețele de distribuție noi în lungime de 4,2 km în satul Bazoșu Nou; rețea nouă de canalizare în lungime de 4,3 km, stație de pompare apă uzată și conductă de refulare în lungime de 0,5 km în satul Săcălaz)

Cele mai multe dintre contractele de proiectare și execuție a obiectivelor de investiții finanțate prin acest proiect au fost semnate în a doua parte a anului 2021, fiind în prezent în curs.

Pe lângă investițiile realizate de către operatorul regional, primăriile au accesat și alte surse de finanțare europeană sau guvernamentală pentru dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată, după cum urmează:

Prin Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020:

- Construire stație de tratare, filtrare și stocare apă Beregsău Mare, Comuna Săcălaz, județul Timiș
- Realizare rețea de canalizare menajeră și stație de epurare în localitatea Beregsău Mare;
- Extindere rețea de alimentare cu apă și canalizare menajeră în comuna Dudeștii Noi (7,4 km de rețea apă și 5,9 km rețea canalizare, 335 de branșamente/racorduri);
- Înființare rețea de canalizare menajeră în comuna Becicherecu Mic, canal de legătură între Becicherecu Mic și Dudeștii Noi și extindere stație de epurare în comuna Dudeștii Noi (11,6 km canalizare, 1,9 km canal de legătură, 4,4 km conductă de refulare, 699 racorduri, 11,6 km canale secundare, stație de epurare 4000 ELS);
- Extindere canalizare menajeră în localitatea Urseni, comuna Moșnița Nouă;
- Reabilitare rețea apă și extindere rețea de canalizare în comuna Dumbrăvița (8,7 km rețea apă și 22 km rețea de canalizare);
- Construire rețea publică apă și apă uzată în localitatea Giarmata;
- Realizare coloană de aducțiune și rețele de canal în comuna Giroc (2,9 km coloană de aducțiune și 4,1 km de rețea de canalizare);
- Extindere rețea de apă potabilă și apă uzată în localitatea Giroc, zonele Calea Urseni și Calea Martirilor 1989 (7,8 km rețea apă și 9,5 km rețea canalizare, 1085 de branșamente și 915 racorduri).

Prin Program IPA Cooperare Transfrontalieră România-Serbia:

- Implementarea strategiei comune de gestionare a apelor uzate în bazinul hidrologic al Dunării – comuna Dumbrăvița (7,3 km rețea canalizare).

Prin Programul Național de Dezvoltare Locală:

- Alimentare cu apă potabilă a localității Săcălaz;
- Stație de tratare, aducțiuni și magistrale de apă în localitatea Dumbrăvița (26 km aducțiune și magistrală apă, stație nouă de tratare);

- Extindere, reabilitare și modernizare sistem de alimentare cu apă în comuna Ghiroda (25 km rețea de apă);
- Proiect integrat alimentare cu apă (Str. Nouă, Str. Bătrână, Str. Viilor) în localitatea Giarmata (1,6 km rețea apă) ;
- Proiect integrat canalizare (Str. Nouă, Str. Bătrână, Str. Viilor) în localitatea Giarmata (4,6 km rețea canalizare);
- Extindere rețele de alimentare cu apă și apă uzată în comuna Giarmata (14,1 km rețea apă cu 521 de branșamente; 11,5 km rețea canalizare cu 293 de racorduri, 4 stații de pompare);
- Reabilitarea sistemului de alimentare cu apă și stație de tratare a apei în satul Beregsău Mic, comuna Săcălaz;
- Rețea de canalizare în localitatea Carani, Comuna Sânnandrei;
- Extindere rețea apă potabilă în zona Aleea cu Plopi, localitatea Chișoda, comuna Giroc (7,4 km rețea apă);
- Extindere rețea de alimentare cu apă, comuna Moșnița Nouă (30,3 km rețea de apă în Moșnița Nouă și Moșnița Veche, stație de pompare de ridicare de presiune);
- Extindere rețea de alimentare cu apă, în localitățile Sânmihaiu Român și Utvin (13,9 km rețea apă).

Prin Administrația Fondului de Mediu: comuna Dumbrăvița

Prin Programul Național de Investiții "Anghel Saligny":

- Realizare rețea de canalizare menajeră și reabilitare rețea alimentare cu apă în comuna Bucovăț;
- Extindere gospodării de apă, aducțiuni și magistrale de apă pentru localitatea Dumbrăvița;
- Extindere rețele de apă și apă uzată în comuna Giarmata;
- Extindere rețea apă uzată în zona Aleea cu Plopi, localitatea Chișoda, comuna Giroc;
- Realizare rețea de canalizare în localitatea Albina și gospodărie de apă în localitatea Moșnița Veche, comuna Moșnița Nouă;
- Canalizare menajeră în localitățile Ianova și Remetea Mare;
- Rețea de alimentare cu apă comuna Săcălaz;
- Extindere sistem de alimentare cu apă în localitatea Șag;
- Extindere sistem de canalizare menajeră în localitatea Șag;
- Extindere rețea de canalizare menajeră și racorduri la canalizare în localitatea Sânnandrei.

Prin Planul Național de Redresare și Reziliență:

- Extindere rețea de alimentare cu apă în localitatea Ghiroda și localitatea Giarmata-Vii;
- Extindere rețea de canalizare menajeră în localitatea Ghiroda și localitatea Giarmata-Vii;
- Extindere rețea de canalizare menajeră în comuna Ghiroda.

Dacă în cazul PNDR, PNDL și AFM majoritatea proiectelor au fost deja finalizate sau sunt în diferite stadii de execuție, cele finanțate prin PNI "Anghel Saligny" sunt în fază incipientă de organizarea a producerilor de achiziție publică sau de demarare a lucrărilor. De menționat aici este și faptul că o serie de proiecte din domeniul apei și apei uzate depuse de către UAT-urile din arealul studiat în cadrul PNI "Anghel Saligny" nu au primit finanțare, respectiv:

- Extindere și modernizare rețea de canalizare a apelor uzate menajere, a rețelei de alimentare cu apă, racorduri și branșamente la rețele și modernizarea stațiilor de tratare apă și epurare în localitățile Becicherecu Mic și Dudeștii Noi;
- Realizare rețea de canalizare în zona Nord, comuna Moșnița Nouă;
- Realizare rețea de canalizare în zona Est, comuna Moșnița Nouă;
- Realizare rețea de canalizare în zona Vest, comuna Moșnița Nouă;
- Realizare rețea de canalizare în zona Sud, comuna Moșnița Nouă;
- Rețea de canalizare menajeră comuna Săcălaz;
- Extindere rețea de canalizare în Sânmihaiu Român și Utvin;
- Extindere rețea de canalizare în Sânmihaiu German;
- Extindere rețea de canalizare menajeră în localitatea Dumbrăvița;
- Extindere rețea de alimentare cu apă în localitatea Ghiroda și localitatea Giarmata-Vii.

La investițiile realizate cu fonduri europene și guvernamentale se adaugă și cele realizate de la bugetele locale ale UAT-urilor, respectiv cele realizate de veniturile operatorului regional. Astfel, Aquatim a investit în anul 2021 peste 15 mil. lei în realizarea a 11,1 km de rețea de apă și 11,4 km de canalizare, preponderent în municipiul Timișoara (Calea Șagului, varianta de ocolire Timișoara Sud, cartierul Plopi). În anul 2022 au fost recepționate lucrările la stația de deshidratare a nămolului de la SEAU Timișoara, investiție în valoare de 11 mil. lei și au continuat lucrările de amenajare a Muzeului Apei, de sistematizare și suplimentare a alimentării cu energie electrică la Stația de Tratare Bega, de modernizare a rețelei de apă și canalizare pe mai multe străzi. De asemenea, au fost demarate lucrări noi de extindere a rețelei de canalizare pe Str. Păstorilor, Comoarei, Liliacului, lucrări de reabilitare a rețelei de apă pe Str. Ana Ipătescu, Victor Hugo, Islaz, respectiv a celei de canalizare pe Str. Victor Hugo și Islaz, lucrări la conducte și rezervoare la Stația de Tratare Bega etc., și pregătirea unor investiții de reabilitare a conductelor de aducțiune la stația de tratare Ronaț, etapa a III-a a extinderii de rețele pe Calea Șagului, înlocuirea conductelor de apă pe Calea Sever Bocu, Str. Cercului, reabilitarea și redimensionarea conductelor pe Calea Buziașului.

În Timișoara, Aquatim implementează un proiect pentru identificarea rapidă a avariilor sau consumurilor peste mediile uzuale, prin așa-numită, „sectorizare”. Aceasta constă în împărțirea rețelei în zone bine delimitate, în care sunt monitorizate debitele și presiunile. Prima etapă a fost finalizată în 2020, cu implementarea sistemelor de monitorizare automată pentru două sectoare, care acoperă zonele Fabric, Telegrafului, Modern, UMT, Plopi. A doua etapă prevede implementarea sistemelor de monitorizare pentru restul celor șapte sectoare de rețea, prin intermediul a 95 cămine dotate cu debitmetre și senzori de presiune. Această investiție, susținută de Aquatim din surse proprii are o valoare de 13,5 milioane lei.

Primăria Municipiului Timișoara a prevăzut în bugetul pentru anul 2023 fonduri proprii pentru finalizarea rețelelor de apă-canal din zona Plopi Sud, care au fost demarate în urmă cu circa 15 ani și realizate în proporție de circa 90%.

Primăria Comunei Dumbrăvița construiește în 2023 un rezervor de 3000 mc în stația de pompare Beregsău, amplasează un rezervor de mici dimensiuni la forajul de pe Str. Mureș și extinde rețelele de apă și canal pe mai multe străzi, după ce în 2022 a realizat 4 foraje noi pentru a asigura necesarul de consum al populației care crește în ritm rapid. Comuna Giroc realizează inele de legătură între coloana de aducțiune și rețeaua existentă, având în vedere și pregătirea unei investiții în rețele de colectare ape pluviale. Și comuna Săcălaz are prevăzute în anul 2023 sume pentru proiectarea unui sistem de canalizare pluvială și deversare a apei în bălți, canale ANIF/Apele Române. În comuna Moșnița Nouă sunt prevăzute din fonduri proprii lucrări de extindere a rețelelor de apă și canalizare, mai ales la nivelul cartierelor noi sau planificate (de ex. pentru tineret). Primăria Giarmata are prevăzute în bugetul pe

2023 sume pentru execuția unui rezervor nou și a legăturii acestuia cu stația de pompare ce deservește Cartierul Primăverii, pentru extinderea rețelelor pe anumite străzi etc.

În cazul Timișoarei cele mai mari probleme legate de infrastructura de apă și apă sunt legate de lipsa rețelelor de pe 54, respectiv 83 de străzi, de uzura rețelelor existente de lipsa unui sistem de canalizare

Concluzionând, toate UAT-urile incluse în zona urbană funcțională a Timișoarei, ca și municipiul, au derulat, derulează sau se află în etapa de demarare a unor investiții importante în infrastructura de apă și apă uzată. Cu toate acestea, suburbanizarea masivă, mai ales la nivelul primului inel de localități din jurul orașului (Dumbrăvița, Giroc, Moșnița Nouă, Săcălaz, Ghiroda, mai nou și Sânmihaiu Român, Sânmăndrei, Giarmata sau Bucovăț), conduce la o nevoie permanentă de extindere a infrastructurii edilitare pentru a deservi noile zone rezidențiale și economice. În altă ordine de idei, există încă localități, mai ales în inelul II, care nu sunt deservite de sisteme de canalizare (de ex. Remetea Mare). De asemenea, problema gestionării apelor pluviale este una tot mai acută în comunele din jurul Timișoarei.

6.6.4. INFRASTRUCTURA DE GESTIUNE A DEȘEURILOR

UAT Municipiul Timișoara a devenit, încă din anul 2008, membru al Asociației de Dezvoltare Intercomunitară Deșeuri (ADID) Timiș, alături de CJ Timiș și de celelalte UAT-uri din județ. În baza acestei asocieri, județul Timiș a beneficiat de finanțări semnificative din POS Mediu pentru implementarea unui Sistem Integrat de Management al Deșeurilor (SMID), care a împărțit județul în 5 zone de operare, fiecare deservite de către un operator de colectare și transport a deșeurilor municipale. Cea mai importantă investiție realizată în cadrul SMID a fost depozitul ecologic de la Ghizela, care are o capacitate de 5,1 mil. de tone și deservește tot județul. Acesta poate găzdui pe cele 60 de hectare un număr de 5 celule de depozitare pentru o durată de 41 de ani. Prima celulă s-a umplut, în prezent fiind în funcțiune cea de-a doua, care are o capacitate disponibilă de circa 900.000 mc, care tinde să se epuizeze mai repede decât estimările inițiale. Centrul de Management Integrat al Deșeurilor din Ghizela cuprinde și Stația de tratare levigat, Stația de tratare mecano-biologică, Stația de compostare a deșeurilor verzi și Stația de sortare. Acesta este administrat de către compania Retim Ecologic Service, în baza unui contract încheiat cu ADID. În cadrul aceluiași proiect a fost închis încă din anul 2015 și ecologizat depozitul neconform de deșeuri de la Parța, care acum se află în monitorizare post-închidere.

În anul 2017, Consiliul Local al Municipiului Timișoara a decis delegarea prin concesiune a gestiunii activității de colectare și transport a deșeurilor menajere către ADID Timiș. În același an, ADID a delegat, la rândul ei, acest serviciu către operatorul Retim Ecologic Service. Contractul a intrat de facto în vigoare în anul 2018. În baza acestui contract, deșeurile reciclabile de la populație sunt colectate separat și transportate, în vederea tratării, la stația de sortare, iar deșeurile menajere și similare reziduale de la populație, respectiv colectate în amestec, sunt transportate, în vederea tratării, la linia de sortare în vederea valorificării energetice. De asemenea, operatorul selectat asigură și colectarea separată a deșeurilor de ambalaje de sticlă, în recipiente de tip clopot. Deșeurile din sticlă sunt transportate direct la operatorii economici care le reciclează.

Operatorul Polaris Holding S.R.L. administrează, în baza unui contract din anul 2014 încheiat cu CJ Timiș, o stație de transfer a deșeurilor amplasată în zona industrială din sudul Timișoarei, care are o suprafață de 0,75 ha și capacitate de 6.833 tone/an și care deservește zona 1 de colectare din cadrul SMID. Aceasta primește și prelucrează deșeurile reziduale colectate din zona de colectare 1, mai puțin din municipiul Timișoara și 9 comune periurbane – deservite de stația de sortare a Colterm. De asemenea, stația dispune de o platformă pentru deșeurile voluminoase și periculoase.

Societatea Colterm, din subordinea Consiliului Local al Municipiului Timișoara, administrează și întreține, în baza unui contract de delegare de gestiune încheiat cu municipalitatea în anul 2018, stația de sortare. Capacitatea stației este de 47.180 tone/an pentru deșeuri reciclabile și de 115.810 tone/an pentru

deșeuri reziduale. Aceasta primește de la operatorul de salubritate și gestionează deșeurile reziduale provenite din deșeuri menajere de la populația din municipiu și 9 comune periurbane (fracțiunea umedă) și deșeurile reciclabile colectate de la populația din întreaga zonă 1 (fracțiunea uscată), acestea din urmă fiind sortate manual și valorificate către agenți economici autorizați pentru reciclare. Tot aici ajung și deșeurile stradale. De asemenea, compania dispune de o linie de valorificare energetică a deșeurilor cu putere calorică ridicată. Refuzul de sortare (fracția inertă biodegradabilă) este expediat către depozitul de la Ghizela în vederea prelucrării în Stația de tratare mecano-biologică, rezultând material de acoperire.

Operatorul Retim Ecologic Services S.A. administrează 4 centre de aport voluntar și gratuit a deșeurilor vegetale (crengi, iarbă, frunze), voluminoase (mobilier, saltele, covoare) și din construcții și demolări (moloz, tencuială, gresie, obiecte sanitare), în limita unor pragului de 3 mc, 5 mc, respectiv 1 mc/persoană/lună. Începând cu anul 2022 centrele preiau și ambalaje din carton și polistiren provenite din ambalaje. Aceste centre au fost realizate împreună cu Primăria Municipiului Timișoara, ca parte integrantă a Planului de prevenire și măsuri privind evitarea și reducerea cantităților de deșeuri abandonate pe domeniul public de pe raza Municipiului Timișoara, aprobat de Consiliul Local în anul 2019. În aceleași locații funcționează și 4 centre de colectare a deșeurilor de echipamente electrice, electronice și electrocasnice (DEEE). Pentru persoanele fizice sau juridice care doresc ridicarea acestor deșeuri de la o anumită adresă, operatorul furnizează servicii contra-cost. Începând cu anul 2021, Primăria Municipiului Timișoara a încheiat un acord de parteneriat cu Asociația CASUS, în baza căruia cetățenii au putut solicita gratuit colectarea DEEE de la propria gospodărie.

Operatorul colectează deșeurile menajere zilnic, pe trasee prestabilite funcție de numărul de clienți și de cantitatea de deșeuri generată, de la persoanele fizice și juridice. În cazul locuințelor individuale, colectarea deșeurilor menajere și reciclabile se face din poartă în poartă, în timp ce în cazul blocurilor aceasta se face de la punctele gospodărești amenajate în proximitate. Recipientele de colectare a deșeurilor menajere, respectiv reciclabile (hârtie și carton, plastic, metal, sticlă și lemn) pentru persoanele fizice și pentru asociațiile de locatari sunt puse la dispoziție în regim de comodat de către RETIM, în timp ce în cazul persoanelor juridice se percepe o chirie. Deșeurile din sticlă sunt colectate prin aport voluntar la cele circa 480 de recipiente verzi, de tip "clopot", instalate de operator în locurile cu trafic ridicat. Cele textile în stare bună se depun pentru donații la cele peste 30 de puncte de colectare instalate de către Federația Caritas a Diecezei Timișoara, în baza unui acord de parteneriat încheiat cu Primăria încă din anul 2015, în timp ce deșeurile uzate se depun în recipientele dedicate ale operatorului de salubritate.

Servicii contra-cost sunt și cele de colectare a deșeurilor din amenajări/demolări/desființări de construcții de la locația beneficiarului, inclusiv cu închirierea de containere speciale de până la 22 mc, respectiv de colectare a deșeurilor voluminoase de la o anumită adresă. Deșeurile periculoase (lacuri, vopsele, adezivi, baterii, acumulatori, azbest, uleiuri, solvenți, butelii de gaz etc.) sunt colectate prin aport voluntar la centre speciale organizate și comunicate în prealabil de către autoritățile locale împreună cu operatorul.

Societatea Horticultura, din subordinea municipalității, este cea care gestionează deșeurile din întreținerea spațiilor verzi. Acestea ar fi trebuit să fie prelucrate într-o stație de compostare a Timișoarei, construită de către operatorul Retim în parteneriat cu Primăria, proiect care nu s-a mai materializat. În același timp, stația de compostare de la Ghizela funcționează la o capacitate extrem de redusă din cauza lipsei de input.

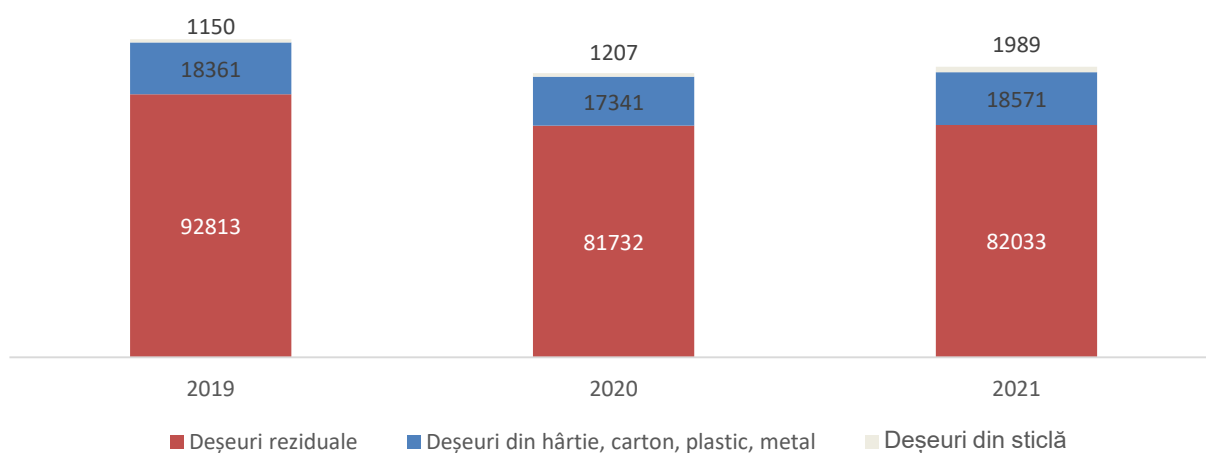
În baza unui acord-cadru încheiat în anul 2020 cu Primăria Municipiului Timișoara, operatorul TransClean SRL asigură servicii de colectare, transport, depozitare / valorificare a deșeurilor vegetale și a deșeurilor din construcții abandonate pe domeniul public. Deșeurile vegetale au fost transportate la stația de compostare de la Arad în vederea valorificării.

Serviciile de salubritate stradală (măturatul, spălatul, stropitul și întreținerea căilor publice) sunt furnizate de către operatorul Brantner Servicii Ecologice, în baza unui acord cadru încheiat cu Primăria Timișoara în anul 2019. Aceeași companie furnizează și serviciile de curățare și transport a zăpezii de pe căile publice și menținerea acestora în funcțiune pe timp de polei sau de îngheț.

În ceea ce privește colectarea deșeurilor menajere și asimilate din comunele din zona urbană funcțională a Timișoarei, acestea fac parte din zona 1 de colectare a SMID (10 din subzona Timișoara urban și periurban, iar restul din subzona Timișoara rural), care este deservită tot de operatorul Retim Ecologic Service, în baza contractului încheiat cu ADID. Deșeurile colectate de la gospodării, instituții și agenți economici sunt transportate de operator fie la stația de sortare a Colterm (în cazul comunelor Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata, Giroc, Moșnița Nouă, Remetea Mare, Șag, Sânmihaiu Român), fie la stația de transfer a Polaris Holding (în cazul celorlalte comune). Ridicarea deșeurilor menajere colectate selectiv din mediul rural se face din poartă în poartă, în cazul locuințelor individuale, respectiv de la punctele gospodărești în cazul celor multi-familiale. Operatorul distribuie gratuit pubele și saci persoanelor fizice, iar începând cu anul 2022 în comunele Giroc și Parța, ca și în Timișoara, derulează un program pilot de colectare a deșeurilor separată în pubele/saci a biodeșeurilor, deșeurilor reziduale, deșeurilor din plastic și metal, respectiv a deșeurilor de hârtie și carton. Deșeurile din sticlă se depun doar la clopotele instalate în zone intens circulate, iar cele voluminoase, electrice și electronice, respectiv periculoase se colectează gratuit doar în cadrul unor campanii organizate de către operator și ADID, respectiv ECOTIC. Deși conform proiectului "Controlul Integrat al Poluării cu Nutrienți" comunele Șag și Giarmata intră în categoria zonelor vulnerabile la poluarea cu nutrienți din agricultură, acestea nu dispun de platforme pentru deșeurile de grajd.

Conform datelor puse la dispoziție de Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Deșeuri (ADID) Timiș, în anul 2021 s-au colectat exclusiv selectiv de pe teritoriul municipiului Timișoara 102.593 de tone, dintre care 82.033 de tone de deșeuri reziduale, 18.571 de tone de deșeuri din hârtie, carton, plastic și metal, respectiv 1.989 de tone de deșeuri din sticlă. Tendința din ultimii 3 ani a fost una de scădere a cantității de deșeuri reziduale, în favoarea celor reciclabile, astfel încât ponderea acestora din urmă a ajuns la 20% din total în anul 2021 față de doar 17,4% în 2019, primul an întreg în care operatorul de salubritate a prestat servicii de colectare și transport în baza contractului semnat cu ADID.

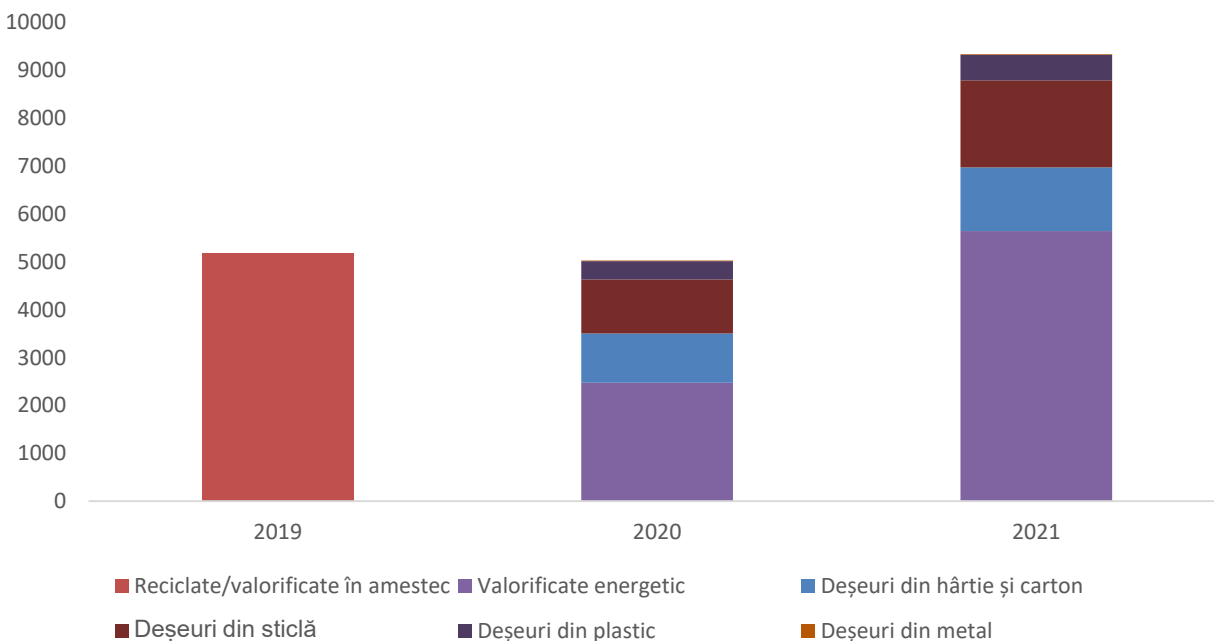
FIGURĂ 142 - CANTITATEA DE DEȘEURI COLECTATĂ DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2019-2021

Sursa: ADID Timiș

În ceea ce privește cantitatea de deșeuri colectate din municipiul Timișoara care a fost reciclată/valorificată, aceasta a ajuns în anul 2021 la 9.336 de tone, în creștere cu peste 80% față de anul 2019. Cea mai mare parte a acestora au fost valorificate energetic (5.637 de tone, adică 60,4% din total), în timp ce 1.817 tone de deșeuri din sticlă, 15 tone de deșeuri din metal, 536 de tone de deșeuri din plastic, respectiv 1332 de tone de deșeuri din hârtie/carton au fost reciclate.

FIGURĂ 143 - CANTITATEA DE DEȘEURI COLECTATE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA CARE AU FOST RECICLATE / VALORIFICATE, ÎN PERIOADA 2019-2021

Sursa: ADID Timiș

Așadar, la nivelul anului 2021, doar 45% dintre deșeurile reciclabile colectate de către operatorul de salubritate au fost efectiv reciclate / valorificate, cea mai mare parte prin valorificare energetică. Explicația constă din faptul că multe dintre deșeurile reciclabile colectate declarate de către operator sunt, de facto, în amestec și cu deșeuri reziduale din cauza modului defectuos de utilizare a recipientelor dedicate de către populație. Prin raportare la cantitatea totală de deșeuri colectată, procentul era de numai 9%. Ambele valori sunt mult inferioare țintelor asumate la nivel național în raport cu forurile europene pentru anul 2030: pregătirea pentru reutilizare și reciclarea a minim 50% din deșeurile municipale colectate, pregătirea pentru reutilizare și reciclarea a 75% din deșeurile de ambalaje din sticlă, 85% din cele de hârtie și carton, 80% din cele metalice, 55% din cele de plastic și 30% din cele de lemn; reducerea volumului deșeurilor stocate în depozit și interzicerea la depozitare a deșeurilor colectate separat.

ADID și operatorul de salubritate au demarat implementarea instrumentului economic "plătești pentru cât arunci", prin două metode: volumul și frecvența de colectare. Astfel, pubelele de 120l și de 240l vor fi înlocuite treptat cu unele de 60l și 80l, iar frecvența de colectare va scădea pentru a încuraja cetățenii să colecteze mai puține deșeuri în amestec.

În municipiul Timișoara și în comunele din jur funcționează un număr mare de unități private care se ocupă cu colectarea și valorificarea diferitelor tipuri de deșeuri. Astfel, Pro Air Clean Ecologic operează o instalație de eliminare a deșeurilor periculoase și un incinerator de deșeuri speciale. Un număr de 4

unități colectează uleiurile uzate, iar unul le elimină. Total Recycling, Fitart Plast Recycling, Bang Da Plast și Retuc RMN colectează și reciclează deșeuri din plastic, Ross&Li reciclează deșeuri din cauciuc și plastic prin depolimerizare termică, Advistim colectează și reciclează deșeuri din lemn etc. Pe de altă parte, 53 de agenți economici colectează deșeuri electrice și electronice, iar firma Metallika Ro Odino se ocupă cu tratarea lor. Companiile Retim Ecologic Service și TauberEco dispun instalații de concasare a deșeurilor din construcții și a betonului, cu o capacitate de 20.000 tone/an, respectiv de 10.000 tone/an.

Stația de Epurare a Apelor Uzate Timișoara, administrată de operatorul regional Aquatim, generează peste 20.000 de tone/an, care este gestionat în prezent prin depozitare temporară locală.

Conform Planului Județean de Gestiune a Deșeurilor Timiș, aprobat în anul 2021, cele mai importante disfuncții de la nivelul SMID sunt legate de:

- Folosirea neadecvată a infrastructurii de colectare separată a deșeurilor menajere (colectarea deșeurilor reciclabile în recipientele aferente cu un grad foarte mare de impurități, evacuarea deșeurilor biodegradabile generate de populația din mediul rural în containerele de reziduale în loc de utilizarea unităților de compostare individuală primite);
- prin SMID este prevăzută colectarea amestecată a deșeurilor reciclabile (excepție sticla), aspect care nu mai corespunde prevederilor PNGD și legislației în vigoare;
- gradul de utilizare al unităților de compostare individuală este foarte scăzut, cantitățile tratate în acest sistem neputând fi cuantificate; de altfel, din cantitățile de deșeuri colectate, nu rezultă o scădere a acestora în ultimii ani;
- raportul dintre cantitatea de deșeuri reziduale efectiv colectate și cantitatea de deșeuri reziduale care ar fi trebuit colectată (conform proiectului SMID) este de 70% în Zona 1 Timișoara;
- raportul dintre cantitatea de deșeuri reciclabile efectiv colectate separat și cantitatea de deșeuri reciclabile care ar fi trebuit colectată separat (conform Proiectului SIMD) este de 35% în Zona 1 Timișoara;
- SMID Timiș nu prevede colectarea separată a biodeșeurilor, ci doar a deșeurilor verzi din parcurile și grădinile publice;
- lipsa unor campanii publice ample susținute referitoare la beneficiile și riscurile modului de gestionare a deșeurilor de la generator până la operatorul de salubritate;
- reticența autorităților administrației publice locale în amendarea operatorilor de salubritate în ceea ce privește îndeplinirea clauzelor contractuale;
- stația de transfer funcționează cu o serie de deficiențe atât constructive cât și de management, care conduc la scăderea randamentului de transfer și la creșterea costurilor de operare cu această activitate;
- la stația de sortare Timișoara, ambele linii sunt depășite din punct de vedere fizic și moral, necesitând re tehnologizare;
- stația de compostare Timișoara (planificată prin proiectul POS Mediu a fi construită de către Primăria Municipiului Timișoara cu fonduri proprii) nu a mai fost realizată, acest lucru conducând la situația actuală a gestionării deșeurilor verzi generate în cantități destul de mari de populația din municipiul Timișoara.

Planul de acțiune al PJGD Timiș pentru orizontul anului 2025 include măsuri de interes și pentru zona 1 de colectare care cuprinde Timișoara și comunele din jurul acesteia:

- introducerea instrumentului economic "plătești pentru cât arunci";
- introducerea colectării reciclabilelor pe 3 funcții și a colectării selective a biodeșeurilor;

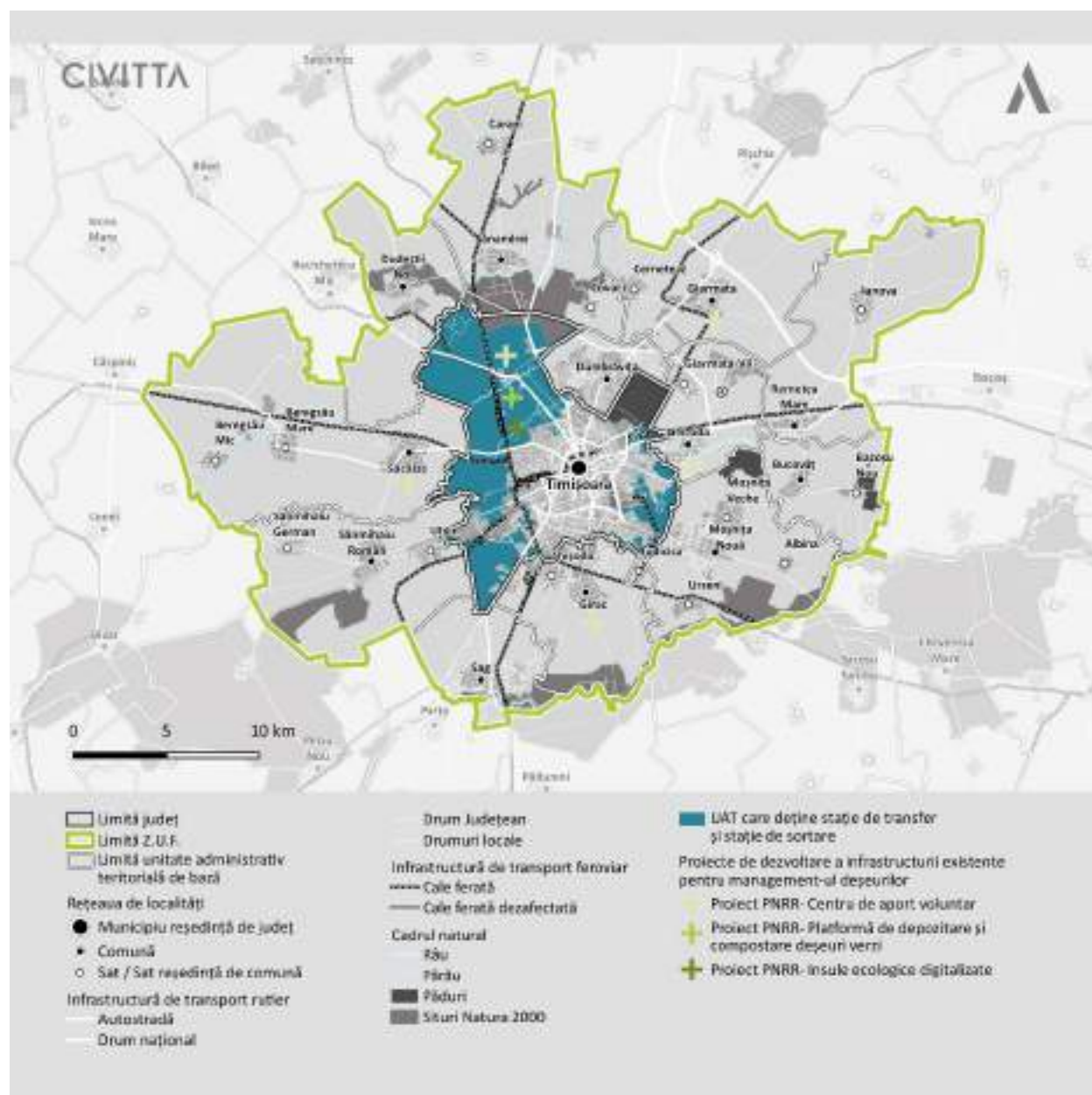
- creșterea gradului de colectare separată a deșeurilor reciclabile pe 3 fracții (hârtie și carton; plastic și metal; sticlă) la o rată minimă de capturare de 70%;
- extinderea sistemului de colectare din poartă în poartă a deșeurilor, în special pentru deșeurile de hârtie și carton, plastic și metal; trecerea la colectarea reciclabilelor pe 3 fracții separate;
- implementarea colectării separate a deșeurilor textile;
- implementarea colectării separate a biodeșeurilor menajere și similare, până la o rată minimă de capturare de 60% pentru populație și 70% pentru agenți economici;
- implementarea colectării separate a biodeșeurilor din piețe, până la o rată minimă de capturare de 80%;
- extinderea sistemului de colectare separată a deșeurilor verzi din parcuri și grădini publice, până la o rată minimă de capturare de 100%;
- asigurarea capacității de transfer necesare pentru toate deșeurile, prin upgradarea/modernizarea Stației de Transfer Timișoara;
- asigurarea capacităților de compostare a deșeurilor verzi până la intrarea în funcțiune a instalațiilor de digestie anaerobă și a celor de compostare noi;
- construirea și darea în operare a unei instalații complexe de tratare a deșeurilor provenite din zona 1 Timișoara (linie de sortare a deșeurilor reciclabile de circa 31.000 tone/an; linie de tratare mecanică a deșeurilor reziduale de circa 54.000 tone/an; linie de digestie anaerobă pentru deșeurile biodegradabile colectate separat de circa 61.500 tone/an; linie de digestie anaerobă pentru fracția organică din deșeurile reziduale de circa 24.000 tone/an);
- campanii de conștientizare a populației privind implementarea colectării separate a deșeurilor menajere, în special a deșeurilor reciclabile și a biodeșeurilor;
- implementarea colectării separate a deșeurilor stradale din coșuri de gunoi de cele din măturatul stradal;
- tratarea întregii cantități de deșeuri biodegradabile colectate separat;
- tratarea tuturor deșeurilor colectate care intră în instalații înainte de depozitare;
- depozitarea în depozite doar a reziduurilor inerte din stradal și a reziduurilor nevalorificabile din instalațiile de tratare a deșeurilor;
- asigurarea valorificării energetice a reziduurilor nevalorificabile din instalațiile de tratare;
- introducerea colectării separate, a stocării temporare și eliminării deșeurilor periculoase menajere;
- introducerea colectării separate, stocării temporare, pregătirii pentru reutilizare și valorificării deșeurilor voluminoase;
- realizarea de campanii de informare și conștientizare cu privire la încurajarea utilizării compostului în agricultură;
- derularea de campanii de informare și de colectare a uleiului alimentare uzat prin puncte de colectare ale fluxurilor speciale de deșeuri;
- construirea și operarea de centre civice de colectare prin aport voluntar și tratare primară pentru fluxurile speciale de deșeuri; asigurarea funcționării celor 4 astfel de centre din Timișoara;
- realizarea de capacități suplimentare de reciclare a ambalajelor;

- derularea de campanii de informare cu privire la importanța colectării separate a DEEE, construirea și operarea de puncte de colectare gratuită fixe/mobile pentru acestea; valorificarea întregii cantități de DEEE generate;
- amplasarea de containere pentru deșeuri din construcții și demolări inerte în centrele de aport voluntar;
- înființarea de puncte de colectare și tratare în vederea valorificării / rambleierii deșeurilor nepericuloase din construcții;
- amenajarea de amplasamente speciale pentru stocarea temporară a deșeurilor periculoase provenite din construcții în vederea eliminării / valorificării ulterioare;
- interzicerea depozitării deșeurilor din construcții valorificabile la depozitele municipale;
- intensificarea controalelor din partea autorităților cu privire la abandonarea deșeurilor din construcții;
- realizarea de depozite pentru deșeuri inerte;
- realizarea de depozite pentru deșeuri periculoase din construcții;
- reducerea cantității de alimente risipite;
- prevenirea deșeurilor de hârtie tipărite;
- introducerea în programa școlară pentru învățământul preuniversitar de tematici cu privire la prevenirea generării deșeurilor menajere.

Unele dintre măsurile prevăzute în acest plan au fost deja inițiate. Astfel, în anul 2022 Primăria Timișoara a depus spre finanțare un proiect pentru construcția unui centru de aport voluntar de mari dimensiuni, pe un teren de 25.000 mp de pe Calea Șagului, unde vor exista 50 de containere pentru deșeuri care nu sunt acceptate în pubelele operatorului de salubritate, care va include și platformă pentru depozitarea deșeurilor verzi și o stație de compostare. Alte 3 proiecte vizează construcția de centre voluntare de mici dimensiuni (2500 mp) în zonele Calea Moșniței, Dorobanților și Avram Imbroane, unde vor putea fi depuse 14 tipuri de deșeuri care nu sunt colectate de operator. Un alt proiect vizează amplasarea a 100 de insule inteligente pentru colectarea selectivă a deșeurilor pe 5 fracții la nivel de condominii și cvartale de blocuri. Insulele vor fi supraterane, cu acces doar pe bază de cartelă și vor fi dotate cu containere încasetate de 1,1 mc. Printr-un proiect pilot intitulat "Armata selectării atente a plasticului", derulat de Fundația The Institute în parteneriat cu ISJ Timiș și cu Primăria Municipiului Timișoara, unitățile de învățământ din municipiu sunt dotate cu coșuri pentru colectarea pe 4 fracții, fiind realizate și materiale de promovare, respectiv campanii de educație pentru mediu. De asemenea, municipalitatea a înăspri regulile de protecție a mediului de la nivelul șantierelor, cele de trasabilitate a deșeurilor din construcții, pentru a evita depozitarea ilegală a acestora în diverse zone din oraș, precum și cele de eliminare a deșeurilor medicale de către unitățile care le produc/generează, a extins controalele Poliției Locale pentru depistarea de gropi clandestine sau de cetățeni care aruncă deșeuri în spații publice etc. Operatorul de salubritate RETIM și ADID Timiș au continuat să organizeze campanii de colectare gratuită în oraș și zona 1 rurală de colectare pentru deșeuri periculoase și voluminoase.

FIGURĂ 144 - INFRASTRUCTURA EXISTENTĂ PENTRU MANAGEMENTUL DEȘEURILOR ȘI PROIECTE DE DEZVOLTARE

Sursa: Planșă proprie

Consiliul Județean Timiș a câștigat, de asemenea, două proiecte prin care se vor construi 10 centre de aport voluntar în județ (inclusiv în comunele Săcălaz și Ghiroda), se vor extinde facilitățile de la depozitul de la Ghizela și se vor achiziționa recipiente pentru colectarea separată a deșeurilor menajere și similare, inclusiv în zona 1 din care fac parte Timișoara și comunele din jur. Consiliul Județean a premiat, la începutul anului 2023, copii care au participat la proiectul "Arta Reciclării". De asemenea, comunele Săcălaz, Giroc și Giarmata au depus și câștigat câte un proiect de amenajare a unui centru de aport voluntar.

6.7. PROTECȚIA MEDIULUI ȘI ADAPTAREA LA SCHIMBĂRI CLIMATICE

Începând cu perioada de programare 2021-2027, tipurile de acțiuni și investiții propuse spre finanțare din Programele cu finanțare UE trebuie evaluate în funcție de potențialul lor de a aduce prejudicii asupra mediului, prin raportare la Principiul „**a nu prejudicia în mod semnificativ**” (DNSH – „Do No Significant Harm”). Principiul DNSH este definit prin Regulamentul (UE) 852/2020 privind Taxonomia, unde la articolul 9 sunt identificate cele șase obiective de mediu, iar la articolul 17 se definește ceea ce constituie un prejudiciu semnificativ pentru fiecare dintre cele șase obiective de mediu vizate de Regulament:

1. Se consideră că o activitate prejudiciază în mod semnificativ *atenuarea schimbărilor climatice* în cazul în care activitatea respectivă generează emisii semnificative de gaze cu efect de seră (GES);
2. Se consideră că o activitate prejudiciază în mod semnificativ *adaptarea la schimbările climatice* în cazul în care activitatea respectivă duce la creșterea efectului negativ al climatului actual și al climatului preconizat în viitor asupra activității în sine sau asupra persoanelor, asupra naturii sau asupra activelor;
3. Se consideră că o activitate prejudiciază în mod semnificativ *utilizarea durabilă și protejarea resurselor de apă și a celor marine* în cazul în care activitatea respectivă este nocivă pentru starea bună sau pentru potențialul ecologic bun al corpurilor de apă, inclusiv al apelor de suprafață și subterane, sau starea ecologică bună a apelor marine;
4. Se consideră că o activitate prejudiciază în mod semnificativ *economia circulară, inclusiv prevenirea generării de deșeuri și reciclarea acestora*, în cazul în care activitatea respectivă duce la ineficiențe semnificative în utilizarea materialelor sau în utilizarea directă sau indirectă a resurselor naturale, la o creștere semnificativă a generării, a incinerării sau a eliminării deșeurilor, sau în cazul în care eliminarea pe termen lung a deșeurilor poate cauza prejudicii semnificative și pe termen lung mediului;
5. Se consideră că o activitate prejudiciază în mod semnificativ *prevenirea și controlul poluării* în cazul în care activitatea respectivă duce la o creștere semnificativă a emisiilor de poluanți în aer, apă sau sol;
6. Se consideră că o activitate economică prejudiciază în mod semnificativ *protecția și refacerea biodiversității și a ecosistemelor* în cazul în care activitatea respectivă este nocivă în mod semnificativ pentru condiția bună și reziliența ecosistemelor sau nocivă pentru stadiul de conservare a habitatelor și a speciilor, inclusiv a celor de interes pentru Uniune.

Prin urmare, toate acțiunile și investițiile cuprinse în SIDU care vizează atragerea de fonduri europene din ciclul financiar 2021-2027 vor trebui să respecte principiul DNSH. Elementele de analiză de mai jos vor sprijini acest demers, indicând care sunt principalele provocări locale asociate obiectivelor de mediu menționate mai sus.

6.7.1. CADRUL NATURAL

Municipiul Timișoara și împrejurimile sale sunt amplasate într-o zonă de câmpii de subsidență și divagare, alcătuită dintr-o succesiune de grinduri fluviale și arii depresionare fluvio-lacustre caracteristice unei delte continentale. Direcția generală a formelor de relief este NE-SV, cu o ușoară înclinare înspre râul Timiș. Relieful din zonă se prezintă ca o suprafață relativ plană, monotonă, întreruptă doar de albiile râurilor Bega (canalizat între 1728 și 1760) și Timiș. Particularitățile zonei sunt legate de prezența multor meandre părăsite, microdepresiuni și grinduri alcătuite, în general, de

materiale grosiere. Acestea sunt rezultatul depunerilor din zonă a râurilor Timiș și Bega, înainte de canalizare, regularizare și îndiguire.

La nivelul municipiului Timișoara, aflat în zona de contact dintre Câmpia Timișului și Câmpia Vingăi, altitudinea variază între 95 m în zona "La vii" și 84 m în zona Ronaț. În partea de nord a zonei funcționale altitudinea urcă la peste 100 m. În zona de est a municipiului (Ghiroda-Bucovăț-Remetea Mare) se întinde un șes aluvionar de-a lungul Begăi, cu înălțimi de 90-95 m. În partea de sud se află cumpăna de ape dintre Bega și Timiș, altitudinea fiind de 91-96 m, iar în zona de vest se realizează contactul cu Câmpia Jimboliei, cu o înălțime medie de 90 m.

Din punct de vedere geologic, zona Timișoarei se caracterizează prin existența în partea superioară a unor formațiuni cuaternare, reprezentate de un complex de argile, prafuri și nisipuri, care se extind până la 200 m adâncime, sub care se succed depozite romanicene, până la 600 m adâncime, daciene în facies lacustru și de mlaștină, formațiuni pontiene și sarmațiene. Fundamentul cristalin-granitic se află la circa 1400-1700 m adâncime, fiind străbătut de o mulțime de microfollii (fracturi). Această alcătuire petrografică conduce la apariția fenomenelor de tasare.

Din perspectiva solurilor, în zona de nord a arealului predomină cernoziomurile cambice și argiloiluviale (cernoziomuri și preluvosoluri), în partea de est solurile aluviale (aluviosoluri) și brune eumebazice (eutricambosoluri), în zona de sud aluviosolurile și eutricambosolurile, iar în zona de vest și nord-vest cernoziomurile cambice.

Din punct de vedere hidrografic, zona urbană funcțională se suprapune peste bazinul hidrografic Timiș-Bega, sistemul hidroameliorativ complex Șag-Topolovăț și dispune de o rețea densă, formată din râuri, lacuri și canale. Râul Bega, cel mai sudic afluent al Tisei, are un regim hidric variabil, context în care a fost amenajat nodul hidrotehnic de la Coșteiu, ce asigură transferul de apă din Timiș pentru asigurarea necesarului de apă pentru alimentarea rețelei de distribuție a apei și pentru navigație. Prin nodul hidrotehnic de la Topolovățu Mic surplus de apă din Bega este dirijat către Timiș pentru a preveni inundarea municipiului. Din multitudinea de brațe existente înainte de canalizarea Begăi, astăzi se mai păstrează în Timișoara doar Behela (zona Pădurea Verde) și Bega Moartă (Freidorf). Pe teritoriul orașului se regăsesc circa 30 de lacuri și bălți, fie naturale (Kuncz, Giroc, Pădurea Verde), formate în locul vechilor meandre sau în areale de subsidență, fie antropice. Nivelul apelor pedofreatice oscilează între 0,5 și 4 m adâncime, în timp ce pânzele de adâncime variază între 4 și 80 m. În Timișoara apar ape de mare adâncime hipotermale, fie mezotermale, în zona de la sud de centrul istoric sau în cartierul Fabric (Piața Bihor), care pot fi folosite inclusiv în scop terapeutic. Cele mai mari suprafețe ocupate de ape se găsesc în Săcălaz (358 ha), Timișoara (317 ha) și Dudeștii Noi (296 ha).

Climatul zonei este unul temperat continental moderat, caracteristic depresiunii Panonice, cu unele influențe submediteraneene, de origine adriatică. Masele de aer dominante, mai ales în timpul primăverii și a verii, sunt cele temperate, de proveniență oceanică, care aduc precipitații bogate. În timpul iernii, masele de aer cald dinspre Atlantic aduc precipitații bogate sub formă de ploaie și zăpadă, însă mai rar valuri de frig. Totuși, toamna și iarna pătrund mase de aer polar continental, venind dinspre est, care aduc temperaturi scăzute. De asemenea, ciclonii și masele de aer cald dinspre Adriatica și Mediterana aduc dezgheț complet în timpul iernii, respectiv temperaturi foarte ridicate vara. De menționat aici este și faptul că temperaturile cresc semnificativ de la periferie către zonele cu o densitate ridicată de construcții înalte, mai ales cele de tip blocuri, care reflectă înspre sol o parte din razele solare, conducând la formarea de insule de căldură urbană.

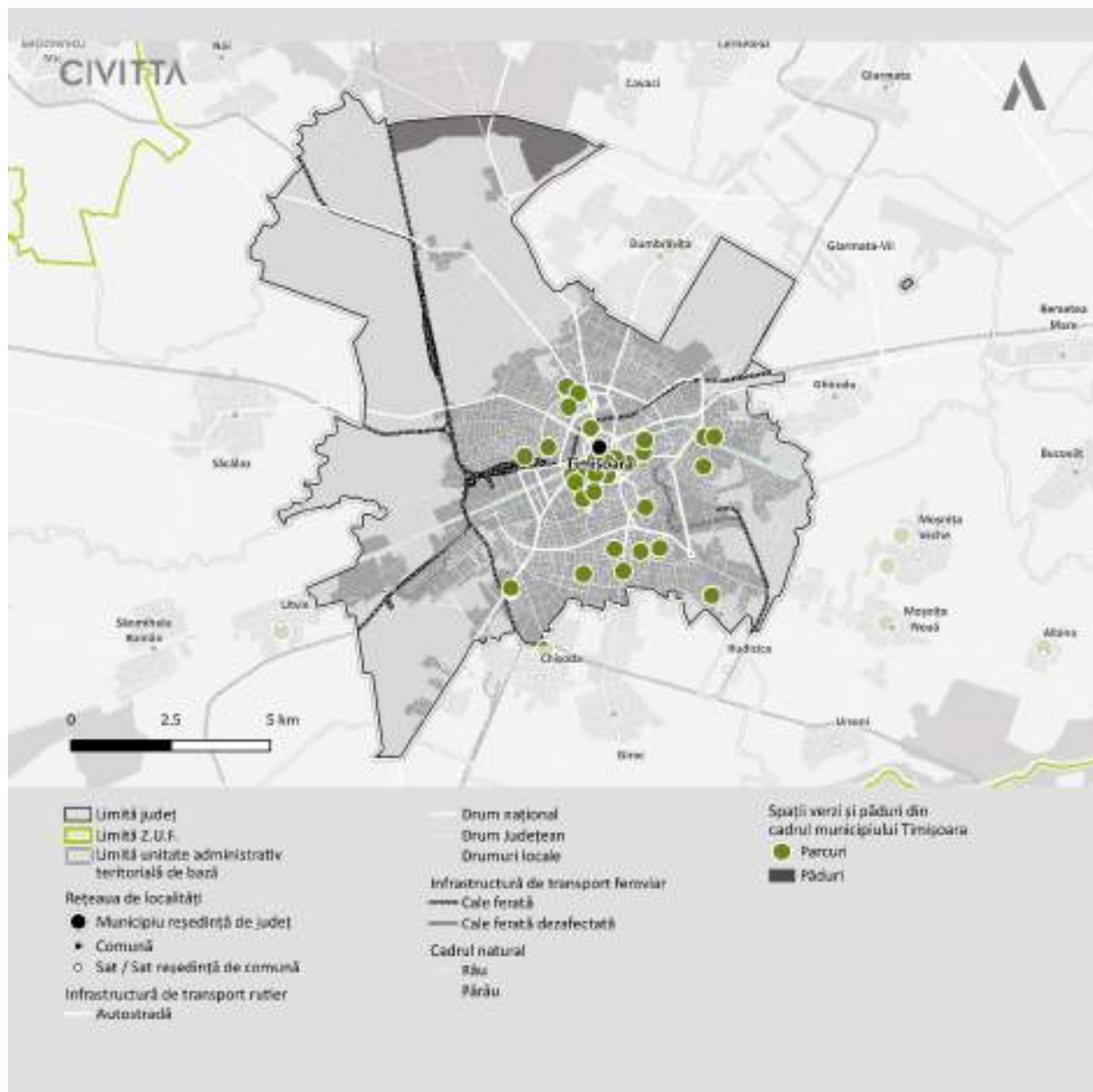
Vânturile predominante sunt cele dinspre nord-vest și vest, predominante în cursul verii, respectiv dinspre sud, mai pronunțate în timpul primăverii. Direcția vânturilor, concomitent cu ponderea mare a calmului atmosferic face ca poluanții emanați să stagneze deasupra zonei. Precipitațiile sunt mai însemnate decât în Câmpia Română, cad preponderent în sezonul cald și au un caracter oscilatoriu de la

un an la altul. Acest lucru expune arealul la perioade de secetă, dar și la perioade cu precipitații cu caracter torențial, care poate conduce la inundații temporare, mai ales în condițiile în care nu există sisteme separative de canalizare.

Vegetația spontană specifică zonei Timișoarei este cea de silvostepă, însă aceasta a fost puternic antropizată în ultimele secole pentru câștigarea de terenuri agricole și construibile, procurarea de lemn pentru încălzire și construcții. Din fostele suprafețe împădurite s-au mai păstrat azi doar păduri de șleau de luncă, cu specii de răchită, arțar tăărăsc, stejar, cer și stejar pedunculat. Puținele păduri care s-au mai păstrat conțin specii de stejar, frasin, ulm, jugastru etc. Arbuștii care cresc mai frecvent în zonă sunt păducelul, lemnul câinesc, cornul, alunul, socul etc. Covorul vegetal erbaceu din zonele împădurite cuprinde specii de anemone, brebenei, golomăț, sălățică, lalea pestriță, sânziene albe, cerențel, iederă, ciuboțica cucului, plămânărică etc. În zonele neîmpădurite apar specii de coada șoricelului, iarba vântului, pir, coada vulpii, știr alb, floarea pusteii, brusture, hrean, părăluțe (bănuți), traista ciobanului, albăstrea, mușețel, rostopască, cicoare, pălămidă, torțel, ciumăfaie, coada calului, bunghișor, scaiul dracului etc.

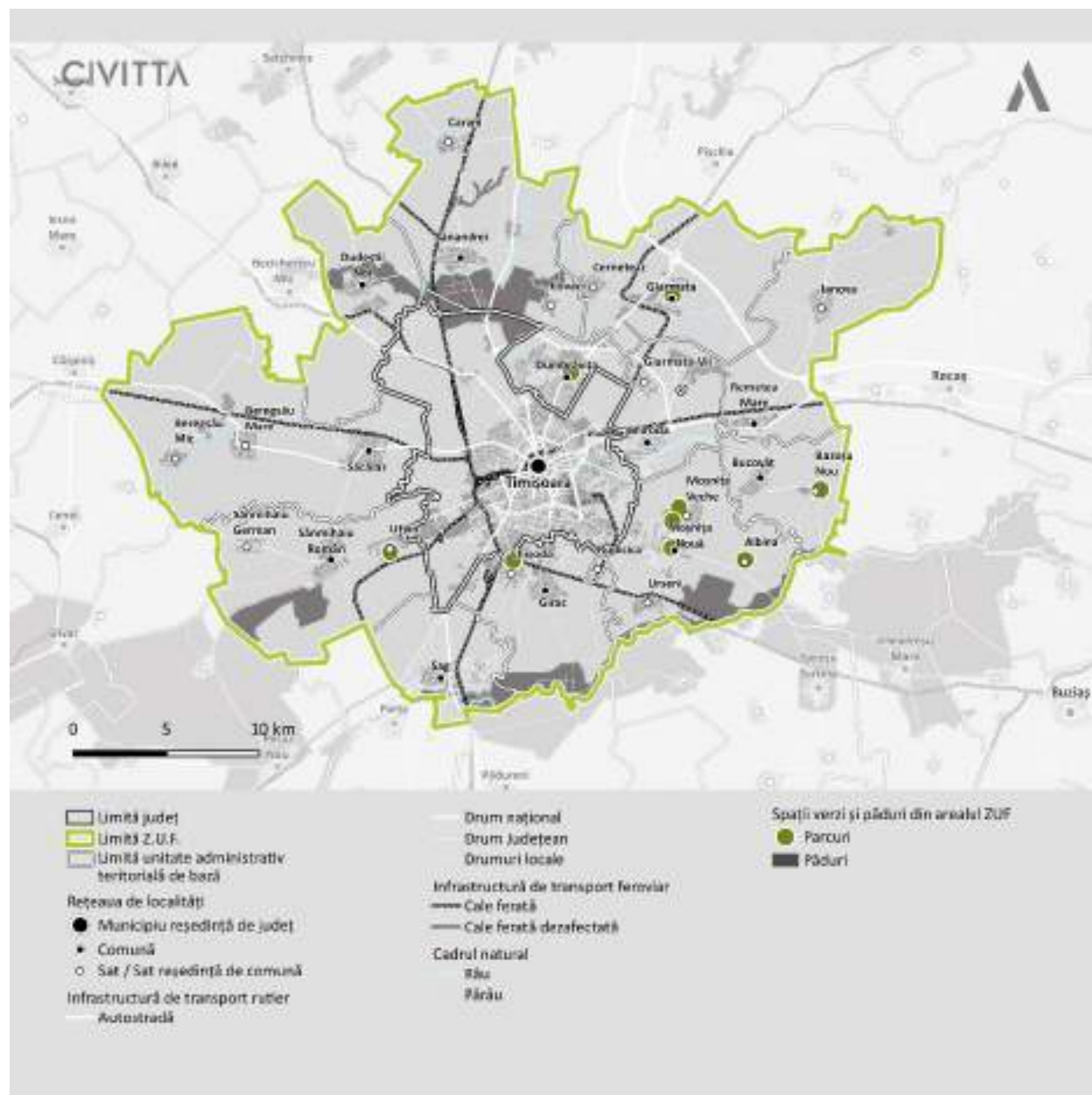
Pădurile ocupă în prezent doar puțin peste 3.000 ha din teritoriul analizat, adică 3% din suprafața administrativă a acestuia. În comuna Săcălaz nu există suprafețe împădurite, iar în Dumbrăvița și Ghiroda pădurile ocupă mai puțin de 5 ha. La polul opus, cele mai extinse terenuri cu destinație forestieră se găsesc în Timișoara (730 ha), Remetea Mare (586 ha) și Giroc (419 ha). Lipsa perdelelor forestiere situate de-a lungul drumurilor reprezintă, de altfel, o problemă majoră la nivel județean, în pofida existenței unei obligații legale de amenajare a acestora în vederea atenuării zgomotului, reducerii vitezei vântului, regenerării rezervei de oxigen. Anterior, cu fonduri AFM, s-a plantat o suprafață de 45 ha de terenuri degradate în comuna Dudeștii Noi, UAT în care au avut loc inclusiv campanii de împădurire cu voluntari. Primăria Timișoara a început încă din anul 2001 crearea unei perdele forestiere de protecție între Calea Torontalului și Str. Ovidiu Balea, efectuând în fiecare an plantări de completare, în principal cu puiți donați de Direcția Silvică Timiș și cu sprijinul voluntarilor. Totuși, municipiul și zona sa urbană funcțională sunt încă departe de realizarea unui inel verde, așa cum a fost conceput încă de la începutul anilor 2000. Recent, Primăria Municipiului Timișoara a finalizat un studiu de fezabilitate pentru transformarea Pădurii Verzi, cu o suprafață de 520 ha, în pădure-parc. Aceasta implică realizarea de intervenții minim invazive, precum amenajarea de trasee pentru bicicliști, pietoni, de facilități pentru odihnă, activități educaționale, recreative, puncte de informare, toalete ecologice etc. O inițiativă cetățenească a fost lansată în urmă cu câțiva ani pentru realizarea unei perdele de protecție și în zona Freidorf.

FIGURĂ 145 - SPAȚIILE VERZI ȘI PĂDURILE DIN AREALUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Sursa: Prelucrare proprie

FIGURĂ 146 - SPAȚIILE VERZI ȘI PĂDURILE DIN AREALUL LOCALITĂȚILOR DIN ZUF TIMIȘOARA

Sursa: Prelucrare proprie

În ceea ce privește spațiile verzi, municipiul Timișoara se află în etapa de elaborare a Registrului Spațiilor Verzi în format digital. Acesta va inventaria arborii, arbuștii și gardul viu funcție de specie, vârstă și condiție. Arborii ocrotiți, cu o valoare peisagistică deosebită și cu diametrul de peste 50 cm, vor fi scanați complet, transpuși în format 3D și diagnosticați cu tehnologia infraroșu. De asemenea, vor fi măsurate exact suprafețele parcurilor, scuarurilor, a aliniamentelor verzi etc. Baza de date creată astfel va putea fi accesată printr-o interfață de tip hartă digitală, aceasta urmând să fie actualizată în permanență. Municipiul dispune de o Strategie de dezvoltare a spațiilor verzi pentru perioada 2010-2020 care a fost recent actualizată pentru perioada 2025. Conform acestei strategii, Municipiul Timișoara are o suprafață de 525 ha de spații publice verzi, dintre care 118 ha sunt parcuri, 22 ha scuaruri, 305 ha aliniamente verzi stradale și din jurul blocurilor, 30 ha perdea forestieră, la care se

adaugă 51 ha din Pădurea Verde. Prin includerea a încă 520 de ha din Pădurea Verde în domeniul public al municipalității, operațiune ce a avut loc în anul 2020 în baza unei HG, suprafața spațiilor verzi publice a ajuns la 1044 ha, echivalentul a circa 32 mp/locuitor. În perioada 2012-2020 s-au plantat 22.642 de arbori pe domeniul public și s-au defrișat 13.496.

Întreținerea spațiilor verzi din municipiu se realizează, începând cu anul 2020, de către operatori autorizați selectați prin procedură de achiziție publică, exceptând zona centrală care este deservită prin atribuire directă de către compania municipală Horticultura S.A. În această zonă se află majoritatea parcurilor mari din oraș: Rozelor, Poporului, Botanic, Scudier (Central), Alpinet, Civic (Cetății), Ion Creangă, Catedralei, Justiției, Gh. Doja, Coposu și Ilsa, amplasate, în principal, pe malul drept al Begăi, având un aspect masiv și compact. Compania are circa 200 de angajați, deține o secție horticolă, unde se produce material floricol (flori tăiate și de apartamente) în sere încălzite în vederea comercializării în cele 7 magazine proprii de desfacere, o secție pepinieră unde se produce, în seră și în câmp, material dendrologic (arbori, conifere, arbuști ornamentali, trandafiri) și floricol (flori perene, bianuale și anuale) pentru amenajarea spațiilor verzi, respectiv Serviciul Întreținere cu activități de confecționare, montaj și întreținere mobilier urban și locuri de joacă, reparații utilaje, centrală termică, transport intern. Baza materială a companiei este una învechită și insuficientă, unele clădiri din patrimoniu au statut juridic incert, iar dependența de forța de muncă, preponderent necalificată, este mare.

În celelalte zone din municipiu, întreținute peisagistic de către operatori privați, există doar două parcuri cu suprafețe mai mari (Parcul Stadion și Parcul Lidia). Restul spațiilor verzi publice, deși denumite uneori parcuri, au mai degrabă caracteristicile unor scuaruri: Parcul Carmen Sylva (Doina), Piața Plevnei, Piața Crucii, Piața Eforie, Piața Hunedoara, Piața Karlsrhue, Piața Romanilor, zona Sălii de Sport Olimpia.

Primăria Municipiului Timișoara a investit constant în reamenajarea și modernizarea parcurilor din oraș (de ex. Parcul Rozelor și Parcul Justiției – cu fonduri europene prin POR 2007-2013; Parcul Copiilor "Ion Creangă", Parcul Alpinet, Parcul Central "Anton Scudier", Parcul "Regina Maria" (Coronini), Parcul "Carmen Sylva" (Doina), Parcul Soarelui, Parcul Zona Steaua etc. – cu fonduri de la bugetul local). De asemenea, Parcul Botanic beneficiază, începând cu anul 2022, de iluminat public modern, realizat cu fonduri europene. Administrația locală a prevăzut în bugetul aferent anului 2023 sume pentru modernizarea Parcului Cetății (Civic), respectiv pentru realizarea documentațiilor necesare modernizării Parcului Scudier, a Parcului Copiilor, Scuarului Ceas Floral, respectiv amenajării/modernizării unor spații verzi de dimensiuni mai mici pe str. Paul Constantinescu, Kiriac, Piața Crucii și în zona Ciarda Roșie.

În comunele din zona urbană funcțională există relativ puține parcuri, cele mai multe dintre acestea având caracteristicile unor scuaruri amenajate recent pe micile loturi de teren aflate în proprietatea autorităților locale, în principal cu facilități de joacă pentru copii. Totuși, majoritatea satelor bănățene, implicit și cele din jurul Timișoarei, se bucură de aliniamente stradale verzi mult mai extinse decât în alte zone ale țării, ceea ce compensează, într-o oarecare măsură, lipsa parcurilor. Mai multe autorități locale au demarat inițiative pentru amenajarea de noi spații verzi sau pentru modernizarea celor existente, printre acestea aflându-se Sânmihaiu Român, Sânmăndrei, Dudeștii Noi, Giarmata, Ghiroda, Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Remetea Mare, Bucovăț, Săcălaz. Comuna Giroc are un plan ambițios de amenajare a unui parc de agrement de peste 30 ha.

Fauna din zonă este una bogată, mai ales din perspectiva sutelor de specii de păsări (mierle, ciori de semănătură, guguștiuci, pescărei albaștri, aușei, ciocănitari, pitulici, pițigoii, rațe mari, cucuvele, sticleți, berze albe, cuci, lăstuni, cinteze, ciocârlani, gaițe, rândunici, privighetori, vrăbii, pitulici, grauri, pupeze etc.), dar și mamifere, unele de interes cinegetic (iepurele de câmp, căprioara, prepelița, potârnichea, fazanul, vulpea), iar altele mai puțin (veverițe, cârțițe, arici, dihori de casă, șoareci pitici, bursuci, etc.). De asemenea, în zonă se găsesc și amfibieni (de ex. broasca de mlaștină) și reptile (de ex. șerpi de casă, șopârle de câmp). În cursurile de apă se găsesc mai ales crapi, plătici, obleți, știuci etc., care susțin activități de pescuit sportiv, însă efectivele sunt modeste.

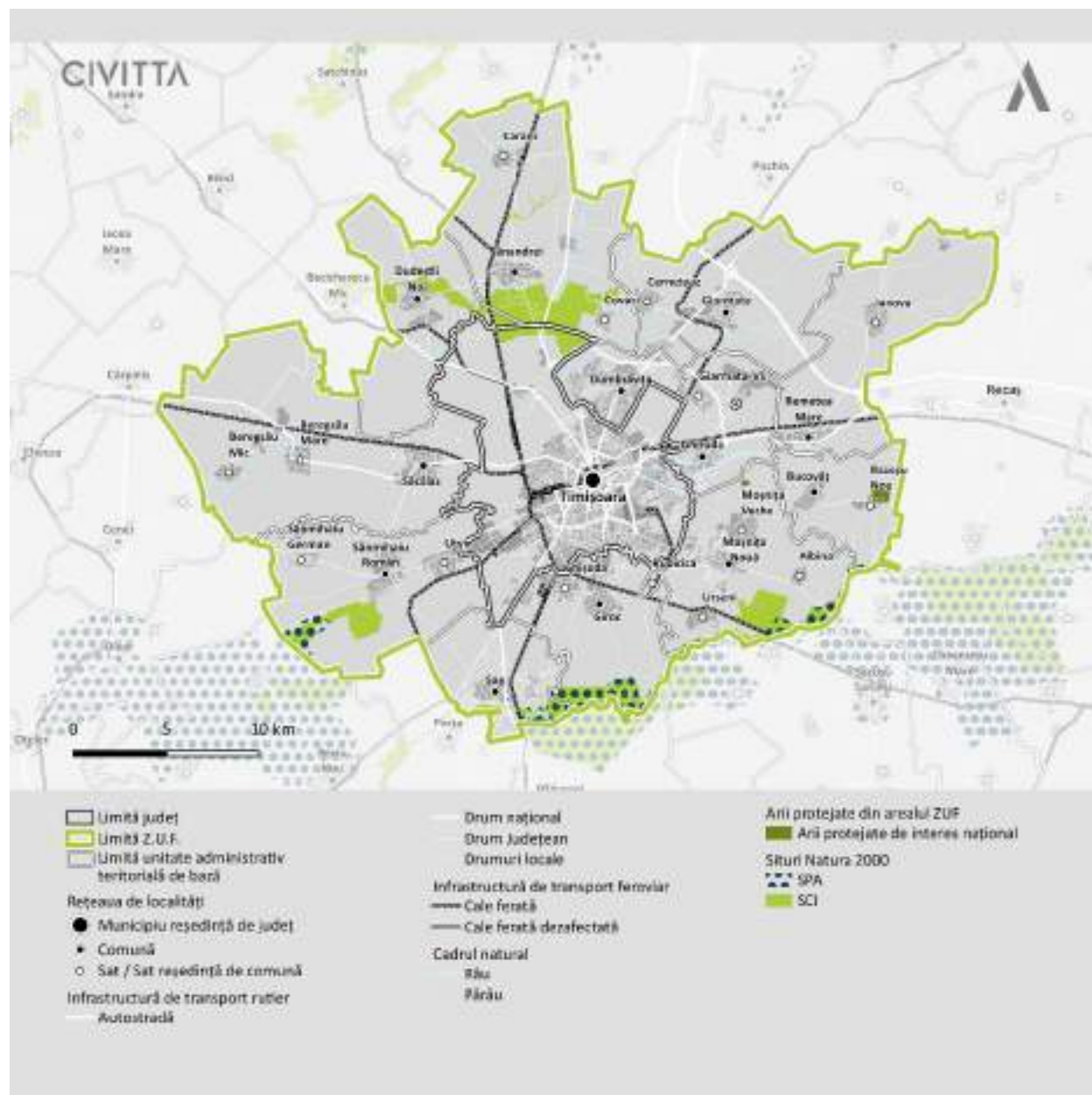
Fondurile de vânătoare de pe teritoriul zonei urbane funcționale sunt: Becicherecu Mic, Carani, Cocor, Giarmata, Șag, Bazoș, Giarmata, Timișoara, Moșnița, Beregsău și Săcălaz. O parte dintre acestea, mai ales cele situate la sud de Bega (Moșnița, Șag) sunt administrate de către AJVPS Timiș, care dispune de mai multe cluburi de vânători și pescari. Aceeași asociație administrează și bazinul piscicol al râurilor Timiș, Bega, Bega Veche și lacul de la Dumbrăvița. Restul fondurilor sunt administrate de diferite asociații de vânători și pescari, dar și de către o unitate publică de învățământ liceal (fondul Timișoara – Liceul "Casa Verde").

6.7.2. BIODIVERSITATEA/ARIILE NATURALE PROTEJATE

Pe teritoriul municipiului Timișoara, în extremitatea nordică a acestuia (la granița cu comuna Sânnandrei), se regăsește o mică parte din situl de importanță comunitară ROSCI0277 Becicherecu Mic. În acest areal protejat nu există zone construite, cu excepția a doi agenți economici care dispun de construcții chiar în zona bifurcației dintre DN 69 și DJ 692.

FIGURĂ 147 - ARIILE NATURALE PROTEJATE DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Sursa: Prelucrare proprie

La nivelul zonei urbane funcționale a Timișoarei există mai multe arii protejate care fac parte din rețeaua Natura 2000, respectiv:

- **ROSCI0277 Becicherecu Mic** (pe teritoriul comunelor Sânnandrei și Dudeștii Noi, respectiv a municipiului Timișoara): cu o suprafață de 2086 ha, situl reprezintă o zonă naturală (mlăștini halofile, terenuri arabile cultivate și pajiști) încadrată în bioregiunea panonică a nordului Câmpiei Timișului (subunitate geomorfologică a Câmpiei de Vest) ce dispune de un habitat de tip: Pajiști și mlăștini sărăturate panonice și ponto-sarmatice și adăpostește elemente floristice și faunistice specifice câmpiei joase a Banatului. Pe teritoriul sitului au fost identificate două specii faunistice aflate pe lista roșie a IUCN, respectiv popândăul european (*Spermophilus citellus*) și

buhaiul-de-baltă-cu-burta-roșie, un amfibian din specia *Bombina bombina*. În arealul sitului se găsesc diferite specii de ierburi și flori rare, printre care: pelin (*Artemisia santonicum*), albăstrică (*Aster tripolium*), coada șoricelului (*Achillea setacea*), romaniță (*Chamomilla recutita*), ghizdei de sărătură (*Lotus tenuis*), sică (*Limonium gmelinii*), lucernă (*Medicago minima*), troscot (*Polygonum aviculare*), pătlagină (*Plantago tenuiflora*), firuța bulboasă (*Poa bulbosa*), bălănică (*Puccinellia distans*), orzul țiganului (*Hordeum hystrix*), păducherniță (*Lepidium ruderales*), păiuș (*Festuca pseudovina*) sau comunități vest-pontice cu *Camphorosma annua* și *Scorzonera cana*, o plantă de sărătură, cu flori galbene;

- **ROSCI0402 Valea din Sânandrei** (pe teritoriul comunei Sânandrei): situl are o suprafață de 48 ha și este foarte important pentru habitatul de pajiști stepice panonice. Aici se regăsește specia *Sonchus palustris* care este singura semnalare din Panonic;
- **ROSCI0390 Sărăturile Dinaș** (pe teritoriul comunei Sânmihaiu Român): cu o suprafață de 1052 ha, situl a fost instituit pentru a proteja un habitat de pajiști și mlaștini halofile panonice care se dezvoltă mozaicat. La nivelul acestuia au fost identificate 216 specii, din care 12 sunt halofite obligate, 31 halofite preferante, 57 halofite suportante, 95 halofite accidentale, iar 21 sunt specii cu totul întâmplătoare în vegetația halofilă, provenite îndeosebi din fitocenozele antropogene învecinate. Dintre speciile de libelule (Ordinul Odonata) prezente în sit se remarcă o specie din familia Lestidae, *Lestes barbarus*, care este adaptată la condiții de secetă. De asemenea, în zonă viețuiește și popândăul european. Situl dispune de un plan de management;
- **ROSCI0109 Lunca Timișului** (pe teritoriul comunelor Șag, Giroc, Moșnița Nouă și Bucovăț): are o suprafață de 10.167 ha și are rolul de a conserva habitatele de zăvoaie cu *Salix alba* și *Populus alba*, de cursuri de apă din zonele de câmpie cu vegetație de *Ranunculus fluitantis* și *Callitriche-Batrachion*, de râuri cu maluri nămolose cu vegetație de *Chenopodium rubri* și *Bidention* și de pajiști de altitudine joasă (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*). Aici s-au identificat o specie de plante (*Marsilea quadrifolia*), 3 specii de nevertebrate, 11 specii de pești, una de amfibieni și una de mamifere (*Myotis Myotis* – liliac comun). Acest sit dispune de plan de management realizat cu fonduri POS Mediu 2007-2013;
- **ROSPA0144 Uivar-Dinaș** (pe teritoriul comunei Sânmihaiu Român): are o suprafață de 10.005 ha și conservă habitate de pajiști sărăturoase și de pășune care găzduiesc mai multe colonii de vânturel de seară (*Falco vespertinus*), precum și alte 24 de specii de păsări. Situl dispune de plan de management;
- **ROSPA0128 Lunca Timișului** (pe teritoriul comunelor Șag, Giroc, Moșnița Nouă și Bucovăț): are o suprafață de 13.507 ha și cuprinde păduri de luncă, zăvoaie, terenuri agricole, pășuni și zone umede, fiind important pentru populațiile cuibăritoare de dumbrăveancă (*Coracias garrulus*) și pentru efectivele de rață roșie (*Aythya nyroca*) care apar în perioadele de migrație. Parte din acest sit este declarat AIA. De la declararea acestuia ca arie de protecție s-a dovedit importanța pădurii din aval, de la Șag, respectiv a terenurilor arabile adiacente mai ales pentru vânturelul de seară (*Falco vespertinus*) și dumbrăveancă (*Coracias garrulus*).

Toate aceste situri se află în administrarea ANANP – Serviciul Teritorial Timiș, care monitorizează starea de conservare a habitatelor și a speciilor prin verificare în teren sau acțiuni anuale de evaluare, în colaborare cu APM Timiș, Garda Națională de Mediu – Comisariatul Județean Timiș.

Pe lângă siturile din rețeaua Natura 2000 menționate mai sus, la nivelul teritoriului analizat mai există și arii naturale protejate de interes național, care se suprapun doar parțial cu respectivele situri, respectiv:

- **RONPA0755 Arboretumul Bazoș** – rezervație forestieră cu o suprafață de 60 ha, amplasată în comuna Bucovăț

- RONPA0758 Pădurea Bistra – rezervație forestieră cu o suprafață de 20 ha, în comuna Moșița Nouă

La adresa biodiversității din arealul studiat se manifestă o multitudine de riscuri, precum: fragmentarea habitatelor din cauza extinderii infrastructurii, a agriculturii intensive, a creșterii gradului de ocupare a terenurilor și a schimbării destinației acestora etc.; depozitarea ilegală de deșeuri; poluarea aerului, a apelor și a solului; turismul necontrolat; incendiile de pădure și de miriști; tăierile ilegale de lemn și braconajul; exploatarea resurselor naturale fără studii de impact; schimbările climatice (mai ales creșterea temperaturilor, seceta, inundațiile); speciile invazive (de ex. amorfă, salcâm mic, porumbar etc.).

6.7.3. CALITATEA FACTORILOR DE MEDIU

CALITATEA AERULUI

Monitorizarea calității aerului de la nivelul municipiului Timișoara și a zonei sale urbane funcționale se face, în mod oficial, de către APM Timiș, prin 4 stații automate care sunt integrate în Rețeaua Națională de Monitorizare a Calității Aerului, respectiv:

- Stații de trafic (TM-1 și TM-5) – amplasate în două zone cu trafic intens, respectiv Calea Șagului și Calea Aradului. Poluanții monitorizați sunt: SO₂, NO, NO₂, NO_x, CO, metale grele (Pb, Ni, Cd, As - din PM₁₀ gravimetric), PM₁₀ nefelometric și gravimetric, compuși organici volatili (benzen, toluen, etilbenzen, o,m,p-xilen);
- Stație industrială (TM-4) – amplasată în apropierea zonei industriale din sud-estul aglomerației Timișoara, pe str. I. Bulbuca (Soarelui). Poluanții monitorizați sunt: SO₂, NO, NO₂, NO_x, CO, O₃, PM₁₀ nefelometric, compuși organici volatili (benzen, toluen, etilbenzen, o, m, p – xilen). Stația este dotată și cu senzori de măsurare a parametrilor meteorologici;
- Stație de fond urban (TM-2) - amplasată în zona centrală a orașului, respectiv pe Bd. C.D. Loga, la distanță de surse de emisii locale, pentru a evidenția gradul de expunere a populației la nivelul de poluare urbană. Poluanții monitorizați sunt: SO₂, NO, NO₂, NO_x, CO, O₃, metale grele (Pb, Ni, Cd, As - din PM₁₀ gravimetric), PM₁₀ gravimetric și nefelometric, PM_{2,5} gravimetric, compuși organici volatili (benzen, toluen, etilbenzen, o,m,p – xilen) și parametri meteorologici;
- Stație de fond suburban (TM-3) – amplasată în localitatea Carani. Poluanții monitorizați sunt: SO₂, NO, NO₂, NO_x, CO, O₃, metale grele (Pb, Ni, Cd, As - din PM₁₀ (gravimetric), PM₁₀ nefelometric și gravimetric, compuși organici volatili (benzen, toluen, etilbenzen, o,m, p – xilen) și parametri meteorologici.

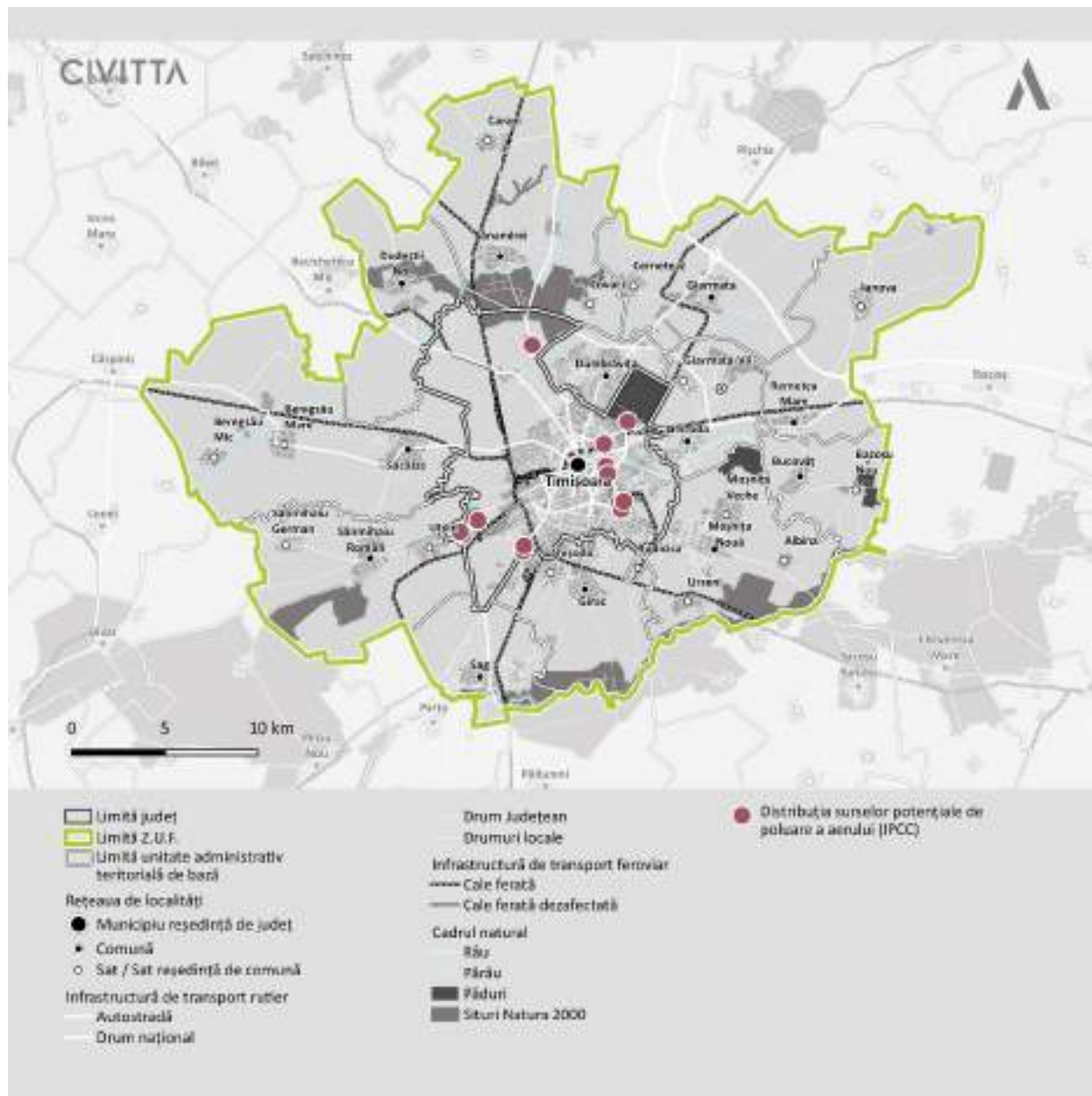
Datele APM Timiș colectate pentru perioada 2015-2021 indică faptul că s-au înregistrat în fiecare an depășiri ale valorilor-limită zilnice la particule în suspensie PM₁₀, cu un vârf de 84 în 2017 și un minim de 24 în anul 2020 (pe fondul pandemiei). Tendința generală este, totuși, una de scădere, mai ales în cazul stațiilor de trafic (Calea Șagului, Calea Aradului) și a celei industriale (Soarelui). Sursele de poluare cu particule în suspensie sunt în principal arderea combustibililor fosili (în special cărbuni, dar și lemne în zona periurbană) pentru încălzire, praful de pe suprafețele rutiere și de la șantiere antrenat de vehicule, microparticulele de metal și cauciuc rezultate în urma frânării.

În ceea ce privește dioxidul de azot, s-au înregistrat depășiri ale valorilor-limită orare în fiecare an din intervalul de monitorizare 2018-2021, cu un maxim de 32 în 2019 și un minim de una în 2021. Cele mai mari valori se înregistrează la stația de trafic de pe Calea Aradului, unde s-au înregistrat an de an și depășiri ale valorilor-limită anuale. Sursele de poluare sunt mai ales: producerea de energie și încălzirea locuințelor, traficul rutier și activitățile industriale. Zona de nord-est a orașului este cea mai expusă riscului de poluare cu oxizi de azot, ca și poluării cu pulberi în suspensie.

În ceea ce privește ozonul, începând cu anul 2017 s-au înregistrat anual depășiri ale valorilor-țintă, cu un maxim de 11 în 2019 și un minim două în 2020. Acest gaz extrem de reactiv apare atunci când agenții poluanți (oxizi de azot, monoxid de carbon, substanțe organice volatile) reacționează la lumina soarelui.

Conform datelor puse la dispoziție de APM Timiș, la nivelul municipiului Timișoara există un număr de 15 unități economice cu un potențial pronunțat de poluare, care intră sub incidența Directivei 2008/1/CE (IPPC) și care trebuie să obțină autorizații integrate de mediu și să respecte anumite obligații fundamentale. Acestea includ cele două CET-uri (Sud și Centru) ale Colterm, o fabrică de lacuri și vopsele, o fabrică de detergenți (care își va suspenda activitatea începând cu anul 2023), una de gaze industriale și medicinale, un abator și o unitate de procesare a deșeurilor animale, o fabrică de bere, una de cablaje electrice (care se va reprofila pe producția de curele de transmisie și sisteme de aer condiționat), una de volane și airbag-uri, una de sisteme de filtrare și periferice ale motoarelor, una de tâmplărie PVC cu termopan, una de componente auto (mai exact piese frezate și dispozitive de verificare, care va fi extinsă și reprofilată pe producția de baterii pentru vehicule electrice și pe componente electronice) și două unități care produc filtre industriale.

FIGURĂ 148 - DISTRIBUȚIA GEOGRAFICĂ A SURSELOR POTENȚIALE DE POLUARE A AERULUI (IPCC)

Sursa: Prelucrare proprie

La acestea se adaugă unitățile din zona urbană funcțională a orașului: un depozit de zgură și cenușă al Colterm la Utvin (comuna Sânmihaiu Român), o fermă avicolă în Giarmata, o fabrică de bandă și tuburi din fibră de sticlă din Chișoda, o fabrică de geamuri termoizolante și sticlă tăiată la dimensiuni tot din Chișoda, o fabrică de componente din spume poliuretanică și acoperiș branțuri din Chișoda.

În contextul celor menționate mai sus, Primăria Municipiului Timișoara a elaborat și aprobat Planul de Calitate a Aerului pentru PM10 în Aglomerarea Timișoara 2021-2025. Acesta a fost vizat de APM Timiș și vizează reducerea emisiilor de particule în suspensie cu 30,8 tone în scenariul de bază și cu 42,2 tone în scenariul planificat față de valoarea de referință de 161,5 tone înregistrată în anul 2017. Printre măsurile prioritare deja întreprinse de administrația locală în vederea atingerii acestui deziderat se numără

spălatul străzilor în sezonul cald, curățenia extinsă, înnoirea flotei de transport public, plantări de copaci, modernizarea străzilor, scoaterea traficului greu din oraș (de ex. Calea Stan Vidrighin) etc. De asemenea, municipalitatea a încheiat parteneriate cu Fundația ETA2U și o companie privată pentru amplasarea a 16 stații proprii de monitorizare a calității aerului din Timișoara.

Planul de Calitate a Aerului pentru PM10 pentru perioada 2021-2025 cuprinde numeroase măsuri, printre care putem aminti:

- Reabilitare/modernizare infrastructură de transport și infrastructuri conexe (construire și reabilitare poduri, amenajare drumuri de legătură, modernizare străzi, închidere inele de circulație);
- Mărirea gradului de folosire a transportului public și încurajarea utilizării mijloacelor de transport în comun și a bicicletelor pentru fluidizarea traficului (dezvoltarea sistemului de management al traficului și de supraveghere video, extinderea și reabilitarea liniilor de tramvai și modernizarea tramei stradale aferente, amenajare autostradă pentru biciclete și rețea urbană de piste, finalizarea Pasajului Solventul, înnoirea flotei de tramvaie, autobuze și troleibuze, extinderea rețelei de troleibuze, amenajare de benzi dedicate pentru transportul public);
- Reabilitarea termică a clădirilor publice și a locuințelor;
- Realizare / modernizare parcuri și spații publice urbane de agrement, identificare terenuri degradate pentru plantare perdele forestiere / împădurire (plantări de arbori, arbuști, iarbă, amenajare parcuri noi);
- Asigurarea accesibilității populației la alimentarea cu energie termică prin îmbunătățirea eficienței energetice a sistemului centralizat de termoficare (reabilitarea rețelelor termice primare și secundare);
- Îmbunătățirea programului de salubritate (spălat-stropit străzi, întreținerea curățeniei străzilor, măturat mecanic străzi și parcări, întreținut stații de transport public, piețe și maluri Bega, măturarea și spălare mecanică artere).

În paralel, administrația locală a demarat elaborarea Planului Integrat de Calitate a Aerului (PICA) pentru Aglomerarea Timișoara, pentru indicatorii dioxid de azot, oxizi de azot și particule în suspensie (PM10), în luna ianuarie 2023 fiind organizată o dezbatere publică în acest sens. Acest plan vine în contextul în care Timișoara, alături de București, Brașov, Cluj-Napoca și Iași au înregistrat depășiri la indicatorul dioxid de azot, ceea ce a atras după sine deschiderea de către Comisia Europeană a unei proceduri de infringement împotriva României. Planul are ca țintă reducerea semnificativă a concentrației de dioxid de azot mai ales în cazul stațiilor de monitorizare de tip trafic de pe Calea Șagului și Calea Aradului (de circa 13 μg/m³), respectiv o reducere a concentrației de particule în suspensie PM10 de circa 4 μg/m³ la toate stațiile. De asemenea, se estimează reducerea cu circa 2 a numărului de depășiri ale valorilor-limită zilnice la PM10, respectiv reducerea la maxim 1 a numărului de depășiri ale valorilor-limită zilnice la NO₂. Cantitatea totală de emisii estimată pentru anul 2025 este de 154 tone la PM10, respectiv 3041 tone la NO₂. PICA cuprinde aceleași măsuri ca și Planul de Calitate a Aerului pentru PM10.

CALITATEA APELOR

Resursele de apă teoretice de la nivelul bazinelor hidrografice Bega și Timiș sunt de 0,56×10⁹ m³/an, respectiv de 1,51×10⁹ m³/an, în timp ce resursele de apă tehnic utilizabile sunt de 30,13×10⁶ m³/an, respectiv de 30,9×10⁶ m³/an. Acestea din urmă sunt distribuite în resurse de suprafață, respectiv în resurse subterane (circa 2/3 în straturi freatice și restul în straturi de adâncime).

Conform ABA Banat, la nivelul anului, starea apelor de suprafață de pe teritoriul municipiului Timișoara și a zonei sale funcționale se prezenta astfel:

- Râul Bega (între confluența cu pârâul Chizdia din zona Chizătău și confluența cu pârâul Behela, din zona Crișan a Timișoarei) – potențial ecologic moderat (din cazul potențialului ihtiofaunei) și stare chimică bună;
- Râul Bega (între confluența cu pârâul Behela și frontiera cu Serbia) – cu potențial ecologic moderat (din cauza potențialului ihtiofaunei) și stare chimică proastă (din cauza plumbului și mercurului dizolvat pentru mediul de investigare apă, respectiv a Difenileteri bromurați și Heptaclor și heptaclor epoxid pentru mediul de investigare biota);
- Râul Bega Veche (Beregsău, Niraj, aval de confluența cu pârâul Valea Dosului din zona Pișchia) – potențial ecologic moderat (din cauza potențialului ihtiofaunei, a condițiilor de oxigenare și a nutrienților) și stare ecologică proastă (din cauza plumbului dizolvat);
- Râul Apa Mare (Vina Ciurei, Apa Neagră – amonte de confluența cu Sicso) – potențial ecologic bun și stare chimică necunoscută;
- Râul Slatina (Izvorin) – potențial ecologic moderat (din cauza condițiilor de oxigenare și a nutrienților) și stare chimică necunoscută;
- Râul Iercici (Ciortos, Valea Mare) – potențial ecologic moderat (din cauza condițiilor de oxigenare și a nutrienților) și stare chimică necunoscută;
- Râul Șorgani (Șurgani) – potențial ecologic moderat (din cauza condițiilor de oxigenare și a nutrienților) și stare chimică necunoscută;
- Râul Pogănici (aval de confluența cu Valea Mare) – potențial ecologic bun;
- Râul Măgheruș – stare ecologică moderată (din cauza condițiilor de oxigenare) și stare chimică proastă (din cauza concentrației ridicate de plumb);
- Râul Timiș (între confluență Timișana în zona comunei Racovița – granița cu Serbia) – stare ecologică slabă (din cauza condițiilor de oxigenare, a ihtiofaunei) și stare chimică proastă (concentrație ridicată de plumb).

Priza de potabilizare Timișoara este amplasată pe malul stâng al râului Bega (Uzina nr. 4), fiind una de tip gravitațional prin prize de mal cu o capacitate totală de 1500 l/s (debit tratat 855 l/s). Tehnologia de tratare cuprinde coagulare cu sulfat de aluminiu, aluminat de sodiu, sulfat de aluminiu prehidrolizat, cărbune activ, floculare, preclorinare, decantare, pompare, filtrare în filtre rapide închise și în filtre rapide deschise, postclorinare și înmagazinare. În anul 2021, aceasta a prelevat un debit mediu de 51496,4 mc/zi, fiind înregistrate depășiri doar la indicatorul Salmonella grupa D (august).

În ceea ce privește calitatea apelor freactice, zona analizată se suprapune, în cea mai mare parte (Timișoara, Moșnița Nouă, Sânmihaiu Român, Sânanndrei - parțial, Săcălaz – parțial, Șag, Giroc) peste corpul de apă Timișoara (cod GW-ROBA03), care are o suprafață de peste 2.500 kmp. La nivelul acestuia nu există captări pentru apă din freatic, ci doar puțuri gospodărești. Pe interfluviul Bega-Timiș, între aliniamentele Recaș-Bazoș, respectiv Timișoara-Moșnița Nouă-Urseni sunt amplasate forajele de adâncime de exploatare care alcătuiesc frontul de captare pentru alimentarea cu apă a municipiului. În aceste areale se remarcă o scădere a nivelului piezometric al freaticului, fără a fi identificată cauza exactă (schimbarea regimului precipitațiilor sau exploatarea). Sursele potențiale de poluare ale apelor subterane din acest corp sunt localitățile, fermele de animale (în special cele de porci, inclusiv din Parța, Pădureni, Peciu Nou) și utilizarea de îngrășăminte, ierbicide și alte substanțe chimice pe terenurile agricole. Corpul de apă a fost monitorizat în anul 2021 și se afla în stare chimică bună.

O serie de comune din zona urbană funcțională (Dudeștii Noi, Sânanndrei - parțial, Săcălaz - parțial) sunt amplasate pe corpul de apă freatică GW-ROBA01 Lovrin-Vinga, cu o suprafață de 1485 kmp. Sursele potențiale de poluare sunt localitățile (depozitele de deșuri) și activitățile agricole (produse chimice aplicate culturilor și reziduuri de la fermele zootehnice). Starea chimică a acestui corp este una bună.

Alte comune (Giarmata, Remetea Mare) se regăsesc peste corpul de apă freatică GW-ROBA02 Fibiș, cu o suprafață de 725 km, unde surse potențiale de poluare sunt aceleași ca și în cazul corpului prezentat anterior. Starea chimică a acestui corp de apă era în anul 2021 una proastă, fiind depistate depășiri la azotați, inclusiv în comunele Giarmata și Remetea Mare.

Cu privire la calitatea apelor de adâncime, teritoriul analizat se suprapune peste corpul de apă Timiș, cu o suprafață de circa 11.300 kmp. Din acest corp se fac toate captările pentru alimentare cu apă (potabilă, industrială, pentru zootehnie, irigații, schimbătoare de căldură etc.). Sursele potențiale de poluare sunt localitățile (depozitele de deșeuri), unitățile agricole (produsele chimice aplicate și zootehnia), unele activități industriale și miniere. Corpul se afla în anul 2021 într-o stare chimică bună.

În anul 2021 nu au fost raportate în zonă poluări accidentale.

CALITATEA SOLURILOR

Raportul județean privind starea mediului în anul 2021, care citează datele furnizate de Direcția pentru Agricultură Județeană Timiș, indică faptul că cea mai mare parte a terenurilor agricole (33% din cele arabile, 39% din pășuni, 40% din vii și 29% din livezi) din județul Timiș se află în clasa a III-a de calitate, adică sunt soluri cu fertilitate mijlocie. Acestea sunt urmate de solurile din clasa de calitate II (27% din terenurile arabile, 25% din pășuni, 20% din vii și 17% din livezi), respectiv de cele din clasa IV (20% din terenurile arabile, 18% din pășuni, 20% din vii și 40% din livezi). În ceea ce privește suprafețele afectate de diverși factori limitativi, datele Oficiului de Studii Pedologice și Agrochimice citate de același raport indicau, pentru anul 2017 (ultimul pentru care există date), indicau faptul că 26% din suprafața agricolă a județului era afectată de compactarea secundară a solului din cauza lucrărilor agricole necorespunzătoare (talpa plugului), 24% de compactarea primară, 12% de degradări ale vertosolurilor și ale litosolurilor, 4% de sărăturare, 1% de eroziune cauzată de ape și sub 1% de alunecări de teren, prăbușiri, tasări, scurgeri.

Conform MADR, UAT-urile din aria analizată afectate de constrângeri naturale semnificative sunt:

- Dudeștii Noi (100% din terenuri cu deficit de apă, 32% cu drenaj slab 5 și 25% cu salinizare/alcalinizare).

Cu toate că restul UAT-urilor nu intrau în categoria zonelor cu constrângeri semnificative, acestea nu erau ferite de factori limitativi, cu precădere legate de drenajul slab (39% din Moșnița Nouă, 38% în Sânmihaiu Român, 36% în Giarmata, 34% în Timișoara, 31% în Săcălaz, 27% în Bucovăț, 26% în Dumbrăvița, 25% în Sânandrei etc.), aciditate (25% în Sânmihaiu Român, 24% în Dumbrăvița etc.), salinizare / alcalinizare (12% Sânandrei, 9% în Săcălaz, 7% în Timișoara).

Îngrășămintele chimice s-au aplicat în anul 2021 pe cea mai mare parte a terenurilor arabile din zonă, predominând cele complexe (46% din suprafață), urmate de cele azotoase (12%), fosfatice și potasice (6%). De asemenea, fungicidele, insecticidele și erbicidele s-au administrat pe 83%, 81%, respectiv 61% din terenurile arabile. Conform Ordinului nr. 743/2008, comunele Dudeștii Noi, Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata, Giroc, Moșnița Nouă, Remetea Mare, Săcălaz, Șag, Sânandrei și Sânmihaiu Român sunt vulnerabile la poluarea cu nitrați din activități agricole (atât ca urmare a aplicării îngrășămintelor chimice la culturi vegetale, cât și a dejecțiilor rezultate din creșterea animalelor).

Conform APM Timiș, la nivelul municipiului Timișoara și a zonei sale urbane funcționale există peste 30 de situri potențial contaminate, din care:

- 29 de benzinării și depozite de carburanți ale operatorilor privați din domeniu, amplasate în Timișoara, Dumbrăvița, Ghiroda, în activitate;
- 1 stație de epurare: Timișoara (cu paturile de deshidratare temporară de la Cenei) – în activitate;

- Platforma industrială "Solventul" din Timișoara – o fostă fabrică de solvenți dezafectată amplasată pe un teren de mari dimensiuni unde s-au raportat concentrații ridicate de zinc, plumb sau nichel. Zona este vizată de o dezvoltare imobiliară;
- Un sit în comuna Săcălaz.

POLUAREA FONICĂ

Harta de zgomot pentru municipiul Timișoara a fost actualizată, în baza prevederilor Directivei 2002/49/EC și a Legii nr. 121/2009, în anul 2018 și cuprinde hărți strategice de zgomot pentru trafic rutier, trafic tramvai și zgomot industrial, atât de zi cât și de noapte cu indicatori colectați la nivelul anului 2016. În cazul traficului rutier pe timp de zi, hărțile au indicat depășirea nivelului de zgomot admis (70 dB) cu mai mult de 5 dB pe 13 artere (Calea Șagului, Calea Buziașului, Calea Dorobanților, Calea Aradului, Bd. Liviu Rebreanu, Bd. 16 Decembrie 1989, Str. Budai Deleanu, Str. Șt. O. Iosif, Str. Oituz, Str. Baba Dochia, Str. Andrei Șaguna, Str. Simion Bărnuțiu, Str. Gh. Lazăr), respectiv cu mai puțin de 5 dB pe alte 50 de străzi, cauza principală fiind numărul mare de autovehicule. Numărul de persoane expuse la valori ale zgomotului peste limita admisă era de 26.600 (dintre care 5.100 la peste 75 dB). În cazul traficului de noapte, 20 de străzi înregistrau un nivel de zgomot cu peste 5 dB mai ridicat decât valoarea admisă (60 dB), iar 54 raportul depășiri cu mai puțin de 5 dB. În acest caz, numărul de persoane expuse la valori peste limita admisă era de 38.900. Numărul acestora era de 2,7 ori mai mare pe timp de zi, respectiv de 3,3 ori mai mare pe timp de noapte decât în anul 2011, motivul fiind creșterea accentuată a gradului de motorizare și a volumelor de trafic, corelate cu nerealizarea unor investiții propuse în Planul de Acțiune din 2013 (de ex. ecrane de protecție împotriva zgomotului și schimbarea stratului de uzură pe anumite artere). Municipalitatea a inițiat în anul 2022 demersurile de actualizare a hărților strategice de zgomot.

FIGURĂ 149 - HARTĂ STRATEGICĂ DE ZGOMOT PENTRU TRAFIC RUTIER A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Sursa: INCERTRANS

În cazul transportului public cu tramvaiul nu se înregistrau depășiri ale pragurilor admise, nici pe zi și nici pe timp de noapte, situație identică cu cea raportată în anul 2011. În cazul activităților industriale, nu existau persoane expuse la valori de zgomot peste pragul admis (65 dB) în timpul zilei, ca și în 2011. În schimb, un număr de 201 persoane din imediata vecinătate a Colterm, a fabricii de bere și a celei de detergenți erau expuse la un nivel de zgomot peste limita admisă (55 dB) pe timpul nopții.

Planurile de Acțiune pentru Prevenirea și Reducerea Zgomotului Ambient în Municipiul Timișoara au fost revizuite în anul 2019 și au valabilitate de 5 ani. Acestea includ următoarele măsuri grupate pe categorii:

I. În sfera poluării fonice generate de traficul auto:

a) prevenirea zgomotului produs de traficul autovehiculelor (prin: achiziția de vehicule de interes public care produc mai puțin zgomot cu anvelope care au o singură undă neagră; planificarea urbanistică care să reducă nevoia de deplasare pe distanțe mari și creșterea accesului la infrastructura de transport public; promovarea transportului comun prin introducerea de benzi dedicate și semaforizarea cu prioritate în intersecții; încurajare utilizării bicicletelor prin amenajarea de piste noi; reducerea traficului la destinație prin mărirea taxelor de parcare în zonele aglomerate, limitarea perioadei de parcare, introducerea de taxe de drum, încurajarea ridesharing; realizarea de facilități de tip Park&Ride;

reducerea transportului de marfă prin amenajarea de centre logistice și instalarea de sisteme coordonate de distribuție a mărfurilor)

b) concentrarea traficului sau devierea acestuia către zone mai puțin sensibile (prin: concentrarea traficului pe străzile principale și calmarea acestuia pe străzile secundare; devierea traficului către zone non-rezidențiale și șosele de centură)

c) tratarea corespunzătoare a traficului care nu poate fi evitat sau deviat (prin: asigurarea unei stări tehnice bune și foarte bune a căilor de rulare; amenajarea de sensuri giratorii și de intersecții cu semafoare cu sincronizare computerizată; implementarea unui concept de ansamblu pentru managementul traficului prin limitări de viteză, sensuri unice, devieri pe drumuri alternative etc.; reproiectarea străzilor care să mărească distanța dintre sursa de zgomot și fațadă, prin amenajarea de aliniamente verzi, trotuare, benzi pentru biciclete; atenuarea căii de propagare prin bariere fonice, planificare urbană care să descurajeze deschiderile între clădiri pe străzile cu trafic intens; izolarea fațadelor și reconstruirea acoperișului clădirilor

Intervențiile concrete propuse în Planuri care ținesc de reducerea zgomotului produs de trafic în cazul Timișoarei sunt: închideri de inele, construirea de pasaje, completarea variantelor de ocolire, construirea de artere radiale, modernizare străzi fără îmbrăcăminte asfaltică, modernizarea stațiilor de transport în comun, extinderea și înnoirea flotei vehicule pentru transport public (tramvaie, troleibuze, autobuze electrice), înnoirea rețelei de contact pentru troleibuze și tramvaie, extinderea rețelei de transport public electric, extinderea rețelei de piste de biciclete, amenajarea de coridoare pietonale și reabilitarea spațiilor publice exclusiv pietonale/shared space, construcția de structuri de parcare, optimizarea intersecțiilor, îmbunătățirea sistemelor de management a traficului pentru a prioritiza transportul public și deplasările nemotorizate, construcția de facilități Park&Ride, introducerea conceptului de zone rezidențiale cu viteză maximă de 20 km/h, întreținerea și amenajarea spațiilor verzi cu statut de zone liniștite, stimularea achiziționării de autovehicule electrice, extinderea rețelei de stații de încărcare și de parcuri dedicate pentru autovehicule electrice. Prin implementarea acestor măsuri, municipalitatea a prognozat o reducere a numărului de persoane expuse unui nivel de zgomot peste media admisă de la 26.600 la 5.800 în timpul zilei, respectiv de la 38.900 la 14.400 în timpul nopții.

II. În domeniul poluării fonice generate de activitățile industriale - măsurile vizează:

- **reducerea zgomotului la sursă** (prin înlocuirea mașinilor și utilajelor vechi și zgomotoase, reducerea la minim pe timpul nopții a transportului intern în afara clădirilor și a altor activități zgomotoase, închiderea mașinilor zgomotoase în incinte și utilizarea de amortizoare de sunet etc.);
- **atenuarea îmbunătățită pe calea de propagare** (amplasarea de bariere fonice în proximitatea clădirilor expuse);
- **măsuri în jurul receptorului** (izolarea fațadelor și a ferestrelor, refacerea acoperișurilor);

III. Desemnarea zonelor liniștite

În cazul Timișoarei au fost identificate 3 zone cu potențial de a fi desemnate zone liniștite, respectiv: Pădurea Verde (724,6 hectare), Parcul Pădurice (9,4 ha) și Parcul Copiilor "Ion Creangă" (6,4 hectare). Acestea pot obține acest statut doar în măsura în care se vor întreprinde măsurile care să conducă la scăderea nivelului de zgomot de pe arterele adiacente și la interzicerea amplasării altor surse de zgomot.

CNCF CFR a realizat, la rândul său, o hartă strategică de zgomot pentru transportul feroviar care a indica faptul că acesta are un impact ridicat mai ales de-a lungul liniei care leagă Arad de Timișoara și respectiv Lugoj-Caransebeș, cu o concentrare în zona stațiilor Timișoara Nord și Timișoara Est, unde se înregistrează peste 30.000 de treceri/an. Totuși, per ansamblu, traficul feroviar a expus doar 138 de

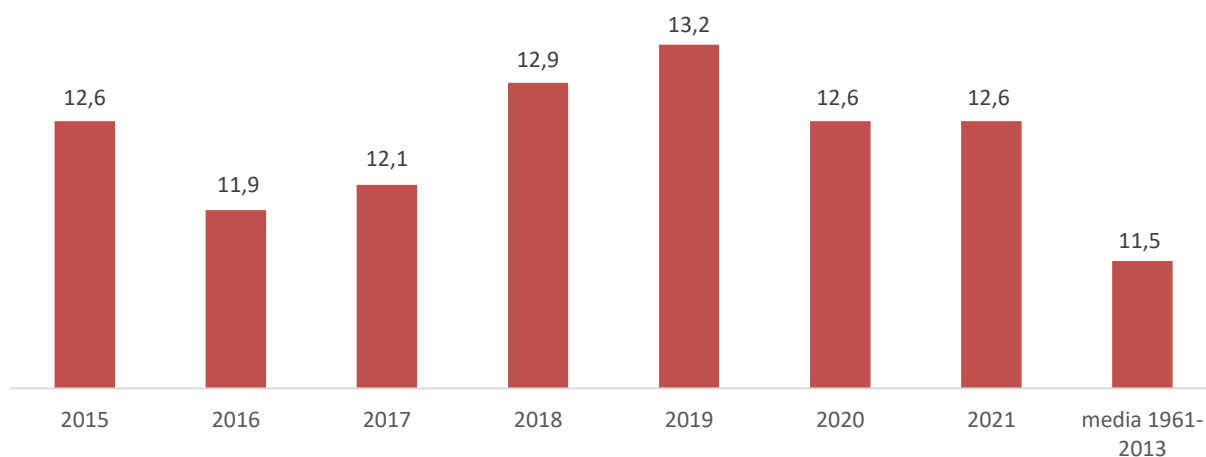
CNAIR a realizat hărți strategice de zgomot pentru A1, DN 6, DN 59, DN 59A și DN 69, care au indicat un număr mare de persoane expuse peste limite de zgomot admise, mai ales în cazul UAT-urilor Timișoara (399 pe DN6, 52 pe DN 59A, 25 pe DN 69), Ghiroda, Remetea Mare, Șag (426 pe DN 59), Săcălaz (475 pe DN 59A) - care sunt traversate prin zonele intens locuite de coridoarele majore de transport rutier. Măsurile pe termen scurt incluse în planurile pentru reducerea zgomotului generat de traficul rutier se referă la izolarea fonică a locuințelor expuse, iar cele pe termen lung vizează extinderea rețelei de autostrăzi / drumuri expres, construcția de variante de ocolire, implementarea standardelor europene de transport intermodal și combinat, înnoirea parcului auto prin achiziția de vehicule electrice/hibrid și instalarea de stații de reîncărcare, reabilitarea și modernizarea drumurilor naționale existente în vederea fluidizării traficului și asigurarea unui management al traficului adecvat condițiilor actuale. De asemenea, acțiunile de întreținere a drumurilor naționale vor cuprinde lucrări de așternere covoare asfaltice fonoabsorbante, realizarea de insule de calmare a traficului și montarea de panouri fonoabsorbante (cu acordul comunităților vizate).

Consiliul Județean Timiș a realizat hărți strategice de zgomot pentru DJ 592 (Timișoara-Moșnița Nouă-Albina), din care au rezultat foarte puține persoane (23) expuse la valori peste limită, respectiv pentru DJ 691 (Timișoara-Dumbrăvița-Giarmata), în cazul acestuia din urmă neexistând depășiri ale valorilor maxime.

6.7.4. RISCURI ȘI AMENINȚAREA SCHIMBĂRILOR CLIMATICE

Schimbările climatice reprezintă deja o realitate la nivelul zonei analizate. Față de media anilor 1961-2013, de 11,5°C, temperatura medie anuală din intervalul 2014-2021 a avut constant valori mai ridicate cu 0,4-1,7°C, maxima fiind atinsă în anul 2019 (13,2°C). Această dinamică vine în contextul în care temperatura medie anuală din ultimii 60 de ani plasează Timișoara pe locul 4 la nivel național în topul celor mai calde aglomerări urbane din România, după Constanța (11,9°C), Craiova (11,7°C) și București (11,5°C).

FIGURĂ 151 - TEMPERATURA MEDIE ANUALĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2014-2021 (°C)

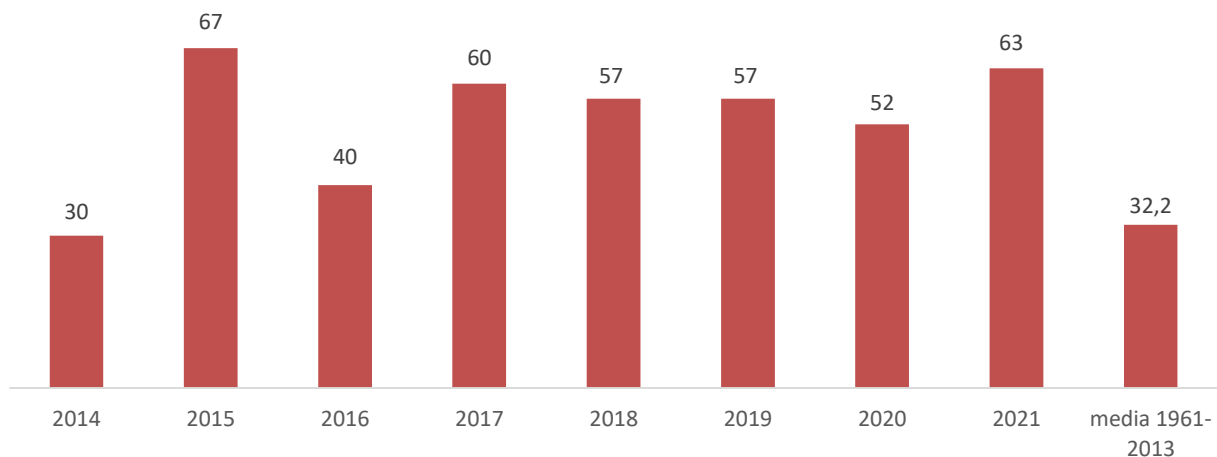

Sursa: Anuarul Statistic al Județului Timiș

Temperaturile maxime absolute înregistrate în intervalul 2014-2021 la nivelul Timișoarei s-au apropiat de maximul istoric înregistrat la nivel local (41,1°C din iulie 2007), ajungând la 39,8°C în august 2017. Numărul mediu anual al zilelor tropicale (cu o temperatură maximă de peste 30°C) a variat în perioada

2014-2021 între 30 și 67, cu o medie a intervalului de 53,3, aproape dublă față de media anilor 1961-2013 (32,8).

FIGURĂ 152 - NUMĂRUL ANUAL AL ZILELOR TROPICALE ÎNREGISTRATE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2014-2021 (°C)

Sursa: Centrul Meteorologic Regional Banat-Crișana

Numărul mediu al zilelor caniculare (cu temperaturi de peste 35°C) a fost de 3,4 în perioada 1961-2013, însă acesta înregistrează evidentă tendință de creștere în ultimii ani. Spre exemplu, în anul 2021 numărul zilelor caniculare a fost de 20.

În ceea ce privește regimul precipitațiilor, nu au fost observate modificări semnificative statistic în ultimele decenii. Precipitațiile medii anuale pentru intervalul 2014-2021 a fost de 584 mm (față de 600 mm în intervalul 2006-2013, cu cele mai mari valori lunare în perioada mai-iunie). Numărul de zile cu vijelie a fost de 5 în intervalul 2014-2020, identic cu cel din intervalul 2006-2013, în timp ce numărul de zile cu grindină a fost de 9 (față de 8 între 2006 și 2013). În același timp, se remarcă o scădere a grosimii maxime a stratului de zăpadă, care în intervalul 2014-2021 a mai depășit 10 cm doar în doi ani (2014 și 2018), față de fiecare iarnă în intervalul 2006-2013. În cazul temperaturilor minime, în intervalul 2014-2021 nu s-au înregistrat temperaturi mai joase de -20°C, în timp ce în intervalul anterior s-a înregistrat o valoare de -28,3°C

Un studiu recent al Băncii Mondiale indică faptul că 58% din populația Timișoarei este expusă unui risc termic mare și foarte mare cauzat de insulele de căldură urbană. Această valoare este mult mai ridicată decât în cazul altor municipii de talie similară, precum Cluj-Napoca (24%) și Brașov (37%), însă inferioară celei din Iași (80%), Constanța (70%) și Craiova (88%), precum și celei din București (92%).

Municipiul Timișoara și zona sa urbană funcțională sunt expuse mai multor tipuri de riscuri naturale și antropice, majoritatea agravate de schimbările climatice în curs, prezentând, de asemenea, și unele vulnerabilități specifice care pot conduce la efecte negative asupra populației, infrastructurii sau activităților economice.

În categoria riscurilor naturale care pot afecta zona, regăsim:

INUNDAȚIILE

În municipiul Timișoara există următoarele lucrări hidrotehnice:

- Mal stâng și mal drept Canalul Bega – ambele amenajate cu dale, pereu de piatră, prism de anrocamente pe ambele maluri, pe sectorul Nod Hidrotehnic Bega – Timișoara – Podul Modoș (CFR). Aceste lucrări aflate în administrarea ABA Banat sunt în stare bună și necesită doar lucrări anuale de întreținere;
- Nodul Hidrotehnic Timișoara – care se află în administrarea companiei municipale Colterm, are rolul de a produce energie electrică și se află pe Strada Chopin, în proximitatea uzinei de apă 2+1. Hidrocentrala a fost construită în anul 1910 și este încă în funcțiune.

ABA Banat are în plan demararea mai multor obiective în zona Timișoarei care să contribuie la îmbunătățirea apărării în caz de inundații:

- *“Consolidare si Reprofilare Râu Timiș pe Sectorul Lugoj – Frontiera Serbia , Jud. Timiș”* – care include lucrări de consolidări de mal drept pe 568 m în satul Albina (Comuna Moșnița Nouă), respectiv de mal drept pe 165 m în comuna Parța;
- *Amenajarea unui traseu cicloturistic pe digul râului Timiș* – care traversează și teritoriul comunelor Moșnița Nouă (Albina) și Șag, cu finanțare prin PNRR;
- *Îmbunătățirea biodiversității habitatelor acvatice și ripariene prin creșterea conectivității laterale a corpului de apă și înființarea de zone umede pe sectorul inferior al râului Bega Veche* - care vizează reconectarea meandrelor la albia minoră în interiorul digurilor existente în comuna Cenei, respectiv crearea unei zone umede pe malul drept al râului Bega Veche, imediate amonte de Beregsău Mic (comuna Săcălaz).

La finalul anului 2022 au fost finalizate, cu fonduri IPA Interreg CBC România-Serbia, lucrările de punere în siguranță a nodului hidrotehnic de la Sânmihaiu Român, obiectiv de patrimoniu construit finalizat în anul 1915. Acestea au vizat repararea și reabilitarea barajului stăvilor, respectiv a ecluzei.

Hărțile de hazard și risc la inundații, ciclul al 2-lea, realizate de Administrația Națională “Apele Române” indică faptul că pentru scenariul de inundabilitate fluvială cu probabilitate medie (pentru debite maxime cu probabilitate de depășire 1%, respectiv inundații care se pot produce o dată la 100 de ani), impactul asupra municipiului Timișoara ar fi unul foarte limitat, nefiind afectate zone construite, ci cel mult unele elemente de infrastructură (străzi, poduri, noduri hidrotehnice etc.). În schimb, la nivelul zonei urbane funcționale ar fi afectate într-o măsură mică comunele Sântandrei și Șag.

FIGURĂ 153 - LIMITA DE INUNDABILITATE PENTRU INUNDAȚII FLUVIALE ÎN SCENARIUL CU PROBABILITATE MEDIE

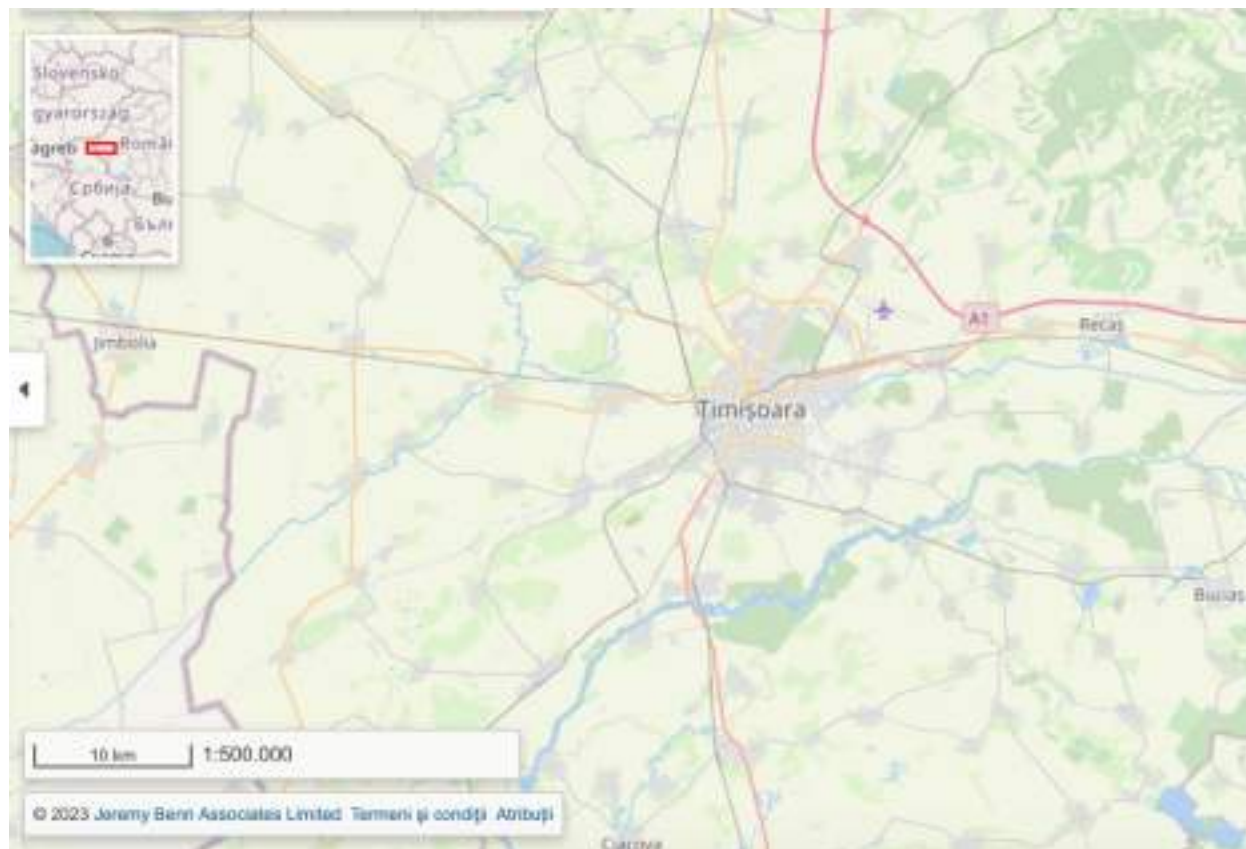

Sursa: ANAR

În cazul scenariului de inundații fluviale cu probabilitate mare (pentru debite maxime cu probabilitate de depășire 10%, respectiv inundații care se pot produce o dată la 10 de ani), impactul ar rămâne unul ridicat pentru comuna Șag.

FIGURĂ 154 - LIMITA DE INUNDABILITATE PENTRU INUNDAȚII FLUVIALE ÎN SCENARIUL CU PROBABILITATE MARE

Sursa: ANAR

Cel mai mare risc în cazul specific al Timișoarei (ca și al altor comune intens populate, precum Dumbrăvița și Giroc) este însă cel legat de inundațiile pluviale. În cazul scenariului cu probabilitate medie (o dată la 100 de ani), pasajele și o parte dintre arterele principale ale orașului (de ex. Bd. Dâmbovița, Str. Ana Ipătescu, Bd. Victor Babeș, Str. Cluj, Aleea F.C. Ripensia, Str. 1 Decembrie 1918, Bd. Gral Dragalina, Bd. I.C. Brătianu, Bd. Mihai Eminescu, Bd. C.D. Loga, Str. Gh. Lazăr, Str. Coriolan Brediceanu, Calea Bogdăneștilor, Bd. Cetății, Str. Aristide Demetriade etc.), inclusiv Piața Victoriei, ar fi acoperite de ape ce pot ajunge până la 50 cm. În cazul pasajelor (de ex. Popa Șapcă sau Jiul) apa ar putea ajunge la peste 2m.

Aproximativ aceleași zone sunt expuse riscului de inundații pluviale și în cazul scenariului cu probabilitate ridicată (o dată la 10 ani), diferența fiind că în acest caz adâncimea apei s-ar reduce sub 2 m chiar și în cazul pasajelor menționate.

FIGURĂ 155 - LIMITA DE INUNDABILITATE PENTRU INUNDAȚII PLUVIALE URBANE ÎN SCENARIUL CU PROBABILITATE MEDIE

Sursa: ANAR

FURTUNI, TORNADE, SECETĂ, ÎNGHET

Furtunile apar mai ales în sezonul cald, frecvența și intensitatea lor crescând odată cu fenomenul schimbărilor climatice. Între 2000 și 2021 au avut loc peste 100 de astfel de evenimente în județ, efectele fiind dintre cele mai grave: rănirea sau uciderea persoanelor surprinse în afara clădirilor (de ex., în anul 2017 un tânăr din Timișoara a fost ucis de căderea unui panou peste autoturismul în care se afla); întreruperea alimentării cu energie electrică și chiar a alimentării cu apă; întreruperea traficului rutier, feroviar și aerian (de ex. în anul 2019 mai mulți copaci au căzut peste firele de electricitate); avarierea locuințelor și a obiectivelor publice (de ex. în mai 2022 o furtună a luat pe sus acoperișul unui bloc din municipiu, în aprilie 2019 un alt acoperiș a căzut peste două autoturisme, la fel în august 2018 etc.); distrugerea culturilor agricole; întreruperea rețelei de telefonie fixă și mobilă etc.

Grindina este specifică tot sezonului cald frecvența sa de producere fiind similară cu cea a furtunilor și în alte anotimpuri (de ex. în ianuarie 2023). În municipii aceasta poate conduce la avarierea clădirilor și a vehiculelor, la care se adaugă afectarea gravă a culturilor agricole în zona urbană funcțională. În anul 2022 bucăți mari de gheață, unele cu forme ciudate, au avariat numeroase vehicule și gospodării din zona Timișoarei.

Fenomenul de secetă, deși mai redus ca frecvență față de partea de sud, sud-est și est a țării, afectează și zona Timișoarei. În anul 2022, peste 90.000 ha de teren agricol din județul Timiș au fost calamitate, o situație fără precedent în istoria recentă, care a redus dramatic cantitățile de porumb, floarea soarelui și plante furajere recoltate. În unele comune din județ alimentarea cu apă potabilă a avut de suferit, scăzând presiunea, iar cetățenii au fost îndemnați să nu o mai folosească pentru udarea grădinilor. În cazul gospodăriilor care folosesc puțuri proprii, probabilitatea secării acestora este tot mai ridicată.

Înghetuș și înzăpezirile au scăzut în frecvență și intensitate odată cu schimbările climatice, însă pot apărea episoade scurte cu căderi importante de zăpadă și, mai rar, viscol. Acestea pot conduce întreruperea sau îngreunarea circulației, a alimentării cu energie electrică, afectarea rețelelor de telefonie mobilă, avarierea unor clădiri etc.

INCENDIILE DE PĂDURE ȘI DE VEGETAȚIE

Conform Planului de Analiză și Acoperire a Riscurilor, zonele împădurite de pe raza Ocolului Silvic Timișoara care sunt cele mai expuse riscului de incendiu nu se află în perimetrul zonei urbane funcționale. Totuși, și alte păduri din zonă (de ex. Pădurea Bistra din Ghiroda, Pădurea Verde din Timișoara, Parcul Dendrologic Bazoș din Bucovăț etc.) pot fi afectate de acest fenomen, mai ales în perioadele secetoase.

Incendiile de pădure și de vegetație sunt însă mult mai frecvente decât cele de pădure, în contextul în terenurile agricole predomină peisajul din împrejurimile municipiului. Deși există o legislație clară în acest domeniu, proprietarii încă folosesc focul deschis pentru eliminarea deșeurilor vegetale. Spre exemplu, în zona Freidorf s-au aprins în iulie 2022, inclusiv pe fondul secetei prelungite, circa 30 ha de miriște, fumul fiind resimțit pe o rază de kilometri. În anul 2019 un incident similar a avut loc, tot în luna iulie, în comuna Săcălaz.

CUTREMURE

În zona Banatului există mai multe zone seismogene, care de-a lungul timpului au provocat cutremure puternice. Totuși caracteristicile solurilor din zonă, preponderent de tip sedimentar necompactat care nu permite acumularea unei cantități mari de energie, face ca riscul unor seisme comparabile cu cele din zona Vrancea să fie extrem de redus. Cutremurele din zona Timișului sunt de mică adâncime (10-12 km), au o arie restrânsă cu un diametru al zonei epicentrale de maxim 20 km și total imprezvizibile, fără a se putea stabili o perioadă orientativă de revenire.

Cutremure cu o intensitate în epicentru de 8 grade pe scara Mercalli pot apărea mai ales în zona Șag, iar în cazul celor cu o intensitate de 7 grade pe scara Mercalli cele mai expuse zone ar fi municipiul Timișoara și comunele Sânmihaiu Român și Săcălaz. Principalele falii seismice din zonă sunt Timișoara Vest și Săcălaz-Sânmihaiu Român. Ultimul seism important din zonă a avut loc în anul 1991, cu epicentrul la Banloc și cu o intensitate de 5,7 grade pe scara Richter. Acesta a condus la un deces și la sute de case avariate în respectiva comună. În același an, comuna Voiteg din apropierea Banlocului a fost afectată de un cutremur de 5,6 grade pe scara Richter, fiind avariate cele mai multe dintre locuințe.

Așadar, riscul de producere a unor seisme care să producă pagubele și chiar pierderi de vieți omenești este mai ridicat în zona de sud și de vest a municipiului, estimările ISU ajungând chiar la 600 de clădiri grav avariate și 400 de persoane grav rănite/decedate. Cele mai expuse sunt clădirile vechi, construite înainte de 1940, care au zidăria din cărămidă și mortar pe bază de var. Acestea sunt concentrate mai ales în centrul vechi al Timișoarei, în Piața Traian, cartierul Iosefin sau Sfânta Maria. În urmă cu peste 15 ani, conducerea Primăriei de la acel moment a demarat un studiu pentru inventarierea clădirilor cu risc seismic, dar procesul nu a fost finalizat până în prezent. Datele preliminare de la acel moment indicat nevoia de expertizare seismică a peste 500 de clădiri. Un procent nesemnificativ din aceste expertize au fost realizate efectiv de proprietarii publici și privați.

CJ Timiș și-a exprimat recent intenția de a depune spre finanțare, prin Programul național de consolidare a clădirilor cu risc seismic ridicat, proiecte pentru consolidarea Castelului Huniade, a Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică pentru Copii, Bibliotecii Județene și Liceului Tehnologic Special "Gheorghe Atanasiu".

De asemenea, în anul 2021, Primăria Municipiului Timișoara a (re)lansat Programul de sprijin financiar pentru creșterea calității arhitectural-ambientale a clădirilor din zonele prioritare de intervenție din Municipiul Timișoara, prin care sprijină consolidarea și reabilitarea clădirilor cu risc seismic expertizate și încadrate în clasa II și III din zonele Piața Victoriei, Cetate, Iosefin, Fabric și Elisabetin. Totuși, anvelopa financiară limitată, limitarea geografică și de clasă de risc, face ca impactul potențial al acestui program asupra clădirilor cele mai expuse riscului seismic să fie unul limitat.

ALUNECĂRILE DE TEREN

Prin amplasarea sa într-o zonă preponderent de câmpie, riscul producerii de alunecări de teren este foarte redus, singurul UAT care ar putea fi afectat de acestea fiind comuna Remetea Mare.

CĂDERILE DE OBIECTE DIN ATMOSFERĂ SAU DIN COSMOS

Fie că este vorba de meteoriți, sateliți sau aparate de zbor, astfel de evenimente pot apărea oricând, în orice zonă, însă probabilitatea de manifestare a acestui risc este extrem de scăzută.

În ceea ce privește riscurile tehnologice la care este expus municipiul și zona sa urbană funcțională, putem aminti:

RISCURILE INDUSTRIALE

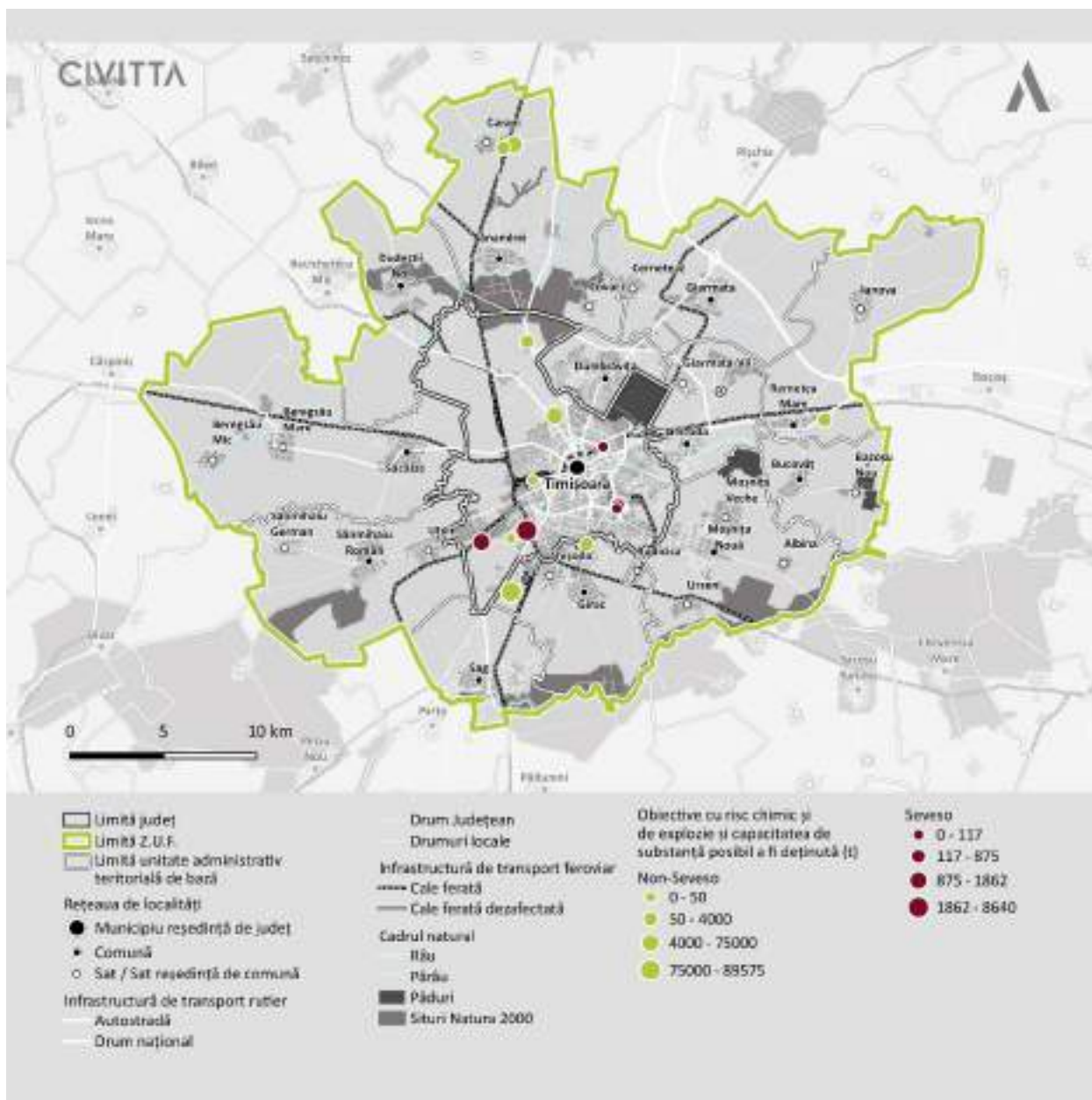
Zona Timișoarei este una din aglomerările din țară cu cea mai puternică amprentă industrială, sector care domină peisajul economic local mai ales prin prisma numărului mare de investiții private străine în majoritatea ramurilor. Prin urmare, la nivelul acesteia există numeroși agenți economici care prezintă pericol de accidente majore și minore în care sunt implicate substanțe periculoase, în conformitate cu Legea nr. 59/2016 (SEVESO). De asemenea, au fost identificați agenți economici cu risc chimic și care nu intră sub incidența Legii nr. 59/2016 și a Legii nr. 92/2003.

Obiectivele SEVESO de pe teritoriul zonei urbane funcționale includ:

- S.C. Azur S.A. Timișoara - Fabrica de vopsele, lacuri, emailuri, grunduri, diluanți, rășini, produse de curățare etc.;
- S.C. Gaspeco L&D S.A. Timișoara – Stație de încărcare GPL, comercializare propan, GPL, bitum, CLU, motorină, benzină;
- S.C. Dalli Production Romania S.R.L. Timișoara – Fabrica de detergenți;
- S.C. Linde Gaz Romania S.R.L. Timișoara – Stația de producere, îmbuteliere și comercializare a gazelor industriale, medicinale și speciale (acetilenă, argon, azot, dioxid de carbon, oxigen, hidrogen);
- S.C. SistemGas S.R.L. Timișoara – Depozit de GPL și autogaz;
- S.C. Spumotim S.A. Timișoara – Fabrica de spume poliuretanică;
- S.C. Colterm S.A. Timișoara - CET Sud – producător de energie termică pe bază de păcură, care folosește și combustibil termic lichid;
- S.C. Continental Automotive Systems S.R.L. Timișoara – Fabrica de anvelope;
- S.C. Omv Petrom S.A. Timișoara – Depozit de benzină și motorină.

Acestea sunt amplasate, fără excepție, în zonele industriale din sud-estul, nord-estul și sud-vestul municipiului. Dintre locațiile menționate, Depozitul Omv Petrom din Timișoara e în conservare, CET Sud nu mai folosește păcura pentru producerea de energie termică, Fabrica Spumotim este vizată de o dezvoltare imobiliară care va conduce la sistarea activității, iar Fabrica Dalli a anunțat în anul 2022 că va sista activitatea de producție.

FIGURĂ 156 - PRINCIPALELE OBIECTIVE CU RISC DE ACCIDENTE CARE IMPLICĂ SUBSTANȚE CHIMICE

Sursa: Prelucrare proprie

Obiectivele cu risc chimic și de explozie care nu intră sub incidența prevederilor Legii nr. 59/2016, sunt:

- S.C. AEM S.A. Timișoara – Fabrică de echipamente de măsurare și control a electricității și gazelor naturale (contoare);
- S.C. Kromberg&Schubert Ti S.R.L. Timișoara – Fabrică de cablaje auto;
- S.C. Glissando S.R.L. Timișoara – Depozit de produse chimice pentru agricultură (erbicide, insecticide, fungicide, fertilizanți etc.);
- S.C. Avx Electronics Sensing and Control S.R.L. Remetea Mare – Fabrică de componente electronice pentru industria auto (senzori, module LED, actuatori, plăci cu circuite etc.);

- S.C. Agromm Ro S.R.L. Timișoara – Fabrică de componente auto din cauciuc;
- S.C. Vimex S.R.L. Giroc – Unitate pentru tratarea și acoperirea metalelor;
- S.C. Sarcom S.R.L. Timișoara – Depozit de lacuri și vopsele;
- S.C. Filtration Group S.R.L. Timișoara – Fabrică de filtre industriale;
- S.C. Alcedo S.R.L. Carani – Depozit de produse chimice pentru agricultură;
- S.C. Sherwin-Williams Balkan S.R.L. Ghiroda – Depozit de lacuri și vopsele;
- S.C. Heraeus Romania S.R.L. Chișoda – Fabrică de materiale de lipire, cositorie și adezivi pentru industria electronică;
- S.C. Voestalpine Rotec Coating S.R.L. Timișoara – Unitate de vopsire în câmp electrostatic a metalelor.

Pe teritoriul zonei studiate există și operatori economici, respectiv instituții publice care dețin și manipulează substanțe radioactive. Acestea includ 5 laboratoare medicale aparținând de 3 spitale publice (Spitalul Clinic Municipal de Urgență, Spitalul Clinic Județean de Urgență și Spitalul Clinic de Urgență pentru Copii) și de 2 unități sanitare private (Asociația Oncohelp și Affidea), de o universitate (laborator didactic al Universității de Vest) și de 2 companii private (Ursus Breweries – Fabrica de bere, respectiv Energomontaj).

RISCURI DE TRANSPORT ȘI DEPOZITARE SUBSTANȚE PERICULOASE

Zona Timișoarei este unul dintre cele mai mari hub-uri de transport rutier, feroviar și aerian din țară, în condițiile în care aceasta este amplasată la granița de vest a țării, pe coridoare care deservește cea mai mare parte din comerțul exterior al țării.

Rutele auto cele mai tranzitate de vehicule care transportă substanțe periculoase sunt: A1 (Nădlac-Timișoara-Lugoj-Margina), DN 59 (Timișoara – Moravița), DN 69 (Timișoara-Arad) și DN 6 (Cenad-Lugoj). Conform ISU Timiș, circa 3.000 de tone/an de substanțe și materiale periculoase (deșeuri, muniție și armament, substanțe chimice, radioactive etc.) sunt transportate pe drumurile din județ, necesitând monitorizare pe durata tranzitului prin județ. Nu au fost raportate în ultimii ani incidente majore legate de aceste transporturi, însă pericolul persistă.

În schimb, județul se confruntă cu un număr mare de accidente rutiere care nu implică astfel de substanțe periculoase. Doar în anul 2021, SMURD Timiș a intervenit la 977 de accidente rutiere și feroviare, fiind asistate 1081 de persoane (din care 75 de copii), dintre care 62 erau încarcerate, rezultând 3 victime decedate. Aproape 50% dintre accidentele rutiere din județ au loc pe raza municipiului Timișoara, urmat la mare distanță de Dumbrăvița, Giroc, Șag, Remetea Mare, Săcălaz, Sânandrei și Sânmihaiu Român – zone care fie au un trafic local intens, fie sunt traversate de drumuri europene cu trafic de tranzit ridicat. Dacă în perioada 2017-2019 a existat un trend crescător al numărului de accidente cu victime, în perioada 2020-2021 acestea au crescut cu câte 25%/an, existând și o creștere a numărului de persoane încarcerate și de copii răniți.

În ceea ce privește transportul feroviar, secțiile de cale ferată cu cel mai ridicat tranzit sunt: 900 Timișoara Nord-Caransebeș, 919 Timișoara Nord-Jimbolia, 922 Timișoara Nord-Stamora Moravița și 310 Timișoara Nord-Orțișoara. Zonele cu cel mai mare risc sunt podurile de cale ferată cu o lungime mai mare de 50 m și pasajele superioare și inferioare la intersecția cu drumurile, ca de exemplu: podurile peste Timiș de la Urseni și Șag, pasajele superioare peste DN în stația Timișoara Sud și Șag, cele 5 pasaje interioare peste străzile din Timișoara (Popa Șapcă, Calea Aradului, Gh. Lazăr, Bogdăneștilor, Circumvalațiunii). De asemenea, în zona localităților Chevereșu Mare, Sânandrei, Hodoni, Dudeștii Noi, respectiv Orțișoara-Băile Călacea există risc de înzăpezire a căii ferate.

Aeroportul Internațional "Traian Vuia" și Aerodromul Cioca prezintă risc de producere a accidentelor aviatice. În anii 2018 și 2020 au existat probleme la două aeronave care au aterizat de urgență, dar nu s-au înregistrat victime.

RISCURI NUCLEARE ȘI URGENȚE RADIOLOGICE

Timișoara se află la o distanță de mai puțin de 200 km de centrala atomică de la Paks (Ungaria), la circa 250 km de cea de la Kozlodui (Bulgaria) și la aproape 500 km de cea de la Cernavodă, context în care este expus riscului de contaminare radioactivă în urma unui accident. De asemenea, nu poate fi exclusă căderea de obiecte cosmice cu încărcătură nucleară, precum și incidente la diversele laboratoare medicale și non-medicale din județ.

RISCURI DE POLUARE A APELOR

În ceea ce privește poluarea accidentală a apelor, după cum am indicat și într-o secțiune anterioară, sursele semnificative ar fi stațiile de epurare ale localităților, depozitele de deșeuri și anumite unități agricole și industriale, după cum urmează

- Râul Bega Veche: stația de epurare a comunei Pișchia, operată de Aquatim S.A.;
- Râul Bega: stația de epurare a municipiului Timișoara, stația de epurare a orașului Făget – ambele administrate de Aquatim S.A., stația de epurare industriale ale S.C. Elba S.A. și S.C. Smithfield România S.R.L., stația de epurare a comunei Margina gestionată de Serviciul Public local;
- Râul Timiș: stațiile de epurare Criciova, Lugojel, Știuca, Recaș – administrate de Aquatim S.A., cea a municipiului Lugoj – operată de Meridian 22 S.A., cea a comunei Coșteiu – administrată de Primărie, respectiv stațiile de epurare industriale ale Lidl Discount Lugoj (depozit regional), Mondial Lugoj (fabricant de produse ceramice) și Retim Ecologic Services (deșeuri).

În mod evident, poluarea accidentală a râului Bega ar afecta semnificativ alimentarea cu apă a municipiului și a unor comune din jurul acestuia, întrucât o parte din apă consumată este prelevată din surse de suprafață.

EȘECUL UTILITĂȚILOR PUBLICE

Acest risc este legat, în primul rând, de imposibilitatea asigurării, din varii motive, în rețelele de distribuție a presiunii corespunzătoare a gazelor naturale, ceea ce ar conduce la imposibilitatea funcționării oricărui sistem de ardere a acestora. Acest risc apare mai ales în perioadele cu temperaturi foarte scăzute, când consumul crește, respectiv când se produc accidente pe magistralele de transport sau în stațiile operatorului, mai ales pe fondul unor dezastre naturale sau a unor incidente antropice. Cea mai afectată, în cazul manifestării acestui risc, va fi populația care locuiește în blocuri, fie că acestea dispun de centrală proprie pe gaz, fie că sunt conectate la sistemul centralizat de termoficare. Operatorii de profil realizează, în prezent, investiții pentru asigurarea alimentării în buclă (de la 2-3 surse), înlocuirea conductelor vechi, securizarea rețelelor și a stațiilor, digitalizarea infrastructurii pentru a îmbunătăți mentenanța etc. De asemenea, municipalitatea și Colterm au inițiat demersuri concrete pentru reducerea dependenței sistemului de termoficare de cărbune și gaze naturale (de ex. utilizarea de biomasă lemnoasă, de unități de producere a energiei din surse regenerabile).

În cazul energiei electrice, imposibilitatea de a furniza alimentarea la tensiunea și frecvența contractate poate avea ca și cauze: afectarea gravă a instalațiilor și sistemelor de producere, transport și distribuție ca urmare a unor dezastre naturale sau accidente antropice; colapsul sistemului ca urmare a supraîncărcării rețelelor; deficiențe majore în funcționarea componentelor sistemului energetic (stații de transformare, linii electrice), lucrări edilitare sau mentenanța deficitară. Impactul unei pene de curent este unul extrem de mare în toate domeniile, de la sănătate și transport public, până la economie și siguranță publică. De asemenea, lipsei energiei electrice poate antrena și eșecul altor utilități publice (de ex. alimentarea cu apă).

Pe raza municipiului și a zonei sale urbane funcționale regăsim câteva obiective strategice legate de alimentarea cu energie electrică, care pot fi afectate de diferite fenomene, de ex. incendii (Stațiile de transformare 220/110 kV Timișoara și Săcălaz), cutremure (cele două stații de transformare amintite mai devreme, plus toate liniile aeriene de 220 kV și 110 kV), inundații (de ex. viituri apărute în zonele de traversare a liniilor de 220 și 110 kV peste Bega, Timiș sau Mureș), riscuri tehnologice de tipul accidentelor, avariilor, prăbușirilor de construcții și echipamente, muniției neexplodate etc. – la nivelul tuturor stațiilor și liniilor de înaltă tensiune) sau riscuri biologice (de tipul pandemiilor care afectează în masă capacitatea de muncă a personalului care întreține infrastructura de profil).

Înteruperea furnizării apei potabile în regim centralizat are un impact foarte ridicat în zonele urbane, dens populate, unde nu există surse alternative (de ex. puțuri gospodărești), mai ales în perioadele cu temperaturi extreme. Cauzele sunt legate de producerea unor dezastre naturale (mai ales inundații), accidente tehnologice, contaminări grave ale surselor de apă, perioade de secetă extremă, acțiuni teroriste. Operatorii din domeniu, mai ales operatorul regional Aquatim S.A., a realizat în ultimii ani investiții fără precedent pentru reducerea acestor riscuri, prin extinderea capacității de înmagazinare a apei, diversificarea și reabilitarea surselor de captare, modernizarea stațiilor de tratare, extinderea rețelelor de distribuție. De asemenea, Timișoara are toate rețelele de apă și canalizare cartografiate digital în sistem GIS, aceasta fiind actualizată continuu pe măsură ce aria de acoperire și infrastructura se extind în afara municipiului. Conform ISU, în anul 2020 s-au înregistrat 1.718 de avarii pe rețeaua de apă și 7.711 pe cea de canalizare, 83%, respectiv 92% fiind remediate de operator în mai puțin de 24 de ore.

MUNIȚIA NEEXPLODATĂ

Deși în ultimii ani nu au fost înregistrate incidente cu victime, muniția rămasă neexplodată din timpul celor două războaie mondiale continuă să reprezinte un pericol. În municipiul Timișoara și în mai multe

localități din zona urbană funcțională (Chișoda, Ghiroda, Săcălaz, Sânandrei, Sânmihaiu Român, Dumbrăvița, Giarmata, Giroc și Șag) au fost identificate și neutralizate proiectile de artilerie, bombe de aruncător, grenade de mână, cartușe, chiar și bombe de aviație și mine antipersonal și anti-tanc.

În ceea ce privește intervențiile în cazul apariției unor situații de urgență, cele mai importante atribuții revin ISU "Banat", care dispune de două detașamente de pompieri în Timișoara (în zona Elisabetin, respectiv Fabric) și un punct de lucru în comunele Giroc și Pișchia. Inspectoratul utilizează în total 22 de autospeciale de stingere cu apă și spumă, dintre care doar 12 au o vechime mai mică de 10 ani, 7 între 10 și 20 de ani, iar 3 mai mult de 20 de ani. Un număr de 6 autospeciale sunt scoase din uz și propuse pentru casare. Uzura acestor vehicule este una ridicată, în contextul în care în ultimii 5 ani au participat la peste 23.000 de intervenții, dintre care 4.000 de incendii și arderi necontrolate. Din cele 22 de autospeciale în uz, 9 au fost achiziționate de către IGSU cu fonduri europene. Atât Primăria Municipiului Timișoara, cât și Consiliul Județean Timiș sau chiar primăriile rurale (de ex. Ghiroda) au achiziționat și pus la dispoziția ISU "Banat" echipamente de intervenție (de ex. autospeciale cu apă și spumă, bărci pneumatice, cisterne de apă de mare capacitate, autosanitare, autospecială de primă intervenție și comandă, autospecială de intervenție la înălțime, motopompe transportabile cu tun independent, motoferăstraie, sonare etc.). Cu fonduri POIM 2014-2020 se așteaptă achiziția de către IGSU a 9 autospeciale de stingere a incendiilor de 4000 litri și 7 de 10.000 litri.

Gradul de ocupare a posturilor din organigrama instituției este de 78%, la personalul propriu adăugându-se circa 250 de voluntari, cei mai mulți parcurgând cursuri de prim ajutor. Centrul de Formare și Pregătire în Descarcerare și Asistență Medicală de Urgență a organizat doar în anul 2022 un număr de 15 cursuri și 2 stagii de pregătire pentru personalul încadrat. Alte 22 de serii de pregătire au fost adresate personalului din structurile MAI.

ISU "Banat" a depus în anul 2022 un proiect de reabilitare energetică și modernizare a sediului Detașamentului 2 Pompieri Timișoara, respectiv a sediului ISU, ambele cu fonduri PNRR. În cadrul unui proiect transfrontalier, finanțat din Programul Interreg V A România-Ungaria, ISU va achiziționa o autospecială de transport persoane înalt contagioase și victime multiple. Printr-un alt proiect finanțat din Programul Interreg IPA CBC România-Serbia se dorește amenajarea unui poligon pentru pregătirea de specialitate a personalului de intervenție în situații de urgență. Prin același Program este finanțat un alt proiect ce implică achiziția unui cort gonflabil cu structură autoportantă, a unei pompe de remorcare de mare capacitate, a unei semiremorci cisternă pentru transportul apei potabile, a unui vehicul special de primă intervenție și comandă, a unui încărcător buldoexcavator, respectiv a unei bucătării de câmp tractate.

La nivelul județului funcționează un Comitet Județean pentru Situații de Urgență, care are ca președinte prefectul, respectiv ca vicepreședinte inspectorul-șef al ISU "Banat". Secretariatul Comitetului, ca și al Comandamentului Județean de Iarnă, este asigurat de Centrul Operațional al ISU, prin Secretariatul Tehnic Permanent. În anul 2022, județul Timiș a ocupat primul loc la nivel național din perspectiva numărului de intervenții (32.740), al amplorii acestora și al forțelor implicate. Din totalul intervențiilor, circa 22.400 au vizat acordarea de asistență medicală de către echipajele SMURD, de care au beneficiat 21.200 de adulți și 1.500 de copii. La acestea s-au adăugat 6.588 de misiuni asociate gestionării pandemiei Covid-19. Personalul ISU a intervenit la 798 de accidente rutiere, soldate cu 971 de răniți și 4 decese. Acesta a participat și la misiuni de asigurare a fluxului de refugiați din Ucraina. De asemenea, 73 de misiuni au vizat salvarea a 98 de animale, 125 au vizat cercetarea, măsurarea și marcarea zonelor contaminate, iar 25 asanarea muniției rămase neexplodate. În domeniul apărării împotriva incendiilor, Inspectia de Prevenire a gestionat peste 2.700 de cereri privind securitatea la incendii și a derulat peste 1.200 de controale, aplicând amenzi contravenționale de circa 2,5 mil. lei.

În anul 2022 au fost emise 326 de avertizări, atenționări și informări hidrometeorologice către Comitetele Locale pentru Situații de Urgență ale localităților potențial afectabile și obiectivele socio-

economice importante. Au fost înregistrate 50 de inundații, intervențiile concentrându-se pe întreținerea și reparația construcțiilor hidrotehnice. Totodată, au avut loc 656 incendii cu pagube și 778 incendii de vegetație uscată, cu o suprafață incendiată de 2235 ha.

La nivelul fiecărei UAT există Comitete Locale pentru Situații de Urgență (CLSU) prezidate de către primari, la care se adaugă centre operative cu activitate temporară constituite prin decizie a Primarului și cu avizul Prefectului în cazul unor stări de alertă, situații de urgență, exerciții, aplicații și antrenamente. Acestea organizează secretariatele tehnice ale comitetelor pentru situații de urgență.

Atât la nivelul județului, cât și al UAT-urilor se elaborează periodic Planuri de Analiză și Acoperire a Riscurilor. Acestea sunt puse la dispoziția ISU "Banat" și identifică riscurile potențiale identificate la nivel local, măsurile, acțiunile și resursele necesare pentru managementul respectivelor riscuri. Fiecare UAT dispune de un Serviciu Voluntar pentru Situații de Urgență (SVSU), care poate interveni în urgențe de grad I. Primăriile au obligația de a asigura pregătirea formațiunilor de intervenție din cadrul SVSU în conformitate cu planurile anuale de pregătire în domeniul situațiilor de urgență, care sunt avizate de ISU și aprobate de Președintele CLSU. Realizarea alarmării populației se face cu mijloace de alarmare speciale (alarme electrice și electronice) și cu mijloace secundare (de ex. clopotele bisericilor în mediul rural). Formațiunile constituite la nivelul SVSU realizează acțiuni preventive, de tipul controalelor și aplicării de sancțiuni, informării și pregătirii populației. Grupele de intervenție și echipele specializate din cadrul SVSU sunt sprijinite de formațiuni de sprijin din care fac parte cetățeni și reprezentanți ai unor instituții locale (de ex. poliție). De asemenea, unele instituții și unii agenți economici care sunt expuși diferitelor riscuri dispun de Servicii Private pentru Situații de Urgență (SPSU).

Conform datelor transmise de ISU "Banat", municipiul Timișoara (prin Biroul Situații de Urgență) și toate comunele din zona sa urbană funcțională dispun de SVSU. Toate acestea au fost înființate în baza legislației anterioare intrării în vigoare a OMAI 75/2019, care impune o serie de cerințe suplimentare pentru astfel de servicii. La acestea se adaugă 47 de SPSU, dintre care 38 în Timișoara, 1 în Dudeștii Noi, 4 în Ghiroda, 2 în Giarmata, 1 în Săcălaz și 1 în Sănandrei.

La nivelul Timișoarei există un număr de 92 de adăposturi publice de apărare civilă, cu o capacitate între 75 și 420 de locuri fiecare, cele mai multe dintre acestea fiind în administrarea asociațiilor de proprietari (subsoluri / boxe de bloc) și într-o stare foarte degradată (multe fiind folosite ca spații de depozitare). În anul 2022, municipalitatea a inițiat demersurile pentru intabularea adăposturilor și executarea unor lucrări de urgență pentru etanșare, ventilație și alimentarea cu energie. De asemenea, municipiul dispune de 19 sirene electronice aflate în proprietatea municipiului, toate în stare bună de funcționare, la care se adaugă 5 sirene electrice și una electronică deținute de agenții economici. În anul 2022 administrația locală a inițiat achiziția a încă 13 sirene electronice cu radio de 113 decibeli la 30 m și 7 sirene electronice de 109 decibeli.

În cazul comunelor din zona urbană funcțională, capacitatea de intervenție a SVSU variază semnificativ. Spre exemplu, comuna Giarmata a derulat un proiect transfrontalier prin care a achiziționat o autospecială de mare capacitate, o mașină de intervenție rapidă, un utilaj multifuncțional de intervenție cu extra-dotări, un generator de curent, două motopompe de apă, drujbe etc. Comuna Dumbrăvița a achiziționat o autospecială cu fonduri proprii. Comuna Moșnița Nouă are în derulare o procedură de achiziție pentru achiziționarea unei autospeciale. Comuna Ghiroda are prevăzute în bugetul aferent anului 2023 sume pentru construirea unei noi baze ISU.

6.8. GUVERNANȚĂ ȘI ADMINISTRAȚIE LOCALĂ (INCLUSIV SMART CITY ȘI DIGITALIZAREA ADMINISTRAȚIEI)

Municipiul Timișoara și-a asumat principiile unei administrații publice performante, ce își fundamentează viziunea de dezvoltare pe continua îmbunătățire a serviciilor publice oferite, un management eficient al resursei umane, programe de formare gândite să răspundă nevoilor individuale și instituționale, respectiv proceduri clare, predictibile și transparente de funcționare. Din punct de vedere al managementului financiar, Timișoara a adoptat o politică foarte ambițioasă de investiții, cu o planificare atentă a resurselor și un buget în creștere destinat investițiilor de capital, atât din surse proprii, dar în special fonduri europene nerambursabile.

Aceste atribute sunt esențiale pentru a facilita dezvoltarea economică, socială și culturală a municipiului și a zonei sale urban funcționale, dar și pentru a menține un grad de satisfacție ridicat al cetățenilor vizavi de guvernarea locală.

Trebuie subliniate și mecanismele și instrumentele publice de consultare, asumate de top managementul administrației, ce proiectează Timișoara între cele mai deschise guvernări locale din România. Administrația locală a aderat la *Parteneriatul pentru o guvernare deschisă*, a adoptat numeroase măsuri de transparență (de la deschiderea datelor publice la crearea de consiliile consultative și programele de bugetare participativă) și și-a asumat o *Strategie de Participare Publică*. Astfel, strategia administrației Municipiului Timișoara este să aducă cetățeanul cât mai aproape de deciziile de la nivel local și să îi ofere acestuia un rol esențial în modelarea viziunii de dezvoltare.

Capitolul actual, ce analizează capacitatea administrativă a Municipiului Timișoara, oferă o imagine de ansamblu asupra modului în care resursele umane, financiare și procedurile de lucru converg în îndeplinirea responsabilităților autorității publice locale, în implementarea de politici publice locale în interesul cetățenilor și în susținerea unei creșteri sustenabile, inteligente și inclusive la nivel local și regional.

Sunt prezentate principalele caracteristici ale Primăriei Municipiului Timișoara, urmărind fiecare element ce susține o capacitate administrativă ridicată: (1) ce presupune un management eficient al resursei umane, structura instituțional-administrativă a primăriei și programul de formare dedicat funcționarilor publici și personalului contractual, (2) capacitatea financiară a municipiului prin analiza planificării bugetare, a resurselor financiare și structurii de cheltuieli, respectiv a politicii de investiții, (3) o prezentare a resurselor materiale și procedurilor de lucru și (4) analiza mecanismelor de transparență și consultare publică cu mediul de afaceri, societatea civilă sau mediul academic la nivel local. Mai mult, capitolul oferă și (5) o privire de ansamblu a capacității financiare a administrațiilor din Zona Urbană Funcțională, ce gravitează în jurul municipalității și care reprezintă un ecosistem de dezvoltare interconectat.

Pentru a fundamenta principalele concluzii și propuneri de îmbunătățire, un chestionar a fost aplicat la nivelul personalului instituției pentru o mai bună înțelegere a mediului intern de lucru și principalelor obstacole și oportunități pe care aceștia le identifică. Analiza propune astfel ajustări acolo unde alocarea de resurse financiare, umane sau materiale nu este optimă pentru livrarea unor servicii publice eficiente, competitive și de calitate pentru comunitate.

Conceptul de capacitate administrativă este deseori folosit în literatura de specialitate și se regăsește și în principalele documente de analiză ale Comisiei Europene, în special rapoartele de țară din cadrul pachetului Semestrul European. România dispune inclusiv de un *Program Operațional*, componentă a Cadrului Financiar Multianual 2014-2020, ce a fost adresat tuturor celor opt regiuni de dezvoltare ale

României și se fundamentează pe întărirea capacității administrative la nivel local – *Programul Operațional Capacitate Administrativă*.

Termenul de capacitate administrativă se referă astfel la o utilizare eficientă a resurselor disponibile la nivelul autorității publice locale și instituirea unui management eficient și transparent bazat pe proceduri clare și transparente de funcționare. Astfel, administrația locală își poate îndeplini cu succes competențele stabilite prin lege, atingerea obiectivele propuse și furniza servicii publice competitive și de calitate.

FIGURĂ 157 - ETAPE DE SUPTOR PENTRU ÎNTĂRIRIA CAPACITĂȚII ADMINISTRATIVE LA NIVELUL AUTORITĂȚII PUBLICE

6.8.1. RESURSE UMANE

Managementul resursei umane este o dimensiune cheie în îmbunătățirea continuă a serviciilor publice oferite de Primăria Municipiului Timișoara, de instituțiile publice de interes local sau companiile subordonate Consiliului Local Timișoara. Un corp profesionist de funcționari publici și personal contractual, cu un nivel ridicat de competențe, ce beneficiază de programe de formare continuă în raport cu nevoile identificate, și caracterizat de transparență, integritate și etică, poate asigura îndeplinirea viziunii și obiectivelor strategice asumate de administrația locală.

Modul în care personalul instituției este recrutat, format și rolurile care i se oferă trebuie să țină cont de cele mai bune practici la nivelul UE. O structură eficientă a resursei umane trebuie să includă:

PROCESE DE BUNĂ PRACTICĂ LA NIVELUL MANAGEMENTULUI RESURSEI UMANE

1. Organigramă care să corespundă nevoilor instituției, viziunii și obiectivelor de dezvoltare;
2. Roluri și responsabilități bine definite pentru personal prin planificarea și elaborarea fișelor de post;
3. Strategie de resurse umane, aplicată în mod consecvent, și o politică de formare a personalului;
4. Sistem transparent și bazat pe indicatori de performanță pentru recrutarea, selectarea și promovarea personalului;
5. Evaluarea adecvată și obiectivă a performanțelor individuale și colective ale personalului;
6. Strategie de evaluare a managementului resursei umane și un sistem de control adecvat;
7. Independență politică în managementul resursei umane.
8. Respectarea principiilor privind egalitatea de șanse.

În România, Ordonanța de Urgență nr. 57 din 3 iulie 2019 privind Codul administrativ reglementează

„cadrul general pentru organizarea și funcționarea autorităților și instituțiilor administrației publice, statutul personalului din cadrul acestora, răspunderea administrativă, serviciile publice, precum și unele reguli specifice privind proprietatea publică și privată a statului și a unităților administrativ-teritoriale”.

Codul Administrativ definește instituția primăriei ca o „*structură funcțională fără personalitate juridică și fără capacitate procesuală, cu activitate permanentă, care duce la îndeplinire hotărârile autorității deliberative și dispozițiile autorității executive, soluționând problemele curente ale colectivității locale, constituită din: primar, viceprimar, administratorul public, consilierii primarului sau persoanele încadrate la cabinetul primarului și aparatul de specialitate al primarului*”. Aparatul de specialitate al primarului, unitate cheie în interiorul proceselor de guvernare la nivel local, este definit ca „*totalitatea compartimentelor funcționale, fără personalitate juridică, de la nivelul unității/subdiviziunii administrativ-teritoriale, precum și secretarul general al unității/subdiviziunii administrativ-teritoriale*”. Din punct de vedere operațional, consiliul local al municipiului are funcția de inițiativă și hotărăște, în condițiile enunțate de cadrul legal în vigoare, în toate problemele de interes local, cu excepția celor care sunt date prin lege în competența altor autorități.

Acest subcapitol prezintă și analizează structura de resurse umane de la nivelul Primăriei Municipiului Timișoara, în special aparatul de specialitate al primarului, dar indicând și principalele servicii de interes public și companii subordonate Consiliului Local ce împreună formează ecosistemul guvernării de la nivel local.

TABEL 48 - ORGANIGRAMĂ APARAT DE SPECIALITATE PRIMĂRIA MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

APARAT PROPRIU DE SPECIALITATE	NUMĂR POSTURI
Funcționari publici de conducere	66
Funcționari publici de execuție	479
Personal contractual de conducere	1
Personal contractual de execuție	78
Total	624

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de Primăria Municipiului Timișoara

Reorganizarea administrativă este o competență importantă a administrației locale care răspunde la provocările și nevoile de la nivel intern și care presupune un proces de optimizare a serviciilor publice oferite de municipalitate. Acest proces poate fi însă afectat și de factori externi, precum decizii inițiate și aprobate de către administrația centrală cu impact asupra modului de organizare al administrațiilor locale și, în mod special, finanțării acestora și limitelor ce pot fi impuse pentru anumite cheltuieli bugetare.

În perioada iulie-august 2023, Intenția Guvernului de a iniția o serie de proiecte de ordonanță de urgență privind unele măsuri fiscal-bugetare în domeniul cheltuielilor publice poate conduce la reorganizări la nivelul aparatului de specialitate al primarului și instituțiilor subordonate Consiliului Local finanțate parțial sau total de la bugetul local. Aceste măsuri pot avea un impact semnificativ asupra serviciilor oferite de administrațiile publice locale și, în lipsa unei abordări deliberative și care să includă particularitățile fiecărei administrații locale, cu alocări procentuale foarte variate per capitol bugetar în funcție de analiza de nevoi de la nivel local, impactul lor poate fi unul negativ pentru serviciile publice locale.

Organigrama curentă a Primăriei Municipiului Timișoara a fost adoptată ca urmare a Hotărârii numărul 90 din 16.03.2022 privind aprobarea organizării și statului de funcții pentru aparatul de specialitate al Primarului Municipiului Timișoara.

Organigrama instituție are aprobate 624 de posturi pentru aparatul de specialitate și prevede și 12 servicii sau instituții de interes public: (1) Direcția Fiscală a Municipiului Timișoara, (2) Serviciul public de administrare a centrului regional de competențe și dezvoltarea furnizorilor în sectorul automotive, (3) Sport Club Municipal Timișoara, (4) Direcția Poliția Locală Timișoara, (5) Direcția de Asistență Socială a Municipiului Timișoara, (6) Administrația pentru Sănătate și Educație a Municipiului Timișoara, (7) Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara, (8) Casa de Cultură a Municipiului Timișoara, (9) Teatrul Maghiar de Stat Csiki Gergely Timișoara, (10) Teatrul de Stat German Timișoara, (11) Filarmonica Banatul Timișoara și (12) Serviciul Public de interes local pentru administrarea parcărilor publice în Municipiul Timișoara TIMPARK.

Gradul de ocupare al posturilor la sfârșitul anului 2022 a fost de 81.5%, fiind ocupate 509 posturi din 624. Structura de personal a fost una stabilă în perioada 2018-2022, fără fluctuații semnificative în ceea ce privește gradul de vacantare și ocupare a posturilor. Numărul de posturi ocupate a fost cel mai ridicat în anul 2019, de 581 angajați, acesta scăzând succesiv în perioada 2020-2022.

TABEL 49 - EVOLUȚIE POSTURI OCUPATE ÎN PERIOADA 2018-2022

AN	RESURSE UMANE (POSTURI OCUPATE)
2018	537
2019	581
2020	556
2021	526
2022	509

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de Primăria Municipiului Timișoara

Conform datelor furnizate de Primăria Municipiului Timișoara, remarcăm un deficit semnificativ pentru o serie de posturi cheie precum specialiști în domeniile urbanism, arhitectură și construcții, personal de specialitate în domeniul IT, dar și o subdimensionare a resursei umane ce gestionează proiectele cu finanțare externă nerambursabilă. În cazul ultimei, subliniem creșterea semnificativă a capacității Primăriei Municipiului Timișoara de a accesa proiecte cu fonduri externe nerambursabile (venituri în creștere de la 8 milioane RON în 2020 la 200 milioane RON în 2022 și cheltuieli aferente în creștere de la 15 milioane RON la 234 milioane RON) ce necesită desigur și o ajustare a personalului aferent gestionării portofoliului de proiecte în creștere.

De asemenea, posturile din organigramă cu cea mai mare fluctuație de personal sunt aliniate nevoilor și provocărilor enunțate anterior. Conform datelor Direcției de Management Intern, Primăria Municipiului Timișoara este afectată de o fluctuație de personal privind(i) specialiști în domeniile urbanism, arhitectură și construcții, cu cele mai afectate departamente fiind *Direcția Generală Urbanism și Planificare Teritorială*, respectiv *Direcția Revitalizare urbană*, respectiv (ii) specialiști în domeniul IT, cu cele mai afectate departamente fiind *Direcția Management Intern*, *Biroul Digitalizare*, și *Direcția Economică*, *Biroul Servicii Suport*.

În ceea ce ține de prima categorie de personal, numărul mediu al acestora la nivelul aparatului de specialitate al primarului este în continuă scădere, de la 46 angajați în 2020 (corespunzător a 8.05% din total personal) la numai 32 în 2022 (corespunzător a 6.05%). În privința specialiștilor IT, numărul de posturi ocupate în departamentele amintite anterior este de numai 3, deși organigrama prevede un număr total de 10 posturi.

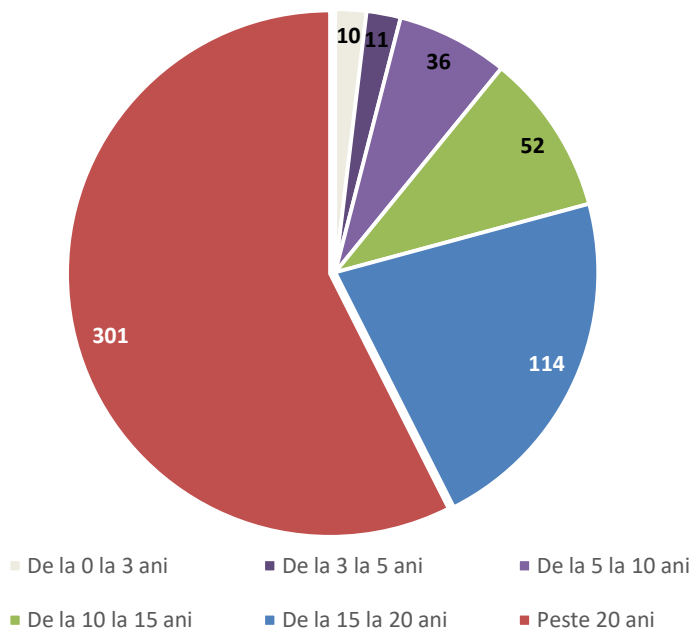
Acest lucru se explică și, este un trend general ce se aplică la majoritatea administrațiilor din România, printr-un proces continuu de scădere a posibilităților de atragere în sistemul public, în anumite domenii cheie de piața muncii, a următoarelor competențe: arhitecți, urbanisti, arhitecți peisagiști, ingineri din domeniul construcțiilor civile, ingineri în domeniul automatizărilor și calculatoarelor sau informaticieni. Conform datelor furnizate de Primăria Municipiului Timișoara, acest proces se poate explica prin:

- Lipsa de atractivitate prin raportare la nivelul salariilor. Sistemul de salarizare din sectorul bugetar are la bază o grilă de salarizare pe funcții și grade profesionale, fără a face diferențierea pe domenii de competențe, amplexarea atribuțiilor, imposibilitatea de a stimula financiar anumite categorii de personal;
- Rata mare de absorbție a acestor specialiști pe piața forței de muncă în Timișoara;
- Numărul mare de firme în aceste domenii, care atrag acești specialiști încă din ultimii ani de facultate, cu un pachet salarial și motivațional net superior față de sistemul public;
- Posibilitățile de dezvoltare profesională mai reduse decât în sectorul privat;
- Limitarea concursurilor de recrutare în sistemul public în anul 2022. Limitarea transferurilor în cursul anului 2022 prin impunerea acordului instituției publice din care plecau funcționarii publici.

În ceea ce privește vechimea și gradul profesional aferent al funcționarilor publici și personalul contractual, Primăria Municipiului Timișoara dispune de un corp profesional foarte experimentat, cu aproape 60% (57.5%) din personalul aparatului de specialitate având peste 20 de ani vechime. 114 angajați (21.75%) au între 15 și 20 de ani vechime, 52 (10%) au între 10 și 15 ani vechime, 36 (6.9%) au între 5 și 10 ani vechime. Numai 21 de angajați au o vechime de sub 5 ani, corespunzător unui procent de 4%.

O strategie de atragere a personalului aflat la început de carieră trebuie prioritizată, inclusiv programe de practică desfășurate împreună cu instituțiile de învățământ superior și un program plătit de internship. Deși ocuparea posturilor vacante a fost blocată în perioada de suspendare a organigramei, numărul de angajați aflat la început de carieră în structura primăriei este foarte redus, ceea ce indică nevoia unei abordări sistematice a managementului resursei umane. Practica de a transforma poziții publice vacantate care nu se ocupă în posturi cu grad de debutant poate ajuta instituția să selecteze și promoveze personal aflat la început de carieră, mai ales în domeniile unde nevoia de personal este ridicată. Acest lucru poate fi cu atât mai benefic dacă instituția derulează programe de practică și internship și creează o strategie de atragere a personalului.

FIGURĂ 158 - VECHIME ÎN FUNCȚIE A PERSONALULUI APARATULUI DE SPECIALITATE PRIMĂRIA MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de Primăria Municipiului Timișoara

La nivelul Primăriei Municipiului Timișoara, organigrama prevede, pe lângă aparatul de specialitate al primarului, o serie de instituții și servicii de interes local. Practica creării acestor servicii cu personalitate juridică este comună la nivelul administrațiilor publice locale și are de multe ori obiectivul eficientizării activității acestora prin comasarea sau preluarea mai multor servicii publice. Mai mult, în subordinea Consiliului Local Timișoara regăsim o serie de societăți comerciale subordonate.

TABEL 50 - INSTITUȚII ȘI SERVICII PUBLICE DE INTERES LOCAL

<p>Direcția Fiscală a Municipiului Timișoara (DFTM)</p>	<p>DFTM este o instituție publică de interes local, cu personalitate juridică, înființată prin HCLMT nr 125/24.04.2007, ce dispune de patrimoniu și buget propriu.</p> <p>În 24.05.2022, Consiliul Local Timișoara a aprobat organigrama, regulamentul de funcționare și statul de funcții pentru DFTM, prin Hotărârea nr. 237. Organigrama prevede de un număr total de posturi de 157, dintre care 148 funcții publice și 9 personal contractual.</p> <p>Bugetul de cheltuieli adoptat pe anul 2023 este de 20,47 milioane RON, dintre care cheltuieli de personal 18 milioane RON și 2,47 milioane pentru capitolul bugetar Bunuri și servicii.</p>
<p>Serviciul public de administrare a centrului regional de competențe și dezvoltarea furnizorilor în sectorul automotive (CERC)</p>	<p>CERC este un serviciu de interes local, cu personalitate juridică, care are misiunea de încurajare a investițiilor în sectorul automotive pentru susținerea dezvoltării durabile a Polului de Creștere Timișoara. CERC asigură implementarea unui pachet de servicii și a unor programe de training în beneficiul întreprinderilor din sector cu scopul creșterii competențelor acestora, și implicit a performanței sectorului automotive la nivel regional.</p>

	<p>CERC a fost înființat prin HCLMT nr 188/10.05.2016, având, conform ultimei organigrame un număr de 6 posturi, 1 de conducere și 5 de execuție. Finanțarea CERC si realizează prin transferuri de la bugetul local, venituri încasate pentru serviciile prestate către terți și alte surse legal constituite.</p>
Sport Club Municipal Timișoara	<p>Sport Club Municipal Timișoara este o structură publică cu personalitate juridică, aflată în subordinea CLTM, înființată prin HCLMT nr 470/30.10.2015, cu secții sportive pentru baschet, handbal, rugby și sportul pentru toți. Organigrama prevede un număr de 8 posturi, 4 de conducere și 4 de execuție. Finanțarea SCMT se realizează prin transferuri de la bugetul local și alte surse legal constituite.</p>
Direcția Poliția Locală Timișoara	<p>Direcția Generală a Poliției Locale Timișoara a fost înființată la data de 1 martie 2006, sub denumirea de Poliția Comunitară. Ulterior, la 01 ianuarie 2011, Poliția Locală Timișoara s-a reorganizat conform Legii 155/2010 și în baza HCLTM nr. 441/2010. Reorganizarea instituției a avut loc în 2022, odată cu noua organigramă aprobată prin hotărârea 368/26.07.2022, și prevede un număr de 358 posturi.</p> <p>Bugetul de venituri și cheltuieli se stabilește conform reglementărilor în vigoare și se aprobă prin hotărâre a Consiliului Local al Municipiului Timișoara, la propunerea Primarului. În completarea surselor bugetare alocate din bugetul local al Municipiului Timișoara, poate obține și venituri proprii, în condițiile legii.</p>
Direcția de Asistență Socială a Municipiului Timișoara	<p>Direcția de Asistență Socială a Municipiului Timișoara este serviciul public de interes local, înființat prin HCLMT nr. 218/27.06.2017, cu personalitate juridică, care funcționează sub autoritatea Consiliului Local al municipiului Timișoara.</p> <p>Finanțarea cheltuielilor curente și de capital ale Direcției de Asistență Socială a municipiului Timișoara se asigură din bugetul local, iar finanțarea serviciilor sociale și beneficiilor de asistență socială se asigură din bugetul local, bugetul de stat, din donații, sponsorizări și alte forme private de contribuții bănești, potrivit legii.</p> <p>Ultima modificare a organigramei instituției a avut loc în 2023, prin HCLMT nr 122/28.03.2023, fiind aprobate 414 posturi, dintre care 97 funcții publice și 317 personal contractual. În plus, numărul de asistenți personali aprobat se ridică la 900.</p>
Administrația pentru Sănătate și Educație a Municipiului Timișoara	<p>Administrația pentru Educație și Sănătate a Municipiului Timișoara a inclus reorganizarea structurală a serviciilor publice de educație și sănătate oferite de municipalitate, prin comasarea unor servicii oferite de aparatul de specialitate al primarului.</p> <p>Organigrama prevede 463 posturi, dintre care 52 de conducere și 411 de execuție.</p>
Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara	<p>Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara este o instituție publică cu personalitate juridică și se află în subordinea Consiliului Local Timișoara, înființat în urma HCLTM 270/2020. Conform raportului de activitate pe 2022, Centrul facilitează comunității accesul la resurse și finanțează, din bugetul local al orașului, proiecte în cultură, educație, tineret, implicare civică, sport și mediu, care dau viață unui oraș creativ, dinamic și incluziv.</p> <p>Bugetul de cheltuieli pe anul 2022 a reprezentat aproape 70 milioane RON în valoarea totală, dintre care 43 milioane de la bugetul local și 27 milioane de la Ministerul Culturii. Plățile efectuate la nivelul anului 2022 au fost de aproape 30 milioane RON. Cheltuielile de personal au fost de 1.7 milioane RON.</p>
Casa de Cultură a	-

Municipiului Timișoara	
Teatrul Maghiar de Stat Csiki Gergely Timișoara	<p>Teatrul Maghiar de Stat Csiki Gergely Timișoara este o instituție publică cu personalitate juridică, aflată sub autoritatea Consiliului Local Timișoara. Conform organigramei aflate pe site-ul propriu, aprobat prin HCLTM nr 390/25.07.2019, prevede un număr total de 124 posturi din care 12 de conducere și 112 de execuție.</p> <p>Conform bugetului pe 2023, instituția dispune de un buget de cheltuieli de 14,3 milioane RON și venituri de 13.1 milioane RON. Veniturile secțiunii de funcționare sunt de 10.7 milioane RON, iar cele ale secțiunii de dezvoltare 1.4 milioane RON. Subvențiile oferite de municipalitate sunt de 11.8 milioane RON.</p>
Teatrul de Stat German Timișoara	<p>Teatrul German de Stat Timișoara este o instituție publică de spectacole din România finanțată de Municipiul Timișoara, cu un total de 108 posturi și un număr important de colaboratori. Teatrul produce între 5 și 7 premiere pe stagiune, jucând în medie în fața a 10.000 spectatori anual. În ultimii ani, gradul de ocupare a sălii este de cca. 80%, conform site-ului propriu. Conform HCLTM nr 83/28.02.2020, organigrama instituției dispune de 112 posturi, dintre care 10 de conducere și 102 de execuție.</p> <p>Bugetul se fundamentează în principal pe alocările de la bugetul local al Municipiului Timișoara, respectiv alte surse proprii de venit.</p>
Filarmonica Banatul Timișoara	<p>Filarmonica Banatul Timișoara este o instituție publică de spectacole din România finanțată de Municipiul Timișoara cu o organigramă de 221 posturi, dintre care 6 de conducere, 211 de execuție și 4 de deservire. Conform raportului de activitate pe anul 2021, gradul de acoperire a cheltuielilor din surse proprii a fost de 0.99%, comparativ cu estimările inițiale de 1.99%, iar veniturile din vânzările de bilete au fost de 102.583 RON. Numărul de beneficiari ai activităților Filarmonicii a fost de 24.725 neplătitori și 3.329 plătitori.</p>
Serviciul Public de interes local pentru administrarea parcurilor publice în Municipiul Timișoara TIMPARK.	<p>Serviciul public TIMPARK a fost înființat prin HCLTM 450/07.12.2021 ca entitate cu personalitate juridică aflată sub autoritatea CLTM.</p> <p>Conform HCLTM nr 623/15.12.2022 privind modificarea și completarea Organigramei, a Statului de funcții, și a unor poziții din salariile de bază, respectiv modificarea Regulamentului de Organizare și Funcționare a TIMPARK, serviciul public dispune de 94 posturi, dintre care 9 de conducere și 85 de execuție.</p>

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de instituțiile publice de interes local

TABEL 51 - SOCIETĂȚI COMERCIALE SUBORDONATE CONSILIULUI LOCAL TIMIȘOARA

AQUATIM S.A	<p>Aquatim S.A este înființată ca societate pe acțiuni, având personalitate juridică, și furnizează servicii de alimentare cu apă și de canalizare în Timișoara și mai multe localități din județul Timiș. Societatea are un capital social de 85.193.100 RON, din care Municipiul Timișoara deține acțiuni în valoare de 84.445.700 RON, reprezentând 99.1226%. Ceilalți acționari sunt Județul Timiș, Orașele Deta, Jimbolia, Buziaș și Sânnicolau Mare și comuna Ghiroda.</p> <p>Veniturile totale ale societății pe anul 2022 au fost de 228.6 milioane RON, raportând un profit net de aproape 18 milioane RON. Pentru anul 2023, veniturile</p>
-------------	---

	totale sunt estimate la 271.2 milioane RON.
S.C. COLTERM S.A	<p>Colterm S.A este o societate pe acțiuni, înființată în 2004 prin Hotărâre de Consiliu Local, prin reorganizarea a două societăți: TERMOCET 2002, gestionarea centralelor și a rețelei primare de termoficare și CALOR, gestionarea rețelei secundare, a punctelor termice și a centralelor de cartier.</p> <p>Colterm S.A este o societate aflată în insolvență, subvenționată numai în anul 2022 cu peste 190 milioane RON de la bugetul local al Municipiului Timișoara. Ultime rapoarte publice de pe site-ul companiei sunt din perioada 2020-2021, fără informații actualizate. În bugetul local pe anul 2023, cheltuielile planificate cu subvenția pentru compania de termoficare se ridică la 166 milioane RON.</p>
Drumuri Municipale Timișoara	Drumurile Municipale Timișoara este o societate pe acțiuni, având personalitate juridică, și are ca obiect de activitate construcția, modernizarea și repararea drumurilor. Acționar unic este Consiliul Local al Municipiului Timișoara. În anul 2021, societatea a înregistrat un profit net de 3.383 milioane RON.
S.C. HORTICULTURA S.A	<p>Horticultura S.A este o societate comercială pe acțiuni cu unic acționar Consiliul Local Municipal Timișoara. Bugetul propus pe anul 2022 a inclus venituri de 15.5 milioane RON, o creștere de 23% față de veniturile realizate în 2021, respectiv cheltuieli de 15.5 milioane RON, o creștere de 14% comparativ cu anul 2021.</p> <p>Numărul mediu de salariați a fost în anul 2022 de 200 persoane.</p>
S.C. Piețe S.A	S.C. Piețe S.A este o societate pe acțiuni, cu unic acționar Consiliul Local al Municipiului Timișoara. În anul 2021, societatea a raportat un profit net de 140.000 RON la venituri totale de 9,452 milioane RON. Numărul mediu de salariați a fost de 47 în anul 2021.
SC RETIM Ecologic Service SA	SC RETIM Ecologic Service SA este o companie înființată în 1997 în urma asocierii Consiliului Local Timișoara cu firma RWE. Ulterior acțiunile acesteia din urmă au fost preluate de către concernul RER. Ambii acționari dețin câte 50% dintre acțiuni. Obiectul de activitate este de colectare, transport și neutralizare a deșeurilor urbane, salubritate stradală, colectare și valorificare a deșeurilor recuperabile.
Societatea de Transport Public Timișoara	<p>Societatea de Transport Public Timișoara este o societate pe acțiuni deținută de acționarul unic Consiliu Local Timișoara. Conform organigramei, societatea are un număr total de 1441 posturi.</p> <p>În anul 2022, subvențiile pentru acoperirea diferenței de preț și tarif, suportate de Municipiul Timișoara, au fost de 93.2 milioane RON, cu o curbă ascendentă în propunerea de buget pentru 2023, la 109 milioane RON.</p>

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de companiile subordonate Consiliului Local Timișoara

FORMARE ȘI PERFECȚIONARE

Creșterea capacității administrative și livrarea de servicii publice de calitate depind de îmbunătățirea cadrului de competențe existent la nivelul personalului și stabilirea unui program de formare adecvat, adaptat nevoilor de perfecționare și dezvoltare profesională. Cu atât mai importantă este strategia de formare la nivelul instituției întrucât Primăria Municipiului Timișoara a trecut recent printr-o reorganizare administrativă, cu noi direcții create sau unele comasate, cu transferuri de responsabilități

între structuri sau noi responsabilități la nivelul întregului corp profesional. Implementarea, monitorizarea și evaluarea constantă a programului de formare și perfecționare a angajaților sunt etape necesare pentru o administrație performantă.

În România, cadrul legal privind formarea și perfecționarea profesională este bine reglementat pentru funcționarii publici și personalul contractual. Acesta prevede drepturi și obligații în ceea ce privește politica de formare continuă a personalului și impune autorităților publice responsabilitatea de a elabora un plan anual de formare pentru întreg personalul, coroborat cu alocarea de resurse financiare adecvate pentru participarea la programele de formare. Funcționarii publici și personalul contractual au la rândul lor obligația și responsabilitatea de a-și îmbunătăți în mod continuu abilitățile și pregătirea profesională.

Mai mult, modernizarea, eficientizarea și profesionalizarea administrației publice pentru a răspunde provocărilor economice, sociale și culturale sunt obiective cheie pentru România, asumate în cadrul *Strategiei Europa 2020*.

Principalele prevederi legale privind politica de formare a personalului autorității publice se regăsesc în:

- Ordonanța de Urgență nr. 57 din 3 iulie 2019 privind Codul Administrativ;
- Hotărârea nr. 650/2016 pentru aprobarea strategiei privind formarea profesională pentru administrația publică 2016-2020;
- Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici;
- Hotărârea Guvernului nr. 611/2008 pentru aprobarea normelor privind organizarea și dezvoltarea carierei funcționarilor publici;
- Hotărârea Guvernului nr. 1066/2008 pentru aprobarea normelor privind formarea profesională a funcționarilor publici.
- Ordinele ANFP privind formarea și perfecționare profesională și a tematicii specifice programelor de formare și perfecționare profesională a funcționarilor publici, respectiv pentru aprobarea conținutului și instrucțiunilor de elaborare a planului de perfecționare profesională a funcționarilor publici.

Cadrul legal impune funcționarilor publici și personalului contractual obligația de a-și îmbunătăți în mod continuu abilitățile și pregătirea profesională. *Secțiunea a 4-a privind Formarea și perfecționarea profesională a funcționarilor publici (Articolele 458 și 459)* din Codul Administrativ stabilește cadrul general pentru formarea funcționarilor publici și o serie de drepturi și obligații ale acestora:

- Dreptul și obligația de a-și îmbunătăți în mod continuu abilitățile și pregătirea profesională;
- Participarea fiecărui funcționar public cel puțin o dată la doi ani la un program de formare și pregătire profesională;
- Elaborarea anuală a planului de perfecționare profesională a funcționarilor publici de către autoritatea publică.

Formarea personalului contractual este prevăzută la Articolul 551 - *Alte drepturi și obligații specifice personalului contractual*.

- Dreptul și obligația de a-și îmbunătăți în mod continuu abilitățile și pregătirea profesională;
- Responsabilitățile autorităților și instituțiilor publice includ “elaborarea planului de perfecționare profesională a personalului contractual, anual, precum și obligația să prevadă în buget sumele necesare pentru plată programelor de pregătire, formare și perfecționare profesională”.

Conform datelor furnizate de Primăria Municipiului Timișoara, la nivelul instituției nu există o strategie agreată privind planul de formare sau un buget multianual dedicat. Mai mult, în perioada 2018-2021, nu a fost urmată nicio formă de pregătire profesională a personalului. În 2022, au fost inițiate primele demersuri de a asigura un cadru de formare personalului, însă acesta continuă să fie foarte limitat și să nu corespundă cadrului legal. Două acțiuni au fost implementate în anul 2022 de către Direcția de Management Intern.

- Încheierea unui parteneriat cu un furnizor de cursuri online ce a permis accesul gratuit al angajaților timp de 5 luni la cursurile oferite de furnizor (193 programe și 650 de cursuri). Au fost stabilite 3 module obligatorii pentru personal: a. Comunicare, b. Managementul Timpului și c. Muncă în echipă;
- Formarea a 5 angajați din cadrul instituției prin participarea la un curs de *Etică și transparență decizională*, în cadrul unei sesiuni de formare organizate de Asociația Municipiilor din România.

În ceea ce ține de accesarea platformei online, Primăria Municipiului Timișoara a raportat logarea pe platformă a 82% dintre angajați, cu un timp total petrecut în platformă de 6,519 ore, 5747 ore petrecute în cursurile alocate și 722 în cursurile opționale. Raportat la numărul total de utilizatori logați și cu activitate (372 din 453 personal total înregistrat în platformă), timpul total per angajat este de aproape 18 ore.

Din bugetul local nu s-au alocat cheltuieli pentru finanțarea evenimentelor de formare pentru personalul instituției.

Începând cu anul 2023, Primăria Municipiului Timișoara prin Direcția Management Intern și-a propus calibrarea planului anual de formare în funcție de nevoile identificate la nivelul personalului și parcurgerea unui proces optim de formare. Conform datelor transmise, planul de formare va urma etapele:

- Etapa 1: **Evaluarea performanțelor profesionale individuale pe anul 2022 și nevoile identificate.** În rapoartele de evaluare sunt identificate de către șefii ierarhici domeniile în care funcționarii publici evaluați necesită formare profesională suplimentară în perioada următoare;
- Etapa 2: **Prioritizarea persoanelor și domeniilor**, cu precizarea criteriilor care au stat la baza identificării priorităților și care este scopul formării propuse, de către șefii ierarhici;
- Etapa 3: **Centralizarea acestor informații în planul anual de formare profesională a personalului** care poate fi ajustat în funcție de necesitățile identificate la nivel instituțional sau în limita fondurile cuprinse în bugetul local cu această destinație;
- Etapa 4: **Necesarul de formare profesională identificat poate fi completat**, dacă este cazul, cu necesarul de formare profesională rezultat din modificările legislative în domeniile de competență ale funcționarului public, precum și din eventualele modificări relevante ale fișei postului;
- Etapa 5: **Participarea la cursuri se va face numai în conformitate cu planul de formare aprobat.**

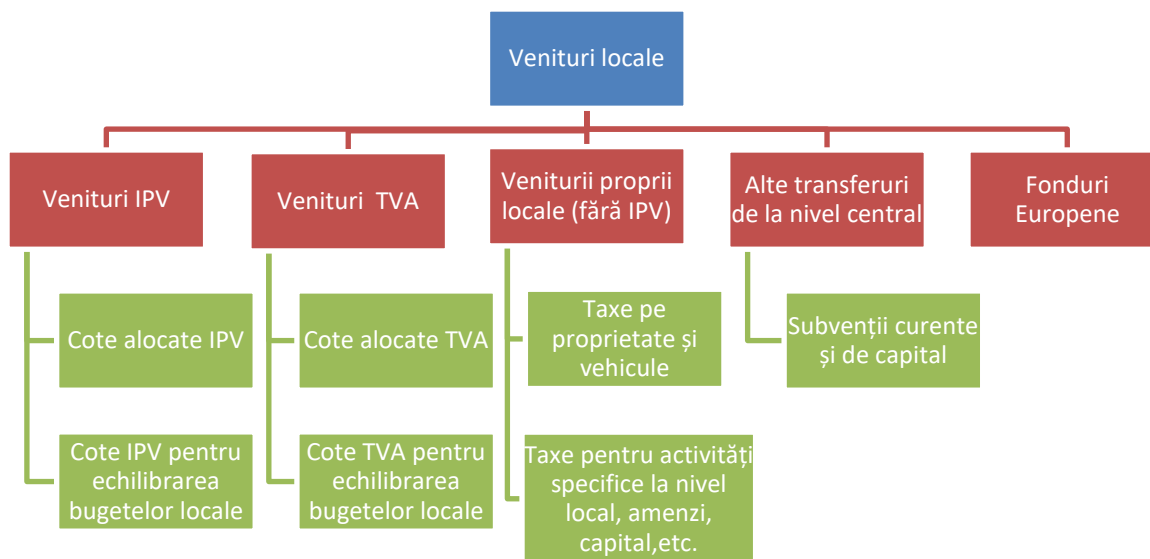
Formarea profesională ar trebui să reprezinte o prioritate la nivelul oricărei administrații publice, iar o strategie de formare profesională este necesară pentru a îmbunătăți competențele corpului de funcționari publici și personal contractual și a orienta administrația către bună guvernare. Dezvoltarea de noi competențe în raport cu transformările în desfășurare (în special cele identificate de către instituție ca fiind neacoperite și care sunt influențate de noile trenduri în desfășurare, inclusiv în domeniul digital, politici verzi sau consultare publică) trebuie prioritizată, iar programele de formare trebuie să includă un număr adecvat de funcționari publici și personal contractual, atât dintre cei cu o experiență îndelungată în administrația publică, dar și personal aflat la începutul carierei.

Primăria Municipiului Timișoara trebuie să urmeze un proces optim de formare a personalului, așa cum este el planificat pentru anul 2023, urmărind nevoile individuale și de la nivelul instituției, așa cum apar ele în planul anual de formare profesională, cadrul normativ pentru formarea funcționarului public și personalului contractual și, la fel de important, nevoilor generate de modificările de organigramă din 2022. Mai mult, strategia de resurse umane trebuie să includă și să răspundă noilor provocări și transformări aflate în plină desfășurare, aceste sincope de atragere a personalului și de formare fiind deja identificate de către administrația locală.

6.8.2. RESURSE FINANCIARE

Administrațiile publice locale din România dispun de fluxuri variate de resurse financiare, însă acestea sunt deseori afectate de volatilitate, ca o consecință atât a utilizării de derogări de la *Legea privind finanțele publice locale nr. 273/2006* de către guvernul central, dar și a unor capacități locale sub optime de planificare financiară, sustenabilitate a investițiilor publice și asigurarea unor surse variate de venituri. *Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale stabilește* „principiile, cadrul general și procedurile privind formarea, administrarea, angajarea și utilizarea fondurilor publice locale, precum și responsabilitățile autorităților administrației publice locale și ale instituțiilor publice implicate în domeniul finanțelor publice locale.”

FIGURĂ 159 - PRINCIPALELE FLUXURI DE VENITURI LOCALE

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publice

Autoritățile publice locale depind în principal de trei fluxuri de venituri:

- cotele defalcate din impozitul pe venit (inclusiv alocările pentru echilibrarea bugetelor locale), cea mai importantă resursă financiară la nivel local;
- sumele defalcate din taxa pe valoare adăugată (inclusiv alocările pentru echilibrarea bugetelor locale);
- resursele colectate la nivel local – taxe și impozite, servicii, venituri din capital, etc.

Primele două fluxuri de venituri vin sub forma unor transferuri de la nivel central, în timp ce al treilea flux, al veniturilor locale proprii, are o predictibilitate mai ridicată, iar administrația locală are un control

ridicat asupra acestuia. Și în cazul acestui flux însă, cele mai importante surse de venit (impozitul pe proprietate sau impozitul pe vehicul) dispun de un interval de aplicare reglementat la nivel național²⁵⁰.

Pe lângă aceste categorii de venituri, autoritățile publice locale pot beneficia de resurse financiare semnificative și ca urmare a:

- atragerii de fonduri europene nerambursabile, inclusiv prin Planul Național de Redresare și Reziliență și Cadrul Financiar Multianual 2021-2027;
- obținerea de subvenții de la bugetul de stat (pentru cheltuieli operaționale);
- alte venituri de la nivel central ca urmare a unor programe de investiții precum Programul Național de investiții Anghel Saligny sau programele Administrației Fondului de Mediu.

Începând cu 2007, fondurile europene nerambursabile reprezintă o resursă extra bugetară semnificativă și cel mai important flux financiar adițional pentru finanțarea investițiilor de capital. O capacitate crescută de atragere a fondurilor europene nerambursabile este un element cheie pentru o politică ambițioasă de investiții, în condițiile în care bugetele pentru investiții de capital la nivel local sunt limitate, în special datorită unor cheltuieli operaționale foarte ridicate.

Administrațiile locale, și în special reședințele de județ, au responsabilități cheie în dezvoltarea urbană și peri-urbană și în asigurarea a numeroase servicii publice locale care necesită resurse semnificative. În cazul multor municipii de reședință de județ, așa cum este cazul și în Timișoara, se remarcă costurile ridicate cu două servicii publice, termoficarea și transportul public local.

Competențele administrațiilor locale sunt însă mult mai vaste în asigurarea de servicii publice locale și sunt obligate să asigure finanțarea pentru un număr ridicat de domenii: (i) întreținerea drumurilor locale, (ii) investițiile în clădiri publice, iluminat public (iii) alimentarea cu apă și tratarea apelor uzate, salubritate și gestionarea deșeurilor, (iv) serviciul public de alimentare cu energie termică (v) facilități culturale, sportive, de recreere, parcuri, zone verzi și grădini publice, (v) cheltuieli în domeniul sănătății și educației, (vi) construcția de locuințe sociale, construcția și susținerea de creșe, facilități pentru persoanele vârstnice, și asistență socială, (vii) să mențină ordinea publică sau (viii) să adopte politici locale de protecția mediului. În ultimii ani, se remarcă inclusiv noi competențe ale administrațiilor locale în preluarea de atribuții în domeniul transportului de interes național și european (în special în pregătirea achizițiilor publice și documentațiilor), atât în domeniul rutier, cât și feroviar.

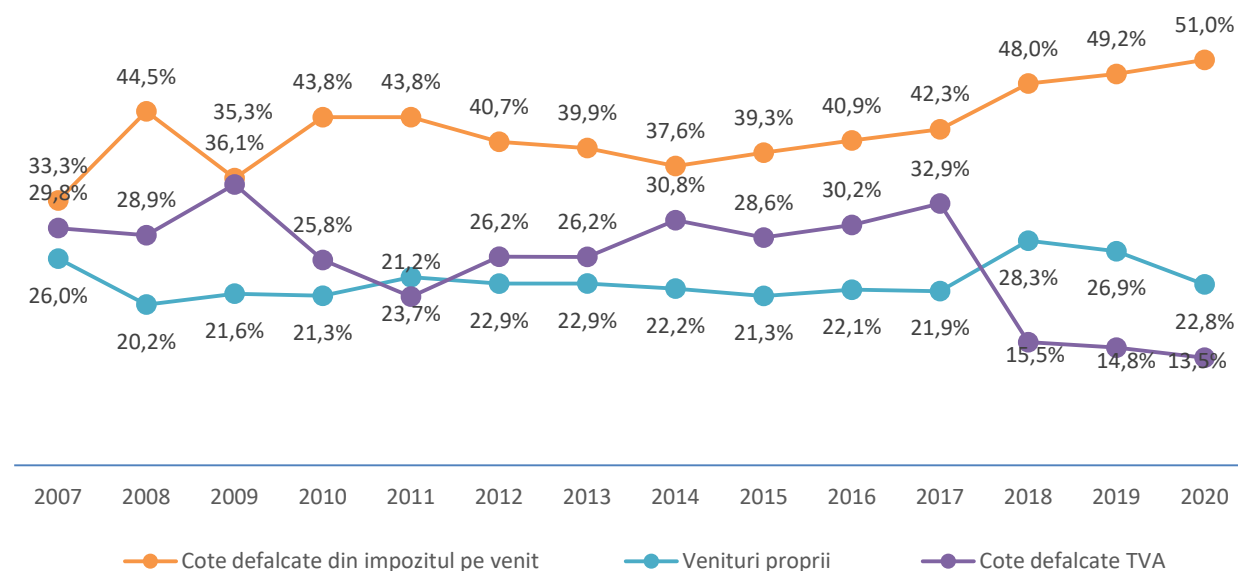
Acest transfer de competențe spre administrațiile locale nu a fost însoțit de fiecare dată de resurse financiare adiționale sau de întărirea capacității administrative prin măsuri dedicate. Planificarea optimă a resurselor financiare disponibile și utilizarea lor eficientă este însă o dimensiune cheie a bunei guvernări.

Figura următoare indică evoluția fluxurilor financiare principale (venituri proprii, venituri din impozitul pe venit, alocări din taxa pe valoarea adăugată) la nivelul municipiilor reședință de județ. Volatilitatea în alocările financiare bazate pe impozitul pe venit și taxa pe valoare adăugată, prin utilizarea de derogări anuale în redactarea și adoptarea *Legii bugetului de stat* de la *Legea privind finanțele publice locale*, creează o interdependență a bugetelor locale de alocările de la nivel central și subminează o planificare bugetară optimă, inclusiv prin utilizarea a numeroase rectificări bugetare.

---

²⁵⁰ Cu toate acestea, multe administrații locale preferă să mențină nivelul impozitelor locale la un nivel cât mai scăzut, deși pot reprezenta un venit substanțial pentru bugetul local.

FIGURĂ 160 - STRUCTURA VENITURILOR MUNICIPIILOR REȘEDINȚĂ DE JUDEȚ ÎN ROMÂNIA PRIVIND COTELE DEFALCATE DIN IPV, TVA ȘI VENITURI PROPRII, 2007-2020 (%)

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

PUNCTE FORTE ȘI VULNERABILITĂȚI PRIVIND CAPACITATEA FINANCIARĂ A PRIMĂRIEI MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

PUNCTE FORTE	VULNERABILITĂȚI
<p>Venituri în creștere în ultimii doi ani (+71%), printre cele mai ridicate din punct de vedere procentual de la nivelul reședințelor de județ.</p> <p>Execuția bugetului pe 2022 proiectează municipalitatea pe locul 2 la nivelul municipiilor reședință de județ ca venituri totale.</p>	<p>Nevoie de îmbunătățire a capacității de planificare financiară multianuală. Deși procesul indică o calitate crescută în ultimii ani, este nevoie în continuare de eforturi în setarea unei planificări bugetare exacte, fără variații semnificative între bugetul aprobat și cel executat, în special în ceea ce ține de secțiunea de dezvoltare.</p>
<p>Echilibru între veniturile generate la nivel local, cele din cotele defalcate din impozitul pe venit și surse externe precum fondurile externe nerambursabile.</p>	<p>Resurse limitate la nivel local pentru finanțarea planului foarte ambițios de investiții multianuale. Prioritizarea și evaluarea costurilor post-investiție sunt necesare.</p>
<p>Venituri din fonduri europene nerambursabile cu o creștere rapidă în ultimii doi ani, cu o politică de investiții foarte ambițioasă. Veniturile FEN au depășit 200 milioane RON în 2022, reprezentând 13.5% din venituri.</p>	<p>Costurile foarte ridicate cu subvențiile, în special privind sistemul de termoficare și sistemul de transport public.</p>
<p>Alocări în creștere de resurse financiare către secțiunea de dezvoltare a municipalității. În 2022, Municipiul Timișoara a raportat cheltuieli de 1.458 miliarde RON, din care 971.4 milioane RON cheltuielile secțiunii de funcționare și 486.8 milioane RON cheltuielile secțiunii de dezvoltare, o creștere de</p>	

PUNCTE FORTE

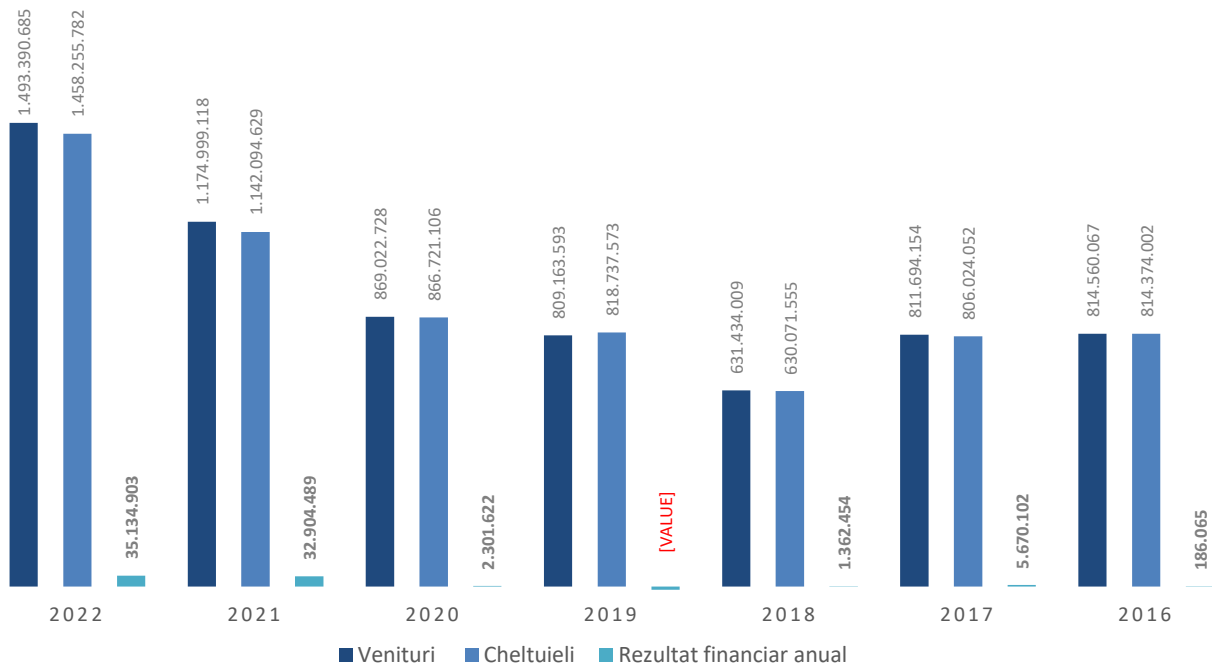
85% comparativ cu 2021.

VULNERABILITĂȚI

Primăria Municipiului Timișoara a raportat în ultimii ani de venituri în creștere și rezultate financiare anuale echilibrate. În 2022, bugetul local al Primăriei Municipiului Timișoara a avut o execuție a bugetului de venituri de aproape 1.5 miliarde RON, proiectând municipalitatea între administrațiile locale cu cele mai ridicate venituri din România, alături de Iași și Cluj Napoca. Creșterea este una semnificativă față de 2020 (+71%), una dintre cele mai ridicate de la nivel național. Pentru 2023, Consiliul Local al municipiului Timișoara a votat un proiect de buget local și mai ambițios, cu venituri de peste 2,188 miliarde RON. La nivelul bugetului general consolidat, acesta este estimat la nivelul anului pentru 3,31 miliarde RON.

Așa cum indică *graficul următor*, structura de venituri și cheltuieli este una echilibrată, fără fluctuații semnificative. În perioada 2016-2022, rezultatul financiar anual a fost unul echilibrat, fără diferențe semnificative.

FIGURĂ 161 - REZULTATE FINANCIARE PRIMĂRIA MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2016-2022 (RON)

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

Unul dintre obiectivele cheie ale *Programului Operațional Capacitate Administrativă (2014-2020)* este susținerea unui management performant la nivelul administrațiilor locale privind planificarea strategică și financiară, inclusiv prin adoptarea unui buget multianual. Deși actualul cadru legal prevede obligativitatea ca administrațiile locale să transmită, la depunerea bugetului local pe anul în curs, și o planificare financiară pentru încă trei ani, acest instrument este utilizat numai parțial sau ignorat. Mai mult, în raportul de țară din 2020 privind România din cadrul pachetului Semestrul European, publicat de Comisia Europeană, este subliniată nevoia de îmbunătățire semnificativă a capacității administrațiilor locale, atât centrale și locale, de a elabora un cadru adecvat și eficient pentru planificarea bugetară.

Așa cum reiese din tabelul următor, gradul de realizare a veniturilor estimate la începutul anului fiscal a variat între 59.5% și 82.9%. Practica rectificărilor bugetare este des utilizată în administrațiile din România, Timișoara nefiind o excepție. În 2022, gradul de realizare al veniturilor a fost de 81.7%, cu diferențe semnificative privind nivelul sumelor primite de la Uniunea Europeană sau alți donatori externi, asta deși creșterea acestui flux de venituri este una foarte ridicată comparativ cu perioadele anterioare. De menționat că fluxurile de fonduri europene sunt deseori afectate de un proces birocratic semnificativ ceea ce îngreunează predictibilitatea acestora, însă supra estimarea acestor venituri este o practică recurentă la nivelul administrațiilor din România.

TABEL 52 - EVOLUȚIA PLANIFICĂRII VENITURILOR TOTALE ÎN PERIOADA 2019-2023 (RON)

	2023	2022	2021	2020	2019
Venituri planificate buget inițial	2,188 miliarde	1,827 miliarde	1,436 miliarde	1,459 miliarde	974,9 milioane
Venituri realizate		1,493 miliarde	1,174 miliarde	869 milioane	809 milioane
Venituri realizate / venituri planificate inițial (%)		81.7%	81.7%	59.5%	82.9%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

Planificarea cheltuielilor bugetare a urmat același trend ca în cazul veniturilor, fluctuând între 59.4% și 83.1%. În 2022, gradul de realizare a fost de 78.3%, afectat în special de gradul de realizare a investițiilor din surse proprii sau fonduri externe. Așa cum se observă însă în tabelele următoare, cheltuielile executate privind investițiile de capital și fonduri externe nerambursabile sunt foarte ridicate în perioada 2021-2022 și cu o planificare foarte optimistă și pentru anul 2023, ultimul din actual exercițiu financiar CFM 2014-2020.

TABEL 53 - EVOLUȚIA PLANIFICĂRII CHELTUIELILOR TOTALE ÎN PERIOADA 2017-2022 (RON)

	2023	2022	2021	2020	2019
Cheltuieli planificate buget inițial	2,258 miliarde	1,862 miliarde	1,438 miliarde	1,459 miliarde	984,8 milioane
Cheltuieli executate		1,458 miliarde	1,142 miliarde	866,7 milioane	818,7 milioane
Cheltuieli executate / cheltuieli planificate inițial (%)		78.3%	79.4%	59.4%	83.1%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

În ceea ce privește capacitatea de planificare în privința cheltuielilor cu fonduri externe nerambursabile, se remarcă nu doar o creștere semnificativă a valorii acestora în sumă totală, dar și a raportului dintre cheltuielile planificate și cele executate. În 2022, acest raport a ajuns la 46.5%, cu o valoare absolută executată de 234,1 milioane RON de la un raport de numai 5% (cheltuieli executate de 15 milioane RON

din 302,7 milioane planificate) în 2020. Același trend se remarcă și în cazul cheltuielilor de capital, de la 21.7% în 2020 la 54.6% în 2022 și o triplare a sumei executate efectiv.

TABEL 54 - EVOLUȚIA PLANIFICĂRII CHELTUIELILOR DE INVESTIȚII ÎN PERIOADA 2017-2022 (RON)

	2023	2022	2021	2020	2019
Cheltuieli de capital planificate buget inițial	353,2 milioane	412,3 milioane	321,7 milioane	325,7 milioane	211,3 milioane
Cheltuieli executate		225,4 milioane	132,7 milioane	70,8 milioane	90,7 milioane
Cheltuieli executate / cheltuieli planificate inițial (%)		54.6%	41.2%	21.7%	42.9%
Cheltuieli FEN planificate buget inițial	796 milioane (inclusiv PNRR)	503,3 milioane	278,9 milioane	302,7 milioane	64 milioane
Cheltuieli executate		234,1 milioane	108,7 milioane	15 milioane	2 milioane
Cheltuieli executate / cheltuieli planificate inițial (%)		46.5%	39%	5%	3%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

ANALIZA VENITURILOR LA NIVELUL PRIMĂRIEI MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Primăria Municipiului Timișoara a raportat venituri de aproape 1.5 miliarde RON în 2022 la nivelul bugetului local, o creștere semnificativă în comparație cu 2021 (+27%) și 2020 (+71%). Se remarcă o creștere a tuturor fluxurilor de venituri, însă cu precădere a subvențiilor de la bugetul de stat, de aproape cinci ori mai mari comparativ cu 2021, respectiv a capacității de absorbție a fondurilor europene, cu o dublare față de 2021.

În ceea ce ține de veniturile proprii totale, se observă o creștere importantă a alocărilor IPV (+13%) față de 2021, cel mai important flux financiar de la nivel local, dar și a resurselor generate la nivel local, altele decât IPV (+11%). Sumele alocate din TVA au scăzut semnificativ, de la 192 milioane RON în 2021 (atât sumele defalcate, cât și cele pentru echilibrarea bugetelor locale) la puțin peste 127 milioane RON în 2022.

TABEL 55 - EXECUȚIA VENITURILOR PARTE A BUGETULUI LOCAL ÎN PERIOADA 2016-2022 (RON)

Municipiul Timișoara	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Structură % 2022	Structură % 2016
Total venituri RON	1,493,390,685	1,174,999,118	869,022,728	809,163,593	631,434,009	811,694,154	814,560,067	100%	100%
Venituri proprii totale:	944,542,466	837,646,034	739,082,817	670,716,552	470,833,913	550,150,026	525,389,821	63.25%	64.50%
Alocări Impozit pe venit (IPV)	607,128,806	534,232,669	475,528,283	402,730,829	295,532,287	370,992,369	330,883,843	40.65%	40.62%
Alocări IPV pentru echilibrarea bugetelor locale	0	0	0	0	0	3,312,525	2,858,610	0.00%	0.35%
Total Venituri proprii (fără IPV)	337,413,660	303,413,365	263,554,534	267,985,723	175,301,626	175,845,132	191,647,368	22.59%	23.53%
Sume defalcate din taxa pe valoare adăugată (TVA)	124,620,667	105,444,080	67,688,483	31,360,340	65,204,209	244,463,953	198,458,373	8.34%	24.36%
Alocări TVA pentru echilibrarea bugetelor locale	2,644,181	86,819,000	25,015,740	49,003,000	70,674,000	756,000	4,084,170	0.18%	0.50%
Subvenții de la bugetul de stat	191,914,450	40,690,026	29,048,625	55,522,211	19,816,339	16,290,919	31,961,935	12.85%	3.92%
Sume primite de la UE în contul plăților efectuate	200,518,771	97,050,415	8,060,878	2,561,490	-661,698	33,256	52,907,954	13.43%	6.50%
Alte venituri	29,150,150	7,349,563	126,185	0	5,567,246	0	1,757,814	1.95%	0.22%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Veniturile proprii generate la nivel local au o valoare relativ constantă ca procent din totalul veniturilor și reprezintă 22.6% în anul 2022, comparativ cu 25.8% în anul 2020, 30.3% în anul 2019 și 27.7% în 2018. Ușoara scădere din anul 2020 a acestor venituri este o cauză directă a efectelor pandemiei COVID-19, însă creșterea procentuală anuală (2020-2022) este una foarte ridicată (28%). Ponderea mai scăzută a acestora în structura totală a bugetului se explică și prin creșterea semnificativă a veniturilor din fonduri externe nerambursabile și subvenții de la nivel central (13.43% în 2022, respectiv 12.85%).

Cele mai importante venituri generate la nivel local provenind din taxe și impozite locale – impozite pe clădiri, terenuri, mijloace de transport. În 2022, impozitele și taxele pe proprietate au constituit 205,7 milioane RON, din care impozitele și taxele pe clădiri au reprezentat 179.7 milioane RON. Impozitele pe mijloacele de transport au fost în suma de 43.4 milioane RON. Combinat, cele două surse de venituri, așa cum indică tabelul de mai jos, reprezintă aproape 75% din veniturile generate la nivel local.

Creșterea este una semnificativă față de 2021 în cazul sumelor încasate din impozitele și taxele pe proprietate care au fost de 182.6 milioane RON. În ceea ce privește sumele încasate din taxa pe utilizarea bunurilor și autorizarea utilizării bunurilor sau pe desfășurarea de activități (ce include și impozitul pe mijloacele de transport) acestea au fost de 48.6 milioane RON în 2021.

Conform legislației naționale, principalele impozite colectate la nivel local sunt cele pe proprietate (terenuri și clădiri) și impozitele auto. Legislația națională impune pentru taxa pe clădiri, cel mai important flux financiar generat la nivel local, o limită de taxare, între 0,08 – 0,2% pentru imobilele rezidențiale, atât pentru persoanele fizice, cât și juridice, respectiv între 0,2-1,3% pentru clădirile nerezidențiale deținute de persoanele juridice.

TABEL 56 - PRINCIPALELE SURSE DE VENIT DE LA NIVEL LOCAL

VENITURI LA NIVEL LOCAL	2022
Impozite și taxe pe proprietate	205.7 milioane RON
Impozite și taxe pe clădiri	179.7 milioane RON
Impozit și taxe pe teren	17.9 milioane RON
Taxe judiciare de timbru și alte taxe	7.48 milioane RON
Taxe pe utilizarea bunurilor, autorizarea utilizării bunurilor sau pe desfășurarea de activități	47.1 milioane RON
Impozit pe mijloacele de transport	43.4 milioane RON
Alte taxe	3.67 milioane RON

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

ANALIZA CHELTUIELILOR LA NIVELUL PRIMĂRIEI MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Creșterea cheltuielilor de la nivelul Primăriei Municipiului Timișoara, atât pentru secțiunea de funcționare, cât și de dezvoltare, au fost o urmare a creșterii semnificative a veniturilor în ultimii doi ani. În 2022, Municipiul Timișoara a raportat cheltuieli de 1.458 miliarde RON, din care 971.4 milioane RON cheltuielile secțiunii de funcționare și 486.8 milioane RON cheltuielile secțiunii de dezvoltare. În 2021, cheltuielile cu secțiunea de funcționare au fost de 879.1 milioane RON, iar cu secțiunea de dezvoltare de 262.9 milioane RON.

Se remarcă o creștere semnificativă în 2022 a cheltuielilor de dezvoltare, de aproape 85%, comparativ cu 2021. Cu toate acestea, cheltuielile de funcționare reprezintă în continuare aproximativ 66.6% din totalul cheltuielilor și 102% din totalul veniturilor proprii, inclusiv din cotele defalcate IPV. Cheltuielile de funcționare sunt și ele în creștere față de 2021.

TABEL 57 - CHELTUIELI LA NIVELUL PRIMĂRIEI MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2016-2022

Municipiul Timișoara	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Structură	Structură
								% 2022	% 2016
Total cheltuieli	1,458,255,782	1,142,094,629	866,721,106	818,737,573	630,071,555	806,024,052	814,374,002	100%	100%
Cheltuieli de personal	215,318,934	202,426,885	210,296,704	197,620,113	159,883,220	323,014,176	257,850,464	14.77%	31.66%
Bunuri și servicii	285,365,648	271,956,293	264,009,870	243,711,820	165,546,694	186,490,015	241,453,503	19.57%	29.65%
Dobânzi	15,905,117	9,657,547	16,503,556	17,792,153	9,052,977	10,643,225	12,990,166	1.09%	1.60%
Subvenții	283,388,446	282,154,377	163,117,811	126,191,690	128,052,644	110,210,852	78,883,298	19.43%	9.69%
Transferuri între unități ale adm publice locale	68,050,489	23,944,428	35,937,056	44,144,601	9,053,262	14,421,508	12,732,255	4.67%	1.56%
Alte transferuri	14,460,281	11,302,268	9,526,469	7,829,365	6,637,555	3,999,842	2,037,703	0.99%	0.25%
Proiecte cu finanțare din fonduri europene	234,180,165	108,761,136	15,064,259	2,152,010	248,530	282,889	44,995,043	16.06%	5.53%
Asistență socială	41,619,843	37,363,312	36,379,407	35,836,716	28,041,125	22,241,767	21,281,023	2.85%	2.61%
Alte cheltuieli	63,620,718	51,195,366	30,698,463	18,762,222	11,251,074	8,588,018	12,733,730	4.36%	1.56%
Cheltuieli de capital	225,479,170	132,760,278	70,818,105	90,716,273	97,735,183	91,804,847	80,461,190	15.46%	9.88%
Operațiuni financiare	11,657,695	11,657,683	16,120,905	37,068,286	30,314,434	37,659,521	48,955,627	0.80%	6.01%
Plăți efectuate și recuperate	-790,724	-1,084,944	-1,751,499	-3,087,676	-15,745,143	-3,332,608	0	-0.05%	0.00%

Sursa: prelucrare proprie pe baza datelor publicate de ministerul dezvoltării, lucrărilor publice și administrației, direcția pentru politici fiscale și bugetare locale

În 2022, cheltuielile de personal au reprezentat 14.77% din totalul cheltuielilor, bunuri și servicii 19.57%, iar subvențiile 19.43%. Cheltuielile de capital au fost de 15.46%, iar cheltuielile cu proiecte FEN de 16.06%. Atât cheltuielile de capital, cât și cele privind proiectele FEN, au avut o curbă ascendentă în 2022, mult peste creșterea nivelului general de cheltuieli. Costurile cu rambursările de credite, inclusiv dobânzile aferente, sunt scăzute, de aprox. 2%, cu dobânzile reprezentând 1% din cheltuieli în 2022.

Costurile cu subvențiile au crescut semnificativ în 2021 și 2022, reprezentând în anul fiscal anterior 20% din totalul cheltuielilor. Cea mai însemnată pondere o reprezintă subvenția pentru termie, de aproape 190 milioane RON numai în 2022, ce reflectă atât creșterea cheltuielilor de funcționare din cauza crizei energetice și datoriile istorice către societatea de termoficare, dar și ineficiența actuală a sistemului de încălzire, lipsit de investiții semnificative în perioada anterioară. Costurile ridicate cu subvenționarea sistemului de termoficare nu sunt o caracteristică doar a Timișoarei, ci a majorității municipiilor din România care încă au sisteme centralizate de termoficare, Bucureștiul fiind cel mai cunoscut exemplu. Subvenționarea sistemului public de transport reprezintă de asemenea o cheltuială semnificativă, de aproape 93.2 milioane RON în 2022.

TABEL 58 - CHELTUIELI CONFORM CLASIFICAȚIEI FUNCȚIONALE ÎN PERIOADA 2016-2022

Municipiul Timișoara	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Structură % 2022	Structură % 2016
Cheltuieli totale conform clasificației funcționale	1,458,255,782	1,142,094,629	866,721,106	818,737,573	630,071,555	806,024,052	814,374,002	100%	100%
Servicii publice generale	132,171,221	105,849,729	111,699,618	93,752,343	72,725,090	68,422,318	71,333,225	9.06%	8.76%
Apărare, ordine publică și siguranță națională	34,120,490	32,137,703	34,429,584	36,521,095	32,810,123	28,834,668	22,700,217	2.34%	2.79%
Învățământ	137,115,482	109,503,919	85,212,105	68,173,247	54,533,501	242,600,772	218,080,986	9.40%	26.78%
Sănătate	66,449,879	59,838,359	62,737,160	70,556,331	34,568,837	29,730,337	18,265,700	4.56%	2.24%
Cultură, recreere și religie	210,475,117	136,829,862	112,759,854	114,869,936	93,041,953	91,324,297	95,217,002	14.43%	11.69%
Asigurări și asistență socială	117,338,910	116,250,957	116,924,213	108,185,639	76,029,074	64,072,789	54,178,425	8.05%	6.65%
Locuințe, servicii și dezvoltare publică	44,439,085	47,416,337	51,925,642	64,727,972	28,272,653	48,141,654	105,781,208	3.05%	12.99%
Protecția mediului	48,172,089	43,009,502	35,977,319	20,885,692	10,628,502	12,804,724	17,378,345	3.30%	2.13%
Combustibili și energie	249,105,132	281,567,718	90,966,237	58,738,645	67,387,024	68,960,586	17,278,697	17.08%	2.12%
Transporturi	418,750,825	209,690,543	164,089,374	182,326,673	160,074,798	151,131,907	194,160,197	28.72%	23.84%
Alte cheltuieli	117,552	0	0	0	0	0	0	0.01%	0.00%

Sursa: prelucrare proprie pe baza datelor publicate de ministerul dezvoltării, lucrărilor publice și administrației, direcția pentru politici fiscale și bugetare locale

În ceea ce privește cheltuielile funcționale ale municipalității, ies în evidență categoriile *Transporturi* (28.72%) și *Combustibili și energie* (17.08%). Alocările financiare au crescut pentru majoritatea categoriilor, cu o creștere anuală de 53% în cazul categoriei *Cultură, recreere și religie* și 99.6% pentru *Transporturi*. Singurele scăderi anuale sunt la capitolul *Apărare, ordine publică și siguranță națională, Locuințe, servicii și dezvoltare publică, respectiv Combustibili și Energie*.

6.8.3. POLITICA DE INVESTIȚII

Administrațiile publice locale au o paletă potențială variată pentru finanțarea investițiilor de capital:

- Utilizarea resurselor financiare proprii;
- Utilizarea fondurilor europene nerambursabile sau alte surse externe de finanțare nerambursabile;
- Utilizarea programelor naționale pentru investiții (ex: Programul Național de Investiții Anghel Saligny și Administrația Fondului de Mediu, respectiv prin investiții derulate prin intermediul Companiei Naționale de investiții, etc.);
- Contractarea de împrumuturi pentru investiții de la instituțiile de stat, instituții internaționale sau bănci comerciale.

Politica de investiții este un factor cheie în dezvoltarea sustenabilă a administrației. Autoritatea publică locală are delegate atribuții și responsabilități și poate implementa proiecte de investiții într-un număr

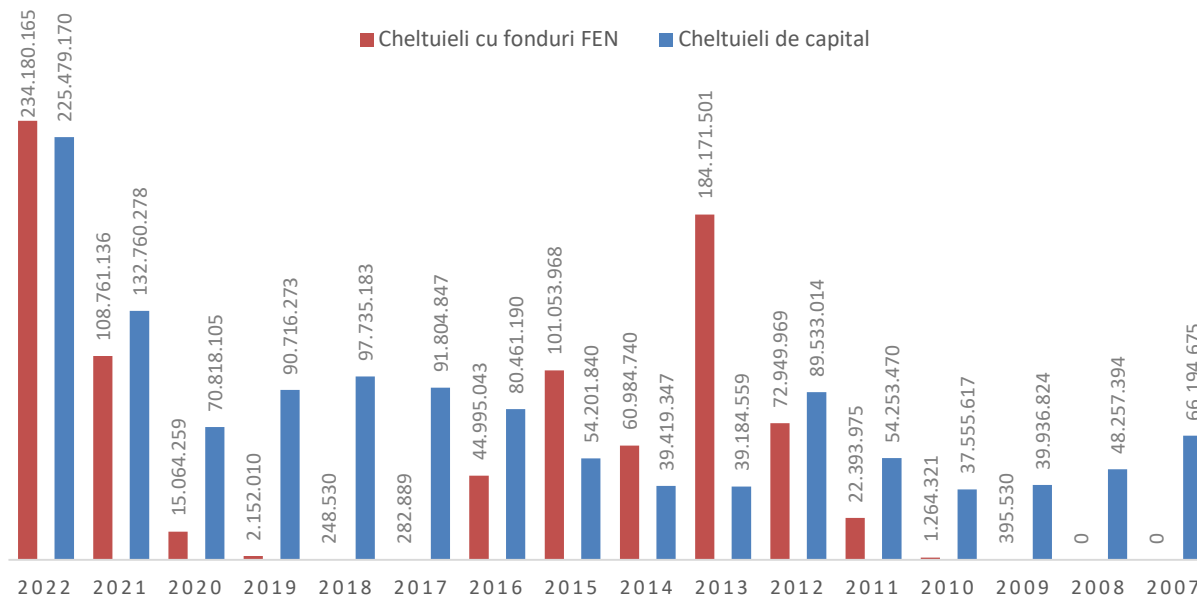
ridicat de domenii cu impact direct asupra calității vieții urbane. Pregătirea planului multianual de investiții trebuie să urmeze o procedură transparentă, să se fundamenteze pe formate extinse de consultare și dezbatere, urmărindu-se viziunea de dezvoltare și prioritățile asumate de administrație în documentele strategice precum *Strategia de Dezvoltare Locală*.

Mai mult, decizia de investiție trebuie să se fundamenteze pe o evaluare cuprinzătoare a (i) resurselor disponibile (posibilitatea a atrage fonduri externe nerambursabile pentru investiții este o dimensiune cheie), (ii) raportul cost beneficiu și costurile de mentenanță, (iii) impactul investiției în îmbunătățirea dezvoltării urbane și calității vieții și (v) randamentul investiției. Programele de investiții trebuie corelate cu programele europene de finanțare, în special Cadrul Financiar Multianual 2021-2027 și Planului Național de Redresare și Reziliență.

Timișoara este unul dintre municipiile reședință de județ cu cele mai ridicate bugete din România, ceea ce îi oferă capacitatea de a utiliza un mix variat de surse pentru a-și finanța programul ambițios de investiții. Cu toate acestea, ultimii doi ani arată o abordare ce favorizează o absorbție ridicată a fondurilor europene pentru cheltuielile de la nivel local, 2022 fiind un an record pentru cheltuielile FEN raportate, de aproape 235 milioane RON. Suma reprezintă 16% din totalul cheltuielilor și este cea mai ridicată valoare absolută din întreaga perioadă 2007-2022. Pentru 2023, municipalitatea și-a propus un plan ambițios de cheltuieli FEN de aproape 800 milioane RON.

În 2022, cheltuielile FEN au depășit ca valoarea absolută cheltuielile de capital, din surse proprii. Figura următoare indică evoluția cheltuielilor de investiții ale Municipiului Timișoara.

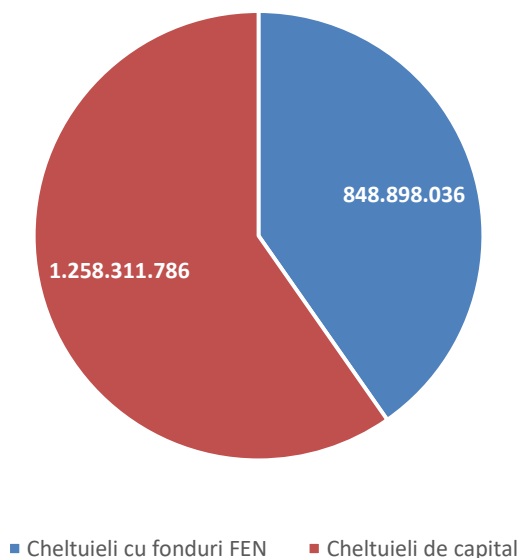
FIGURĂ 162 - CHELTUIELI DE CAPITAL ȘI CHELTUIELI FEN ÎN PERIOADA 2007-2022 (RON)

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Raportându-ne la întreaga perioadă 2007-2022, Primăria Municipiului Timișoara a alocat cheltuielilor de capital și cu fonduri FEN 2.1 miliarde RON din bugetul local, aproape 16.7% din totalul cheltuielilor. În 2022, cele două tipuri de cheltuieli se ridică la 31.5%, iar în 2021 21.15%, o schimbare semnificativă de abordare față de perioada 2016-2020, generată desigur și de o politică pro investiții a actualei administrații, dar și de finalizarea CFM 2014-2020 în anul 2023.

FIGURĂ 163 - CHELTUIELI DE CAPITAL ȘI CHELTUIELI FEN ÎN PERIOADA 2007-2022 (RON)

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Evoluția cheltuielilor cu proiecte cu fonduri europene confirmă un obiectiv asumat de Primăria Municipiului Timișoara. Politica de investiții s-a axat în ultimii ani pe o absorbție ridicată de fonduri europene pentru a susține o politică de investiții foarte ambițioasă la nivel local. Proiectul de buget pentru 2023 continuă asumarea unor ținte foarte ambițioase pentru cheltuielile de investiții, atât din surse proprii, cât mai ales fonduri europene nerambursabile, inclusiv din Planul Național de Redresare și Reziliență.

Primăria Timișoara are un program de investiții foarte ambițios la începutul anului 2023, cu proiecte cu finanțare din fonduri FEN cu o valoare totală de 872 milioane RON, din care fonduri externe nerambursabile de 539 milioane RON. Dintre acestea, lucrările în cadrul proiectelor aflate în implementare sunt de 787,7 milioane RON, iar proiectele noi de 84,3 milioane RON. Din surse proprii, programul de dezvoltare are o valoare totală de 393,7 milioane RON, lucrările în cadrul proiectelor aflate în implementare sunt de 273.9 milioane RON, iar proiectele noi de 36.4 milioane RON.

Conform datelor publice publicate de Primăria Municipiului Timișoara, 55.13% din planul de investiții se referă la domeniul *Transporturi*, urmat de domeniul *Învățământ* cu 11.69% și domeniul *Locuințe, servicii și dezvoltare publică* cu 10.32%. Urmează capitolul bugetar *Sănătate* cu 9.85%, *Cultură, recreere și religie* cu 6.27%, *Combustibili și energie* cu 2.77% și *Asigurări și asistență socială* cu 2.54%.

TABEL 59 - PROGRAMUL DE INVESTIȚII 2023

PROGRAMUL DE INVESTIȚII – FEN 2023	VALOARE	SURSĂ FONDURI
Proiecte cu finanțare din Fonduri Externe Nerambursabile	872 milioane RON	Buget de stat 121 milioane RON FEN 539 milioane RON Credit BERD 19.7 milioane

PROGRAMUL DE INVESTIȚII – FEN 2023	VALOARE	SURSĂ FONDURI
		Surse proprii instituții subordonate 0.19 milioane Buget local 191,1 milioane RON
Lucrări în continuare/aflate în implementare	787,7 milioane RON	
Lucrări noi	84,3 milioane RON	

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate Primăria Municipiului Timișoara

PROGRAMUL DE DEZVOLTARE - INVESTIȚII 2023	VALOARE	SURSĂ FONDURI
Proiecte cu finanțare din surse proprii		Bugetul local 306,1 milioane RON Bugetul de stat 56,6 milioane RON Surse proprii instituții subordonate 9,3 milioane RON Credit BERD 21,5 milioane RON
	393, 7 milioane RON	
Lucrări în continuare/aflate în implementare	273.9 milioane RON	
Lucrări noi	36,4 milioane RON	

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate Primăria Municipiului Timișoara

6.8.4. SISTEMUL DE PROCEDURI

Sistemul de proceduri este esențial pentru reglementarea și eficientizarea activității autorității publice. Procedurile sunt critice în formalizarea și stabilirea parametrilor de lucru din interiorul instituției, clarificarea rolurilor și delimitarea responsabilităților și competențelor. La nivelul Primăriei Municipiului Timișoara sunt implementate două tipuri de proceduri: (1) *proceduri de sistem* care descriu activități și procese pentru a le eficientiza și standardiza, respectiv pentru a impune o strategie de limitare a riscurilor care ar putea afecta atingerea obiectivelor stabilite și (2) *proceduri operaționale* care gestionează majoritatea proceselor derulate în interiorul instituției și descriu un proces sau o activitate care se desfășoară la nivelul unuia sau mai multor compartimente dintr-o entitate, fără aplicabilitate la nivelul întregii entități publice.

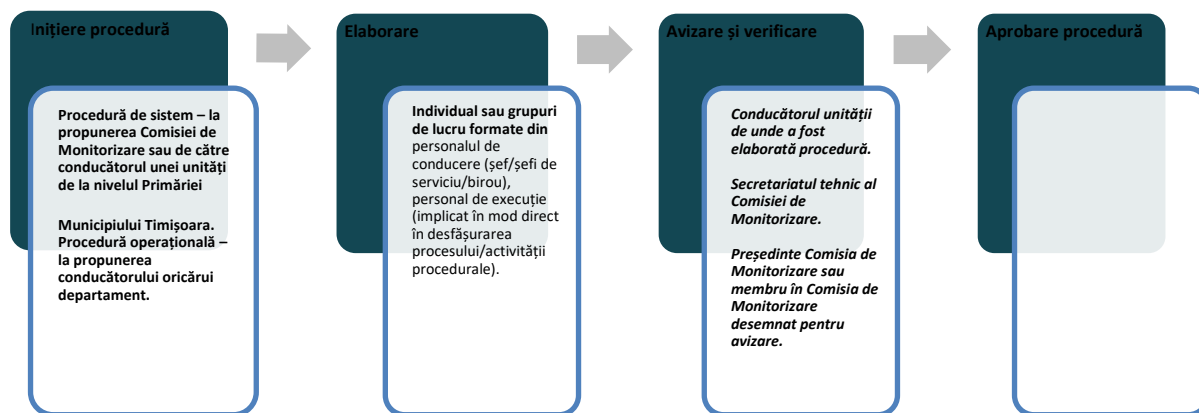
Identificarea proceselor ce necesită derularea de proceduri specifice urmează două etape, în funcție de aplicabilitatea acestora.

- Procedurile de sistem se inițiază la propunerea *Comisiei de Monitorizare* sau de către conducătorul unei unități cu scopul de a gestiona riscurile ce pot pune în pericol funcționarea de ansamblu și/sau atingerea obiectivelor generale ale Primăriei Municipiului Timișoara. În acest sens, *Comisia* identifică, evaluează și prioritizează riscurile care pot afecta atingerea obiectivelor generale și funcționarea de ansamblu a instituției având în vedere reglementările aplicabile

(legi, hotărâri de guvern, ordine, standarde, etc.). Ulterior sunt stabilite procedurile de sistem necesare, compartimentele responsabile și termenele asumate;

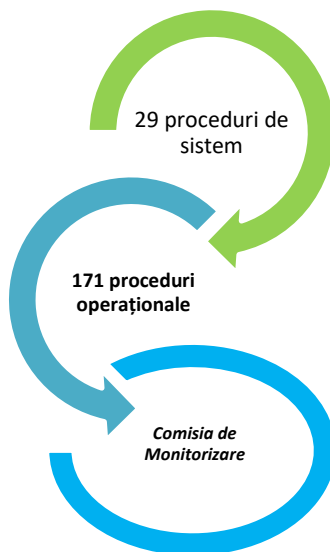
- Procedurile operaționale se inițiază de către conducătorul oricărui compartiment pentru a descrie activitățile sau procesele, în vederea eficientizării și standardizării acestora și pentru a gestiona unul sau mai multe riscuri ce pot pune în pericol atingerea unui obiectiv specific stabilit. Conducătorul compartimentului preia lista obiectivelor specifice și a activităților precum și lista riscurilor, elaborate în cadrul sistemului de control managerial; prioritizează obiectivele specifice, activitățile și riscurile; stabilește lista procedurilor operaționale necesare, persoana/persoanele responsabile și termenele asumate.

FIGURĂ 164 - PROCESUL DE ELABORARE A UNEI PROCEDURI

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor transmise de Primăria Municipiului Timișoara

FIGURĂ 165 - SISTEMUL DE PROCEDURI IDENTIFICAT

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor transmise de Primăria Municipiului Timișoara

6.8.5. TRANSPARENTĂ ȘI ACCESUL LA INFORMAȚII

Primăria Municipiului Timișoara și-a asumat o guvernare deschisă și o politică de transparență și deschidere a datelor publice. Municipalitatea este parte a Parteneriatului Local pentru Guvernare Deschisă (Open Government Partnership/OGP Local) din octombrie 2020 și a adoptat în 2022 un plan de acțiuni subsecvent acești politici, Planul Local de Acțiune pentru guvernare deschisă 2022 – 2023, adoptat prin HCLTM nr 211/24.05.2022.

Calitatea datelor publice și mecanismelor de consultare a crescut substanțial în perioada recentă, Primăria Municipiului Timișoara adoptând mai multe instrumente publice de consultare: un portal de dezbateri publice, decidem.primariatm.ro, o platformă de consultare pentru bugetul anual, buget.primariatm.ro, pentru creșterea transparenței administrației publice sau adoptarea începând cu anul 2022 a programului de bugetare participativă. Mai mult, procesul de consultare publică a fost îmbunătățit considerabil în ultimii ani, inclusiv datorită reluării activității Consiliul Consultativ pe Probleme de Tineret, a muncii managerilor de cartier și Consiliilor de Cartier aferente, a stabilirii Consiliului Seniorilor sau Consiliul Consultativ al Minorităților Naționale, a echipelor de voluntari din cadrul administrației, în special în domeniul IT, precum și derularea unor proiecte de implicare civică în care administrația este partener.

Timișoara beneficiază și de un Centru de Proiecte cu dublu rol – de a facilita accesul la finanțări pentru cetățenii și actorii de la nivel local, dar și de a oferi accesul la spații pentru organizatorii de evenimente culturale, sociale, sportive, de tineret, etc. Conform datelor de pe platforma proprie, Centrul de Proiecte a finanțat 176 proiecte în domeniile Cultură, Sport și Comunitate în perioada 2022-2023.

La nivel național, România are o legislație consolidată în privința transparenței la nivelul autorităților publice, accesului la informații de interes public și organizarea de consultările publice privind principalele hotărâri de la nivel local, dar subutilizată de numeroase administrații publice locale. Utilizarea acestor mecanisme de colaborare între administrația locală, cetățeni, grupuri civice sau societatea civilă este însă de multe ori limitată și nu reușește să aducă o contribuție semnificativă în îmbunătățirea proceselor locale de decizie.

Cele mai importante prevederi legale în domeniu includ:

- [Legea nr. 52 din 21 ianuarie 2003 privind transparența decizională în administrația publică;](#)
- [Legea nr. 544 din 12 octombrie 2001 privind liberul acces la informațiile de interes public;](#)
- [Legea nr. 109 din 25 aprilie 2007 privind reutilizarea informațiilor din instituțiile publice.](#)

De asemenea, pentru facilitarea publicării de date publice deschise, au fost publicate o serie de recomandări pentru autoritățile publice:

- [Ghid de publicare a datelor deschise, aprilie 2015, elaborat de Cancelariai Prim-Ministrului în parteneriat cu membri ai Coaliției pentru Date Deschise;](#)
- [Metodologia pentru publicarea datelor deschise, iulie 2018, document elaborat de Secretariatul General al Guvernului.](#)

Deschiderea administrațiilor publice locale către actorii resursă de la nivel local, fie ei ONG-uri, grupuri civice, mediul de afaceri, mediul profesional, etc., este o dimensiune cheie pentru îndeplinirea bunei guvernări. De cele mai multe ori, însă, procesul de transparență și consultare publică asumat de autoritatea locală este unul limitat, iar participarea publică este îngrădită de o serie de bariere. Dezbaterile publice privind cele mai importante hotărâri de la nivel local (ex. adoptarea bugetului local) sunt dificil de înțeles pentru publicul larg în lipsa unui limbaj simplificat, a prezentării propunerii de buget local într-o formă accesibilă. Lipsa unor date publice structurate coerent pe pagina instituției creează opacitate și bariere adiționale între cetățean și administrație.

Lipsa unor sisteme simple, ușor de utilizat și, de cele mai multe ori digitale, prin care aceștia să sesizeze nevoile pe care le au (sau nevoi punctuale la nivelul cartierului/comunității unde locuiesc) și să poată urmări rezolvarea acestora duce la o satisfacție în scădere a acestora și, din punct vedere procedural, utilizarea de alte instrumente pe care le au la îndemână deși nu au fost concepute pentru acest lucru (utilizarea excesivă a Legii 544/2001 pentru a semnala diverse nevoi, în cazul Primăriei Municipiului Timișoara fiind vorba de transparentizarea utilizării banilor publici și modul de îndeplinire a atribuțiilor administrației locale).

Primăria Municipiului Timișoara și-a asumat însă ținte ambițioase în cadrul politicii de deschidere către cetățeni, atât din perspectiva calității datelor publice, dar și a proceselor de consultare cu aceștia. Acest fundament al politicii asumate de administrație se regăsește și în contractarea recentă a unei *Strategii de Participare Publică*²⁵¹ cu termen de predare în august 2023, un document cheie ce ar trebui să ofere o platformă integrată privind îmbunătățirea relației dintre cetățeni, actori resursă și administrația publică locală. Administrația locală a adoptat în ultimii doi ani instrumente cheie pentru transparentizarea activității, inclusiv adoptarea platformelor de consultări pentru buget și principalele hotărâri locale, publicarea de date publice în format deschis sau adoptarea unui program de bugetare participativă.

Printre obiectivele majore pentru 2023, așa cum reies ele din raportul anual al primarului pentru 2022, regăsim²⁵²:

- Implementarea campaniei bugetului participativ „Timișoara Decide”, ediția a doua, și a proiectelor câștigătoare (atât cele din ediția anterioară, cât și cele ce urmează a fi identificate în 2023);
- Monitorizarea și implementarea celor 4 angajamente prevăzute în PLA pentru guvernare deschisă Atragerea resurselor necesare pentru implementarea angajamentelor prevăzute în PLA;
- Recrutarea a încă 6 manageri de cartier și stabilirea procedurilor de lucru, astfel încă aceștia să fie un liant între administrația locală și cetățeni;
- Identificarea unor spații fizice pentru activitatea managerilor de cartiere și stabilirea unui program constant al acestora în fiecare zonă de care răspund;
- Elaborarea unui plan de întâlniri recurente a administrației locale cu reprezentanți din fiecare cartier/zonă Coordonarea elaborării Strategiei de eficientizarea a participării publice a Municipiului Timișoara, precum și a celor două cursuri de formare dedicate angajaților PMT privind participarea publică și comunicarea cu cetățenii;
- Finalizarea și adoptarea Strategiei de tineret a Municipiului Timișoara;
- Continuarea întâlnirilor lunare ale CCPT;
- Continuarea implementării proiectelor cu caracter civic.

În perioada 2019-2022, municipalitatea a primit un număr de 1,266 cereri de informații de interes public în virtutea Legii nr. 544/2001. Numărul cererilor soluționate favorabil este foarte ridicat, însă termenul mediu de soluționare a acestora este de 30 zile pentru multe dintre solicitările formulate de persoanele fizice sau juridice. Modalitatea de adresare este în general în format electronic, în special în ultimii 3 ani. Numărul de reclamații administrative este relativ ridicat, 23 în 2022 și 34 în 2021, chiar dacă toate au fost respinse de administrația locală, în timp ce plângerile în instanță sunt în scădere, cu 6 plângeri în 2022 și 3 în 2021, comparativ cu 40 în 2020 și 46 în 2019.

---

²⁵¹ <https://www.primariatm.ro/2023/04/13/timisoara-va-avea-prima-strategie-de-participare-publica/>

²⁵² Raportul anual al Primarului 2022, Primăria Municipiului Timișoara

TABEL 60 - RAPOARTELE ANUALE DE EVALUARE A IMPLEMENTĂRII LEGII NR. 544/2001

AN	TOTAL CERERI LEGEA NR. 544/2001	PERSOANE FIZICE	PERSOANE JURIDICE	TERMEN MEDIU DE RĂSPUNS
2019	405	231	174	146 – soluționate în termen de 10 zile, 259 – soluționate în termen de 30 zile, 17 – redirecționate către alte instituții, 0 – solicitări cu termen depășit, 20- solicitări respinse. Modalitate de adresare: 186– suport hârtie, 219 – suport electronic
2020	290	187	103	72 – soluționate în termen de 10 zile, 166 – soluționate în termen de 30 zile, 41 – redirecționate către alte instituții, 0 – solicitări cu termen depășit, 11 - solicitări respinse. Modalitate de adresare: 29 – suport hârtie, 261 – suport electronic
2021	257	169	88	116 – soluționate în termen de 10 zile, 107 – soluționate în termen de 30 zile, 34 – redirecționate către alte instituții, 0 – solicitări cu termen depășit, 19 - solicitări respinse. Modalitate de adresare: 18 – suport hârtie, 239 – suport electronic
2022	314	197	117	118 – soluționate în termen de 10 zile, 148 – soluționate în termen de 30 zile, 48 – redirecționate către alte instituții, 0 – solicitări cu termen depășit, 21 - solicitări respinse. Modalitate de adresare: 16 – suport hârtie, 298 – suport electronic

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

În perioada analizată au existat reclamații administrative sau plângeri în instanță împotriva municipalității pe baza refuzului de a oferi informații de interes public, însă cu o scădere accentuată în perioada 2021-2022 privind plângerile în instanță:

- În 2022, 23 reclamații administrative – 34 respinse și 6 plângeri în instanță din care 4 soluționate favorabil în favoarea instituției, 2 respinse;
- în 2021, 34 reclamații administrative – 34 respinse și 3 plângeri în instanță din care 0 soluționate favorabil în favoarea instituției, 1 respinsă și 2 în curs de soluționare;
- în 2020, 31 reclamații administrative – 31 respinse și 40 plângeri în instanță din care 29 soluționate favorabil în favoarea instituției, 8 respinse, 3 în curs de soluționare;

- în 2019, 8 reclamații administrative din care 8 respinse și 46 plângeri în instanță din care 34 soluționate favorabile în favoarea, 7 respinse și 5 în curs de soluționare.

Raportul de evaluare a implementării Legii nr. 544/2011 este public pe pagina oficială a instituției, însă acesta nu este în format editabil, în contradicție cu celelalte rapoarte publice de instituție, inclusiv raportul privind transparența decizională. De asemenea, nu sunt enumerate nevoi sau puncte cheie pentru îmbunătățirea accesului la informațiile de interes public.

Primăria Timișoara publică în mod regulat rapoartele anuale de evaluare a implementării Legii nr. 52/2003 pe pagina proprie, iar ultimele două rapoarte, aferente anilor 2021 și 2022, sunt în format editabil. Aproape toate proiecte de acte normative sunt anunțate public, iar interacțiunea și consultarea publică cu cetățenii și asociațiile legal constituite au crescut în ultimii 2 ani, inclusiv în ceea ce ține de numărul de recomandări primite și implementate.

TABEL 61 - RAPOARTELE ANUALE DE EVALUARE A IMPLEMENTĂRII LEGII NR. 52/2003

AN	PROIECTE ACTE NORMATIVE ANUNȚATE PUBLIC	NUMĂR TOTAL RECOMANDĂRI PRIMITE	NUMĂR RECOMANDĂRI INCLUSE ÎN PROIECTE	NUMĂR TOTAL DEZBATERI PUBLICE ORGANIZATE
2022	370	32	14 (pentru 10 acte normative)	9 (3 – la cererea asociațiilor legal constituite, 1 – alte autorități, 5 – inițiativă proprie)
2021	196	112	15	5 (Numărul întâlnirilor organizate la cererea asociațiilor legal constituite)
2020	181	24	2	0 (Numărul întâlnirilor organizate la cererea asociațiilor legal constituite)
2019	651	9	2	2 (Numărul întâlnirilor organizate la cererea asociațiilor legal constituite)

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

Programul de bugetare participativă derulat de Primăria Municipiului Timișoara în 2022 a avut cel mai mare număr de proiecte depuse, voturi înregistrate și cel mai votat proiect între municipiile reședință de județ. Într-un raport al Centrului Român de Politici Europene, care a evaluat la nivel național acest instrument de participare publică, programul derulat de municipalitate a fost considerat cel mai de succes²⁵³.

²⁵³ Centrul Român de Politici Europene, Cum arată bugetarea participativă în România, <https://www.crpe.ro/wp-content/uploads/2022/12/RAPORT-Bugetare-participativa-Romania-CRPE-decembrie-2022.pdf>

TABEL 62 - PROGRAMUL DE BUGETARE PARTICIPATIVĂ 2022

NUMĂR PROIECTE DEPUSE / NUMĂR PROIECTE ELIGIBILE	NUMĂR PROIECTE FINANȚATE	VALOARE BUGET	NUMĂR VOTURI ÎNREGISTRATE/CEL MAI VOTAT PROIECT/NUMĂR VOTANȚI
113 / 52	8	3,000,000 RON	19,258 / 1,465 / 6,715

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

TABEL 63 - ALTE INSTRUMENTE SAU FORME DE PARTICIPARE ȘI IMPLICARE PUBLICĂ

DENUMIRE INSTRUMENT	DESCRIERE
Platforma https://decidem.primariatm.ro/	Platformă de consultări și dezbateri publice pentru proiecte de investiții. Conform raportului primarului pe anul 2022, peste 2000 de cetățeni au transmis opinii în format fizic sau online privind investițiile derulate de administrație.
Platforma https://buget.primariatm.ro/	Prezentarea în format interactiv a bugetului public local unde se pot transmite opinii cu privire la proiectul de buget.
Managerii de cartiere	9 Poziții de Manager de Cartier (4 ocupate în 2022) pentru menținerea relației cu Consiliile Consultative de Cartier și formularea de recomandări privind politicile publice locale.
Consilii Consultative	Operaționalizarea sau în curs de operaționalizare a Consiliilor Consultative ale Tinerilor, Seniorilor, Minorităților Naționale și Cartierelor.
Implementarea principiilor guvernării deschise	Planul Local de Acțiune (PLA) pentru guvernare deschisă 2022- 2023 al Municipiului Timișoara a fost adoptat prin HCLTM nr. 211 din 24.05.2022. Pe lângă măsurile de guvernare deschisă, planul include și programe de formare pentru 75 de angajați ai instituției.
Strategia de participare publică	Termen de predare a Strategiei de Participare Publică în august 2023.ă
Centrul de Proiecte Timișoara	Comunitatea din Timișoara beneficiază și de un Centru de Proiecte, o instituție publică cu personalitate juridică aflată în subordinea Consiliului Local Timișoara. Centrul are un dublu rol – acela de a oferi acces la finanțări pentru comunitate (ONG-uri, grupuri civice, industria creativă, cetățeni, etc.) și de a asigura spații pentru comunitate pentru organizarea de evenimente culturale, de tineret, sportive, de mediu sau alte evenimente cu implicare civică și socială.

6.8.6. RESURSE MATERIALE

Conform datelor furnizate de către Primăria Municipiului Timișoara, instituția beneficiază de infrastructură hardware cu o vechime medie, majoritatea unităților de lucru nefiind mai vechi de 8 ani.

Numărul total de echipamente este de aproximativ 350 unități tip desktop, 50 calculatoare portabile tip laptop, și 160 stații virtuale VDI. Mentenanța echipamentelor hardware este asigurată intern. Primăria utilizează pentru procesele interne de lucru soluțiile software HCL Notes și Webcon BSP.

Ca urmare a chestionarului aplicat intern, personalul instituției percepe echipamentele utilizate ca fiind într-o stare satisfăcătoare. 1 din 2 angajați ai Primăriei Municipiului Timișoara percep însă calculatoarele desktop ca fiind Foarte Vechi (18%) sau Vechi (30.8%), în timp ce numai 1 din 5 (20.5%) le percep ca fiind noi. 15.4% le consideră relativ noi. Calculatoarele desktop sunt unitățile de lucru percepute ca cele mai vechi la nivelul instituției, fiind și cele mai folosite de către angajați. Numai 7.7% dintre angajați consideră multifuncționalele ca foarte vechi, în timp ce 53.8% le consideră noi. Este nevoie de o analiză a nevoilor de lucru ale angajaților, în special la nivelul unităților tip desktop, și eventual înlocuirea acestora cu unități mai performante.

INFRASTRUCTURA HARDWARE	NUMĂR TOTAL	VECHIME MEDIE
Desktop	Aprox. 350	Vechimea infrastructurii variază între 1 și 8 ani.
Stații virtuale VDI (Virtual Desktop Infrastructure)	160	
Laptop	50	

INFRASTRUCTURA SOFTWARE	VERSIUNE
HCL NOTES (IBM Lotus Notes)	Versiunea 2022, licențe valabile.
Webcon BPS	

6.8.7. ANALIZA UAT-URILOR DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Dezvoltarea zonei urbane funcționale și creșterea cooperării între unitățile administrativ teritoriale din proximitatea Municipiului Timișoara sunt factori cheie nu doar în dezvoltarea economică și atragerea de noi investiții, cât mai ales în creșterea indicatorilor privind calitatea vieții. De multe ori însă, cooperarea limitată dintre reședința de județ și orașele sau comunele din proximitatea sa duce la o planificare deficitară a strategiilor de investiții, fără a corela viziunea și obiectivele acestora. În România, așa cum subliniază o analiză a Băncii Mondiale²⁵⁴, dezvoltarea metropolitană se confruntă cu numeroase provocări (infrastructură insuficient dezvoltată, cadru legislativ neclar și lipsa stimulentele pentru extinderea cooperării, planificare spațială limitată).

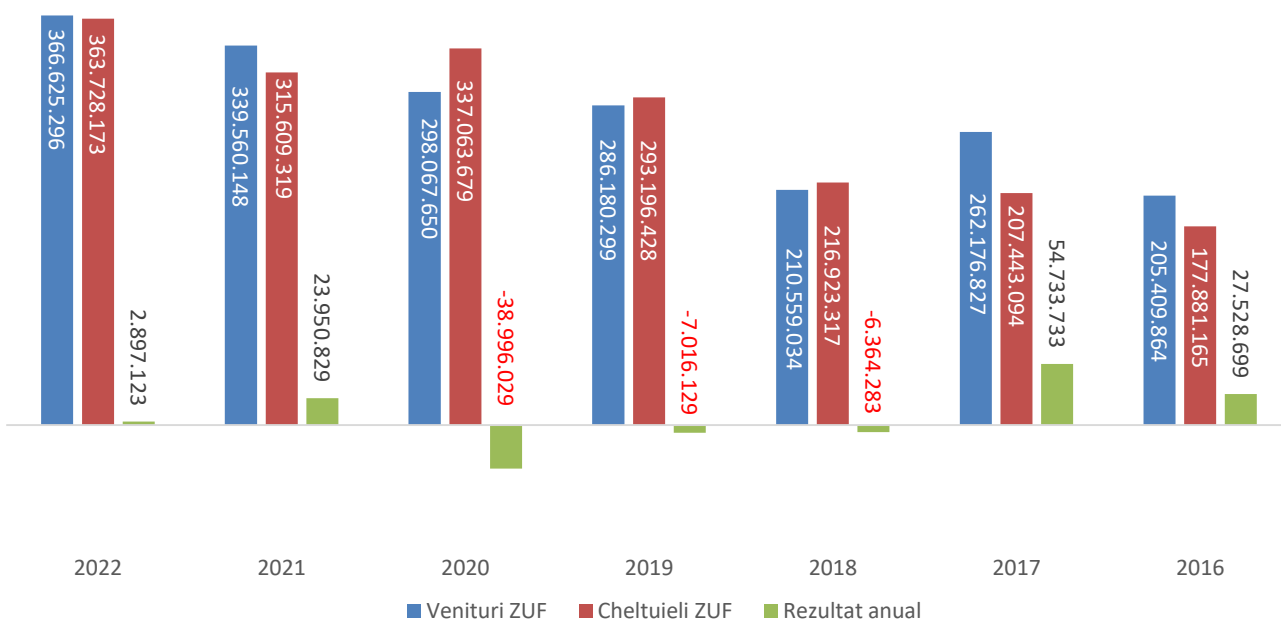
Zona Urbană Funcțională prevede, pe lângă Municipiul Timișoara, 12 UAT-uri componente: Ghiroda, Moșnița Nouă, Giroc, Șag, Sânmihaiu Român, U Săcălaz, Dudeștii Noi, Sânanndrei, Dumbrăvița, Giarmata, Remetea Mare și Bucovăț.

²⁵⁴ Growth Poles: The next Phase, document disponibil la adresa <http://documents1.worldbank.org/curated/en/286101468105256650/pdf/Full-report.pdf>

VENITURI

Unitățile administrative teritoriale din Zona Urbană Funcțională a Municipiului Timișoara au avut în anul fiscal 2022 venituri cumulate de 366,6 milioane RON, o creștere de 8% comparativ cu 2021 și 23% față de 2020. Cheltuielile acestora au crescut cu numai 8% în aceeași perioadă, până la 363.7 milioane RON, ceea ce a condus la o echilibrare a rezultatului financiar anual. În 2022, acestea au raportat un surplus de 2.9 milioane RON, comparativ cu 23.9 milioane RON în 2021 și un rezultat negativ de 39 milioane RON în 2020.

TABEL 64 - REZULTAT FINANCIAR ANUAL UAT-URI COMPONENTE ZONĂ URBAN FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Veniturile acestora au o structură echilibrată. Veniturile aferente impozitului pe venit reprezintă cel mai important flux financiar, de aproape 43% în 2022, urmat de veniturile proprii generate la nivel local (în special taxe și impozite), 34% în 2022. Structura bugetului este completată de veniturile din TVA (10.6% în 2022), subvenții de la bugetul de stat (7% în 2022) și venituri din fonduri europene nerambursabile (3.5% în 2022). Veniturile UAT-urilor din zona urbană funcțională reprezintă numai 24.5% din veniturile Municipiului Timișoara în anul 2022 (1.493 milioane RON), ceea ce indică dependența acestora de modelul de dezvoltare generat de municipalitate.

Veniturile proprii totale la nivel local (inclusiv IPV) sunt într-o creștere accelerată, de la 208 milioane RON în 2020 la 282 milioane RON în 2022, reprezentând 77% din venituri la finalul anului fiscal anterior. Această creștere indică o dezvoltare economică susținută, dar și lipsa unor venituri suplimentare generate în special de surse extra bugetare pentru fondurile europene nerambursabile. În cazul celor din urmă, în perioada 2020-2022, aferentă finalului Cadrului Financiar Multianual 2014-2020, veniturile din fonduri europene au fost de numai 48 milioane RON, o valoare foarte redusă comparativ cu alte zone urban funcționale și UAT-uri de dimensiuni și populație similare.

Veniturile generate la nivel local, excluzând impozitul pe venit, au crescut și ele în 2022 până la valoarea de 124 milioane RON (+36.5% față de 2020), depășind creșterea generală a veniturilor în perioada analizată. Generarea de venituri suplimentare la nivel local oferă o flexibilitate ridicată UAT-urilor în setarea viziunii de dezvoltare și politicilor de investiție, însă trebuie dublată și de o creștere semnificativă a veniturilor extra bugetare pentru susținerea unui politici ambițioase de investiții.

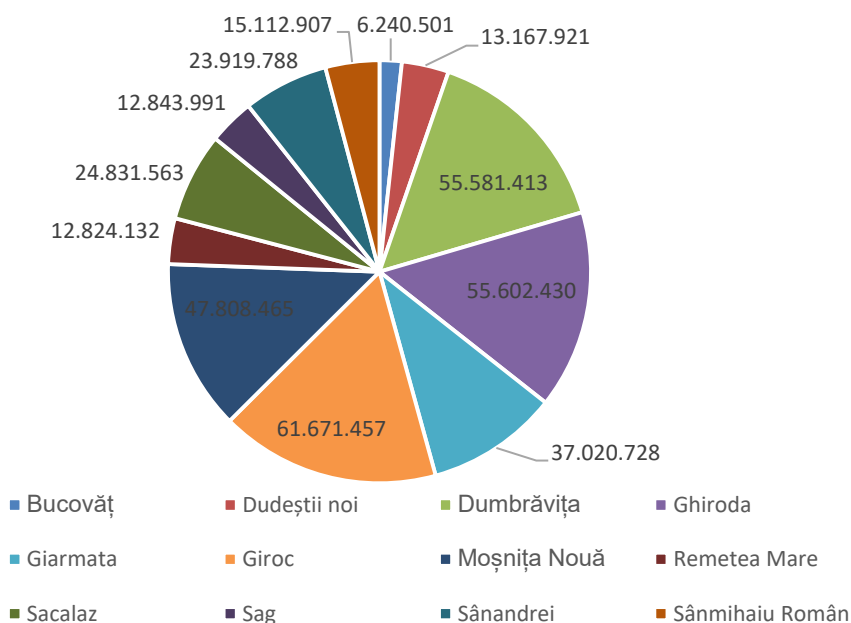
TABEL 65 - VENITURI UAT-URI DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

ZUF	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Structură % 2022	Structură % 2016
Total venituri RON	366,625,296	339,560,148	298,067,650	286,180,299	210,559,034	262,176,827	205,409,864	100%	100%
Venituri proprii totale:	282,062,925	246,067,865	208,059,389	206,759,013	145,679,260	162,023,863	141,189,480	76.93%	68.74%
Alocări Impozit pe venit (IPV)	141,375,259	115,000,556	103,539,112	78,728,709	58,455,778	69,113,303	55,740,250	38.56%	27.14%
Alocări IPV pentru echilibrarea bugetelor locale	16,711,891	12,792,282	13,718,069	3,277,372	10,382,000	26,943,096	22,264,730	4.56%	10.84%
Total Venituri proprii (fără IPV)	123,975,775	118,275,027	90,802,208	124,752,932	76,841,482	65,967,464	63,184,500	33.82%	30.76%
Sume defalcate din taxa pe valoare adăugată (TVA)	34,527,576	28,707,952	17,164,565	4,328,145	14,784,337	37,668,396	29,714,659	9.42%	14.47%
Alocări TVA pentru echilibrarea bugetelor locale	4,283,257	8,513,780	15,946,020	44,718,094	30,769,000	6,194,000	9,040,590	1.17%	4.40%
Subvenții de la bugetul de stat	26,175,582	30,886,102	36,688,105	20,677,846	12,165,519	5,782,859	21,500,874	7.14%	10.47%
Sume primite de la UE în contul plăților efectuate	12,856,745	19,234,638	15,991,979	7,949,317	5,944,733	43,037,468	2,532,712	3.51%	1.23%
Alte venituri	6,719,211	6,149,811	4,217,592	1,747,884	1,216,185	7,470,241	1,431,549	1.83%	0.70%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

UAT-urile cu cele mai ridicate venituri din ZUF sunt Giroc (61.67 milioane RON în 2022), Dumbrăvița (55.6 milioane RON), Ghiroda (55.6 milioane RON) și Moșnița Nouă (47.8 milioane RON). La polul opus se află Bucovăț (6.2 milioane RON), Șag (12.8 milioane RON) și Dudeștii noi (13.1 milioane RON). Diferențele mari de venituri între UAT-uri indică nu doar o dezvoltare inegală a acestora, generată inclusiv de proximitatea față de Municipiul Timișoara, dar și nevoi diferite la nivelul fiecărei administrații ce trebuie adresate de către UAT-urile componente ale ZUF și de Municipiul Timișoara. De exemplu, Bucovăț, Remetea Mare sau Șag au raportat în perioada 2016-2022 cheltuieli zero cu proiecte cofinanțate prin fonduri europene, iar Dumbrăvița este responsabilă pentru mai mult de 25% din totalul investițiilor FEN din cadrul zonei urbane funcționale.

FIGURĂ 166 - VENITURI UAT-URI DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN ANUL 2022 (RON)

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

CHELTUIELI ȘI POLITICA DE INVESTIȚII

UAT-urile din zona urbană funcțională au raportat cheltuieli în creștere în 2022, +15% față de 2021, semnificativ peste creșterea raportată a veniturilor (8% creștere anuală). Structura de cheltuieli este una echilibrată, în care însă predomină costurile ridicate cu secțiunea de funcționare a administrației publice locale. Cheltuielile raportate cu Bunuri și servicii au crescut semnificativ în ultimii ani, de la 92 milioane RON în 2020 la 131 milioane RON în 2022, reprezentând 36% din totalul cheltuielilor la nivelul ZUF. În aceeași perioadă, cheltuielile de capital au fost volatile, cu un maxim de 123 milioane RON în 2020, urmând o scădere semnificativă în 2021 (80.8 milioane RON) și o ușoară revenire în 2022 (103.2 milioane RON). Această volatilitate nu a fost compensată de o creștere susținută a cheltuielilor cu investiții din fonduri europene nerambursabile, acestea fiind modeste, de numai 30.9 milioane RON în 2022.

Cheltuielile de personal, de obicei ridicate la nivelul UAT-urilor de dimensiuni mici și medii, sunt de aproximativ 18% în 2022, fără o volatilitate ridicată în perioada analizată. Creșterea de 6% comparativ cu 2021 și de 15.5% comparativ cu 2020 este una limitată, fără impact semnificativ asupra structurii cheltuielilor. Costurile cu dobânzile și rambursările de credite sunt și ele limitate, de 3%, ceea ce indică o presiune scăzută asupra bugetelor UAT-urilor pentru a susține eventual o politică mai ambițioasă de investiții.

TABEL 66 - CHELTUIELI UAT-URI DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

ZUF	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Structură % 2022	Structură % 2016
Total cheltuieli	363,728,173	315,609,319	337,063,679	293,196,428	216,923,317	207,443,094	177,881,165	100%	100%
Cheltuieli de personal	66,802,701	63,061,988	57,855,448	53,665,783	40,708,771	49,638,365	36,264,560	18.37%	20.39%
Bunuri și servicii	131,074,256	110,070,352	92,056,548	94,299,688	79,151,042	68,978,216	57,808,484	36.04%	32.50%
Dobânzi	4,554,932	1,109,824	925,806	815,541	801,942	848,332	901,732	1.25%	0.51%
Subvenții	615,880	521,160	620,183	0	0	0	425,584	0.17%	0.24%
Transferuri între unități ale adm publice locale	387,714	251,153	357,592	762,251	621,996	95,303	0	0.11%	0.00%
Alte transferuri	0	221,150	578,137	123,960	50,000	0	21,800	0.00%	0.01%
Proiecte cu finanțare din fonduri europene	30,900,158	40,623,195	46,013,427	23,962,603	8,437,240	9,436,480	3,958,800	8.50%	2.23%
Asistență socială	11,803,418	9,484,930	8,555,701	7,583,783	6,414,405	4,700,052	4,139,869	3.25%	2.33%
Alte cheltuieli	7,557,649	4,622,182	3,346,375	6,164,837	5,328,402	5,933,461	3,261,928	2.08%	1.83%
Cheltuieli de capital	103,188,506	80,820,350	123,867,556	102,868,286	73,063,952	65,597,962	63,257,711	28.37%	35.56%
Operațiuni financiare	7,807,059	5,360,939	3,597,291	3,148,057	2,494,296	2,431,927	7,840,697	2.15%	4.41%
Plăți efectuate și recuperate	-964,100	-537,904	-710,385	-198,361	-148,729	-217,004	0	-0.27%	0.00%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Dacă ne raportăm la cheltuielile funcționale ale UAT-urilor din zona urbană funcțională, se remarcă costurile ridicate aferente capitolului bugetare Servicii Publice Generale (22.7% în 2022), o creștere solidă comparativ cu anul anterior (+21%), Învățământ (12.3% în 2022), cu creștere anuală de 34%, respectiv Transporturi (19.5% în 2022), o creștere anuală de 18%. Pentru capitolul Locuințe, servicii și dezvoltare publică sunt raportate cheltuieli la același nivel cu 2021 (+1%), acestea reprezentând însă 17% din totalul de cheltuieli al UAT-urilor.

TABEL 67 - CHELTUIELI UAT-URI DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

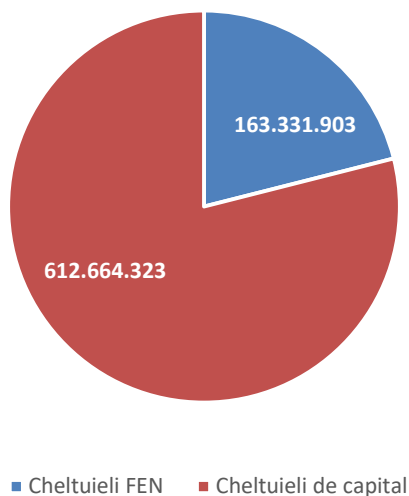
ZUF	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Structură % 2022	Structură % 2016
Cheltuieli totale conform clasificăției funcționale	363,728,173	315,609,319	337,063,679	293,196,428	216,923,317	207,443,094	177,881,165	100%	100%
Servicii publice generale	82,617,049	68,308,870	59,917,544	59,171,374	49,177,003	37,861,515	29,527,195	22.71%	16.60%
Apărare, ordine publică și siguranță națională	10,488,296	11,853,854	8,230,026	8,288,178	6,841,497	4,767,024	3,013,231	2.88%	1.69%
Învățământ	44,880,898	33,473,157	29,123,287	21,327,928	11,568,686	33,138,995	26,805,133	12.34%	15.07%
Sănătate	3,042,818	4,932,527	200,251	68,895	40,198	66,755	125,202	0.84%	0.07%
Cultură, recreere și religie	34,655,307	22,126,698	33,732,919	30,231,093	28,691,512	19,962,440	15,049,678	9.53%	8.46%
Asigurări și asistență socială	32,252,323	31,549,805	25,569,228	23,649,201	16,348,362	11,896,171	9,017,585	8.87%	5.07%
Locuințe, servicii și dezvoltare publică	61,816,300	61,118,024	73,952,001	59,505,825	32,658,950	25,447,388	24,549,672	17.00%	13.80%
Protecția mediului	19,582,033	19,001,018	18,536,708	20,940,757	8,474,246	8,324,265	9,351,061	5.38%	5.26%
Combustibili și energie	121,101	0	0	0	0	0	0	0.03%	0.00%
Transporturi	70,893,167	60,164,795	85,168,632	66,939,932	59,404,661	64,049,217	58,826,501	19.49%	33.07%
Alte cheltuieli	3,378,881	3,080,571	2,633,083	3,073,245	3,718,202	1,929,324	1,615,907	0.93%	0.91%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Subliniem numărul limitat de proiecte cu fonduri europene nerambursabile la nivelul zonei urbane funcționale. În perioada 2016-2022, valoarea cheltuielilor cu acestea a fost de numai 163.3 milioane de RON, ceea ce reprezintă puțin peste 26% dacă ne raportăm la nivelul cheltuielilor de capital, cele din surse proprii. Valoarea scăzută a cheltuielilor cu proiecte cu finanțare europeană se remarcă și ca procent din totalul cheltuielilor în perioada analizată, de numai 8.5%, în timp ce cheltuielile de capital au reprezentat 32%. Pentru UAT-uri de dimensiuni mici și medii, în special, veniturile din fonduri europene nerambursabile pot reprezenta o cotă semnificativă în structura bugetului local, însă în cazul de față acestea rămân limitate.

FIGURĂ 167 - CHELTUIELI FEN ȘI CHELTUIELI DE CAPITAL UAT-URI DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2016-2022

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Veniturile din fonduri europene rămân limitate la nivelul zonei urbane funcționale. Acestea au reprezentat în perioada 2016-2022 107.5 milioane RON, puțin peste 5% din structura de venituri. Capacitatea limitată de atragere de fonduri europene are un efect semnificativ asupra posibilității UAT-urilor parte a ZUF de a susține o politică ambițioasă de investiții. Un număr semnificativ de UAT-uri raportează venituri zero sau foarte limitate din fonduri europene nerambursabile, fie ca prefinanțări sau rambursări de cheltuieli. Giroc (20.7 milioane RON) și Dumbrăvița (16.3 milioane RON) sunt UAT-urile cu cele mai ridicate venituri în perioada analizată.

TABEL 68 - SUME PRIMITE DE LA UE/ALȚI DONATORI ÎN CONTUL PLĂȚILOR EFECTUATE ȘI PRE FINANȚĂRI UAT-URI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Venituri FEN	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Total
Bucovăț	0	0	0	0	0	0	0	0
Dudeștii noi	258,581	709,239	1,948,064	992,177	566,246	3,836,322	13,714	8,324,343
Dumbrăvița	1,672,338	6,129,966	2,275,974	245,482	449,724	3,985,607	1,539,133	16,298,224
Ghiroda	1,042,609	15,484	0	0	0	0	0	1,058,093
Giarmata	1,031,757	457,740	7,013,838	335,102	227,347	6,726,024	0	15,791,808
Giroc	5,033,689	5,629,401	898,143	2,300,187	1,425,296	5,281,656	185,489	20,753,861
Moșnița Nouă	2,871,489	2,425,296	1,845,943	2,186,746	475,427	4,780,762	698,117	15,283,780
Remetea Mare	58,630	0	0	0	0	0	0	58,630
Sacalaz	392,495	1,942,661	1,739,968	1,386,925	836,877	8,410,081	96,259	14,805,266
Sag	0	187,899	0	0	0	0	0	187,899
Sânandrei	193,077	1,717,482	262,010	502,698	1,865,900	3,311,440	0	7,852,607
Sânmihaiu Român	302,080	19,470	8,039	0	97,916	6,705,576	0	7,133,081
Total	12,856,745	19,234,638	15,991,979	7,949,317	5,944,733	43,037,468	2,532,712	107,547,592

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației,
Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Cheltuielile cu proiecte FEN sunt și ele limitate, fără creșteri semnificative în 2022 care să poată produce o creștere ridicată a veniturilor în anul fiscal următor ca rambursări. În 2022, cele 12 UAT-uri au raportat cheltuieli de numai 30.9 milioane RON, remarcându-se Dumbrăvița (8.3 milioane RON), Sânandrei (6.2 milioane RON) și Moșnița Nouă (4.8 milioane RON) sau Sânmihaiu Român (4.4 milioane RON). Șag, Remetea Mare sau Bucovăț nu au avut cheltuieli cu proiecte co-finanțate din fonduri europene. La nivelul perioadei analizate, cele mai mari cheltuieli au fost raportate de Dumbrăvița (43 milioane RON).

**TABEL 69 - CHELTUIELI PROIECTE CU FINANȚARE DIN FONDURI EXTERNE NERAMBURSABILE 2016-2022 UAT-URI
ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA**

Cheltuieli FEN	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Total
Bucovăț	0	0	0	0	0	0	0	0
Dudeștii noi	748,297	857,990	3,478,054	2,321,709	1,467,920	90,939	0	8,964,909
Dumbrăvița	8,315,577	14,760,182	16,219,148	693,767	184,664	853,559	1,944,632	42,971,529
Ghiroda	1,241,856	20,717	10,989	0	0	0	0	1,273,562
Giarmata	917,239	4,366,613	13,360,943	6,447,991	65,895	467,309	626,292	26,252,282
Giroc	2,135,814	3,538,600	911,720	3,105,156	927,396	309,757	0	10,928,443
Moșnița Nouă	4,791,141	5,702,414	4,038,783	4,942,172	270,401	0	0	19,744,911
Remetea Mare	0	0	0	0	0	0	0	0
Sacalaz	2,155,756	1,575,578	3,854,926	5,115,149	2,825,625	697,494	340,375	16,564,903
Sag	0	0	0	0	0	0	0	0
Sânandrei	6,184,650	9,221,520	3,841,456	1,221,347	2,561,985	434,874	0	23,465,832
Sânmiхайu Român	4,409,828	579,581	297,408	115,312	133,354	6,582,548	1,047,501	13,165,532
Total	30,900,158	40,623,195	46,013,427	23,962,603	8,437,240	9,436,480	3,958,800	163,331,903

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației,
Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Cheltuielile de capital reprezintă aproape o treime din cheltuielile totale ale zonei urbane funcționale. Dumbrăvița (121.8 milioane RON) și Ghiroda (137.8 milioane RON) sunt responsabil de peste 42% din cheltuielile totale raportate de cele 12 UAT-uri, în timp ce Bucovăț raportează cheltuieli de numai 12.1 milioane RON. În 2022, cheltuielile de capital au fost de 103.2 milioane RON.

TABEL 70 - CHELTUIELI DE CAPITAL UAT-URI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Cheltuieli de capital	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Total
LUCRĂRILOR PUBLICE ȘI ADMINISTRAȚIEI, DIRECȚIA PENTRU POLITICI FISCALE ȘI BUCGETARE								
Bucov??	2,265,658	3,029,947	1,580,638	1,666,693	796,404	622,579	2,188,161	12,150,080
Dude?tii noi	3,131,271	1,404,352	4,044,864	2,324,598	3,372,053	2,829,403	2,161,372	19,267,913
Dumbr?vi?a	13,387,933	10,769,789	20,954,558	27,047,204	19,669,716	15,705,468	14,253,599	121,788,267
Ghiroda	22,143,456	7,444,871	46,676,218	21,549,382	15,964,991	15,411,994	8,655,743	137,846,655
Giarmata	8,922,595	13,105,891	19,931,965	18,173,237	5,025,913	4,338,356	7,615,169	77,113,126
Giroc	7,421,786	7,842,002	5,508,771	6,234,771	6,887,757	7,593,479	8,289,415	49,777,981
Mo?ni?a Nou?	18,303,615	6,436,271	3,233,889	3,917,439	7,243,717	5,429,503	13,146,421	57,710,855
Remetea Mare	7,512,566	11,552,032	8,375,593	10,266,338	4,706,074	1,867,373	2,471,224	46,751,200
Sacalaz	2,673,435	1,488,807	6,713,997	5,108,463	4,179,332	4,487,303	762,318	25,413,655
Sag	5,781,283	6,427,460	2,859,339	1,515,571	1,901,970	3,318,801	1,619,141	23,423,565
Sânandrei	5,786,849	2,622,030	1,768,106	1,870,936	2,131,027	1,605,427	1,263,816	17,048,191
Sânmihaiu Român	5,858,059	8,696,898	2,219,618	3,193,654	1,184,998	2,388,276	831,332	24,372,835
Total	103,188,506	80,820,350	123,867,556	102,868,286	73,063,952	65,597,962	63,257,711	612,664,323